

**PRAXIS IUDICIALIS
FORI
ECCLESIASTICI: IN
QUA VARIAE
CONCLUSIONES, ...**

Marcello Volpe

13-23.d.27

A VI c HA Gra

P R A X I S I V D I C I A L I S F O R I E C C L E S I A S T I C I :

In qua variae Conclusiones, nemùm iuxta Juris communis
dispositionem, sed etiã sacrosancti Cone. Trident. ejusq;
laerę Cong. Decreta, ac Summ. Pontificum novissi-
mas Constitutiones, & lucidè continentur.

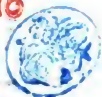
Quae sacrorum Canonum, ac Juris Caesarei studiosis, & maximè Clericis in Foro Epi-
scopali, & secolari non ininùs sunt viles, quam necessariae.

MARCELLO VVLPE V. I. D. ARCHIDIACONO
Civitat. Montispelusij, Auctore.

Cum Summarijs, & duplici Indice, Capitulorum, & præcipuarum rerum.

AD ILLUSTRISSIMVM, ET REVERENDISSIMVM DOMINVM,

D. FR. THEODORVM PELLEONVM
Episc. Montispelusij, & Abb. S. Sabini Civit. Ruborum.

ex libris Joannis Antonii Ferris
TRANI, Typis Laurentij Valerij, **M. DC. XXXVI.**
SUPERIORVM PERMISSV.

ILLVSTRISSIME, ET EXCELLENTISSIME DOMINE:

Ordine V.E. percurri praxim Iudiciariam fori Ecclesiastici ab Admodum Reuerendo D. Marcello Vulpe Archidiacono Montis Pelusij meritisimo sumo cum labore, exacta diligentia, ac rerum experientia editam diuersarum siquidem materiarum ad vtriusq; fori pertinentium enucleationem complectentem pro comuni Publico forum, & in praxi versatoru vulem, & necessariam. Propterea cum nihil ea tactum respiciatur; quin Iust publico, ac honestati derogari conperiaur: sed verius comendatione non modica dignam esse, arbitror eam typis dari posse, nisi aliud Vestræ Excellentie videatur, cuius iudicio sublimiori me in omnibus subijcio, & precor felicitatem perpetuam. Datum Neapoli ex quibus noctris die 16. Mensis Februarij 1631.

V. E.

Humillimus seruus

Ioannes Baptista de Thoro L.C. Neapolitanus.

Imprimatur.

Tapia Regens. Enriquez Regens. Lopez Regens. Rouius Regens.

Provisum per Suam Excellentiam Neap. die 13. Iuni, 1631.

EX commissione Metropolitanæ Audientie Traneñ. Ego D. Ioannes Aloysius Mangia V. I. D. Canonicus Prebendatus eiusdem Ciuitatis, ac Prothonot. Apolliticus Vidi Praxim Iudicalem ab Admodum Illustri Domino Marcello Vulpe Archidiacono Ciuitatis Montispelusij fabricatam, & in ea nihil deprehendi, quo I. Sancte, ac Catholice Fidei, aut bonis moribus repugnet; imò omnibus Causiis, tam in Foro Ecclesiastico, quam Temporalis illam perutilem, ac necessariam esse existimo. Propterea impressione dignam esse censeo; & in fidem me subscripsi. Trani die sexto mensis Ianuarij 1631. Idem, qui supra, Ioannes Aloysius Mangia Canonicus, & Prothonotarius Apolliticus.

Imprimatur.

D. Ferdinandus Alvarez, Vicarius Generalis Traneñ.

Handwritten signature or note at the bottom of the page.

ILL.^{MO}, AC REV.^{MO} DOMINO, D.
F. THEODORO PELLEONO
DE APIRO,
EPISCOPO MONTISPELVSI,
& Abbati S. Sabini Ciuitatis Ruborum

*Marcellus Vulpe V. I D. Archidiaconus Cathedralis Ecclesie
eiusdem Ciuitatis Montispelusi Salutem.*

Raxim Iudiciariam Fori Ecclesiastici
in lucem editurus (Præsul amplissime)
tibi, cui cæcùm lux Theoriæ, ac praxis li-
beralium artium mirum in modum
emicas meritò dicādam venit in men-
tēm: quippè qui si Theoriam spectemus, vix quin-
decim annos natus publicas Theses in Ciuitate Esi-
na de principijs scientiarum disputandas omnium
maxima admiratione contendisti: quibus congressi-
bus nemini secundus plusquàm satis in sublimiori-
bus Academijs de te periculū facere non es veritus.
Hanc decimum octauum ætatis tuæ annum agens

2

studen-

studentium Magister in Gymnasio Bononiensi sed
lectus: indè ad Romanum Collegium assumptus
Principem sedè inter Seraphicos Alumnos tibi fa-
cilè vendicasti: protinùs laureá Doctoratus adeptus
primam Cathedram Philosophalem in Patauino
Gymnasio tibi vni nondum Sacerdotali caractere,
insignito Franciscana demandauit Respublica Mi-
norum: quæ deinceps rectorem, ac moderatorem
Gymnasij Brixienfis, Cremonensis, ac Mediolanen-
sis, vt Theologiam publicè profitereris omnium
vno consensu designauit. Sed quid? non tantum
Subtilissimum Lectorè, quinimò, & disertissimū
Oratorem vniuersa te admirata est, atq; conclama-
uit Hesperia: testantur insignes eiusdem Prouinciæ
Vrbes: dicant Venetiæ, Parthenope, Patauium,
Roma: enarret celebris illa Mediolanensis Metro-
polis, vbi tantam in sudando tibi gloriam compa-
rasti: quod Serenissimus Carolus Emanuel Sabaudia
Dux tua in dicendo, ac docèdo fama permotus egit,
immò fategit: vt apud Serenissimū Principē Cardi-
nalem Mauritium Sabaudia eius filium Theologi-
munus subires; hinc nedùm ipsi Mauritio omnium
scientiarum arcana stylo lepido pandere sedulò cu-
rasti, verùm etiam cæteris Sabaudia Principibus
summoperè carus eidem decem, & octo annorum
spatio in Concionibus, in Disputationibus, in Aca-
demijs, in Epistolis conscribendis, in arduis nego-
tijs pertractandis inseruire felicibus auspicijs datum
est:

est: extant varia tui acuminis, & ingenij opera typis
tantorum Principum iussu demandata. Proinde
cum te praxis, ac theoriæ perpetim exemplar sin-
gulare præbueris, idem Serenissimus Mauritius ad
eximiam Episcopalem dignitatem citrà tua merita
promoueri, & in hac Montispelusij sede vetustissi-
ma collocari accuratè peregit: quo in regimine, quis
non intuetur tuam in præcipiendo humanitatem,
in corrigendo clementiam, in parcendo facilita-
tem, & in iudicando equitatem? eminens quidem
intellectualibus donis, supereminens moralibus.
Suscipe igitur, amplissime Præsul, has lucubratio-
nes tibi omni titulo, omniq; iure debitas: & offeren-
tis cor intuere, munus tuere. Vale.

AVCTR

AVCTOR AD LECTOREM.

Vm pro imbecillibus meis viribus, ac tenui facultate ingenij ex Iure Cæsareo, & Pontificio, & præsertim iuxta Sacrosancti Concilij Tridentini, eiusq; Sacræ Congregationis decreta, ac Summorum Pontificum nouissimas Constitutiones, & Iura Regni in praxi admodum accomodatas & quæ in foro Ecclesiastico, & læulari in dies occurrere possunt, varias collegerim conclusiones, mihi tantum profuturas existimau: vt eas præ manibus habens, labori parcerem, non vt in publicum prodientes omnium iudicij, & censuram subirem; & eò magis cum mei ingenij imbecillitatem nouerim, non tantum mihi eruditionis tribuo, vt alios me posse docere audeam; id enim nunquam in mentem venit, præsertim quòd quamplures immè innumerabiles hisce temporibus ex omni parte absolutissimi Doctores vtriusq; facultatis tot edidere volumina, quod opusculum hoc ex ingenio minus elaboratum in tantorum virorum doctissimorum comitatu inoffenso pede prælo demandare verebar: terrebat insuper detractum magna caterua, quæ cum statim, quòd oculis inuidis libellus iste occurrisset, & alienis laboribus hæc conclusiones compilatas esse obijcisset; qua propter hæc in re, anceps fluctuabat animus: præualuit tandem amicorum autoritas, quibus hæc lucubrationes peruites, ac penè necessariæ, præcipuè personis Ecclesiasticis visæ sunt; neq; enim in hoc aliquid erroris agnosco; cum ex illarum lectione nihil damni, sed potius vtilitatis sit proditurum: ea saltem spe confusus, quòd iuxta Pannij sententiam, nullus est liber tam malus, qui ex aliqua sui parte prodesse non possit. In manibus ergò tuis amice Lector hæc, qualescumq; sint, veniunt lucubrationes,

res, in quibus licet plus laboris, quam ingenij inuenies, alienos tamen sudores non inuerecundè mihi vendico, sincera namq; fide auctores, ex quorum doctrina percepi, fideliter referre equum visum fuit; dedecet enim, imò inciuile, ac indignum est non profiteri, per quos quis profecerit: libenti animo libellum hunc perlegere ne indigneris: & si quid quod tibi bonum videtur, reperies, boni conlulas: sin minus, non vii Zoilus, aut Momus precor infurgas, sed qua decet charitate, & benignitate corrigas; opus namq; hoc non modò correctioni, & iudicio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, cui in omnibus reuerentia, & authoritas debetur, sed etiam melius me sentiens submitto. Vale.

INDEX

INDEX CAPITVLORVM:

D E Excommunicatione aliqua practicabilia cap. 1. pag. 1.	<u>De Appel. quoad Regul. c. 22. 254.</u>
De Excommunicatione, que fit ad fidei reuelationis pro rebus de- perditis cap. 2. 21.	<u>De Fisco. an possit appel. c. 23. 259.</u>
De Immunit. Ecclesiarū, & de Bulla Greg. XIV. cap. 3. 35.	<u>De Nullitate cap. 24. 261.</u>
De Ingressu mulierum. & aliorū intra sept. Monaster. c. 4. 51.	<u>De Recusatione Iudic. c. 25. 269.</u>
De Fest. & eorū obseruatiōe. c. 5. 64.	<u>De Libellis famosiss. cap. 26. 281.</u>
De Alienat. rerū Eccles. c. 6. 72.	<u>De Clerico, an habeat electionem fors cap. 27. 284.</u>
De Ordinib. conferendis, & quali- tate ordinandorum cap. 7. 84.	<u>De Concubinarijs cap. 28. 285.</u>
De Pœn. cōtra m. è promotos, & Episc. malè ordinar. c. 8. 100.	<u>De Cursorib. Alguzer & alijs iustitijs ministris c. 29. 291.</u>
De Visitatiōib. l. minib. Apostolorū per Patriarch. Archiep. & Epi- scobos. cap. 9. 116.	<u>De Absolut. à iuram. cap. 30. 296.</u>
De Testam. ad pias caus. & de se- pulturis cap. 10. 122.	<u>De Dilatione. seu morator cōcessis à Prinspe. an profit etiam cler- ricis cap. 31. 301.</u>
De Confraternitatib. laicorum, & hospitalibus cap. 11. 130.	<u>De Remissione pensionis propter sterilitatem cap. 32. 304.</u>
De Cōseruatiōe. riu. Reg. c. 12. 134.	<u>De Clerico negotiatore c. 33. 307.</u>
De Distri. quotid. c. 13. 142.	<u>De Præcedentia inter personas Ecclesiasticas cap. 34. 314.</u>
De Consiuet. exigēdi aliquid tē- porale pro re spirituali, & an valeat cap. 14. 157.	<u>De Casib. reseruatis c. 35. 328.</u>
De Denūtiat. faciēdis pro cōtra- bendo matrimonio c. 15. 164.	<u>De Sacer. sollicitante mulier. ad turpia in actu confesse. c. 36. 348.</u>
De Dispēsat. super gradu matrimo- n. prohibito nō facta mētio- ne copula cap. 16. 176.	<u>De Sortileg. & superst. c. 37. 358.</u>
De Gabel. & alijs impostis c. 17. 185.	<u>De iof. qui post patriu delictum se clericauit cap. 38. 273.</u>
De Damn. dato per custodes ani- malium cleric. & qui teneatur ad pœnā banni cap. 18. 198.	<u>De Statutis Eccles. ne exteri re- cipiantur ad grem. Cap. c. 39. 378.</u>
De Censibus cap. 19. 201.	<u>De Cler. coniug. cap. 40. 387.</u>
De liquidatione instrument. & de obligationib. pœnes acta Cu- ria Episcop. cap. 20. 217.	<u>De Iurisd. Iud. Eccles. c. 41. 396.</u>
De Appellat. cap. 21. 226.	<u>De Iurisd. Episc. in R. g. c. 42. 423.</u>
	<u>De Iurisd. Iud. Sacul. c. 41. 458.</u>
	<u>De Potest. Cap. Episc. sed. vacante, & de Vic. deputand. c. 44. 475.</u>
	<u>De Bigamis cap. 45. 490.</u>
	<u>De Panis cap. 46. 495.</u>
	<u>De Illegitimis cap. 47. 504.</u>
	<u>De Benefic. eo. iūq; collat. c. 48. 518.</u>
	<u>De Iure patronatu cap. 49. 530.</u>
	<u>De Eccles. Catb. Mōtisp. c. 50. 561.</u>
	<u>De Horis. anonicis cap. 51. 569.</u>
	<u>De Indulgent. is. c. 52. 592.</u>

PRAXIS IUDICIALIS FORI ECCLESIASTICI

MARCELLO VVLPE V. I. D. ARCHIDIACONO
Ciuitatis Montispelufij Auctore.

DE EXCOMMUNICATIONE ALIQUA MAGIS practicabilia. Cap. I.

S V M M R I V M.

- 1. **E**xcommunicatio ob peccatum mortale ferenda est.
- 2. Excommunicatio est poena grauissima.
- 3. Forma data per Concilium Trident. in ferenda excommunicatione.
- 4. Excommunicatio est ferenda in subsidium.
- 5. Excommunicatio iniusta non obligat ad culpam.
- 6. Excommunicatio iniusta tribus modis contingere potest.
- 7. Excommunicatio iniusta ex animo quando est.
- 8. Excommunicatio quando est iniusta ex ordine.
- 10. Monitia trina requiruntur in ferenda excommunicatione.
- 11. Excommunicatio contra participantes cum excommunicato est nulla, si non praecedit monitio.
- 12. Excommunicatio potest esse iniusta ex causa.
- 13. Excommunicatio iniusta ex causa an sit valida, & liget.
- 14. Theologi non faciunt differentiam inter excommunicationem iniustam, & nullam.
- 15. Iudicium iniustum est iudicium nullum.
- 16. Excommunicans iniuste quibus poenis afficitur.

- 17 Excommunicatio nulla quibus modis contingere potest.
- 18 Excommunicatio lata contra hominem non baptizatum furiosum, mente captum, vel infantem, est nulla, & lata à Iudice carente iurisdictione, vel intruso, vel recusato.
- 19 Excommunicatio lata contra eos, qui visitantur ob non solutionem procurationis ultra id, quod à iure est statutum, est nulla.
- 20 Excommunicatio lata post legitimam appellationem est nulla.
- 21 Excommunicatio quotiescumque est nulla non est timenda.
- 22 Excommunicatus nulli dicitur an possit celebrare.
- 23 Absolutio non est necessaria in excommunicatione nulla.
- 24 Appellatio ab excommunicatione lata non suspendit, sed deuoluit causam.
- 25 Appellatio à sententia declaratoria excommunicationis, an suspendat eam.
- 26 Appellatio à sententia Iudicis declarantis quem incidisse in excommunicationem impedit affixionem cedulorum.
- 27 Nullus quantumvis notorius est cōtēnendus absque preuia citatione.
- 28 Excommunicatus mortuus in excommunicatione debet carere sepultura Ecclesiastica.
- 29 Absolutio ab excommunicatione mortui à quo est danda.
- 30 Excommunicatus excommunicatione Papali, & denunciatus, si obtinuerit absolutionem à Confessario habente potestatem absoluendi, an illa absolutio possit ei prodesse, etiam in foro exteriori.
- 31 Excommunicatio, quae à principio non valuit, an tractu temporis conualescere possit.
- 32 Excommunicatio an afficiat subditos existentes extra territorium excommunicantis.
- 33 Monasteria Regularium sunt excepta à iurisdictione ordinariorum.
- 34 Clericus percussus se ipsum est excommunicatus.
- 35 Clericus ob mutilationem suorum membrorum efficitur irregularis.
- 36 Percussus Clericum ipso facto incidit in excommunicationem.
- 37 Declaratio nihil noui facit.
- 38 Taciti, & expressi eadem est virtus.
- 39 Percussio an sit leuis, mediocris, vel grauis, relinquatur arbitrio Iudicis.
- 40 Prouocatus verberibus à clerico si eum repperit, non est excommunicatus.
- 41 Moderamen inculpata tutela consistit circa tria.
- 42 Primi motus non sunt in nostra potestate.
- 43 Auxiliantes, fauentes, & assistentes percussentibus Clericis sunt excommunicati.
- 44 Senex, vel dignitatem obtinens in Ecclesia percussus leuiter clericum

- zelo correctionis, vel seruitij Ecclesia, non sunt excommunicati.
 45 Carcerantes Pralatos, & Iudices Ecclesiasticos sunt excommu-
 nicati in Bulla Cœna Domini.
 48 Citatus domi, an possit excommunicari.
 49 Duellantes sunt excommunicati excommunicatione Papali.
 50 Collatio beneficiorum facta excommunicato est nulla.
 51 Clausula absoluentes, & absolutum fore censentes in rescriptis
 Apostolicis quid operatur.
 52 Absolutus iniuste ab habete potestate absoluedi est verè absolutus.
 53 Iudex Ecclesiasticus tenetur publicare excommunicatum ab alio
 Iudice in eius Diocesi.

VAMVIS plurimi, immò innumeri Docto-
 res tam Canonista, quam Theologi de ex-
 cōmunicationis materia diffusè, & subti-
 liter scripserint: tamē ego aliqua, quæ ma-
 gis in praxi accidere solēt, pro tyronū in-
 structione annotare censui. Sed in primis
 admonitos esse velim Iudices Ecclesiasti-
 cos, nè tam faciles, & proni ad excōmuni-

cationē ferendā sint, maximè latae sententiæ; cū nulla maior
 pœna sit in Ecclesia Dei, quàm excōmunicatio, cap. Corri-
 piatur 24. q. 3. Abb. in cap. cū dilectus, n. 6. de his, quæ vi, me-
 tus caus. fin. Sed sobriè, & cū magna maturitate, & delibe-
 ratione est imponēda: & quādiū habemus alia remedia, ad
 eā nō est deueniendū; cū excōmunicatio sit vltimū remediū
 cap. clericus, de vit. & honest. cler. Conc. Trid. sess. 25. cap. 3.
 de reform. vbi etiam dicitur, quòd si temerè, aut leuibus ex
 causis incutiatur, magis contēnitur, quā formidatur. Non
 enim est ferēda, nisi cū deliberatione, & causæ cognitione,
 cap. si Episcop. & cap. seruetur 16. q. 3. & licet pro cōtumacia
 ferri possit, nō tamē pro qualibet cōtumacia, sed ob peccatū
 mortale, & graue, & enorme cōtumacia, & inobediētiæ, quo
 quis Ecclesiæ obedire recusat, quod alio modo curari ne-
 queat, Nauar. in Manual. cap. 27. n. 9. Couar. in cap. alma ma-
 ter, par. 1. §. 9. n. 4. Hugol. de Eccles. censur. tabul. 1. cap. 17 §.
 7. & cap. 18. §. 3. Abb. in cap. qua fronte, n. 7. de appellat. & in

cap. significauit, n. 1. & 4. de offic. Ordin. & c. cum nō ab homine, n. 25. de iudic. & in cap. cū sit Romana, n. 33. & in cap. fraternitati, n. 1. de cler. excom. ministr. & in cap. officij, n. 1. eod. tit. & in cap. ex parte, n. 3. de verb. significat. Henriquez lib. 13. cap. 17 §. 3. Lex enim non prohibet, aut præcipit sub pœna excōmunicationis, nisi illud, quod homo sub peccato mortali facere, aut vitare tenetur. Cum enim excōmunicatio sit pœna grauissima, non debet ferri, nisi pro grauissimo peccato, vt pœna proportionetur quātitati culpe, cap. felicitis, de pœn. lib. 6. Hinc est, quod Concilium Trid. in dict. cap. 3. statuit, vt Iudices Ecclesiastici abstineāt, tam in procedēdo, quam definiendo à censuris, sed post multas pecuniarias, post captionem pignorum, personarumque districtiōē, & beneficiorum priuationem, deueniendum esse ad extremū remediū, & in subsidiū ad excōmunicationem, Abb. in cap. cū esses, n. 7. de testam. & in ca. aliquibus, n. 4. de decim. S. Anton. part. 3. tit. 24. cap. 73. Angel. in verb. excōmunicatio 1. n. 22. Siue est. in verb. excommunicatio 1. n. 11. Tabien. eodem vers. verū excommunicatio, Nauar. in Manual. c. 27. n. 9. Hinc est, quod sæpissimè euenit, excommunicationem, vel esse iniustam, vel nullam ob defectum cōditionum, quæ requiruntur in ipsa ferenda, idq; prouenit, quando Iudex inconsideratè, & properanter illam fulminat, quamuis excōmunicatio iniusta non obliget ad culpā, Couar. in cap. alma mater, §. 7. n. 5. vers. prima conclusio, part. 1. de sent. excōm. lib. 6. vbi alios refert, & satis euidenter colligitur in cap. cui est illata, cap. illud, cap. cœpisti, cap. obest, 1. 1. q. 3. & cap. si quis non rectè 24 q. 3.

Excōmunicatio iniusta tribus modis contingere potest
 6 ex animo, ex ordine, & ex causa, cap. Episcopus, §. si ergo 1. 1. q. 3. glos. in cap. sacro, in verb. iusta, de sent. excōm. Abb. in cap. ab excōmunicato, n. 15. de rescript. S. Anton. part. 3. tit. 24. cap. 73.

Dicitur excōmunicatio iniusta ex animo, quādo Iudex
 7 ex odio, aut alia passione inordinata aliquem excōmunicat
 non

non zelo iustitiæ, nec ad correctionem arg. cap. ille, r. q. 3. ca. medicinalis de sentent. excomm. lib. 6. & licet causa, quæ exprimitur in sententia sit vera, & rationalis, & sit seruata forma iuris, & solemnitas, tamen iniusta est. Couarr. in dicto cap. alma mater §. 7. n. 5. Tabien. in verb. excommunicatio 2. §. 10.

8 Socin. in cap. perpendimus n. 172. de sent. excom. benè verū est, quòd ligat, tam in foro exteriori, quàm interiori, quia iniqua Iudicis intentio virtutem excommunicationis non tollit, Sair. de censur. lib. 1. cap. 27. n. 5.

9 Excommunicatio iniusta ex ordine dicitur, quando Iudex licet ex vera, & rationali causa, non ex odio, sed ex charitate profert sententiam excommunicationis, non tamen præcedente legitima, & competentī monitione, videlicet trina, cū interuallo aliquot dierum inter monitionem, & monitionē, nisi necessitas aliud exposcerit, vt sit vna pro tribus cap. per constitutionem de sent. excom. lib. 6. cap. sacro extr. eod. & c. de illicita 24. q. 3. vel si non protulerit eam in scriptis dicto c. cum medicinalis de sent. excom. lib. 6. Veruntamen pro defensione suorum iurium potest iudex excommunicare sine scriptis, & sine monitione iuxt. cap. dilecto de sent. excomm. lib. 6. Felin. in cap. sacro extr. eod. vbi dicit, non esse necessariā monitionem, quando excommunicatio fertur pro defensione iurium. idem tenent Io. And. Dominic. & Franch. in d. cap. cum dilecto, Lap. allegat. 73. dec. in cap. irreprehensibilis de appellat. Fallit tamen in vno casu, quando excomunicat participantes cum excommunicato ab eo, non præmissa monitione, quia talis excommunicatio est ipso iure nulla cap. statuimus de sent. excomm. lib. 6. Sair. de cens. lib. 1. cap. 17. nu. 6. vbi testatur de communi.

12 Excommunicatio autem iniusta ex causa est, quando nulla subest causa, etsi prætenditur, non est vera: vel si est vera, non est sufficiens, & rationalis arg. cap. sacro, & ibi glos. in verb. rationali de sent. excomm. facit tex. in cap. nemo 2. q. 1. & cap. vt debitus de appellat. & potest esse iniusta, vel ex parte excommunicantis, vt quando iudex excommunicat, sine legi-

uma

tima causa sufficienti, vel rationabili, vel ex parte excommu-
 nicati, vt cum quis falso crimine contra eum probato excom-
 11 municatur, & est innocens. Sed an excommunicatio iniusta
 ex causa sit valida, & liget, est controuersia inter Canonistas,
 & Theologos. Canonistæ enim faciunt differentiam inter ex-
 communicationem iniustam, & excommunicationem nullã,
 quòd illa ligat, ista verò minimè, & adducunt illud Diui Gre-
 gorij registratum in cap. 1. 11. q. 3. sententia Pastoris, siue iusta,
 siue iniusta, est timenda. Couar. in cap. alma mater part. 1. §. 7.
 n. 5. Abb. in cap. ab excommunicato n. 10. de rescript. Angel.
 in verb. excommunicatio 1. §. 18. Soccin. in cap. perpendimus
 n. 182. de sent. excomm. Nauar. in Manual. cap. 27. n. 1. & alij,
 14 quos allegat Sair. de censur. lib. 1. n. 7. Theologi vero, qui so-
 lam veritatem rei cõsiderant, nullã differentiam faciunt inter
 excommunicationem iniustam, & nullam: & tenent excom-
 municatum iniustè non esse verè excommunicatum, & excõ-
 15 municationem iniustam ex causa non esse verè excommuni-
 cationem. & non obligare S. Thom. 2. 2. q. 60. art. 1. vbi ex-
 pressè dicit, iudicium iniustum non esse iudicium, Caiet. 2. 2. q.
 70. art. 4. ad 2. Sor. relect. de teger. secret. memb. 3. q. 1. concl.
 4. Martin. Ledes. 2. 2. q. 23. art. 4. Medin. lib. 1. instrum. confess.
 cap. 2. §. 2. & alij allegati à Sair. de censur. lib. 1. nu. 8 qui com-
 munitè tenent iniustè ex causa excommunicatum, non esse
 verè excommunicatum, quæ opinio verior, & probabilior vi-
 detur, ratio est, quia sententia iudicis est quædam particularis
 lex in aliquo particulari facta, & sicut lex vniuersalis iniusta
 non obligat, ita nec particularis S. Thom. 2. 2. q. 67. art. 1. ex
 quo sequitur, quòd excommunicatus iniustè ex causa potest
 in occulto, & sine scandalo celebrare, & nullam irregularita-
 tem, & aliam iuris pœnam incurrit, & potest facere omnia, vt
 non excommunicatus, secretè tamen, & omni scandalo a-
 moto, & contemptu Adrian. in quolib. 6 q. 1. conclus. 1. vers.
 sed dubium Caietan. 2. 2. q. 70. art. 4. ad 2. Couar. in cap. alma
 mater part. 1. §. 7. n. 7. vers. illud tamen admonendum de sent.
 excomm. lib. 6. Henriquez lib. 13. de communic. cap. 15. §. 3.

in princ. & hoc, ne videatur censuram Ecclesiæ parvipendere, nam sententiam in publico seruare tenetur, alias in foro exteriori præsumeretur censuram excommunicationis violasse, & irregularis iudicaretur Abb. in cap. per tuas de sent. excom. Siluest. in verb. correctio §. 9. in foro tamen conscientie excommunicatus non esset, nec aliquam iuris pœnam incurreret, dummodo certus sit de sua conscientia Sair. de censur. lib. 1. cap. 17. num 16 idè animaduertere debent iudices Ecclesiastici ad illud, quod dicit S. Augustinus in cap. illud planè 11. q. 3. vbi ait, illud planè non temerè dixerim, quòd si quisquam fidelium fuerit anathematizatus iniuste, potius ei obeit, qui fecit, quam ei, qui hanc patitur iniuriam.

Hinc est, quòd iudex Ecclesiasticus iniuste excommunicas
 16 aliquem multiplicitè pœna punitur. Primò tenetur pœna sacrilegij cap non in perpetuum 24. q. 3. glos. in cap. sacro in verb. per mensem de sent. excom. secundò tenetur ad actione iniuriarum cap. illud, & cap. temerarium 11. q. 3. Tertiò tenetur excommunicato ad interesse, damna, & expensas d. cap. sacro, Causalean. decis. 77. par. 3. n. 57. Quartò priuatus est per mensem ingressu Ecclesiæ d. cap. sacro. Et excommunicatus iniuste patienter ferens, coronam Ecclesiæ meretur, dicit tex. in c. et si 11. q. 3. & sustinens cum humilitate excommunicatione iniustam per humilitatis meritum excommunicationis damnum recompensat Sor. in 4 senten. dist. 22: q. 1. art. 3. Est tamen benè verum, quòd excommunicatio etiam iniusta est timenda cap. 1. 11. q. 3. & non contemnenda, quia non homo ligat, sed Christus, qui hanc potestatem dedit, & dignos fecit homines tanto honore. cap. nemo contemnat 11. q. 3. quia si iniuste excommunicatus sententiã contemneret, procul dubio apud Deum propter contemptum ligaretur Abb. in cap. ab excommunicato de rescript.

Excommunicatio verò nulla multipliciter contingere potest, ut si excommunicatur homo non baptizatus Abb. in c. prædicto ab excommunicato n. 9. & in cap. relatam, & ibi Felin. de sent. excom. vel quando excommunicatio fertur in furio,
 sum,

8
sum mente captum, vel infantē Innoc. in c. Romana §. vniuersitatem de sent. excom. lib. 6. Abb. in d. cap. ab excommunicato, & cap. per tuas eod. nu. 11. vel qui excommunicat caret iurisdictione c. ad nostram, & ibi glos. in verb. iudice, & Abb. n. 2. de consuetud. vel si iudex est excommunicatus cap. fin. de excess. prælat. cap. audiuius 24 q. 1. cap. ad probandum de sent. & re iudic. vel si iudex fuerit recusatus, vt suspectus, arg. cap. quoties. & ibi glos. in verb. sequestrentur 2 q. 6 Lap. a legat. 1. Hostien. & Io. Andr. in cap. legitima de appellat. lib. 6.
19 Soc in cap. sacro n. 189. de sent. excom. Sair. de censur. lib. 1. cap. 16. n. 14. Item est nulla excommunicatio, quando Prælati excommunicant suos subditos, qui visitantur, & nolunt soluere procuracionem pro visitatione, nisi id, quod ex Concilio Lateranensi debetur cap. cum Apostolus de censib. cap. cum ad quorundam de excessib. prælat. & ibi glos. Sair. loco citato n. 39. Et demum ultra alios casus, quos diligens, & studiosus lector apud Doctores poterit inuenire, excommunicatio erit
20 nulla, quando est lata post legitimam appellationem cap. cū contingat. & ibi Abb. n. 2. de offic. delegat. cap. per tuas, & ibi glos. in verb. in quibus casibus, & ibi Abb. nu. 3. eod. tit. & cap. solet, & ibi glos. in verb. errorem, & cap. venerabilis §. sed si ex causa de sent. excom. lib. 6 glos. in cap. præsentī in verb. ad cautelam eod. tit. Franch. & communiter DD. in cap. si à iudice de appellat. lib. 6. Nauar. in Manuali cap. 27. n. 4. quia per appellationem suspenditur iurisdictione iudicis d. cap. si à iudice de appellat. lib. 6. siue appellatio sit interposita in iudicio, siue extra cap. dilecti filij l. 2. & ibi Abb. n. 2. de appellat. & in cap. considerauimus n. 1. de elect. Dec. in cap. pastoralis de appellat. Lancilot. de attent. part. 2. cap. 12. ampliat. 8 n. 11 Hinc est, quod Archid. in cap. curæ 11. q. 3. dicit hæc verba formalia. Quamuis sit credendum ordinario denuntianti al quem excommunicatum, vt hoc cap. curæ, & infra. & extr. de reg. & pace cap. 1. si autem scias pro certo denuntiatum ante excommunicationem appellasse, securè, & pro certo potes illi communicare extra de appellat. cap. delectis in fin. nam ipse denuntia.

nuntiatus potest se ingerere cōmunioni, & diuinis, hac ille;
 21 ex quo sequitur, quod quotiescumque excommunicatio est
 nulla, non est timenda, nec quoad Deum, nec quoad Ecclē-
 22 siam; & excommunicatus nulliter, nec se pro excommunicato
 gerere tenetur, nec irregularitatem, si est Sacerdos cele-
 brando incurrit secundum ea, quæ dicit glos. in cap. ad præ-
 fectam in verb. contra appellationem de appellat. & in cap.
 solet in verb. de officijs de sent. excomm. lib. 6. Couarr. in ca.
 almī mater par. 1. §. 7. vers. ceterum, vbi sententia eod. tit. Ve-
 rumtamen si adesset scandalum tutius esset, quod ante illud
 sedatum, non celebraret, sed si celebraret etiam imminente
 scandalo non efficeretur irregularis; nam irregularitas non
 ratione scandali, sed excommunicationis est inflicta, sed cum
 verè excommunicatus non sit, non efficitur irregularis Sair.
 de censur. lib. 1. c. 16. n. 43. & 44. quod verum est non solum,
 vbi excommunicatio est nulla propter appellationem, sed
 etiam ob aliquam aliam rationem, talis enim celebrando non
 peccat, nec vllam iuris pœnam incurrit, & quod de excom-
 municatione dictum est, de alijs etiam censuris intelligendū
 est, quoties enim censura est nulla, nec coram Deo, nec apud
 homines ligat, nec est timenda, quando notoriè constat de
 23 nullitate sententiæ, & quando cessat scandalum, Sair. de cen-
 sur. lib. 1. cap. 16. nu. 44. neq; est opus absolute in excom-
 24 municatione nulla Henriq. de excomm. lib. 13. cap. 15. nu. 4.
 verum si post sententiam latam fuerit appellatum, appella-
 tio non suspendit excommunicationem, sed tantum deuol-
 uit causam ad superiorem cap. 15. cui §. fin. de sent. excomm.
 lib. 6. immo non obstante appellatione excommunicatus po-
 test denunciari per cedulones cap. pastoralis §. verum de ap-
 25 pellar. Sed salit, quando appellatio esset interposita à decre-
 to excommunicationis, quo quis declaratur incidisse in ex-
 communicationem, etiam post latam sententiam, quia appel-
 latio à sententia, per quam declaratur, quem incidisse in ex-
 communicationem latam, siue ab homine, siue à iure, suspen-
 dit illam; nam licet à pœna legis non possit appellari l. si qua

pœna ff. de verb. oblig. & cap. quia nos, & ibi glos. ab omnibus recepta de appell. & glos. in c. super ijs de accusat. tamen quando declaratur quem incidisse in pœnam, potest appellari per glos. singularem receptam in cap. cupientes §. in super in verb. priuatos de elect. lib. 6. Felin in c. Rodulfus de rescript. Card. in clem. 1. §. si quis quæst. 11. de sequestrat. possess. Abb. & Dec. in c. peruenit il primo de appell. Abb. in d. c. super ijs de accusat. Nauar. cons. 6. de sent. excom. ad eò, quòd non est euitandus, quòd est notandum in praxi Felin. in d. c. Rodulfus, Dec. in d. ca. peruenit de appell. Cardinal. loco citato, Lancillot. de attent. par. 2. c. 12. limitat. 21. n. 21. Marant. par. 6. actu 2. n. 80. vbi adducit rationem, quia iudex pòt malè declarare, & Cardinal. in d. clem. 1. §. si quis ait hoc esse verum in declaratione

26 excommunicationis tam à iure, quàm ab homine, ad eò quòd appellatio à declaratoria excommunicationis impedit denūtiationem, vt nō possint affigi cedulones, nisi post decem dies à die latæ sententiæ, si nōn fuerit appellatum Cardinal. Felin. & Dec. locis supra citatis, Nauar. in relect. cap. cum contingat decima quinta causa nullitatis n. 3. Perus. relectus à Nauarro eo loco in cap. 14. cui in §. fin. de sent. excom. dicit hæc verba. Si appellatur à declaratoria, vel pronūtiatione Iudicis, qua pronūtiat, vel declarat aliquem incurrisse in excommunicationem latam ab homine, vel à iure, talis sententia declaratoria benè suspenditur per appellationem, & ita etiam tenet Lancillot. de attent. par. 2. c. 12. limitat. 21. n. 21. Fallit tamen in facto notorio, nam tunc non licet appellari ad effectum suspendendi, sed tantum deoluendi e. cum sit Romana §. præterea, & c. peruenit il primo de appell. sed tamen pars est citanda ad videndum factum esse notorium Abb. in c. ad nostrum il 3. de iureiur. Cardin. in clem. pastoralis de re iudic. quia multa dicuntur notoria, quæ vera non sunt c. consultit il 1. de appell. & vbi pars potest grauari, & aliquod præiudicium inferri est citanda, & audienda in iuribus, & exceptionibus suis, l. de vno

27 quoque ff. de re iudic. nullus namque, & quantumcumque sit notorius sine citatione, & monitione est condemnandus

Abb.

Abb. in d. c. cum sit Romana §. præterea, immò à sententia Iudicis declarantis factum esse notorium potest appellari, nam iudex pòt malè declarare Navar. conf. 9. nu. 3. de sent. excom.

Sed primò notandum est, quòd publicè denuntiatus excō-
 28 municatus per affixionem cedulorum, moriens in ipsa excō-
 municatione, non est sepeliendus in loco sacro clem. 1. de se-
 pulgur. verùm si in articulo mortis fuerit absolutus ab aliquo
 Sacerdote, etiam ad confessiones non approbato, quia quilibet
 in articulo mortis à quocumq; Sacerdote absolui potest,
 Abb. in c. pastoralis §. præterea de offic. ordinar. & nouissimè
 per Sacrum Conc. Trid. sess. 14. ca. 7. de casibus referuatis, mo-
 riens taliter absolutus, est sepeliendus in Ecclesia, quia intel-
 ligitur absolutus etiam in foro exteriori cap. fin. de sepult.
 vbi habetur hic casus expressus, & ibi Abb. Navar. conf. 4. in
 fin. de sepultur. vbi dicit, quòd absolutio, quæ contingit excō-
 municato, per contritionem sufficit quoad Deum, illa verò,
 quæ fit à Sacerdote sufficit quoad forum exterius, & quoad
 Ecclesiam, idem Navar. in Manual. cap. 26. n. 32. & c. 27. n. 272
 Lelius Tecchus in tract. de casibus Episcopo referuatis, &
 licet videatur obitare tex. in cap. à nobis il 2. de sent. excom.
 vbi disponitur, quòd illius mortui absolutio à Sede Apосто-
 lica requiritur, qui, dum viueret, ab ea erat absoluendus, ille
 tex. loquitur de excō. municato, qui non fuerat absolutus ante
 mortem, sed ostenderat tantùm signa contritionis, & simili-
 ter in c. super eo, & cap. in literis de raptorib. denegabatur se-
 pulchra Ecclesiastica, quia licet fuerat absolutus ab excōmu-
 nicatione, non tamen vti incendiarius refecerat damnum, vn-
 de in fine dicti cap. Pontifex mandat eum sepeliri in loco sa-
 cro, sed hæredes compelli ad satisfactionem damni iuxta fa-
 cultates, idē tenet Cappell. Tholosan. decis. 363. Petr. Foller.
 post prax. criminal. in Miscellaneis n. 22.

Secundò notandum est, quòd si quis inciderit in excōmu-
 30 nicationem referuatam Sedi Apostolice, & per ordinarium
 denunciatus, fueritq; absolutus in foro conscientie ab aliquo
 cōfessionario habente potestatem absoluendi, vt tempore Iu-

bilei generalis, & amplissimi, vel per Bullam Sacræ Poenitentiariz, illa absolutio prodest tantum in foro interiori, tantum Doctores in ca. de his de accusat per glos. ibi in verb. replicari communiter receptum, Couar. in cap. alma mater § 12. num. Sair. decis. 1. de testib. Verum si pars offensa fuerit satisfacta, dicta absolutio prodest etiam in foro exteriori, nam satisfacta parte iudex honestius, & benignius facit, si ipsum non molester, quia absolutus in foro conscientiz non est verè excommunicatus, & qui cum eo communicat, non communicat cū excommunicato Navar. conl. § 1. de sentent. excommunic. Henriq. in summa de irregular. ca. 20. & licet Prax. Cur. Archiepis. Neapol. cap. 3 1. & Rice. in prax. decis. 462. dicant, quòd Neapoli obseruatur, si absolutio fuerit obtenta antequam negotium deduceretur in iudicium, tamen procedit etiam si excommunicatus fuerit denunciatus Couar. in cap. alma mater par. 1 §. 1. nu. 12. Henriq. lib. 13. de excomm. cap. 27 §. 5. Navar. in Manual. cap. 27. n. 272. Sair. de censur. lib. 2. c. 20. nu. 29. & 31.

Tertio notandum est, quòd si aliquis appellauit à comminata excommunicatione, & nō obstante appellatione iudex eum excommunicauit, licet appellās non prosequatur appellationem, vel ei renuntiauerit, vel sit affecta deserta, non tamen remanet excommunicatus, quia excommunicatio ab initio fuit nulla, uti lata post appellationem, idè non efficitur valida per non prosecutionem, vel renuntiationem glos. in cap. licet in verb. legitimam de sent. excom. & in cap. sape in verb. rata manet, & ibi Abb. de appell. quia quod ab initio nō valet, tractu temporis conualescere non potest l. quod ab initio ff. de regul. iur. cap. non firmatur eod. tit. lib. 6.

Quarto notandum est, quòd excommunicatio non ligat subditos existentes extra territorium, & Diocesim Iudicis excommunicantis S. Anton. part. 3. tit. 24. cap. 75. Tabien. verb. excommunicatio 4. vers. 3. quæritur Sot. 4. d. 22. q. 2. art. 1. vers. respōdetur, Henriq. lib. 13. cap. 26 §. 1. Navar. in Manual. cap. 27. n. 6. Sair. de censur. lib. 1. cap. 6. n. 39. Hinc est, quòd excommunicatio lata contra ludentes, vel furtum, vel aliud committētes

NON

non afficit subditos ludentes, vel furantes extra territorium, & iurisdictionem Iudicis ferentis excommunicationem, imò negligat in loco exempto posito intra Diocesim, & territorium excommunicantis Io. Ande. & Gemin. in cap. vt animarū de constit. & est communis opinio, & colligitur ex cap. cum Episcopus, & ibi glos. in verb. non exēpto de offic. Ordin. lib. 6 & cap. luminoso 18. quæst. 2. & clem. Archiepis. & ibi glos. in verb. iurisdictionem de priuileg. quia locus extra Diocesim, & locus exēptus intra Diocesim æquiparantur Card. in clem. 2. §. 1. de priuileg. Anchar. in repetit. cap. si propter tua debita de rescript lib. 6. Sair. de censur. loco citato n. 40 & sic non esset excomunicatus si quis luderet in aliquo Monasterio, Con-
33 uertu, vel loco Regularium, quia sunt exempta à iurisdictione ordinariam, licet sint intra territorium, & Diocesim eorū F. Hieronym. Capucc. in compend. priuilegior. Regul late in verb. exemptio Io. And. in cap. 2. de constit. lib. 6. Graff. decis. cas. conscient. lib. 4. cap. 8. num. 37.

Quintò notandum est, quòd Clericus percussiens seipsum
34 incidit in excommunicationem cap. si quis suadente diabolo 17. q. 4. si id facit animo irato, & iniuriosè sicut sæpe faciunt aliqui tadio vitæ, vel desperatione ducti se ipsos interficiunt, aut vulnerant S. Thom. receptus 2. 2. q. 64. art. 5. Nauar. in Manual. cap. 15. num. 11. quoniam nemo est dominus suæ vitæ, & suorum membrorum l. liber homo ff. ad leg. Aquil. cap. cum contingat il primo de sent. excomm. Io. Andr. Panormit. Fel. in d. ca. cum contingat il primo vbi dicunt, quòd si Monachus, aut Clericus sibi ipsi manus iniicit, excommunicationem incurrit, & nemo potest sibi ipsi iniuriam inferre, cap. quod verò in fin. 25. q. 2. tum etiam, quia hoc est priuilegium Ecclesiæ, & non personæ d. cap. cum contingat, si enim est excommunicatus percussiens proximum Clericum d. cap. si quis suadente Diabolo, multo magis se ipsum, nam committit contra fœdera charitatis cap. si non licet 23. q. 5. hinc est, quòd Clericus
35 propter mutilationem suorum membrorum efficitur irregularis sicut ob excommunicationem, quamuis ab hac opi-
aione

nione recedat Tolet. lib. 5. instruct. Sacerd. cap. 8.

36 Sextò notandum est, quòd percuciens Clericum ipso facto incidit in excommunicationem d. cap. si quis suadente 17. q. 4. hinc est, quòd quando iudex mediante decreto declarat percussorem esse excommunicatum nihil noui facit l. hæredes palam ff. de testam. si autem per aliud decretum pronuntiat percussorem esse absoluendum à Papa, vel ab ipso ordinario, tacite declarat percussorem fuisse grauem, vel leuem, nam taciti, & expressi eadem est virtus, l. cum quid ff. si cert. per. rigor. enim d. cap. si quis suadente, quo disponebatur omnes percucientes Clericos mittendos esse ad Sedem Apostolicam pro absolutione, fuit moderatus per cap. peruenit de sent. excom. vt solum locum in percussione graui habeat, secus in leui, vt pro ea possit dari absolutio ab ordinario Abb. in d. cap. peruenit n. 2. pro percussione verò graui, & mediocri, regulariter solus Papa absoluit d. cap. si quis suadente. Sed quæ percussio sit leuis, mediocris, vel grauis relinquitur arbitrio iudicis d. cap. peruenit & ibi Abb. n. 3. & in cap. cum illorum num. 11. eod. & habetur in quadam extravag. quæ incip. perlectis, relata à Nauar. in Man. cap. 27. n. 91. qui dicit inter alia non esse enormem percussorem, quæ sit in foro, aut alio loco publico, aut quæ sit in oculo, aut facie, nisi esset cum liuore, aut iniuria esset notabilis, aut pareret scandalum, aut cum effusione sanguinis, sed opus est, quod sit magna effusio, nam verbum effusio denotat abundantiam gloriæ in ca. reuertimini 16. q. 1. cap. cum illorum, & ibi Abb. n. 12. de sent. excom. Nauar. cons. 24. & 27. de sent. excom. vbi dicit, quod non est percussio grauis, si non est sequuta magna effusio sanguinis, aut liuor, siue macula, vt habetur in d. extrav. Perlectis.

40 Septimò notandum est, quòd prouocatus à Clerico, si eum repercutit, non est excommunicatus, quia præsumitur percussisse causa defensionis, & non animo iniuriandi cap. 1. & ca. ex tenore de sentent. excom. glos. in d. cap. si quis suadente diabolus, Abb. in cap. si vero il primo num. 11. de sent. excom. Angel. in verb. excommunicatio scilicet num. 13. dum modo non excedat.

excedat moderamen inculpatæ tutelæ , Tabien. in verbo excommunicatio scilicet. casu. 1. num. 10. versicul. quæritur de percussibus , Sanct. Antonin. part. 3. titul. 29. capit. 1. § 2. Soccin. in capit. peruenit , num. 205. de sentent. excomm. Clar. in §. homicidium , num. 23. Abb. in capit. Clerici, de vit. & honestat. Clericor. Decian. in l. vt vim , num. 32. de iustit. & iur. Navar. in Manual. capit. 27. num. 32. versicul. decima quinta : & est tutus non solum ab excommunicatione , verum etiam à pœna delicti , l. si quis aggressorem , l. si quis percusserit , C. ad l. Corn. de sicar. Clem. 1. vbi glot. de homicid. & in l. vt vim , ff. de iustit. & iur. vbi omnes communiter Couar. in Clem. si furiosus in 3. part. §. vnic. num. 1. de homicid. immò percussens Clericum pro sua defensione non solum est excommunicatus , sed etiam pro illarum personarum defensione , per quas ei fit iniuria : vt sunt vxor , filij , pater , mater , frater , & soror , Innoc. in capit. si verò il primò de sentent. excomm. Abb. in capit. cum olim il primò de restit. spol. Sanct. Antonin. & Tabien. locis citatis ; quia quilibet tenetur , & debet subuenire proximo suo , & illum diligere , sicut se ipsum , capit. charitas , §. item , de poenit. dist. 2. Dixi cum moderamine inculpatæ tutelæ : quod consistit circa tria , videlicet circa modum , tempus , & causam : vt si quis fuisset insultatus sine armis , non poterit se defendendo percutere cum armis , circa tempus , vt fiat incontinenti , & illicò facto insultu , circa causam , vt tanta , & talis propulsatio sit , quanta est necessitas defensionis , & non ultra , Bal. in l. 1. C. vnde vi , Decian. in l. vt vim , num. 12. ff. de iustit. & iur. Clar. in verbo homicidium,

cidium, num. 27. Boer. decif. 168. num. 4. & licet aggressus se defendendo excefferit moderamen prædictum: non tamen est puniendus pœna ordinaria delicti, sed arbitrio Iudicis Grammatic. conf. 56. n. 7. in crim. ubi dicit hanc esse communem opinionem, Roman. in singul. 3. Affl. & decif. 206. idem Grammatic. conf. 13. num. 8. & conf. 39. num. 6. Menocch. de arbitrar. cal. 178. num. 2. quia moderamen non consideratur, quando insultatus furore accensus excefferit; nam primi motus non sunt in nostra potestate, Affl. & in constit. Asperitatem notab. 7. Hinc inferitur, quod si quis excedens verberaret Clericum, licet sit excommunicatus propter excessum, non tamen tenetur ire ad Sedem Apostolicam pro obtinenda absolutione: sed potest absolui ab eius ordinario; quia si esset obligatus adire Sedem Apostolicam puniretur pœna ordinaria delicti, quod esse non debet; nam sicut minuitur pœna ratione ætatis, vel modicitatis delicti, ita iste debet minui ratione incensi caloris, cum hoc calore permotus non est in plenitudine intellectus, Felin. in capit. significasti il secundo num. 14. de homicid. & per Mascard. de probationibus conclus. 1131. num. 50. Carol. de Grassis, de effect. Clericorum effect. nono num. 265.

Quod notandum est, quod auxiliantes, fauentes, & assistentes percussionibus Clericorum sunt excommunicati, prout ipsimet inferentes manus impias, & violentas in Clericos, glos. fin. in capit. mulieres, de sentent. excommunic. Gaetan. in summ. in verbo excommunicatio 10. Soccin. in capit. peruenit, num. 50. de sentent. excommunic. qui dicit, quod dicta glos. mouetur per tex. in capit. sicut dignum, de homicid. & in capit. fin. de iureiurand.

& in

& in l. 4. §. sicut seruum, ff. de vi bon. rapt. quia regulare est quod auxilium præstans delinquenti, punitur, prout ipsemet delinquens, l. si pignore, §. qui ferramenta, ff. de pact. l. nihil, ff. ad l. Cornel. de sicar. dict. capit. sicut dignum, vbi Doctores, l. qui opera, ff. de furt. Caualean. decis. 28. num. 1. lib. 5. Mascard. de probationib. conclusio 159. num. 18. & sequen.

44 Nonò notandum, est, quod non excommuni-
tus ille, qui ratione dignitatis, vel beneficij quod habet in Ecclesia, vel qui est senex ex zelo seruitij Ecclesiæ pueros, ac adoloscens, Clericos in minoribus ordinibus constitutos correctionis causa leuiter percutit; quia cessat diabolica percussio, capit. cum voluntate, de sentent. excommunic. Soccin. in capit. peruenit, n. 312. eodem titul. Carol. de Grass. de effect. Cler. effect. nono n. 231.

45 Decimò notandum est, quod qui carcerant Prælatos, & Iudices Ecclesiasticos arrestant, vel alijs pœnis afficiunt, sunt excommunicati in Bulla Cœnæ Domini.

48 Vndecimò notandum est, quod nullo modo excommunicari potest is, qui fuit citatus domi: sed est citandus de persona, nisi antea probetur ad eius notitiam citationem peruenisse: alias sententia excommunicationis non valeret, nec de iure persisteret; Innoc. communiter receptus in capit. final. de eo, qui mitt. in possess. Felin. in capit. cum sit Romana, de appellat. Couarr. in capit. alma mater, part. 1. §. 9 de sentent. excommunicat. Lanfran. in capit. quoniam contra, versicul. citationes, de probationib. nisi excommunicandus dolo latitaret, vel subterfugeret citationem personalem, vel quando quis

C

semel

semel fuit citatus de persona, Felin. & Couar. vbi supra; quia tunc sufficit citatio ad domum, vel per edictum Prax. Curiae Archiepiscopali Neapol. capit. 29. n. 12.

Duodecimò est notandum, quod committentes
 49 duellum incidunt in excommunicationem reueruatam Summo Pontifici ex Bulla nouissima Clementis Octauì edita, & publicata Romæ decimosexto Kalend. Septembris 1592. quæ incipit. Illius vires, in qua dictus Pontifex. Primò renouat quamdam Bullam Pij Quarti de hac re editam. Secundo innouat decretum Concilij Tridentini, sess. 25. cap. 19. de reformatione. Tertio confirmat Bullam Gregorij XIII. quæ incipit. Ad tollendum publicatam Romæ die 9. Decembris 1582. & ipsi duellantes non solum excommunicationem Papæ reueruatam incurrunt, à qua non possunt absolui, nisi in mortis articulo constituti: sed etiam si in ipso conflictu obierint, sepultura Ecclesiastica perpetuò sunt priuati.

Et ob hoc sciendum est, quod duellum est pugna corporalis singularis deliberata hinc inde duorum ad purgationem, gloriam, vel odij exaggerationem; vnde requiritur ipsa deliberatio, & sic animus deliberatus, appensatus, & tractatus duellandi, vel bellandi: alias non dicitur duellum, sed rixa, vbi non interuenit ipsa deliberatio, siuè animus deliberatus, Ioan. de Lignan. in tractatu, de duello in principio versicul. circa primum, & sicut bellum dicitur, quod fit animo deliberato præmissio edicto, vel nuntio, sic duellum cum dicatur duorum bellum, solum dicitur, vbi interuenit animus deliberatus, hinc est, quod licet iuuenes aliquando calore iracundie

dic

lia se inuitarent ad duellum, & in continenti accederent ad aliquem locum electum, & ibi dimicarent, non propterea dicitur duellum, sed pura, & mera rixa, ex quo non fuit pugna deliberata, nec animus deliberatus, nec attenditur illud verbum duellum, vbi verè non est duellum ad cuius essentiam requiritur animus deliberatus, ita Plot. in repetit. l. si quando §. 4. 2. n. 3. 4. & 5. C. vnde vi, & tunc propriè dicitur fieri calore iracundiæ quando non deuenitur ad aliquem actum intermedium, Farinac. conf. 9. n. 34.

Decimotertiò est notandum quòd collatio beneficij facta excommunicato est irrita, & nulla cap. pastoralis, & ibi Abb. n. 1. de cler. excomm. ministr. Ancar. in cap. 1. §. si quis de except. lib. 6. Innoc. in d. cap. pastoralis, & in cap. si verè de sent. excom. Felin. in cap. cum dilectus nu. 1. de accusat. S. Anton. par. 3. tit. 24. cap. 76. vers. nono, Angel. in verb. excommunicatio vltimo num. 8. Tabien. in verb. excommunicatio 1. nu. 8. Siluest. in verb. dispensatio q. nona, Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 21. vers. 8. & ideò in Romana Curia fuit inuenta practica illa, vt Summus Pontifex absoluat impetrantem beneficium, quoad illum actum tantum, & ab hoc in Bullis Apostolicis ponitur ordinariè illa clausula, Teq; à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, alijq; sententijs, censuris, & penis à iure, vel ab homine, quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis ad effectum præsentij dumtaxat consequendū harum ferie absoluentes, & absolutum fore censentes, & cæ. Virtute cuius clausule hodie valet quælibet obtempra impetratio beneficij ab excommunicato Nauar. in manual. cap. 27. n. 22. vers. decimo tertio, Couar. in cap. alma mater part. 1. §. 7. n. 3. Henriq. de excom. lib. 13. c. 13. §. 3. Sair. de censur. lib. 2. cap. 9. n. 12. quæ tamen clausula, & absolutio facta à Summo Pontifice in duobus casibus non suffragatur, primus est si impetras inforduerit per annū cōtinuū in excommunicatione, vt habetur in Regulis Cancellariæ Apostolicæ Regul. 65. Pauli v. & 66. Gregorij xv. secundus casus est si per quatuor mē

ses mansit in excommunicatione, sciens se esse excommunicatum in illis alijs casibus, qui sunt expressi in dicta Regula, qui sunt octo, vt ex tenore, & lectura dictæ Regulæ apparet, qui talis est: Item nè personis, pro quibus literæ suæ Sanctitatis emanabunt ob generalem absolutionem à centris, Ecclesiasticis, quibus ligatæ forent ad eorum effectum indifferenter concedi, & in literis Apostolicis apponi solitam, præsterur occasio censuras ipsas vilipendendi, & infordescendi in illis, statuit, & ordinauit huiusmodi absolutionem, & clausulam in literis, quas in futurum cum illa concedi contingeret non suffragari non parentibus sententię rei iudicatæ. Incendiarijs, violatoribus Ecclesiasticæ libertatis, via facti ausu temerario Apostolicis mandatis nõ obtēperantibus. Nuncios, vel exequutores Apostolicę Sedis, & eius officiales eis cõmissa exequentes impediētibz. Qui propter præmissa, vel aliquod eorum excõmunicati à iure, vel ab homine per quatuor menses scienter excommunicationis sententiam huiusmodi substinuerint, & generaliter quibuscunq̃, alijs, qui censuris aliquibus, etiam alijs, quàm vt præfertur quomodolibet ligati in illis per annum contiuum inforduerint. Hæc in d. Regula, vnde si impetratione hoc vitium non expresserit impetrans, absolutio non valebit, sed solet aliquando ab impetrantibus apponi etiam hæc clausula post principalem petitionem supplicationis inter clausulas derogatorias Summo Pontifici porrectas videlicet: Non obstante Regula de infordescētibz, vt sic impetrans habeatur absolutus, quoad effectum illius gratiæ consequendum non obstante prædicta Regula, licet per annum in excommunicatione permanferit, vel per quatuor menses in alijs casibus expressis in illa, Sair. de censur. lib. 2. cap. 5. n. 13.

Decimoquartò notandum est, quòd absolutio ab excommunicatione etiam iniuste ab habente potestatem data valet cap. venerabilibus §. vbi, & §. sane de sent. exco. m. lib. 6. Nauar. conf. 82. n. 2. & 68. de simon. hinc est quòd appellatio ab absolutione iniusta data non suspendit absolutionem, nã

ille

ille interim remanet absolutus non obstante appellatione ab aduersario interposita Franch. in cap. qua fronte n. 35. & in cap. Pastoralis §. verum de appellat. quòd ex eo etiam probari potest, quia ab excommunicationis sententiã non datur appellatio suspensiuã vt supra, & per Innoc. in cap. ab excõmunicato de rescript. ita, & in hoc casu appellatio non suspendit absolutionem, nec facit attentata cap. non solum ibi præterquam à iure prohibitis de appellat. lib. 6. veruntamen excommucatus non est absoluendus, nisi prius facta satisfactiõne ei, quem offendit, & eo citato cap. ex parte il. 1. ibi Abb. de verb. significat. ca. Romana §. sententias de appellat. lib. 6. & cap. venerabili §. secus de sentent. excom. lib. 6. Abb. in cap. porrò, & cap. ea noscitur de sentent. excom. Franch. plenè, & Abb. in d. cap. qua fronte de appellat. & est tex. in cap. fin. §. pars verò de offic. delegat. lib. 6. & in cap. quoniam in fin. de immunit. Eccles. Marant. conf. 75. n. 1. quæ satisfactio versatur circa æstimationem damni, & interesse non eximatiõnẽ iniuriæ Mara. eod. conf. n. 18. in fin.

Demum est notandum quòd iudex Ecclesiasticus tenetur publicare excommunicatum ab alio iudice alterius Diœcesis si fuerit requisitus, & affigere cedulones Scacc. de indic. caus. ciuil. & crim. cap. 63. n. 6. vers. si vero, sed si sententiã excommunicationis est notoriè iniusta, non tenetur Episcopus denunciare excõmunicatos ab alio Episcopo iuxta glos. Anchar. & alios in elem. vnic. de for. compet. Prax. Cur. Archiep. Neap. cap. 38. n. 3.

DE EXCOMMUNICATIONE AD FINEM reuelationis. Cap. secundum.

S V M M A R I V M.

- 1 **M**onitoria ad finem reuelationis cum magna maturitate sunt decernenda.
- 2 Monitoria quando, & pro qua summa sunt concedenda.
- 1 Impugnans monitorium redditur suspectus, quòd non fit tutus in conscientia.

Vicarij

- 4 Vicarij Generales Episcoporum, an possint concedere monitoria.
- 5 Abbates, & alij Pralati inferiores Episcopis, an possint concedere monitoria.
- 6 Vicarij Capitulares sede vacante, an possint concedere monitoria.
- 7 Monitoria, an possint concedi contra principales detinentes rem iniuste.
- 8 Testes, & etiam principales tenentur reuelare in scriptis, & non ore tenus.
- 9 Testis non tenetur reuelare, si sciuit rem, de qua in monitorio, ab aliquo qui reuelauit.
- 10 Detinens rem in recompensam sui crediti, an teneatur reuelare.
- 11 Testis sciens rem, de qua in monitorio, an teneatur reuelare, si reuelandi timet sibi aliquod damnum euenturum.
- 12 Impotentes restituere an teneantur reuelare.
- 13 Testes absentes à territorio iudicis excommunicantis, an non reuelando sint excommunicati.
- 14 Regulares & Monachi sciens rem, de qua in monitorio an teneantur reuelare.
- 15 Advocati, & procuratores an teneantur reuelare secreta cause.
- 16 Consanguinei, & affines, an teneantur reuelare contra suos consanguineos, & affines.
- 17 Testes sciens rem esse in posse impotentis restituere, an teneantur reuelare.
- 18 Testis si solus scit rem, de qua in monitorio, an teneatur reuelare.
- 19 Practica pro repetitione testium reuelantium in excommunicatione.
- 20 Testes si in repetitione deponant contrarium eius, quod in reuelatione dixerunt, an possint puniri.
- 21 Excommunicatus excommunicatione Papali non reuelando, an possit absolui ab ordinario.
- 22 Restitutio quomodo est facienda, nè restituens manifestetur.
- 23 Monitoria sunt publicanda diebus Dominicis, & festiuis, & quibus ceremonijs.
- 24 Monitoria obtenta à Romana Curia sunt publicanda de verbo, ad verbum prout sacent.
- 25 Delegatus in causa sibi delegat debet seruare formam rescripti.

AD literarum monitorialium generalium ad finem reuelationis materiam sub excommunicationis pœna vide Neuizan. in sua filu. nupt. lib. 3. verb. Monitoria, Franc. Marc. Decif. 850. 852. & 853. Achill. de Grass. decif. 6. de sent.

ent. excomm. Henriq. in sum. lib. 5. de excomm. cap. 12.
Nauar. in repetit. cap. inter verba 11. q. 3. conclus. 6. Prosper.
e Augustin. in addit. ad quarant. in summ. Bullar. ver. ex-
communicatio ad finem reuelationis. Petr. Anton. Lazar.
ui particularē tractatum scripsit de Monitorijs, Alois. Ricc.
1 prax. for. Eccles. in verb. Monitorialium, circa quod est
notandum quòd non passim, & de facili huiusmodi monito-
ria sunt concedenda, sed cum magna maturitate, & causa co-
nita, & omnino obseruandum est quòd statuit Concil. Tri-
ent. sess. 25. cap. 3. de reformat. vbi disponitur, quòd ex-
communicationes, quæ monitionibus præmissis ad finem re-
uelationis pro deperditis, seu subtractis rebus fieri solent de-
ternantur non aliàs, quàm ex re non vulgari, causaq; diligen-
ter, & magna cum maturitate per Episcopum examinata, que
us animum moueat ad eas concedendas, ex qua dispositio-
ne Concilij inferitur, quod non pro qualibet causa ista moni-
toria sunt concedenda, vt fieri videtur, sed pro re graui, & pro
tumma notabili, & non exigui valoris, vnde stilus Romanæ
Iuriz obseruat non concedere monitoria, nisi rerum valor
t quinquaginta aureorum, vt patet ex forma monitoriorum
i forma significauit, & vbiq; seruator, quòd conceduntur
pro quinquaginta, quadraginta, & aliquando pro minori sūma,
et quantitate, considerata petentis paupertate, Lelius Zeech.
i tract. de Rep. Ecclesiast. tit. de Prælat. cap. 1. n. 6. §. excom-
municatio vero, & aliquando pro triginta, & viginti aureis
tax. Archiep. Cur. Neap. cap. 1. n. 3. & dicta monitoria debent
se generalia, non infamatoria, & debent continere certam
uantitatem eius rei, de qua agitur, nisi fiant pro Ecclesijs, lo-
s pijs, Vniuersitatibus, & Collegijs, vt habetur in Constitu-
one Pij Quinti relata à Quarant. in summ. Bullar. in verb. ex-
communicatio ad finem reuelationis, præterea nullo modo
erlonæ sunt nominandæ, & maximè illæ, quæ præsumuntur
em detinere, & quandò testes prorsus ignorantur, nam ista
toruitoria conceduntur in subsidium, quando probatio alio
modo haberi non potest, Silu. Nupt. in verb. Monitoria n. 28.

Nauar.

Nauar. conf. 3. de censib. Abb. in cap. nouit. nu. 28. de iudic. Felin. in cap. venerabilis num. 12. de except. & excommunicationem esse vltimum remedium dicit tex. in cap. Clericus de vit. & honest. Cler. & quandiu alia remedia habemus, extraordinarijs vtendum non est cap. ad nostram il. 2. de iureiur. Neq. sunt concedenda de aliqua re, de qua pendet lis, ratio est, quia excommunicatio non comprehendit eos, qui sunt certi, & litigant, Felin. in cap. 2. de constitut. Gemin. in cap. fin. de elect. Ricc. in prax. for. Ecclesiast. in verb. Monitorialium decis. 279. num. 1. & debent concedi contra testes, qui prorsus ignorantur, vt videmus in monitorijs Romanæ Curie, in quibus apponuntur illa verba videlicet, quod filij iniquitatis, quos prorsus ignorat, & cat. & ideo bona est illa practica, vt petens monitorium iuret, se via ordinaria non posse petere illud, quod sibi debetur, eum nec plenam, nec semiplenam probationem habeat Petr. Anton. Lazar. in tract. de Monitorijs sectione 1. num. 2. vide infra post n. 6.

Sed notandum est primo quod ille, qui impugnat monitorium redditur suspectus quia per impedimentum, quod præstat, ne monitorium publicetur, videtur quod non sit tutus in conscientia, & præsertim quando ob nimiam instantiam, & animositatem se opponit, maximum enim est iudicium, & non leuis contra eum oritur suspitio, Grauert. Conf. 181. n. 6. & latius conf. 134. & conf. 100. n. 179. Petr. Anton. Lazar. de Monitor. tit. 3. c. 12. Ricc. in prax. in verb. Monitorialium decis. 269. n. 1. Prax. Cur. Archiep. Neap. cap. 1. n. 15.

Secundo notandum est quod licet in d. decreto Concilij Trident. sess. 25. cap. 3. de reformat. disponatur Episcopus tantum, & non alios posse dicta monitoria decernere: ex illis verbis à nemine prorsus præterquam ab Episcopo, quæ dictio prorsus est taxatiua alios excludens, tamen per Sacram Congregationem eiusdem Concilij fuit decisum sub die 18. Februarij 1583. his verbis: Vicarius generalis, & ad id potestatem habens ab Episcopo potest sine præuia cognitione facta ab ipso met Episcopo, excommunicationem ad finem reuel.

relationis pro rebus deperditis decernere. dum tamen ipse Vicarius cognitionem adhibeat, & sic Vicarius generalis potest ista monitoria decernere, sed ex speciali mandato Episcopi Bartholom. Vgolin. de offic. & potest. Episcop. quicquid lixerit Sbroz. de Vicar. Episcop. lib. 2. quest. 171. n. 5. quod equitur Lazar de monitor. sect. 2. q. 5. & Sair. de cens. ib. 1. cap. 9. n. 33. vers. primum est, & malè, quatenus velint, quod quando Concilium voluit excludere Vicarium, nominatim expressit pro vt sess. 24. cap. 6. de reformat. quia sine speciali mandato Episcopi Vicarius generalis non potest ista monitoria decernere, vt ex supradicta declaratione Sacre Congregationis Concilij, Idem est dicendum de Vicarijs foraneis, qui ex speciali mandato Episcopi possunt huiusmodi monitoria decernere ex declaratione eiusdem Sacre Congregationis.

Tertiò notandum est, quòd à dicta facultate decernendi monitoria excipiuntur alij Prælati inferiores Episcopis, nam Concilium concessit, ab ipsis Episcopis tantum decerni potest huiusmodi monitoria, ergo non ab alijs iudicibus cap. nonne de presump. & l. cum prætor ff. de iudic. quare Prælati, qui nullius Diocesis sunt, concedere ea non poterunt, sic enim declaravit Sacra Congregatio Concilij interpret, & sic Abbates, & alij inferiores, quamuis nullius Diocesis sint, & iurisdictionem quasi Episcopalem obtinentes non possunt post Concilium Trident. decernere ista monitoria pro rebus deperditis, & subtractis, quæ declaratio est his verbis. Congregatio Concilij censuit. Abbatibus, alijsquè inferiori quamuis nullius Dioceseos existant, & iurisdictionem quasi Episcopalem obtineant post Concilium non licere excommunicationes, quæ pro rebus deperditis, vel subtractis fieri solent, decernere, sed debere eius subditos ad eas obtinendas Sedem Apostolicam adire, idemquè esse observandum si huiusmodi inferior intra fines alicuius Dioceseos existens iurisdictionem quasi Episcopalem privatiuè quoad Episcopum habeat, sitquè privilegio Sedis Apostolicæ immediate subiectus, nam huiusmodi excommunicationes

D**decer-**

cidium , num. 27. Boet. decis. 168. num. 4. & licet aggressus se defendendo excesserit moderamen prædictum: non tamen est puniendus pœna ordinaria delicti, sed arbitrio Iudicis Grammatic. conf. 56. n. 7. in crim. ubi dicit hanc esse communem opinionem, Roman. in singul. 3. Affl. & decis. 206. idem Grammatic. conf. 13. num. 8. & conf. 39. num. 6. Menocch. de arbitrar. cas. 178. num. 2. quia moderamen non consideratur, quando insultatus furore accensus excessit; nam primi motus non sunt in nostra potestate, Affl. & in constit. Asperitatem notab. 7. Hinc inferitur, quod si quis excedens verberaret Clericum, licet sit excommunicatus propter excessum, non tamen tenetur ire ad Sedem Apostolicam pro obtinenda absolute: sed potest absolui ab eius ordinario; quia si esset obligatus adire Sedem Apostolicam puniretur pœna ordinaria delicti, quod esse non debet; nam sicut minuitur pœna ratione ætatis, vel modicitatis delicti, ita iste debet minui ratione incensi caloris, cum hoc calore permotus non est in plenitudine intellectus, Felin. in capit. significasti il secundo num. 14. de homicid. & per Mascard. de probationibus conclus. 1131. num. 50. Carol. de Grassis, de effect. Clericorum effect. nono num. 265.

43 Octauò notandum est, quòd auxiliantes, fauentes, & assistentes percussionibus Clericorum sunt excommunicati, prout ipsimet inferentes manus impias, & violentas in Clericos, glos. fin. in capit. mulieres, de sentent. excommunic. Gaetan. in summ. in verbo excommunicatio 10. Soccin. in capit. peruenit, num. 50. de sentent. excommunic. qui dicit, quòd dicta glos. mouetur per tex. in capit. sicut dignum, de homicid. & in capit. fin. de iureiurand. & in

& in l. 4. §. sicut seruum , ff. de vi bon. rapt. quia regulare est quod auxilium præstans delinquenti , punitur , prout ipsemet delinquens , l. si pignore , §. qui ferramenta , ff. de pact. l. nihil , ff. ad l. Cornel. de sicar. dict. capit. sicut dignum , vbi Doctores , l. qui opera , ff. de furt. Caualean. decis. 28. num. 1. lib. 5. Mascard. de probationib. conclusio 159. num. 18. & sequen.

44 Nonò notandum , est , quod non excommuni-
tus ille , qui ratione dignitatis , vel beneficij quod habet
in Ecclesia , vel qui est senex ex zelo seruitij Eccle-
siæ pueros , ac adoloscens , Clericos in minoribus
ordinibus constitutos correctionis causa leuiter per-
cutit ; quia cessat diabolica percussio , capit. cum
voluntate , de sentent. excommunic. Soccin. in capit.
peruenit , n. 312. eodem titul. Carol. de Grass. de ef-
fect. Cler. effect. nono n. 231.

45 Decimò notandum est , quod qui carcerant Præ-
latos , & Iudices Ecclesiasticos arrestant , vel alijs
pœnis afficiunt , sunt excommunicati in Bulla Cœnæ
Domini.

48 Vndecimò notandum est , quod nullo modo
excommunicari potest is , qui fuit citatus domi :
sed est citandus de persona , nisi antea probetur ad
eius notitiam citationem peruenisse : alijs sententia
excommunicationis non valeret , nec de iure persi-
steret ; Innoc. communiter receptus in capit. final.
de eo , qui mitt. in possess. Felin. in capit. cum sit
Romana , de appellat. Couarr. in capit. alma mater ,
part. 1. §. 9. de sentent. excommunicat. Lanfran. in ca-
pit. quoniam contra , versicul. citationes , de probatio-
nib. nisi excommunicandus dolo latitaret , vel sub-
terfugeret citationem personalem , vel quando quis

C

semel

femel fuit citatus de persona, Felin. & Couar. vbi supra; quia tunc sufficit citatio ad domum, vel per edictum Prax. Curia Archiepiscopali Neapol. capit. 29. n. 12.

Duodecimò est notandum, quod committentes
 49 duellum incidunt in excommunicationem reſeruatam Summo Pontifici ex Bulla nouiffima Clementis Octauì edita, & publicata Romæ decimoſexto Kalend. Septembris 1592. quæ incipit. Illius viſces, in qua dictus Pontifex. Primò renouat quamdam Bullam Pij Quarti de hac re editam. Secundò innuat decretum Concilij Tridentini, ſeſſ. 25. cap. 19. de reformatione. Tertio confirmat Bullam Gregorij XIII. quæ incipit. Ad tollendum publicatam Romæ die 9. Decembris 1582. & ipſi duellantes non ſolum excommunicationem Papæ reſeruatam incurrunt, à qua non poſſunt abſolui, niſi in mortis articulo conſtituti: ſed etiam ſi in ipſo conſictu obierint, ſepultura Eccleſiaſtica perpetuò ſunt priuati.

Et ob hoc ſciendum eſt, quod duellum eſt pugna corporalis ſingularis deliberata hinc inde duorum ad purgationem, gloriam, vel odij exaggerationem; vnde requiritur ipſa deliberatio, & ſic animus deliberatus, appenſatus, & tractatus duellandi, vel bellandi: alias non dicitur duellum, ſed rixa, vbi non interuenit ipſa deliberatio, ſiue animus deliberatus, Ioan. de Lignan. in tractatu, de duello in principio verſicul. circa primum, & ſicut bellum dicitur, quod fit animo deliberato præmiſſo edicto, vel nuntio, ſic duellum cum dicatur duorum bellum, ſolum dicitur, vbi interuenit animus deliberatus; hinc eſt, quod licet iuuenes aliquando calore iracundia

dia

lia se inuitarent ad duellum, & in continenti accederent ad aliquem locum electum, & ibi dimicarent, non propterea dicitur duellum, sed pura, & mera rixa, ex quo non fuit pugna deliberata, nec animus deliberatus, nec attenditur illud verum duellum, vbi verè non est duellum ad cuius essentiam requiritur animus deliberatus, ita Plot. in repetit. l. si quando §. 42. n. 3. 4. & 5. C. vnde vi, & tunc propriè dicitur fieri calore iracundiæ quando non deuenitur ad aliquem actum intermedium, Farinae. conf. 9. n. 34.

Decimotertiò est notandum quòd collatio beneficij facta excommunicato est irrita, & nulla cap. pastoralis, & ibi Abb. n. 1. de cler. excomm. ministr. Ancar. in cap. 1. §. si quis de except. lib. 6. Innoc. in d. cap. pastoralis, & in cap. si verè de sent. excom. Felin. in cap. cum dilectus nu. 1. de accusat. S. Anton. par. 3. tit. 24. cap. 76. vers. nono, Angel. in verb. excommunicatio vltimo num. 8. Tabien. in verb. excommunicatio 1. nu. 8. Siluest. in verb. dispensatio q. nona, Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 21. vers. 8. & ideò in Romana Curia fuit inuentà practica illa, vt Summus Pontifex absoluat impetrantem beneficium, quoad illum actum tantum, & ab hoc in Bullis Apostolicis ponitur ordinariè illa clausula, Teq; à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, alijq; sententijs, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine, quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis ad effectum præsentij dumtaxat consequendū harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes, & ext. Virtute cuius clausulæ hodie valet qualibet obtemptra impetratio beneficij ab excommunicato Nauar. in manual. cap. 27. n. 22. vers. decimo tertio, Couar. in cap. alma mater part. 1. §. 7. n. 3. Henriq. de excom. lib. 13. c. 13. §. 3. Sair. de censur. lib. 2. cap. 9. n. 12. quæ tamen clausula, & absolutio facta à Summo Pontifice in duobus casibus non suffragatur, primus est si impetrans inforquerit per annū cōtinuū in excommunicatione, vt habetur in Regulis Cancellariæ Apostolicæ Regul. 65. Pauli v. & 66. Gregorij xv. secundus casus est si per quatuor mē

ses manſit in excommunicatione, ſciens ſe eſſe excommu-
nicatum in illis alijs caſibus, qui ſunt expreſſi in dicta Regu-
la, qui ſunt octo, vt ex tenore, & lectura dictæ Regule appa-
ret, qui talis eſt: Item nè perſonis, pro quibus literæ ſuæ San-
ctitatis emanabunt ob generalem abſolutionem à cenſuris,
Eccleſiaſticis, quibus ligatæ forent ad eorum effectum indif-
ferenter concedi, & in literis Apoſtolicis apponi ſolitam, præ-
ſtetur occasio cenſuras ipſas viſpendendi, & inſordescendi
in illis, ſtatuit, & ordinavit huiusmodi abſolutionem, & clau-
ſulam in literis, quas in futurum cum illa concedi contingeret
non ſuffragari non parentibus ſententię rei iudicatæ. Incen-
dijarijs, violatoribus Eccleſiaſticæ libertatis, via facti auſu te-
merario Apoſtolicis mandatis nõ obtēperantibus. Nuncios,
vel exequutores Apoſtolicę Sedis, & eius officiales eis cõmiſſa
exequentes impediētibz. Qui propter præmiſſa, vel aliquod
eorum excõmunicati à iure, vel ab homine per quatuor men-
ſes ſcienter excommunicationis ſententiam huiusmodi ſub-
ſtinuerint, & generaliter quibuſcunq; alijs, qui cenſuris ali-
quibus, etiam alijs, quàm vt præfertur, quomodolibet ligati
in illis per annum contiuum inſorduerint. Hæc in d. Regula,
vnde ſi impetratione hoc vitium non expreſſerit impetrans,
abſolutio non valebit, ſed ſolet aliquando ab impetrantibus
apponi etiam hæc clauſula poſt principalem petitionem ſup-
plicationis inter clauſulas derogatorias Summo Pontifici por-
rectas videlicet: Non obſtante Regula de inſordescētibz, vt
ſic impetrans habeatur abſolutus, quoad effectum illius grã-
tiæ conſequendum non obſtante prædiſta Regula, licet per
annum in excommunicatione permanſerit, vel per quatuor
menſes in alijs caſibus expreſſis in illa, Sair. de cenſur. lib. 2.
cap. 5. n. 13.

Decimoquartò notandum eſt, quòd abſolutio ab excom-
municatione etiam iniuſtè ab habente poteſtatem data valet
cap. venerabilibus §. vbi, & §. ſane de ſent. exco. m. lib. 6. Na-
uar. conf. 82. n. 2. & 68. de ſimon. hinc eſt quòd appellatio
ab abſolutione iniuſta data non ſuſpēdit abſolutionem, quã
ille

ille

Ille interim remanet absolutus non obstante appellatione ab
 aduersario interposita Franch. in cap. qua fronte n. 35. & in
 cap. Pastoralis §. verum de appellat. quòd ex eo etiam pro-
 bari potest, quia ab excommunicationis sententia non datur
 appellatio suspensiuua vt supra, & per Innoc. in cap. ab excõ-
 municato de rescript. ita, & in hoc casu appellatio non sus-
 pendit absolutionem, nec facit attentata cap. non solum ibi
 præterquam à iure prohibitis de appellat. lib. 6. veruntamen
 excommucatus non est absoluendus, nisi prius facta satisfac-
 tione ei, quem offendit, & eo citato cap. ex parte il. 1. ibi
 Abb. de verb. significat. ca. Romana §. sententias de appel-
 lat. lib. 6. & cap. venerabili §. secus de sentent. excom. lib. 6.
 Abb. in cap. porrò, & cap. ea noscitur de sentent. excomun?
 Franch. plenè, & Abb. in d. cap. qua fronte de appellat.
 & est tex. in cap. fin. §. pars verò de offic. delegat. lib. 6. & in
 cap. quoniam in fin. de immunit. Eccles. Marant. conf. 75.
 n. 1. quæ satisfactio versatur circa æstimationem damni, & in-
 terresse non eximationē iniuriæ Mara. eod. conf. n. 18. in fin.

Demum est notandum quòd iudex Ecclesiasticus tenetur
 publicare excommunicatum ab alio iudice alterius Diœcesis
 si fuerit requisitus, & affigere cedulones Scacc. de indic. caus.
 ciuil. & crim. cap. 63. n. 6. vers. si vero, sed si sententia ex-
 communicationis est notoriè iniusta, non tenetur Episcopus
 denunciare excõmunicatos ab alio Episcopo iuxta glos. An-
 eliar. & alios in elem. vnic. de for. compet. Prax. Cur. Ar-
 chiep. Neap. cap. 38. n. 3.

DE EXCOMMUNICATIONE AD FINEM reuelationis. Cap. secundum.

S V M M A R I V M.

Monitoria ad finem reuelationis cum magna maturitate sunt
 discernenda.

Monitoria quando, & pro qua summa sunt concedenda.

Impugnans monitorium redditur suspectus, quòd non fit tutus in
 conscientia.

Vicarij

- 4 Vicarij Generales Episcoporum, an possint concedere monitoria.
- 5 Abbates, & alij Pralati inferiores Episcopis, an possint concedere monitoria.
- 6 Vicarij Capitulares sede vacante, an possint concedere monitoria.
- 7 Monitoria, an possint concedi contra principales detinentes rem iniustè.
- 8 Testes, & etiam principales tenentur reuelare in scriptis, & non ore tenus.
- 9 Testis non tenetur reuelare, si sciuit rem, de qua in monitorio, ab aliquo qui reuelauit.
- 10 Detinens rem in recompensam sui crediti, an teneatur reuelare.
- 11 Testis sciens rem, de qua in monitorio, an teneatur reuelare, si reuelandi timet sibi aliquod damnum euenturum.
- 12 Impotentes restituere anteneantur reuelare.
- 13 Testes absentes à territorio iudicis excommunicantis, an non reuelando sint excommunicati.
- 14 Regulares & Monachi scientes rem, de qua in monitorio an teneantur reuelare.
- 15 Advocati, & procuratores anteneantur reuelare secreta cause.
- 16 Consanguinei, & affines, an teneantur reuelare contra suos consanguineos, & affines.
- 17 Testes scientes rem esse in posse impotentis restituere, an teneantur reuelare.
- 18 Testis si solus scit rem, de qua in monitorio, an teneatur reuelare.
- 19 Practica pro repetitione testium reuelantium in excommunicatione.
- 20 Testes si in repetitione deponant contrarium eius, quod in reuelatione dixerunt, an possint puniri.
- 21 Excommunicatus excommunicatione Papali non reuelando, an possit absolui ab ordinario.
- 22 Restitutio quomodo est facienda, nè restituens manifestetur.
- 23 Monitoria sunt publicanda diebus Dominicis, & festiuis, & quibus caremoniis.
- 24 Monitoria obtenta à Romana Curia sunt publicanda de verbo, ad verbum prout tacent.
- 25 Delegatus in causa sibi delegat debet seruare formam scripti.

AD literarum monitorialium generalium ad finem reuelationis materiam sub excommunicationis pœna vide Neuzan. in sua silu. nupt. lib. 3. verb. Monitoria, Franc. Marc. Decif. 850. 852. & 853. Achill. de Graff. decif. 6. de sent.

ent. excomm. Henriq. in sum. lib. 5. de excomm. cap. 12.
Nauar. in repetit. cap. inter verba 11. q. 3. conclus. 6. Prosper.
le Augustin. in addit. ad quarant. in summ. Bullar. ver. ex-
communicatio ad finem reuelationis. Petr. Anton. Lazar.
qui particularē tractatum scripsit de Monitorijs, Alois. Ricc.
in prax. for. Eccles. in verb. Monitorialium, circa quod est
notandum quòd non passim, & de facili huiusmodi monito-
ria sunt concedenda, sed cum magna maturitate, & causa co-
gnita, & omnino obseruandum est quòd statuit Concil. Tri-
dent. sess. 25. cap. 3. de reformat. vbi disponitur, quòd ex-
communicationes, quæ monitionibus præmissis ad finem re-
uelationis pro deperditis, seu subtractis rebus fieri solent de-
cernantur non aliàs, quàm ex re non vulgari, causaq; diligen-
ter, & magna cum maturitate per Episcopum examinata, quæ
eius animum moueat ad eas concedendas, ex qua dispositio-
ne Concilij infertur, quod non pro qualibet causa ista moni-
toria sunt concedenda, vt fieri videtur, sed pro re graui, & pro
summa notabili, & non exigui valoris, vnde stilus Romanæ
Curix obseruat non concedere monitoria, nisi rerum valor
sit quinquaginta aureorum, vt patet ex forma monitoriorum
in forma significauit, & vbiq; seruetur, quòd conceduntur
pro quinquaginta, quadraginta, & aliquando pro minori sùma,
& quantitate, considerata petentis paupertate, Lelius Zeech.
in tract. de Rep. Ecclesia st. tit. de Prælat. cap. 1. n. 6. §. excom-
municatio vero, & aliquando pro triginta, & viginti aureis
Prax. Archiep. Cur. Neap. cap. 1. n. 3. & dicta monitoria debent
esse generalia, non infamatoria, & debent continere certam
quantitatem eius rei, de qua agitur, nisi fiant pro Ecclesijs, lo-
cis pijs, Vniuersitatibus, & Collegijs, vt habetur in Constitu-
tione Pij Quinti relata à Quarant. in summ. Bullar. in verb. ex-
communicatio ad finem reuelationis, præterea nullo modo
personæ sunt nominandæ, & maximè illæ, quæ præsumuntur
rem detinere, & quando testes prorsus ignorantur, nam ista
monitoria conceduntur in subsidium, quando probatio alio
modo haberi non potest, Silu. Nupt. in verb. Monitoria n. 28.

Nauar.

relationis pro rebus deperditis decernere. dum tamen ipse Vicarius cognitionem adhibeat, & sic Vicarius generalis potest ista monitoria decernere, sed ex speciali mandato Episcopi Bartholom. Vgolin. de offic. & potest. Episcop. quicquid dixerit Sbroz. de Vicar. Episcop. lib. 2. quest. 171. n. 5. quæ sequitur Lazar de monitor. sect. 2. q. 5. & Sair. de cens. lib. 1. cap. 9. n. 33. vers. primum est, & malè, quatenus velint, quòd quando Concilium voluit excludere Vicarium, nominatim expressit pro vt sess. 24. cap. 6. de reformat. quia sine speciali mandato Episcopi Vicarius generalis non potest talia monitoria decernere, vt ex supradicta declaratione Sacræ Congregationis Concilij, Idem est dicendum de Vicarijs foraneis, qui ex speciali mandato Episcopi possunt huiusmodi monitoria decernere ex declaratione eiusdem Sacræ Congregationis.

Tertiò notandum est, quòd à dicta facultate decernendi monitoria excipiuntur alij Prælati inferiores Episcopis, nam Concilium concessit, ab ipsis Episcopis tantum decerni posse huiusmodi monitoria, ergo nò ab alijs iudicibus cap. nonne de presump. & l. cum prætor ff. de iudic. quare Prælati, qui nullius Diocesis sunt, concedere ea nò poterunt, sic enim declaravit Sacra Congregatio Concilij interpres, & sic Abbates, & alij inferiores, quamuis nullius Diocesis sint, & iurisdictionem quasi Episcopalem obtinentes non possunt post Concilium Trident. decernere ista monitoria pro rebus deperditis, & subtractis, quæ declaratio est his verbis. Congregatio Concilij censuit. Abbatibus, alijsquè inferiori quamuis nullius Dioceseos existant, & iurisdictionem quasi Episcopalem obtineant post Concilium non licere excommunicationes, quæ pro rebus deperditis, vel subtractis fieri solent, decernere, sed debere eius subditos ad eas obtinendas Sedem Apostolicam adire, idemquè esse obseruandù si huiusmodi inferior intra fines alicuius Dioceseos existens iurisdictionem quasi Episcopalem priuatim quoad Episcopum habeat, sitquè, priuilegio Sedis Apostolicæ immediate subiectus, nã huiusmodi excommunicationes

D

decer-

decernendi in eius subditos, neq; ad ipsum, neq; ad Episcopum pertinere, sed adire Sedem Apostolicam oportet, quod si inferior iurisdictionem quidem quasi Episcopalem in certa parte Dioceseos habuerit, sed appellationes ab eo ad Episcopum deuoluatur, hanc facultatem in illius subditos ad Episcopum etiam pertinere nisi ubi ea iurisditio esset inferiori per priuilegium quaesita, ex tenore priuilegij aliud resularet. Sed Vicarius electus à Capitulo Sede vacante potest, dicta monitoria decernere, Sair. de censur. lib. 1. cap. 9. n. 33. verfi. primum est, Pauin. de potest. cap. Sed. vacant. quaest. 16. n. 3. Lazar. lib. 1. canonicar. quaest. cap. 5. Ricc. in prax. verb. Monitorialium decis. 270. n. 5. ratio est, quia Capitulum Cathedralis Ecclesiae succedit in Iurisdictione Episcopi, tam necessaria, quam voluntaria, & in administratione temporalium, & spiritualium cap. cum olim de maior. & obed. & praesertim in monitorijs concedendis testatur Pauin. loco citato. Tusc. pract. conclus. tom. 5. conclus. 56. Ricc. loco citato, & ita censuit Sacra Congregatio Concilij Trident. vt refert Sair. de censur. lib. 1. cap. 9. n. 33. sub die 14. Augusti anno 1586.

Quatenus autem supra dixi, quod si de aliqua causa pendet lites, non possunt concedi monitoria super dicta causa, sciendum est, quod si in dicta lite datus est terminus, & non sunt citati testes, possunt concedi monitoria, quia adhuc possunt testes ignorari, solet etiam practicari quod quando testes sunt citati, quod conceduntur monitoria cum clausula dummodo non recipiantur reuelationes testium citatorum, vel testes citati non comprehendantur in monitorio, sed quando testes citati sunt in numero copioso, puta quindecim, vel viginti, in totum denegantur monitoria, quia non est verisimile, quod pars non possit scire veritatem negotij ab aliquibus ipsorum, haec Ricc. in prax. for. Ecclesiast. in verb. Monitorialium decis. 275. n. 4. & 5.

Quarto notandum est, quod non solum contra testes, sed etiam contra principales detinentes rem, de qua in monitorio potest fieri excommunicatio, Abb. in cap. dilectus de excess. Praelat. Silua Nuptial. in verb. Monitorij n. 29. & 30. sed dubium

bium est an principalis teneatur reuelare, & respondendum est non teneri, quoniam nemo tenetur ad se patefaciendū, vel denunciandū, neque prodere famam suam, cap. quidem maligni 5. q. 1. cap. quis aliquando de pœnit. dist. 1. S. Thom. 2. 2. q. 69. art. 1. Tolet. lib. 5. Instruct. Sacerd. cap. 37. in fin. Nauar. in Manual. cap. 17. n. 10. Sed tenetur principalis restituere rem ipsam, vbi potest, & in casibus in quibus licitè eam non detinet, nam rem alienam illicitè detinēs mortiferè peccat cap. si res aliena 14. q. 6 & peccatum non remittitur, nisi restituatur ablatum cap. peccatum de regul. iur. lib. 6. præsertim cum id in monitorio præceptum sit quare contrafaciens in excommunicationem incidit, Petr. Anton. Lazarius de Monitor. sect. 4. quæst. 17. Barthol. Vgolin. de offic. & potestat. Episc. par. 2. cap. 45. § 4. in fin. Sed fallit si inditia, infamia, vel vnicus testis, qui semip' enam facit probationē contra principale præcesserint tenetur reuelare, Siluest. in verb. correctio, Silu. Nuptial. loco citato, Sor. de ration. tegan. membro 2. Barthol. Vgolin. loco citato.

3 Quintò notandum est, quod testes scientes, & principales quando tenentur reuelare, si reuelant Episcopo, vel eius Vicario, & etiam ipsimet parti oretenus non satisfaciunt, quia hi, quorum interest huiusmodi reuelatione vti non possunt, Nauar. conf. 5. n. 5. de furt. sed tenentur reuelare in scriptis in banco iuris, Prax. Cur. Archiep. Neap. cap. 1. nu. 19. & sic etiam tenentur testes reuelare, & propalare, etiā si scirent rem, de qua in monitorio sub sigillo secreti, vel iuramenti, Abb. & Felin. in cap. intimauit de testib. idem Abb. in cap. si Sacerdos de officio Ordin. Sed sunt multi casus, quibus quis reuelare non tenetur.

9 In primis nō tenetur reuelare quis quando scit rem, de qua in monitorio, ab aliquo, qui iam reuelauit. Nauar. in Manual. cap. 25. n. 45. vers. quartum, sed si is, à quo audiuit, & sciuit, non reuelauerit, tenetur reuelare, quia licet testis de auditu non probet, l. testium C. de testib. tamen tenetur propalare eum, à quo audiuit, quia Iudex potest interrogare illum, qui

fortan potest maiore afferre lucem, Prax. Cur. Archiep. Neap. cap. 2. n. 2. Sed si aliquis audiuit à personis non fide dignis per plateas, & vicos non tenetur reuelare, quia excommunicatio fulminatur contra scientes, & intelligitur de verè, & realiter scientibus scire enim est veritatem visu perceptam, mente retinere, glos. in l. 2. §. ideo de aqu. plu. arcen.

Item non tenentur reuelare, qui detinent rem alienam in recompensam crediti, Silua nuptial. in verb. Monitoriæ n. 43. Nauar. in Manual. cap. 25. n. 46. Iul. Clar. in §. furtum n. 21: vbi Addent. ratio est, quia excommunicatio non potest ferri, nisi ob peccatum mortale, sed non peccat qui accipit illud, quod sibi debetur, & non peccando non tenetur reuelare, Angel. in verb. furtum §. 41. etiam si in sententia excommunicationis diceretur, vt teneatur quis reuelare, etiam si animo compensandi rem detinet, quia tunc sententia contineret expressum errorem cap. per tuas de sent. excommun. cap. solet, & cap. venerabilis de sent. excom. lib. 6. Angel. loco citato, quod intelligitur dumodò detinens in recompensam nõ posset via iuris suum debitum recuperare, vel sine iactura, & dumodò debitum, quod detinetur in recompensam sit liquidum quia de liquido ad illiquidum non fit compensatio, l. fin. C. de compensat. & debitum sit liquidum, detentor debet aliquo modo admonere debitorem, vel heredes, ne iterum sibi, aut suis heredibus solnãt Nauar. in Manual. cap. 17. n. 113. Petr. Anton. Lazar. de Monitor. lect. 2. gues. octaua n. 3.

Item excusantur, & reuelare non tenentur, qui probabiliter timent sibi ex tuo testimonio, & reuelatione aliquod malum corporis, vel damnum magnum spirituale, vel temporale suę personę, honoris, vel ammissionis bonorum, vel eorum magnę partis sibi euenturum, Angel. in verb. familia n. 7. siue timent inimicitiam capitalem nasci ex reuelatione, quia non tenetur testificare, Bal. & Felin. in cap. dilectorũ de testib. cogen. Nauar. in Manual. cap. 25. n. 50. Prax. Cur. Archiep. Neap. cap. 2. n. 6. quia nemini officium debet esse nociuum cap. cũ non deceat de elect. lib. 6. & Angel. loco citato dicit, quod

utmo

nemo tenetur cū iactura sua facere bonum proximi temporale, hinc est quod excusatur vaxallus si non reuelat contra Dominum, Graff. conf. 6. n. 29. de sentent. excom.

Item non sunt excommunicati, & non tenentur reuelare, 12 qui sunt impotētes ad restituendum, nam qui rem iniuste detinet, si re vera restituere non potest, cum non sit soluendo, nō peccat, l. præses C. de aqu. quot. cap. faciat 22. q. 2. l. nepos Proculo ff. de verbo. significat. & ille dicitur non posse restituere non solū, qui est in extrema necessitate, sed etiā qui comodē non potest sine probabili damno, bonorum suorum altioris ordinis; qualia sunt vitę, salutis, honoris, & famę; quia proroganda est restitutio, Nauar. in Manual. cap. 17 n. 56. S. Anton. part. 2. tit. 2. cap. 8. Tolet. in Summ. lib. 5. cap. 27. vnde qui fecit, quod potuit ad restitutionem faciendam iuxta consilium prudentis Confessarij excusatur, Nauar. conf. 4. n. 4. de iniur. & in Manual. cap. 17. n. 56. sed hoc intelligendum est, nisi ille, cui facienda est restitutio non sit in eadem, & equali necessitate, vt quia oportet eum viuere indecenter, nisi restituatur ei sua bona ablata, vel iniuste detenta, nam non licet, cuiquam seruare estimationem sui status cum bonis alienis Nauar. cap. 17. n. 60 Siluest. in verb. excommunicatio 2. q. 23. Sair. de censur. lib. 1. cap. 9. n. 11. vnde citra tamen extremam necessitatem tenetur quis restituere, etiam si cadat à statu suo, Tolet. in Summ. cap. 24. n. 9. & quamuis, vt supra dixi impotentem re vera non esse excommunicatum, si tamen postea factus est soluendo, non etiam incidit in excommunicationem latam tempore impotentię Sair. de censur. loco citato, sed tenetur restituere, ratio est, quia tempore excommunicationis, non erat obligatus restituere ob impotentiam, & excommunicatio non ligauit cap. nullus, & cap. nemo 11. q. 3. excomunicatio enim non habet tractum successiuum, Abb. in cap. à nobis il. 1. n. 7. de sent. excomm. arg. cap. pastoralis S. fin. & ibi glos. in verb. excommunicatio tecum trahat de appellat. & cap. 15. cui de sent. excomm. lib. 6. censura enim hominis presentem culpam, & non futuram exigere videtur,

vt colligitur ex cap. Romana Ecclesia §. caueant, & ibi glos. in verb. futuris de sent. excom. lib. 6. Abb. in cap. licet ad euitanda n. 9. de elect. Couar. in c. alma mater par. 1. §. 10. in princ. de sent. excomm. lib. 6. sed si tempore, quo lata est excommunicatio poterat restituere; & non restituit, si postea in paupertatem incidit, ex quo erat excommunicatus, semper remanet excommunicatus quoad forum Ecclesie, quia non restituit quando potuit, quamuis quoad Deū possit esse in gratia, Petr. Anton. Lazar. de Monitor. sect. 4. quæst. 4. n. 5.

Item testes absentes non sunt excommunicati si non reuelant, quia degentes extra territorium Iudicis excommunicantis non sunt sub eius Iurisdictione cap. 2. de constit. lib. 6. c. Episcopum 11. q. 3. Nauar. in Manual. c. 27. n. 6. etiam si scirent talem excommunicationē d. c. 2. cum ibi notatis, Armil. in verb. excommunicatio §. 3. 4. nec etiam si reuertantur, tenentur reuelare, per rationem supradictam, quod excommunicatio non habet tractum successiuum, sed opus est noua sententia excommunicationis, nisi se absentassent post monitionem, vt reuelarent sub pena excommunicationis quamuis postea tempore excommunicationis reperiantur extra territorium excommunicantis, quia tunc sunt excommunicati, si non reuelant, glos. in c. præterea il. 2. de appell. in verb. impedire, Abb. in c. præterea de appell. Lazarius de Monitor. sect. 4. quæst. 17. quia per monitorij citationem perpetuatur iurisditio c. proposuisti de for. compet.

Item Monachi, & Fratres Regulares scientes rem, de qua in monitorio, si non reuelant non sunt excommunicati, quia sūt exempti à iurisdictione Ordinariorum; qui decernunt huiusmodi monitoria cap. nisi praua de excess. Prælat. Graff. par. 1. lib. 4. c. 1. n. 5. Mandos. de signat. grat. in verb. exempt. ca. graue nimis de offic. Ordin. c. si Papa de priuileg. lib. 6. Bart. Vgolin. de offic. & potest. Episc. par. 1. c. 20. n. 1.

Item Aduocati, & Procuratores non tenentur reuelare secreta causæ, l. ff. de testib. cap. Romana de testib. & attest. li. 6. Silu. Nuptial. in verb. Monitoriæ num. 47. nisi aliter veritas haberi

beri non posset, & non reuelando secreta clientuli immineret
notabile damnum aduersario, *Surd. dec. 190. Farin. quæst. 60.*
num. 228. Felin. in cap. 1. de testib. Prax. Cur. Archiep. Neapol.
cap. 2. n. 3. sed si damnum, de quo agitur non sit adeò graue, &
notabile non licet Aduocatis, & Procuratoribus prodere se-
creta clientuli, potius enim Aduocati debent secreta causæ cu-
stodire, quàm leuia damna partis aduersæ curare, Petr. Ant. La-
zar. de Monitor. sect. 2. q. 16. n. 10. vbi in sequenti n. 10. dat cau-
telam Aduocatis, & Procuratoribus, ne videantur præuarica-
tores iux. l. 1. ff. de præuaric. & causæ proditores, vt in hu-
iusmodi casibus Aduocati, & Procuratores accedere debeant
ad Iudicem Ecclesiasticum, & faciant se eximere ab obligatio-
ne reuelandi, nam Ordinarius vbi expedire sibi videbitur exi-
stente legitima causa potest eximere ab obligatione reuelandi
in monitorio per eum concessio, vt idem Lazar. de Monitor.
sect. 2. q. 2. n. 2. imò potest Ordinarius hoc facere in Monitorio
concesso à Sede Apostolica, cuius exequutio ipsi Ordinario
concessa est, ex illis verbis, quæ regulariter apponi solent in
Monitorijs Papalibus videlicet. Quocirca fraternitati tuæ, &
cæter. Si causa diligenter, & magna maturitate per vos exami-
nata pro rei, loci, temporis, & personæ qualitatibus vobis pro
vestra conscientia videbitur e pedire, & cæt. Lazar. loco citato
qui alios allegat, sed Nauarr. cons. 6. n. 1. de pœnitent. & remiss.
teneri Aduocatos, & procuratores non teneri reuelare, vide
eundem Nauar. in Manual. cap. 25. num. 42.

Item consanguinei, & affines, alijq; numerati in l. Iulia ff.
16 de testib. non tenentur reuelare, ex quo de iure non possunt
Compelli ad testificandum contra alios consanguineos, & af-
fines, prout sunt pater contra filium, & è contra, frater con-
tra fratrem, vxor contra virum, & è contra, Angel. in verb.
denuntiatio n. 13. & in verb. familia §. 7. Silua Nupt. in verb.
Monitoriæ n. 47. sed si veritas aliter haberi non posset, testi-
ficari, & reuelare tenentur cap. quamquam, & ibi glof. in
verb. occultetur 14. q. 2. cap. peruenit de testib. cogend.
dumodo non timeatur damnum in persona, rebus, vel fama
eorum

corum arg. cap. officij de penit. & remiss.

Item testes scientes aliquem rem iniuste detinere. & simili-
 17 ter scientes ipsum detinentem esse impotentem ad restituend-
 dum, non tenentur reuelare, quia principalis detinens rem non
 peccat, dum est impotens ad restituendum, nam ad impossi-
 bile nemo tenetur. §. impossibile Instit. de iuril. stipulat.
 Prax. Cur. Archiep. Neap. cap. 2. n. 4. verum si testis dubita-
 ret de impotentia, vel potentia, tenetur reuelare, Sair. in clau-
 reg. lib. 12. cap. 14. n. 31. Lazar. de Monitor. sect. 2. quæst.
 13. n. 16.

Sextò notandum est, quòd licet aliqui dicant, quòd quis re-
 18 uelare non teneatur, quando ipse solus scit rem, de qua in
 monitorio, ex quo probare non potest, Felin. in cap. de cetero
 de sent. excomm. Angel. in verb. excommunicatio §. fin. Sil-
 uest. in verb. excommunicatio il. 2. §. 3. & est còmunis opinio
 per tex. in cap. sacerdos de penit. dist. 6. tamen hoc intelligi-
 tur de monitorijs ad finem denuntiandi, in quibus denun-
 tiator cogitur probare Lazar. loco citato sect. 7. q. n. n. secus
 vero in monitorijs ad testificandum, prout communiter fiunt.
 ista monitoria, nã tunc est si solus aliquis sciret tenetur reuela-
 re, vt testis, ratio est, quia vnus testis facit semiplenam proba-
 tionem, & quando est semiplenè probatum, poterit dari iura-
 mentum suppl. torium, Felin. in ca. cum in omni negotio n. 5.
 de testib. glos. in cap. vbi, Abb. de procurat. maxime si actor est
 persona honesta, & legalis etiam si causa sit grauis cap. fin. de
 iureiur.

Septimò notandum est, quòd fulminata sententia excom-
 19 còmunicationis si sunt, qui reuelauerunt Titium possidere rem
 in monitorio contentam, licet nonnulli dicant posse Titium
 excommunicari à Iudice Ecclesiastico præuia citatione facta
 nominatum Titio, tamen nõ obseruatur, sed practica est, quòd
 actor accepta copia reuelationum à Curia Ecclesiastica, adit
 Curiam secularem, & repetitis testibus reuelantibus cum iu-
 ramento parte citata, proceditur in dicta Curia seculari via or-
 dinaria si Titius est laicus de quo satis per Thorum in voto 17.

& credo

& credo, quòd maximè procedit hodie ex dispositione Contilij Trident. sess. 25. cap. 3. §. in ciuilibus de reformat. vbi statuitur neminem esse excommunicandum, nisi prius facta diligentia de exequendo realiter, & personaliter.

Octauò est notandum, quòd si testes, qui reuelauerunt, in repetitione facta in iudicio cum iuramento deponant contrarium eius, quòd reuelauerunt, licet stetur posteriori depositioni cum iuramento possunt tamen puniri de falso, Felin. in cap. tua de testib. Barr. in l. si quis legatum ff. de fals. & est communis opinio, Clar. in §. falsum n. 12. dummodo talis falsitas sit nocua, alias nõ essent puniendi poena ordinaria, Clar. lo. ci.

21 Nonò notandum est, quòd si quis inciderit in excommunicationem, ex quo non reuelauit virtute monitorij in termino præfixo, quòd monitorium fuerit expeditum à Sede Apostolica, quamuis nonnulli teneant, quòd non possit absolui ab Ordinario, verior tamen, & magis communis opinio est, quòd potest absolui ab Ordinario, quia ab excommunicatione generali lata à Papa non reseruata, Ordinarius potest absoluerè, vt colligitur ex ea nuper, §. in secundo, & ibi glos. in verb. non retinuit, & ibi Abb. n. 5. & Felin. n. 3. de sent. excomm. Hostien. in Summ. lib. 5. tit. de sent. excomm. §. quis possit n. 12. Nauar. in Manual. cap. 27. n. 39. vers. 4. S. Anton. par. 3. tit. 24. cap. 77. Angel. verb. absolutio 3. n. 2. Pisanell. in verb. absolutio 1. Tabien. verb. absolutio 2. n. 4. Silu. verb. absolutio 1. n. 4. Couar. in cap. alma mater par. 1. §. 12. n. 4. de sent. excomm. quia cum Papa absolutionem specialiter sibi non reseruauit, tacitè violetur absolutionem Episcopis, & proprijs Prælati concedere d. cap. nuper. Sair. de censur. lib. 2. cap. 19. num. 2.

22 Decimò notandum est, quòd sæpè contingit, quòd fulminata sententià excommunicationis, qui rem iniuste detinet vult facere restitutionem, nè restitens manifestetur, caurela est, quòd poterit restitutionem consignare alicui prudèti, & fidei Confessario, vt eam tacito nomine restituentis, parti tradat, nã Confessarij videntur personæ aptiores, vt per eorum manus huiusmodi restitutio fiat Lazar. de Monitor. sect. 4. quest. 5. n. 4.

dixi *fideli Confessario*, quia si forte *Confessarius* debita *fideli-
tatis* oblitus non tradat rem cui est restituenda, nam liberabi-
tur, qui ad restitutionem tenetur, *S. Anton. par. 2. tit. 2. c. 4. §. 1.*
Nauar. in Manual. c. 17. n. 67. vnde consulunt *DD. pœnitentē*,
qui vult restituere, debere procurare, vt *Confessarius*, quando
tradit rem, vel pecuniam restituendam, recuperet *Syngraphā*,
seu apocham, in qua recipiens rem, seu pecuniam confiteatur
à tali *Confessario* se recepisse tantam pecuniæ quãtatem ab
incerta persona sibi debitam, & dictam apocham pœniten-
ti exhibeat, immò *S. Anton. loco citato* addit, nè multum fidant
Prædicatoribus, & *Confessarijs*, qui quærunt pecunias, nõ ani-
marum salutem, nisi persona *Confessarij* talis sit, vt de eius fi-
de, & integritate dubitari non possit, *Sair. in clau. reg. par. 2.*
tract. 2. cap. 2. n. 3. Tolet. in Summ. lib. 5. cap. 24. n. 7.

23 Vndecimò notandum est, quòd *monitoria* sunt publicanda
diebus *Dominicis*, & *festiuis* in *Ecclesia* inter *missarum* solle-
nnia, dum ibi multitudo populi ad diuina cõuenit publicè ma-
nendo in genere omnes, & singulos vtriusq; sexus sub pœna
excõmunicationis distindè præcipiendo, quatenus ij, qui bona
Titij detinent, habent, cœlant, occupant, seu dolo habere de-
sierunt, & scientes *infra tot dies*, quorũ primus, & cæt. assignã-
tur manifestare, propalare, & reuelare debeant, & teneantur,
& eorum dictum, & testimonium in scriptis producere, vel de-
ponere habeant in banca iuris, & in *Curia Episcopali*, ita vt fi-
dem faciant in iudicio, & extra, alioquin fulminabitur senten-
tia *excommunicationis*, quæ forma *monitorij* colligitur ex *ex-
trauaganti Ioannis Vigefimisecondi de furt. & ad fulminatio-
nem sententiæ excommunicationis*, sunt seruandæ quædã cœ-
remonia, nempè aliqua candelæ sunt extinguendæ, & campa-
næ paulatim pulsandæ, *Sair. de censur. lib. 1. ca. 15. per totum*,
& hæc fiunt ad terrorem, vt exeant à peccato restituendo, vel
reuelando, *Abb. in cap. 1. de offic. custod.*

24 Demum notandum est, quòd si impetratur *monitorium* à
Papa in forma significauit illud est publicandum de verbo ad
verbum, prout iacet, non mutando verba, sermonem, & sensũ,

nec

15 nec formare alia capita ultra expressa in eo, quia delegatus in causa sibi delegata, debet seruare formam rescripti Dominie. in cap. Romana §. sed nec de sent. excomm. lib. 6. Felin. in cap. cum sit n. 15. de appell. sed potest publicari vulgari, seu materna lingua pro faciliiori intelligentia pro idiotis, vt declarauit Sacra Congregatio Concilij Trid. prout refert Prax. Cur. Archiep. Neapol. cap. 1. num. 12. vers. duodecimo notandum.

DE IMMUNITATE ECCLESIARVM;
& de Bulla Gregorij XIII. Cap. Tertium.

S V M M A R I V M.

- 1 **I** Vdex extrahens per vim aliquem a loco sacro peccat mortaliter.
- 2 **L**ocorum sacrorum appellatione, qui veniunt.
- 3 **I**mmunitate Ecclesiastica, qui non gaudent.
- 4 **L**atrones publici, qui dicuntur.
- 5 **G**raffatores viarum, qui sint.
- 6 **D**epopulatores agrorum, qui sint. & unde dicti.
- 7 **D**elinquentes in Ecclesia an gaudeant immunitate.
- 8 **E**cclēsia non tuetur eum, qui ipsam offendit.
- 9 **E**xistens intus Ecclesiam, & occidens eum sclopo, vel alijs armis existentem extra, & è contra an gaudeat immunitate.
- 10 **P**roditor, qui propriè dicatur.
- 11 **A**ssassini, qui dicantur, & qui heretici, num. 12.
- 12 **H**eretici non gaudent immunitate pro crimine heresis, nec pro alijs delictis.
- 13 **E**xcommunicati an gaudeant immunitate Ecclesiastica.
- 14 **B**lāfsemi an gaudeant hęc immunitate.
- 15 **C**rimen lese maiestatis duplex.
- 16 **R**ei criminis lese maiestatis in personam Principis an gaudeant hęc immunitate.
- 17 **C**onfugientes ad Sacerdotem portante Sanctissimum Corpus Christi an gaudeant immunitate Ecclesiastica.
- 18 **E**cclēsia, in qua non dum sunt cepta celebrari diuina officia an habeat priuilegium immunitatis.
- 19 **P**alatium Episcopi an habeat priuilegium immunitatis Ecclesiastica, vt confugientes ad illud sint tuti.
- 20 **P**riuilegium immunitatis Ecclesiastica est concessum locis sacris, & non personis.

- 21 *Reo se incipiente in Ecclesia quid faciendum.*
 22 *Episcopus non tenetur stare processui facto à Curia seculari.*
 23 *In iudicia an sufficiant quod confugiens ad Ecclesiam commiserit crimen exceptum.*
 24 *Verum illud dicimus, quod oculis inspicimus.*
 25 *Immunitas an violetur, si per Curiam secularem ponantur custodes circumcirca Ecclesiam.*
 26 *Clericus confugiens ad Ecclesiam an gaudeat immunitate.*
 27 *Ecclesia tenetur protegere magis suos Clericos, quam alios.*
 28 *Debitor, dec. Etors. & fallus an sint tuti in Ecclesia.*
 29 *Pœna, qua fit inposita violantibus immunitatem Ecclesiasticam.*
 30 *Hospitalia an habeant immunitatem Ecclesiasticam.*
 31 *Confugiens ad scalas, altium, & cœmeterium Ecclesia an sit tuti.*
 32 *Effectus immunitatis Ecclesiastica, qui sint.*
 33 *Bulla Gregorij XIII. super immunitate Ecclesiarum.*

CV M rei criminis confugiens ad Ecclesiam ab ea violenter extrahēdi non sint e. inter alia de immun. Eccl. & l. præsentī C. de his. qui ad Eccles. confug. & Summistæ in verb. immunitas, idē fuit edita Cōstitutio à Gregorio XIII. quæ incipit: Cum alias Romæ nono Kalendi Iunij 1591. propterea sciendum est, quōd iudex extrahens per vim à loco sacro eum, qui ad illum confugit peccat mortaliter, Navar. in Manual. cap. 25. num. 17. & appellatione loci sacri venit quælibet Ecclesia, Cappella, basilica hæremitoriū, facellum ad Missam dicendam auctoritate Episcopi constructū, ianua, & porticus Ecclesiæ, claustrum domus Episcopi, cohærens Ecclesiæ hospitale, domus Ecclesiæ ad habitationem Clericorum constructæ. Et hodie dicta Constitutio Gregorij XIII. est in viridi observantia, per quam statuitur, quōd Laicis confugientibus ad Ecclesias, locaque sacra, si fuerint publici latrones, viarum grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidijs aggrediuntur, aut depopulatores agrorum, quiuē homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesijs, eorumuē cœmeterijs committere non verentur, aut qui proditoriè proximum suum occiderint, aut assassini, vel hæresis, aut læsæ maiestatis in personam ipsiusmet Principis

pis rei immunitas Ecclesiastica non suffragatur.

Exceptis ergò his casibus, in reliquis omnes confugientes ad Ecclesias locaque sacra ob alia quæcumque crimina gaudent immunitate Ecclesiastica, nam exceptio firmat regulam in contrarium l. quotiescumque §. denique, ff. de fund. intruct. DD. in rub. de regul. iur. lib. 6. glos. in l. in his ff. de legat. 3.

Sed pro intelligentia inspiciamus de singulis, & primò publici latrones non gaudent hac immunitate Ecclesiastica, & aliqui dixerunt, quòd publici latrones sunt illi, qui non solum palam furantur, sed etiam homicidium committunt, & homines necant, & volunt, quòd si non faciunt homicidium, non sunt publici latrones, per tex. in l. capitalium, §. famosos ff. de poen. sed veritas est, quòd sufficit id solum, quòd publicè, & palam furentur, vel publicè maneant in stratis, & transeuntes distrorent, absq; eo, quòd occidant, Abb. in cap. inter alia de immunit. Eccles. Peregrin. de immunit. Eccles. cap. 6. n. 2. & 3. Marius Ital. eod. tract. cap. 5. §. 1. Correa de immunit. Eccles. par. 3. n. 26. Farin. eod. tract. de immunit. Eccles. à n. 147. ad 154.

Secundò non gaudent immunitate Ecclesiastica grassatores viarum, est autem differentia inter publicum latronem, & viarum grassatorem, nam publicus latro est is, qui vias, & itinera foris obsidet, & ultimo supplicio punitur, dicta l. capitalium, §. grassatores, sed viarum grassator est, qui intra urbem in itinere publico grassatur, Decian. lib. 6. cap. 28. nu. 2. sed ut isti viarum grassatores priuentur immunitate Ecclesiastica, necesse est, quòd non semel, sed sæpius huius sceleris sint effecti rei, Ign. in l. 3. §. subuenitur n. 107. ff. ad Sillan. qui testatur de communi, quia quando hoc scelus committant sunt proximi publicis latronibus, & non gaudent hac immunitate, Peregrin. ubi supra n. 4. Mar. Ital. ibidem nu. 6. & 35. Farin. ibidem num. 162. ad 165.

Tertiò sunt depopulatores agrorum, qui non gaudent hac immunitate dicto cap. inter alia, in quo erat illud verbù: Nocturni, sed in hac Bulla Summus Pontifex ademit hanc qualitatem, & sic siue sit nocturnus, siue diurnus depopulator non gaudet.

gaudet hac immunitate, dicitur autem depopulator agrorum qui segetes, vineas, frumenta, ordea, fructus, & alia, quæ colliguntur ex agris depopulatur, & prædatur, l. 1. C. quand. lie. vnicuq; & dicitur à depopulando, idest deprædando, Oldr. conf. 154. num. 2. per tex. in dicta l. 1. Peregr. ibi num. 12. & 13. Mar. Ital. d. cap. 5. §. 2. num. 1. Correa cod. tract. p. 3. num. 26. Farin. ibidem num. 158.

- Quartò non suffragatur hæc immunitas ijs, qui committunt
- 7 homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesijs, earumve cœmiterijs, & licet de iure, vt in cap. fin. & ibi Abb. & cæteri de immunit. Ecclef. Clar. quæst. 30. vers. item quæro, & in cap. ad Episcopos 17. q. 4. cautum erat, quod delinquentes in Ecclesia non gauderent immunitate Ecclesiastica, sed Pontifex in hac Cõstitutione restrinxit ad homicidia, & membrorum mutilationem, quia ab Ecclesia tueri non debet, qui eam offendit dicto cap. fin. & cap. frustra de vsur. vnde vulnerans etiam proditoriè aliquem in Ecclesia gaudet immunitate Ecclesiastica, Decian. conf. 80. num. 18. & 19. Baiard. in addit. ad
  - 9 Clar. in dicta quæst. 30. num. 17. Peregrin. ibi nu. 14. Ital. ad c. 5. §. 3. num. 1. & 20. Farin. ibi num. 11. & seq. Sed notandum est, quòd si aliquis existens extra Ecclesiam occiderit existentem intus ipsam cum archibusio, vel alio armorum genere nõ gaudet hac immunitate, & sic è contra si intus Ecclesiam occiderit existentem foris, Abb. in dicto cap. fin. num. 11. Prosper. Farinac. de carcer. & carcerat. quæst. 28. num. 6. Peregr. ibi à n. 16. cum seq. & idem Farinac. cod. tract. de immunit. n. 223.

- 10 Quintò qui proditoriè proximum suũ occiderit, & is, dicitur proditoriè occidere, quando simul comedebat, vel amicabiliter conuersabatur cū aliquo, quem postea occidit, vel simul erant in itinere Bart. in l. respiciendũ §. delinquent. depœn. Doctores in c. 1. de homic. Cla. in §. homicidiũ vers. proditoriè verò, itè dicitur proditor, qui dat potionẽ venenatam, Bal. in l. nemo clericus C. de sum. Trinit. & fid. cathol. Butr. in l. athletas §. Caluniator ff. de infam. August. in addit. ad Angel. in verb. fecit insultum, Felin. in cap. 1. de homicid. glos. in cap. clericus

il 1. in verb. proditoribus dist. 46. Baiard. in addition. ad Clar. supra citat. n. 22. & sequen. sed si quis inimicum suum incautum, & retro offenderit, nō dicitur proditorie offendisse, cū inimicus sēper possit, & debeat cōsiderare præcauerē ne ab inimico suo offendatur, quia semper inimicus præsumitur cogitare, & conari inimicum suum quouis modo, & omni tempore, quo potest velle offendere, Bart. in dicta l. respiciendum §. delinquant, Angel. de malefic. in veb. fecit insultum vers. & bene nota, Farinac. quæst. 18. n. 77. de delict. & pēn. Gomef. de delict. tit. de homicid. cap. 3. n. 5. Peregr. eod. tract. cap. 7. Mar. Ital. d. cap. 5. §. 4. n. 1. 4. & 7. Corcea d. p. 3. n. 17. Farin. n. 136.

Sexto Assassini non suffragatur hæc immunitas, & Assassini sunt qui pecunia, aliove pretio, vel promissione facta Christianos occidunt, Doctores in cap. 1. de homicid. lib. 6. & qui fuerint isti assassini, & vnde effluerint, vide Menocch. de arbit. iudic. cas. 36. n. 41. dixi qui pecunia, aliove pretio accepto, vel promissione facta delinquit, Bart. in l. Citero ff. de pēn. & in l. non solum §. si mandato meo ff. iniur. Salicet. in l. qui sepulcrum §. sepulcri violat. Clar. in verb. Assassinium, & Bal. cons. 256. p. volumin. dicit illam dici assassinum, qui pro pretio, vel spe premij homicidium committit, vel mandat. Io. Ant. de Nigr. in cap. Regn. incip. frequens n. 70. Viu. com. opin. opin. 74. vers. 3. Assassini n. 3. Dixi occidunt, quia non est assassinium nisi sequuta morte Io. Ant. de Nigr. loco citato, licet contrarium voluerit, Alex. cons. 166. vol. 7. & malè. Demū dixi Christianū, quia necesse est, vt occisus sit Christianus, & fidelis, Baiard in addit. ad Clar. §. assassinium num. 13. late Peregr. d. c. 7. n. 12. & seq. Mar. Ital. d. cap. 5. §. 5. Farin. ibi num. 118.

Septimo hæretici excluduntur ab hac immunitate, quia cū principaliter contra Ecclesiam delinquant, non sunt aliquo modo sub eius tutela, & protectione, Couar. var. resolut. lib. 2. cap. 2. num. 11. glos. in auth. de mandat. princip. §. neque autem, Hæretici autem sunt illi, qui cum sciant vera ab Ecclesia Romana doceri, nihilominus contrarium sentiunt, credunt, & tenent

tenent contra dogmata catholicæ Ecclesiæ ca. vnic. de Summ. Trinit. & fid. Cathol. lib. 6. & clem. vnic. eod. largo tamen modo omnes Infideles, & Iudei possint dici hæretici, glof. in c. illi, qui in rub. hæresim 24. q. 3. & licet contra Infideles Paganos, & Iudeos, Inquisitores hæreticæ prauitatis non procedant, sub tali tamen generali nomine hæreticorum comprehenduntur in hac materia, vt non gaudeant hac immunitate. l. 1. C. de his, qui ad Eccles. & ibi glof. Abb. in dicto cap. inter alia fallent, decima octaua, quicquid dicant alij, quia hæc est magis communis opinio, & vera, vt affirmat Clar. q. 30. num. 16. Peregrin. d. cap. 12. num. 1. Mar. Ital. d. c. 3. §. 3. Farin. n. 80.

Et hæretici non solum pro crimine hæresis non gaudent hac immunitate, vt habetur in hac Constitutione, sed nec etiã pro alijs criminibus non exceptis, pro quibus gauderent, si non essent hæretici, quia sunt inimici Ecclesiæ, & eius favore nõ sunt digni, Couar. var. resolut. lib. 2. cap. vltim. n. 51. Boer. decif. 110. Farinac. de carcerib. quæst. 28. num. 63. verũ si hæretici post peractam poenitentiam redierint ad gremium Ecclesiæ, non sunt priuati ista immunitate pro alijs delictis, Decian. lib. 6. cap. 28. n. 6. in fin. late Peregrin. quid d. tract. cap. 8. Marius Ital. d. cap. 5. §. 6. n. 1. Correa d. par. 3. n. 3. Farin. n. 168.

Sed dicendum est de excommunicatis de quibus non dicitur sponitur in hac Constitutione. Resp. quicquid alij dicant communis opinio est, quod gaudent immunitate Ecclesiastica Couar. var. resolut. lib. 2. cap. 20. nu. 11. Clar. quæst. 30. n. 17. Nauar. cap. 25. num. 19. Item suspensi, interdicti, sacrilegij, qui non delinquant in loco sacro gaudent hac immunitate, & similiter damnatus, qui per locum sacrum ducitur, Nauar. cap. 25. n. 19. Et banniti hac immunitate gaudent, si capitaliter condemnati fuissent pro delictis, pro quibus immunitas loci non haberet, sed solum quando fuissent banniti pro homicidio simplici, vel pro alijs delictis, quibus tali immunitate gaudere potuissent Farinac. quæst. 28. n. 47. Baiard. in addit. ad Clar. quæst. 30. num. 28. Pereg. d. tract. cap. 12. n. 2. Mar. Ital. eod. tract. cap. 3. §. 2. Correa eod. tract. p. 3. n. 5. Farin. num. 44.

Blasfemi

Blasfemi autem, qui non verentur blasphemare Deum, & Beatam Virginem Mariam non merentur esse digni immunitate Ecclesiastica Cappell. Tholosan. decif. 422. Boer. decif. 110. Baiard. in addit. ad Clar. quest. 30. n. 15. blasphemantes alios sanctos si sunt de illa specie, qui committunt blasfemiã, quam hereticalem vocant credo, quod non sunt tuti in Ecclesia, ceteri autem, qui non habent istam qualitatem bene gaudent hac immunitate, Farinac. dicta quest. 28. n. 67. idem Pe-regr. d. cap. 12. n. 12, Ital. d. cap. 5. §. 6. Correa god. tract. p. 3. n. 35.

Octauò non suffragatur immunitas Ecclesiastica reis criminis læsæ maiestatis, sed nota, quòd duplex est maiestas, diuina, & humana cap. duo sunt dist. 19. diuina consideratur respectu Dei, & hoc crimine læsæ maiestatis diuinæ sunt rei hæretici, de quibus diximus. Humana est respectu hominum, & concernit personam Principum, & hæc respicit duo capita: Primum est quando committitur contra Imperatorem, vel contra Rẽpublicam, l. fin. ff. ad leg. iul. maiest. & contra Regem, & quemlibet alium Dominum non recognoscentem Superiorem, vel contra personam Consiliarij Regis, l. quisquis C. ad legem iul. maiest. Andr. de Ifern. in tit. quæ sint regal §. bona committentium, Bart. in l. hostes ff. de capt. & postlim reuerf. Archid. in c. foelicis de pœn. lib. 6. & est tex in l. si familia ff. de iurisdic. omn. iudic. idem Bart. in l. lege duodecim tabularum, ff. ad leg. iul. maiest. Secundum caput est, quando non contra Imperatorem, Rẽgem, vel Rẽpublicam, vel eorũ Consiliarios; sed alio modo, glof. in l. fin. ff. ad leg. iul. maiest. Baiard. in addit. ad Clar. §. læsæ maiestatis, n. 2. Hinc infertur, quod si vassalli Baronum, qui recognoscunt Regem se rebellant contra Baronem, non tangendo Regem, non incidunt in crimen læsæ maiestatis, Bart. in l. exequutorem, de exequut. rei iudic. Oldr. conf. 43. sed alia pena sunt puniendi, sed fallit si Baro habet merum, & mistũ imperium, prout habent Barones in Regno, quia qui offenderet personam Baronis committeret crimen læsæ maiestatis, non tamẽ filij offendentis puniuntur, l. quisquis ff. ad leg. iul. maiest.

Augustin. in addit. ad Angel. de malef. in verb. che hai tradito la tua patria. Sed in hac materia immunitatis Ecclesiasticæ in hac Constitutione excipiuntur tantum rei criminis læsæ maiestatis in personam Principis tantum, vbi expressè hoc dicitur; Vnde si aliquis offenderet personam Consiliarij Principis, licet dicatur reus læsæ maiestatis in primo capite, non tamen esset priuatus hac immunitate Ecclesiastica, quia solum excipiuntur personæ Principum offendentes, de quo latissime per eundem Pereg. d. tract. c. 9. & Mar. Ital. c. 1. §. 7. n. 1. & 45. Correa d. p. 3. n. 3. Farinac. n. 186.

Sed quæro primò si aliquis confugerit ad Sacerdotem defertentem Sanctissimum Christi Corpus, & ipsum amplectetur an habeat hanc immunitatem? Resp. affirmatiuè, & non potest ab ipso extrahi, non aliter, ac si ad Ecclesiam confugisset, & ista est communis opinio, Gomes. in §. pœnales n. 50. Instit. de act. Viu. comm. opin. in verb. condemnatus ad mortẽ, Clar. quæst. 30. n. 27. Farinac. tit. de carcer. quæst. 28. nu. 45. quicquid in contrarium dixerit glos. in cap. quæsitum 13. q. 2. quia cum deferretur Christus Iesus, per quem Ecclesia habet hoc priuilegium immunitatis, multo magis in eo idem dicendum est, vt ait Clar. loco citato, Nauar. in Manual. cap. 25. num. 18. qui testatur de communi Mar. Ital. eod. tract. cap. 4 §. 10. n. 1. vbi alia similia refert.

Secundò quæro si est ædificata Ecclesia aliqua auctoritate Episcopi, sed nondũ ibi sunt coepta celebrari diuina officia, an habeat immunitatẽ Ecclesiasticã? Resp. negatiuè, & cõfugiẽtes ad eam possunt per curiam sęcularem extrahi Decian. lib. 6. cap. 24. num. 24. Peregrin. d. tract. cap. 4. num. 9. Ital. d. tract. cap. 4 §. 3. num. 14. sic etiã est si aliqua Ecclesia sit diruta auctoritate Episcopi, vel est sine spe reædificandi non habet priuilegium immunitatis, Clar. quæst. 30. num. 6. Farinac. de carcer. quæst. 28. num. 70. Peregr. ibidem num. 49. Ital. ibi n. 13.

Tertiò an domus Episcopi habeat hanc immunitatẽ? Resp. quod vera est communis opinio, quod habet immunitatem, per tex. in cap. id constituimus 17. q. 4. quamuis ab Ecclesia se iuncta

20 iuncta sit, Nauar. in Manual. cap. 25. num. 12. sed si distat ab Ecclesia per quattaginta passus non habet hoc privilegium. Decian. lib. 6. cap. 25. num. 14. & ratio est, quia hoc privilegium non datur personis idest Episcopis, & Clericis, sed locis sacris, domus autem Episcoporum, & Clericorum non sunt sacre, sed si adhærent loco sacro habent immunitatem, licet aliqui contrarium tenuerint, & præsertim, Farinac. tit. de carcer. quæst. 28 num. 38. & alij, quorum fundamentis respondet Decian. loco citato per validissimas rationes, per quas idem Farinac. recessit à dicta sua opinione, & adhæret Deciano: Veruntamen si domus Episcopalis habet cappellam, seu oratorium in quo celebratur Missa, etiam si distaret ab Ecclesia ultra quattaginta passus hanc immunitatem Ecclesiasticam habet. Decian. loco citato, Pereg. d. cap. 4. num. 69. & seq. Genuens. in Praxi Arch. Neapol. cap. 21. num. 10 Ital. d. cap. 4. S. 9. num. 1. 4. 5. & 13.

21 Quartò quæro quid sit faciendum reo delincente, & se recipiente in Ecclesia? Resp. quòd seruata forma dictæ bullæ si Curia secularis prætendat dictum delinquentem commisisse aliquod crimen exceptum, & non posse gaudere immunitate debet adire Episcopum, & nõ alios Superiores, etiam si essent Ordinarij, aut nullius Diocesis, quia tunc ad Episcopum viciniorem, & cum eius interuentu, & cum expressa licetia ipsium delinquentem extrahere, & in carceribus Curie Episcopalis reponere, & cum oportuna custodia data, etiam si opus fuerit per ipsam Curiam secularem, & ibi detinendus est, nec tradendus, nisi cognito prius per Episcopum an delinquens verè crimen exceptum commiserit, & tunc demum de mādato ipsius Episcopi iudici seculari, quacumq; appellatione postposita est consignandus, hæc colliguntur ex dicta Constitutione Pontificia de quo etiam per Pereg. d. tract. cap. 3. sub num. 21. & 38.

22 Correa d. tract. p. 4. num. 10. Sed est aduertendum, quòd non sufficit per Curiam secularem ostendi, & exhiberi processum Episcopo, quò constat talem delinquentem patrasse crimen exceptum, quia per istam Constitutionem cognitio specialiter est demandata Episcopo per illa verba videlicet. Cognito

prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, & ceter. quia Iudex Ecclesiasticus non tenetur stare processui facto per Iudicem secularem, Gram. eod. 42. Clar. quaest. 36. num. 49. Viu. comm. opin. in verb. Iudex laicus, nam processus factus à Iudice seculari nullam fidem facit in Curia Ecclesiastica, l. fin. C. si non à compet. Iudic. & ideo in tali casu Episcopus debet formare, & fabricare processum ad probandum, an delictum sit de exceptis, Farinac. conf. 76. Ruin. conf. 7. num. 6 volum. 5. ubi attestatur de comm. Pereg. eodem loco num. 2. Mar. Ital. eod. tract. cap. 6 num. 79. & 80.

23 Quinto quæro an delictum debeat costare per plenas probationes, vel saltem per inditia? Resp. quod cum per dictam Constitutionem requiratur, quod verè constet Episcopo, non sufficiunt inditia, & præsumptiones, ut patet ex illis verbis in dicta Constitutione videlicet: An ipsi verè crimina expressa
24 commiserint, & cat. & vera dicimus illa, quæ proprijs oculis inspicimus, vel indubitanter nouimus Innoc. in ca. cum causâ de iuram. calum. ideo debet esse plena, & concludens probatio, & non sufficit probatio per inditia, & per præsumptiones huius, & ibi Bart. ff. de condit. & demonstrat. late Pereg. d. cap. 3. n. 3. & seq.

Sexto quæro an Curia secularis possit auctoritate propria, & absq; licentia Episcopi, & interuentu personæ Ecclesiasticæ extrahere delinquentem ab Ecclesia inquisitum de crimine excepto? Resp. prout supra diximus, quod postquam habemus determinationem Pontificiam, qua cauetur, prius constare debere Episcopo an delictum sit exceptum, vel nè, non potest iudex secularis extrahere absq; dicta licentia, Alex. Ambros. in tract. de immunit. Eccles. cap. 11. num. 1. idem Pereg. d. tract. c. 23 16. num. 22. & cap. 14. num. 8. imò nec etiam Curia secularis potest ponere custodes circumcirca Ecclesiam in qua delinquens se recepit, nè ad eum alimenta deferantur, etsi hoc faceret, esset violata immunitas Ecclesiastica, Couar. var. resolut. lib. 2. cap. 20. num. 17. qui testatur de communi, Clar. dicta quaest. 30. num. 20. per tex. in l. presenti, C. de his, qui ad Eccles. confug.

confug. Abb. in d. cap. inter aliam. 13. de immunit. Eccles. latius Peregr. d. tract. cap. 13. num. 9. & per totum vbi multa.

Septimò quero an Clericus delinquens, & confugiens ad
26 Ecclesiam gaudeat hac immunitate? Resp. quòd Abb. in dicto cap. inter alia per multa argumenta tenet, quòd non gaudet, sed alij tenent contrariam opinionem, & præcipuè Roman. in cons. 234. qui respondet omnibus moti, & argumētis, Abb. & probat, quòd gaudet immunitate, quæ opini- est verior, & tenenda, Diaz in pract. crim. Canon. cap. 124. Couar. var. resol. lib. 2. cap. 20. num. 16. Clar. quæst. 30. n. 15. Nauar. cap. 25. n. 22. Farinac. rit. de carcer. quæst. 28. num. 7. qui dicit, quòd de consuetudine non obseruatur, sed bona est distinctio, quam facit, Decian. in cap. 26. num. 1. Aut enim Clericus vadit ad Ecclesiam ex alia causa, quàm vt gaudeat immunitate, & tunc non gaudet, aut confugit ad Ecclesiam, vt habeat immunitatem, & tunc erit tutus, & non potest iudex Ecclesiasticus eum extrahere, & carcerare, quia hoc priuilegium est concessum locis sacris, vt non possit ad ea confugiens extrahi ob reuerentiam, quæ eis est præstanda, cap. frater, cap. miror 17. q. 4. & dicto cap. inter alia, & fin. de immunit. Eccles. quæ ratio militat etiam in Clericis, ergò idem ius est seruandum, imò multò magis militat
27 in Clericis, quia Ecclesia tenetur protegere magis suos Clericos subditos, quàm alienos arg. cap. 1. de nat. & lib. vent. & non debent esse Clerici deterioris conditionis, quam laici, Peregr. eodem tract. cap. 12. n. 3. Genuens. vbi supra n. 11. Mar. Ital. d. tract. cap. 3. §. 1.

Octauò quero an debitores possint gaudere dicta immuni-
28 tate? Resp. affirmatiuè, Abb. in dicto cap. inter alia, Couarr. var. resolut. lib. 2. cap. 20. Gomez. in §. superest Instit. de act. Farinac. dicto cap. 28. n. 32. vbi testatur de cõmuni quamuis conetur probare, quòd debitores falliti, & decoctores nõ gaudent, assimilans eos publicis latronibus, quæ comparatio non est bona, & vera, cum non concurrant ea, quæ requiruntur ad constituendum publicum latronem, & credo quod non sunt excludendi ab hoc beneficio, Nauar. cap. 25. n. 19. vers. tertium

in fin. late peregr. d. tract. cap. 12. n. 4. & cap. 13. n. 7. Mar
Ital. d. cap. 5. §. 11. n. 1. & 6. Correa eod. tract. p. 3. n. 10.

Sed post hæc scripta fuerūt publicare quædã literæ Sacræ Cõ-
gregationis Episcoporum, & Regularium negotij præpositæ,
de mandato S. D. N. Pauli Quinti directæ Illustrissimo Nuntio
Neapoli residenti concernentes materiam se recepentium ad
Monasteria, & loca sacra Regularium tenoris sequentis.

*Molto Ill. & molto Reuerendo come Fratello. Binche N. S. vo-
glia che sia offeruata l'immunità Ecclesiastica, & la Constitutione di
Gregorio XIII. Felic. mem. sia eseguita come sta, non li piace però
che se chiese, nè gli altri luochi sacri seruano d'Asilo, nè di ricetta-
coli à trisii, onde mi hà comandato di scriuere à V. S. che faccia
prohibire, & intimare per parte di sua Beatitudine alli superiori di
Monasteri di Regulari di tutti gli Ordini col mezo de gli Ordina-
rii ò come meglio parerà à lei, che per l'auenire non diano ricetto à
sorte alcuna di condannati, nè banditi, ladri, ò altre genti di ma-
l'affare, ne à Falliti, e debiteri sotto pena della priuatione dell'of-
ficio, e di voce attiva, e passiva. si s'haurà notizia del ricetto, an-
chor che non siano trouati questi tali nelli Monasterij, & sotto al-
tre pene ancor maggiori ad arbitrio della Santità sua, & ouolte
oltre che sia auertito di punir quelli c'hauranno ardire di contra-
uenire à questo ordine. Potrà dunque V. S. far publicare nel modo
sudetto la detta prohibitione nelli luoghi doue ne sarà maggior biso-
gno, & di mano in mano per tutto, acciò non se ne possa pretendere
ignoranza, & il Signore la consoli. di Roma li 13. di Agosto 1613.
D. V. S. come Fratello affezionatissimo il Card. Sauli.*

Nonò quæro quæ pœna sit imposita violantibus immunita-
29 tem Ecclesiasticam? Resp. quòd Concil. Trident. cap. 20. sess.
25 de reformat. & hæc Constitutio non determinant penam
præcisam, sed mandant puniri pœnis à sacris Canonibus, &
Concilijs Oecomonicis impositis, quæ diuersæ sunt, nã in cap.
quisquis 17. q. 4. est pœna excommunicationis, & sic in dicto
cap. inter alia; de iure vero civili est pœna ultimi supplicij. I.
præsenti C. de his, qui ad Eccl. confug, sed hodiè est in usu pœ-
na excommunicationis, in quam incurritur ipso facto per di-
ctam Constitutionem, & violatores non absoluentur nisi re-
stituerint extractum ab Ecclesia, & satisfecerint pro omnibus
damnis

damnis ab Ecclesia passis, late Peregrin. d. tract. cap. 15. & absolutio, cum non sit reseruatã Papæ potest dari ab Episcopo cap. nuper de sent. excommunic. Peregrin. ibidem n. 7. & 18. Ital. d. cap. 6. §. 2. n. 22.

Decimò quæro an Hospitalia habeant hoc priuilegium immunitatis? Resp. affirmatiuè, ita quòd confugientes ad illa sùt tuti, non aliter, ac si ad Ecclesiam se recepissent. Archid. in ca. diffiniuit 17. q. 4. Bald. in l. si quis ad declinandum. §. in omnibus, & in l. si quis ad Ecclesiam, C. de Episc. & Cler. Ias. in l. ple-riq; ff. de in ius vocand. Couar. var. resolut. cap. 20 num. 4. quia omnia priuilegia concessa Ecclesijs competunt Hospitalibus, & in eis sunt à iure translata, l. omnia C. de Sacros. Eccles. Fœl. latè in cap. de quarta præscript. Dec. cons. 54. & 448. Nauar. in Manual. cap. 25. num. 18. & Pereg. eodem tract. cap. 4 num. 65; Ital. d. tract. c. 4. §. 3. n. 17. Correa d. tract. p. 2. n. 21.

Vndecimò quæro an confugientes ad ostium Ecclesiæ, ad scalas, & ad cœmiterium sint tuti? Resp. qui ob reuerentiam ipsius Ecclesiæ ab his locis non possunt extrahi, non aliter, ac si ad ipsam Ecclesiam confugissent, Angel. de malefic. in verb. quod fama publica num. 59. & in verb. in scalis Sancti Petro-nij num. 3. Latius idem Pereg. eodem tract. cap. 4. num. 18. & seq. Ital. cap. 6. §. 2. num. 61. Correa d. p. 2. n. 16. & 17. & sic deci-sum apud Ricc. in Praxi var. resol. in Resolut. 429. etiam si Ecclesiam clausam inuenissent, & manu ianuam apprehendissent, non possunt euelli absq; violatione immunitatis, Couar. loco citato num. 18. Foller. in pract. crim. in verb. notatos n. 6. ratio est, quia si immunitas extenditur per quattaginta passus circum matricem Ecclesiam, & per triginta circum alias, cap. sicut antiquitus 17. q. 4. & cap. diffiniuit ead. quæst. & caus. tanto magis debet extendi ad loca prædicta, Peregr. eodem loco nu. 31. & 32. Ital. in d. cap. 4. §. 6. Castil. dec. Sicil. 156. n. 28. Farinac. ibidem num. 285. & in materia immunitatis Ecclesiasticæ, est notandum quòd passus constat ex quinq; pedibus, & pes ex quindecim digitis, quorum passuum mille faciunt vnum miliarium, l. 3. & l. mille passus, ff. de verb. signif. Bart. in l. si in iti-

nerc

nerere ff. eod. Alex. conf. 145. n. 7. Iaf. in §. rursus, num. 58. Instit. de act. Sed hodie quoad dictos quatragesima, & triginta passus circum Ecclesiam non est in vsu, Clar. quæst. 30. num. 2. Nauar. c. 25. num. 8. licet Decian. distinguat intra Ecclesias extra muros Ciuitatis, situatas, & eas quæ sunt intra muros, & tenet prædicta intelligi de Ecclesijs, quæ sunt intra muros, quòd non habeant hoc priuilegium dictorum passuum secus de his, quæ sunt extra muros, quæ habent hanc immunitatem, quam distinctionem improbat Farinae. dict. quæst. 28. n. 12. vbi dicit hoc esse intelligendum, vbi adesset consuetudo in contrarium, de qua appareret nõ per dicta Doctorũ, quia Doctori attestati de consuetudine non creditur, nisi in illo loco, vbi versatus fuit Anton. Gabriel. commun. opin. tit. de probat. conclus. 4. n. 3. Alex. Ambros. in commet. super dicta Constitur: Gregorij cap. 10. n. 4.

Ultimò quæro qui sint effectus huius immunitatis Ecclesiasticæ? Resp. quòd de iure per cap. id constituimus, & cap. reum 17. q. 4. confugientes ad loca sacra sunt securi ab omni genere poenarum, quia Iudex nec poenam aliquam eis dare potest, imò vitam, & membra custodire debet, & ideò Iudex secularis, quando ei consignatur confugiens ad Ecclesiam tenetur iurare ad Sancta Dei Euangelia, quòd de morte, & omni genere poenarum sit securus, vt in dicto cap. constituimus, & dicto cap. inter alia de immunit. Eccles. imò si Iudex Ecclesiasticus viderit, quòd tanta sit seuitia Iudicis secularis, & quòd non sit ei considendum de illius iuramento, etiam maior cautio, quàm iuratoria est per eum exigenda arg. cap. literas de restit. spoliat. secundum Innocent. in dicto cap. inter alia, quæ cautio nõ est exigenda in casibus exceptis in dicta Constitutione, nam Pontifex mandat Episcopis, quòd absq: irregularitatis nota, aut alterius censuræ ecclesiasticæ incurfu reos consignet. Sed cum prædicta notauerim super dicta Constitutione, vt præ manibus illa habeatur, hic inserere censui.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Cum alias nonnulli prædecessores nostri, & infra.

infra. Hac nostra perpetua valitura Constitutione, omnia, & quæcumq; priuilegia, & infra. Ita ad vnâ tantum formam reducimus, & moderamur, vt laicis ad Ecclesias, locaq; sacra, & religiosa prædicta confugientibus, si fuerint publici latrones, viarumq; grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidijs aggrediuntur, aut depopulatores agrorum, quiuè homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesijs, earumue cæmiterijs committere non verentur, aut qui proditoriè proximum suum occiderint, aut assassini, vel hæresis, aut læsæ maiestatis in personam ipsiusmet Principis rei, immunitas Ecclesiastica non suffragetur, sed vniuersis, & singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, ceterisq; Ecclesiarum, & Monasteriorum Prælati tam sæcularibus, quàm cuiusuis Ordinis regularibus districtè præcipuèdo mandamus, & præcipimus, vt laicos in casibus prædictis delinquentes ad eorum Ecclesias, Monasteria, domos, & alia loca supra dicta sacra, seu religiosa respectiuè confugientes, & in eis se recipientes, atq; morantes, qui prædicta delicta, eorumue aliquod iudicio suo commisisse videbuntur, quando à curia sæculari fuerint requisiti, & quilibet eorum fuerit requisitus ministris, & officialibus Curiaæ sæcularis absq; irregularitatis nota, aut alicuius celsuræ Ecclesiasticæ in eisu tradi, & cõsignari curent, & faciant, & quilibet eorum curet, & faciat. Ne autem Curiaæ sæcularis prædictæ ministri facultate illos per se, & propria auctoritate abstrahendi, & abducendi sibi olim, vt præfertur attributa, & per præsentés reuocata abutantur volumus dictaq; auctoritate decernimus, & declaramus, vt Curia sæcularis, eiusq; Iudices, & Officiales ab Ecclesijs, Monasterijs, locisq; sacris prædictis laicum aliquem, vt præfertur delinquentem in nullo ex casibus prædictis sine licentia Episcopi, vel eius officialis, & cum interuentu personæ Ecclesiasticæ ab eo auctoritatem habentis, ad quos solos, & non alios Episcopis inferiores, etiam si ordinarij sint, aut nullius Diocesis, aut Conservatores ab ac sede specialitè, vel generali-

rer deputati prædictam licentiam dandi facultas pertineat, occurrente autem casu in loco exempto, & nullius Diœcesis, tunc ad Episcopum viciniorem deuoluatur hæc cognitio, & nõ ad alios capere, extrahere, aut incarcerare non possint, nisi eo casu, quo ipse Episcopus, & dictæ personæ Ecclesiasticæ requisitæ illos in delictis superius expressis culpabiles tradere, aut capturæ, & carcerationi interuenire, & assistere recusauerint, tuncq; reuerentiæ Ecclesiæ, & locis sacris debitæ memores, prædictos delinquentes minori, quod id fieri cum scandalo, & tumultu extrahere curent, quodq; delinquentes laici prædicti, postquã vt præfertur ab Ecclesijs, locisq; sacris extracti, & capti fuerint ad carceres Curie Ecclesiasticæ reponi, & inibi sub tuto, & firmo carcere, ac oportuna custodia illis, si opus fuerit per Curiam sæcularem data, detineri debeant, nec inde extrahi, Curieque sæculari prædictæ cõsignari, nec tradi possint, nisi cognito prius per Episcopum, seũ ab eo deputatum, an ipsi verè crimina superius expressa commiserint, tuncq; demũ de mandato Episcopi per Iudicem Ecclesiasticum Curie sæculari quacumque appellatione postposita consignentur. De crimine verò hæresis cognitio ad forum Ecclesiasticum tota pertineat, neq; in ea Curia sæcularis se quoquo modo intromittat, sicut etiam prohibemus, ne contra Ecclesiasticas personas sæculares, aut cuiusuis, vel militiæ Sancti Ioannis Hierosolimitani Regulares quoquo modo, etiam vigore prædictorum priuilegiorum, indultorum, aut concessionum, quæ omnia ad terminos iuris cõmunis per presentes reducimus, procedant, aut se intromittãt, illas uè ab Ecclesijs, Monasterijs, Domibus, locisq; Sacris, aut Religiosis, ac etiam in casibus in hac Cõstitutione expressis extrahere, abducere, capere, carcerare, aut cognoscere de criminibus ad Forum Ecclesiasticum pertinentibus, alias quàm de iure cõmuni, & per Priuilegia eisdem Ordinibus, aut Militijs concessa permittitur, quomodolibet præsumant. Quod si quis quacumq; dignitate, & auctoritate præditus præmissorum, aut alio quouis prætextu quicquam præter, aut cõtra huius nostræ Cõstitutionis tenorem attentare præsumserit, declaramus

cum

eum ipso facto censures, & pœnas easdem incurrere, quæ cõtra libertatis iuris, & immunitatis Ecclesiasticæ violatores per sacros Canones, & Conciliorum generalium, nostrorumque Prædecessorum Constitutiones sunt promulgatæ, sicque per quoscumq; Iudices Ordinarios, & delegatos, & causarum Palatii Apostolici Auditores, & S. R. E. Cardinales, sublata eis, & cuilibet ipsorum quavis aliter iudicandi, & interpretandi facultate in quavis causa, & instantia iudicari, vel diffiniri debere, ne non irritum decernimus, & inane si secus super his per quoscumque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contingerit attentari. Non obstantibus præmissis, tam Sixti, & Pij V. quam aliorum quorumcumque prædecessorum nostrorum literis Apostolicis, priuilegijs indultis, & facultatibus quibusuis personis; & cæter. Datum Romæ in Monte Quirinali anno Incarnationis Dominicæ Millesimo Quingentesimo nonagesimo primo. Nono Kalend. Iunij Pontificatus Nostri anno primo. Publicata Romę die 28. Maij 1591. Inditione quarta, quàm etiam posuit per extensum Peregrin. in d. tract. c. 16. post Genuens. in Prax. Archiep. Neap. cap. 21. in fine.

DE INGRESSV MULIERVM INTRA SEPTA
Monasteriorum, & aliqua de Monialibus. Cap. III.

S V M M A R I V M.

- 1 **M**ulieribus non licet ingredi Monasteria Regularium.
- 2 **M**ulieres ingrediẽtes Monasteria Regulariũ sũt excommunicatæ.
- 3 Superiores Regularium introducẽtes mulieres in eorum Monasteria, qua pœna sunt puniendi.
- 4 **M**ulieres pauperes ob ingressum ad Monasteria à quo possunt absolui.
- 5 **D**eclaratio Pij V. circa ingressum Mulierum ad Monasteria.
- 6 **M**ulieres non habentes licentiam à Sede Apostolica ingrediendi Monasteria etiam comprahenduntur in Bulla Pij V.
- 7 **M**ulieres quando, & quomodo possunt ingredi Monasteria Regulariũ.
- 8 **R**egulares ob ingressum in Monasteria Monialium excommunicati possunt absolui ab Episc. qui suo edicto talem pœnam imposuit.
- 9 **M**ulieres quando non inciãant in excommunicationem ob ingressum in Monasteria.
- 10 **P**aulus V. fecit Constitutionem similem illi Pij V. reuocando licen-

tas concessas mulieribus ingrediendi Monasteria Monialium.

- 11 *Moniales non possunt exire à Monasterio, nisi in certis casibus.*
- 12 *Pœna Pralatorum ingredientium Monasteria Monialium.*
- 13 *Numerus Monialium est præfigendus in quolibet Monasterio.*
- 14 *Abbatissa dēt eligi per vota secreta, & quæ habeat quatragesima annos.*
- 15 *Bona donata Monialibus, & quasita ab eis sunt Monasterij.*
- 16 *Conditiones seruandæ à Puellis introducendis in Monasteria educationis causa.*
- 17 *Abbatisse, & Moniales ab Episcopo, & similiter Abb. sunt benedicēdi*
- 18 *Monasteria dum adificantur an dicantur habere clausuram, ut mulieres intrantes incurrant excommunicationem.*

1 **N**on licet mulieribus ingredi septa Monasteriorum, Conuētuum, & locorum Regularium vtriusq; sexus, est enim prohibitum sub pœna excommunicationis latæ sententiæ per Constitutionem Pij Quinti, quæ incipit Regularium personarum anno 1566. eius Pontificatus primo, & per aliam Gregorij XIII. quæ incipit: Vbi gratiæ 1575. anno sui Pontificatus

2 quartò, in quibus Constitutionibus prohibetur sub pœna excommunicationis ipso facto incurrēda mulieribus intra septa Monasteriorum Regularium ingredi præsumptibus, ipsaq; introducētib; à qua excommunicatione à nemine præterquam in mortis articulo absolui possit, statuerunt, ac etiã stri-

3 ctè præcipierunt sub eadem excommunicationis pœna omnibus Superioribus Monasteriorum vtriusq; sexus, necnon priuationis Dignitatis, beneficiorum, & officiorum suorum, & inhabilitatis ad illa, & ad alia in posterum obtinenda, nè in Monasteria, domos, & loca sua quamquam ingredi faciant, & permittant. Et similiter per Concilium Trident. sess. 25. cap. 5. de reformat. statutum est nemini licere ingredi intra septa Monasteriorum cuiuscumq; generis, aut cōditionis, sexus, vel etatis sint sine Episcopi licentia in scriptis obrenta sub excommunicationis pœna ipso facto incurrēda, per quod decretū Concilij fuit innouatum cap. periculoso de stat. Regul. lib. 6. Ex quibus verbis Concilij, & dicti cap. periculoso, Nauar. in cap. statuimus 19. q. 3. nu. 59. comment. 4. colligit, quod est vetitus, etiam ingressus fœminarum, puellorum, & puellarum,

per

per illud verbum vniuersale, Nulli, in dicto cap. periculoso, & per illa verba Concilij cuiuscumq; ætatis, & sexus, quãuis censetur limitandum esse, vt non procedat in infantibus discretionē adhuc carentibus, arg. l. 1. C. de fals. monet. & cap. omnis de poenit. & remission. & l. illud ff. de iureiur. & cap. illud 15. q. 1. In fatuis autem puberibus non videtur idem dicendum, quia licet nõ possint peccare, possunt tamen alios ad peccandum incitare, tumultos facere, & alia damnosa importare.

Sed notãdum est, quòd quamuis dictæ Constitutiones Pontificiæ loquantur de ingredientibus Monasteria virtute facultatum, & licentiarum à Sede Apostolica concessarum, quæ sunt per dictos Pontifices reuocatæ, tamen dictus Pius V. declarauit mentem suam fuisse includi ingredientes, etiam sine licētia prædicta, vt testatur Nauar. in Manual. c. 27. n. 150. vers. sexagesima prima, & patet ex infrascripta declaratione, & attestazione, & ita seruat Sacra Penitentiaria, & propterea mulieres ingredientes septa Monasteriorum Regulariũ sunt **excommunicatæ**, & à Summo Pontifice absoluendæ, Nauar. conf. 46. de sent. excommunic. nisi essent pauperes, & nõ solite mendicare, quia excusantur ob impedimentum paupertatis accedere ad Urbem, & eo casu possunt absolui ab Episcopo arg. cap. quod ab his, & cap. quamuis de sent. excom. & cap. eos eod. tit. lib. 6. Nauar. conf. 45. de sent. excommunic.

Declaratio mentis Pij Quinti facta Cardinali Alexandro Cribello nuncupato, vt sequitur videlicet.

Nos Alexander miseratione Diuina Tit. S. Ioannis ante Portam Latinam Presbyter Cardinalis Cribellus nuncupatus. Omnibus, & singulis præsertim nostras literas inspecturis, lecturis, & audituris fidem facimus indubiam, & in verbo veritatis attestamur qualiter Sanctissimus in Christo Pater, & Dominus noster D. Pius Diuina prouidentia Papa V. viue vocis oraculo nobis factõ dixit, & declarauit fuisse, & esse mentem, & intentionem suam, quòd literę in forma Breuis sub die 24 Octobris 1566. Pontific. sui anno primo editę in quibus mulieribus quibuscumq; Monasteriorum Regularum ingressus cum

dero.

derogatorijs, & irritantibus decretis prohibetur, non solum comprehendere mulieres habentes, & habere pretendentes facultatem, & indulta ingrediendi huiusmodi Monasteria, sed etiam omnes, & quascunque mulieres alias tam in genere, quã in specie, Significans nihilominus idem Sanctissimus D. N. eodem viua vocis oraculo nobis facto, quod propter hoc, & per dictas suas literas non intellexit, nec intelligit, quod mulieribus præcludatur additus accedendi ad Monasteria, & loca Regularium, ac eorum clausuras quando in eis Missæ, & alia diuina officia celebrantur, nec quando processiones fiunt, & quando Christi fidelium cadauera ibi sepeliuntur, ac etiam pro eis suffragia fiunt, sed libere concessit, & concedit eisdem omnibus facultatem, vt ad illa loca, in quibus dicta pia opera exercentur, & cum alijs Catholicis personis accedere libere, & licite possint, valeant, & similiter quando diuinum verbum in Ecclesiam Monasteriorum, & Regularium locorum huiusmodi propinitur, vel propter aliam quacumq; causam est tantus concursus populi, quod comode ingredi non possint, & egrædi per portam principalem Ecclesiæ concessit, & concedit eodem viua vocis oraculo, vt dictæ mulieres vnã cum alijs personis possint ingrædi, & egrædi per portam Claustri Monasteriorum, & Regularium locorum huiusmodi, dummodo recto tramite accedant ad portam, qua exitur à Monasterio. Non obstantibus priuilegijs, & literis Apostolicis, ac quibuscumq; in cõtrarium facientibus. In quorum omnium, & singulorum fidem, & testimonium præmissorum præsentis nostras literas exinde fieri fecimus, illasq; manu propria subscripsimus, sigilliq; nostri, quo in talibus vtimur impressione communiuimus. Datum Romæ in Palatio Apostolico in ædibus nostræ solitæ residentie sub anno à Natiuitate Domini 1568. inditione vñdecima die vero 27. mensis Ianuarij Pontificatus prælibati Sanctissimi D. N. Pij Papæ V. anno tertio. Alexander Cribellus. Robertus Fontanus. Loco † Sigilli.

Sed hodie credo, quod cessat supradicta declaratio mentis Pij V. Sanctæ memor. ex decreto infra scripto Congregationis nouiter edito tenoris sequentis.

illu;

Illustrissimis, & Reuerendissimis Dominis Cardinalibus
Congregationis Sacrorum Rituum pro Reuerendissimo Do-
mino Episcopo Oriolen.

Oriolen.

Illustrissimi, & Reuerendissimi DD. Archidiaconus Oriolen
exponit DD. VV. Illustrissimis, & Reuerendissimis qualiter in
Ciuitate Oriolen vsu, seu forsan etiam consuetudine imme-
morabili introductum est in aliquibus Monasterijs Regulariũ,
scientibus, & non contradicentibus Episcopis pro tempore,
vt annuatim faciant suas processiones, tam sollemnes Roga-
tionum, Candelarum, Palmarum, de Santissimo Sacramento,
ac alias, quã priuatas de Cruce tempore Passionis, de Rosa-
rio, de Carmine, de Cingulo Sancti Francisci, de Corrigia, San-
cti Augustini cum similibus singulis mensibus per claustra di-
ctorum Monasteriorum, comitantibus vndiq; deuotionis, &
Religionis causa vtriusq; sexus fidelibus, quod cum videatur
contrariũ cõstitutionibus sanctæ mem. Pij V. & Gregorij XIII.
quibus præcluditur aditus mulieribus accedendi ad claustra Re-
gularium. Ideo orator supplicat declarari. An hoc iure liceat.

Sacra Rituum Congregatio respondit, non licere mulieribus
comitari processiones per claustra Monasteriorum Regu-
larium, nisi adsit in hoc expressa licentia Sedis Apostolicæ. Die
30. Septembris 1628. F. Fuluius Benig. Secretarius. Vnde ho-
die stante dicto decreto non licet mulieribus ingredi claustra
Monasteriorum comitando processiones, absq; expressa licen-
tia Sedis Apostolicæ.

Est etiam notandum, quod Regulares ingredienties Mona-
steria Monialium absq; licentia Episcopi incidunt in excom-
municationẽ, quam Episcopus suo edicto proposuit, nisi Re-
gulares ipsi haberent priuilegium, vt non possent excommu-
nicari, quia tunc deberent puniri, à suis Superioribus alia pœ-
na, quia Regulares ob ingressum ad Monasteria excomunicati
non possunt absolui à suis Superioribus, sed ab Episcopo, qui
sibi hanc absolutionem reseruauit, ita sacram Congregatione
Concilij Trident. interpretem respondisse die 9. Aprilis 1587.

refert

refert F. Hieronymus à Sorbo Capuccinus in cōpendio Priuilegiorū Regulariū in verb. *Accedere ad Monasteria Monialiū.*

9 Veruntamen excluduntur ab istis pœnis, & censuris mulieres illæ, quæ absq; dolo, malitia, & præsumptione ingrediuntur septa Monasteriorum, sed ignoranter, & animi simplicitate inductæ, & hoc per illud verbum, *Audeant*, seū præsumant appositum in dictis Constitutionibus Pij V. & Gregorij XIII. nā verbum *audeant*, vel præsumant arguit dolum, & temeritatem contrafacientis, cap. 1. & cap. *Monasteria de vit. & honest. Cler.* cap. fin. ne prælat. vic. suas, cap. fin. de excess. prælat. auth. statumus C. de Episcop. & Cleric. Cardinal. ab omnibus receptus in clem. 1. quæst. 38. de priuileg. *Navar. in repetit. cap. statumus 19. q. 3. num. 62.* ideo si inaduertentē, & ignoranter ingrediuntur in Monasteria Regularium non incidunt in excommunicationem, sicut dicimus de illo, qui sepelit hæreticum in loco sacro, qui est excommunicatus cap. quicumq; de hæret. lib. 6. & tamen si simpliciter ex ignorantia ductus sepelit, non est excommunicatus, quia tex. in dicto cap. quicumq; excommunicat præsumentem sepelire, & sic per dolum, malitiam, & præsumptionem, similiter si quis confessarius non ex præsumptione, & temeritate, sed ex ignorantia non crassa, obliuione, & inaduertentia absolueret à casibus Bullæ Cœnæ Domini non incidit in excommunicationem, *Navar. in Manual. cap. 27. n. 73. vers. Declaratio prima, Alfonsi. Viual. in candelabr. aur. super expositione prædictæ Bullæ Cœnæ n. 138. Sair. de censur. lib. 3. cap. 25. n. 8* Item excommunicationes contentæ in dicta Bulla Cœnæ Domini neminem excusant sub prætextu ignorantie, cum publicentur semel in anno, & tamen excusant mulieres, & rusticos, quos constat semper iuris ignorantiam excusare, nisi publicatio fieret in illis locis, vbi dictæ personæ degunt, *Siluest. in verb. ignorantia n. 6 Graff. in decis. aur. cal. conscient. lib. 4. cap. 9. n. 28.* Item excluduntur ab istis censuris illi, qui mulierem aliquam intra Monasterium aliquo bono fine introducerent, & absconderent per eandem rationem, quia non ausu temerario, & ex præsumptione faciunt, sed cogitantes id sibi licere,

licere, bene verum est, quod possunt puniri alia salutari poenitentia, Frat. Hieronym. à Sorb. Capuccin. in compend. privileg. Regular. in verb. Ingredi Monasteria Monialium.

Houissimè verò Paulus Quintus per suam Constitutionem **10** similem illi Pij Quinti, quæ incipit: Monialium statui sub annulo Piscatoris die decimo Iulij 1612. Pontificatus anno octavo reuocauit, cassauit, & irritas fecit omnes, & singulas licentias ingrediendi Monasteria mulieribus cuiuscunque status, gradus, & conditionis existentibus, etiam Marchionali, & Ducali dignitate fulgentibus tam à Sanctitate Sua, quam à suis prædecessoribus ad tempus, vel in perpetuum concessas, inhibentes mulieribus prædictis licentiam huiusmodi habentibus sub poena excommunicationis lætæ sententiæ; à qua nisi à Romano Põtificè præterquam in mortis articulo absolui possint, ne Monasteria Monialium prætextu licentiarum huiusmodi ingredi audeant, seù præsumant, ipsorum autem Monasteriorum Abbatissis, seù Priorissis, ac Superioribus sub eadem poena, ac priuatione suorum officiorum, quæ obtinent, & inhabilitatis ad illa in posterum obtinenda ipso facto sine alia declaratione incurrendis poenis, ne eas introducere, seù admittere, vel admissas quoquo modo retinere audeant, & præsumant.

Quo verò ad clausuram Monialium, illa perpetuò seruanda **11** est Concil. Trid. sess. 25. cap. 5. de regular. vbi innouatur cap. 1. de regula. lib. 6. ita quòd nemini Monialium licitum est post professionem emissam à Monasterio exire, etiã ad breue tempus, quocunq; prætextu, nisi ex legitima causa ab Episcopo approbata per Constitutionem Pij Quinti, quæ incipit decori, & honestati editam Kalend. Februarij 1569. in qua exprimuntur causæ, quibus licet ipsis Monialibus egredi à Monasterio, vbi dicit: Vnde nos malo huic pro nostro pastoralis officij debito salubritèr occurrere volentes, inhaerentes etiam decreto Sacri Concilij Trident. de clausura Monialium dispositi, ac alijs nostris huiusmodi clausura literis adijcientes, volumus, sancimus, & ordinamus nulli Abbatissarum, Prioris-

H

farum

farum, aliarumue Monialium cuiuscunq; Ordinis, etiam Carthufiensiam, Cisterciensium, Sancti Benedicti, & Mendicantium, & quorumcunq; aliorum Ordinum, etiam Militiarum, ac statuum, graduum, conditionum, dignitatum, ac præeminentiarum existentium, etiam Regia, vel Illustri prosapia orarum de cætero, etiam infirmitatis, seu aliorum Monasteriorum, etiam subiectorum, aut domorum parentum, aliorumue consanguineorum visitandorum, aliaue occasione, ac prætextu, nisi ex causa magni incendij, vel infirmitatis lepræ, aut Epidamiæ, quæ tamen infirmitas præter alios ordinum Superiores, quibus cura Monasteriorum ineumberet, etiã per Episcopum, seu alium loci ordinarium, etiam si prædicta Monasteria, ab Episcoporum, & Ordinariorum iurisdictione exempta esse reperiantur cognita, & expresse in scriptis approbata sit à Monasterijs præfatis exire, sed nec in prædictis casibus extra illa, nisi ad necessarium tempus stare licere, aliter quam, vt præfertur egredientes, seu licentiã exeundi quomodocunq; concedentes, necnon committantes; ac illarum receptatrices personas, siue laicas, aut seculares, aut Ecclesiasticas, consanguineas, vel non, excommunicationis maioris latæ sententiæ vinculo statim eo ipso absq; alia declaratione subijacere, à quo præterquã à Romano Pontifice, nisi in mortis articulo absolui nequeant, & insuper tam egressas; quam Præsidentes, & alios superiores prædictos eis licentiã huiusmodi concedentes dignitatibus, officijs, & administrationibus per eas, & eos tunc obtentis priuamus, & illas, & illos obtenta, & alia in posterum obtinenda inhabiles, & cæter. ex qua Constitutione elicitur, quòd non solum Moniales possunt exire à Monasterio, sed nec Episcopi, & alij Superiores possunt concedere licentiã exeundi, nisi in casibus prædictis expressis in eadem Constitutione, & de hoc satis per Scortiam Theorem. 227. & 228.

An verò liceat Monialibus exire à Monasterio ob alias causas præter iam dictas? vide Nauarr. in Comment. 4. de Regular. n. 48. & in cap. statuimus 19. q. 3. n. 49. & in cons. 70. n. 6.

qui

qui resoluit esse licitum in casibus similibus, verbi gratia in casu hostium inuadentium Monasterium, in casu ruinae domus, & aliorum similibus incendio, & in alijs infirmitatibus contagiosis nociuis communitati Monialium, & in dicto cap. statui-
mus nu. 4. extendit dictam Constitutionem Pij ad infirmitatē soli moniali nociuam, cui exeundo à Monasterio remediū adhibetur, si aliās periculum vitæ, aut grauis, & diuturnæ infirmitatis probabiliter timetur, & ratio secundum ipsum Nauarr. in conf. 5. nu. 4. de stat. Monachor. est quia casus exceptus à regula ob aliquam equitatem potest extendi ad alios ob similem equitatem cap. dilecta de confirmat. vtil. vel inutil. & ibi per multa tradita per Dec. Verū tamen additio in fine dicti Cōsil. Nauarri 70. dicit hæc verba aduertendum est pro eo, quod de Monialibus dicitur ultra Sacram Conciliū adesse Bullā Pij V. quæ causas exeundi ad certas inibi expressas restrinxit, fertarq̃ne Sacram Congregationem sensuisse ultra illas causas non dari extensionem, sed ultra prædictos casus scilicet magni incendij, vel infirmitatis lepræ, vel epidimie recur-
rēdum est ad Sedem Apostolicam, infirmitatis causa prius per Episcopum, vel alium Ordinarium cognita, & in scriptis ap-
probata, Ricc. in prax. decis. 645. Fusch. de visitat. Eccles. lib. 2. cap. 18. n. 17. Et an possint Moniales auctoritate Episcopi transire de vno Monasterio ad aliud causa correctionis, vel nouæ ædificationis Monasterij? Nauar. affirmat conf. 5. nu. 6. de stat. Monachor. sed refertur Sacram Congregationem censuisse recurrendam esse ad Sede Apostolica pro huiusmodi licentia obtinenda.

Episcopi autem, & alij Prælati aduertere debent, quod Gregorius XIII. per aliam Constitutionem, quæ incipit Dubijs quæ
12 sub die 23. Decembris anno eius Pontificatus decimo declarauit, quod Prælati Monasteriorum Monialium in casibus tan-
tūmodò necessarijs ea ingredi valeant, & tunc à paucis, ijsdēq̃; seniores, & religiosis comitati, & si Episcopi contrafecerint, prima vice ingressu Ecclesiæ sint priuati, secunda à munere Pontificali sint suspensi, & deinceps ipso facto excommuni-

cati. Regulares verò omni officio, ac beneficio priuati excommunicationem incurrant. Nauar. in Manual. cap. 27. n. 150.

Determinare autem, numerum Monialium, vltra quem plu-
 13 res ad Monasterium recipi nõ posse iuxta Concilium Trident.
 sess. 25. cap. 3. de reformat. Regul. pertinet ad Episcopum in
 quibusuis Monasterijs etiam Regularibus subiectis ex Consti-
 tutione Gregorij XIII. quæ incipit Deo sacris anno 1573. &
 de recipiendis vltra numerum prefixum Sacra Congregatio
 Regularium ordinauit his verbis: Qnemadmodum Sacri olim
 Canones, & nouissime Sacrum, & generale Conciliũ Trident.
 Summa ratione decreuit, vt in Monasterijs, & Domibus tam
 virorum, quàm mulierum bona immobilia possidentibus, vel
 non possidentibus, is tantum numerus constituatur, ac in p-
 sterum conseruetur, qui ex redditibus proprijs Monasteriorũ,
 vel ex consuetis elemosinis comode possit sustentari, ita quo-
 que sacra Congregatio S. R. E. Cardinalium, quæ negotijs, ac
 consultationibus Episcoporum, & Regularium præst. cui an-
 tiquius nihil quàm salutaria huiusmodi decreta debita exe-
 quutioni demandari curare sæpius locorum Ordinarijs rescrip-
 sit, vt certum numerum in singulis Monasterijs Monialium
 iuxta cuiusq; Monasterij facultates præscriberent, & siquæ su-
 pra statutum numerum reciperentur, duplicem elemosinam
 afferre, & supranumerarium locum tenere deberent. Verum
 quia in dubium plerumq; venit, nũm supranumerariæ prædi-
 ctæ aliquibus ex numero in quolibet Monasterio definito de-
 cedentibus, in earum locum subrogari possent, aut deberent.
 Eadem Sacra Congregatio, quæ peculiariter super re sæpenu-
 merò rescripsit, providere volens, ne quis deinceps dubitatio-
 nis locus relinquatur, huius generalis decreti tenore statuit, &
 declarat, Moniales, quæ supra numerum in quolibet Monaste-
 rio constitutum recipiuntur, in locum Monialium decedentiũ
 intra numerum nequaquam subrogarij, neq; impedimento
 esse, quin aliæ in locum earundem ex numero mortuarum pos-
 sint admitti, quinimo easdem sic supra numerum receptas su-
 pranumerarias semper ad hoc remanere, etiam si in cæteris ab
 alijs

alijs nihil differant, sed illis omnibus pares, & æquales iuxta cuiusq; Monasterij institutum esse debeant. Declarat insuper eadem Sacra Congregatio duplicis eleemosinæ nomine intelligi semper debere duplicatam summā eius, quæ in receptione cuiusq; Monialis intra numerum in quolibet Monasterio constitutum erogari pro tempore consueverit, ita tamen ubi summa, quæ confertur minor est scutis ducentis, ibi saltem ratione duplicatæ eleemosinæ soluenda sint scuta quatragesima.

Eadem quoq; Sacra Congregatio districtè prohibet nè loca per obitum Monialium intra numerum decedentium pro tempore vacatura, cuiquam puellæ ad habitum regularem recipiendæ concedantur, neq; permittantur, nisi sequuta vera, & reali vacatione, atq; ita demum, & non antea de eis disponi, ac in Monialis demortuæ locum promissionem, ac receptionem in Capitulo, seu quouis alio modo fieri iubet, dummodò tunc temporis puella ipsa recipienda, & ætatem habeat idoneam, & cæteras qualitates requisitas, quibus etiam præditas esse debere vult eas puellas, quæ supra numerum recipiendæ sunt, iam tunc cum eis loca, vel promittuntur, vel dantur. Si quid vero contra à quoquam fieri cõtingerit irritum, & inane, ac nullius roboris, & momenti fore, & esse decernit. Ac nihilominus Abbatissas, Priorissas, & alios quoscumq; Superiores, qui cuiusvis puellæ receptioni, vel admissioni, aut locorum vacaturorum promissioni, seu concessioni aduersus præsentis decreti dispositionem consenserint, priuationi vocis actiue, & passiuæ alijsq; arbitrio eiusdem Congregationis infligendis penis obstrictos, & obnoxios fore declarat, saluis etiam semper, & in suo robore permanentibus alijs quibuscumq; ipsius Congregationis decretis aliàs latis præsentis decreto non cõtrarijs, præsertim circa Monialium admissionem, & receptionem ad habitum, & professionem, & circa eleemosinarum dispositionem, solutionem, & erogationem in loco stabilia, quibus nullatenus derogare vult, & intendit. Romæ die 6. Septembris 1604. Alex. Cardin. Florent.

Item est notandum, quod Abbatissæ debent eligi per vota
secreta

14. **Secreſta Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 6. de reformat. Regul.** neq; poſſunt ad vitam eſſe: ſed per triennium tantum, & poſtea debent abſtinere per triennium à die finitæ adminiſtrationis, quo elapſo ſeruata forma eiſdem Concilij iterum, & pluries eligi poſſunt per Conſtitutionem Gregorij XIII. Romæ publicatam die 4. Ianuarij 1583. quæ incipit: Expoſcit debitum, quæ in fine ſic ait: **Diſtrictius inhiſcentes omnibus, & ſingulis diſtorum Monafteriorum Conuentibus Superioribus, & perſonis aliquam Abbatiffam, aut aliam Præfectam perpetuâ, ſeu ad vitam, ſed triennalem tantum eligere, & præficere villo modo audeant, vel præſumant, quòd ſi ſecus à quoquam quauis authoritate ſubiſtentatum electione, & præfectione huiſmodi, ac omnia, & ſingula, quæ inde ſequentur irrita, nulla, & inania, nulliuſq; roboris, & momenti fore; &c. Quam Conſtitutionem refert Quaranta in Sum. Bullar. in verb. Abbatiffa; & licet Abbatiffa de iure eſſe debeat annorum triginta, vt in cap. indemnati de elect. lib. 6. Dec. in cap. cū in cunctis n. 49. de elect. tamen hodie per Sacrum Conc. Trident. ſeſſ. 25. c. 7. de regular. neceſſè eſt, vt Abbatiffa, Prioriffa, vel Præpoſita nõ eligatur minor annis quatuoraginta, quæ octo quidem annis poſt expreſſam profeſſionem laudabiliter vixerit, nec poteſt eligi in Abbatiffam, quæ non eſt profeſſa expreſſè Conc. Trident. loco citato, atq; ſeruata etiam forma tradita per idem Concil. ſeſſ. 25. cap. 15. & 17. aliaſ profeſſio eſſet nulla. Nec Abbatiffa poteſt donare aliquid de bonis Monafterij cap. ſtatuiſmus 12. q. 2. Vinc. de Ann. allegat. 51. quia bona immobilia, & mobilia, ſtatim quòd reperiuntur acquiſita à Monialibus, non licet illis illa tenere, & poſſidere tanquam propria, etiam nomine Monafterij, ſed illi eò traduntur Abbatiffa, & Conuentui incorporantur, Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 21. de regul. & refert Nauar. in Comment. 2. de regul. n. 18. quòd Sacra Congregatio Cardinal. cenſuit, quòd Regulares, tam foemina, quam mæſculi non poſſint retinere propria, ſed omnia dare debent ſuis Superioribus, à quibus primò ſubueniendum eſt neceſſitatibus earum, vel eorum, quibus deſtinata fuerunt, itaq; non licet**

Ilicet Monialibus possidere propria: sed si quid legatum, reli-
 ctum, aut datum, donatumue fuerit, vel earum labore, vel in-
 dustria partu, tradi debet Abbatissæ in usum Monasterij. **Q**ua-
 renus autem diximus, quod Abbatissa non potest donare ali-
 quid de bonis Monasterij, sciendū est, quod hodie extat quedā
 Constitutio Clementis Octaui publicata Romæ die 20. Iunij
 1594. quæ incipit Religiosæ Congregationes, quam ad verbū
 ponit Quarant. in Sum. Bullarij in verb. Munerum largitio, &
 Sorb. in Compend. Priuileg. Mendicant. in verb. Dare, quem
 vide pro declaratione dictæ Constitutionis, in qua Summus
 Pontifex interdicit vniuersis, & singulis cuiuscumq; Ordinis
 Mendicantium, & non Mendicantium Regularibus personis
 vtriusq; sexus, omnem, & quacumq; largitionem, & missionē
 munerum, præterquam leuiora esculenta, aut poculenta, seu
 ad deuotionem, vel Religionem pertinentia munuscula, cō-
 muni tamen, nunquam verò particulari nomine (vbi Superio-
 ri, de consensu Conuentus videbitur) reddenda, & transgres-
 sorem omnibus, & singulis per eum obtentis dignitatibus, gra-
 dibus, muneribus, & officijs priuatum eo ipso, ac ad illa, & ad
 alia similia, & dissimilia in futurum obtinenda inhabilem per-
 petuò, & incapacem, ac perpetua infamia, & ignominia esse
 notatum, voluit, & decreuit.

Puellæ autem introducendæ in Monasterijs Monialium cau-
 16 sa educationis debent habere has condiciones. Primò, quòd
 Monasterium consueuerit recipere huiusmodi puellas. Secun-
 dò, quòd Superior concedat licentiam in scriptis. Tertio, quòd
 accedat consensus Monialium, qui consensus exquiratur ca-
 pitulariter, & per vota secreta. Quarto, quòd tales puellæ eo
 vestitu vtantur, qui virginali decori, & modestiæ conueniat.
 Quintò, quòd nullā famulam secum ducere permittatur. Sex-
 tò, quòd non sint minores septennio, nec maiores vigintiquin-
 que annis. Septimò, quòd in Monasterio adsit locus commodus,
 distinctus, & seperatus ab habitatione Monialium. Octauò,
 quòd puellæ præsent idoneam cautionem de soluendo ali-
 menta solita, & anticipata pro quolibet mense pro rata. Nonò
 quòd

quod si semel exierint, non amplius recipiantur, nisi exierint causa infirmitatis curandæ, & cum licentia, Fusch. de visit. Eccles. lib. 2. cap. 18. nu. 28. Quarant. in Sum. Bullar. in verb. Manasteria Monialium.

Et notandum est, quod Episcopus benedicit Abbates, Abbatissas, & Moniales, & dat illis velum consecrationis, vt probat tex. in cap. 1. de suppl. neglig. Pralat. vbi Abb. & alij, cap. 1. vbi Innoc. & alij de temp. ordin. Abb. in cap. quanto nu. 3. de consuet. glos. in §. confici in verb. Ordinis Inst. Canon. Lancilot. de Eccles. construt. Sbroz. de Vicar. Episcop. lib. 2. quaest. 8. nu. 1. Nauar. conf. 2. de Sacram. non iteran. nihilq; pro hac benedictione recipere debet, alias committit simoniam cap. sicut certa de simon. Barbof. part. 2. allegat. 27. n. 51.

Et aduertendum, & notandum est, quod Illustrissimus Cardinalis Alexandrinus nomine aliorum Cardinalium Congregationis Regulariũ scripsit Prælati Capuccinorũ anno 1584. his verbis: Monasteria, seũ loca, quæ sunt in fieri, vel dum fabricantur, in quibus ad huc Conuentus ad ibi morandum non fuerit introductus, sed solum ibi aliqui habitauerint fratres pro fabricæ potius seruitio, quàm aliter, in eis clausuram vtiliam esse talem, vt si mulieres intrarent, pœnas propterea in supradiçto Motu contentas incurreretur. Idemq; est dicendum de domibus, seũ infirmarijs in Ciuitate positis, cum nec Ecclesiam, nec Conuentum habeant, & ita testatur Fr. Hieronymus Capuccin. in Compend. priuileg. Conuentual. in ver. Ingressi Monasteria Monialium n. 11.

DE FESTIS, ET EORVM OBSERVANTIA.

Caput Quintum.

S V M M A R I V M.

- 1 *Festa pro sanctificatione nominis Dei introducta sunt.*
- 2 *Festorum observatio est inchoatio beata vite.*
- 3 *Causa, qua excusant non obseruando festa.*
- 4 *Opera seruilia ordinata ad cultũ Diuinũ fieri possunt diebus festiuis.*
- 5 *Necessitas excusat non obseruando festa.*

6 *Opera*

- 6 Opera, qua per se sunt pietatis excusant, non observando festa, non qua per accidens.
- 7 Damnum temporale imminens excusat ab observatione festorum.
- 8 Occasio Magni lucri, quod alio tempore haberi non potest excusat non observando festa.
- 9 Consuetudo praescripta excusat non observando festa.
- 10 Festa omnia, etiam dies Dominici, sunt de iure positiva.
- 11 Episcopus an possit statuere festa sine consensu Capituli, & populi.
- 12 Festa, qua servantur in Diocesi, etiam ab exemptis, & Regularibus sunt servanda.
- 13 Laborantes ob necessitatem non incurrunt in excommunicatione emanatam ab Episcopo.
- 14 Notarij an possint stipulare instrumenta diebus festiuis.
- 15 Carcerari nemo potest diebus festiuis, nisi in certis casibus.
- 16 Obligatio penes acta stipulata diebus festiuis an valeat.
- 17 Decretum Sacrae Congregationis pro observantia festorum.
- 18 Decretum Sacrae Congregationis pro observantia festorum temporis nundinarum.
- 19 Regulares tenentur observare ritus eorum Religionum, quo ad celebranda divina officia, & missas diebus festiuis.
- 20 Regulares quoad conciones debent se confirmare Evangelij, & Epistolis, quibus eterna secularis utitur.

3 **C**um festa pro sanctificatione nominis Dei introducta sint, ea maxima veneratione, & deuotione colere debemus, cap. 1. de fer. & cap. 1. de consecrat. dist. 3. & ut fiat deuota, & religiosa observatio festorum, ex decreto Concilij Trident. sess. 25. de delect. cib. & ieiun. & dieb. fest. ea observare debemus, quae faciunt ad pietatem augendam; observatio enim festorum est quaedam inchoatio beatę vitę, quam expectamus, in qua erit assidua Dei laudatio, & in quibus Christianus magis debet memorare peccata, conteri veniam petere, laudem Deo de beneficijs dare, & in Ecclesijs prolixius orare.

Et notandū est, quod observatio festorum non est aded strictē præceptiua, ut observabatur antiquū illud sabbatū; quia multa nobis diebus Dominicis fieri permittuntur, ut preparare cibos, iter agere, & huiusmodi, quę in Sabatis ve-

teris legis nullatenus fieri poterant, S. Thom. 2. 2. q. 122. art. 4. ad 4. cōmuniter receptus, Nauar. in Manual. cap. 13. n. 2. vbi dicit, quod non præcipitur cultus diuinus interior, qui in meditando Deum consistit: sed tantum exterior, qui consistit in audienda missa, cap. missas de consecrat. dist. 1. & in abstinendo ab operibus seruilibus exterioribus, cap. ieiunia, de consecrat. dist. 3. & prohibentur opera seruilia, quibus homo homini seruit, qualia sunt opera mechanica, & quæ ad agriculturam pertinent, dicitur Leuit. cap. 23. omne opus seruile non facies in eo, & est cōmunis sententia S. Thom. loco citato, Siluest. in verb. Dominica q. 3. Nauar. n. 3. Hinc sequitur, quod plures sunt causæ, quibus excusantur facientes opera seruilia diebus festiuis, vt per Scortiam Theorem. 220.

4 Prima est, quod omnia opera seruilia, quæ immediate per se sunt ordinata ad diuinum cultum, sunt licita in diebus festiuis, vt portare crucem, & imagines Sanctorum in processione, vel sunt preparatoria ad cultum diuinum, vt pulsare campanas, conficere hostias, ornare templa, & alia huiusmodi, Graff. decis. aur. lib. 2. cap. 33.

5 Secunda est, necessitas, quæ vel est corporalis propria ad comparandum victum per quam excusantur pauperes laborantes sine scandalo die festo, vel est necessitas corporalis proximi, ob quam excusantur medici, pharmacopole infirmarij, Notarij conficientes testamenta, & alia huiusmodi, vt idem Graff. loco citato n. 12. 13. 17. & per totum. Item tonsores, qui vni, vel alteri barbam tonderent, secus si multis, quia vt dicit Nauar. in Manual. cap. 13. num. 9. non est peccatum mortale, neque etiam veniale. Item excusantur vendentes necessaria ad victum, vel vendentes, vt sunt macellarij, & pistorum magnarum Urbium.

6 Tertia causa est, pietas: sed illa opera, quæ per se sunt pietatis: sunt licita, vt seruire infirmis, sepelire mortuos, & huiusmodi: opera verò seruilia, quæ non per se: sed per accidens ad pietatem ordinantur, non sunt licita, nisi concurrat

currat etiam necessitas, Navar. cap. 13. n. 4. hinc est, quod arare agros pauperum, & Ecclesiarum, & fabricare, vel edificare Ecclesias, reficere pontes, & similia ex sola pietate non sunt licita fieri diebus festiuis, nisi urgeat etiam necessitas, & in hoc est deceptus, Angel. in verb. feria, §. 28. & 32. & Siluest. in verb. Dominica, §. 7. conclus. 3. nisi iusta intercedat necessitas, vt si Ecclesia esset adeò tenuis, & pauper, quòd rebus necessarijs careret, nec obstat tex. in cap. conquestus de fer. quia intelligitur de operibus, quæ per se sunt pietatis, Gaet. q. 122. art. 4. Navar. loco citato.

7 Quarta causa est, necessitas propter euitandum damnum imminens temporale proprium, vel alterius, & propterea possunt metere omnes, & vendemiare die festo, qui probabiliter timent periculum iacturæ; similiter qui segetes, vel frumenta in area purgant, ventilant, & conducunt ad ciuitatem, sic etiam excusantur artifices, qui sine graui detrimento non possunt sua opera intermittere, vt qui vitrum fundunt, qui calcem coquunt, & alij similes similiter qui ferrant equos ad prosequendum iter, vel ad inchoandum, ne perdant societatem, Gaet. in verb. festum, Angel. in verb. feria, Siluest. in verb. Dominica, Sot. art. 4. citat. Navar. cap. 13. n. 6. & nota quòd quando necessitas est certa, hæc possunt fieri sine licentia, in dubio autem petenda est ab ordinario, Tabien. verb. feria, §. 46. Angel. eod. §. 35.

8 Quinta est occasio magni lucri, quod alio tempore haberi non potest, vt piscare alices transeuntes, cap. licet de ferijs, dummodo non fiat in solemnioribus festis, & de captura detur portio Ecclesijs vicinis, vel pauperibus, vt ibidem haberur, & eadem ratione excusantur piscantes alios similes pisces, qui solum certo tempore transeunt, vt sunt tumni, & sardæ, Gaet. 2. 2. q. 122. art. 4. Angel. in verb. feria, §. 34. Tabien. eodem §. 45. Navar. in Manual. cap. 13. n. 9. & est communis, & idem dicendum de alijs repente occurrentibus, Ricc. decis. Cur. Archiep. 189. p. 1. contrarium decidit regulariter: sed videatur Thoro in compend.

decif. curiæ Archiep. verbo Episcopus, cū onere tamē prædī-
cto faciendi honestam portionem Ecclesijs, quod quidem
non est de præcepto: sed de consilio, vt docet Angel. in
verb. feriæ §. 35. Tabien. eodem §. 46. Siluest. in verb.
Dominica §. 6. Arnilla in verb. festum §. 20. sed hodiē
inolcuit peximus vsus, quod prælati, salua pace bonorum
sibi appropriāt eleemosynas pro laborando diebus festiuis
cum maxima animarum iactura.

- Sexta est consuetudo præscripta, qua excusantur diebus
9 festiuis conducentes frumenta, hordea, & alia veſtigalia ex
area, foueas aperientes, & frumentum educentes, venden-
tes carnes in macello, calceos in apoteca, & similiter ven-
dentes pignora, & alia sub hasta, quando alijs diebus non
solent conuenire emptores; item licitum est molere die-
bus festiuis, & præsertim in molendinis ad aquam, & ad
ventum. eadem ratione consuetudinis factores, qui aliqua
hora noctis laborant, Rosell. in verb. feria. §. 4. Siluest. in
verb. consuetudo. 9. Navar. in Manual. cap. 13. n. 5. verſ.
10 ex quo inferitur, ratio est; quia omnia festa Christianorum,
etiam dies Dominici non sunt de iure diuino, naturali, vel
supra naturali, sed merè iure humano, vt optimè compro-
bat Navar. in cap. licet de fer. & in cap. 5. de consecrat.
dist. 3. & in Manual. cap. 13. n. 1. licet nonnulli contra-
rium teneant, saltem pro diebus Dominicis, vt Abb. in di-
cto cap. licet, & Siluest. in verb. Dominica, q. 1. verſ. septi-
mo, qui dicit esse communem, tamen prima opinio est ve-
rior, S. Thom. 2. 2. q. 122. part. 4. S. Anton. part. 2. tit. 9.
cap. 7. Archid. in cap. ieiunia de consecrat. dist. 3. Quæ
conclusionē vera sic stante, quod obseruatio festorum est
de iure positiuo, inferitur quòd consuetudo legitime præ-
scripta est magnæ authoritatis circa obseruantiam festo-
rum, arg. cap. fin. de consuetud. & l. 2. C. quæ sit long. con-
suetud. quia cum sit præceptum humanum, potest huma-
na consuetudine moderari, Navar. conf. 5. de fer. Hinc
inferitur, quòd non peccant muliones, famuli, & alij ser-
uientes,

uientes, qui ex consuetudine antiqua, & præscripta post *Vesperas* diei festi solent conducere equos, & iumenta onusta frugibus, herbis, frumento, hordeo, & huiusmodi, maxime tempore messium, & vindemiarum; quia talis consuetudo excusat, *Nauar.* loco citato, et licet nonnulli adducant *Constitutionem* Pij Quinti, quæ incipit: Cum primum sexto calend. Aprilis 1566. qua statutum est conducentes animalia onusta diebus festiuis esse puniendos ammissione animalium, tamen dicta *Constitutio* non obseruatur, & cum hic casus accidisset in mea patria, & *Curia* Episcopalis quædam equum, qui die *Dominico* ducebatur onustus herbis, habito recurso ad *Sacram Congregationem Illustrissimorum Cardinalium* super *Episcopos*, fuit per dictam *Sacram Congregationem* iussum, equum restitui, cum magno rubore *Episcopi*, qui illum vendiderat, & cum allegasset dictam *Constitutionem*, non fuit accolitus, ex quo in ipsa met *Urbe Romæ* magistratus *Ecclesiasticus*, ad quem spectat curare, vt festa seruentur, quamuis publico edicto mandet, vt nulla opera seruilia fiant diebus festiuis; tamen in exequutione remissius proceditur, & si aliquando aliquis fuerit deprehensus transgressor, soluta aliqua minima quantitate, liber dimittitur, & ita pluries vidi in dicta *Urbe* seruari, & testatur *Nauar. conf. 1. de fer.* Similiter *Neapoli* contra non obseruantes festa, pæna tantum trium *carolenorum* puniuntur, absque sequestratione animalium, & si fuerint pauperes relaxantur ipsismet vri pauperibus, *Quarant. in Summ. Bullar. verb. Dies festus, & non obseruatur exactio ducatorum sex, & ad minus quinque prout vidi obseruari, & si pijs vsibus applicantur, Deus scit.*

Sed quæro quis possit statuere festa? *Resp.* quod *Episcopus* potest illa statuere: sed cum consensu *Capituli*, & *populi*, cap. conquestus de fer. Tabien. in verb. feriz, §. 9. sed aliqui, quos refert. *Abb.* in dicto cap. conquestus tenent non requiri consensum *populi*, & festa de præcepto seruanda sunt etiam à *Regularibus*, & alijs exemptis *Con-*

at

cil. Trident. sess. 25. cap. 12. de reformat. Regular.

Secundò quæro, quid si Episcopus prohibeat laborari
 13 diebus festiuis sub pœna excommunicationis, an laboran-
 tes ex necessitate sint excommunicati? Resp. negatiuè; quia
 cum non peccent, non incidunt in dictam censuram, Siluest.
 in verb. Dominica in fin. Rosell. in verb. feriz, S. vltim.
 Nauar. cap. 13. n. 15.

Tertiò quæro, an Notarij diebus festiuis, & Dominicis
 14 possint stipulare instrumenta? Resp. quòd cum pro obser-
 uantia contractuum apponi debeat, & præstari iuramen-
 tum, quod diebus festiuis est prohibitum præstari, cap. 1.
 de fer. non possunt instrumenta stipulare, benè tamen pos-
 sunt facere instrumenta, & contractus in quibus non datur
 iuramentum, vt sunt testamenta, possunt tamen contractus
 matrimonij fieri, cum sint pij, licèt apponatur iuramen-
 tum, S. Anton. part. 2. tit. 9. cap. 7. §. 5.

Quartò quæro, an Curia secularis possit aliquem capere,
 15 & carceribus mancipare diebus festiuis? Resp. quòd pro
 debito ciuili non potest, l. fin. & ibi cõmuniter Doctores C.
 de fer. Correa de Immunit. Eccles. p. 3. sub n. 10. nisi sus-
 ctos de fuga, glos. in dicta l. fin. in verb. fideiussionis, Bal. in
 l. 1. C. qui bon. ced. poss. & in l. fin. C. de exhibend. reis,
 sed pro causa criminali maxime pro delicto graui, & enor-
 mi potest capere, & carcerare; quia etiam die feriato ad ho-
 norem Dei possunt delinquentes capi, & carcerari, arg. l. 3.
 cum ibi not. C. de Episcop. audient. Bal. in dicta l. fin.
 Alex. in l. 1. §. nuntiatio, ff. de oper. nou. nunt. quos refert.
 Foller. in pract. criminal. in verb. notatos capiat n. 5. Ve-
 16 runtamen obligatio penes acta Curie stipulata die feria-
 to ad honorem Dei est valida, & paratam habet execu-
 tionem, ex quo est actus volutarie iurisdictionis per notat.
 in glos. in authent. generaliter C. de Episcop. & Cler. &
 per Canonistas in cap. si quando de offic. delegat. Afflic.
 decis. 387. Viu. decis. 35. sed iuramentum est præstandum
 de licentia iudicis Ecclesiastici, Carauit. Rit. 128. n. 14.

Sed

17 Sed notandum est, quod pro obseruantia dierum festo-
rum extat, infrascriptum decretum Sacre Congregatio-
nis Concilij Trident. videlicet: Congregatio Concilij Tri-
dent. censuit licere diebus festiuis dare operam rebus ad vi-
tam necessarijs, ac tempore perituris, præsertim tempore
vindemiæ, & messium, & recollectionis fructuum, vel si
necessitas urgeat, ac suadeat pietas. Cæterùm quoniam ve-
rendum est, ne priuatis effectibus, domesticarumque rerum
studio aliqui abutantur, vt hac indulgentia in alijs casibus
abutantur, ijdem Patres Illustrissimi adijciunt ad Ordinarij
cuiusque iudicium, ac censuram pertinere, vt dignoscat
num verè vlla ex causis. suprascriptis subsit, propter quam
liceat diebus festis rebus seruilibus vacare, vt nec dierum
festorum vlla in re violetur, nec opera illis diebus summa
cum ratione permissa impediatur, & ceter. Hier. Card.
Matth.

18 Quo verò ad nundinas publicas quid sit obseruandum
diebus festiuis, adest infrascriptum decretum eiusdem Sa-
cre Congregationis relatum à Quarant. in Sum. Bullar. in
verb. Dies festus, tenoris videlicet: Præceptum de Domini-
cis, & festiuis diebus sanctificandis, & obseruandis sub præ-
textu mercatorum, nundinarum, & feriarum nullatenus
est violandum, cæterum his diebus licere agasonibus, &
alijs iumentorum vectoribus, seu mercium conductoribus,
baiulis, & alijs huiusmodi seruientibus, ac ministris
sarcinas, & onera nundinarum causa exonerare, & deponere,
inceptumque iter, missa tamen prius audita transeundo
prosequi, & continuare non autem debere sarcinas com-
ponere, & iumenta onerare ad iter de nouo incipiendum,
neque mercatoribus, & alijs ciuibus, & viatoribus ijs die-
bus, etiã clausis a potecis merces vendere, emerè, aut aspor-
tare licere, nisi tantùm ad victum necessaria, aut alia
minutula, & modici momenti opera iam constata, & cla-
borata pro transeuntium hospitem, aduenarum, & extero-
rum urgenti, & præsentanea necessitate, & oportunitate,
in quo

in quo partes erunt Episcopi, præpositis edictis providere, et in primis hi festi dies debita observatione colantur, simulque populorum, & confluentium necessitatibus, quantum sine diuina offensione fieri potest, consulatur. Quoad iudicia autem quæ Dominicis, & festis diebus filere debent, id obseruari poterit, quod iure cõmuni permittitur in quibusdam urgentibus casibus, qui moram, aut dilationem non patiuntur, in quibus, & alijs iurisdictionem Consulũ nundinarum præpositorum concernentibus Constitutiones, & Summorum Pontificum, si quæ habent priuilegia, & allegatum Breue felic. recordat. Pij Quinti seruãda esse statuit, prout etiam meminit ibidem Pater Scortia relato loco.

- 19 Item notandum est, quod similiter eadem Sacra Congregatio Concilij censuit decretum Concilij Trident. in cap. 12. vers. dies autem festi sess. 25. de Regul. esse intelligendum, vt Regularium ritus illis festis semper maneant, quo ad missas celebrandas, & alia diuina officia, tam publicè, quam priuatim ab ipsis Regularibus in eorum Ecclesijs perfoluenda, nec circa hoc ab Episcopis quoquo modo quicquam in contrarium eisdem Regularibus præcipi posse, quòd si de facto præciperetur, Regulares ne vtiquam ipsis Episcopis obedire teneri. Verum quò ad conciones, & 20 lectiones quas ijdem Regulares ad populum habuerint, debere se confirmare Euangelij, & Epistolis, quibus Clerus secularis vtitur illis diebus.

DE ALIENATIONE RERVM ECCLESIA RVM

Cap. sextum .

S V M M A R I V M .

- 1 **R**es Ecclesia regulariter alienari non possunt .
- 2 Alienari an possint vasa sacra, vestes, calices, & alia huiusmodi .
- 3 Alienari an possint res destinata ad usum sacrum, si habent materiam vendibilem .
- 4 Vasa Sacra, vestes, calices, & alia huiusmodi possunt ad usum profa;

profanum mutata forma vendi .

- 3 *Reliquia Sanctorum, & manna fluens ex eorum ossibus non possunt vendi .*
- 6 *Bona, & res particulares Clericorum possunt vendi, si non sunt ad titulum patrimonij pro ordine suscepto .*
- 7 *Bona Ecclesiastica non possunt alienari sine consensu Apostolice .*
- 8 *Res Ecclesia modici momenti de licentia Episcopi possunt alienari .*
- 9 *Alienatio rei Ecclesiastica requirit multas solemnitates .*
- 10 *Contractus alienationis rei Ecclesia cum clausula salvo assensu Apostolico impetrando an valeat .*
- 11 *Constitutum transfert possessionem civilem, & naturalem in emptorem, quando precium est solutum, vel de eo habita fides .*
- 12 *Alienatio, vel permutatio rei Ecclesia quibus solet committi a Sede Apostolica .*
- 13 *Clausula vestram conscientiam onerantes, quid importat .*
- 14 *Clausula vocatis vocandis facit exequutorem missum .*
- 15 *Permutatio rei Ecclesia cum re alterius Ecclesia differt à permutatione, qua fit cum re particularis persona .*
- 16 *Spirituale cum spirituali an permutari possit .*
- 17 *Locatio rerum Ecclesiarum ultra triennium non valet .*
- 18 *Locatio rerum Ecclesiarum ad vitam an valeat .*
- 19 *Locatio rerum Ecclesiarum ultra triennium quo casu valet .*
- 20 *Extrauagans Ambitiosa cupiditati in aliquibus locis, sed non est recepta quo ad locationem .*
- 11 *Terra steriles Ecclesia possunt concedi in emphiteosim .*
- 12 *Locationes beneficiorum anticipatis solutionibus an valeant .*
- 13 *Jurisdictio Ecclesiastica an locari possit, vel deputatio Vicarij generalis .*
- 14 *Bona Confraternitatum laicorum an possint alienari .*
- 15 *Prohibitio de non alienandis bonis Ecclesia an habeat locum in bonis Confraternitatum laicorum .*
- 16 *Cap. terrulas 12. q. 2. an sit sublatum per extrauag. Ambitiosa, vel per Concilium Trident .*
- 17 *Regulares utriusque sexus an possint alienare bona suarum Ecclesiarum .*
- 18 *Conditiones requisita in alienatione rerum Ecclesiarum Regularium .*
- 9 *Tractatus, & discussio inter fratres, & Moniales requiritur in alienatione rerum Monasteriorum .*

- 30 *Consensus duarum partium Regularium ex tribus requiritur in alienatione rerum Monasteriorum.*
- 31 *Affensus Generalis, vel Prouincialis sufficit in alienatione rerum Monasteriorum.*
- 32 *Res modici valoris quanta sit, relinquitur arbitrio iudicis.*
- 33 *Res Ecclesie, quæ potius sunt damnosa, quam utiles, possunt alienari.*
- 34 *Domus solita locari ad aliquod precium, eo non expresso intelligitur precio solito.*
- 35 *Res Ecclesie non possunt alienari etiam si fuerint donata, vel legata cum potestate alienandi.*
- 36 *Pœna imposta contra malè alienantes res Ecclesie.*

Bona, & res Ecclesiæ regulariter alienari prohibentur, nisi ob vtilitatem, vel necessitatem Ecclesiæ, & tunc non, aliter nisi cum assensu, & beneplacito Sedis Apostolicæ, tot. tit. de reb. Eccles. non alien. & per extrauag. Pauli Secundi, quæ incipit: Ambitiôsæ cupiditati, de reb. Eccles. nō alien. Verumtamen res Ecclesiæ sunt in duplici differentia. Aut enim sunt vasa sacra, vestes, calices, patenæ, pifides, paramenta, & omnia alia destinata ad ornamenta altaris. Aut sunt mobilia, seu immobilia, vt prædia rustica, vel vrbana, vt domus, territoria, census, & alia huiusmodi, cap. prædia 12. q. 2. de qua materia latè Nouar. in suo Pontific. nouo conclus. 1. de alienat. rer. Eccles.

- Quo ad primam speciem bonorum, vt vasa sacra, vestes,
2. calices, & huiusmodi, non possunt vendi, vel comodari ad vsum profanum, cap. ad nuptiarum de consecrat. dist. 1. sed est distinguendū, aut dicta bona habent materiam vendibilem; & tunc si venduntur alteri Ecclesiæ, vel personis Ecclesiasticis ad eundem vsum sacrum, & possunt vëdi, habita tamen ratione rei vendibilis, & non cōsecrationis. Aut
3. venduntur laicis, & artificibus, & sic ad vsum profanum, &
4. tunc non possunt vëdi, nisi mutata forma, l. fancimus aut, præterea, & auth. hoc ius porrectum C. de Sacros. Eccles. Siluest. in verb. emptio, n. 10. Aut non habent materiam vendibilem, vt sunt Reliquiæ Sanctorū, & non possunt vllō
- modo

modo vendi, sic etiam manna fluens ex ossibus Sanctorum, quæ non potest vendi: sed potest sumi a liquid ratione vasorum, in quibus datur, cap. 2. & ibi glos. de reliq. & venerat. Sanct. l. nemo, C. de Sacros. Eccl. quia res sacra non recipit æstimationem, l. sacra loca §. ult. ff. de rer. diuis. §. pretium, Instit. de empt. & vendit. & spiritualia vendi nõ possunt, nec spiritualibus annexa, cap. quærelam de simon.

Quo verò ad secundã speciem bonorum, aut sunt bona particularia Clericorum, & possunt alienari; quia non sũt bona Ecclesiastica, cap. relatũ in l. 2. de testam. Aut sunt bona clericorũ, ad quorum titulũ sunt ordinati; & nõ possunt vendi sine licentia Episcopi, & causæ cognitione, donec beneficium Ecclesiasticum sufficiens sint adepti, vel aliunde habeant, vnde viuere possint, ex decreto Concilij Trident. Sess. 21. cap. 2. de reformat. Et hic est notandum, quod bona ad cuius titulum qui ordinatus est, prohibita sunt alienari, tenent etiam siam. Paris. de resignat. lib. 2. q. 6. n. 18. Redan. de reb. Eccl. non alien. cap. 11. n. 51. Gonzal. ad regul. octauam Cancellat. glos. 5. §. 10. n. 3. Nauar. cons. 16. 41. & 46. de temp. ordinat. nec etiam permutare, Gonzal. loco citato, n. 35. cum sequen. Veruntamen si quis post ordinationem illud patrimonium retrõdonat, vel alienat, quamuis peccet mortaliter; quia facit contra Concilium, cum sit facta ob bonum publicum, & tertius ordinis Clericalis; & possit castigari per Episcopum, nullam tamen suspensionem incurrit, secundum Nauar. in Manual. cap. 27. n. 158. Sair. de censur. lib. 4. cap. 15. n. 13. Grass. lib. 2. cap. 97. n. 67. quod quomodo procedit, dicam infra in tit. de pœnis contra malè promotos cap. 8. n. 6. & alienatio dictorum bonorum in patrimonio datorum est ipso iure nulla per Concilium Trident. dicto cap. 2. vbi dicitur verbo nullatenus, quod est negatiuum, & dictio negatiua iuncta verbo necessitatem præcisam inducit glos. & alij omnes concorditer in cap. 1. de treg. & pac. lib. 6. & tollit potentiam ab actu Bart. &

- cæteri, in l. Gallus ff. de lib. & posth. glos. in Clem. 1. in Verb. nullatenus de lequestr. possess. & fruct. Nauar. Conf. 17. 21. & 22. de temp. ordinat. Paris. de resignat. lib. 2. quæst. 6. n. 16. & ista donatio facta à patre filio in patrimonium pro suscipiendis ordinibus virtute dicti decreti Concilij Trident. post mortem patris est conferenda in diuisione cum alijs fratribus: quia est donatio propter causam constituendi filium in eo statu, vt non abiectè, & indecorè viuat: sed non tenetur conferre fructus, quos percepit ex dicta donatione. Couar. in cap. Rainaldus, §. 1. n. 7. de testam. Molin. de iust. lib. 1. disputat. 238. in fin. Aut sunt bona Ecclesiæ, vt prædia, territoria, domus, census, & alia huiusmodi immobilia, & non possunt alienari sine licentia
- 8 Sedis Apostolicæ. Episcopus Genuens. in sua praxi, cap. 73. n. 2. sed si sunt modici valoris, vel quæ seruando seruari non possunt, vel minantur ruinam, & tunc possunt alienari cum licentia Episcopi, cap. terrulas, 12. q. 2. & quæ dicuntur res modici momenti, & valoris, vide infra n. 31. nomine autem bonorum immobilium intelligitur etiam grex ouium, & caprarum, & vaccarum, de quorum fructibus emolumenta, & redditus recipit Ecclesia: sed possunt vendi arietes, agni, hirci, hædi, & vituli; non tamen potest alienari totus grex, nisi cõcurrentibus causis, & seruata forma. Molin. de contractib. disputat. 465. n. 4. quia grex seruari potest, §. Sed si gregis Instit. de rer. diuis. Quarant. in Sum. Bullar. in Verb. Alienatio rerum Ecclesiarum, n. 24.
- 9 Sed notandum est quòd in alienatione rerum Ecclesiarum pro solemnitatis forma, hæc seruanda sunt; Primò quòd adsit iusta causa alienandi, vt necessitas, vtilitas, vel euidens Ecclesiæ comoditas. Auth. hoc ius porrectum C. de sacris Ecl. Necessitas est, quando seruientes illi Ecclesiæ essent aded pauperes, quod non possent viuere dict. auth. hoc ius porrectum. Vtilitas est quotiescumq; alienatio in Ecclesiæ vtilitatem verteretur. Comoditas vt quando domus Ecclesiæ minaretur ruinam, vel quia res alienanda

anda

anda magis esset damnosa, quàm utilis Siluest. in verb. alienatio. Secundò quod adsit tractatus Capituli congregati ad sonum campanæ, vel alias more solito ad videndum, an expediat, vel non alienatio, Abb. in cap. cum Apostolica de his, quæ fiunt à prælat. Tertiò quòd Canonici, & Clerici scribant consensum indeliberatione, quæ fit super huiusmodi tractatu, cap. tua nuper de his quæ fiunt à Prælat. Quartò, & vltimò quòd impetretur licentia, & assensus Apostolicus, vt in dicta extrauag. Ambitiosæ: sed impetrato à sede Apostolico assensu, non sunt necessariæ dictæ solemnitates, Abb. conf. 41. lib. 2. Dec. conf. 361. & ratio est secundum Quarant. in sum. Bullar. in verb. Alienatio rei Ecclesiasticæ, num. 7. vers. inde eligitur: quia Papa est dominus, & dispensator omnium bonorum Ecclesiarum, & ad eius libitum potest de eis disponere, dummodò tamen, vt sit narratum verum in supplicatione, alias si fuerit subreptitiè impetrata commissio, erit nulla, vt declarat Dec. conf. 142. n. 5. Ruin. conf. 157. n. 4. & 11. latè, Scortia theorem 1. 2. 3. 116. 117. & 118.

Item notandum est, quòd si fuerit stipulatus contractus alienationis, vel permutationis rei Ecclesiasticæ cum conditione, seruato assensu, & beneplacito Apostolico impetrando, & donec impetretur assensus non fuerit tradita possessio, contrahentes non incurrunt pœnas, & censuras; quia contractus huiusmodi sine traditione realis possessionis tacitam in se continet conditionem, si Papæ placuerit, Nauar. conf. 1. de reb. Eccles. non alien. secus si traderetur possessio; quia illa conditio esset contraria factò, Gram. decis. 49. Vinc. de Franch. decis. 267. Sed in hoc est aduertendum, quòd alienantes licet non tradant corporalem possessionem, si tamen in instrumento apponant constitutum, prout Notarij cõmuniter solent apponere, & dicere constituerunt se precario nomine possidere incidunt in censuras, & pœnas contra alienantes bona Ecclesiastica, quia per constitutum transit ciuilis, & naturalis possessio
in em.

in emptorē, vt plenē per Alex. in l. quoties, C. de rei vendi-
 cat. idem Alex. consl. 57. 1. volum. Barr. in l. ab emptio-
 11 ne, ff. de pact. Afflict. decis. 139. n. 9. sed hoc procedit,
 quando pretium est solatum, vel fuit habita fides de eo;
 quia aliter neq; dominium, neq; possessio aliqua per con-
 stitutum transfertur, Marant. in tract. de remed. possess.
 n. 68. per tex. in §. venditæ Infit. de rer. diuis.

Et vt consulatur indemnatæ Ecclesiarum, alienationes,
 12 seu permutationes à sede Apostolica committuntur dua-
 bus personis, videlicet Ordinario loci, & vni ex Dignita-
 tibus alicuius Ecclesiæ Cathedralis, qui vocatis vocandis
 coniunctim procedere debent, ita vt constituto quod in Ec-
 clesiæ vtilitatem alienatio, vel permutatio cedat in eu-
 dentem vtilitatem, eorum conscientiam ad formam dictæ
 extrauag. Ambitosæ onerando, contractum alienationis,
 13 vel permutationis autoritate Apostolica cōfirmet, quæ
 clausula conscientiam onerantes importat, quod delega-
 ti non possunt subdelegare: sed debent ipsimet procedere;
 quia est electa industria persona, 1. inter artifices, & ibi
 14 Batt. n. 1. ff. de solut. Abb. & alij in cap. fin. de off. dele-
 gat. & clausula vocatis vocandis facit exequutorē mistum;
 quia ille, cui commissa est causa, debet procedere vocata
 parte, & seruatis seruandis, Felin. in cap. de cetero, n. 10.
 de re iudic. & delegati debent procedere coniunctim, ita
 quod vnus exequi non potest, cap. si duobus ex tribus de off.
 delegat. lib. 6. Abb. in cap. coram, n. 14 & ibi Felin. n. 11. eod.

Tertiò notandum est, quod permutationes rerum, &
 15 bonorum vnus Ecclesiæ cum bonis alterius Ecclesiæ dif-
 ferunt à permutationibus, quæ fiunt cum rebus laicorum,
 vel Clericorū de bonis eorum proprijs, quia cum talibus
 personis priuatis, non nisi cum euidenti vtilitate, vel ne-
 cessitate Ecclesiæ fieri possunt, cap. 1. de reb. Eccles. non
 alien. lib. 6. sed in permutationibus bonorum vnus Ec-
 clesiæ cum alia sufficit, quod pro vtriusq; Ecclesiæ comō-
 ditate fiat permutatio, glos. in cap. hoc ius porrectum, S.

item

16. *Itē sub iurisdictione* 10. q. 2. quia spirituale cū spirituali permutari potest *glos. in cap. ad quæstiones de rer. permut. in verb. quo, vt. accedente tamē decreto Episcopi, vel eius Vicarij facultatem habentis, in. permutationibus faciendis ab vna Ecclesia cum alia glos. in cap. 1. in verb. defensore de reb. Eccles. non alien. lib. 6. & non est opus assensu Apostolico, Ricc. in prax. decis. 38. & 74.*

Quo verò ad locationem rerum Ecclesiarum est notandum, quòd locationes non possunt fieri ultra triennium per dictam extrauag. Ambitiosæ, alias locatio saperet naturam alienationis, Nauar. *conf. 10. de reb. Eccl. non alien. verum si predium redderet fructus biennio, vel triennio posset locari ad sex, vel nouem annos, Couar. var. resolut. cap. 16. n. 61. Nauar. in comment. de reb. Eccles. alien. n. 21. Quarant. in verb. Alienat. rer. Eccles. n. 18. sed sciendū est, quòd dicta Extrauag. Ambitiosæ non procedit in illis locis, in quibus non fuit: vsu recepta, & non obseruatur; quia ibi possunt fieri dictæ locationes, etiam ultra triennium, Gaet. in verb. excommunicatio. cap. 75. Nauar. in Manual. cap. 23. n. 62. & cap. 27. n. 149. & in *conf. 62. de reb. Eccl. non alien. Tolet. in sum. m. lib. 5. cap. 91. Felin. in cap. de quarta, n. 3. de præscript. Boer. decis. 224. Siluest. in verb. excommunicatio 7. n. 83. Molin. de contract. dispnt. 466. n. 8. Redoan. de reb. Eccl. non alien. qua. st. 36. n. 21, & quæst. 58. n. 25. Abb. & Felin. in cap. 1. de iieg. & pac. Vrsill. ad Afflict. decis. 101. Sair. de cens. lib. 3. cap. 32. n. 22, vers. tertius est, vbi dicit quòd in paucis locis est recepta, & subdit, ideò consulenda est praxis, prout in Ecclesia nostra Cathedrali Montispelusi, in qua locationes rerū dictæ Ecclesie factæ fuerūt non solū ultra triennium, sed per annos sex, & nouem, vt patet ex instrumentis, & contractibus antiquissimis excedentibus centum annos, & sæpissimè. fuerant locatæ domus, & vineæ ad vitam conductorum, quæ potuerunt fieri absq; incurfu censurarum, eum dicta extrauag. nunquam fuerit**

obler.

obseruata, Nauar. d. conf. 10. de reb. Ecclef. non alien. vbi dicit quòd licet locatio ad vitam, fit datio ad longum tempus, Dec. conf. 204. tamen locans, vel accipiens ad longum tempus non est excommunicatus in locis, in quibus dicta extrauag. non feruatur, vt in d. nostra Ecclesia.

Quartò notandum est, quòd terræ Ecclesiæ steriles possent concedi in emphiteosim ei, cuius labore redactæ sunt ad culturam, cap. ad aures, & ibi Abb. n. 1. de reb. Eccl. non alien. & si postmodum ad culturam redactæ fuerint, hæredibus eorum, à quibus suo labore, vel parentū constiterit ad culturam redactas esse in casu deuolutionis poterunt iure ad censum concedi ratione vtilitatis habitæ, di. cap. ad aures, & ibi glos. in verb. tunc, & Abb. n. 4.

Quinto notandum est, quòd Concilium Trident. sess. 25. cap. 11. de reformat. statuit locationes beneficiorum anticipatis solutionibus factas non valere in præiudicium successorum, quocumq; indultu, vel privilegio non obstante; & similiter non possunt locari iurisdictiones Ecclesiasticæ, neq; facultas nominandi, seu deputandi Vicarium in spiritualibus generalem, dicto cap. 11. Nauar. in Man. cap. 27. n. 150.

Quintò res, & bona Confraternitatum laicorum, possunt alienari sine solemnitate, & assensu Apostolico, Bal. 24 in auth. hoc ius porrectum, C. de sacros Ecclef. quia licet istæ Confraternitates laicales sint licitæ, vt notatur in cap. si quis clericorum, in glos. i. q. 1. tamen corpus Confraternitatum non est collegium pium, sunt omnes, vel maior pars Confratrum laici, Arg. l. quòd maior pars, ff. ad Municipal. Nauar. conf. 3. de for. compet. qui ad hoc allegat cap. omnes de Constit. & est Collegium laicale non priuilegiatum, & potest de bonis suis disponere, sicut cetera collegia secularia, vt in l. r. §. quibus, ff. quòd cuius, vniuers. nom. & sic prohibitio de non alienandis bonis Ecclesiæ non procedit in rebus Confraternitatum laicalium, Dec. conf. 72, Rodoan. in tract. de reb. Eccl. non alien.

alien. Veruntamen si dictæ Confraternitates fuerint erectæ
 autoritate Episcopi, prout præsumi debet, cum hodie
 Episcopi eas visitent, Concil. Trident. sess. 22. cap. 8. de re-
 format. & administratores bonorum dictarum Confrater-
 nitatum laicalium singulis annis tenentur reddere ratio-
 nem eorum administrationis Ordinario, vt Concilium
 Trident. iubet sess. 22. cap. 9. de reform. Quarant. in Sum.
 Bullar. in verb. Alienatio rerum Eccles. n. 28. dicendum
 est earum bona esse sub prohibitione alienandi, sicut res
 Ecclesiasticæ, Ricc. in prax. decif. 45.

26 Sextò notandum quod refertur Sacram Congregatione
 Concilij Trident. censuisse neq; extrauagant. Predictam
 Pauli Secundi incip. Ambitosq; neq; decretum Concilij
 Trident. derogasse, cap. terrulas 12. q. 2.

27 Septimò notandum est quòd quamuis alienatio bo-
 norum Ecclesiasticorum de iure sit prohibita, vt supra, ta-
 men Regulares cuiuscumq; Ordinis ex priuilegijs con-
 cessis, vt infra, licitè, & absq; metu, & incurfu penarum,
 absq; licentia Sedis Apostolicæ possunt alienare, & permutare
 quæcumq; bona suarum Ecclesiarum immobilia, vel
 quasi, vt sunt census perpetui cuiuscumq; qualitatis, & va-
 loris, ac mobilia, etiam pretiosa, quæ sub nomine immobi-
 lium comprehenduntur, & possunt ad emphyteosim, siue
 liuellum, etiam ad longum tempus, & ultra triennium lo-
 care, etiam si dicta bona sint relicta Monasterijs cum con-
 ditione, quòd non possint alienari; & hoc permittitur
 ipsis Regularibus virtute priuilegiorum per plures sum-
 mos Pontifices Regularibus concessorum, vt per Leo-
 nem Decimum in eius Bulla Remæ die 27. Nouembris
 1519. & per Clementem Septimum in Bulla die 25. Fe-
 bruarij 1531. & nouissimè per Gregoriū xij. die 5. Septem-
 bris 1572. quæ omnes Constitutiones sint concessæ Ordi-
 ni Eremitarum Sancti Agustini, tamen per communica-
 tionem priuilegiorum inter eos factam per dictos Sum-
 mos Pontifices, omnes Regulares vtriusq; sextus cuius-

L

cumq;

cumq; ordinis dictis priuilegijs vti, potiri, & frui possunt, & valent: sed alienatio, & permutatio sunt faciendæ cum
 28 infrascriptis conditionibus. Primò vt adsit legitima causa alienandi, vt si est emergens necessitas, vel euidens vtilitas Ecclesiæ, vel causa soluendi debita Monasterij, vel si
 29 fratres non possent se sustentare. Secundò vt præcedat tractatus inter fratres, vel Moniales, & inter se discutiatur, an magis expediat alienare vnam rem, quàm aliam, vel si possent subuenire eorum necessitatibus, vel vtilitatibus absq; bonorum alienatione, iux. cap. nuper de his, quæ fiunt à maior. cap. & cap. dudum de reb. Eccles. non alien.
 30 lib. 6. Tertiò vt concurrat consensus duarum partium ex tribus partibus statrum, seù Monialium illius Monasterij, domus, vel loci, cuius bona alienanda sunt, & non sufficit maior pars eorum. Quartò, & vltimò vt dicta alienatio à Generali, vel Prouinciali in Ordinum Regularium diligenter examinetur, per duos, vel tres probos viros, & non per ipsos fratres examinatos constat euidenter de vtilitate, vel necessitate, quæ omnia in processu super huiusmodi informatione fabricando per Notarium publicum redigantur, quibus diligenter consideratis, interponitur assensus, & authoritas Generalis, vel Ministri Prouincialis, & ex inde fit instrumentum, & tunc alienatio, permutatio, seù locatio cum his conditionibus factæ, statim ei Sede Apostolica approbatæ, & cõfirmatæ censentur. Et si forma prædicta seruata non fuerit, alienatio, & contractus celebrati sunt, & esse censentur nulli, inualidi, ac nullius roboris, vel momèti, quæ conditiones colliguntur ex prædictis Constitutionibus, & Bullis Pontificijs, & hæc quoad alienationem bonorum Regularium.

Quatenus supra dictum est res Ecclesiæ modici valoris
 32 posse alienari sine licentia sedis Apostolicæ, notandum est quòd modicum potest esse vsq; ad quinquaginta aureos, alibi vsq; ad viginti, & alibi vsq; ad decem, siuè minus siuè plus respectu qualitatum, & conditionum locorum, seù
 perso;

personarum, & ideò relinquitur arbitrio iudicis Mascard.
de probat. conclus. 75. n. 27.

33 Octauò notandum est quòd si aliqua res Ecclesiæ potius
seu modicus ex ea percipitur fructus, & quando expende-
retur plusquam redderet, potest alienari, cap. sine exceptio-
ne 12. q. 2. Abb. in cap. nulli de reb. Eccles. non alien. &
per glos. in summ. 12. q. 2. seruata tamen forma tradita
in dicto cap. sine exceptione.

34 Nonò notandum est quòd si domus, vel aliquod prædiũ,
quòd solet locari ad aliquod pretium, si locatur non ex-
presso pretio certo, intelligitur domus locata pretio con-
suetò, l. excepto, & ibi glos. in verb. consuetudine, C. de lo-
cat. & conduct. & ibi Bal. num. 1.

35 Decimò notandum est quòd si fuerit legata, vel donata
res aliqua Ecclesiæ cū expressa conditione, vt possit illā Ec-
clesia ad eius libitũ alienare, adhuc oportet impetrari assẽ-
sus Apostolicus, nõ obstante voluntate testatoris, vel dona-
toris, vt possit alienari, quæ tamquam illicita non est ser-
uanda, cap. tua, & ibi Couar. n. 6. de testam. l. nemo potest,
ff. de legat. 1. Quarant. in Summ. Bullar. in verb. Aliena-
tio rerum Eccles. num. 31.

36 Demùm est notandum quòd alienantes bona Ecclesia-
stica sine licentia sedis Apostolicæ incurrunt in pœnas ex-
pressas in dicta extrauag. Ambrosiæ, quæ quatuor sunt.
Primà est nullitas contractus. Secunda est quoad personas
excommunicatio tam contra alienantes, quam recipientes.
Tertià interdictus Ecclesiæ ipso iure quoad Episcopos, &
Abbatibus cum suspensione sex mensium eo ipso à regimi-
nè, & administratione Ecclesiæ. Quartà quoad beneficia-
tos ultra excommunicationem. est priuatio ipso facto illius
beneficij, cuius bona alienauerint, Nauar. conf. 4. & 18. de
reb. Eccles. non alien. Quarant. loc. citato, n. 49. sed absolu-
tio à prædicta excommunicatione est Episcopalis, cum non
sit reseruata Papæ cap. nuper de sent. extom.

DE ORDINIBVS CONFERENDIS, ET QUALITATE
ordinandorum. Cap. Septimum.

S V M M A R I V M .

- 1 Prima tonsura confertur ijs, qui confirmati legere, & scribere sciunt.
- 2 Minores ordines conferuntur ijs, qui saltem linguam latinam intelligunt.
- 3 Subdiaconi, Diaconi, & presbiteri quas qualitates habere debent.
- 4 Ordinandi ad maiores ordines debent habere beneficium sufficiens ad victum.
- 5 Patrimonium ad quod quis est ordinandus, debet consistere in rebus immobilibus.
- 6 Necessitas, & utilitas Ecclesia requiritur ijs, qui ad titulum patrimonij ordinantur.
- 7 Necessitas, & utilitas Ecclesia qua sit.
- 8 Abbates possunt conferre primam tonsuram, & ordines minores suis subditis.
- 9 Abbates non possunt conferre primam tonsuram, & ordines minores suis Novitijs.
- 10 Laicus aliquis si fuerit ordinatus ab Abbate non habente manus benedictionis, & usum mitra, an sit verè ordinatus.
- 11 Regulares ordinandi sunt ab Episcopo, in cuius Diocesi sita sunt Monasteria, in quibus degunt.
- 12 Interstitia temporum in ordinibus conferendis Regularibus à quo sunt remittenda.
- 13 Littera dimissoria ad ordines an expirent morte concedentis.
- 14 Vicarius generalis Episcopi an possit concedere litteras dimissorias ad ordines.
- 15 Vicarij Apostolici possunt cōcedere litteras dimissorias ad ordines.
- 16 Episcopi, quibus remissi sunt ordinandi approbati de doctrina, an debeant illos examinare.
- 17 Regulares ordinandi etiam si fuerint approbati à suis superioribus, sunt examinandi.
- 18 Episcopus potest suam familiarem non subditum ordinare, sè per triennium cum eo commoratus fuerit.
- 19 Episcopi titulares nō possunt ordinare suos familiares triennales.

- 20 Episcopus ordinans nihil ab ordinatis accipere potest.
- 21 Gioia Dragomanus Episcopus Montis Pelusi laudatur.
- 22 Paschalis Verronus Archidiaconus Montis Pelusi laudatur.
- 23 Aetuarus, seu Notarius Episcopi neq; pro litteris dimissionis, neq; testimonialibus aliquid recipere potest prater carolenum.
- 24 Subditi quos efficitur Episcopo quoad ordines, triplici modo.
- 25 Domaculum & habitatio differunt.
- 26 Barones, & eorum filii possunt ordinari ab Episcopis, in quorum Diocesis habent feudum.
- 27 Ordinari quis potest ab Episcopo, in cuius Diocesi habet beneficium.
- 28 Multitudo Clericorum in Ecclesia non est admittenda.

3 **N**emo initiari debet prima tonsura, nisi prius fuerit sacramento Chrismatis confirmatus, & fidei rudimenta bene sciuerit, & nisi legere, & scribere sciat, & quod probabilis coniectura non sit, eum secularis iudicij fugiendi fraude: sed quod in obsequium Dei ordinatur, Concil. Trident. sess. 23. cap. 4. de reformat.

Minoribus ordinandus debet habere bonum testimonium à proprio Parocho, & à suo magistro scholæ, ac linguam latinam intelligere; qui minores ordines conferendi sunt per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo magis expedire videbitur, Concil. Trident. sess. 23. c. 11. de reformat.

3 Subdiaconi ordinandi debent habere viginti duos annos inceptos, & Diaconi vigesimum tertium annum inceptum, & habere bonum testimonium, & in minoribus ordinibus probati, ac litteris, & ijs, quæ ad ordinem exercendum pertinent instructi, quod debeant esse constituti in ætate supradicta, est cap. is Concil. Trid. sess. 23. & saltem diebus Dominicis, & solemnibus, cum altari ministrauerint, Sacram Communionem percipere, ut si per annum saltem in eo non sunt versati, ad altiorem gradum, nisi aliud Episcopo videbitur ascendere non permittuntur, Concil. Trid. ead. sess. cap. 13. & Sacra Congregatio Concilij censuit eos, qui ad subdiaconatus Ordinem quatuor temporibus quadagesimè promoti fuerint, posse anno sequenti eisdem quatuor temporibus quadagesimæ ad Diaconatum

tum promoueri, cum futuro anno Pasche festum celerius, quam superiori celebretur, refert Addit. ad Quarant. in Summ. Bullar. in verb. Ordo; quia attenditur annus Ecclesiasticus, & non solaris. Ad presbiteratus ordinem promouendi debent esse constituti in ætate viginti quinque annorum, qui saltem sint incepti, & qui pie, & fideliter in ministerijs ante actis se gesserint, & qui non modo in Diaconatu ad minus annum integrum, nisi ob Ecclesiæ vtilitatē, ac necessitatem aliud Episcopo videretur, ministrauerint: sed etiam ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda Sacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur, atque ita pietate, ac castis moribus conspicui, vt præclarum bonorum operum exemplum, & vitæ monita ab eis expectari possint, & de hijs omnibus perscrutatur. Scortia Theorem. 110. 111.

- Item promouendi ad ordines maiores debent habere
- 4 aliquod beneficium sufficiens ad vitæ sustentationem, ad cuius titulum ordinari debent, alias non possunt promoueri, Concil. Trident. sess. 21. cap. 2. de reformat. & si in defectum beneficii Ecclesiastici ordinari voluerint ad titulum patrimonij possent, Concil. Trident. loco citato.
  - 5 sed notandum est quod patrimonium debet consistere super re immobili, Nauar. conf. 34. de temp. ordin. Borbos. part. 2. allegat. 19. num. 55. & ordinandi ad titulum patrimonij debent esse vtilis, vel necessarij Ecclesiæ, ita quod cessante vtilitate, vel necessitate Ecclesiæ, etiam si haberent amplissimum patrimonium nullatenus sunt ordinandi dicto, cap. 2. sess. 21. Nauar. conf. 14. n. 4. vbi dicit fuisse denegatam ordinationem euidam, qui habebat patrimonium trium millium ducatorum, cum non subesset necessitas, vel vtilitas Ecclesiæ: sed quæ sit necessitas, vel
  - 7 comoditas, & vtilitas Ecclesiæ, est videndus S. Anton. par. 3. tit. 23. cap. 16. §. 18. vbi dicit hoc casu, quod tunc dicitur Ecclesiam habere necessitatem, quando alios ministros

stros non habet, qui Ecclesiæ deseruiant, vtilitas est quando, licet ministros habeat, & Sacerdotes, non tamen idoneos, cum pro vtilitate Ecclesiæ prouidendum sit de ministris, & Sacerdotibus idoneis.

Quatenus autem supra dictum est ordines esse conferendos per temporum interstitia, notandum est, quod Episcopus potest dispensare super interstitijs in minoribus ordinibus, & in Diaconatu ob quamlibet leuem causam, quæ iudicio Episcopi videbitur sufficiens cum in Concilio Trident. sess. 23. cap. 11. & cap. 13. iudicio Episcopi simpliciter relinquatur, Sed à susceptione postremi ordinis ad Subdiaconatum, & à Diaconatu ad præsbyteratum nullo modo potest dispensare, nisi necessitas, aut vtilitas Ecclesiæ iudicio Episcopi illud poseat; & sic vrgentior causa requiritur, quæ iudicio Episcopi relinquitur secundum locum, tempus, & personæ conditionem; ita quod altera ipsarum sufficit scilicet, vtilitas, aut necessitas, sed à Diaconatu ad præsbyteratum vtraq; coniunctim requiritur, & non sufficit vna ipsarum, vt habetur eadem sess. 23. cap. 14. vbi dicitur, qui non modo in Diaconatu annum integrum, nisi ob Ecclesiæ vtilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videbitur.

Abbates verò, & alij quicumq; exempti intra fines alicuius Diocesis existentes, ac etiam nullius Diocesis suis tantum subditis Regularibus primam tonsuram, & ordines minores possunt conferre, Concil. Trident. sess. 23. cap. 10. de reform. & possunt etiam conferre primam tonsuram, & ordines minores secularibus Episcopi iurisdictioni subditis, si modò ipsius Episcopi consensus accedat, vt declarauit sacra Congregatio eiusdem Concilij Tridentini his verbis Abbates Regulares habentes ius baculum deferendi, & mitram. postquã Sacerdotalem ordinem, & munus benedictionis susceperint, possunt tonsuram, & ordines minores secularibus Episcopi iurisdictioni subditis conferre, cum consensu tamen, & litteris dimissorijs ipsius Episcopi.

Verum

Verùm quando dicti Abbates conferunt primam tonsuram, & ordines minores Regularibus suis subditis, nõ est opus, quòd dicti ordinandi examinètur super doctrina per ipsos Episcopos, non obstante decreto Concilij Trident. sess. 23. cap. 12. de reformat. quia sicut ipsis Abbatibus est concessa facultas minores ordines conferendi, ita videtur concessa facultas à fortiori, etiam examinandi, cap. cum contingat. de atate, & qualit. ord. Navar. conf. 14. n. 5. de privileg. decretũ enim prædictum Concilij Trid. si rectè perpenditur, loquitur, & disponit solùm de maioribus, & sacris Ordinibus.

Et licet Abbates possint primam tonsuram, & minores
 9 ordines conferre Monacis suorum Monasteriorum cap. Abbates de privileg. lib. 6. cap. cum contingat de atate. & qualit. ord. cap. 1. & ibi glos. in verb. à non Episcopis de ordin. ab Episc. qui renun. Episcop. & ibi glos. in verb. alia de supplen. neglig. prælat. Navar. conf. 13. n. 13. de privileg. non tamen possunt conferre novitijs, qui non veniunt sub appellatione subditorum Regularium, de quibus in Concilio Trident. sess. 23. cap. 10. de reformat. sed ordinandi sunt ab Episcopis, in quorum Diœcesi situm est Monasterium, quod incolunt tempore Novitatus Anch. in cap. cum nullus, n. 3. & ibi Franch. de temp. ordinat. ratio est, quòd Abbates nequeunt novitijs suis minores ordines conferre, aut dimissorias pro ipsis suscipiendis concedere; quia novitij possunt retrogredi, & illorum aufugere superioritatem, alioquin ordinantes huiusmodi novitios incurrerent suspensionem comminatum in Concilio Trid. dicto cap. 10. sess. 23. & sic etiam Ordinati, Barbof. de offic. &
 10 potest. Episcop. part. 2. allegat. 3. n. 8. & 9. Sed quid si aliquis laicus fuerit ordinatus ad primam tonsuram, aut minores ordines ab aliquo Abbate, qui virtute Concilij Trid. in dicto cap. 10. sess. 23. non potest conferre ordines nisi suis Monacis, vel ab alio exempto intra fines alicujus Diœcesis. vt supra dictum est, an indigeat dispensatione, vel
 necesse

neceſſe habeat, ſi cupit eſſe Clericus, iterum ordinari ad dictos ordines tamquam ei nulliter collatos? Reſp. quod indiget diſpenſatione; quia eſt ſuſpenſus ab ordinum executione, tamquã ordinatus à nō proprio Epifcopo, Concil. Trident. ſeſſ. 23. cap. 8. de reformat. quo verò ad dubium, an debeat iterum ordinari? Reſpon. autē Abbas, qui ordinavit habet ius Baculi deferendi, & Mitram, & Sacerdotalem ordinem, ac munus benediſtionis ſuſcepit, & tunc non eſt neceſſe, vt iterum ordinetur; quia carecter eſt iam impreſſus. Aut non habet benediſtionem cum vſu Baculi, & Mitræ, vel poteſtatem, ex priuilegio à Sede Apoſtolica, & tunc iterum debet ordinari, cap. præbyteri diſt. 68. & cap. Diabertum 1. q. 7 & ſic fuit obſeruatum in Ciuitate Altamuræ, in qua illius Archipreſbiter nullam benediſtionē cum vſu baculi. & mitræ, nec priuilegium habens ordinauerat, fuit declaratum, quòd ordinati ab ipſo in prima tonsura, & minoribus ordinibus, tamquam ordinati ad maiores per ſaltum, iterum ordinentur.

Et notandum eſt, quòd Regulares debent ordines ſuſcipere ab Epifcopis, in quorum Diœceſibus ſita ſunt Monafteria, in quibus degunt ipſi Regulares, & à ſuis Superioribus ſunt aſſignati, cum litteris tamen diſmiſſorijs ſuorum Superiorum Regularium; ſic enim declarauit Sacra Congregatio Concilij Trident. per hæc verba: Congregatio Concilij Trident. cenſuit Superiores Regulares poſſe ſuis ſubditis Regularibus, qui præditi qualitatibus requiſitis voluerint ordines ſuſcipere, litteras diſmiſſorias concedere ad Epifcopum tamē Diœceſanum nempè illius Monafterij, in cuius familia ab ijs, ad quos pertinet, fuerit aſſignatus; & ſi Diœceſanus abſuerit, vel non eſſet habiturus ordinationem, ad quemcumq; alium Epifcopum, dum tamen ab eo Epifcopo, qui ordine contulerit, examinentur quoad doctrinam, & dummodò ipſi Regulares non diſtulerint de industria conſeſſionem diſmiſſoriarum in id tempus, in quo Diœceſanus, vel abſuturus, vel nullas habiturus eſſet

M

ordina-

ordinationes. Verùm à Superioribus Regularibus Episcopo Diocesano absente, vel ordinationem non habente, cum litteræ dimissoriæ ad alium Episcopum dabuntur, in eis vtiq; huiusmodi causam absentia Diocesani Episcopi, vel ordinationem non habendam, esse exprimendam, hæc sacra Congregatio. Quando verò Abbates suis Regularibus subditis ordines minores contulerint iuxta concessam ipsis facultatem à Concilio Trident. sess. 23. cap. 10. poterunt vtiq; sine dubio super interstitijs dispensare, Sorb. in compend. priuileg. Regul. in verb. Ordines sacri. Vide Nouarium conclus. 4. de ordinibus.

Veruntamen quoad remittenda temporum interstitia
 12 pro conferendis ordinibus Regularibus, pluries fuit resolutum in sacra Congregatione Concilij, nō ipsos Superiores Regulares posse dispensare: sed ipsos Episcopos ordinantes, & propterea debent ipsi Regulares Superiores in suis litteris dimissorijs, quando cum ordinandis dispensandum expedire iudicauerint, Episcopum rogare, vt cum tali ordinando dignetur dispensare, attenda tali causa, quæ ipsi Ordinatio in talibus dimissorijs exprimitur, ita declarauit sacra Congregatio Concilij Trident. vt testatur, Sorb. in compend. priuileg. Regular. in verb. ordines sacri.

Secundò notandum est, quòd litteræ dimissoriæ ad ordines non expirant morte Episcopi concedentis; quia cum contineant licentiã de promouendo concessam, est gratia iam facta, vt ad ordines promouearur, Cardinal. in Clem. fin. n. 9. de elect. & Imol. ibi n. 3. Rebuff. in prax. beneficia. in formula litterarũ dimissoriarũ, n. 42. Rolan. conf. 38. n. 1. Pauin. de potest. cap. sed Vac. part. 1. n. 9. Navar. conf. 5. de rescript. & idem est dicendum finita Episcopi potestate, vt si in aliũ Episcopatum transferatur; quia eadem militat ratio, cum non minus expiret potestas morte illius, quàm translatione in aliam Ecclesiam, iuxta glos. in c. si Episcopus in verd. mortem de supplend. neglig. prælat. lib. 6. idemq; est dicendum de litteris dimissorijs concessis à Capitulo,

pitulo, vel Vicario sede vacante, quando eas concedere potest videlicet. Post annum à die vacationis sedis Episcopalis, Concil. Trid. sess. 7. cap. 10. de reformat. non enim expirant finita Capituli potestate per noui Episcopi aduentum, & tandem per eandem rationem est dicendum de litteris dimissorijs concessis à Vicario Episcopi, eo quòd Episcopus sit in remotis, iux. tax. in cap. 3. de temp. ordinat. vel de speciali Episcopi cõmissione, & de litteris concessis à Superioribus Religiosorum, & à quibusuis alijs habentibus potestatem concedendi; quia militat eadem ratio, nã nec morte, nec depositione Vicarij, vel Superioris, nec aduentu Episcopi noui, nec qui in remotis erat, expirant, ex eo quòd continent gratiam factam, Schez de Matrimon. lib. 3. disput. 28. n. 83.

Tertio notandum est, quòd Vicarius generalis Episcopi non potest concedere litteras dimissorias ad ordines, nisi de speciali mandato, vel nisi Episcopo degente in remotis, cap. cum nullus, §. in feriores de temp. ordinat. lib. 6. vel nisi Vicarius non habens speciale mandatum, & facultatẽ concedẽdi litteras, ad ordines successerit aliquibus prioribus, qui eam habuerant; quia illam concedere posset, inductus iusta credulitate, vt latè comprobatur Mandos. in Regul. Cancellar. 24. cap. 3. de malè promotis, quæst. 6. n. 15.

Item Vicarius Papæ in Vrbe, & Vicarij Episcoporum deputati per Papam, quos Apostolicos vocant, vt idem Mandos. loco citato, n. 13. Graff. part. 2. lib. 3. cap. 13. de Clericis circa ordines.

Quarto notandum est, quòd si Episcopus non potest habere ordinationẽ, & suos subditos alijs Episcopis ordinãdos remiserit cū litteris dimissorijs, in quibus approbat illos de omnibus necessarijs, iuxta decreta Concilij Trident. dicens se examinasse, & idoneos inuenisse, approbans de doctrina, non oportet, vt Episcopus illos ordinans iterum examinet, alias videretur, quòd Episcopus proprius malè approbauerit, & suæ conscientiaẽ prodigus fuerit, quòd nõ

est dicendum, Sorb. in compend. privileg. Regular. in
 verb. Ordines sacri, vers. immò solum. Si verò sciret aliq
 17 quem indignum, peccaret ordinando eum: sed Regulares
 ordinandi, sunt semper examinandi ab Episcopo ordina-
 te, de doctrina, siuè fuerint, siuè non approbati à suis Su-
 perioribus, Concil. Trident. sess. 23. cap. 12. de reformat.
 Scortia Theorem. 176.

Quintò notandum, quòd Episcopus potest familiarem
 18 suum non sibi subditum ordinare, si per triennium secum
 fuerit commoratus, dummodo statim, & sine fraude ei
 beneficium conferat, ex decreto Concilij Trident. sess. 23.
 cap. 9. de reformat. quæ collatio beneficij eodem tempo-
 re concurrere debet; & ratio est, quia ordinatus à non suo
 Episcopo ratione beneficij; efficitur de eius foro, sitq; ei
 subditus, cap. cum nullus de temp. ordinat. lib. 6. Qua-
 rant. in Summ. Bullar. in verb. Ordo, vers. limita, & po-
 test conferre tam minores, quàm maiores ordines, & utroq;
 casu opus est, vt conferat beneficium, prout censuit Sacra
 Congregatio Concilij, vt testatur Quarant. loco citato.
 Sed quamvis Episcopus possit ordinare familiarem suum
 triennalem sibi non subditum, tamen non potest dispen-
 sare super interstitijs temporum, neq; si esset illegitimus,
 ad minores ordines illum habilitare, Navar. conf. 27. &
 28. de temp. ordinat. in antiq. Quarant. loco citato, verum;
 tamen Episcopi Titulares non possunt alterius subditum,
 etiam prætextu familiaritatis continuæ commensationis
 suæ absq; sui proprij Prælati expresso consensu, aut litteris
 dimissorijs ad aliquos sacros, aut minores Ordines, vel
 primam tonsuram promouere, seu ordinare possunt, Con-
 19 cil. Trident. sess. 14. cap. 2. de reformat. Insuper est notan-
 dum, quòd Episcopus potest ordinare suum familiarem
 triennalē, etiam quòd tempus triennij inceperit, antequam
 esset Episcopus, vt fertur sacrā Congregationē censuisse.

Sextò est notandum, quòd Episcopus ordinans, vel cui
 20 fuerint remissi ordinandi, nullo modo potest aliquid acci-
 pere

pere, & siquid datur, vel accipitur, Simonia committitur, per tex. in extrauag. Detestabile de Simon. immò nec mantilia, nec forbices, nec pectines, Episcopi ordinantes possunt accipere ex declaratione Sacræ Congregationis Concilij Trident. super cap. 1. sess. 21. de reformat. quia ab Ecclesiastico ordine omnis auaritiæ suspitio abesse debet, & nihil pro collatione quorūcumq; Ordinum, etiam Clericalis tonsuræ, nec pro litteris dimissorijs, aut testimonijs, nec pro sigillo, nec alia quacumq; de causa, etiam sponte oblatum Episcopi, & alij Ordinum collatores, aut eorum ministri quo vis prætextu accipere possunt, vt habetur in dicto decreto Concilij, Tolet. de instrum. sacerdot. lib. 5. cap. 88. n. 9. vbi dicit periculosum esse accipere etiam candelas; quia Concilium generalitèr loquitur: sed video malè seruatum; quia Episcopi indifferenter accipiunt mantilia, forbices, pectines, & candelas, nō obstante quod Concilium in d. cap. 2. sess. 21. abstulerit omnem consuetudinem, quæ potius abusus, & corruptela est, & Simoniæ prauitati fauens: sed quoad candelas puto Episcopos posse eas accipere; quia in libro Pontificali per Clementem Octauum reformato adest rubrica, vt ordinati debeant offerre candelas accensas Episcopo ordinanti. Similiter Archidiaconus, & quilibet alius examinador nihil pro approbatione potest accipere, Concil. Trident. sess. 24. cap. 18. S. Caueantq; nec ante nec post examen, & ideo aduertere debēt Episcopi, vt velint vti ministris timoratae consciētig, prout Reuerēdis. D. Gioia Dragomanus meriti-
 21 tissimus Episcopus Piēriæ in Aetrisia, & olim Montis Pelusij, qui vtebatur ministris, & personis fidelibus, ac omni auaritiæ suspitione carentibus, prout vnus ex eis erat Dominus Pascalis Verronus D.D.D. & eiusdem Ecclesiæ Archidiaconus meritiſſimus, ac colendissimus meus præceptor, cui animæ multum debeo, vir equidem probatæ, ac integerrimæ vitæ, & omni eruditione, & doctrina clarissimus, non solum latinis, sed etiam hæbraicis litteris eruditissimus,

tissimus, qui Romæ tempore Gregorij xiiij. cui multum fuit
 23 carus, Neophiteorum præfuit collegio. Item Notarij, seu
 Actuarij neq; pro litteris dimissorijs, neq; testimonialibus,
 neq; pro sigillo, quocumq; pretextu, & consuetudine non
 obstante, possunt aliquid accipere, etiam spontè oblatum,
 nisi decimam partem auri, idest carolenum vnum, quan-
 do nullum eis est constitutum salarium, vel vbi non viget
 laudabilis consuetudo nihil accipiendi, Concil. Trident.
 dicta sess. 21. cap. 1. de reformat.

Septimò notandum est, quod sacra Congregatio de-
 clarauit, quòd licet Concilium Trident. non expresserit an
 vota examinatorum, qui in sinodo sunt electi ad exami-
 nandum eos, qui concurrunt ad obtinenda beneficia, vel
 volūt ordinari ad ordines, palam, aut secretè fieri debeant,
 magis tamen expedit, vt examinatores palam inter se sua
 vota conferant, deinde Notario iubeant, vt in actibus sim-
 plicitè scribat non esse, vel esse approbatum, vt Romæ fit.

Octauò notandum est, quòd Episcopi non possunt ordi-
 24 nare nisi suos subditos tum per antiquos canones, cap. 1.
 dist. 71. iuncto cap. saloniæ, dist. 30. tum etiam per Conci-
 lium Trident. sess. 6. cap. 5. de reformat. & sess. 14. cap. 2.
 de reformat. & sess. 23. cap. 8. de reformat. Maiol. lib. 4.
 de irregul. cap. 5. Angel. in verb. irregularis, §. 32. Alfons.
 Viual. in candelab. aur. de suspens. n. 126. Et ideò scien-
 dum est, quòd quis triplici modo fit de foro Episcopi, &
 efficitur subditus, Quarana in verb. Ordo scilicet ratione
 originis, domicilij, & beneficij. Primò ratione originis est
 ille, qui natus est in Diocesi glos. in cap. 1. in verb. alieni-
 genas de vsur. lib. 6. l. qui ex vico, ff. ad municip. origina-
 rius, seu oriundus dicitur à sua propria origine, l. 4. C. de
 incol. lib. 10. Ioseph Ludouic. decis. Perus. 3. n. 16. simi-
 liter est inspicienda origo patris ad ordines suscipiendos;
 itaquòd ratione paternæ originis possit promoueri ad or-
 dines ab Episcopo loci, in quo eius pater natus est, Navar.
 conf. 19. de temp. ordinat. & non solum sufficit, quòd sit
 natus

natus in loco: sed quòd parentes ibi domicilium traxerint; Doctores in cap. Rodolphus de rescript. sed origo matris non inspicitur; nam filius sequitur originem patris, & non matris, l. 3. C. de municip. & origin. lib. 10. nisi pater esset naturalis; quia tunc inspicitur origo matris quoad filium illegitimum, l. 1. infin. ff. de municip. & l. eius qui, ff. eod. item quando deest patri domicilium, maternum est sequendum, Barbof. de Episcop. potest. part. 2. allegat. 4. n. 26. Secundò ratione domicilij, vt si quis se transferat ad habitandum in aliquo loco, & declarat expressè se habere animum ibi contrahendi domicilium, l. ciues, C. de incol. lib. 10. cap. cum nullus, vbi glos. verb. domicilium de tēpor. Ordin. lib. 6. Mascard. de probat. cōclus. 535. n. 13.

25 & differunt domicilium, & habitatio; quia domicilium est locus originis, vel perpetuæ habitationis: habitatio autem est commoratio in loco non animo ibi permanendi, Iosep. Ludouic. decis. perus. 76. n. 15. & sequitur quod qui non longo tempore degit in aliquo loco, habens tamē animum ibi perpetuò permanendi, potest ab illius Episcopo ordinari; Nauar. conf. 2. de temp. ord. in nou. sed animum expressè declarare debet, & vltra verba, si emit aliquam possessionem, & maiorem partem bonorum transfert, Barbof. loco citato: sed si dubitatur de animo, quem quis nūquam declarauit. recurrendum est ad coniecturas, vt si assidua probetur habitatio non minori tempore decem

26 annorum, l. 2. C. de incol. lib. 10. Mascard. conclus. 534. n. 7. similiter Barones, & eorum filij possunt promoueri ad ordines ab Episcopis. in quòrum Diocesi habent feudum, Barbof. loco citato allegat. 4. n. 32. & 33. maximè in Regno, cum Barones sint primi ciues Marin. de sub feud. in 18. autoritate Baronis, & est regia pragmatica, quæ incipit.

27 Volumus autem, vt ipsi Barones sub tit. de Baronibus, & eorum officio, Vinc. de Franch. decis. 197. n. 1. Tertio ratione beneficij, cap. cum nullus. de temp. ordinat. lib. 6. Nauar. de hor. Canon. cap. 21. n. 11. quòd aliqui limitant,

mitant, nisi beneficium esset tenue; quia ratione beneficii tenuis Episcopi non possunt conferre ordines. Quarant. in verb. Ordo, quæ opinio non sic de facili potest procedere; quia dictum cap. cum nullus, non explicat valorem beneficii: sed posset procedere, quando beneficium esset tenuissimum ratione præsumptæ fraudis, vt si redderet quatuor ducatos, vel ad summum septem, *Sot. de iust. & iur. lib. 1. r. q. 3. art. 3. Borbos. allegat. 4. n. 46. in parte secunda.*

Episcopi aduertere debent, nè in Ecclesijs sit multitudo Clericorum in minoribus; quia sanctius est Ecclesiam Dei paucos bonos, & litteratos Clericos habere, quam plures malos, & ignaros, cap. cum sit ars artium de ætat. & qualit. & cap. tales 23. dist. cum hodie videatur tanta Clericorum multitudo, quæ sine dubio vilipendium affert; & quòd peius, sunt adeo ignari, vt nomen Clericorum habere non merent, de quibus Episcopi strictè reddituri rationem sunt Deo.

Demum est notandum, quòd quamuis Ordo Sacer sit distinctus in septem partes, scilicet in Ostiarium, Lectorem, Exorcistam, Accolitam, Subdiaconum, Diaconum, & Presbyterum, tamen est vnum Sacramentum, & plenitudo eius est in Sacerdotio: sed in alijs est quædam participatio Ordinis, & omnes ordinantur ad vnum finem, videlicet ad Sacerdotium ratione consecrationis Corporis Christi, *Taubien. in verb. Ordo. 1. n. 4. Siluest. in verb. Ordo. 1. n. 2. Diu. Anton. part. 3. tit. 14. cap. 16. & hoc Sacramentum, sicut alia, institutum fuit à Iesu Christo D. N. Soarez de Sacrament. tom. 3. disput. 12. Henriq. in summ. lib. 2. cap. 1. quest. vnic. Nauar. in cap. nouit. de iudic. & nouissimè diffinitum est per Concil. Trident. sess. 7. de Sacrament. in genere can. 1. Sed videamus de eius institutione.*

Ostiarius est primus ex ordinibus minoribus, & fuit institutus à Christo, quando eiecit e mentes, & vendentes de templo; ideò quando quis ordinatur ad Ostiariatum, ei traduntur clauis Ecclesiæ, vt factas aedes aperire, recludere, & omnia,

Omnia, quæ sunt intus, & extra custodire, infideles, & excommunicatos expellere debeat, Graff. decis. aur. par. 2. lib. 1. cap. 9. n. 6. Rodolph. Cupers in repetit. cap. oportebat, dist. 79. in tit. de Ordine Ostiarij, Carol. de Grass. in tract. de effect. Cleric. in præludio, n. 283.

Lector est secundus Ordo minor, & dicitur à legendo, cuius officium est legere lectiones, & veteris testamenti, ac Sacrarum historiarum libros populo pronuntiare, & idè cum quis ordinatur ad talem ordinem, datur liber; & tunc D. N. Iesus Christus instituit hunc ordinem, quando in medio seniorum librum Esaiæ aperiens, & legens dixit: Spiritus Domini super mè, Rudolf. Cupiens in repetitione dicti cap. oportebat, in tit. de Ordine lectoris, art. 1. per totum, Carol. de Grass. loco citato, n. 285.

Exorcista est tertius Ordo minor, & ad ipsum pertinet manus super energumènos, & à malis spiritibus obsessos exorcizando imponere, adiurando eos, vt exeat ab eis Sathanas; quod misterium pluries Dominus operatus est; vt legitur in pluribus Euangelijs, quod multos Dæmones expulsi: & ex hoc in eorum promotione traditur liber exorcismorum. Graff. & Carol. de Grass. locis citatis, Rodulf. in dicto cap. oportebat, dist. 79. in tit. de Exorcistis art. 1.

Acolitus est quartus Ordo minor, cuius officium est luminaria, & vrceolos ad altare deferre, & omnia necessaria pro Eucharistiæ ministerio Subdiaconis preparare; & hoc vsus est Dominus, quando dixit: Ego sum Lux Mundi, qui sequitur me non ambulat in tenebris: sed habet Lumen vitæ; idèo quando ordinatur, traditur candelabrum cum candela, & vrceolis, Carol. de Grass. loc. citat. num. 287. Graff. ibidem, num. 6. Rodulf. in eodem cap. oportebat. art. 2. Acolitus græcè latinè dicitur Ceroferarius, cap. Cleros, dist. 21.

Subdiaconus est primus Ordo Sacer, siuè maior, qui idèo sic appellatur; quia subiacet præceptis, & officijs leuitarum,

uitarum; & eius onus est oblationes percipere, calices, & patenam tractare, & ad sacrificiū deferre vinum, & aquam in vrceolis. Diaconis administrare, mantile, seu manutergium tenere, & pro lauandis ante altare manibus, Sacerdotibus aquam præbere; & hoc officio functus est Iesus Christus D. N. quando linteo se præinxit ad lauandos pedes discipulorum; & quando in nuptijs de aqua fecit vinū, & idè in promotione dantur calix vacuus cum patena, & vrceoli cum vino, & aqua, bacile cum manutergio, Grass. & Carol. de Grass. locis citatis. Diaconus græcè latinè dicitur minister, d. cap. clericos dist. 21.

Diaconus est secundus Ordo Sacer; & officium Diaconi principale est gentibus prædicare verbum Dei, & Sacerdotibus in sacris Ecclesiæ actibus de seruire; quod officium D. N. exercuit, quando post cœnam Sacramentum sanguinis, & carnis ministrabat discipulis; & quando prædicabat Euangelium; & idè in promotione assignatur ei liber Euangeliorum, & stola in modum iugi alteri tantumodò eius humero imposita. Rodulf. loco citato art. 1. n. 38. Carol. de Grass. loco citato n. 290. & Grass. vbi supra.

Præbiteratus, seu sacerdotium est tertius, & vltimus Ordo sacer, cuius officium est sacramentum corporis, & sanguinis Domini in altare Dei cõficere; & tunc Dominus Apostolos Sacerdotes ordinauit, & dedit hanc potestatem, quando ipse ex pane corpus suum consecrauit, accipiens panem, ac dicens. Hoc est corpus meum, Hic calix, & cæter. & quando pro peccatis humani generis se ipsum in ara crucis obrulit Patri; & sic habentes ordinem sacerdotalem possunt panem in corpus, & vinum in sanguinem Christi conuertere; & idè in promotione traditur calix cum vino, & aqua, & patena cum hostia. Appellantur præbiteri, idest seniores, quod refertur tam ad ætatem; quàm ad dignitatem: ex quo prudentia, & grauitate debent cæteris esse venerabiliores; de quorum Sacerdotum præminentiâ, & dignitate latè loquitur Cassan. in Catalag. glor. mund.

mund. part. 4. quasi per totum.

Et hi postremi Ordines dicuntur sacri; quia ordinati in eis, aut habent sacra tangere, aut sacramentum prospicere. Alvarez in specul. iuris Pontif. cap. 31. Verſ. circa istum articulum, sed Flamn. Paris. in tract. de resignat. benefic. lib. 5. quæst. 6. aliam ponit rationem, scilicet; quia in eis est annexū votum castitatis, non vt essentialiter: sed accidentaliter ex statuto Ecclesiæ, cap. nullum, & cap. decernimus, dist. 28. cap. 1. de vot. licet quatuor Ordines minores Idrgo modo etiam sacri dicantur. Abb. in cap. clericis n. 3. Ne cleric. vel monach. qui allegat glos. dist. 32. in summ. Carol. de Grass. de effect. cleric. in prælud. n. 296.

Sunt autem, qui dicunt, & præsertim Canonistæ novem esse Ordines, connumerantes inter eos primam tonsuram, & Episcopatum; quæ quidem prima tonsura reuera non est Ordo: sed ianua, gradus, vel dispositio ad Ordines, vt dixit S. Thom. in summ. part. 3. q. 35. art. 2. & q. 4. art. 2. Diu. Anton. part. 1. tit. 14. §. 6. Menoch. præsumpt. lib. 6. & præsup. 76. n. 37. Carol. de Grass. de effect. cleric. in præludio, n. 298. & alij allegati per ipsum. Episcopatus similiter non est Ordo: sed Ordinum culmen, & dignitatum cacumen, immò dignitas dignitatum, cap. venerabilis de præbend. Barbar. in tract. de præstant. Cardin. part. 1. n. 16. ideò quandoq; Episcopi vocantur Pontifices, quandoq; summi Sacerdotes, cap. inclita, & cap. de persona 1. q. 1. & cap. qui Ecclesiasticis, & cap. si officia, dist. 59.

Et demùm pro complemento huius materiæ Ordinis Ecclesiastici, est notandum, quòd Clemens Octauus adcoarcendam temeritatem quorundam, qui ad sacrum præbiteratus Ordinem minimè promoti sunt, sacerdotis tamen auctoritatem sibi temerè assumentes, Missarum celebrationem vsurpare, & sacramētum poenitentiz Christi fidelibus ministrare præsumunt, edidit Constitutionē, quæ incipit. Et si aliàs, sub anulo Piscatoris die primà De-

cembris 1601. anno sui Pontificatus decimo, statuens, ut quicumq; non promotus ad præsbyteratus Ordinem repertus fuerit Missarum celebrationem usurpare, vel sacramentalem confessionem audiuisse, à Iudicibus Sanctæ inquisitionis, vel locorum Ordinarijs à foro Ecclesiastico abijciatur, & Ordinibus Ecclesiasticis, si quos habuerit ritè degradatus, statim Curix Sæculari tradatur per Iudices sæculares debitis pœnis plectendus.

DE POENIS CONTRA MALE PROMOTOS,
& Episcopos malè ordinantes. Cap. Octauum.

S V M M A R I V M.

- 1 **O**rdinatus ab alieno Episcopo sine litteris dimissorijs sub Episcopi est suspensus.
- 2 Ordinatus ante legitimam aetatem est in se iure suspensus.
- 3 Episcopus potest dispensare cum ordinato ante legitimam aetatem, si delictum est occultum.
- 4 Aetas legitima ad ordines qua sit.
- 5 Minores ordines quibus diebus possunt conferri.
- 6 Ordinatus sine titulo an sit suspensus.
- 7 Concilium Trident. sess. 21. cap. 2. de reformat. quas pœnas innovauit.
- 8 Episcopi alere tenentur suis sumptibus ordinatos ab eis sine titulo, & num. 9.
- 9 Prohibetur alienatio patrimonij ad cuius tit. ordinatus est.
- 10 Episcopi non possunt dispensare ut quis possit promoueri ad titulum patrimonij, nisi pro utilitate, vel necessitate Ecclesie.
- 11 Ordinari an possit aliquis ad titulum Ecclesie, cui ascribitur.
- 12 Tempora ordinationum à iure statuta, qua sunt.
- 13 Ordinatus ad duos sacros ordines eodem die est suspensus ab executione postremi ordinis.
- 14 Ordinatus ad ordines minores, & ad subdiaconatum eodem die an sit suspensus.
- 15 Ordinatus per saltum ad aliquem ordinem est suspensus.
- 16 Regulari, qui ordinantur sine titulo ante emissam professionem sunt suspensi.
- 17 Ordinatus in minoribus nō seruatis interstitijs nō est suspensus.
- 18 Episcopus cōferens primam tonsuram infanti, sius illitterato est suspensus.

suspensus.

- 19 *Infans quis dicatur.*
- 20 *Illiteratus ad effectū suscipiendi primā tonsurā, quis dicatur.*
- 21 *Episcopus ordinans clericos alienos sine litteris dimissorias suscipiendi Episcopi est suspensus.*
- 22 *Episcopus ordinans clericos in aliena Diœcesi sine licentia, est suspensus.*
- 23 *Episcopus in aliena Diœcesi ordinans non subiectos Ordinatio, cuius est Diœcesis, est suspensus.*
- 24 *Episcopus ordinans Regulares non professos sine titulo, est suspensus.*
- 25 *Episcopus ordinans eodem die, & sequenti continuato ieiunio aliquem duobus maioribus ordinibus est suspensus.*
- 26 *Episcopus ordinans minores legitima aetate est suspendendus.*
- 27 *Prælati inferiori Episcopo quantūcumq; Ordinarius, & exemptus non potest concedere litteras dimissorias ad ordines.*
- 28 *Episcopus ordinans sacerdotem indignum, est suspensus.*
- 29 *Sacerdoti dignitas est maior omni dignitate seculari.*
- 30 *Illiterati, qui dicuntur.*
- 31 *Suspensus si ordinatur, quando concelebrat cum Episcopo ordinante, an efficiatur irregularis.*
- 32 *Suspensus ab aliquo ordine ascendendo ad altiorem gradum, an fiat irregularis.*
- 33 *Suspensus ex eo, quod ante legitimam aetatem est ordinatus, an elapso tempore suspensionis ipso iure restituatur.*
- 34 *Capitulum sede vacante non potest concedere litteras dimissorias ad ordines etiā ad primā tonsurā infra annum à die vacationis.*
- 35 *Archidiaconus an peccet interrogatus, nesciens ordinandos dignos esse, respondet, scio & testificor, & cetera.*
- 36 *Litteræ testimoniales ordinum si sūt dispersa, quomodo probari possint.*
- 37 *Bulla Pij Secundi de malè promotis.*
- 38 *Decretum Congregationis pro negotiis iurisdictionibus Regni Neapolitani circa ordinandos ad primam tonsuram, & minoris ordines.*
- 39 *Littera dimissoria pro prima tonsura, & quatuor ordinibus minoribus sunt dirigenda uni, & certo Episcopo.*
- 40 *Suspensio tam contra ordinantes, quam ordinatos ad primam tonsuram, & ad ordines minores, non seruata forma decreti sacrae Congregationis.*

Primo

Primò ordinatus ab alieno Episcopo sine litteris dimissorijs proprij Episcopi, est suspensus arbitrio sui Episcopi, tum per antiquos Canones, cap. 1. dist. 71. tum etiam per Concilium Trident. sess. 6. cap. 5. & sess. 23. cap. 8. de reformat. Simon Maiol. de irregularit. lib. 4. cap. 5. Angel. in Verb. irregularis, §. 32. Alfons. Vival. in candelab. aur. de susp. num. 126.

Secundò ordinatus ante legitimam ætatem, est ipso iure suspensus per extrauag. Pij Secundi, quæ incipit. Cùm ex sacrorũ, quæ intelligitur de ordinibus maioribus, & non de minoribus, vbi habetur: promotum ad aliquem ordinem maiorem ante legitimam ætatem, aut ab alienis Episcopis, vel extra tempora ipso iure suspensum esse, & si in eiusdem ordinibus ministrauerit, irregularem effici, cum quo solus Papa dispensare potest: verùm si delictum fuerit occultum, potest Episcopus dispensare ex decreto Concilij Trident. sess. 24. cap. 6. de reformat. quæ extrauag. Pij Secundi est innouata, & confirmata per Clementē Octauũ per eius nouissimam Constitutionem editã pridie calend. Martij, anno 1591. quæ incipit. Romanum Pontificem.

Ætas verò legitima ad ordines hodiè secundum Concilium Trident. sess. 23. cap. 12. de reformat. est pro subdiaconatũ annus vigesimus secundus, pro Diaconatũ annus vigesimus tertius, & pro præbiteratũ vigesimus quintus: & sufficit, quòd anni prædicti sint inchoati, licet non finiti. Nauar in Manual. cap. 25. n. 116. ordinandus verò ad primam tonsuram debet habere annos septem: Ostiarius autem, lector, & exorcista debent habere duodecim annos, & Acolitus quatuordecim. Barbof. de offic. & potest. Episcop. part. 2. allegat. 11. n. 1. & 2. & hi minores ordines sunt conferendi diebus Dominicis, & festis de præcepto, cap. 1. de tempor. ordin. Borbof. loco citato, n. 18. & sunt conferendi de mane tantum: prima verò tonsura potest conferri omni tempore, loco, & hora. Host. in cap. consultationi de temp. Ordinat. Armill. in verb. Ordo

NUM.

num. 7. & habetur in Pontificali Romano nuper edito.

Tertio ordinaros aliquo ordine maiori sine titulo, visum est aliquibus esse suspensos per Concil. Trident. sess. 21. cap. 2. de reform. vbi innouat antiquorum Canonum poenas contra ordinaros sine titulo; & expressè tenet, & hanc opinionem defendit Macol. de irregularit. lib. 4. num. 15. quia de iure antiquo ordinatus sine titulo erat suspensus: hanc opinionem tenet etiam Nauarr. conf. 1. n. 45. de const. & conf. vltim. de temp. ordin. per cap. neminem, & cap. sanctorum dist. 70. quibus erant suspensi ordinati sine titulo, Sanchez de Matrimon. lib. 6. disputat. 32. ad finem. Alij verò dixerunt contrarium, nempe ordinatum sine titulo non esse suspensum; quia ante Concilium Trident. Alexander Tertius in cap. cum secundum de præbend. dictam poenam suspensionis substulerat, & statuit, quòd Episcopi eos, qui sine titulo, aut beneficio, de quo necessaria vitæ percipiunt, ordinassent, suis sumptibus alere tenerentur, & Concilium Trid. innouauit solum poenas prædictorum Canonum, scilicet cap. cum secundum, & cap. Episcopus de præbend. quibus cauetur, vt Episcopi alere debeant suis sumptibus ordinaros ab eis sine titulo; & sic ordinatum sine titulo non esse suspensum, nec aliquam poenam incurrere: sed Episcopum cogendum esse illi prouidere. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 37. §. 2. & pro hac parte Gonzal. ad regul. 8. Cancellar. plures decisiones sacre Congregationis adducit, Vival. in candelab. aur. tit. de suspensione, n. 25. in fini. Sair. de censur. lib. 4. cap. 14. n. 16. sed Quarant. in Sum. Bullar. in Verb. Ordo facit tres casus.

Primus casus est, quando carens titulo, exposuit suo Episcopo nullum habere titulum, & Episcopus hoc sciens, illum absq; titulo ordinauit, tunc ordinatus non incurrit suspensionem: sed habet actionem contra Episcopum, vt sibi prouideat de aliquo beneficio, vel sibi præstet alimenta, dicto cap. cum secundum, & cap. Episcopus
de

de præbend. & cap. accepimus, de ætat. & qualit. ordin.

Secundus casus est, quando quis exponit suo Episcopo se habere titulum: sed non sufficientem ad vitæ sustentationem, & Episcopus non obstante, quod sciebat patrimonium, seu beneficium esse tenue, eum ordinavit, & tunc ipse ordinatus non incurrit suspensionem: sed agere potest contra Episcopum ad supplimentum alimentorum, cap. tuis de præbend. Franch. in dicto cap. Episcopus: sed an titulus sit sufficiens, relinquitur arbitrio proprii Episcopi considerata qualitate, vel dignitate personæ, loci, & temporis.

Tertius casus est, quando ordinatus fuit in culpa exponendo Episcopo se habere patrimonium sufficiens, quod non habebat: vt si ostendit Episcopo instrumentum donationis alicuius rei sibi donatæ, cum pacto tamen inito cum donante, de ipsam rem donatam restituendo, quam post donationem retrocessit ipsi donanti; & hoc casu non habet actionem contra Episcopum pro alimētis, & secundum Quarant. loco citato incurrit suspensionem. Ita tenet etiam Nauar. in cons. 14. & 46. de temp. ordinat. verumtamen si non præcessit pactum, seu conuentio de retrocedendo rem donatam donanti, non incurrit suspensionem. Nauar. in Manual. cap. 27. n. 158. quia ex Concilio Trident. in dicto cap. 2. prohibetur alienatio patrimonij, ad cuius titulum, quis est ordinatus, & sic illa retrocessio rei donatæ est nulla, & inualida, & sacra Congregatio, vt testatur Gonzal. in regul. octaua Cancellar. glos. 1. §. 10. n. 24. censuit his verbis, Concilium Trident. renouat tantum pœnas, cap. cum secundum de præbend. in hoc capite; & notatur apud. Nauar. cons. 1. n. 45. de constit. est & alia declaratio his verbis. Ordinatus contra formam huius decreti sine beneficio, aut patrimonio nõ est per hoc suspensus, nec aliquam pœnam incurrit: sed cogendus est Ordinarius, ei prouidere iuxt. cap. cum secundum extra de præbend. & hic solus canon. & non alij à Concilio renouatus

uatus est, nisi ordinatus imposuerit Ordinatori falsò se habere prouisionem:

Et notandum est, quòd Episcopus non habet facultatem dispensandi, vt quis possit promoueri ad titulum patrimonij, nisi pro necessitate, vel vtilitate Ecclesiæ; vnde si non adest necessitas, vel vtilitas Ecclesiæ, non potest, cap. cum cessante, de appellat. Nauar. in cons. 14. de temp. ordinat. Barbol. de offic. & potest. Episcop. part. 2. allegat. 4. n. 55.

Sed an loco beneficij, vel patrimonij possit quis ordinari ad titulum, & portionem alicuius Ecclesiæ, cui ascribitur, iux. decretum Concilij Trident. sess. 23. cap. 6. de reformat. Resp. quòd potest secundum Sim. Maiol. de irregular. lib. 4. cap. 16. n. 2. Garc. de benefic. part. 2. cap. 5. n. 10. vbi dicit, quòd potest Episcopus ordinare suos subditos ad ordinem Subdiaconatus, & Diaconatus ad titulum, & portionem Ecclesiarum matricum, non obstante, quòd non participant de fructibus illarum, nisi post susceptum præbiteratus ordinem; facit etiam Breue Sixti Quinti sub anulo Piscatoris die 30. Decembris 1590. directū Patriarchæ Veneto, quòd incip. Romanū Pontificem, in quo habetur, quòd qui vita, moribus, doctrina, & alijs qualitatibus à iure requisitis idonei reperti fuerint, quiq; titulo beneficij, vel annuæ pensionis non sunt prouisi, aut patrimonialia, aliaq; non possideant, alicui Ecclesiæ de consensu tamen Rectoris fuerint ascripti ex cuius seruitio aliquid ad sustentationē vitæ, & victus capere possint, & dūmodò ab eadem Ecclesiæ, cui ascripti fuerint, vllò vquam tempore recedere possint, & debeant, nisi de beneficio, aut aliqua pensione ei prouisum fuerit, ad quatuor ordines minores, nec non sacros etiam præbiteratus promoueri licitè, & liberè possint, & valeant, non obstantibus, & ceteris. Hinc est, quòd si aliquis ascribi voluerit seruitio alicuius Ecclesiæ cathedralis, siuè collegiatæ, vel parochialis, debet habere prius consensum, & licentiam Capituli,

& Rectorum Ecclesiarum, vt dicitur in dicto Breui Sixti Quinti in illis verbis, de consensu tamen Rectoris, & ceter. & ita fuit dispositum per Gregorium XIII. ad fauorem Capituli Ciuitatis Tarenti, dum hæc quæstio verteretur inter ipsum Capitulum, & Archiepiscopum Tarentinum per hæc verba. Insuperq; quòd clericorum eiusdem Metropolitanæ Ecclesiæ seruitio addictorum, vel addicendorum electio, siuè aggregatio ad clerum, & Capitulum, seu Canonicos prædictos absq; aliqua ipsius Archiepiscopi, siuè eius Vicarij confirmatione, institutione, vel approbatione pertineat; ita tamèn vt electi, & aggregati huiusmodi ab ipso Archiepiscopo, seu eius Vicario mandatum de se se ad dictum gremium admittendis, prout hactenus consuetum extitit, petere teneantur; ac reseruato eidem Archiepiscopo iure, & facultate omnes ordines conferendi, licentiamq; eisdem clericis de se promouendo, concedendi, ac eosdem ad sacramentorum administrationem admittendi, idoneos tamen præuio examine approbandos, & cæter. vt per Breue dicti Gregorij XIII. sub anulo Piscatoris die 2. Maij 1579. Pontificatus sui anno septimo.

Quartò ordinatus aliquo ordine maiori extra tempora à iure statuta, est ipso facto suspensus, cap. sanè, & cap. cū qui-
 12 dā, de temp. ordinat. & per dictā extrauag. Pij Secundi. Tempora autem à iure statuta sunt Sabbata quatuor temporū, Sabbatū ante Dominicā de Passione, & Sabbatū Sanctum, cap. ordinationes, dist. 75. cap. de eo autē, de temp. ordinat.

Quintò recipiens eodem die duos maiores ordines, est
 13 suspensus ab executione ordinis posterioris, cap. litteras, de temp. ordinat. Nauar. in Manuali, cap. 25. n. 71. cap. dilectus iuncta, glos. de temp. ordin.

Sextò recipiens eodem die minores ordines, vel alte-
 14 rum eorum, & Subdiaconatū, est suspensus ab ipso Subdiaconatu, cap. 2. de eo, qui furt. ordin. recep. nec valet consuetudo in aliquibus Ecclesijs, vt vno die possint conferri vltimus ex ordinibus minoribus, & Subdiaconatus
 Maiol.

Maiol. de irregularit. lib. 4. cap. 11. n. 1. Ignat. Lopez in addit. ad pract. Diaz cap. 25. in verb. Vna, & eadem die, Menoch. de arbitr. iudic. cas. 564. centur. 6. qui dicit, quòd Concilium Trident. substulit omnem consuetudinem in contrarium, Carol. de Grass. de effect. Cleric. in prelu. n. 34. quicquid dicat Nauar. in Manual. cap. 25. n. 71. cuius opinio non tenetur.

Septimò Ordinatus per saltum est suspensus, cap. solli-
 15 citudo, dist. 5. & cap. vnic. de Cleric. per salt. promot. sed super dicta suspensione, si nò ministrauerit, Episcopus potest dispensare, Concil. Trident. sess. 23. cap. 14. de reformat. & sacra Congregatio Concilij intelligendum esse censuit de ordinibus tam maioribus, quàm minoribus, & Nauar. in Manual. cap. 25. n. 71. dicit, quòd Episcopus potest dispensare, modò antequam vtatur dispensatione, omissum ordinem suscipiat.

Octauò Regulares, qui non emisserunt professionem, si
 16 ad ordines maiores promouentur sine titulo, sunt suspen- si, siuè sint ex religione, quæ solet emittere professionem, siuè non solet, ex quocumq; Ordine, aut Congregatione clericorum secularium viuentium in comuni more Religiosorum, per Constitutionem Pij Quinti, quæ incipit: Romanus Pontifex, idibus Octobris anno 1568. à qua Gregorius Decimus Tertiu. in quadam eius Còstitutione ex- mit clericos societatis Iesu.

Demùm notandum est, quod licet ordines minores per
 17 temporum interstitia conferendi sint, Concil. Trident. sess. 23. cap. 11. de reformat. tamen qui aliàs canonicè ordi- natus est: sed non seruatis interstitijs temporum, quam- uis ab Episcopo suspendi, & alijs pœnis ob canonis tran- gressionem puniri possit, ipso tamen iure nec suspensus, nec irregularis est; cum neq; à Concilio Trident. neq; à iure talis pœna imposita sit ei, qui non seruatis interstitijs ordinatur, Nauar. in cons. 4. de temp. ordinat. Modò vi- deamus de pœnis Episcoporum malè ordinantium.

Primò Episcopus non potest conferre primam tonsuram clericalem infanti, siuè illitterato, & contrafaciens in eo, in quo delinquit, punitur; quia à collatione clericalis tonsuræ dumtaxat est ipso iure suspensus per annum, cap. 18 fin. de tempor. ordinat. lib. 6. Infans autem dicitur is, qui non dum septennium compleuit, glos. in dicto cap. fin. in 20 Verb. infanti, Sair. de censur. lib. 4. cap. 12. n. 18. Et illitteratus, ad effectum suscipiendi primam tonsuram, est ille, qui nescit legere, & scribere, Concil. Trident. sess. 23. cap. 4. de reformat.

Secundò Episcopus ordinans clericum alienum sine litteris dimissorijs sui Episcopi, à collatione ordinum est suspensus. cap. cum nullus, cap. eos de temp. ordinat. lib. 6. Concil. Trident. sess. 23. cap. 8. de reform. nec Episcopus, cui Conciliū Trident. sess. 23. cap. 9. de reformat. concedit, ut possit ordinare suum familiarem triennale, potest eum eo dispensare super interstitijs, ut supra dictum est in cap. præcedenti, n. 13. nec super defectum natalium ad ordines minores, ut potest proprius Episcopus, Nauar. cons. 26. & 27. de temp. ordinat. quia sublato vno impedimento non censetur alterum sublatum distinctum, cap. ex tuarum, de auth. & v. pall. l. si domus, ff. de seruit. vrb. præd. sed in hoc impedimentum duplex concurrat, videlicet defectus subiectionis, & impedimentum irregularitatis: sublato ergo priori, non aufertur posterius; item quia à separatis non fit illatio, cap. ad audientiam, de decim. l. Papinianus, ff. de minor: sed potestas ordinandi concessa à Concilio, est separata à potestate dispensandi.

Tertiò ordinans in aliena Diocesi sine expressa Ordinarij loci licentia, ab exercitio pontificalium per annum est suspensus, Concil. Trident. sess. 6. cap. 5. & sess. 14. cap. 2. de reformat. ordinatus autem ab executione ordinum susceptorum est suspensus ad arbitrium propriij Episcopi, dicto cap. 2. sess. 14.

Quartò Episcopus in aliena Diocesi ordinans etiam de
23 licen-

23 *licentia Ordinarij loci* : si tamen ordinat personas eidem Ordinario non subiectas, suspensionem incurrit, Concil. Trident. sess. 6. cap. 6. & sess. 14. cap. 2. de reformat. nisi ordinati haberent litteras dimissorias generales, vt possint ordinari à quocumq; Episcopo, prout sacra Congregatio Concilij per decretum eiusdem Concilij sess. 23. cap. 10. de reformat.

24 Quintò Episcopus ordinans Religiosos, siuè Sæculares more Religiosorū in cōmuni viuentes, qui nondum professionem emiserunt, siuè solent, siuè non emitere sine legitimo titulo beneficij, vel patrimonij, iux. cap. 2. Concil. Trident. sess. 21. de reformat. per annum à collatione talium ordinum ipso iure est suspensus, vt in dicta Constitutione Pij Quinti, quæ incip. Rom. Pontifex, 1568. nè sic promoti, & à claustro exeuntes, & per sæculum vagantes, vel mendicare, vel sordidum quæstum exercere, non sine eorum dedecore, & ordinis vilipendio cogantur, Concil. Trid. in dicto cap. 2. exceptis clericis societatis Iesu, vt supra, num. 16. dictum est.

25 Sextò Episcopus conferens duos ordines maiores vno die, vel die sequenti continuato ieiunio, à collatione eorundem Ordinum est suspensus, donec à sede Apostolica gratiam meruerit obtinere, cap. litteras, & cap. dilectus, de tempor. ordinat.

26 Septimò Episcopus ordinans minores legitima ætate, vel extra tempora est suspendendus, cap. vel non est compos, de tempor. ordinat. cap. si qui Episcopi, 1. q. 1.

27 Octauò quicumq; Prælatus inferior Episcopo, etiam si sit exemptus, non potest concedere licentiam, seù litteras dimissorias suscipiendi ordines: sed illas concedere debet Episcopus, in cuius Diocesi locus est situs, & si nullius sit Diocesis Episcopus vicinior, Concil. Trident. sess. 23. cap. 10. de reformat. & ita pluries censuit sacra Congregatio eiusdem Concilij, vt supra præcedenti cap. num. 8. dictum est.

Nonò

Nonò ordinans sacerdotem indignum, & qualem esse
 28 non decet, à collatione ordinis est suspensus, cap. si qui
 Episcopi 1. quest. 1. quod intelligitur solùm de ordi-
 nante Sacerdotem; quia si ordinaret Diaconum, vel
 Subdiaconum, non habet locum ista suspensio, glos. ibi;
 dem in Verb. illi, quæ dicit etiam, quod poterit confer-
 re alios ordines: non autem sacerdotium; quia cum
 cap. loquatur de sacerdotio, non est extendenda Arg.
 cap. litteras de tempor. ordinat. Sair. de censur. lib.
 4. cap. 14. num. 17. Hinc notandum est, quòd inter
 alias qualitates, quæ indignos faciunt sacerdotes, precipuè
 est litterarum ignorantia, cap. illiteratos, dist. 36. cap. pœ-
 nitentes, dist. 55. cap. cum in cunctis, de elect. cap. fin. de
 tempor. ordinat. lib. 6. & meritò hanc Patrum veterum
 optimam constitutionē in Ecclesia Dei tam salubrem, &
 necessariam innouavit Concilium Trident. sess. 23. cap.
 14. de reformat. idèò summa ope niti debent Episcopi
 eos tantùm ad ordines, & maximè ad sacerdotium promo-
 uere, quos litterarum scientia, doctrina, & probata vita
 dignos facit, cap. nisi cum pridem, §. pro defectu de renunt.
 & propterea Io. Monac. & Cardin. in cap. cum ex eo, de
 elect. aiunt. Ecclesiam Dei indigere viris litteratis, & non
 29 a finis ferratis; sacerdotij enim dignitas est maior omni di-
 gnitate seculari; vnde tex. in cap. duo sunt dist. 96. ait,
 quòd aurum non tam præciosius est plumbo, quàm regia
 potestate sit altior ordo sacerdotalis, & Abb. in cap. solitæ,
 de maior. & obedient. dicit, quòd nulla dignitas laicalis est
 similis sacerdotio; hinc est quòd de sacerdote bonæ opi-
 nionis, & famæ nihil mali est suspicandum, cap. absit 11.
 q. 3. immò nefas est sacerdotibus detrahere, cap. sacerdo-
 tes 6. q. 1. vndè sacerdotes ipsos secundum Chrisostomum
 lib. 3. de sacerdotio, meritò non modò plus vereri
 debemus, quàm vel Principes, vel Reges: verùm etiam
 maiori honore, quàm parentes proprios honorare; hi enim
 sanguine nos genuerunt: illi verò authores nobis sunt
 natu-

natiuitatis eius, quam à Deo habemus beatæ regenerationis illius libertatis veræ: atq. ad eò adoptionis eius, qua nos per gratiam filij Dei sumus effecti; & hisce temporibus nollis miserrimis propter imperitiam sacerdotes effecti sunt contemptibiles: sed quanta, & qualis scientia requiratur in promouendis, vide Concilium Trident. sess. 23. cap. 11. 13. & 14. de reformat. vbi illitterati dicuntur ad ordines minores, qui saltèm linguam latinã non intelligunt; ex quo conijci potest, quæ scientia requiratur ijs, qui promouendi sunt ad ordines maiores; cum in minoribus requiratur saltèm intelligentia linguæ latinæ; illitteratus enim est irregularis, cap. illitteratus, dist. 36. & hodie Concilium Trident. sess. 23. cap. 4. & 11. de reformat. videtur facere irregularem etiã ad primam tonsuram eum, qui nescit legere, & scribere; & ad quatuor ordines minores eum, qui saltèm linguam latinam ignorat, Nauar. in Manual. cap. 27. n. 205. qui in tract. de horis Canonicis cap. 7. n. 6. dicit hæc verba, magna laude dignos esse Episcopos, qui primam tonsuram, & quatuor ordines minores non conferunt nisi ei, qui per se, si fuerit adultus, aut per parentes, si puer iurauerit se velle legitimo tempore ascendere ad maiores; è diuerso vituperio dignos esse eos, qui nullo præuio examine facilius omnibus petentibus eos conferunt, quàm in macello conferuntur carnes illis profuis nummis petentibus. hæc ille; & ob hoc assiduis laudibus dignus est Gioia Dragomannius Episcopus Pientiz in Aetruia, qui dum præfuit nostræ Ecclesiæ Montispilusij non nisi delectos, dignos, litteratos, vira probatos, ac Ecclesiæ vtilis, & necessarios promouebat.

Sed quæro, an ille, qui quãdo ordinatur ad sacerdotium, non habet legitimam ætatem vel alia requisita, ob quæ incidit in suspensionem, concelebrando cum Episcopo ordinante, fiat irregularis? Resp. negatiuè, quicquid dicant Nauar. in conf. 4. de cler. excom. ministr. Sorb. in compendio priuileg. Regul. in Verb. Ordines sacri, Couar. in cap.

cap. alma mater, part 2. n. 3. Vers. septimo de sent. excomm. munic. Quarant. in summ. Bullar. in Verb. Ordo. quatenus velint fieri irregularem; quia probabilior, & verior sententia est non fieri irregularem, Barthom. Medin. de instruct. Confess. lib. 1. cap. 11. §. 8. vbi asserit ordinatum ante tēpus celebrantē Missā cū Episcopo ipsum ordinante, irregularem non esse; quia Ecclesia reputat pro prima missa illam solū, quam quis per se celebrat, idem tenet Henriq. de irregularit. cap. 3. §. 6. infn. Sair. de censur. lib. 4. cap. 16. n. 23.

Secundò quæro, an suspensus ab aliquo ordine, si ascendit ad altiorem ordinem absq; eo, quòd illos exerceat, efficiatur irregularis? Resp. quòd secundum Couar. in dicto cap. alma mater, loco citato, & Maiol de irregularit. lib. 4. cap. 34. n. 1. & 2. efficitur irregularis: sed Sair. de censur. lib. 4. cap. 16. n. 22. tenet contrarium, & probat validissimis rationibus irregularem non fieri, cuius opinioni tamquam iuri consonæ, & magis æquæ adhero.

Tertiò si aliquis est suspensus eo, quòd ante legitimam ætatem est ordinatus, & nō exercuit ordinem susceptum, an perueniente ætate legitima, possit absq; dispensatione exercere illum ordinē absq; incurso irregularitatis? Resp. de iure affirmatiue per glos. in clem. 1. in verb. donec, de sent. excomm. & melius glos. in clem. generalem in Verb. obseruantiam, in fin. de etat. & qualitat. & ita tenet Sorb. in compend. priuileg. Regular. in Verb. Ordinas sacri, vers. item notandum secundò; & tantò magis, qui se abstinuit ab exercitio ordinis vsq; ad legitimam ætatem, putans id sibi licere bona fide, postea ordinem exercuit per ea, quæ voluit, glos. in cap. solet in verb. in officijs de sent. excomm. lib. 6. & Card. in clem. 1. de priuileg. sed contrarium audio obseruari in Romana Curia, & ratio potest esse; quia licet de iure communi prædicta procedere possent, tamen post Bullā prædictā Pij Secundi, quæ incip. Cum ex sacrorum: per quam suspenduntur ordinati ante legitimam ætatem

tem

tem ipso iure, quæ verba ipso iure inducunt perpetuitatē, nam quondō in sententia iuris non apponitur præfinitum tempus poenæ, illa poena perpetua censetur; cap. si autem vbi glos. in verb. spoliare de cohabit. cler. & mulier. & in cap. cupientes §. cæterum in verb. perpetuo de elect. lib. 6. cap. 1. dist. 50. & l. seruus C. de poen. idē efficitur irregularis si exercet ordinem, etiā adueniente ætate absq; dispensatione prius obtenta.

34 Sed notandum est quod Capitulum sede vacante licet de iure comuni poterat concedere litteras dimissorias ad ordines statim quod succedebat sedes vacans, per tex. in cap. cum nullus de tem. ordinat. lib. 6. hodiè tamen non potest, nisi post annum à die vacationis per Concil. Trid. sess. 7. cap. 10. & sess. 23. cap. 10. de reformat. vbi est appositā poena interdicti, quæ poena in dicto cap. 10. sess. 23. extenditur etiā ad illos, qui, eadē litteras non à Capitulo, sed ab alijs quibusuis in iurisdictione Episcopi loco Capituli sede vacante succedunt, impetrant, vt sunt Vicarij Capitulares, & sic ordinati, si in minoribus constituti fuerint nullo priuilegio clericali, præsertim in criminalibus gaudent, in maioribus verò ab executione ordinum ad beneplacitum futuri Prælati sunt ipso iure suspensi, sed fallit in vno casu, quando scilicet aliquis est ordinandus ratione beneficij recepti, siuè recipiendi, vt habetur in dicto cap. 10. sess. 7. quod intelligendum est si illud beneficium talem ordinem requirat; Henriq. lib. 13. de excommunic. & interd. quod ampliatur etiā ad litteras dimissorias ad primam tonsuram; glos. in cap. 1. in verb. clericum de temp. ordin. lib. 6. Maiol. de irregularit. lib. 4. cap. 2. Quarant. in summ. Bullar. in verb. Capitulum sede vacante vers. decimo quarto, quia secundum Canonistas prima tonsura est orde. cap. cum contingat vbi. Doctores de ætat. & qualit. glos. in cap. eos, qui in verb. ordinare de temp. ordinat. lib. 6. Ricc. in decis. 23. Curiz Archiep. Neapolit.

Item notandum est, quod non peccat Archidiaconus,

35 quando interrogatus ab Episcopo ordinante, an sciat ordinandos dignos esse, respondet: scio; & testificor illos dignos esse, cap. vnic. de scrutin. in ordin. facien. licet ipse non examinauerit, dummodo contra conscientiam non testificetur; quia, quem indignum non nouit, dignum existimare debet.

36 Similiter notandum est, quod si litterę testimoniales ordinum receptorum fuerint deperditę, potest ordinatio per testes probari, per publicam famę, vel per iuramentum concurrente fama; quia ea, in quibus non agitur de pręiudicio, alicuius iuramento probari possunt. Nauar. conf. 4. de pręsumpt. vel si quis esset bonę famę, & longo tempore in ordine ministrauerit, licet non habeat litteras, pręsumitur ordinatus. Innoc. in cap. innotuit de cler. per salt. promot. posset tamen probari contrarium: sed opponenti incumbit onus probandi. Felin. cap. super his, n. 18. de accusat. & tanto magis si quis ostenderit bullam, qua constiterit fuisse ordinatum in sacerdotali ordine, pręsumitur precedentibus ordinibus fuisse insignitum, & non tenetur aliorum ordinum bullas exhibere. Innoc. cap. 1. de cler. Peregrin. Abb. in cap. nisi de prębend. quia posito subsequenti, supponitur antecedens. Bal. in l. 2. C. de dot. promiss. vbi ex solutione vsurarum, debitum principale sortis probatur, vide Ignat. Lopez in addit. ad pract. Diaz. cap. 24.

Et ut dicta Constitutio Pij secundi, de qua supra pluries fecimus mentionē, prę manibus habeatur, libuit hic inferere.

37 Pius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memorię. Cum ex sacrorum ordinum collatione carecter inuisibilis animę imprimatur, sacra misteria dispensentur, & ipsorum cura tribuatur animarum, in eorum susceptione excessus graues tantō magis plectendi sunt, quanto ex illis maiora in mentibus fidelium scandala generantur. Cum itaq; sicut dignorum relatione, non nisi molestē accepimus, non nulli clerici extra tempora à iure statuta, quidam

dam ante legitimam ætatem, aliqui verò sine dimissorijs litteris contra sanctiones canonicas se faciunt ad ordines promouere. Nos eorundē temeritatē tali castigatione reprimentes, vt alijs in posterū cōmittendi similia aditus precludatur, auctoritate hac Apostolica perpetua valitura statuimus, & ordinamus, quod omnes, & singulis, qui absq; dispensatione canonica, aut legitima licētia, siuē extra tēpora à iure statuta, siuē ante legitimam ætatem, vel absq; dimissorijs litteris ad aliquem ex sacris ordinibus se facerint promouere, à suorum ordinum executione ipso iure suspensi sint, & si huiusmodi suspensione durante in eisdem ordinibus ministrare præsumpserint, eo ipso incurrant irregularitatem, præter alias pœnas in tales generaliter inflictas, beneficijs Ecclesiasticis possint iure priuari. Volumus autem, quòd præsens Constitutio in Romana Curia existentes post quindecim diēs, absentes Italicos post duos menses, alios verò vltimontanos post sex menses ab ipsius in Audientia contradictarum, & Cancellaria Apostolica publicatione, & affixione ligare incipiat. Nulli ergò hominum, & cæt. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno ab incarnatione Dominica 1461. XV. calend. Decembris, Pontificatus nostri anno quarto. Sed post hæc scripta emanauit infra scriptum decretum à Romana Curia.

38 Sacra Cōgregatio Cardinalium negotijs iurisdictionalibus Regni Neapolitani præpositorum, iustis grauibusq; adducta causis de sanctissimi D. A. Gregorij XV. speciali ordine viuz vocis oraculo desuper habito expressè præcipit, & mandat omnibus, & singulis eiusdem Regni Archiepiscopis, & Episcopis, & alijs inferioribus legitimam facultatē habentibus, vt antequam ad primam tonsuram, siuē ad minores ordines aliquem promoueant, Parocho, seu alteri, cui magis expedire videbitur, committant, vt nominibus, & desiderio eorum, qui volunt promoueri publicè in Ecclesia propositis de ipsorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus, & vita à fide dignis diligenter in-

- 3 *Episcopi, & alij Superiores Pralati nō visitantes limina Apostolorum, qua pœna puniuntur.*
 4 *Liminum appellatione quid intelligitur.*

Quoniam ex antiquitate constat ad sollemnitatem Sanctorum Petri, & Pauli Apostolorum ex diuersis Orbis regionibus innumerabilem hominum multitudinem religionis ergo Romam, & præcipuè Episcopos confluere consueuisse, vt ex Epistola decima tertia Paulini ad seuerum, & decima sexta ad Delphinum clarè pater, vbi solemnem hanc appellat consuetudinem, satis exploratum habetur, vt semel in anno omnes Episcopi limina adhirerent Apostolorum, Anacleti, & Zacchariæ summi Pontificis decretis statutum est, cap. iuxta sanctorum, diff. 93. vbi habetur, quod Episcopi omnes debeant personaliter visitare limina Apostolorum, omni occasione remota, si propinquè sint: sin verò remoti non personaliter: sed per chirografum hoc adimplere debeant, & habetur etiam in cap. ego de iureiur. Hinc Sixtus Quintus in sua Constitutione edita anno 1535. decimo tertio calend. Ianuarij, Pontificatus sui anno primo, quæ incipit Romanus Pontifex statuit, & ordinauit, quod omnes Patriarchæ, Primate, Archiepiscopi, & Episcopi per vniuersum orbem constituti, etiã si Cardinalatus honore præfulgeant, statutis quidē tēporibus personaliter, ac per seipso beatissimorum Apostolorum Petri, & Pauli limina visitare debeant, aut si legitime impediti fuerint per certū nuntium ad id speciale mandatum habentem de gremio suorum Capitulorum, aut alium in dignitate Ecclesiastica constitutum, seu alias personatam habentem, aut si huiusmodi hominem Ecclesiastica dignitate, aut personatu præditum non habeant, per Dioecesanum sacerdotem, & si clero careant, omnino per aliquem alium præbiterum secularem, vel Regularem spectantæ probitatis, & religionis, benè de omnibus instructum hoc ipsum adimpleant.

Tem.

Tempus, ut hoc debitum visitationis officium fieri debeat, est, quòd omnes Primates, Archiepiscopi, Patriarche, & Episcopi, Itali videlicet, vel Italicis insulis, vndè in Italiam trajici potest, veluti Siculi, Sardi, Corsi, & alij adiacentium Prouinciarum Italix, ac etiam Dalmatix, & Græcarum, quæ è regione Italix, & Sicilix oris sunt, tertio anno.

Germani verò Galli, Hispani, Belgæ, Boemi, Vngari, Poloni, Angli, Scoti, Hiberni, & cæteri omnes, qui in Europa sunt citra mare Germanicum, ac omnium insularum maris Mediterranei, quarto anno.

Et qui intra Europæ fines his prouincijs remotiores, ac etiam Africam littoribus nostris aduersi, ac insule maris Oceani septentrionalis, & Occidentalis Europæ, & Africæ citra continentem noui Orbis, tam qui nunc sunt, quàm qui ad catholicam fidem per misericordiam Dei aliquando redierint, quinto anno.

Asiatici verò, & qui extra Asiam, & in alijs nouis terris Orientalibus, & deniq; in quibuslibet Mūdi partibus decimo anno iter suscipere debent, & Deo concedente perficiant, idemq; institutum tertio quoque quarto, & quinto, & decimo anno repetant, & obseruent.

Hæc autem annorum spatia à tempore suscepti muneris consecrationis, vel pallij traditionis, aut translationis ad Ecclesiam aliam incipiant, & ne longius differatur iter, statuit; quòd tempus qualecumq; excursus alicui ex supradictis Præsulibus, qui siuè morte præuentus, siuè alia quacumq; de causa ob non finitum tempus ei præfixum, & præscriptum, dicta limina non visitauerint, ita illius successoris elapsisse, & excurrisse intelligatur, ut termino ipso iuxta prædicta non completo, debitam tunc visitationem, quam primùm conficere teneantur.

Qui verò iam sunt ordinati, aut pallium à sede Apostolica susceperunt, aut ad aliam Ecclesiam translati, prout cuiq; distàtia locorum, & temporum interualla præscripta sunt ad prædicta omnia obseruanda à die publicationis præ-

præsentis Constitutionis omninò teneantur; & in virtute sanctæ obedientiæ iubet supradictis omnibus Antistibus præsentibus, & futuris, vt visitationem prædictâ sibi, suisq; Ecclesijs adeò vtilem, & necessariam iuxta prædictam formam omninò conficere teneantur.

3 Si verò non egerint, eos ab ingressu Ecclesiæ, & ab administratione tam spiritualium, quàm temporalium. necnon à perceptione fructuum suarum Ecclesiarum à Capitulis omni exceptione, ac mora cessante interim libere exigendorum, & in opus fabricæ, siue ornamentorum Ecclesiæ emptionem, prout maior exegerit necessitas insumendorum ipso facto, tandiù suspensi remaneant, donec à contumacia resipiscentes relaxationem suspensionis huiusmodi à sede Apostolica meruerint obtinere. Hæc in dicta Constitutione.

4 Sed notandum est, quòd appellatione liminum Apostolorum secundum Abb. in dicto cap. ego N. num. 6. de iureiurand. intelligitur Curia Romana, vbi dicit, quod Roma censetur esse, vbi est Papa.

Adueniente ergo tempore dictæ sacrarum liminum visitationis faciendæ, qui ad id perficiendum tenetur, debet personalitèr ad Urbem accedere, & sui Pastoralis officij rationem reddere, ac totius eius Ecclesiæ status relationem facere: sed si fuerit legitimè impeditus, vt si fuerit infirmitate detentus, debet per certum nuntium, seù procuratorem de gremio sui Capituli ad id speciale mandatum habentem, cum documento legitimi impedimenti hoc ipsum adimplere, cum relatione status Ecclesiæ ad sacram Concilij Tridentini Congregationem transmittenda cū subscriptione, & sigillo ipsius Prælati. [Forma autem dictæ relationis solet esse talis, vel similis.

Civitas Montispelusij est sita in finibus Prouinciæ Lucaniæ, quæ vulgò Basilicata dicitur, sub ditione Nicolai Grimaldi nobilissimi Genensis. Cathedralis Ecclesia sub inuocatione Beatæ Mariæ Virginis, sanctæ sedi Apostoli-

æ, immediatè subiecta habet Campanile cum sex Campanis, & organum, Sacrarium quoq; varijs Sanctorum Reliquijs exornatum, præcipuè Brachio sanctæ Euphemie Virginis, & martiris de Calcedonia eiusdem Ciuitatis patronæ, & tribus spinis Coronæ D. N. Iesu Christi in Sacristia suppellectili oportuno, & necessario satis abundè conferta decentè asseruatis, Eidem Ecclesiæ ministrant quatuor Dignitates videlicet Archidiaconus, qui maior est pontificalem, Archipræbiter, Cantor, & Primicerius, & quatuordecim Canonici, cum viginti quinque circiter præbiteris, quos Cappellanos appellant, quorum omnium tertia pars in qualibet hæbdomada Ecclesiæ deseruit, in Dominicis verò, & festis de præcepto omnes conueniunt. Animarum cura per Archipræbiterum, & tres alios coadiutores de gremio Capituli in tota Ciuitate exercetur, nec adest alia Parochialis, vel Collegiata Ecclesia. Diocesi omninò caret, Habet quatuor Monasteria videlicet sancti Francisci Ordinis Conuentualium, sancti Augustini, Capuccinorum, & Monialium sub inuocatione Conceptionis Beatæ Mariæ Virginis. Adest Hospitale sub titulo sanctæ Mariæ de Niue, & sancti Antonij Patauini. Ad sunt quoq; quatuor Confraternitates laicales videlicet sanctissimi Corporis Christi, sanctissimi Rosarij, sancti Antonij Patauini, & sanctæ Mariæ de Niue, quæ pauperibus, & præsertim puellis nubendis subsidia, & ælemosinas indies elargiuntur. Redditus Mensæ Episcopalis taxantur in libris Camera floren. sexaginta sex, sed ascendunt ad ducatos circiter mille, & quingentum monetæ Regni. Habet Palatium Episcopale pro Episcopi, & eius familiæ congrua habitatione. Capitulum verò, & clerus habet in distributionibus quotidianis annuos ducatos circiter octingentos, qui æqua portione interessentibus diuinis officijs distribuuntur; Onus mensæ Episcopalis est Ecclesiæ Cathedrali de paramentis necessarijs prouidere, ac ceram pro qualibet Missa Conuentuali, quæ quotidie celebratur,

& pro

& pro solemnitatibus tam in Vesperis, quam in Missis perennitèr ministrare : necnon in die festo Purificationis Beatæ Marię populo distribuere candelas, tenetur etiam eandem Ecclesiam reparare, Campanile, campanas, & organũ quomodocumq; & qualitercumq; indigeant. Datum Montispelusij, & cæter.

Sed si Ecclesia fuerit Metropolitana, vltra prædicta, referendum est etiam, quot Suffraganeos habet sub se, & an fuerit institutum Collegium Seminarij puerorum, & quot pueri ibi reperiuntur, & an viuant ex redditibus Beneficiorum vnitorum, vel ex portione fructuum ex Beneficijs detractorum.

Sacra autem Congregatio Concilij Tridentini, cui transmittitur dicta status Ecclesiæ relatio, solet in infra scripta, vel simili forma rescribere Episcopo, qui per nuntium Apostolorum limina visitauit.

Relationem, quam N. de gremio istius Capituli existens Amplitudinis tuæ nomine exhibuit sacre Congregationi Cardinalium Concilij Tridentini interpetrum iuxta sælic. recordat. Sixti Quinti Constitutionem, de Beatorum Apostolorum liminibus visitandis, Eminentissimi Patres benignè exceperunt, cognoueruntq; ex ea quanta animi cura, ac diligentia Amplitudo tua commisso sibi gregi inuigilet, & pastoralia munia expleat. Qua propter ipsam tantum monitam esse voluerunt Synodum, qua nihil ad ægras Ecclesiæ partes reficiendas aptius, vitiaq; radicidus extirpanda accomodatius quolibet anno celebrare, istamq; Dioccesim visitare non prætermittat, simulq; iurisdictionem Ecclesiasticam acerrimè semper, & vbiq; tueatur, & Deus Amplitudini tuæ in vinea sibi credita desudanti, suæ gratiæ dona impertiatur. Romæ die, & cæter. Amplitudinis tue Romæ vti frater Cardinalis Vbaldinus. Franciscus Paulutius S. C. Secretarius.

DE TESTAMENTIS AD PIAS CAUSAS, ET DE
Sepulturis, & de legatis pijs. Cap. decimum.

S V M M A R I V M .

- 1 **F** *Piscopi an possint facere testamenta ad pias causas ijs, quib^{us} ab intestato decedunt, vel non electa sepultura.*
- 2 *Mortens non electa per eum sepultura ubi est sepeliendus.*
- 3 *Clerici ubi sunt sepeliendi, si non eligunt sibi sepulturam.*
- 4 *Mulier est sepelienda in sepulcro viri.*
- 5 *Sepeliendus est in loco probano, qui non confitetur saltem semel in anno & non communicat in Pascha.*
- 6 *Captatoria voluntas secundum veriore opinionem Doctorum recentium qua sit.*
- 7 *Consuetudo conficiendi testamenta ad pias causas per Episcopos defunctis ab intestato an sit rationalis.*
- 8 *Synodus Provincialis Neapolitana subulst cōsuetudinem conficiendi testamenta ad pias causas.*
- 9 *Sepultura debet esse libera. & sunt excommunicati inducentes aliquem ad eligendam sepulturam contra eius voluntatem.*
- 10 *Episcopus est legitimus exequutor piorum legatorum.*
- 11 *Cautela, ut Episcopus non possit se intromittere in legatis pijs.*
- 12 *Testamentum factum corā duobus testibus ad pias causas valet.*
- 13 *Legatum pro missis dicendis adimpletum esse, statur iuramento eius, cui relictum est.*
- 14 *Legatum pro dote an sit pium.*
- 15 *Episcopus an mutare legata pia possit.*
- 16 *Sepultura Ecclesiastica quibus est deneganda.*
- 17 *Excommunicatus debet carere sepultura Ecclesiastica.*

1 **S**unt nonnulli Episcopi, ac Iocorum Ordinarij in hoc Regno Neapolitano, qui prætestu consuetudinis conficiunt testamēta ijs, qui ab intestato decedunt, ac etiā ijs, qui tēpore mortis nō eligerūt sibi sepulturā, & in testamentis, quæ ipsi conficiunt disponunt ad eorum libitum de certa quantitate pecuniæ, quæ si per hæredes, vel coniunctos non soluitur, vel saltem pignorantia cautio non præstatur,

tur, ipsis defunctis denegat sepulturam ecclesiasticam: & non video, qua ratione id facere permittitur; tùm quia hoc nullo iure probatur, quod quis teneatur testari saltem ad
 2. 2. 3. 4. 15. 6. & hoc quo ad electionem sepulturæ.

Quò verò ad eum, qui moritur nullo sibi factò testamento, etiam ad pias causas, dicendum est, quòd aut confessus est saltem semel in anno, & in Pascha Eucharistiæ sacramentum sumpsit, præceptum Ecclesiæ adimplendo, ut omnis Christianus tenetur, iux. cap. omnis vtriusq; sexus, de pœnit. & remiss. & tunc si moritur intra annum, sepeliendus est in Ecclesia, dicto cap. omnis vtriusq; sexus, cap. ex parte, l. 2. de sepultur. Navar. conf. 6. de sepultur. Aut non est confessus, & communicatus in Pascha, neq; saltem ostendit signa contritionis tempore mortis, & carere debet Ecclesiastica sepultura, ut in d. cap. omnis; & sic illud testamentum ad pias causas, tam ratione non electæ sepulturæ, quàm non confecti testamenti, credo quòd sustineri non potest. Et licet aliqui contrariam opinionem defen-
 5. 78. tunc conat.

ta, ita potest induci per consuetudinem, quod voluntas decedentium ab intestato dependeat à voluntate alterius scilicet Episcopi, iux. tex. in cap. cum tibi, de testam. ubi dicunt probari, captatoriam voluntatem valere ad pias causas. & quòd præsumptio est, defunctum ab intestato tacitè commississe Episcopo, vt eius animæ providere debeat: Sed his motiuis respondetur, hoc non probari in dicto cap. cum tibi, ex quo ibi disponitur tantum, quòd valeat testamentum eius, qui extremam suam voluntatem alterius dispositioni commisit, & ista non est captatoria voluntas, prout dicunt, quòd in dicto cap. probatur captatoriam voluntatē valere ad pias causas, quòd nō est ita; nā captatoria voluntas est illa, per quā quis aliquē quærit inducere, vt sibi, vel alteri comodū in vltima voluntate relinquat inde dicta; quia captare est, veluti aucupari aliena, vt à recentioribus melius, quàm ab antiquis Doctoribus explicatur. Qui falsò captatoriā voluntatē existimebāt esse, quæ erat in alicum collata arbitriū, veluti si quis dixisset, instituo heredē illū, quem Titius nominauerit; nam hæc non est captatoria voluntas. Cuman. in l. captatorias, ff. de hered. instituend. Cardinal. Seraphin. Oliuar. in decis. Rot. Roman. 359. n. 11. & sic attenda ista vera opinio. in dicto cap. cum tibi non probatur captatoriam voluntatem valere ad pias causas, vnde corrui eorum fundamentum. Nec ex præsumpta voluntate defuncti; nam præsumptio est in contrarium; quia ex vniuersali consuetudine verisimiliter defunctus tantam pecuniæ quantitatē non reliquisset, prout Episcopi disponunt in dictis testamentis, quæ conficiunt ad pias causas: sed quod solent cōmuniter relinquere pro eorum anima; voluntas enim alicuius ex consuetudine præsumitur, l. Titianus, ff. quod cum eo, Bal. in rubric. C. de instit. & in l. 2. C. ad Macedon.

Hęc obstat consuetudo, super qua fit totum fundamentum; quia tamquam irrationabilis fuit sublata per Concilium generale Cabilonense, vt habetur in cap. 14. tom. 2.

COA.

Conciliorum per hæc verba. Quoniam animarum salutem inquirere sacerdos, & non lucra terrena debet, fideles ad res suas dandas non sunt cogendi, nec circumueniendi, oblatio namq; spontanea esse debet: idcirco cauendum est, ne per auaritiæ speciem supplantemus, quos confirmandos accepimus, hæc ibi. Cuius decreto Concilij atheniensis Synodus Prouincialis Neapolitana, cap. 45. tit. de testamentis, dicit hæc verba. Censuit sacra Synodus consuetudinem, vt conficiant Episcopi testamenta eorum, qui intestati moriuntur, de medio tollendam esse, etiam immemorabilem: verum vbi hæc viget consuetudo, Episcopus qua decet pietate temporis, & locorum, ac personarum conditione perpensa cum expressio legitimi hæredis consensu, & voluntate aliquam pecuniæ quantitatem, moderatam tamen in missis, atq; alia opera in suffragium animarum eorundem defunctorum dispensare possit, quæ integrè, ac sine vlla diminutione, & perceptione quartæ ad pios vsus tantum erit applicanda. Hæc in dicta Synodo Neapolitana. Et nouissimè fuit editum decretum à sacra Congregatione negotijs Episcoporum deputata factio verbo cum Domino Clemente Papa Octauo, continens, quod vbi viget consuetudo, qua solent Episcopi disponere de quarta bonorum mobilium decidentium ab intestato, non ita ad rigorem, quarta prædicta æstimari debeat: sed vocatis hæredibus certum quid personarum conditione, & hæreditatis valore perpensis absq; vlla diminutione pro suffragio animæ defuncti de hæredum consilio erogetur. Hæc in dicto decreto. Nam experientia visum est fidelium cadauera ab intestato decedentium, non fuisse ita facilè sepulturæ Ecclesiasticæ tradita, & per multos dies inhumata iacuisse, ob pecuniam non solutam, non obstante; q̄ nō solum semel: sed pluries infra annū probatū fuisset, defunctos confessos, & communicatos fuisse; cum sufficiat ostendisse signa contritionis in articulo mortis, vt potuisset in Ecclesia sepeliri; & ego testor vidisse quendam virū

Do.

Doctorem, qui miserrimè in itinere in campestria, fuerat interfectus, non fuisse permiffum introduci Ciuitatem: sed in via publica extra mœnia eius cadauer per duos dies continuos inhumatum iacuisse, cum maximo prætereuntium scandalo, ac periculo dilaniandi à canibus, eò quòd non haberet, quid pro dicto testamento solueret, hoc fuit publicum, ideò à me dictum.

Sed notandum est, quòd electio sepulturæ debet esse
 9 vnicuiq; libera; & ideò Bonifacius Octauus in cap. 1. de sepult. lib. 6. prohibuit vniuersis Religiosis, & clericis sæcularibus cuiuscumq; status, vel conditionis existerent, ne aliquos inducant, & persuadeant, vt apud eorum Ecclesias sepulturam eligant, vel iam electam vltius non immutent decernendo, quòd electio taliter facta sit nulla, & qui sic elegerint, sepeliantur apud illas Ecclesias, in quibus sepeliendi de iure fuissēt, si aliàs sepultura electa nõ esset, decessissent. Et Clemens Quintus in clem. cupientes, § fin. de pœn. non solùm confirmauit dictum cap. 1. Bonifacij: sed etiam addi. lit pœnam excommunicationis sedi Apostolicę reseruatam: quæ censura voluit, vt afficeret Religiosos, & clericos sæculares tantùm, non aurem laicos.

Secundò notandum est, quòd legata pia debent exequi
 10 per Episcopum, cap. si hæredes, de testam. & est iudex competens cogendi etiam laicos ad adimp'endam voluntatem testatoris disponentis ad pias causas, Doctores in cap. significasti, de offic. delegat & plenius Bal. in l. si quis, C. de Episcop. & cler. vbi dicit, quòd Episcopus coram suo Vicario potest petere se immitti in possessionē bonorum, si Ecclesia, vel pauperes sunt instituti hæredes, S. Anton. part. 3. tit. 10. cap. 3. § 8 & nouissimè per sacrum Concilium Trident. sess. 22. cap. 8. statutum est Episcopos tamquam Apostolicæ sedis delegatos in casibus à iure concessis omnium piarum voluntatum, & dispositionum, tam in vltima voluntate, quàm inter viuos esse exequutores & si legata pia non adimplentur per exequutorem deputatum,

rum, & destinatum per testatorem infra annū, potestas exequendi deuoluitur ad Episcopum, l. nulli, C. de Episcop. & cler. cap. nos quidem, & cap. si hæredes de testam.

Sed hodie in hoc Regno ex conventionione facta inter
11 summum Pontificem, & regiam Catholicam maiestatem fuit erectum tribunal Reuerendæ Fabricæ sancti Petri de Vrbe, quod regitur per Oeconomum iudicē ordinarium, qui est persona Ecclesiastica, & per consultores laicos, qui in prima, secunda, & tertia instantia sunt Officiales regij electi à Domino Prorege; & ad hoc tribunal spectat hodie exequutio legatorum piorum post annū à die mortis testatoris, vt notat Rouit. in pragmatica 1. de legat. pijs n. 2. sed non propterea est sublata Episcopis potestas exequēdi legata pia ad instantiam legatariorum infra annum, antequam dicta Reuerenda Fabrica manus apponat, Molfes in summ. de vltim. voluntib. in 2. part. tract. 13. cap. 5. n. 206. & licet dicta Reuerenda Fabrica post annum, & Episcopi infra annum sint iudices piorum legatorum, adeò quod etiam si testator prohibuerit in testamento, quòd dicta Fabrica, & Episcopi nō se intromittant possunt procedere, cap. tua nobis, de testam. Auth. licet testator, C. de Epif. & cler. quia implicat contrarium legatum esse pium, & præcipere, vt Episcopi in eo non se intromittant: verum tamen si testator dixerit, volo quòd neq; Fabrica sancti Petri, neq; Episcopus se ingerant in meis legatis pijs, & si manus apponerent, tunc, & eo casu volo, quòd dicta legata non sint pia, & habeantur, ac si non essent relicta dictæ Fabricæ, & Episcopus nō possunt per dictā prohibitionē taliter factā se ingerere; quia cap. tua nobis de testam. & Auth. licet testator, C. de Episc. & cler. nō habēt locū, quādo testator sic disposuerit, Ferdin. Vasq. in tract. de success. creat. quem allegat, & sequitur Molfes. loco citato, n. 205. infra.

Tertiò notandum est quòd testamentum factum coram
12 duobus testibus ad pias causas, etiam absq; præsentia Parochi valet, Abb. & ceteri Canonistæ in cap. relatum de testam.

testam. Viu. decis. 5. num. 7.

Quartò notandum est, quòd si fuerit factum legatum;
 13 alicui Ecclesiæ, vel alicui sacerdoti pro celebrandis missis,
 quod stari debeat iuramēto Curati, Prioris, Guardiani, vel
 sacerdotis, & aliorum, quibus fuerit relictum legatū, missas
 esse celebratas, Mascard. de probat. conclus. 709. num. 2.

Quintò notandum est, quòd licet legatum pro dote di-
 14 catur pium, l. cum his, §. si in ea ff. de condit. inde. t. Bart.
 in l. si ego, ff. de iur. dot. tamen hoc est verum, & procedi,
 quando dos est relicta personæ extraneæ pauperi, scilicet
 quando mulieri coniunctæ; quia tunc, etiam si sit pauper,
 videtur legatum potius factum propter coniunctionem, &
 affectionem sanguinis, quàm intuitu pietatis, Dec. conf.
 120. primo volum. qui allegat. tex. in l. tutor, §. quæ tute-
 ribus, ff. de excusat. tutor. etiam si testator diceret pro ani-
 ma sua, & causa pietatis, nō est legatū piū, Paul. de Castr. &
 Bald. post glos. in l. illud, C. de sacrosact. Eccles. Bart. in
 repetit. l. 1. C. eod. lap. allegat. 2. ratio est; quia pietas non
 est in nomine pietatis: sed in substantia veritatis, l. cum hi,
 §. sed personarum, & §. si in annos, ff. de transact. Hinc est,
 quòd ij, qui constituunt, & fundant Montem pro maritan-
 dis puellis suæ familiæ, etiam si dicerent pro eorum ani-
 ma, dicta dispositio non est pia: sed facta contemplatione
 sanguinis, Vinc. de Franch. decis. 4. & 565. vbi dicit, quòd
 legatum factum diuiti, vel consanguineo, etiam quòd dica-
 tur fieri pro anima, vel amore Dei non est pium, & ita de-
 clarauerunt Deputati Reuerendæ Fabricæ Sancti Petri de
 Vrbe. statuentes, vt Officium dictæ Fabricæ possit procede-
 re super legatis pro puellis maritandis amore Dei ratione
 animæ factis: non autē affectu sanguinis, Quarant. in Summ.
 Bullar. in Verb. Fabrica Sancti Petri, Mascard. de probat.
 conclus. 1177. num. 13.

Sextò notandum est, Episcopum non posse relictum ad
 15 certum usum pium, in alium commutare. Clem. quia con-
 tingit, & ibi glos. in verb. sedis Apostolicæ facit, tex. in l. 1.
 ff. de

ff. de administr. rer. ad ciuit. pertinen. etiam si commutatio fieret in alium vsu pium, glos. in dicta Clem. cum contingit in verb. non, ad alium, Abb. in capit. tua nobis, num. 4. de testamen. quia voluntas testatoris pro lege obseruanda est, l. in conditionibus, ff. de conditionib. & demonstr. capit. vltima voluntas, 13. quæst. 2. Auth. S. disponat, de nupt. collat. 4. etiam si accederet voluntas, & consensus hæredis: quia non agitur de voluntate ipsius: sed testatoris, Felin. in capit. cum accessissent, num. 19. de constitut. & hæc est communis opinio, Ricc. in prax. decis. 576. nu. 1. nisi voluntas testatoris adimpleri non posset; vnde res legata si non potest deseruire ad vsu destinatum propter aliquod impedimentu iuris, vel facti, potest commutari in alios pios vsus autoritate Episcopi, Ancharan. in capit. nos, de testament. Bal. conf. 453. vol. 2. Felin. in dicto capit. cum accessissent, num. 5. Mandos. de signatur. Gratian. titul. de commutat. vltim. volunt. Innoc. in cap. nos quidem, de testam.

Septimo notandum est, quod sepultura Ecclesiastica multis non est concedenda, quos refert Siluestr. in verbo Sepultura, S. nono quarimus, Sanct. Antonin. part. 3. tit. 15. S. 8. vbi dicit, quod generaliter notorij peccatores decedentes, in ipso peccato notorio non sunt sepeliendi in Ecclesia, capit. quibus, 13. quæst. 1. capit. æstimemus, eadem quæst. & caus. nisi fuissent reconciliati Ecclesiæ per poenitentiam: vel saltem ostendissent signa contritionis in fine mortis, ad quod probandum sufficit vnus testis, S. Antonin loco citato, qui allegat, capit. qui reciderint, 26. quæst. 6. Tabien. in verbo sepultura, S. 13. Archid. in cap. qui reciderint. Item excommunicatus debet carere sepultura Ecclesiastica; nam excommunicatio ligat animam, & corpus, & priuat sepultura in Ecclesia, capit. à nobis, l. 2. ibi glos. in verbo relaxatur, de sentent. excommunicat. & sepelientes excommun. in Ecclesia sunt etiam excommunicati, & etiam præsentés, & autorantes, vel cooperantes,

Card. in Clem. 1. de baptis. per Clem. dudum, de sepult. & si de facto fuerit data sepultura Ecclesiastica excommunicato, ipsius corpus est exhumandum, & ab Ecclesia ejiciendum, si ossa discerni possunt, cap. sacris, de sepult. cap. ad hęc de priuileg. Io. Andr. in cap. quamquam, de vsur. lib. 6. Card. in Clem. 1. de sepult.

DE CONFRATERNITATIBVS LAICORVM,
& de Hospitalibus, Cap. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 **E**piscope possunt visitare confraternitates laicorum, & hospitalia.
  - 2 Hospitalia erecta auctoritate Episcopi sunt loca pia.
  - 3 Episcopus an possit visitare hospitale erectum a persona adhuc viuente.
  - 4 Episcopus est pater pauperum.
  - 5 Episcopus potest se introrittere in hospitalibus, etiam si a fundatoribus fuerit ei prohibitum.
  - 7 Exequutio contra administratores Confraternitatum condemnatos spectat ad Episcopum.
  - 8 Appellatio interposita per administratores Confraternitatum a condemnatione contra ipsos facta non impedit exequutionem.
  - 9 Confraternitates laicorum an possint compelli ab Episcopo, ut accedant ad processiones.
  - 10 Episcopi an possint componere controuersias de precdentia inter Confraternitates.
  - 11 Confraternitas laicalis, si in ea est maior pars clericorum, non est collegium saculare.
  - 12 Res eadem non debet diuerso iure censeri.
  - 13 Episcopus potest exigere rationes, & computa locorum piorum.
- 1 **Q**uoniam decreto Sacri Concilij Trident. sess. 25. cap. 8. de reformat. possunt Episcopi visitare hospitalia, & Confraternitates laicorum: ideo Episcopi debent in visitatione

tatione inquirere, an deuotè, & piè officium exequantur, si Confratres interueniant in publicis processionibus, quo habitu, qua honestate, decencia, pietate, & deuotione, vt in omnibus habeatur respectus ad animarum salutem, & populi ædificationem: ita vt omne scandalum absit; & an redditus ipsarum Confraternitatum ad pauperum subuentionem, vel alia opera pia expendantur; & quo ad hospitalia debent Episcopi curare, ne tam pium opus hospitalitatis perdant, maximè per incuriam eorum, ad quos pertinet, & habent ius visitandi, vt diligenter, & fideliter omnia administrent iuxta decretum Concilij Trident. sess. 7. capit. 15. & sess. 25. capit. 15. de reformat. & sess. 22. capit. 8. de reformat. quia hospitalia, quæ sunt erecta auctoritate Episcop. sunt loca pia, & religiosa, Tiraquell. de priuileg. piæ causis, in præfat. versicul. item relictum, Redoan. de reb. Eccles. non alien. rub. 27. & rub. 33. casu 12. Mascard. de probat. conclus. 869. Cardin. Tusch. tom. 4. liter. H. conclus. 158. & conclus. 163. n. 2. & 4. & tom. 6. lit. P. conclus. 338. Genuens. in pract. Cur. Archiepiscopal Neap. capit. 17. sed dubium est, an Episcopus possit visitare hospitale constructum à laico ad huc uente: & dico, quod non potest; quia tam laicus, quam bona data hospitali non subsunt Episcopo, capit. ad hæc, de relig. domib. visitatio præsupponit iurisdictionem, & superioritatem, cap. ex officij. & cap. auditis, de præscript. & cap. Romana, de censib. lib. 6. Nauar. de religiof. Domib. conf. 3. non obstat, quod bona sunt destinata pro victu pauperum, quorum Episcopus est pater, l. id quod pauperibus, C. de Episcop. & cler. etiam si testator prohibuerit, ne Episcopus se intromittat, cap. tua nobis, de testam. quia hoc procedit in hospitali constructo à laico mortuo: sed quando adhuc uiuit fundator, Episcopus non potest se intromittere; nam fundator habet plenam potestatem de illo ad eius beneplacitum disponendi, vt Nauar. in dicto conf. 3. de relig. domib. dicit, & refertur ita per sacram Congre-

7^a gationem Concilij Tridentini fuisse pluries decisum, quæ etiam censuit executionem aduersus administratores condemnatos, siuè soli Ordinario reddita fuerit, siuè cum alijs deputatis ad ipsummet Ordinarium spectare: & licet appellauerit à condemnatione, executio non propter hoc impeditur, aut suspenditur: sed causa tantum deuoluitur ad superiorem, per tex. in §. Economos, Auth. de sanctis. Episcop. vbi glos. in verb. repetitionum, & Bart. num. 1.

Secundò notandum est, quòd Episcopi non possunt compellere: sed inuitare Confraternitates laicorum, vt accedant ad publicas processiones; & ita decreuit Sacra Congregatio Concilij, respondendo cuidam Episcopo, tenoris sequentis. Reuerendissime Domine, vti Pater. Quãuis Thesaurarij Magistri, & Confratres Sanctæ Mariæ Anuntiatae magis conscientia: suæ consulissent, ac pietati satisfecissent, si Amplitudini tuæ ad publicas processiones vocati, morem gessissent: cum tamen ad eas accedere distulerint; neq; ab amplitudine tuâ compelli, neq; illis præterea censuris distringi, aut innodari debuerunt: quòd sapius aliàs consulti responderunt Illustrissimi Patres Concilij Tridentini interpretes; itaq; interdictum hac de causa latum protinus tollas oportet, ac de cætero à similibus compulsionibus omninò abstineas. Deus amplitudinem tuam incolumem seruet. Die 6. Maij; 1597. Cardinal. Matthæus.

Sed quæro, an Episcopus possit definire, & componere controuersias, quæ de præcedentia in processionibus inter Confraternitates oriri solent? Resp. quòd videtur dicendum non posse; quia Concilium Trident. sess. 25. cap. 13. de Regul. loquitur de personis Ecclesiasticis, quales non sunt isti laici, & verba Concilij sunt videlicet. Controuersias omnes de præcedentia, quæ persæpè cum scandalo oriuntur inter personas Ecclesiasticas, & cæt. & sic loquitur de personis Ecclesiasticis, & non de laicis, qui sunt con-
fra;

fratres: sed veritas est, quòd Episcopus potest tales contro-
uersias Confraternitatum laicorum componere; quia licet
Concilium Trident. loquatur de personis Ecclesiasticis;
tamen quia in processionibus faciunt actus Ecclesiasticos,
actiones spirituales còcernentes diuinum cultum, subsunt
in hoc Episcopo per ea, quæ dicit Bart. in l. fin. ff. de col-
leg. illicit. potest iudicare quo ad modum, & ordinem in-
cedendi in processionibus, & comitandi sacissimum Euca-
ristiæ Sacramentum, & visitare quo ad actus Ecclesiasticos
Nauar. in conf. 3. num. 6. de for. competen. vbi dicit
quod actus Ecclesiasticos subsunt Episcopo, quales sunt
confitendi, audiendi missas, sepeliendi mortuos, vel vtendi
illis, vel illis cæremonijs: sed quo ad bona temporalia secus
11 est; quia cum sit congregatio laicalis, si sunt omnes, vel
maior pars Confratrum laici, collegium est laicale, cap.
omnes de constit. argum. l. quid maior pars, ff. municip.
12 nec obstat, quòd eadem res non debet diuerso iure cense-
ri, cap. cognouimus 17. q. 2. quia illud procedit, quando
eadem res idem suadet, secus in casu proposito; quia alia
ratio suadet, vt Confraternitates subsint Episcopo quo ad
actus Ecclesiasticos, & alia vt non subsint quo ad tempora-
lia, hæc Nauar dicto conf. 3. de foro compet.

Item notandum est, quòd administratores tam Ecclesia-
13 stici, quàm laici fabricæ cuiusvis Ecclesiæ, etiam Cathedra-
lis, Hospitalis, Confraternitatis, elemosinæ Montis pietatis,
& quorumcumq; piorum locorum singulis annis tenen-
tur reddere rationem administrationis Ordinario, nisi ali-
ter in fundatione sit cautum, Concil. Trident. sess. 22.
cap. 9. de reformat. & sacra Congregatio eiusdè Concilij
censuit executionem aduersus administratores condem-
natos, siuè soli Ordinario reddita fuerit ratio, siuè vna cum
alijs deputatis ad ipsummet Ordinarium spectare, aut
consuetudo in contrarium se haberet in aliquo loco, vt
notum est vel tales Confraternitates Montes pij per laicos
administratores gubernatæ esset sub protectione regia ma-
ni-

nitenta, & fundate atq; concessa, vt Neap. seruari comperitur.

DE CONSERVATORIBVS PRIVILEGIORVM
Regularium. Cap. XII.

S V M M A R I V M.

- 1 **R**egulares sunt exempti à iurisdictione Ordinariorum.
- 2 Conseruatores quare fit dicti.
- 3 Regulares si non eligunt iudicem Conseruatorem, possunt conueniri coram locorum Ordinarijs.
- 4 Conseruatores per quos sunt eligendi.
- 5 Conseruatores debent esse constituti indignitate Ecclesiastica.
- 6 Dignitatis nomine qui comprehenduntur.
- 7 Consuetudo multum proualet circa Dignitates.
- 8 Canonici cathedralium Ecclesiarum, & vicarij generales Episcoporum possunt esse Conseruatores.
- 9 Conseruatoris deputatio expresso nomine dignitatis, & non persona transit in successorem in illa dignitate.
- 10 Conseruator si non est Doctor, debet assumere consultorem partibus non suspectum.
- 11 Conseruator deputatus non potest sub pena excommunicationis onus recusare.
- 12 Conseruatores non possunt impediri sub censuris reseruatjs Papa, ne officium exerceant.
- 13 Conseruatores licet sint iudices delegati equiparantur Ordinarijs, & non tenentur ostendere literas patentes.
- 14 Conseruatorum potestas qua fit.
- 15 Conseruator si fuerit recusatus, vt suspectus, nō potest procedere.
- 16 Conseruatores non possunt se intromittere in causis procedētia.
- 17 Appellatio à sententijs Conseruatorum est faciendā ad Papam.
- 18 Concilium Trident. sess. 14. cap. 5. non loquitur de Conseruatoribus Regularium.
- 19 Constitutio Pij Quinti, qua incip. & si mēdicantiū, an sit reuocata.
- 20 Priuilegia Regularium fuerunt confirmata per Sixtum Quintum, & Clementem Octauum.
- 21 Concilium Trident. constat ex Canonibus, & decretis.
- 22 Bulla Gregorij XV. circa Conseruatores Regularium.

Re.

Regulares sunt liberi, & exempti à iurisdictione Ordinariorum, cap. nimis praua, de excess. prælat. cap. 1 §. in eos de priuileg. lib. 6. & per multa priuilegia ipsius Regularibus concessa, per quam plures Summos Pontifices, & præsertim per Clementem Quartum, vt habetur in compendio priuilegiorum Regularium in verb. exemptio, §. 1. & 5. & per successores Pontifices aucta, innouata, & confirmata, ex quibus tam realis quàm personalis præfatorum Regularium exemptio latissimè comprobatur, cui quidem exemptionis priuilegio vniuersis Regularium Ordinibus concessis per illorum professores absq; speciali licentia Papæ renuntiari non potest, cap. cum tempore, de arbitr. sicut clerici sæculares sine proprii Episcopi licentia, & consensu non possunt se alieno Episcopo subijcere, & eius iurisdictionem prorogare, cap. significasti, de for. compet. ita quòd liberi, & exempti ab Ordinariorum censuris, nempe ab excommunicatione, suspensione, & interdicto, quæ omnia à lege iurisdictionis emanare dignoscuntur; & si aliquis Ordinarius per prædictas censuras ecclesiasticas contra Regulares procederet, aut eorum Ecclesias, & loca ecclesiastico interdicto supponeret, censura ipsa est ipso iure nulla, & omni caret effectu, & non seruanda ob notoriã exemptionem, & decreta in priuilegijs irritantia apposita; & non possunt Ordinarij nec per se, nec per alium ad personarum Regularium capturam deuenire, & si eos carcerari mandent, non solum in excommunicationem per priuilegia communicata: sed etiam per canonem, si quis suadente 17. q. 4. inciunt; eo quia iniuriam exemptis intulisse censentur, Io. Bapt. Confess. in collect. priuileg. Ordin. tit. 2. cap. 1. 2. & sequen. saluis tamen sacri Concilij Trident. moderationibus, & limitationibus, & alijs casibus, de quibus infra in cap. 42. de iurisdictione Episcoporum in Regulares.

Et vt haberent præfati Regulares in partibus particulare

res

res iudices, Summi Pontifices concesserunt, vt possint sibi deputare Conseruatores, qui vti iudices Apostolicæ sedis delegati eorum causas agitare, & authoritate Apostolica terminare deberent, qui ob eorum officium, quod præsertim est, priuilegia ipsorum Regularium conseruare dicti sunt Conseruatores, & de speciebus Conseruatorum vide glos. in cap. 1. in Verb. conseruatores, de off. delegat. lib. 6. & Siluest. in Verb. Conseruator, n. 1. & de eorum potestate, & iurisdictione habetur in Constitutione Clementis Septimi sub anulo Piscatoris, die 19. Martij 1524. & Pij Quinti, die 23. Septembris 1571. & Gregorius XIII. concessit omnibus Regularibus, vt in Ciuitatibus Italiæ sibi Conseruatores eligerent, coram quibus conueniretur, ac semel electos, nō nisi in Capitulis Prouincialibus mutarent, eorumq; nomina intra mensem à diē electionis Episcopis locorum Ordinarijs indicarent, alioquin coram ipsis Ordinarijs conueniri posset, Sorb. in compendio priuilegiorum, in Verb. Conseruatores ordinis, Io. Bapt. Consect. tit. 17. n. 4. Quarant. in Summ. Bullar. in Verb. Priuilegia Regularium.

Conseruatores possunt eligi ab ipsismet Regularibus in Capitulis generalibus, vel Prouincialibus, vel priuatim per Prouinciales, seu Vicarios, Commissarios, Procuratores, Custodes, & alios quoscumq; Regularium superiores, vt in dictis Constitutionibus Pontificij habetur. & debet eligi per litteras patentes, & tunc sic electi, & deputati intelliguntur, & censentur electi, & deputati à Sede Apostolica, vt latè in dictis Constitutionibus, & per Consect. cap. 6.

Personæ verò eligendæ, & deputandæ in Conseruatores, debent esse in dignitate ecclesiastica constitutæ, cap. statutum de rescript. lib. 6. & hoc propter maiestatem Summi Pontificis, nè authoritas, & dignitas sanctæ Sedis, cuius vices gerunt, contemnatur, si simplices clerici, & priuatæ personæ deputarentur. Et sub nomine Dignitatis comprehenduntur, non solum obtinentes maiores dignitates, vt Patri;

Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, & Episcopi: sed etiam Archidiaconi, Archipræbiteri, Primicerij, & omnes, qui aliquem titulum, seu nomen in eorum Ecclesijs tam cathedralibus, quàm collegiatis, quod nomen dignitatis sonat, obtinent, aut ex consuetudine reputantur in dignitate constituti; cum in hęc consuetudo multum præualeat, Doctores in cap. de multa de præben. & dignit. Canonici quoq; Ecclesiarum Metropolitanarum, & cathedralium, & Vicarij generales Archiepiscoporum, & Episcoporum possunt deputare Conseruatores, Confect. cap. 5.

Sed notandum est, quòd si in eligendo Conseruatorem nomen Dignitatis tantum, & non personæ exprimeretur, electio transiret in successorem in illa Dignitate, vt est in alijs delegationibus, cap. quoniam, de off. deleg. Confect. loc. cit.

Secundò notandum est, quòd si electus in conseruatore non fuerit in altero iurium graduatus, debet assumere sibi consultorem partibus non suspectum; quia regula est quòd iudex nõ graduatus in aliquo iurium tenetur omnino sibi eligere, & assumere assessorem, & consultorem non suspectum partibus, aliàs eius sententia est nulla, prout diebus elapsis consultus ego respondi in quadam causa commissa cuidam Episcopo Theologo, qui non potest procedere absq; consultore, ex Bulla Leonis Decimi in Concilio Lateranensi, quę incipit Regimini, cuius hæc sunt verba formalia. Iudices, & Conseruatores à Sede Apostolica deputati, si in altero iurium graduati non fuerint, assessorem partibus non suspectum ab his partibus, vel earum altera requisiti assumere, & secundum eius relationem iudicare teneantur, non obstantibus, & cæter. vide Ricc. in prax. ^{pa. par. 201.} ~~dec. 47.~~ *Genen. prax. Archi. c. 69. n. 12.*

Tertiò deputatus Conseruator tenetur statim dictum onusei impositum suscipere sub pœna suspensionis, & excommunicationis ipso facto incurrenda absq; alia declaratione, illudq; susceptum sub eisdem censuris debi-

tè, ex plenariè exercere, à quibus censuris non potest ab aliquo absolui, nisi in articulo mortis, præterq; à Summo Pontifice, vt in d. constitutione Pij V. §. & vt fratres, & ipsi
 12 Conseruatores quamdiù dictum officium exercuerint, à nemine sub quouis pretextu impediri, vel molestari, quominus illud exerceant, possunt, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, à qua præterq; in mortis articulo, nullus potest absoluerè, nisi Summus Pontifex, vt latè in dicta Constitutione Pij Quinti.

Quartò, quòd licet Conseruatores sint iudices delegati,
 13 tamen æquiparantur Ordinarij, cum sint deputati ad vniuersitatem causarum, & propterea ad ostendendas litteras eorum authoritatis, & commissionis in causis coram eis vertentibus minimè tenentur, Consect. tit. 4. cap. 7. & coram ipsis Conseruatoribus Regulares de iustitia respondere tenentur, qui Conseruatores causas cum omnibus de
 14 pendentibus, emergentibus, annexis, & connexis eorum arbitrio audire, cognoscere, decidere, & sine debito terminare possunt, & valent, sententiasq; ab eis latis, postquam transierint in rē iudicatā, vel quæ de iure exequendæ fuerint executioni demādere authoritate Apostolica, nec nō per censuras Ecclesiasticas, & pœnas, inobedientes, & cōtumaces quacumq; appellatione postposita, & remota compescere, & punire, illosq; excommunicare, & à diuinis suspendere, & interdicere possunt, & valent, cum pœnis etiam pecuniarijs eorum arbitrio imponendis, applicandis, ac moderandis, omnes, & quoscumq; iudices, aliasq; personas, & in quacumq; dignitate constitutas citare, inhibere, ac etiam brachiam sæculare, si opus fuerit, inuocare, & alia facere valent, & possunt, vt latius in dicta Constitutione Pij Quinti, & per Consect. cap. 7. Si voxò Conseruator fuerit, vt suspectus recusatus non potest in causa procedere: sed debēt eligi arbitri in forma iuris, qui super suspicionè iudicare debent iuxta decretum Concilij Trident. sess. 14. cap. 5. de reformat.

In

In controuersijs verò de præcedentia, quæ inter Regula-
16 res oriri solent in processionibus, Conseruatores minimè
se intromittere possunt, per decretum Concilij Trident.
sess. 25. cap. 13. de reformat. sed eas Episcopi appellatione
remota componendi habent facultatem; quia priuilegia
Regularium sunt confirmata per Summos Pontifices
cum clausula, quatenus decretis, & Canonibus Concilij
Trident. non aduersentur.

Quintò notandum est, quòd à sententijs Conseruato-
17 rum non appellatur, nisi ad Sedem Apostolicam; quia
Conseruatores in causis coram eis vertentibus, quibuscum-
q; iudicibus sunt maiores, & ob id ad Papam delegantem
est appellandum, Confest. cap. 7.

Sextò notandum est, quòd istis Conseruatoribus non
18 obstat decretum Concilij Trident. sess. 14. cap. 5. de re-
format. nam illius moderatio, & limitatio, non compre-
hendit personas Regularium, & eorum loca, quæ omnino
sunt exempta, vt in fine dicti cap. declaratur: sed ibi restrin-
gitur autoritas personarum priuatarum, & non Conser-
uatorum priuilegiorum Ordinum Regularium.

Sed quoniam Pius Quintus in alia sua Constitutione,
19 quæ incipit. Et si mendicantium, decimo septimo calend.
Iunij 1566. concessit multa priuilegia, & immunitates Re-
gularibus, quæ Constitutio videtur nonnullis reuocata, &
ad terminos iuris communis redacta per Gregorium XIII.
in Constitutione incipien. In tanta rerum, & negotiorum
mole, edita calèdis Martij 1572. per quam priuilegia dictis
Regularibus cõcessa reuocantur, & ad terminos iuris com-
munis reducuntur: sed non obstat dicta Constit. Grego-
rij XIII. quia postea per aliam eius posteriorem sub data
Romæ die 21. Martij confirmauit omnia priuilegia ordi-
nis Sancti Francisci; & per eam non solum derogauit litte-
ris Apostolicis suorum: sed etiam derogauit suis, inter quas
20 erat, & reperiebatur dicta eius Constitutio reuocatoria, &
postmodum omnia priuilegia Regularium fuerunt confir-

mata per alios successores sūmos Pontifices, vt per Sixtum Quintum, vt per eius Cōstitutionem die 23. Octobris 1587. & per Clementem Octauum die 20. Decembris 1597. quæ priuilegia fuerunt confirmata cum clausula, quatenus sacris Canonibus, & decretis Concilij Trident. non aduersentur. Vndè aduertēdum est, quod malè opinati sunt quod Canones hoc intelliguntur illi, qui sunt in corpore iuris, nempe in Decretis, & Decretalibus, quod non est ita; nam comprehenduntur, & intelliguntur illi canones, qui sunt in dicto Concilio Trident. quia Concilium, vt notorium est, constat ex canonibus, & decretis. Canones sunt quo ad fidei dogmata, & eorum doctrinam: Decreta verò quo ad fidelium reformationem, & Ecclesiæ gubernationem; quia per illam copulam, & coniunguntur Canones cum decretis eiusdem Concilij, vt benè aduertit, & notat Confess. tit. 3. cap. 4 & Sorb. in compendio priuilegiorum Regularium in Verb. priuilegia Fratrum.

Sed post hæc scripta fuit publicata quædam Constitutio Gregorij XV. de conseruatoribus, edita Romæ vigesima mensis Septembris 1621. quæ incipit Sanctissimus in Christo pater, cuius summarium est apud Nouarium in suo iure Pontificio nouo conclus. vnic. de conseruatoribus vt sequitur.

Primò reuocat omnes iudicium Conseruatorum electiones, quocumq; iure, vel titulo hæctenus factas, pro quibuscumq; Conuentibus, Militijs etiam sancti Ioannis Hierosolimitani.

Secundò statuit, nè iudices Conseruatores, siuè principales, siuè subrogari eligi possint, nisi habeant non solum qualitates requisitas in Cōstitutione Bonifacij Octaui, quæ incipit statutum; ita vt vel dignitate ecclesiastica præditi, vel personatum habentes, vel Ecclesiarum Cathedralium Canonici existant: sed etiam in Concilijs Prouincialibus, aut Diocesanis designati sint iuxta decretum Concilij Trident. sess. 25. cap. 10. de reformat.

Tertio, quòd litterę Conseruatorię de inceptis per Sedem Apostolicam concedendę supradictis tantum dirigantur, alijs nullius sint roboris, vel momenti, & qui secus quàm iuxta formam prædictam Conseruatores eligere ausi fuerint, Regulares sint ipso iure priuati uoce actiua, & passiuæ, & habilitationem à nemine præterquam à Romano Pontifice consequi valeant: reliqui uerò pœnis arbitrio Sanctitatis suę coerceantur, & Conuentus prædictorum, ac Monasteria, eorumq; personæ, & bona careant Conseruatore ad annum, eorumq; causę interim eorum locorum Ordinarijs cognosci, & definiri debeant.

Quarto Ordinarij in Synodis Diocęsanis, aut prouincialibus procurent quamplures personas ex habentibus qualitates in dicta Constitutione Bonifacij contentas designare, & si aliquem ex designatis mori contingerit, Ordinarij cum consilio Capituli substituunt alium in eius locum usq; ad futuram prouincialem, aut Diocęsanã Synodum.

Quinto Regulares in Italia infra duos menses à die publicationis præsentis Constitutionis, extra Italiam uerò infra sex debeant sibi eligere Conseruatorem iuxta prædictam formam, eiusq; electionis decumentum infra tempus huiusmodi penes acta Curię exhibere, & dimittere teneantur, & dicti menses eurrant à die publicationis huius Constit. in Vrbe, alioquin eo termino elapso, quãdiũ Conseruatores secundum formam præscriptam non elegerint coram eisdem Ordinarijs conueniatur.

Sexto Conseruatores huiusmodi semel legitimè electi durante quinquennio à die deputationis, & electionis mutari nullatenus possint, nisi ex legitima causa à Sede Apostolica, aut locorum Ordinarijs, prout iisdem Regularibus, & alijs supradictis libuerit, approbanda.

Septimo corã Conseruatoribus prædictis Regulares conuenire debeant: sed alios conuenire, vel trahere non possint, quando ipsi Regulares rei extiterint, nec procedere præsumant extra Ciuitates, seu Diocęses, in quibus fuerint deputati.

Octauo

Octauò, si fuerit orta aliqua controuersia super competentia iurisdictionis inter dictos Conseruatores, & locorum Ordinarios, non procedatur in causa, donec per arbitros iuxta formam iuris fuerit iudicatum.

Nonò, Conseruatores, qui suos limites excefferint, per annum suspenfi sint ab officio Conseruatoris, & pars. quæ hoc fieri procurauerit, incurrat sententiam excommunicationis, iuxta formam Constitutionis eiusdem Bonifacij, quæ incipit. Hac Constitutione.

Decimò, nõ prohibetur, quò minus Regulares in casibus à iure permissis petunt iudicem non suspectum à Principibus, seu Magistratibus secularibus: dum tamen hæc tria copulatiuè concurrant, videlicet vt Regulares sint actores, non autem rei, vtq; agant contra laicum, & causa fuerit profana, non autem Ecclesiastica.

Non obstantibus constitutionibus Apostolicis, & litteris conseruatorialibus ad fauorem quorumcumq; Ordinum, aut cuiusuis instituti, etiam necessariò exprimendis, cum derogatione consuetudinum immemorabilium, & priuilegiorum.

DE DISTRIBUTIONIBVS QVOTIDIANIS.

Cap. XIII.

S V M M A R I V M.

- 1 **D**istributiones quotidiana debentur tantum presentibus diuinis officijs.
- 2 Distributiones ex tertia parte fructuum prebendarum non auerescunt alijs.
- 3 Capitulum, neque eius maior pars potest donare aliquid ex distributionibus in praiudicium non consentientium.
- 4 Episcopus potest uti duobus Canonicis pro eius seruitio.
- 5 Canonici seruientes Episcopo amittunt distributiones, si sunt distincta à massa communi.
- 6 Canonici tantum, & non alij presbiteri seruientes Episcopo censentur presentes in choro.

7 Conue-

- 7 *Consuetudo, ut qui praesens una habdomada in choro, lucretur distributiones, etiam in alia, in qua non est praesens, an valeat.*
- 8 *Absentes à choro ex causa peregrinationis non lucrentur distributiones.*
- 9 *Distributiones an debeantur comitantibus Episcopum eantem ad audiendam missam extra Ecclesiam Cathedralis.*
- 10 *Canonici absentes per tres menses vigore Concilij Trident. an lucrentur distributiones.*
- 11 *Canonici quo ad residentiam an dicantur praesentes, si sunt in Ciuitate, & non seruiunt Ecclesiae.*
- 12 *Licentia Episcopi an sit obtinenda à Canoniceis, quando volunt abesse per tres menses vigore Concilij Trident.*
- 13 *Canonici, & alij qui sunt in Ecclesia, sed extra chorum, & si celebrant missam non censentur praesentes.*
- 14 *Distributiones non lucretur, qui recitat officium summissa voce in choro.*
- 15 *Vicarius generalis Episcopi Canonicus, vel aliàs de gremio an lucretur distributiones quotidianas, si non assistit in choro in habitu canonicali.*
- 16 *Distributiones quotidianas non lucretur Vicarius Capitularis sede vacante absens a choro, etiam si exerceat officium.*
- 17 *Distributiones quotidiana debentur absentibus pro negotijs Capituli.*
- 18 *Distributiones quotidiana debentur Penitentiaro, & Parocho dum vacant confessionibus.*
- 19 *Distributiones debentur infirmis.*
- 20 *Commodum non debet quis reportare ex suo delicto.*
- 21 *Afflictio non est addenda afflictio.*
- 22 *Senes, qui non possunt personaliter Ecclesiae deservire, lucrentur distributiones.*
- 23 *Inquisitiones haereticae prauitatis absentes à seruitio chori, lucrentur distributiones.*
- 24 *Carceratis, excommunicatis, interdictis, & suspensis iniuste debentur distributiones.*
- 25 *Carceratio sufficiens, ut sit iniusta ex parte rei, ut possit habere distributiones.*
- 26 *Consuetudo, qua non dantur distributiones iniuste carceratis, vel excommunicatis est irrationabilis, & non valet.*
- 27 *Canonici euntes ad visitandum limina Apostolorum de mandato Episcopi lucrentur distributiones quotidianas.*

- 28 *Collector generalis, subcollectores Camera Apostolica, & Procuratores Fiscales lucrantur distributiones quotidianas in absentia.*
- 29 *Canonicus, vel Archidiaconus visitans redditus sua prebenda habet distributiones.*
- 30 *Examinatores electi in Synodo si sunt absentes à choro causa examinis lucrantur distributiones quotidianas.*
- 31 *Distributiones quotidiana dicuntur etiam illa, qua in fine anni diuiduntur.*
- 32 *Episcopus debet interesse diuinis officijs eius Ecclesie Cathedralis.*
- 33 *Distributiones quotidiana non faciunt spolium.*
- 34 *Capituli maior pars non potest concedere, ut quis habeat vocem in Capitulo, quam non habet.*
- 35 *Capitulum tunc dicitur, quando est more solito congregatum.*
- 36 *Actus gesti per Canonicos extra Capitulum, & per Decuriones extra Concilium non valent.*
- 37 *Capitulum, seu Vniuersitas est quadam persona legalis, & intellectuualis.*
- 38 *Capituli differt à Canonicis, sicut Vniuersitas à personis ciuili.*
- 39 *Officialis secularis potest interuenire in Concilio Vniuersitatis.*
- 40 *Episcopus an possit interuenire in Capitulo, vel eius Vicarius.*
- 41 *Terraggia sunt asportanda per colonos ad domum domini territorij.*

Distributiones quotidianas lucrantur tantum interesse diuinis Officijs, & clericis canonicis in choro cap. vnic. de cler. non resident. lib. 6. & nouissimè per Concilium Trident. sess. 24. cap. 12. §. distributiones verò, & ita pluries fuit resolutum per Rotam Romanam, & signanter hodie 19. Maij 1595. coram Domino Seraphino, & die 13. Martij 1592. coram Orano in vna Baren, coram eodè Seraphino, die 19. Iunij 1595. vt testatur Aloisius Ricc. prax. decis. 493. num. 6. nequè Capitulum etiam stante consuetudine potest statuere, & concedere, quod distributiones absentibus tribuantur, etiam per momentum temporis Concil. Trident. loco citato, potest tamen illas vnusquisq; quæ iam accreuerint, sibi remittere. Gratian. discept.

discept. forens. cap. 166. num. 31. cum sequentibus. Sed accrescunt alijs interessentibus diuinis Officijs, prout sunt plures, aut pauciores pro numero interessentium, & presentes sibi acquirunt, non illo iure accrescendi, de quo in l. re coniuncti. ff. de legat. 3. Sed dicto cap. vnic. Nauar. conf. 3. de solut. & non valet consuetudo in contrarium, dicto cap. vnic. & fuit resolutum in Rota Romana coram dicto Seraphino, dicta decif. 19. Ricc. decif. 4. 3. immò nullus nisi solus Papa potest dispensare, vt quis in absentia percipiat distributiones quotidianas, quæ Canonicis, & alijs, qui officijs diuinis inferniunt: non autem absentibus sunt distribuendæ, Io. Francif. de Lione. in Thesaur. for. Eccles. part. 2. cap. 18.

Distributiones verò, quæ perceptæ sunt ex tertia parte fructuum, & reddituum, dignitatum, Canonicatum, & personatum in Ecclesijs cathedralibus, & Collegiatis iuxta decreta Concilij Trident. sess. 21. cap. 3. & sess. 22. cap. 3. de reformat. quas non lucrantur absentes, non accrescunt presentibus, & interessentibus diuinis officijs: sed applicantur fabricæ Ecclesiæ, vel alteri pio loco arbitrio ordinarij.

Nec Capitulum, nec alij presentes possunt concedere, vt absentes distributione percipiant; quia consensus Canonicorum, & aliorum est priuatus, & non potest præiudicare iuri publico, ius publicum, ff. de pact. cap. si diligenti, de for. compet. & tantò magis hodie per Concilium Trident. dicto cap. 12. §. distributiones, sess. 24. vbi statuitur, quòd non possit fieri remissio distributionum quotidianarum, idem tenet Nauar. de hor. Canon. Miscellan. 19. & conf. 7. de Cleric. non resident, neq; aliquid de eis. Cuiquam donare; & propterea cum in Ecclesia nostra Cathedrali Montispilusij esset introductus prauus abusus, quòd Capitulum solebat ex distributionibus aliquam pecuniæ quantitatem Episcopis, & alijs donare, ego porrexi supplicem libellum Sacræ Congregationi Concilij Tri-

T

dent.

dent. his verbis. Illustrissimi, & Reuerendissimi Domini supplicatur pro declaratione infraſcripti dubij ſecundum formam Sacri Concil. Trident. in cap. 12. §. Distributiones verò, ſeſſ. 24. de reformat. In Eccleſia Cathedrali Montispiuſij omnes redditus, qui ſunt communes inter Canonicos, & alios Sacerdotes conſiſtant in distributionibus quotidianis, quæ licet non quotidie: ſed in fine anni, quo maturantur, diuidantur intereſſentibus diuinis officijs, habita tamen ratione ad ſeruitia quotidiana per punctos, quibus abſentes à ſeruitio chori ſingulis diebus, & horis punctantur, portionesq; abſentium alijs præſentibus accreſcunt, & cum introductum ſit, quod aliquando maior pars Canonicorum, & aliorum Sacerdotum congregato Capitulo ſoleat donare aliquam quantitatem dictarum distributionum Epifcopo, vel alijs. Quæritur an donatio valeat in præiudicium non conſentientium, ita ut portio ſit danda integra non conſentientibus abſq; diminutione. Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Trident. interpetrum cenſuit huiuſmodi donationem ſaltem quo ad illos, qui non conſentiunt nullam, atq; irritam eſſe, eoſq; cum diuinis inſeruerint integras distributiones quotidianas lucrari, perinde, ac ſi donatio non proceſſiſſet. Horat. Cardinal. Lancilottus.

4 Sed notandum eſt, quod licet Epifcopi poſſint habere duos Canonicos in eorum ſeruitio, cap. ad audientiam, de Cler. non reſid. qui Canonici lucrantur fructus ſuarum præbendarum, ſed non distributiones quotidianas, cap. de cætero de cler. non reſid. Nauar. conf. 2. de Cler. non reſidi, tamen hoc procedit cum diſtinctione, quam facit Sacra Congregatio Concilij Trident. prout reſcripſit Epifcopo noſtro per hæc verba. Reuerendiſſimo Domino vti fratri Epifcopo Montispiuſij, duo iſtius Eccleſiæ Cathedralis Canonici quoties amplitudini tuæ inſeruiendi cauſa abſuerint à reſidentia, ſi quidem redditus omnes Capituli conſiſtant in distributionibus quotidianis, lucrantur illi qui-

5 quidem ipsas quoque distributiones, earum tamen dimissa tertia parte, quæ deseruientibus accrescit: sin autem distributiones sunt à massa communi distinctæ, tunc amissis integris distributionibus quotidianis, præbendæ fructus dumtaxat eis capere licebit, id de sententia Sacræ Congregationi Concilij Trident. interpetris ad amplitudinem tuam scripsi, vt quid, quatenusq; sibi, & Canonicis sibi seruientibus permillum sit, intelligat, & vbi opus sit exequatur. Valeat interim in Domino, qui gratiæ suæ dona cumulatiùs largiatur. Romæ die 30. Martij 1591. Amplitudinis tuæ Reuerendissimæ vti frater. Hieronim. Cardinal. Mathæus.

6 Item notandum est, quod quamuis duo Canonici seruientes Episcopo censeantur præsentés in choro, & lucrentur fructus præbendæ, vel duas partes distributionum quotidianarum, vt supra ex dicta declaratione Sacræ Congregationis: non tamen alij, qui non sunt Canonici, qui seruirent Episcopo; quia tex. in dicto cap. ad audientiam, de Cler. non resid. procedit in Canonicis tantum, & non extenditur ad alios inferiores; quia cum materia sit odiosa, & damnosa Ecclesijs, ex quo diminuitur cultus diuinus, strictè est intelligenda, Abb. in cap. cum dilectus, num. 7. de cler. non resid. & cum dignitates, & Canonici teneantur assistere Episcopo Pontificalia exercenti, Concil. Trident. sess. 24. cap. 12. §. omnes verò de reformat. cum ei assistunt etiam si exerceat pontificalia in alia Ecclesia, quàm cathedrali, lucrentur distributiones, non autem extra Ciuitatem, & non tenentur assistere Episcopo priuatim celebranti, prout censuit eadem Sacra Congregatio.

7 Sed quæro, an valeat consuetudo, vt quis seruiciens Ecclesiæ in vna hebdomada lucretur distributiones quotidianas, etiam in alia hebdomada, in qua est absens à choro, prout in quibusdam Ecclesijs, in quibus Canonici, & alij Sacerdotes seruiunt per hebdomadam. Respon. quod puto dictam consuetudinem non valere; quia videtur

detur esse contra rex. in dicto cap. vnic. de cler. non resid. lib. 6. & consequenter contra decretum Concilij Trident. in dicto cap. 12. §. distributiones verò, quod illud innovauit, dum disponit distributiones quotidianas non esse tribuendas illis, qui non interfunt diuinis officijs, non obstante quacumq; consuetudine, sicut non valet consuetudo, vt interessens vni officio, lucretur distributiones assignatas pro alio officio, in quo non est præsens, Nauar. conf. 9. de cler. non resid.

Hanc regulam, quod distributiones quotidianæ inter-
 2 ressentibus tantùm diuinis officijs dari debeant, amplio etiam si abessent ex deuotione, puta causa peregrinationis, etiam si extaret statutum in Ecclesia, vt illas lucretur absentes ex causa peregrinationis; quia tale statutum nõ valet, vt ita refertur censuisse Sacram Concilij Congregationem, per cap. prædictum Concilij, §. distributiones verò ibi quauis remissione exclusa; item non debentur absentibus etiam per modicum tempus; quia omnibus horis interesse tenentur, atq; per omnes horas debet fieri compartitio distributionum, clem. 2. iuncta glos. in verb. certis horis, de çtat. & qualit. Nauar. conf. 9. de cler. nõ resid.

Secundò amplio, etiam si Canonici, vel alij Sacerdotes
 9 associarent Episcopum volentem audire quodocumq; missam in Ecclesia Cathedrali, sed in alia Ciuitatis; quia dicti associantes ammittunt distributiones quotidianas ex declaratione Sacræ Congregationis Concilij his verbis. Non possunt Canonici videlicet duo, aut plures associantes eorum Prælatum quandoq; volentem audire missam in Cathedrali, sed in alia Ciuitatis Ecclesia, par icipes fieri distributionum quotidianarum, quæ omnino præsentibus, & interressentibus, & inseruientibus dantur, de qua declaratione testatur, Gonzal. in regula octaua Cancellariæ Apostolicæ, num. 181.

Tertiò amplio, etiam si Canonici abessent per tres menses ab Ecclesia ex decreto Concilij Trident. sess. 24. cap. 12. §.

12. S. præterea de reformat. quia, & si liceat eis abesse, non tamen lucrantur distributiones quotidianas, quæ accre-
11 scunt alijs seruientibus, ex declaratione eiusdem Sacrae Congregationis: sed nota, quòd absens quoq; dicitur quò ad residentiam Canonatus, etiã si maneat in Ciuitate, vbi sita est Ecclesia: sed non seruit, neq; frequentat eam, vt declarauit eadem Sacra Congregatio his verbis. An puniendi sint, qui à seruitio Ecclesiæ absunt, quamuis in loco, vbi ipsa Ecclesia constitit, sint præsentés? Sacra Congregatio censuit eos esse puniendos; nam Canonici non possunt abesse nisi per tres menses, de qua declaratione
12 testatur Ricc. in prax. decif. 501. Item nota, quòd quando Canonici volunt abesse à residentia per dictos tres menses, non tenentur obtinere licentiam ab Episcopo. ita declarauit Sacra Congregatio Concilij per hæc verba, Congregatio Concilij censuit non requiri licentiam Episcopi, quando Dignitates, Canonici, & Portionarij abesse volunt tempore ipsis Concilio Trident. permisso: non tamen omnes simul abesse possunt, nè Ecclesia suo debito seruitio destituatur, quibus mensibus per Concilium abesse licet causam absentia non esse opus assignare. item aliàs decreuit his verbis. Quando vigore decreti Concilij Canonici abesse volunt, non tenentur causam Episcopo significare, vel ab eo licentiam petere; ratio potest esse, quò frustra precibus impetratur, quod à lege concessum est, l. r. C. de Thesaur. lib. 10. glos. in l. 1. ff. ad municipal. & ibi Doctores, & de dicta declaratione Concilij testatur, Ricc. decif. 501.

13. Quartò amplio etiam in eo, qui tempore, quo dicitur vna hora in choro, missam celebrat in eadem Ecclesia ex deuotione, vel ex obligatione; nam non dicitur interfuisse illi horæ, nec illius distributiones percipere potest, si verò iussus fuerit à Superiore, vt celebret, tunc percipiet eas; superior tamen cauere debet à tali iussione. ita eadem Sacra Congregatio per eademmet verba censuit, vt refert .

refert, Quarant. in Summ. Bullar. in Verb. Distributiones quotidianæ.

14 Quintò amplio etiam in eo, qui licet sit præfens in choro, non tamen recitat, vel non cantat officium cum alijs: sed summissa voce dicit officium; quia non censetur de corpore chori, non lucratur distributiones quotidianas, Gaet. in Verb. Horæ canonicæ, Nauar de hor. canon. cap. 16. n. 5. per cap. fin. dist. 92. Innoc. in cap. dolentes de celebrat. miss. Siluest. in Verb. Horæ § 3.

15 Sextò in Vicario generali Episcopi, qui est de gremio Capituli; quia si vult lucrari distributiones debet interesse in choro, & sedere in loco suo, & si est Canonicus in loco sui canonicatus, & incedere in apparatu clericali, ita fuit pluries resolutum in Congregatione sacrorum Rituum, & signanter in Ecclesia Lauretana, vt refert Prax. Archiep. Cur. Neapol. cap. 86. in additione his verbis. Sacra Rituum Congregatio inhærendo decretis alijs in simili casu factis censuit, & declarauit Vicarium generalem, cum sit Præbiterius, & tertia Dignitas eiusdem Ecclesiæ, nullo modo posse lucrari distributiones quotidianas, nisi in suo proprio stallò, seu loco, & in habitu canonicali, quo similes eiusdem Ecclesiæ Dignitates, & Canonici vtuntur, missis eiusdem Ecclesiæ horis canonicis, diuinis officijs, & actibus Canonicalibus, & Capitularibus assistat; cæterùm si tamquam Vicarius generalis in habitu Prælati primum locum supra omnes Dignitates, & canonicos habere contendit, tunc nullo modo posse, nec debere lucrari distributiones quotidianas censuit, & declarauit. Die 21. Martij 1609. Dominicus Episcopus Ostiens Cardinal. Pinellus Mucantius Secretarius Congregationis.

16 Septimò amplio in Vicario Episcopali sede vacante, qui deputatur à Capitulo, si est de gremio, & corpore ipsius, qui dùm à choro abest, licet exerceat officium, illiq; tempore diuinorum officiorum vacat, non lucratur tamen distributiones quotidianas, Alex. Monet. in tract. de distribution.

bution. quotid. part. 2. q. 11. n. 83. Quarant. in Summ. Bul-
lar. in Verb. Capitulum sede vacante, n. 8. in fin.

17 Sed limitatur, & primò, si aliquis de mandato sui Capitu-
tuli, quia pro utilitate, & necessitate luez Ecclesiæ censetur
residere, lucratur distributiones quotidianas, Archid. in
cap. 1. de cler. non resid. lib. 6. quod procedit, etiam si ef-
set Dignitas, vel Canonicus, Navar. conf. 8. de cler. nō resid.

18 Secundò limitatur in habente beneficium in Ecclesia ca-
thedrali, vel collegiata, cui est annexa cura animarum; quia dum animarum curæ vacat, debet percipere distribu-
tiones quotidianas pro eo tempore, quo ei vacat, Concil.
Trident. sess. 22. cap. 3. de reformat. Navar. conf. 2. n. 2.
de cler. non resid. & similiter pœnitentiarius deputatus ad
formam Concilij Trident. qui dum confessiones audit in
Ecclesia, censetur præsens in choro, ex decreto Concilij
Trident. sess. 24. cap. 8. in fin. de reformat.

19 Tertiò, debentur distributiones infirmo, durante eius in-
firmitate, cap. 1. de cler. non resid. lib. 6. innouatum per
Concilium Trident. dicta sess. 24. cap. 12. §. distributiones
vero, quia ex morbi impedimento non potest personaliter
adesse diuinis officijs, licetè percipit distributiones quoti-
dianas in absentia, Duen. regul. 206. Verf. limita septimò,
Fusch. de visitat. Eccles. lib. 1. cap. 15. n. 25. & cap. 20.
n. 26. quod procedit etiam, si infirmitas esset causata culpa
ipsius infirmi, Couar. Var. resolut. cap. 13. n. 8. Fusch.
dicto cap. 20. n. 26. Monet. de distribut. quotid. part. 2.
q. 6. n. 21. & licet aliqui dixerint, quòd ex delicto, & pec-
20 cato, per quòd infirmitas peruenerit, non debet comodum
reportare, & quòd malè meritis, debet egestate laborare,
l. bona fides, ff. de posit. alias esset iniuria nasci, vnde iura
oriuntur, l. bona fides, ff. de posit. alias esset iniuria nasci vn-
de iura oriuntur, l. meminere, C. vnde vi, cap. qualiter, &
quando in principio de accusat. & indicens est crimen
suum comodis alienis impendere, cap. fin. dist. 46. tamen
vera,

diſſas ex priuilegio ſpeciali fauore fidei eis conſeſſo à Paulo Tertio, & Pio Quinto, vt referunt Roi. de priuileg. inquit. 420. & Spin. in ſpecul. teſt. gloſ. 3.

24 Sextò limitatur in carcerato, & iniuſtè detento; nam ei debentur diſtributiones quotidiana, & etiam funeralia, & alia inſtar earum, quæ ſolis præſentibus diuiduntur, & diſtribuuntur, cap. ſuper cauſa, 2. q. 5. gloſ. comunitè recepta in cap. paſtoralis. §. verum in Verb. ſubtrahuntur, de appellat. non obſtante quacumq; conſuetudine incontra- rium, Couar. var. reſolut. lib. 3. cap. 13. n. 8. Verſ. 11. Nauar. conſ. 9. de cler. non reſident. Ielius Zecch. de Republic. Chriſtian. cap. 24. n. 6. Verſ. ſextò debentur. Alex. Monet. de diſtrib. quotid. part. 2. q. 5. n. 80. Item iniuſtè excom- municatus debet habere diſtributiones quotidianas, tenet Copar. var. reſolut. lib. 3. cap. 13. n. 8. Verſ. Cæterum, Monet. de diſtribut. quotid. par. 2. q. 15. n. 22. ſic etiam iniuſtè, & nulliter interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ, & ſuſpen- ſus, idem Monet. loc. citato, n. 46. & part. 3. q. 6. n. 46.

25 quòd procedit etiam, ſi carceratio, vel excommunicatio eſſet iuſta ex parte iudicis, vt ſi habuiſſet inditia ſufficientia, non ſolum ad capturam, & carcerationem: ſed etiam ad illum torquendum; quia ſufficit, quod ſit iniuſta ex parte rei, qui poſtea per ſententiam fuit abſolutus, vt eſt caſus formalis in dicto cap. ſuper cauſa, 2. q. 5. etiam ſi in primo iudicio fuerit lata ſententia condemnatoria, quæ per appellationem interpoſitam à iudice appellationis reuocata fuerit, & per eius ſententiam inquitus, ſeu accuſatus abſolutus fuerit; quia appellatio ſuſpendit ſententiam, quatenus reſpicit futurum, & quatenus reſpicit præſens extinguit, l. 1. ff.

26 ad Turpillan. & qui appellat, nō dicitur condēnatus, l. 2. §. ſin. ff. de pæn. & hoc procedit etiā, ſi eſſet cōſuetudo in contrariū, & quia probaretur nunquā fuiſſe datas diſtributiones carceratis, & excomunicatis, ſi uè iniuſtè; quia vt irrationabilis non valet; nā eſt contra ius naturale, & diuinū, quod dicitur, neminem ſine culpa damno ſubiiciendum eſſe, cap. 2.

de constit. Nauar. consl. 10. & 11. de cler. non resid. Quarant. in Summ. Bullar. in Verb. Distributiones quotidianæ:

Septimò limitatur, si aliquis ex canonicis missus fuerit
27 Romam ab Episcopo ad visitandum limina Apostolorum, vel si committeretur Episcopum euntem ad visitandum eadem limina; quia debentur ei distributiones quotidianæ ex declaratione sacræ Congregationis.

Octauò, Collector generalis Cameræ Apostolicæ subcol-
28 lectores, Aduocati, Procuratores fiscales, & Notarij in causis spoliatorum, & iurium præfatæ Cameræ, eorum officio durante lucrantur distributiones quotidianas in absentia per Bullam Sixti Quinti Datâ Romæ sub anulo Piscatoris, die 8. Maij 1590. anno Pontificatus sui sexto.

Nonò, quando aliquis Canonicus, vel Archidiaconus
29 visitat redditus suæ præbendæ, percipit distributiones quotidianas; cum visitando, & defendendo prædicta iura, & loca seruiat Ecclesiæ in re vtili. Alex. Monet. part. 2. q. 11. n. 631.

Decimò, examinatores in Synodo deputati si causa exa-
30 minis absunt à choro, lucrantur distributiones quotidianas, Lelius Zech. de Republ. Ecclesiast. tit. de beneficia- tis n. 13. in fin. refert. ita Sacram Cōgregationem decidisse.

Sed notandum est, quòd distributiones quotidianæ non
31 solùm sunt, & illæ dicuntur, quæ quotidie actu distribuuntur: sed etiam, quæ in fine anni diuiduntur inter eos, qui in anno fuerunt præsentés in choro in diuinis officijs; habitata tamen ratione in diuisione, & distributione ad seruitia quotidiana, & singularum horarum, Mandos. de signat. grat. tit. pensiones, Verf. distributiones, Addit. ad Quarant. in Summ. Bullar. in Verb. Residentia; quia licèt distributiones quotidianæ strictè dicantur illæ, quæ quotidie actu, & Singulis diebus distribuuntur, Arg. tex. in cap. vnic. de cler. non resid. lib. 6. tamen quando distributiones in fine maturantur, distribuuntur habito respectu ad seruitia quotidiana per punctos, dicuntur etiam distributiones quotidianæ, Achill. de Grass. decis. 12. de præbend. & ita fuit resolu-

resolutum in vna Barem. coram Domino Seraphino, die 19. Iunij 1595. & Achill. de Grass. in dicta decil. 12. dicit, quòd distributiones quotidianæ etiam dicuntur, quamuis solutio vnica tantùm fiat certo tempore: non autem in singulos dies, vel horas habita ratione ad seruitia singularum horarum canonicarum. Sed notandum est, quòd istæ distributiones, quæ non quotidie: sed in fine anni, vel semestri diuiduntur, dicuntur improprie distributiones quotidianæ; Vnde canonicatibus non habentibus præbendas distinctas, huiusmodi distributiones dicuntur facere præbendam, & loco eius succedunt; ex quo infertur, quòd in dictis distributionibus non procedit regula illa, quòd priuilegiati in absentia, licet participant fructus præbendæ: non tamen distributiones quotidianas; quia cum succedant loco præbendæ, tamquam fructus habentur, & absentes Canonici ex quauis legitima causa illas lucrantur, glos. in dicto cap. vnic. de cler. non resid. in Verb. receperint, & cap. licet in Verb. distributiones, de præben. Abb. in cap. olim de Verb. signif. Archid. in dicto cap. vnic. Nauar. conf. 13. de cler. non resid. Ricc. decil. 499.

Secundò notandum est, quòd clerici quotidie horis canonicis interesse debent per ea, quæ habentur in cap. 1. de celebrat. miss. & notat glos. in dicto cap. vnic. in Verb. infirmitas de cler. non resid. sed Episcopi non sunt immunes ab eorum Ecclesiæ cathedralis horis, vt ipsi existimant; nam Gregorius in cap. peruenit 7. q. 1. statuit. vt Episcopus in sua Ecclesia more sacerdotali residere debeat, non obstante cap. Episcopus, de consecrat. dist. 3. vbi habetur, Episcopum non teneri interesse diuinis officijs, præterquam Dominicis diebus, quia non intendit dicere, quòd interesse non teneatur alijs diebus, sed quia Dominicis diebus se excusare non potest, nisi ob infirmitatem, vel aliam similem causam; & si alijs diebus alia causa leuiori non possit, Nauar. de hor. canon. cap. 5. n. 16.

Tertiò notandum est, quòd distributiones quotidianæ

33 habent priuilegium, quòd de eis non fit spoliū; quia efficiuntur bona propria clericorum, & vti quaesita ratione laboris, & seruitij personalis Ecclesiæ; possunt de illis disponere ad eorum libitum, Gemin. in cap. presenti, ff. de off. ord. lib. 6. Couar. in cap. cum in officijs de testam. Dec. conf. 280. Rodoan. in tract. de spol. Eccles. q. 1. num. 27. Verf. vltierus Canones.

Quartò notandum est, quòd maior pars Capituli non potest concedere, vt qui non habet vocem in Capitulo, illam habere possit, & dicere suum votum, nisi consentirent omnes, glos. comunitè recepta, in cap. quia propter, in Verb. vice omnium, de elect. quia necesse est, quòd totum capitulum concors sit, & nullus discrepet, Nauar. conf. 2. n. 3. de consuetud. Vnic. de Franch. decis. 2. n. 22. & tunc dicitur Capitulum, quando est more solito, & consueto congregatum: & deliberatio, seù conclusio ibi à maiori parte facta, dicitur actus gestus à Capitulo, sicut de Vniuersitate dicunt, Bart. Angel. & Paul. de Castro in l. sicut, §. si quid Vniuersitati, ff. quòd cuiusq. vniuers. nomini, & in l. metum, §. animaduertendum, ff. quòd met. caus. glos. in l. aliud, §. refertur, ff. de regul. iur. hinc est, quòd actus gesti per decuriones, & electos extra Concilium legitimè congregatum, & per Canonicos extra Capitulum, licet omnes de regimine Vniuersitatis, & omnes Canonici de Capitulo concurrant, non censentur actus Vniuersitatis, nec Capituli, Bart. in l. omnes populi, ff. de iust. & iur. Bernan. conf. 37 42. n. 7. lib. 2. quia Vniuersitas, seù Capitulum est quædam persona legalis & intellectualis seperata à ciuibus, & à Canonicijs, sicut hæreditas differt a rebus hæreditarijs, sic Capitulum, Vniuersitas, & Collegiū differunt à personis eorū, vt latè per Gabriel. in tract. comun. opin. tit. quodq; cuius Vniuers. nom. conclus. 1. Hinc est, quòd in Regno nõ potest Vniuersitas etiã mittere litteras alicui, nisi congregato consilio, & subscriptas manibus Syndicorū, & Decuriorū præcedere conclusione scripta in libro conclusionum per regiam pragmat-

gramaticam Don Petri Giron, die 22. Iulij 1585.

39 Quintò notandum est, quòd licet officialis secularis possit interuenire in Concilio Vniuersitatis, glos. magna in l. l. ff. quòd cuiusq; vniuersit. nom. vbi Socc. n. 24. nisi vaxalli litigarent cum Barone; nam tunc petita licentia, quamuis non obtempta possunt se congregare, dumodo tractetur de causis contra Baronem tantum, pro vt fuit decisum per Sacrum regium Consilium teste, Vic. de Ann. Singul. 367. tamen Vicarium generalem Episcopi, videtur dicendum
40 non posse interuenire in Capitulo, quamuis Episcopus, quando non tractatur de re spectante ad suum, vel suorum comodum, possit interuenire iuxta decretum Concilij Trident. sess. 23. cap. 6. de reformat. sed Vicarius potest interuenire, si talis facultas ante Concilium Trident. ex consuetudine, aut alio quocumq; iure legitimè competeat, aliàs minimè potest, vt refertur censuisse sacram Congregationem.

Demum est notandum, quòd si distributiones quotidianae, massa comunis, vel praebendae consistant in terraggijs, illa debent per colonos asportari in domum eorum, quibus debentur, si ita est consuetudo; nam ita decisum fuit per Sacrum regium Consilium, vt dixit, Vinc. de Ann. allegat. 94. n. 11. lib. 2.

**AN VALEAT CONSVETVDO EXIGENDI
aliquid temporale pro re spirituali. Cap. XIII.**

S Y M M A R I V M.

- 1 **S**acramenta liberè sunt administranda.
- 2 Consuetudo laudabilis qua fit.
- 3 Consuetudo contra ius diuinum est detestanda.
- 4 Consuetudo introduceta à laicis ad fauorem clericorum quando valeat.
- 5 Consuetudo soluendi aliquid pro benedictione nubentium an valeat.

- 6 *Pacifici an liceat pro exequijs .*
- 7 *Prædicatores verbi Dei licetè possunt petere mercedem prædicationis .*
- 8 *Prædicatores possunt pacisci mercedem prædicationis .*
- 9 *Monachus quicquid acquirit , Monasterio acquirit .*
- 10 *Consuetudo , ut Clerici distribuunt populo candelas in die Purificationis , est valida , & obseruanda .*
- 11 *Consuetudo immemorabilis habet vim priuilegij .*
- 12 *Consuetudo , quæ redundat in utilitatem clericorum , quando valeat .*
- 13 *Consuetudo , ut soluatur aliquid pro prima missa an valeat .*
- 14 *Consuetudo , ut pro immisione in possessione canonicatus , vel beneficij aliquid soluatur . an sit valida .*
- 15 *Episcopi conferentes beneficia , vel exequentes Bullas Apostolicas nihil possunt accipere .*
- 16 *Cancellarius , seu Secretarius Episcopi quid possit accipere pro bullis .*
- 17 *Consuetudo dandi munus , quod stratum vocant , à Capitulis suis Episcopis an sit valida .*
- 18 *Consuetudo præter ius præscribitur spatium decem annorum .*
- 19 *Episcopi tenentur tueri iura debita suæ dignitatis .*
- 20 *Munera , quæ à principio sunt voluntaria , per consuetudinem fiunt debita .*
- 21 *Strena quid significat .*
- 22 *Consuetudo , ut Sacerdotes soluant singulis annis Episcopo singulos aureos an valeat .*
- 23 *Consuetudo seruiendi Ecclesie per triennium , antequam quis participet , an valeat .*

IN hac materia an exigi possit aliquid temporale pro re spirituali, est recurrendum ad tex. in cap. ad Apostolicam, de simon. vbi Innocentius Tertius dicit, quòd quidam clerici pro exequijs mortuorum, benedictionibus nubentium, & similibus pecuniam exigunt, & extorquent; & si fortè eorum cupiditati non fuerit satisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt, & è contra quidam laici laudabilem consuetudinem erga sanctam Ecclesiam pia deuotione fidelium introductam ex fermento hæreticæ prauitatis nituntur insurgere sub prætextu canonicæ pietatis,

fatis; quæ propter sub his prauas exactiones fieri prohibemus, & pias consuetudines præcipimus obseruari, statuentes, vt liberè conferantur Ecclesiastica Sacramenta: sed per Episcopum loci veritate cognita compescantur, qui malitiosè nituntur laudabilem cõsuetudinem immutare. Idem statuit, Alexander Tertius in cap. non satis, & cap. sequenti, de simon: vbi dicit, quod simoniacum est recipere pretium pro ingressu Religionis, pro prioratibus, vel Cappellis concedendis, pro concedenda sepultura, pro chrismate, pro oleo sancto, pro benedictionibus nubentium, vel alijs sacramentis. Nec valet consuetudo in contrarium, nisi sit rationalis, & laudabilis, vt in dicto cap. ad Apostolicam; & ideò videndum est, quæ sit consuetudo laudabilis; & in hac materia potest dici, quòd est illa, quæ est introducta à pia fidelium deuotione, vt colligitur ex dicto cap. ad Apostolicam; erga sanctam Ecclesiam. Sed pro intelligentia est distinguendũ. Aut consuetudo exigendi temporale pro re spirituali habuit malã originẽ, & malũ principiũ, & vitiosũ, aut bonũ, & honestum: quando habuit principium malum, nempè quando illa exactio est introducta per extortionem, & per vim, & tunc non est consuetudo laudabilis: sed est corruptela detestanda, Abb. in cap. suam, de simon. vbi dicit, quòd consuetudine introduci potest, vt aliquid detur pro re spirituali sine simonia, vt quando non præcessit exactio: sed ex mera liberalitate, & deuotione populari: sed si per vim, & per extortionem est introducta, est irrationalis, & improbanda; cùm sit contra ius diuinum, cap. cum in Ecclesia, de Simon. Aut consuetudo habuit bonum principium, nempè quando ex voluntaria, & spontanea fidelium oblatione est introducta; & tunc est sustinendum, aut est introducta consuetudo à laicis ad fauorem clericorum, aut à clericis contra clericos. Primo casu quando est introducta à laicis ad fauorem clericorum, & tunc, si est præscripta spatio decem annorum, est consuetudo valida, si habuerit bonum principium, Abb. in cap. perue-

- peruenit de censib. hinc est, quòd valet consuetudo, vt pro exequijs defunctorum soluatur certa quantitas pœcuniæ, & sic etiam pro benedictionibus nubentium, & huiusmodi,
- 6 & stãte tali consuetudine, nō potest antea pacisci, S. Thom. 22. q. 100. art. 1. & 2. Abb. ex Felin. in dicto cap. ad Apostolicã, vbi dicũt, quòd nec peti potest pignus, nec fidiussor, nisi experientia visum esset, quòd ex post facto talis merces non posset exigi, vel cum difficultate; quia tunc benè potest peti, & accipi pignus, Gaet. in Verb. Simonia, S. 4. Nauar.
- 7 in Manual. cap. 23. n. 101. & 106. Item Concionatores verbi Dei licitè possunt petere, & exigere mercedem suæ prædicationis ob locationem suorum operum; non enim venditur verbum Dei: sed labor, qui est pretio æstimabilis pro necessitate emendi libros, & alia necessaria pro sustentatione vitæ, vt quotidie videmus obseruari, quod procedit non solùm vt possint petere, & percipere elemosinam, scũ mercedem post completam concionem: sed possunt pacisci antea, & Simonia non committitur: quia principalis intentio est non vendere rem sacram: sed labores locare; nam Diuus Paulus ait, si seminamus vobis spiritualia, congruum est, vt temporalia metamus, quod est registratum in cap. si Episcopus, de off. ordin. lib. 6. etiam si talis prædicator sit diues beneficijs, vel patrimonio; nam fit per locationem operum, Abb. in cap. cum ex officij de præscript. Sor. de iust. & iur. lib. 9. quest. 6. art. 2. & art. 3. S. Thom. loco citato, & intelligitur de illis prædicatoribus, qui possunt
- 8 proprium possidere: sed de alijs subintrat regula, quicquid acquirit Monachus, acquirit Monasterio, cap. cum ad Monasterium de stat. monacor. Aut consuetudo est intro-
- 10 ducta à clericis ad fauorem laicorum, & sic à laicis contra clericos, & tunc vt dictum supra si bonum principium ha-
- 11 buit, quod in dabo est præsumendum, est valida; hinc est quòd vbi adest consuetudo, qua Parochi suis expensis distribuunt candelas in die Purificationis Beatæ Mariæ Virgini-
 nis, teneatur obseruare dictam consuetudinem, si sit præ-
- scripta

scripta spatio decem annorum, & possunt compelli ad obseruandam talem consuetudinem, Felin. in dicto cap. ad Apostolicam, & tanto magis dicta consuetudo est obseruanda, quando est immemorabilis, vt in multis Ciuitatibus, in quibus Episcopi in prædicto die distribuunt populo candelas suis impensis, cum hæc consuetudo habeat vim priuilegij, cap. super quibusdam, §. præterea de Verb. signif. l. hoc iure, §. dictus aquæ, ff. de aqu. quotid. estiu, Abb. & Felin. in cap. cum contingat, de for. compet. & in cap. accedentes de præscript. Dec. cons. 171. Abb. in cap. ad hoc de simon. Paul. Fusch. de visitat. & regimin. Eccles. lib. 1. cap. 20. n. 321. Cardinal. Tusch. practicar. conclus. tom. 2. conclus. 330 n. 2. Aut consuetudo est introducta à clericis contra clericos: & tunc est distinguendum, aut consuetudo redundat in priuatam utilitatem clericorum, vt in cap. si quis pro certo, & cap. iacobus, de Simon. qui textus loquuntur de praua illa consuetudine, vt in admittendo aliquem in numero Canonicorum, soluatur aliquid Canonicis, & Capitulo, vel vt fiat prandium, vel si propter primam missam celebrandam competat Archidiacono vna vacca, vel prandium præbyteris, talis consuetudo non obligat, & est simoniacæ, dicto cap. iacobus. Aut talis consuetudo redundat in comunem utilitatem Ecclesiæ, & valet, vt si dandum est aliquid pro paramentis, pro fabrica, vel pro celebrandis missis, vel diuinis officijs, per decretum Concilij Trident. sess. 24. cap. 14. de reformat. & Bullam Pij Quinti, quæ incipit Durum nimis, publicatum Romæ calend. Junij. 1570.

14 & refertur sacram Congregationem censuisse, non posse Capitulum quicquam exigere pro immessione in possessionem Canoniciatus, vel præposituræ, nisi aliquo statuto, vel consuetudine id in aliquos pios vsus erogandum esset: & an valeat consuetudo, vt Canonici soluant aliquam pecuniæ quantitatem, quando capiunt possessionem Canoniciatus erogandam in reparationem domorum, noieudinorum, & huiusmodi Ecclesiæ, vide Nauar. in cons. 87. de simon.

- Simon. & an liceat Episcopo pro collatione beneficiorum,
 15 Canoniarum, vel pro bullarum apostolicarum executione aliquid accipere, vide Nauar. in conf. 15. de Simon. vbi dicit nihil licere accipere ex decreto Concilij Trident. dicti sess. 24. cap. 14. in quo dispositum est, non posse exigere aliquid ab ijs, qui sunt electi, presentati, instituti, vel instituendi: immò si Episcopus aliquid, & si dulciora dumtaxat exegerit in receptionem alicuius Canonici, est suspensus a pontificalibus per dictam Constitutionem Pij
 16 Quinti; & quicquid receperit, ad restitutionem tenetur. Item neq; Secretarius Episcopi, quacumq; consuetudine non obstante, potest pro bullis accipere, nisi vnum aureum, fertur enim Sacram Congregationem Concilij censuisse, non posse Cancellarios Episcoporum pro expeditione litterarum collationis, vel institutionis quorumcumq; beneficiorum, vel pro deputatione Vicariorum accipere mercedem, nisi suo labori conuenientem, que tamen pro scriptura, sigillo, cera, & omnibus computatis vnum aureum non excedat, dummodò ipsis Cancellarijs salarium vllum pro officio exercendo constitutum non sit, & ex pecunia, quam acceperint, nihil prorsus emolumenti ipsi Episcopi collatores aliquo modo directè, vel indirectè accipiant; quam declarationem ad verbum refert Addit. ad Quarant. in Summ. Bullar. in Verb. Simonia, Nauar. conf. 2. de Simon. Neq; dicti Cancellarij, possunt accipere aliquid pro litteris dimissorijs, vel pro bullis Ordinum, nisi decimam partem auri iuxta decretum Concilij Trident. sess. 21. cap. 1. de reformat.

Et quo ad hanc consuetudinem à clericis contra clericos
 37 introductam, quæro, an valeat illa consuetudo, qua Capitulum solet donare suo Episcopo, munus quod strenam vocant, in octaua Natiuitatis Domini, ita vt possit compelli ad eam obseruandam? Resp. videri dicendum, quod si
 38 dicta consuetudo est præscripta spatio decem annorum, cum sit præter ius, vt per glōf. in cap. fin. de consuetud. lib. 6.

quòd

quòd valeat; quia consuetudo potest inducere obligationem præstandi aliqua annua iuxta tex. iuncta, glos. in cap. 19 seruitium 18. q. 2. & Prælati tenentur tueri, & conseruare iura suæ dignitati debita, arg. cap. ea, quæ, de off. Archid. & 20 cap. sine exceptione 12. q. 2. & quæ à principio fuerunt munera voluntaria, per consuetudinem fiunt debita, l. si certis annis, C. de pact. Nauar. cons. 4. de consuetud. Sed contrarium puto verum; quia ad præscribendam consuetudinem, licet sufficiant decem anni in rebus profanis: in rebus tamen Ecclesiasticis requiruntur quadraginta anni, quando detrahit iuribus alicuius Ecclesiæ, Innoc. & Abb. in cap. dilecti de consuetud. & requiritur etiam, quod non sit interrupta, vt euenit in nostro Capitulo, quòd cum Episcopus prætendisset ex debito prædictum munus, seu strenam, & habito recurso ad sacram Congregationem Episcoporum negotijs præpositam, fuit decisum, Capitulum non teneri; quia vltra quòd consuetudo, super qua se fundabat Episcopus, non erat præscripta, fuit probatum quibusdam annis non fuisse datam dictam strenam, & multoties fuisse variatam, videlicet modò viginti, & modò plus, vel minus datum; & ideò fuit per illos Illustrissimos, & Sapientissimos Patres rescriptum Episcopo, vt de cætero abstineat ab huiusmodi muneris petitione; namq; magis decet patrem donare filijs, quam filios patri, se conformans textui in cap. cum Apostolus, § prohibemus, de censib. vbi dicitur, quòd non debent filij thesaurizare parentibus: sed 21 parentes filijs. Et de hoc nomine strena vide glos. in cap. legant. Episcopi, dist. 17. vbi habetur, quòd strena dicitur quasi sine treua idest lamentatione, & est donum, quod datur in primo die Ianuarij, quod non est obseruandum, cap. non obseruetis 26. q. vltim. vbi dicitur non obseruetis dies Egipciacos, aut calendas Ianuarij, in quibus cantilenæ quædam, & commestationes fiunt, & ad inuicem dona donantur, quasi in principio anni boni fati augurio.

Et an valeat illa consuetudo in aliquibus Diocesis, vt

22 singuli sacerdotes soluant singulos aureos Archiepiscopo, vel Episcopo quolibet anno, vide Nauar. in cons. 3. de censib.

Insuper quæro, an valida sit consuetudo illa, quæ viget in aliquibus Ecclesijs, vt antequam quis admittatur ad participationem massæ communis, vel distributionum quotidianarum inseruire debeat Ecclesiæ per aliquod temporis spatium, nempe per triennium in quolibet ordine? Resp. dictam consuetudinem esse validam, & non solum rationabilem, sed laudabilem; nam ita censuit sacra Congregatio Concilij, dicens consuetudinem Ecclesiæ Melphiensis, vt præbiteri, & Canonici ad participationem massæ communis ipsius Ecclesiæ non admittantur, nisi prius in Accholitatu, Subdiaconatu, & Diaconatu videlicet in quolibet ex dictis Ordinibus per triennium, & in Sacerdotio per annum dictæ Ecclesiæ inseruierit, sublatam non esse per Concilium Trident. sess. 24. cap. 14. & per Bullam Pij Quinti incip. Durum nimis; nam loquuntur in diuersis terminis, immò consuetudo prædicta est rationabilis tendens ad diuini cultus augmentum.

DE DENUNTIATIONIBVS IN ECCLESIA faciendis pro contrahendis matrimonijs. Cap. XV.

S V M M A R I V M.

- 1 **M**atrimonia clandestina semper damnata, & que sunt matrimonia clandestina.
- 2 Parochus vel alius sacerdos intereffens clandestinis matrimonijs est puniendus.
- 3 Denuntiationes sunt faciendæ publicè in Ecclesia diebus festiuis.
- 4 Episcopus an possit dispensare, vt denuntiationes fiant diebus festiuis.
- 5 Episcopus an possit dispensare contra Concilia generalia, & rationes.
- 6 Papa non censetur dispensare contra Concilia generalia, nisi de eis facta mentionem.

- 7 Denuntiationes si fuerint omiffæ an matrimonium fit nullum.
- 8 Denuntiationes possunt omnes, vel aliqua ipsarum omitti arbitrio ordinarij.
- 9 Abbates, & alij Prælati habentes iurisdictionem quasi Episcopalem, possunt amittere denuntiationes.
- 10 Vicarij generales possunt dispensare, et omiffis denuntiationibus matrimonium contrahantur.
- 11 Præbica in omittendis denuntiationibus.
- 12 Causa quando committitur prudentia & conscientia alicuius an fit cognoscenda ordine iudicario.
- 13 Matrimonium an possit celebrari in alio loco, quàm in Ecclesia.
- 14 Ecclesia quot modis accipitur.
- 15 Denuntiationes an fieri debeant tribus diebus continuis.
- 16 Parochus proprius quis dicatur.
- 17 Matrimonium an possit celebrari tempore Aduentus, & Quadragesima.
- 18 Licentia Parochi, ut alius sacerdos assistat matrimonio, debet esse expressa, & non tacita.
- 19 Exteri quomodo admittendi sunt ad contrahendũ matrimonium.
- 20 Causa, pro quibus possunt omitti denuntiationes, & matrimonium contrahi.
- 21 Malitia dotum, & calumniam importat.
- 22 Matrimonij impedimentum si quis secretò sciat, an teneatur denuntiare.
- 23 Matrimonium consummare ante benedictionem an fit peccatum mortale.
- 24 Matrimonium consumantes ante benedictionem an incurrant in excommunicationem.
- 25 Testis unus an probet mortem viri, ut eius uxor possit transire ad secunda vota.
- 26 Correctio iuris communis est euitanda.
- 27 Ordinarius denegando dispensationem super omiffionẽ denuntiationem existẽtis iusta causa peccat mortaliter.

Matrimonia clandestina semper per sacros Canones fuerunt damnata, & prohibita, cap. cum inhibito, de clandest. dispensat. & matrimonium clandestinum est illud, quod clam contrahitur; & tribus modis dicitur clandestinum, primò quouies matrimonium contrahitur sine testibus

testibus: secundò, quando non fuit cum solemnitate: tertio prætermisiss denuntiatis, glos. in dicto cap. cum inhibito, in Verb. clandestina; & hodie ex Concilij Trident. decreto, sess. 24. cap. 1. de reformat. matrim. statutum est, quòd si Parochus, vel alius Sacerdos, qui cum minori testium numero ibi statuto, & testes qui sine Parocho, vel alio Sacerdote de Ordinarij, vel Parochi licentia his clandestinis matrimonijs interfuerint, & contrahentes grauiter sint puniendi.

Hinc est, ne matrimonia clandestinè contrahantur, quòd olim Innocentius Tertius in cap. cum in tua, de sponsal. & cap. fin. de clandest. disponf. statuit debere fieri denuntiationes publicè in Ecclesia pro contrahendis matrimonijs, idem statutum fuit in cap. aliter 30. q. 5. & est innouatum per Concilium Trident. in dicto cap. 1. Hæ denuntiationes ea præcipua ratione fiunt, vt si fortè subesset aliquod legitimum impedimentum inter contrahere volentes matrimonium, illud detegatur, & prædictum Concilium statuit tres fieri debere omninò denuntiationes diebus festiuis, & licèt Thom. Sanchez de matrim. 1. disput. 7. n. 6. dicat Episcopum posse dispensare, vt fiant diebus ferialibus, ea ratione; quia hoc est minus, quàm omnes remittere: sed contrarium credo verum; quia est Constitutio Concilij gèneralis, contra quam Episcopus non potest dispensare, glos. in cap. cum dilectus, in Verb. ætat. de elect. non enim possunt Episcopi dispensare contra Leges Pontificias, Canones, & deueta Conciliorum generalium, Archid. in cap. licet canon. de elect. lib. 6. Abb. in cap. cum dilecti, n. 10. de elect. & est communis opinio Doctorem in cap. at si clerici, §. fin. de iudic. vbi Felin. nec legatus, Nauar. in relect. cap. si quando, de rescrip. Imò Papa non censetur dispensare, nec derogare Concilio generali, nisi de eo expressionem faciat, & non sufficit clausula generalis derogatoria, cap. experte, & ibi glos. in Verb. nulla mentio, & cap. si cappell. monach. cap. non nulli, & ibi glos. in Verb.

fecerint

fecerint mentionem, de rescript. Archid. in cap. 1. de constit. lib. 6. Felin. in dicto cap. non nulli, n. 3. Nauar. in Manual. cap. 27. n. 265. quia cum decreta Concilij generalis ita matura deliberatione sancita sint, videntur continere vim clau'sula derogatorie ad alia decreta posteriora contraria, Henr. de indulgent. lib. 7. cap. 23. n. 3. Vival. in candel. b. aur. part. 3. cap. 12. n. 22. Caputa. q. part. 1. decif. 268. Verul. decif. 176. quòd est verum, & procedit in dispensatione generali: secus quando Papa dispensat in aliquo casu particulari, & certo, Thom. Sanch. de matrimon. lib. 8. disputat. 35. n. 57. benè tamen possunt fieri denuntiationes quando est magnus concursus populi ad Ecclesiam: vt quia insignis concu'nator habet concienam; quia videtur satisfieri fini, & intentioni Concilij secundum Thom. Sanch. de matrim. lib. 3. disputat. 6. n. 9. Guttier. in tract. de matrim. cap. 56. n. 8. sed an denuntiationes sint de essentia matrimonij. ita vt sit nullum si omittantur? Resp. negatiuè Petr. de Iedelm. de matrimon. q. 45. art. 5. punct. 2. dub. 1. conclus. 2. & in Summ. part. 1. de sacram. matrim. cap. 6. conclus. 6. in fin. Sanch. de matrimon. lib. 3. disputat. 5. Nauar. in Manual. cap. 22. n. 70. vbi dicit, quòd si matrimonium contraheretur coram Parocho, & testibus, non præmissa trina denuntiatione, vel non omiffa legitimè, valeret quidem matrimonium: sed diceretur clandestinum, quo ad alios effectus, quàm annullationis matrimonij; vbi etiam dicit, quod non est necessaria presentia Parochi, & testium in matrimonio denouo contrahendo ab illis, qui illud publicè cum denuntiatione sufficienti contraxerunt: sed propter aliquod impedimentum occultum, fuit nullum, quo sublato, oportet, vt denudè contrahatur; & testatur ita declarasse Pium Quintum, qua declaratione Sacrum Pœnitentiariæ pratorium vtitur.

Et notandum est, quod denuntiationes, quando subest causa, possunt omitti omnes, vel aliqua ipsarum arbitrio Ordinarij, quòd arbitrium non modo a sacrosancto Concilio

cilio Trident. in dicto cap. 1. sess. 24. sed etiam à iure communi tributum est, vt probat Menocch. conf. 69. num. 7. post Hostien. in Summ. tit. de clandest. dispensat. & non solum Episcopi possunt dispensare, vt omittantur omnes tres denunciationses, vel aliqua ipsarum, & quòd postea ante matrimonij consumationem fiant, vt expressè definitur per Concilium Trident. sed etiam Abbates iurisdictionem Episcopalem habentes; nulliq; Diocesano subditi; quia Concilium hoc committit Ordinario, & hi quoq; sunt Ordinarij, Nauar. conf. 2. de clandest. desponsat. & conf. 5. de sponsal. & eadem ratione possunt omnes Prælati iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, vt notant Doctores in cap. Ioannes, de testam. Nauar. conf. 2. de clandest. desponsat. Item Vicarij generales Episcop. possunt dispensare, vt ommissis denunciationibus matrimonium possit celebrari; quia Concilium quatenus iudicio Ordinarij hanc facultatem committit, non tantum Episcopo: sed ei, qui vices illius gerit, committere cõsetur, gloss. in cap. 2. in verb. officialem, de offic. Vicar. lib. 6. Felin. in rubric. de off. Ordia. n. 4. cum sit eadem Episcopi; & eius Vicarij potestas; & idem tribunal. cap. 2. de consuetud. lib. 6. quicquid dicat, Menoch. conf. 69. n. 55. vol. 1. cuius opinionem confutat Ignat. lopez in addit. ad pract. Diaz cap. 73.

Secundò notandum est, quòd in omittendis denunciationibus solet in practica obseruari, quòd examinantur duo testes ad minus, qui deponant inter contrahere volentes matrimonium, nullum adesse impedimentum legitimum, quo posset impediri matrimonium: & si expectaretur tempus faciendi denunciationses, posset oriri impedimentum, qua informatione capta, interponitur decretum, quòd matrimonium contrahatur, & ante ipsius consumationem fiant denunciationses. Verumtamen practica prædicta nõ est necessaria; quia satis est, quòd Ordinarius extrajudicialitè se informet, & fiat certior de causa, pro qua licitè dispensare possit; quia Concilium Trident. in dicto cap. 1.

cap. 1. dicit, nisi Ordinarius ipse iudicauerit, vt prædictæ denunciationes remittantur, quòd illius prudentiæ, & iudicio Sancta Synodus relinquit, & iudicium, & conscientia sunt idem, S. Thom. part. 1. q. 70: art. 13. ad primum: sed 2 quoties aliquid committitur conscientiæ, & prudentiæ alicuius, non est necessaria probatio iudicialis, cap. statutum, S. assessorem, & ibi glos. in Verb. relinquat, de rescript. lib. 6. & ibi. Franch. n. 6. ait. notandum ex hac glos. singulari, quod vbiicumq; committitur aliquid conscientiæ alicuius, non esse necessariam aliam probationem, vel citationem partium; cum sufficiat probationem soli iudici constare: hinc est quòd huius causæ cognitio potest fieri ab Ordinario sine ordine, & figura iudicij, & testibus non receptis in forma iudicij, nec cum iuramento; quia non est iudicialis cognitio: sed ad informationem conscientiæ Ordinarij, Innoc. in cap. cum in tua despos. & cap. 1. de postulat. prælat. n. 5. & ibi, Abb. n. 4. idem Abb. in cap. nobis, n. 5. de elect. Mascrad. de probat. conclus. 1368. n. 14.

Quibus denunciationibus publicatis, vel ex dispensatione omiſſis, si nullum legitimum opponatur impedimentum ad celebrationem matrimonij proceditur in facie Ecclesiæ, & Parochus viro, & muliere interrogatis; & eorum mutuo consensu intellecto, dicit, ego vos in matrimonium coniungo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, vel alijs vtatur verbis iuxta receptum vniuscuiusq; Prouinciæ ritum. Sed quæro, an matrimonium sit necesse, quòd celebretur in aliqua Ecclesia, dùm Concilium dicit in facie Ecclesiæ? Resp. quod matrimonium domj, siuè in alio loco celebratum coram Parocho, & testibus, est validum, & dicitur celebratum in facie Ecclesiæ; quia facies Ecclesiæ accipitur duobus modis: primo pro ecclesia materiali, & murata, in qua diuina celebrantur officia: secundo, pro congregatione, & cætu fidelium, siuè ad orationem, siuè ad quodlibet diuinum misterium congregatorum, etiam in domibus privatis, cap. legimus, dist. 93. cap. multi. 1. q. 1. & cap.

loquitur 24. q. 1. Vnde si matrimonium celebretur in domibus, etiam de nocte tribus luminibus accensis, est validum, & fieri potest; cum Sacrum Concilium annullat matrimonium, solum quando sine Parocho, & testibus contrahitur; ideo satis est coram congregatione fidelium in alio loco presentibus Parocho, & testibus contrahi, & dicitur Satisfactum, Concilio Abb. in cap. cum inhibitio, n. 9. de clandest. desponsat. glos. fin. in cap. fin. Nè prælat. Vic. Suaf. Siluest. in Verb. Matrimonium, 2. q. 17. & Sacra Congregatio ita censuit, Ordinarius non potest prohibere, quin matrimonia domi celebretur servata Concilij forma: sed cum maximè deceat, ut in Ecclesia celebrentur, id honorari debet, non præcipere refert, Thom. Sanch. de Matrimon. lib. 3. disput. 15. n. 20. uti dicit, sufficere coram fidelium multitudine fiat, quæ tamquam catholicorum Congregatio, censei potest Ecclesia, iuxt. cap. Ecclesia de consecrat. dist. 1. & cap. relatum il 2. de testam. glos. in cap. fin. in Verb. præfatam Ecclesiam. Ne prælat. vices suas.

Tertiò notandum est, quod Concilium Trident. in dicto cap. 1. dicit quòd denunciationes fiant tribus continuis diebus festiuis: sed istud non est ita accipiendum, quin aliquot dierum interuallum possit intercedere, quando festa continua sunt, Sanch. de Mat. imon. lib. 3. disputati. 6.

Sed cum secundum Concilium, & eius etiam còmune **26** matrimonium sit celebrandum coram proprio Parocho, quæro, quis sit proprius Parochus? Resp. quod est Episcopus, qui in sua Diocesi est Ordinarius, & similiter eius Vtrius generalis, qui est etiã Ordinarius, ut supra dictũ est; est etiã vtriusq; coniugis proprius Sacerdos, ut quando diuersarũ Parochiarũ cõtrahentes fuerint vterq; cõtrahens efficit vtriusq; Parochi subditus, Ignat. Lopes in addit. ad præct. crim. Diaz, cap. 73. si verò inter duos alienigenas matrimonium contrahendum est, qui alias noti, nec vagi sint; proprius Parochus is censendus est, in cuius Parochia, qui contrahere debet, habitat; & ita declaravit Sacra Congregatio

gatio Concilij Trident. vt refert. Ignat. Lopes in addit. ad pract. Diaz, loco citato. Item est proprius Parochus ille, in cuius Parochia contrahitur matrimonium, Nauar. conf. 5. n. 1. de sponsan. & est Parochus mulieris, quando in eius parochia celebratur, & Parochus viri quando in parochia viri celebratur, Nauar. conf. 52. despons. & conf. 4. de despons. clandest. Et per Sacram Congregationem Concilij fuit decisum his verbis, Si quando vir ad domum vxoris accedit pro contrahendo matrimonio, is proprius Parochus, qui vxoris est, & alia declaratio videlicet. Quando contrahentes sunt diuersarum parochiarum sufficit Parochus mulieris, qui interfit matrimonio. Sed quid si mulier antequam contrahat matrimonium, descendat à domo sua, & se conferat in aliam alterius Parochiæ, puta ad domum alicuius consanguinei, vel affinis, & ibi statim est celebratura matrimonium, quis erit proprius Parochus? Resp. quòd erit Parochus domus, ad quam se traſtulit; quia mutatione illa, statim desijt esse parochiana illius, à cuius parochia discessit, nouamq; parochiam acquisiuit, Thom. Sanch. de Matrimon. lib. 3. disputat. 23. n. 15.

An autem temporibus Aduentus, & Quatragesimæ post sint fieri denunciationes, & celebrari matrimonium in facie Ecclesiæ, & Parochus coniuges despensare? Resp. non esse prohibitum fieri denunciationes, nec esse prohibitum contrahi matrimonium: sed tantummodo est prohibita solemnitas nuptiarum, quæ tria importat sponſorum benedictionem, solemnem, traductionē sponſæ ad domum sponſi, & conuiuium, Armill. in Verb. nuptiæ, adeò quòd Parochus aduertere debet, vt istas solemnitates non permittat; nam ij sunt dies pœnitentiæ; quia Sancta res est matrimonium, & factè tractandum, hæc omnia intelliguntur ex mente Concilij Trident. sess. 24. cap. 10. de reformat. matrimon. & tex. in cap. cappellanus, & ibi glos. & Doctores de ser. Armill. in Verb. matrimoniū; nam traductio cum pōpa, & solemnitas nuptiarum sunt prohibita his temporibus.

Quartò notandum est, quòd nullus Sacerdos, qui non sit
 18 Parochus potest celebrare matrimonium, nisi de licentia
 Ordinarij, vel ipsius Parochi, quæ licentia debet esse
 expressa, nec sufficit tacita permissio; sic enim significat
 verbum illud licentia, positum in dicto cap. 1. per Conci-
 lium Trident. Gonzal. ad regul. octavam, Cancellar. glos.
 47. n. 52. vbi asserit Sacram Congregationem decidisse in
 hæc verba. Non sufficit tacita licentia, quæ resultat ex tole-
 rantia: requiritur vero vel commissio generalis ad admini-
 strandum Sacramenta, vel si hæc absit, expressa, vel specia-
 lis licentia; & similiter in anno 1573. die 12. Nouembris re-
 fert, Menocch. de arbitr. iudic. lib. 2. centur. 5. calu. 443.
 n. 14. eandem sacram Congregationem censuisse, dum
 hæc quæstio fuisset orta Venetijs.

Quintò notandum est, quòd exteri, antequam admittan-
 29 tur ad contrahendum matrimonium, debent producere
 fidem, fuisse emanatas denunciationes tribus diebus testi-
 uis in propria patria, & Parochia, & coniuges diuersarum
 Parochiarum non possunt contrahere matrimonium, nisi
 factis prius denunciationibus in vtraq; Parochia, Fusch. de
 visitat. & regim. Eccles. lib. 2. cap. 3. n. 21. sed est aduer-
 tendū, quòd si matrimonium est contrahendum inter per-
 sonas diuersæ Diocesis, non sufficit fides Parochi affirma-
 tis denunciationes esse ritè factas; quia non probat, & nul-
 lius roboris esse censentur, nisi ab Episcopo, vel eius Vica-
 rio generali illius Diocesis subscriptione, & sigillo cõpro-
 betur, & ab Episcopo, vel eius Vicario loci, vbi contrahi-
 tur matrimonium, recognita sit, ab eoq; licentia contrahen-
 di fuerit obtenta. Ita enim dispositum est per Paulum
 Quintum in Rituali in fine per eum edito.

Sextò notandum est, quòd plures sunt causæ, pro quibus
 20 potest Ordinarius omittis denunciationibus dispensare,
 vt matrimonium contrahatur, & ante illius consumatio-
 nem fieri. Prima, quando esset periculum, quòd per denun-
 ciationes impediretur matrimonium, Sot. dist. 28. q. 1.
 art. 2.

art. 2. Secunda, si nobilis, & egregiè natus ducat in uxorem mulierem inferioris conditionis. Tertia, si dives contrahat cum uxore paupere, vel senex cum puella, Navar. in Manual. cap. 22. n. 70. Quarta ob vicinitatem temporis, quo prohibita sunt nuptiæ. Quinta, si matrimonium contrahatur inter magnates; quia cum magna deliberatione solent matrimonia contrahere, Graff. decis. aur. lib. 2. cap. 28. sexta, si constitutus in articulo mortis cum concubina contrahere desiderat, vt proles suscepta Legitimetur, Sot. in 4. dist. 28. part. 1. art. 2. immo solius Parochi auctoritate ex tacita Episcopi cõmissione hoc casu possunt omitti denunciationes, si Ordinarij copia haberi non potest, Prax. Cur. Archiep. Neap. cap. 26. n. 2. non tamen valet matrimonium contractum sine Parocho, & testibus in articulo mortis; quia tãquam necessarium statuitur in Concilio Trident. dicto cap. 1. sess. 24. de reformat. matrim. quòd matrimonium, quod non contrahitur præsente Parocho, aut alio Sacerdote de eius licentia, sit nullum; verba enim dicti canonis videntur ad eò clara, quòd nullo casu videtur posse ab illa forma recedere, vide Navar. cons. 6. de clandest. desponsat. Septima, quando timeretur, quod consanguinei impedirent matrimonium, S Ant. part. 3. tit. 1. cap. 16. Siluest. in Verb. Matrimonium, 6. quæst. 7. Navar. in Manual. cap. 22. n. 70. sed hæc causa non est semper vera: sed tantum, quando timeretur, quod iniuste impedirent; nam Concilium in dicto cap. 1. dicit, quando probabilis fuerit suspicio, quod matrimonium malitiosè impedi-
21
ri possit, si tot præcesserint denunciationes: malitia autem dolum, aut calumniam importat, l. item, Mela in principio, ff. ad legem Aquil. glos. in cap. fin. in Verb. voluerit, de clandest. desponsat. hinc est, quòd tunc dicitur iniuste causa, quando parentes iniis, vel vi, vel falsitate, aut calumnijs impedirent matrimonium: secus est, quando est iusta causa impediendi ob notabilem disparitatem, & non violentia: sed precibus, & suasionibus impedire velent; quia

tuac

tunc nihil malitiæ adest: sed videntur iure suo bene consentientes filios, Siluest. in Verb. Matrimonium, 2. q. 10. n. 11. Sanch. de matrim. lib. 3. disputat. 9. n. 6.

22 Sed quæro, an si aliquis secretò sciret aliquod impedimentum adesse inter contrahere volentes matrimonium, teneatur denunciare Ecclesiæ? Resp. affirmatiuè; quia, & si in alijs rebus non tenetur denunciare illud, quod probare non potest, Rosell. in Verb. confessionis celatio, Angel. in Verb. Confessio, 3. n. 22. Nauar. de restit. lib. 3. cap. 1. n. 358. tamen ad impediendum matrimonium, sufficit vnus testis etiam si sit denunciator, cap. super eo, l. 2. de testib. & ideò sciens secretò aliquod impedimentum tenetur denunciare, Sanch. de matrim. lib. 3. disputat. 13. n. 2. quod limitatur, si illud sciret sub sigillo confessionis sacramentalis; quia tunc non teneretur: sed est notandum, quòd licèt quis genuflexus, factòq; signo crucis, ac dicta confessione hoc secretum alicui Confessario commiserit, tamen hoc non est sigillum confessionis, cum detegatur nõ animo confitendi: sed tantum causa petendì consilium, & tenetur denunciare, Sanch. loco citato n. 6.

23 Secundo quæro, an sit peccatum mortale consummare matrimonium ante benedictionem Ecclesiæ? Resp. quòd cum Concilium Trident. in dicto cap. 1. sess. 24. dicat hæc verba. Eadem sancta Synodus hortatur, vt coniuges ante benedictionem Sacerdotalem in templo suscipiendam in eadem domo non cohabitent, dicendum est, quòd si esset peccatum mortale, vtiq; non hortaretur: sed præciperet, Angel. in Verb. debitum n. 1. Siluest. in Verb. debitum quæst. 9. Nauar. in Manual. cap. 22. n. 83. Couar. de sponsal. p. 2. cap. 7. S. 2. n. Vival. in candelabr. aur. part. 1. de matrim. n. 254. nisi adsit contemptus; quia tunc erit peccatum mortale, vel vt aliqui dicunt, nisi sit lata excommunicatio contra consumantes ante benedictionem, quòd
24 non credo verum; quia excommunicatio prædicta non potest iustificari, cum clarum sit excõmunicationem non posse

posse ferri, nisi pro graui peccato, vt poena proportionetur quantitati culpæ, cap. Felicis, de pæn. lib. 6. & hoc casu non adest præceptum obligans ad peccatum mortale: hinc est, quòd optimè dicit Sanch. de matrimon. lib. 3. disputat. 12. quòd talis excommunicatio minimè ligat, nec facit culpam lethalem consummare matrimonium ante benedictionem.

Tertiò, quæro an sufficiat vnus testis ad probandum mortem alicuius, vt eius vxor possit ad secunda vota transire? Resp. quòd videtur dicendum, quod sufficiat per tex. in cap. in præsentia, de sponsal. ibi, non permittas eos contrahere, donec certum nuntium de morte recipiant: si ergo certus nuntius, latis est vnus testis, Hostien. Sum. tit. de sponsal. n. 6. vbi Abb. n. 6. & ita videtur tenere Angel. in Ver. Matrimonium 3. impedimento 13. n. 4. sed alij tenent contrarium; quia verbum illud in dicto cap. certum nuntium, sumitur in genere neutro, quòd significat lanoua, ouer auiso; quia aliter esset contra tex. in cap. veniens, in fin. de testib. & l. iusiurandi, Verf. simili modo, C. de testib. vbi dicitur, quod dictum vnus, est dictum nullius, & correctio iuris comunis, est tamquam odiosa vitanda, l. præcipimus C. de appellat. quia si in causis pecuniarijs non sufficit vnus testis, à fortiori in causa secundi matrimonij contrahendi, in qua vertitur periculum animæ, & maximi dedecoris feminæ secundò nubentis, si fortè eius vir viueret, hanc opinionem tenet Bart. in l. 2. §. si dubitaretur, n. 1. ff. quemad. testam. aper. quod limito, nisi mors fuerit sequuta in loco ad eò remoto, & longinquo, vt nequeant probationes haberi; tunc enim sufficeret vnus testis, considerata qualitate personæ, vt verisimilia dicat, quod relinquitur arbitrio iudicis, Sanch. de matrimon. lib. 2. disputat. 46. n. 10. & sequen sufficit etiam fama de morte, si in longinquum profectus fuerit, Siluest. in Verb. Matrimonium, s. q. 13. Verf. 4. Aut si erat ex senex, aut prælium ingressus non apparuit, de qua morte litteras accepit ab his, qui interfuerunt gloriæ recepto

recepta in cap. quoniam frequenter, S. si autem, in Verb. presumatur. Vt lit. non contest.

Demum est notandum, quod existente causa iusta dispensandi 27
sandi super denunciationibus, Ordinarius tenetur ad petitionem partis dispensare sub poena peccati mortalis in casibus, in quibus scandalum sequeretur, vel est suspitio malitiosi impedimenti, Sanch. lib. 3. disput. 10. n. 6.

DE DISPENSATIONE SUPER GRADU PROHIBITO
Matrimonij non facta mentione Copulae
sequitur. Cap. XVI.

S U M M A R I V M .

- 1 **D**ispensatio matrimonij in gradu prohibito tacita copula, an valeat.
- 2 Commissio dispensandi super gradu prohibito non est dispensatio, sed mandatum de dispensando.
- 3 Commissio dispensandi concessa à Papa cum clausula, quatenus preces veritate nitantur, an expiret morte concedentis.
- 4 Gratia facta à Papa non expirat eius morte.
- 5 Commissio an expiret morte committentis.
- 6 Res integra quando dicatur.
- 7 Delegatus Apostolicus in dispensatione sibi commissa super gradu prohibito, facto decreto per eum, non potest amplius in causa se intromittere.
- 8 Denunciations ut publice fiant in Ecclesia à Concilio Trident. pro forma, statutum est.
- 9 Gradus remotioris mentio sufficit in dispensatione.
- 10 Forma litterarum declaratoriarum secundum Ballam Pij Quinti qua sit.
- 11 Causa, ob quam dispensationes impetrantur ab Apostolica sede in gradibus prohibitis contrahendi matrimonium.
- 12 Gradus consanguinitatis, & affinitatis quomodo computentur de iure canonico.
- 13 Genus consanguinitatis, & affinitatis quomodo cognoscatur.
- 14 Delegatus Apostolicus, an pro dispensatione matrimonij possit aliquid

aliquid accipere.

15 Impedimentum iustitię publicę honestatis intelligitur in spon-
salibus de futura, non in matrimonio contracto.

AN dispensatio matrimonij obtenta à Sede Apostoli-
ca super impedimento consanguinitatis, vel affinitatis non facta mentione copulę sequutę prius, vel medio tempore, quo in Vrbe tractabatur impetratio, vel etiam post cõmissionem à Sũmo Põtifice factã Ordinariõ, ante tamẽ quod à Delegato Apostolico sit latum Decretũ, sit subreptitia, & nulla? Resp. dictam dispensationem esse subreptitiam, & esse opus, quod impetretur noua dispẽlatio cum expressione copulę: aliã matrimonium est nullum, & ratio est; quia Papa non dispensat in commissione super gradu prohibito: sed mandat Episcopo, seũ eius Vicario, vt de supplicatis se diligentẽr informet; & si per informationem repererit, quod preces veritate nitantur, tunc cum supplicantibus seruata forma Concilij Trident. quod impedimento non obstante, matrimonium contrahere, illudq; in facie Ecclesię celebrare, & in eo permanere licitẽ valeant, dispenset. Quę verba nõ inducunt dispensationẽ: sed mandatum de dispensando, Rot. decis. 2. n. 10. in nouis, de fil. prębit. & ideò per carnis copulam post porrectam supplicationem Papę, & ante dispensationis decretum per Delegatum faciendum, & illius exequutionem incestum committunt, cap. lex illa, vers. incestus, 36. q. 1. & ita censuit sacra Congregatio Concilij his verbis. Consanguineos, vel affines, qui tacita copula obtinuerunt dispensationem super impedimento consanguinitatis, vel affinitatis esse subreptitios, & matrimonium postea contractum esse nullum: quam declarationem de verbo refert Additio ad Nauar. in cons. 9. qui licet in dicto cons. teneat contrarium; tamen ipsemet Nauar. recessit à dicta opinione in Manual. cap. 22. n. 36. Quarant. in summ. Bullar. in Verb. **Matrimoniales dispensationes.**

Sed quęro, an cõmissio dispensandi concessa Episcopo;

Z

3 vel

- 3 vel eius Vicario à Papa, vt dispenset cum talibus, quatenus preces veritate nitantur, expiret reintegra morte ipsius Papæ? Resp. affirmatiuè, Nauar. in Manual. cap. 27. n. 253. Verſ. nono, licet Maiol. teneat contrarium; nam Docto-
- 4 res, quos allegat loquuntur de gratia iam facta à Papa, quæ non expirat eius morte, cap. si cui, de præbend. lib. 6. Siluest. in Verb. gratia. Sed commissio de dispensando non est gratia: sed mandatum conditionale de gratia faciendâ, quatenus preces veritate nitantur, & mandatum semper expirat morte mandantis, l. mandatum, C. mandar. l. & quia
- 5 ff. de iurisd. omn. iud. & commissio, quæ committitur alicui, vt cognita veritate precum dispenset cum aliquo, non est gratia facta illi, cum quo est dispensandum, quæ expirat morte committentis reintegra, Nauar. in cap. placuit, n. 162. de pœnit. dist. 6. quicquid dicat Maiol. de irregularit. lib. 5. cap. 31. n. 6. Veruntamen si esset facta gratia à Papa alicui, vt possit dispensare cum illegitimis, vt in exemplo posito per Nauar. in Manual. cap. 27. n. 254. de gratia, quam Papa concessit cuidam Magistro Ordinis Prædicatorum, vt potuisset dispensare cum centum fratribus illegitimis sui Ordinis, vt potuissent esse Priores; tunc quia est facta illi Magistro, non expirat per mortem Papæ: sed secus est in casu nostro, in quo datur facultas Episcopo dispensandi cum tali, quatenus preces veritate nitantur, quæ non est gratia facta Commissario: sed mandatum de
- 6 dispensando cum conditione, Gregor. Sair. de censur. lib. 7. cap. 14. n. 6. & 7. & res integra dicitur, quando saltem non præcessit citatio, vt perpetuari possit iurisdictio delegata, Marant. part. 4. dist. 5. n. 6. Sed hodie vigore Cancellariæ Apostolicæ, quæ est duodecima in Regulis Gregorij XV. possunt dictæ commissiones de dispensando, & omnes litteræ, tam gratiæ, quàm iustitiæ exequi infra annum ante diem obitus Papæ, qui eas concessit, vt plenius habetur in dicta regula, & nos infra dicemus, cap. 48. n. 64. vbilate, & vide Nouarium forens. q. 97. tom. 2.

Sed

Sed notandum est, quod quando contrahitur inter personas coniunctas aliquo gradu prohibito cū dispensatione Papæ, Delegatus Apostolicus factus per eum decreto, ut possint contrahere, stante precum verificatione, non potest amplius in dicta causa se intromittere; quia functus est officio suo; reliqua verò spectant ad Ordinarium, per clausulam apponi solitam in dictis rescriptis Apostolicis, Videlicet, ut matrimonium inter se publicè servata forma Concilij Trident. contrahere valeant, & cæt. quæ clausula importat servandam esse formam Concilij, quæ est, ut celebretur coram Parocho, & duplici teste, ut in dicto cap. 1. sess. 24. de reformat. matrim. & ut denunciations fiant, sicut in alijs matrimonijs, quæ fiunt absq; dispensatione; nam ultra impedimētum in litteris Apostolicis expressum; posset aliud quoq; impediens adesse, & detegi; & ideo non tollitur Ordinario potestas faciendi denunciations, vel dispensandi in illis; quia pro forma à Concilio Trident. statutum est, ut præmittantur denunciations, nisi Ordinarius dispensauerit, Thom. Sanch. de Matrimon. lib. 8. disputat. 35. n. 19.

Secundò notandum est, quòd si in dispensatione matrimonij narratum est Pontifici coniuges tertio consanguinitatis gradu coniunctos esse: cum tamen essent in secundo, cum tertio, quòd tunc obseruanda est Bulla Pij Quinti, edita die 26. Augusti 1566. vbi decidit non esse necessariam mentionem propinquioris gradus: sed sufficit mentio remotioris gradus, & adiecit infra scriptam clausulam, videlicet: obtentis tamen postea litteris declaratorijs, quæ clausula importat, quòd à Sede Apostolica dictæ litteræ declaratoriæ sunt impetrandæ, ut possit Delegatus dispensare, quarum litterarum forma hæc est. Discretionis tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus etiam si in litteris præfatis iam tibi præsentatis, ad illarum executionem propter hoc procedere distuleris, seu recusaueris; nihilominus negotium eiusmodi reassumens, ipsasq; litteras valere

dicta authoritate decernens, ad earundem litterarum executionem (seruata aliàs earum forma) procedas, & cum eisdem N. & N. super impedimento tertij consanguinitatis gradus huiusmodi, eadem authoritate dispenses: distantiam verò secundi gradus præfati eis non obstare declares, in omnibus, ac per omnia perinde, ac si in dictis litteris ipso secundo, & tertio consanguinitatis gradibus à comuni stipite prouenientibus, inuicem esse coniunctos expressum fuisset. Quæ clausula, obtentis tamen postea litteris declaratorijs, ideò apposita est; quia poterunt aliqui scandali occasionem sumere, videntes non esse dispensatum in gradu propinquiori: ac propterea estimantes matrimonium esse nullum, & irritum. Veruntamen si Delegatus dispensaret absq; allatis dictis litteris declaratorijs, valeret dispensatio, & matrimonium esset validum, Sanch. de Matrimon. lib. 8. disputat. 24. n. 25. & sequen.

Tertio notandum est, quòd causæ, quæ hodie in Romanæ Curia versantur, pro quibus dispensationes ad contrahenda matrimonia conceduntur, sunt videlicet.

Prima, quandò mulier non habet dorem competentem iuxta sui status conditionem, cum qua viro sibi non consanguineum, vel affinem paris conditionis, cui nubere possit, inuenire queat: & consanguineus, vel affinis aliquis, cum quo intendit contrahere matrimonium, vult illam cum dicta dote minus competenti in uxorem ducere.

Secunda, propter angustiam loci mulier non potest inuenire virum sibi non consanguineum, vel affinem paris conditionis, cui nubere possit.

Tertia quando inter parentes, consanguineos, vel affines graues inimicitia ortæ essent, & ad præsens vigent, & aliundè, quam ex causa matrimonij contrahendi, certum sit, quòd si inuicem oratores matrimonialiter copularentur, huiusmodi inimicitia componerentur.

Quarta, si inter oratores, seu eorum parentes lites super rebus magni momenti ortæ essent, & ad præsens vigeant,
& si

& si matrimonium intercesserit, componerentur.

Quinta, quando locus est situs iuxta littus maris, & continuis inuasionibus piratarum, & Christianæ fidei hostibus expositus; & quod propterea exteri homines non ita libenter, vt cum dicti loci habitantibus accedere velint.

Sexta, quando mulier remaneret inupta, diffamata esset; grauiaq; scandala possunt verisimiliter nasci.

Septima, si mulier vigesimum quartum annum excedens, hætenus virum paris conditionis, cui nubere posset, non inuenit.

Octaua, Conseruatio diuitiarum in eadem cognatione, ne causa dotis distrahantur ad aliam cognationis familiã, quando illæ amplissimæ sunt.

Quartò notandum est, quod de iure canonico in primo gradu sunt fratres germani, in secundo gradu filij duorum fratrum, qui dicuntur patruels, vel duarum sororum, qui dicuntur consobrini, in tertio gradu filij nati ex istis vltimis, in quarto nati ex his: sed in linea inæquali sunt patruus & nepos, quia nepos cum patruo est in secundo gradu, & patruus in primo, & filij nepotum sunt in tertio cum nepote, & nepos in secundo cum illis, & sic de singulis, cap. primo gradu, & cap. ad sedem, Veri. fratres itaq; 3 3. q. 3. cum arbore. in tit. de consag. & affinit.

Sed genus primum affinitatis, & consanguinitatis est illud, à quo omnes consanguinei ex linea masculina oriuntur, & omnes affines, & cognati ex linea feminina pullulant, & etiam vxores, & mariti istarum personarum, quæ adijciuntur istis consanguineis, & affinibus per copulam carnalem, aded quod per carnalem copulam omnes consanguinei viri sunt affines vxoris viri eodem gradu, quo est vxor cum illis: & ideo si consanguinei sunt in secundo gradu, vel primo, tertio, vel quarto cum viro, eodem sunt cum vxore: & idem est è contra cum adiectione copulæ carnalis; cum vir & vxor sint vna caro, & efficiantur eadem persona, & omnes istæ personæ dicuntur esse in primo genere

nere affinitatis; & attinentie, & hoc genus olim erat prohibitum, tam virtute matrimonij, quam fornicationis vsq; ad septimum gradum affinitatis: hodie in sponsalibus de futuro est prohibitum matrimonium in isto genere primo, in gradu primo per Concilium Trident. sess. 24. cap. 3. de reformat. matrim. & per Bullam Pij Quinti Romæ, die 21. Julij 1568. quæ incipit, ad Romanum spectat Pontificem; ibi. **Authoritate Apostolica tenore præsentium declaramus, & definimus decretum Concilij huiusmodi omninò intelligendum esse, & procedere in sponsalibus de futuro duntaxat: non autem in matrimonio, sicut præfertur contracto: sed in eo durare adhuc impedimentum omnibus illis casibus, & gradibus, quibus de iure veteri ante prædictum decretum Concilij introductum erat, ita refert, Nauar. in Manual. cap. 22. n. 57. & ita ibi Bulla, & cap. non debet, & cap. fin. de consang. & affinit. vbi attenditur gradus remotior, vt quartus, & non quintus, & sic vltra fratres, & sorores non contrahitur affinitas in sponsalibus de futuro.**

Primum igitur genus oritur ex consanguinitate, & prima carnis coniunctione, vt si frater tuus contrahat cum Margarita, ipsa est tibi affinis in primo gradu affinitatis in primo genere; quia dictus frater tuus est tibi coniunctus in primo consanguinitatis, & ipsa coniuncta omnibus consanguineis tuis eo gradu affinitatis, quo ipsi sunt tibi consanguinitatis coniuncti; & hoc dicitur primum genus affinitatis, quod non est sublatum. Secundum genus est in eodem exemplo, vt si mortuo dicto fratre tuo, prædicta Margarita contrahat cum Petro, Petrus est tibi affinis in primo gradu affinitatis: sed in secundo genere. Tertium genus est, si mortuo dicto Petro secundo viro dictæ Margaritæ, ipsa iterum contrahat cum Francisco, vel mortua Margarita dictus Petrus secundus eius vir ducat Antoniam, iste Franciscus tertius vir Margaritæ, vel Antonia vxor Petri est tibi affinis in primo gradu affinitatis: sed in tertio genere; & ista duo
postea.

posteriora genera affinitatis sunt sublata per cap. nõ debet, de consang. & affinit. & sic mortua vxore mea possum accipere in vxorem illam, quæ fuit vxor fratris vxoris meæ, & sic cognatam vxoris meæ; quia illa est in secundo genere, exemplū. Titius duxit Isabellam in vxorem, quæ est coniuncta in primo consanguinitatis gradu cum Petro, cum sit eius soror, iste Petrus habet in vxorem Corneliam: mortuis Isabella; & Petro, Titius potest ducere in vxorem Corneliam; quia Titius est in primo gradu affinitatis, cum Petro in primo genere: sed cum Cornelia est in secundo genere. Alius casus, Antonius duxit duas vxores successiue Lucretiam, & Lauram, ex Lucretia prima vxore genuit Margaritam, quæ nupsit Francisco: modo mortuis Antonio, Lucretia, & Margarita, dictus Franciscus potest accipere in vxorem Lauram secundam vxorem Antonij; & sic datur casus, in quo genere potest ducere in vxorem illam quæ fuit vxor sui loceri; quia non est affinitas in primo genere.

14 Tertiõ notandum est, quod in commissione dispensationis Apostolicæ in gradu prohibito ponitur hæc clausula, videlicet. Mandamus quatenus deposita per te omni spe cuiuscumq; muneris, etiam sponte oblati, à quo te omninõ abstinere debere monemus, & cæt. & inferius in eadem commissione. Volumus autem, quod si spreta monitione nostra huiusmodi aliquid muneris, aut præmij occasione dictæ dispensationis exigere, aut oblatum recipere temerè præsumperis, excommunicationis latæ sententiæ pœnam incurras. Ex quo notandum est, quod quamuis in principio Pontifex vtatur verbo monemus, quod solum consilium importare videbatur: tamen inferius expressit suam intentionem, præcipiendo sub pœna excommunicationis in facientem contrarium: circa quam clausulam potest dubitari, an valeat consuetudo aliquid accipiendi pro labore, quem Commissarius subit in testium depositionibus recipendis pro verificatione precum Papæ porrectarum, super qua dubitatione, *Navar. in cons. 21. de rescript. negat id licere,*

licere, primò; quia verba huius clausulæ omnem muneris, aut præmij receptionem excludunt, secundò; quia in cap. statutum, §. insuper, de rescript. lib. 6. interdicitur cõni iudici Ecclesiastico Delegato cuiuscumq; muneris, aut stipendij receptio præter elculenta, & poculenta gratis oblata, quæ paucis diebus consumi possunt, & præter itineris expensas, si causa delegationis à domicilio exire oporteat. sed alij contrarium tenuerunt, primò; quia prohibitio huius clausulæ loquitur de munere, aut præmio, quæ in præmium gratitudinis sponte offeruntur: sed quod est laboris impensæ, stipendium non est remunerationis præmium, nec muneris rationem habet, secundò; quia mens Pontificis in hac prohibitione est, ne muneribus corruptus, & exæcatus Commissarius minus beq̃ suum munus obeat: sed stipendium laboris iure debitum non corrumpit iudicem, nec ipsum à recto desistere obligat. Nec obstat, cap. statutum, §. insuper, de rescript. lib. 6. quia non loquitur de quocumq; iudice delegato: sed de Delegato per litteras iustitiæ ad lites inter partes agitandas, Thom. Sanch. de matrim. lib. 8. disputat. 3. §. n. 9. & sequen. sed refertur sacræ Cõgregatione Concilij super cap. sess. 22. de refor. vbi disponitur, quod dispensationes quæ gratiosè conceduntur extra Romanam Curiam cognoscantur ab Ordinarijs locorum, censuisse his verbis. Nec aliquid accipere Episcopo, vel Vicario licet; vel ratione taxæ etiam ex immemorabili tempore, vel ratione sigilli, vel cuiusvis alterius rei; quapropter dictum illud, quod solet poni in litteris dispensationum scilicet, vt nihil muneris, aut præmij, etiam sponte oblato accipi possit pro illarum executione, ita intelligendum est, vt neq; Ordinarius ipse, nè Vicarius eius quicquam prorsus, etiam pro mercede laboris, quem in ea re susciperent, capere possint. Notarij verò pro examine testium quartam partem aurei, seu glucati licitè accipere possint. Ita declarat S. D. N. Gregorius XIII. qui dixit etiam, quod pro litteris ad absolutionem, & dispensationem in foro conscientie

tiz tantum nihil omninò percipi possit, quemadmodum, & Romæ obseruatur.

Demùm notandum est, quòd impedimentum matrimo-
nij, quod oritur ex iustitia publicæ honestatis, vt per Con-
cilium Trident. sess. 24. cap. 3. de refor. matrim. intelli-
gitur tantum de sponsalibus de futuro: secus si matrimo-
nium fuisset contractũ per verba de præsentì; quia in eo
durat ad huc impedimentum in omnibus illis casibus, &
gradibus, quibus de iure veteri ante dictum Concilium
introducuntur erat, prout declarauit Pius V. in quadam eius
Constitutione, quæ incipit. Ad Romanum spectat, publica-
ta Romæ, calend. Iulij 1568. & refert, Nauar. in Manual.
cap. 22. n. 57. & hoc impedimentum iustitiæ publicæ ho-
nestatis est, vt si Petrus promisit ducere in vxorem Catha-
rinam per verba de futuro, & postmodum duxit aliam vxo-
rem consanguineam dictæ Catherinæ per verba de præsen-
ti, dictus Petrus est obligatus ducere Catherinam; quia
non potest esse matrimonium cum dicta cõsanguinea pro-
pter impedimentum iustitiæ publicæ honestatis; sed si di-
ctus Petrus carnaliter cognouerit dictam consanguineam,
non poterit neq; primam, neq; secundam ducere: non po-
terit ducere primam propter affinitatem contractam per
copulam carnalem, neq; secundam propter impedimen-
tum publicæ honestatis.

DE GABELLIS Cap. XVII.

SUMMARIUM.

- 1 **C**lerici, & omnes personæ Ecclesiasticæ sunt immunes ab om-
ni onere reali, & personali de iure canonico, & diuino.
- 2 Exigentes gabellas à clericis sunt excommunicati.
- 3 Clerici absentes à patria gaudent immunitatè gabellarum pro vi-
cijs eorum, quos alere solent.
- 4 Oblati pro tonis datis Monasterio non tenentur soluere gabellas.
- 5 Clerici sunt immunes à solutione gabellarum, non solum pro ho-
nis

- 6 Clerici non incidentes in habitu, & tonsura, & non seruientes in diuinis non gaudent immunitate gabellarum.
 7 Clerici in casibus, quibus tenentur ad solutionem gabellarum, sunt cogendi à iudice Ecclesiastico.
 8 Clerici seu sacri seluatici qui dicuntur.
 9 Clerici pro rebus donatis à patribus, & alijs coniunctis non sunt exempti à solutione gabellarum; quia donationes presumuntur in fraudem.
 10 Clericus pro re ad eum peruenta post tempus maturatum tenetur ad gabellam.
 11 Clericus pro custodia vinearum, territorij, & huiusmodi, tenetur ad gabellam.
 12 Gabella imposta, quæ respicit pietatem est soluenda à clericis.
 13 Clerici tenentur ad gabellas pro rebus affectis onere gabellarum.
 14 Clerici pro rebus eis donatis cum conditione, ut soluant gabellam, ad eam tenentur.
 15 Clerici coniugati tenentur soluere gabellas.
 16 Clerici negotiatores pro rebus destinatis ad negociandum debent soluere gabellam.
 17 Emens aliquid pro victu si superest, & vendit, non tenetur pro eo ad gabellam.
 18 Coloni prædiorum Ecclesiæ an gaudeant immunitate gabellarum.
 19 Clericus cum incesso: solum habitus clericalis non cogitur soluere gabellam, etiam si non ostenderit litteras testimoniales sub Ordinario.
 20 Clerici an possint sponte soluere gabellas sine metu censura.
 21 Gabellas quis potest imponere.
 22 Domus Clericorum sunt exempta ab hospitio militum.
 23 Sacerdotes sunt milites Dei.
 24 Res donata pro titulo patrimonij clerico, ut possit promoueri ad ordines sacros non est subiecta gabellis.

Clerici, omnesque personæ Ecclesiasticæ sunt immunes ab omni onere personali, & reali non solum de iure canonico, à solutione gabellarum, collectarum, vectigalium, & à cæteris muneribus, cap. Clericis de immunitat. Eccles. lib. 6. cap. quamquam de censib. lib. 6. cap. non minus de immanit. Eccles. cap. generaliter, §. nouarum, & cap.

“ & cap. placet 16. q. 1. clem. 1. de immunit. Eccles. Clem. presenti de censib. & est determinatum per sacrum Concilium Trident. sess. 25. cap. 29. de reformat. vbi confirmatae sunt omnes Constitutiones emanatae à Summis Pontificibus, & Concilijs generalibus ad fauorem immunitatum, & priuilegiorum Clericorum, & personarum Ecclesiasticarum: verum etiam de iure ciuili, l. placet, & auzh. item nulli, C. de Sacrosanct. Ec. les. vbi Doctores comuniter: immo dicta immunitas est de iure diuino, vt probat, Carol. de Grass. in tract. de eff. & clericat. eff. & 3. n. 3. & hodie imponentes gabellas, & alia onera clericis, & personis Ecclesiasticis, & ab eis exigentes sunt excommunicati per Bullam eñe Domini, vt in Bulla Gregorij XV. quæ est decima octaua, his verbis. Quiuè collectas, decimas, tales, præstantias, & alia onera clericis, Prælati, & alijs personis Ecclesiasticis, ac eorum, & Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum, Ecclesiasticorum bonis, illorumq; fructibus redditibus, & prouentibus huiusmodi absq; simili licentia Romani Pontificis speciali, & expressa imponunt, & diuersis etiam exquisitis modis exigunt, aut sic imposta, etiã à sponte dantibus, & concedentibus recipiunt,

Amplio etiam, si clerici vellent sponte soluere gabellas, exigentes sunt excommunicati; quia hoc priuilegium est concessum ad fauorem totius ordinis clericalis: & non potest illi renuntiari, cap. si diligenti, de for. compet. quod intelligitur, vt infra, n. 20.

Secundò amplio in clericis absentibus ab eorum patria; quia debent gaudere immunitate gabellarum pro coniunctis, & familiaribus suis, qui ipsis clericis præsentibus gaudebant, & quos clerici alie consueuerant in eorum domibus, arg. eorum, quæ per Abb. & alios in cap. 2. de for. comp. glos. in cap. Ecclesiarum, in Verb. clericorum, 12. n. q. 2. & ita tenet, Carol. de Grass. de effect. cler. effect. 1. n. 106. & fuit decisum per regiam Audientiam Apulicæ, vix decisi, ss. n. 2. vbi dicit etiam, quod Camera Summa

sic cōsuevit expedire prouisiones ad fauorem clericorum, non solum pro familia; sed etiam pro omnibus, & quibuscumq; colentibus prædia eorum.

4 Tertiò amplio in oblati, qui se, & bona obtulerunt alicui approbatæ Religioni; nam personæ, & eorum bona Monasterio oblata sunt libera, & exempta ab omnibus oneribus sæcularibus, Abb. conul. 53. num. 2. vel. 1. dumodò uiuant, vt Regulares, & sint in seruius Ecclesiæ, & incedant in habitu ipsius Religionis, saltem illius coloris; quia isti conuersi solent deferre habitum diuersum ab alijs Regularibus, cap. parochianos, de sent. excom. cap. inolita 11. q. 1. Doctores in d. cap. parochianos, & in cap. ex tenore, & in cap. non dubium, & in cap. de monialibus. de sent. excom. & in cap. ex eo, de elect. lib. 6. Bellug. in specul. princip. rubr. 11. §. videndum, n. 6. Vers. item comprehendit, Calder. cons. 30. tit. de regul. & alij allegati à Carolo de Grass. de effect. clericat. effect. 1. n. 26. qui tenent istos oblatos esse exemptos à gabellis, datijs, & impositionibus.

3 Quarto amplio, vt clerici prædictam immunitatem gabellarum non solum pro bonis Ecclesiasticis, quæ possident tamquam beneficiarij: sed etiam pro bonis patrimonialibus, licet sint constituti in ordinibus minoribus, vel prima conlura, habere debeant, glōf. in cap. ex litteris, in Verb. alligata, de pignorb. & in cap. fin. in Verb. facultates, de vit. & honest. cler. & in cap. similiter, 16. q. 1. Felin. in c. p. Ecclesia Sanctæ Mariæ, in fin. const. Guid. Pap. decis. 283. n. 1. & alij allegati per Carol. de Grass. de effect. cleric. effect. 3. n. 128. & 129.

6 Sed limitatur, quando non incedunt in habitu, & tonsura: & eo magis si non seruiant in diuinis; quia eo casu tenentur ad solutionem gabellarum, Guid. Pap. decis. 83. glōf. in clem. 1. in Verb. rebus, de vit. & honest. cler. & in cap. fin. in Verb. facultatibus, eod. Couar. pract. quest. cap. 3. 1. Carol. de Grass. de effect. cleric. effect. 3. n. 292. Ad-
dit. ad

7 dit. ad Quarent. in Summ. Bullar. in Verb. Vectigal. Verum in casibus quibus clerici tenentur ad solutionem gabellarum, debent compelli per suos superiores, & officiales Ecclesiasticos: non autem per iudices laicos. Nat. conf. 3 l. n. 4. lib. 2. De Clero in l. ad instructionem, C. de Sacros. Eccles. Henric. Boic. in cap. peruenit. n. 1. de immunit. Eccles. Marfi. in pract. §. agredior, n. 63. Ferret. in tract. de Gabel n. 433. Felin in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, n. 80. Guid. Pap. conf. 67. Abb. in cap. qualiter de iudic. & alij allegati per Carol. de Grass. de eff. & cleric. eff. c. 3. n. 296. Nam ibi clerici, qui non incedunt in habitu, & tonsura clericali, & diuinis officijs, horis congruis non intersunt, non seruientes Ecclesie, volunt vocari clerici, vt priuilegio clericali gaudere possint: & in hoc Regno dicuntur Diaconi, seu laconi seluatici, vt in pragmatica prima de Diaconis seluaticis, & secundum Concilium Trident. sess. 23. cap. 6. de reformat. qui non habent aliquod beneficium, aut clericalem habitum, & tonsuram non deferunt, & Ecclesie non seruiunt, non gaudent priuilegio fori: & tanto magis illi, qui artem legitimam ad ordines maiores promouendi non intendunt, nam non versantur in via ad maiores ordines suscipiendos, vt in d. cap. 6. Concilij sess. 23. quia potius secularis iudicij fraude fugiendi, & magis fruendi immunitate gabellarum, quam, vt Deo cultum præstent, hoc genus vitæ eligunt, cum maximo detrimento animarum Episcoporum, non occurrentium tali malo, Bannes 2. 2. qua st. 12. art. 1. in 2. diffie conclus. fin quia adueniente tempore, quo promoueri possunt ad ordines sacros, & non promouentur, præsumitur in eis fraus, quæ per coniecturas probatur, l. dolum. C. de dol. cap. 2. de renunt. lib. 5. Bart. in l. post. contractum, ff. de donat. vbi ceteri scribentes, Viu. decis. 157. n. 11. Mascard. de probat. conclus. 315. n. 1.

Secundò non gaudent immunitate gabellarum clerici pro rebus ipsis donatis à patre, à fratribus, & ab alijs libi
comun.

conlunctis. Bart. conf. 130. quia praesumitur donationem esse factam in fraudem: maxime si est facta a patre filio existenti in potestate, quae regulariter non valet, l. si pater, C. de in offic. donat. l. 2. §. si filium, ff. de donat. & licet donatio facta a patre cum iuramento filiofamilias secundum, Clar. in §. donatio, quaest. 8. n. 8. virtute iuramenti sit valida, & attestatur de comuni: tamen verior videtur opinio contraria, ratio est; quia quicquid acquirit filiusfamilias acquirit patri, §. 1. In iur. per quis person. nob. acquir. l. placet, ff. de acquir. vel amittent. hered. nemo enim sibi ipsi obligatur; tum quia inter patrem, & filiumfamilias nullalis esse potest, l. nullalis, ff. de iudic. tum quia iuramentum est accessoriam donationi, quae non subsistente, nec ipsum iuramentum vires ei praebere potest, cap. accessorium, de regul. iur. lib. 6. tum quia, quod una via est prohibitum, alia via permitti non debet, cap. cum quid una, de regul. iur. li. 6. & demum; quia nullum hic periculum committitur, Hieron. Giaccar. in addit. ad Clar. in d. §. donatio, quaest. 8. & tanto magis, quando res donata remanet poenae donantem, Bart. in §. post contractum, ff. de donat. vel si fuerit reservatus usufructus, l. quisquis, C. de donat. specul. tit. de cler. conjugat. n. 6. vel si in donatione adsunt clausulae, vel conditiones insolitae, glos. 1. in l. si quis sub conditione, de condit. instit. Paul. de Castr. in l. si quis sub conditione, de condit. instit. Mascard. de probat. loco citato, n. 40. nam trahit praesumitur, si est facta donatio, vel alienatio in consuetum, l. si inter donat. inter vir. & vxor.

Tertio limitatur, quando praedium pervenerit ad clericum cum post maturatum tempus solutionis gabelle; quia potest post ea compelli ad solutionem, ex quo praedium transit cum onere gabelle, Ferrer. in tract. gabelli, n. 431. Bart. d. conf. 130. Bald. in auth. item nulla communitas, C. de Episc. & Cleric. & conf. 59. n. 1. & conf. 27. n. 2. lib. 6. Oldr. conf. 109. Jo. Andr. & alii in cap. in de vir. & honest. cler. Gal. Pope decis.

decif. 381. speculat. in tit. de cler. coniug. §. 1. Verf. ad huiusmodi, & ceteri allegati à Carol. de Grass. de effect. cler. effect. 3. n. 255.

Quarto limitatur, quando gabella, vel aliqua solutio imponeretur pro cultu vineis, agris, territorio, & similibus; quia clerici habentes vineas prælia, & agros contribuere tenentur, Nat. conf. 311. n. 1. & conf. 280. n. 6. lib. 2. Castrenf. conf. 424. lib. 2. Auend. in tract. de exequend. mandat. reg. part. 2. cap. 14. n. 13. & ratio est; quia clericus, qui vitur beneficio laicorum tenetur subire onus illi beneficio annexum, Bald. in l. 1. circ. fen. C. de contrah. empt. Abb. conf. 6. per tot. lib. 1. Nat. d. conf. 311. n. 3. Carol. de Grass. de effect. cler. effect. 3. n. 371. & sequen.

Quinto limitatur quando impositio, vel gabella imponitur pro causa, quæ respicit pietatem, vt pro manutendo hospitali, vel præstanda mercede prædicatori, vel medico, pro reparatione Ecclesiæ, pro liberanda Ciuitate ab aliquo morbo contagioso, vel a peste, Nat. conf. 311. n. 4. Verf. concludendum est, lib. 2. Cauale. decif. 44. n. 100. Verf. nisi hæc onera, lib. 1. Sard. conf. 62. n. 13. Rip. in tract. de pest. tit. 1. n. 456. Decian. conf. 14. n. 24. lib. 1. vbi dicit, quod est comunis opinio, vt clerici teneantur contribuere: sed locum habent, si accedat licentia Summi Pontificis, Carol. de Grass. de effect. cler. eff. 3. n. 251. in fin. nisi esset periculum in mora; quia tunc sufficit consensus Episcopi, & capituli, Carol. de Grass. ibidem, n. 232.

Sexto limitatur, si res subiecta gabella petuenerit in possessione clerici; quia tenetur soluere gabellam, nam transit cum onere suo, l. Imperatores, ff. de publi. & vectigal. cap. tributum, 23 q. 8. dummodo illud onus sit ordinarium, & perpetuum, & non variabile: secus si esset extraordinarium, temporale, & variabile. Io. Anton. de Nigr. in clem. de vit. & honest. cler. quia si non sunt perpetua, & certa: sed pro varietate temporum, & negotiarum imminentium variabilia, & mutabilia, quo casu dicunt Doctores, quod bona tali

na tali onere grauata, si perueniunt ad Ecclesias, & personas Ecclesiasticas, fiunt libera; quia definit illud onus, cap. bouerint, 10. q. 1. cap. 1. de iurepatr. lib. 6. Archud. in cap. 1. de immunit. Eccles. quem refert. Calder. conf. 7. de constit. n. 2. & hanc sententiam tenuit, Rota Romana in vna Brundusina coram Pegna, die 13. Februarij 1604.

Septimò limitatur, si alienans, donans, seu legans clericus, & in contractu apponit conditionem, seu pactum, vt clericus donatarius soluat gabellas, seu onera; quia tunc si vult acceptare donationem, seu legatum, tenetur id facere cum onere soluendi gabellam, Anch. conf. 117. n. 1. Felin. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, n. 77. de constit. Carol. de Grass. de effect. clericat. effect. 3. n. 274.

Octauò limitatur in clericis coniugatis, cap. 1. de cleric. coniugat. lib. 6. Abb. in cap. ex parte de cleric. coniugat. Couar. pract. quæst. cap. 31. n. 9. & est comunis opinio, vt testatur, Bald. in addit. ad speculat. in tit. de cleric. coniugat. Verb. clericus coniugatus, Vers. 4. & in Regno adest regia pragmatica sub tit. de Diacon. Seluatic. quæ incipit, nuper ad Maiestatem.

Nonò limitatur in clericis negotiatoribus, qui pro negotiationibus tenentur ad solutionem gabellarum, Dec. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, n. 78. de constit. Mol. in tract. de contract. disput. 342. n. 5. Rolan. conf. 71. num. 6. Duen. regul. 100. Fallent. n. Natt. conf. 139. n. 3. & sequen. Thesaur. decis. 116. n. 5. specul. tit. de immunit. Eccles. n. 3. cap. quamquam à contrariò sensu de censib. lib. 6. clem. fin. cod. tit. & ibi glos. Foller. in addit. ad Marant. part. 4. dist. 11. n. 8. & negotiator dicitur ille, qui rem emit, & non mutata forma, eandem vendit, cap. eiciens, dist. 83. sed melius in cap. de clerico negotiatore dicam: verumtamen si quis emeret aliquid pro suo victu, & postea superes-
set, & veller vendere non tenetur soluere gabellam, Abb. in cap. 1. ne cleric. vel Manch. etiam si venderet ob necessitatem, licet maiori pretio venderet, quam emit dumodò

tanti valeat tempore venditionis, Bart. & Doctores in, l. cætera, §. si quis parauerit, ff. de legat. 1. Bal. in l. 1. §. idem Offilius, ff. de exercit. act. ratio est, quia quiemit animo nō vēdendi: sed pro victu domus, & postea si superat, propter aliquam necessitatem vendit, non dicitur negotiator, Diu. Thom. 2. 2. q. 77. art. 4. ad 2. Siluest. in Verb. Clericus, 3. quæst. 1. qui animus probatur per iuramentum ipsius clerici, Ferrer. in tract. de gabell. n. 174.

18 Sed quæro, an laici colentes terras, & prædia Ecclesiastica sint imm. & exēpti ab omnibus muneribus, impositionibus, gabellis, & alijs oneribus pro fructibus, quos colligunt ex dictis prædijs? Respond. quòd mihi videtur dicendum, quòd sint immunes à solutione prædicta gabellarum, non principaliter propter se: sed fauore Ecclesiarum, cap. Ecclesiarum, 12. q. 2. Bald. in l. 2. C. de Episcop. & cler. quia aliàs propter grauamina, quæ colonis, & conductoribus prædiorum Ecclesiarum imponuntur, non inuenirentur coloni, qui ea conducerent, Federic. de Sen. cons. 3. incipien. Quæstio talis est, an Diocesanus, n. 10. in fin. nam res ratione oneris minoris estimationis efficitur, glos. fin. in l. generale, §. fin. ff. de vsufr. legat. & licet aliqui teneant contrarium, quos allegat, Io. Anton, de Nigr. in clem. de vit. & honest. cler. n. 213. vbi tenet colonos prædiorum Ecclesiarum obnoxios esse ad soluendum gabellas: deducta tamen ea Summa, quam soluunt Ecclesijs pro affictu: attamen credo, quòd eius opinio procedat in vectigalibus ordinarijs perpetuis, secus in extraordinarijs, Bart. in l. licitatio, §. mercatores, ff. de public. & vectigal. vt supra dixi. vnde si Vniuersitas videns non posse grauare clericos, & Ecclesiam, nec directè, nec expressè, si grauaret colonos ipsorum, grauaret indirectè; quia Ecclesia, & clerici non inuenirent, qui vellent laborare suas terras, & possessiones; & Episcopus hoc non debet tolerare; quia esset contra Ecclesiam, & personas Ecclesiasticas, Felin. in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ de constit.

Secundò quæro, an clerici sint immunes à solutione gabellarum, & pedagiorum pro rebus, quas transferunt, si non ostendunt litteras commendatitias, seu testimoniales eorum Ordinariorum? Resp. quòd clerici incedentes cum habitu clericali absq; dictis litteris cõmendatijs non sunt cogendi ad solutionem pedagiorum, & gabellarum, Abb. in cap. ex parte il 3. de privileg. sed statutur iuramento ipsorum clericorum, glos. in clem. præsentis, in Verb. non negotiandi, de cens. facit cap. fin. de iurei; quia quoad personam sufficit, quòd clericus sit in habitu, & tonsura, cap. si iudex, de sent. excom. lib. 6. Vinc. de Ann. singul. 133. Navar. conf. 4. n. 4. de immunit. Eccles.

Tertiò quæro, an clerici, & personæ Ecclesiasticæ absq; metu centuræ possint sponte soluere gabellas, sicut laici ad releuandas necessitates, & onera Vniuersitatis? Resp. quòd clerici si sponte sine aliqua coactione, & extorsione soluerent gabellam, neq; clerici soluentes, neq; gabellarij recipientes nullam incurrerent centuram, glos. in clem. 1. in Verb. declaratione, de immunit. Eccles. Host. in summ. de immunit. Eccles. §. à quibus, vbi dicit, quòd si clerici sponte darent absq; petitione, honestè acciperent. Verùm super hoc diuersa iura diuersis temporibus fuerunt condita. Primò, cap. non minus, in Concilio lateranensi de immunit. Eccles. vbi disponitur, quòd si Episcopus, & Clerus tantam necessitatem, vel vtilitatem viderint Vniuersitatis, vt talia subsidia æstimauerint conferenda, quod possint. Secundò fuit conditum, cap. aduersus eod. tit. vbi statutum fuit, quòd etiam necessitate, vel vtilitate imminente non liceret clericis gabellas soluere, nisi prius consulto Romano Pontifice. Tertiò superuenit Bonifacius octauus, qui in cap. clericos laicos, §. nos igitur, de immunit. Eccles. lib. 6. statuit, quòd tam clerici soluentes, quàm laici exigentes gabellas sint excommunicati, & Vniuersitates subiacere debeant interdicto, cuius relaxatio, & absolutio fuit reservata. Quartò superuenit Clemens Quintus, qui in Concilio Vicen-

Vienensi, vt habetur in clem. vnica, de immunitat. Eccles. reuocauit dictas cēsuras, & remansit solūm dispositio dicti cap. aduersus, scilicet quòd si clerici vellent sponte soluerre gabellas, prius debeant cōsulere Romanum Pontificem, & si eo in consulto soluerent, nullam incurrant censuram: sed peccarent transgrediendo dispensationem dicti cap. aduersus, quod hodie viget, vide Nauar. conf. 5. n. 2. de immunit. Eccles. vbi hæc reperies. Sed dices, quod hodie per Bullam cēnē Domini excommunicātur imponentes, & exigentes gabellas à clericis, etiam sponte soluentibus Resp. quòd tunc incidunt, quando in ipsa impositione gabellæ exprimuntur, & nominantur, quæ sit ab Vniuersitatibus etiam clericis; itaut sit imposita gabella etiam clericis; quia si sponte soluerint, incidunt in excommunicationem: sed quando nulla facta est mentio clericorum, & personarum Ecclesiasticarum in ipsa impositione gabellæ, tunc si sponte soluerint, non sunt excommunicati, nec ipsi clerici soluentes, nec gabellarij exigentes; ratio est, quia verba Bullæ sunt hæc. Quiuè collectas decimas, taleas, præstantias, & alia onera clericis, Prælati, & alijs personis Ecclesiasticis, ac eorum bonis absq; Romana Pontificis speciali, & expressa licentia imponunt; aut sic imposita, etiam à sponte dantibus, & concedentibus recipiunt. Vbi sensus verborum, sic imposita, est: quòd qui exigunt, aut recipiunt gabellas, & tributa sic imposita, hoc est ita vt clericos in impositione comprehendant eos nominando, excommunicati sint, tam imponentes clericis, quàm exigentes ab eis sic imposita sponte soluentibus, recipientes, Tolet. in exposit. Bullæ cæne, S. 3. dubio. 5. Sair. de censur. lib. 3. cap. 22. n. 10.

Quartò quæro, quis potest imponere gabellas? Resp. quòd potestas imponendi gabellas, pedagia, vectigalia, præstationes ordinarias, & extraordinarias, & alias impositiones est penes Principem, & Ciuitates liberas non recognoscentes superiorem, l. vectigalia, ff. de public. & vectigal. cap. super quibusdam, & ibi glos. in Verb. Imperato-

rum de Verb. significat. & expressiùs probatur in l. vnic. de superind. lib. 10. hinc est, quòd Ciuitates, Terræ, ac loca huius Regni, cum recognoscant superiorem Regem, non possunt imponere gabellas, & onera prædicta suis ciuibus sine licentia, assensu, & decreto regio: aliàs incurrerent excommunicationem Bullæ Cænæ Domini, quæ hæc prohibet: sed supremus Princeps non recognoscens Superiorem ad quem de eius sententijs appellatur, eandem potestatem habet imponendi noua pedagia, & gabellas, vt colligitur ex vsib. feudor. tit. quæ sint regal. & facit tex. in cap. in nouamus de censib. ratio, quia cum supremus Princeps sit, habet regalia, & supremam potestatem in ijs omnibus, quæ ad Reipublicæ gubernationem, & regimen necessaria sunt: sic etiam quælibet Respublica libera, vt sunt Veneta, Tanciensis, Lucensis, & aliæ huiusmodi, Salic. in d. l. veſtigalia, Abb. post Io: Andr. in cap. super quibusdam, de verb. signific. Sair. de censur. lib. 3. cap. 9. n. 18. Potest nihilominus Ciuitas non libera, vt sunt Ciuitates Regni imponere suis ciuibus collectam pro necessitate eminenti, vel propter debita soluenda sine Principis licentia, & absq; assensu, & decreto regio, Barr. in d. l. vnic. & l. ex rescripto, §. fin. ff. de muner. & honor. & in l. 1. C. de mulier. in quo loc. lib. 10. & in l. 4 §. actor. ff. de re iud. Abb. cont. 71. n. 4 & 5. part. 2.

Et notandum est, quòd clerici sunt immunes à solutione gabellarum, vt supra: sed etiam eorum domus ab hospitio militum sunt exemptæ, cap. 1. de immuni. Eccles. l. 1. vbi glos. & Doctores, C. de Episcop. & cleric. & per cap. Regni Caroli Secundi incipien. Item statuimus quòd domus, & ibi, Io. Ant. de nigr. confirmatum à P. pa Honorio, anno 1285. Francif. de Ponte in tract. de potestat. Proregis, tit. 1. §. n. 14. quod extentenditur, & ampliatur ad fratres, & alios coniunctos habitantes cum ipsis clericis, Io. de Arnon. singular. 83. Carol. de Grassi. de effect. cler. effect. 3. n. 122. Marsil. singular. 130. Bald. in probem. Horum, §. n. 7. & ratio est, quia quando privilegiatus non po-

est vii comode suo priuilegio, nisi includatur sua familia in eius priuilegio: tunc includitur etiam sua familia, Bart. in tract. repræsal. sexta, quæst. septimæ quæst. principalis, vbi dicit, quod non solum scolares gaudent priuilegio repræsalium: sed etiam eorum famuli, & necessarii, & etiam pater, qui iret ad videndum filium ad studium, & faciunt dicta per Bal. in l. 1. de vxor. milit. quod familiares, & necessarii militum gaudent priuilegio, quo ipsi milites, idem Bald. in authen. habita, C. ne fil. pro patr. hoc idem tenet, Felin. in cap. 2. de for. comper. hoc idem priuilegium habent milites in Regno, quod eorum domus sunt exemptæ ab hospitiis militum per regias pragmatikas: etiam si habitant cū eorū coniunctis; & vide regias prouis. Camera Summarie expeditas ad fauorem eorum, qui habitant simul cum militibus, & clericis, vt teneantur tantum ad contribuendum; & bene, quia si hoc priuilegium est concessum militibus sæculi, tanto magis videtur concessum sacerdotibus, qui sunt milites cælestis militiæ, & Dei, cap. Christianis 11. q. 1. cap. irrefragabile, 23. q. 8, immò longe digniores, cap. solitæ, de maior. & obedient. nam sacerdotes computantur in numero Deorum, sicut scriptum est, *Dixi non de trahes, id est sacerdotibus: & alibi nolite tangere Christos meos: sed credo, quod hoc procedit in illis clericis, qui sunt veri domini domorum, & non in clericis filijs familias, qui sunt sub potestate patris, quibus patres eorum, & alij coniunctis domos donauerunt; nam est euidentis fraus, quod donatio fit ita ad euitandum hospitia militum, & alia onera Vniuersitatis: maximè hisce temporalibus stante magna copia clericorum in minoribus ordinibus.*

Item est notandum, quod si res fuerit donata clerico pro titulo patrimonij, vt pe. sst. promoueri ad ordines sacros, iuxta dispositionem Cõcilij Trid. sess. 21. cap. 2. de reformat. clericus donatarius est immunis pro ea à solutione gabelle: sed regia Camera Summarie obseruat, quod de donatione facta clerico, vt possit ascendere ad ordines sa-

6103,

cross, donatarius sit immunis à gabella à die promotionis,
& non à die factæ donationis.

DE DAMNO DATO PER ANIMALIA CLERICORVM,
& an teneantur ad pœnam banni. Cap. XVIII.

S V M M A R I V M .

- 1 **P** Ascens cum animalibus prata aliena peccat mortaliter, & ad restitutionem damni tenetur.
- 2 Custos territorij sinuenerit dānificantē, licitè potest pignus exigere.
- 3 Custodes inuenientes animalia dānificantia in pratis alienis tenentur illa consignare officiali loci.
- 4 Statutum grauans alios pro factis clericorum non valet.
- 5 Damni qui est causa, ipse damnum dat.
- 6 Damnum datum in segentibus quomodo est estimandum.
- 7 Vniuersitas potest statuere pro bono publico.
- 8 Clerici tenentur seruare banna Vniuersitatis pro bono publico.
- 9 Clerici possunt compelli per iudices Ecclesiasticos ad seruanda banna Vniuersitatis.
- 10 Vniuersitas habens defensam potest pascua eius vendere, & non possunt Clerici immittere eorum animalia ad pascendum.
- 11 Vniuersitas non potest prohibere, nè animalia clericorum pascantur in locis publicis.
- 12 Clerici sunt ciues, & habent ius pascendi.
- 13 Vniuersitas an possit facere defensam in loco publico, & demaniali remissiuè.
- 14 Via publica si est lutuosa, vel rupta licitè est trāsire per agrū vicini.
- 15 Mercum, seu signum animalium facit presumere animalia esse eius, cuius est mercum.
- 16 Sigillum appositum in aliqua scriptura arguit consensum eius, cuius est sigillum.
- 17 Fides Vniuersitatis, in qua est eius sigillum probat.
- 18 Sigillum Vniuersitatis, & Capituli est authenticū, & publicum.
- 19 Statutum, quod fitur iuramento dannum pasci valet.

Q Vi pecora, vel alia animalia in alienis pratis inuito domino, siuè ea sint alicuius Communitatis, vel Vniuersitatis, siuè alicuius personæ priuatæ immittit ad pascendum,

dum peccat mortaliter, nisi paruitas materię excuset, & si-
ne vlla iudicis sententia ad restitutionem damni illati tene-
tur: pœnam verò non nisi post iudicis condemnationem solu-
uere obligatur: qui verò pascit animalia in pratis alienis pa-
tentibus, ad restitutionẽ non tenetur, nisi post iudicis con-
demnationem, Sair. in clau regia, lib. 11. cap. 11. n. 1. Vn-
de quando in huiusmodi locis sunt custodes, & inueniunt
damnificantem licitè possunt petere, & accipere pignus, &
damnificans tenetur etiam in conscientia illud exhibere,
Sair. loco citato, n. 10. & in Regno adsunt duæ Constitu-
tiones quarum vna incipit. Animalia, & altera. Peruenit ad
aures; quibus prouisum est non licere alicui capere, & de-
tinere animalia aliena damnum dantia in suo fundo: sed
ea capta consignare officiali loci, aliàs tenetur pœna furti.

Sed cum sæpè contingat, quòd custodes animalium cle-
ricorum, vel Ecclesiarum inferunt damnum cum ipsis ani-
malibus in pratis alienis, quæro, an possint accusari, & puni-
ri pœnis statuti, vel banni laicorum contra damnificantes
segetes, agros, & vineas alienas, & huiusmodi? Resp. quod
videtur dicendum, non teneri dictos custodes ad pœnam
damni; quia licet statutum hoc non respiciat clericos dire-
ctè, nec bona ipsorum: tamen indirectè clerici, & Ecclesiæ,
quorum sunt animalia, grauantur, Bart. in l. hi penes, C.
de agr. & cens. lib. 10. vbi dicit non valere statutum gra-
uans alios pro factis clericorum: sed in contrarium est veri-
tas, quod si custodes animalium clericorum damnificant
agros alienos cum animalibus clericorum, possunt puniri
pœna banni laicorum, Felin. in cap. Ecclesia Sanctæ Ma-
riæ, Vers. quintum exemplum, de consistit. & in cap. 2. Vers.
de rusticis, de sör. compet. Luc. de Penn. in l. iubemus, C.
de nau. non excus. lib. 11. Afflict. in Constitut. Regni in-
cip. Cum per partes Apulig; & ratio est, quia hoc statutum
non est contra clericos, nec eorum animalia, nec aliquo
modo personas eorum tangit: sed personas tantum custo-
dum laicorum, qui sunt causa damni, & ipsi damnum infe-
runt.

runt, cap. fin. de iniur. & damn. l. qui occidit, ff. ad leg. aquil. vide Gramat. conf. 102. vbi per totum latè disputat hunc casū, & cōcludit posse procedi cōtra dictos custodes laicos.

- Sed notandum est, quòd damnum datum per animalia
 6 in segetibus existentibus tunc in herba, non debet æstimari, quemadmodum si in aliquo prato, vel defensa damnum illatum fuisset: sed pro frumento verisimiliter percipiendo, & recolligendo speculat. in tit. de iniur. & damn. dat. §. 2. n. 21. & ibi Io. Andr. in additione, Viu. decis. 280. n. 2. & tribus vicibus est faciēda dicta æstimatio. Prima est faciēda tempore damni illati, quo est in herba, vt cognoscatur quantitas fundi, in quo est damnum illatum. Secunda æstimatio est faciēda ante tempus messium, vt sciatur, an sit renatum frumentum, vel hordeum in totum, vel in partem, vel nullo modo. Tertia, & vltima æstimatio tempore messiū, & expectato euentu fructuum percipiendorum, Viu. loco citato, n. 6.

- Secundò notandum est, si emanatur bannum per vniuersitatem, quæ ratione publicæ vtilitatis habet facultatem statuendi, l. omnes populi, ff. de iust. & iur. vbi Bart. & l. ambitiosa, ff. de decret. ab ord. facien. vt ciues vias ante domos, vel quibus itur ad vineas, & prædia reparare, & suis sumptibus mundare, & purgare debeant: eo casu clerici, &
 3 personæ Ecclesiasticæ etiam tenentur tale bannum seruare pro bono publico: veruntamen cogendi sunt per iudicem Ecclesiasticum, Ignat. Iopes in additione ad pract. criminal. canon. Diaz, cap. 55. & eadem ratione publicæ vtilitatis tenentur clerici, & compelli possunt per iudicem Ecclesiasticum, stante statuto municipali suis sumptibus occidere locustas, brucos, vermes, & alia huiusmodi animalia nociva, quæ in prædijs eorum nascuntur, & reperiuntur per ea, quæ de infectione dicunt Doctores in l. nullus, C. de Summ. Trinit. & fid. cathol. & l. ædiles, §. pedius, ff. de edilit. edict. Ignat. loco citato.

Tertiò notandum est, quòd si Vniuersitas habet aliquam
 10 defen-

10. defensam, & venderet herbam pro exsoluendis debitis, & pro eius oneribus subleuandis, clerici non possunt immittere eorum animalia ad pascendum in dicta defensa, nisi soluta mercede, Abb. in cap. 6. vol. 1. quia dicta defensa est in bonis, & de bonis Vniuersitatis, & potest de ea ad eius libitum disponere, l. sed, & si, §. consuluit, ff. de pet. hæred. l. in remandata, C. mandat.

11. Quarto notandum est, quod Vniuersitas non potest prohibere, ne animalia clericorum depascantur in locis publicis, & de manialibus, quæ sunt comunia; quia clerici sunt ciues, Oldor. conf. 32. incip. quæstio est: vtrum Sacerdos, Paul. de Castro conf. 257. vol. 2. Socc. iur. conf. 30. & vtriusque ciues habentius pascendi in pascuis publicis, Bertr. conf. 92. incip. si verum est, part. 3. nam pascua quoad vsum, & vtilitatem pertinent ad ciues, l. textatrix, §. 1. ff. si seruit vendat; & hoc procedit in clericis non solum originarijs, sed etiam alienigenis: si tamen ibi habent beneficium curatum, vel requirens residentiam; quia tunc sortiuntur domicilium, Abb. in cap. quia in tantum, de præbend. idem, Abb. in cap. ex ore, n. 5. de priuileg. Dec. in dicto cap. quia in tantum; nam necessitas residendi facit sortiri domicilium, Innoc. in dicto cap. ex ore, & Abb. in cap. postulasti de for. compet.

13. Sed quid si Vniuersitas vellet facere aliquam defensam in loco publico, & de maniali, & illius herbam, & pascua vendere pro exsoluendis debitis, an possit facere? Vide Capic. decis. 152 & ibi Prosper. Petr. in additione, & Vinc. de Frach. decis. 197. & 280.

14. Quinto notandum est incidenter, quod si via est facta luituosa, vel est rupta, quod est licitum cum animalibus transire per agrum vicini, Bal. in l. per agrum, C. de seruit. & aqui, & in l. si locus, §. cum via, vbi est tex. ff. quemadm. seruit. amittit. Vinc. de Ann. singul. 582.

15. Sexto notandum est, quod signum, siue mercum pecudibus, & alijs animalibus appositum facit præsumere dicta

Cc

anima-

animalia esse eius, cuius est mercum, quod solet apponere
 suis animalibus: & licet agenti incumbat onus probandi,
 tamen ex verificatione merci pro parte actoris est transla-
 tum onus in aduersarium, ex quo actor habet intentionem
 fundatam, l. 3. C. de fabrica lib. 10. & ibi Bart. Par. de Put.
 de iudicat. in Verb. probatio, n. 2. vbi dicit, quod veritas
 cognoscendi animalia, cuius sunt, constant ex merito illius,
 16. cuius merchum est, Vic. de Ann. allegati. 110. lib. 2. Hinc
 est, quod sigillum appositum in aliqua scriptura arguit con-
 sensum eius, cuius est sigillum, l. tribanus, §. 1. ff. de testam.
 mit. Bart. in l. quæ dous ff. solut. matr. & fides Vniuersita-
 17. tis, vel Capituli, in qua est eorum sigillum probat, Bal. in l.
 si qua per calumniam, C. de Epif. & cler. quia sigillum Vni-
 uersitatis est publicum, & authenticum, cap. cum dicta de
 18. excess. prælat. item sigillum Capituli, cap. 3. de probat. Car-
 raris. in Ric. 277. n. 7c. & ita iudicauit Audientia regia, Viu-
 decis. 57. num. 3.

Et circa illud, quod supra dictum est de damno dato, no-
 19. ta, quod statutum, quo disponitur, vt stari debeat iuramen-
 to damnum passide damnis, & interesse in prædijs, est vali-
 dum: sed intelligitur, quando damnus est illatus dolo
 malo, Dec. conf. 83. n. 3. Plot. latè in l. si quando, n. 764.
 C. Vnd. vi, & intelligitur ad fauorem cuius: non autem fo-
 rensis, idem Plot. ibi n. 823. intelligitur etiam dumodò
 contrarium non probatur, quia contra tale iuramentum
 admittitur probatio, & vt per euidenciam loci, vt idem Plot.
 ibi n. 778. qui subdit adeò veram esse hanc opinionem, quod
 etiam si de danno dato præcedente taxatione iudicis sit iu-
 ratum, & sententia sit lata: nihilominus potest is con-
 tra quem est lata, contrarium probare secundum magis
 eamunem opinionem, & magis æquam iuribus ibi per eum
 allegatis, & nota, quod quãdo summa, pro quã effiuratum,
 est considerabilis, non debet index confirmare tale iura-
 mentum, nisi concurrant coniecturæ, & verisimilitudines,
 ex quibus moueri possit ad id credendum; nam totum hoc

remis

remittitur arbitrio iudicis, vt per Aim. de antiquit. temp. part. 1. num. 201. Hercul. Marefcot. Var. refolut. lib. 2. cap. 16. pertot.

Demum notandum est, quod si artifex per imperitiam, & ignorantiam errauerit in opere, ad quod fuit conductus, tenetur ad emendationem damni, lo. Faber. & ceteri scribentes in §. imperitia, Institut. de leg. Aquil. Caualean. decif. 26. n. 15. lib. 1. l. si quis fundum, §. celsus, & §. si quis vitulos, ff. de locat. & conduct. l. tutor quoq; §. fin. de fup. tut. ratio est; quia locans operas suas videtur affeforē se esse in illa arte peritum, Carol. de Grass. de effect. cler. in prelud. n. 122.

DE CENSIBVS. Cap. XIX.

S V M M A R I V M.

- 1 Constitutiones plures Pontificia fuerunt edita pro fundatione census.
- 2 Constitutio Pij V. de censibus an in Regno habeat locum.
- 3 Constitutio Nicolai V. de censibus obseruatur in Regno.
- 4 Constitutio Gregorij XII. de censibus pro Regno Sicilia.
- 5 Conditiones requisita pro fundando censu iuxta Bullam Nicolai V. & regia pragmatica.
- 6 Eruptio census debet esse vera & realis.
- 7 Censu est constitutus super re stabili fructifera, aut super iuribus.
- 8 Censu an possit constitui super re feudali.
- 9 Censu est emendus iusto pretio.
- 10 Pretium eius duplex.
- 11 Debitum ex alia causa an possit poni ad censum.
- 12 Solutio anticipata census an sit licita.
- 13 Plus soluit, qui ante tempus soluit.
- 14 Pactum, ut census soluat per tertias, an sit licitum.
- 15 Pactum, ut venditor census soluat mercedem Nataris pro stipulatione, & reasumptione Instrumenti an valeat.
- 16 Pactum, ut venditor census soluat adobis pro fundo, vel gabellai pro rebus burgenfaticis an valeat.
- 17 Adobis quid sit.

- 18 *Paſſum de retrovendendo requiritur in contractu cenſus.*
- 19 *Paſſum limitatum in contractu cenſuali an valeat.*
- 20 *Paſſum in contractu cenſus, ut debitor non ſoluens duas, vel tertias poſſit accuſari uſa Ritus, an valeat.*
- 21 *Paſſum, ut venditor cenſus teneatur querere emptorem per aliquod tempus ante redemptionem, an ſit validum.*
- 22 *Cenſus an poſſit Conſtitutus in teſtamento.*
- 23 *Cenſus quomodo poſſit probari, ſi non apparet Inſtrumentum.*
- 24 *Solutio cenſus facta per duos annos probat in poſſeſſorio.*
- 25 *Inſtrumentum cenſus habet executionem realem, & perſonalem.*
- 26 *Inſtrumentum cenſus habet executionem paratam pro tertijs, etiam elapſis viginti annis.*
- 27 *Libri Capitulorum conſervanti in archivio probant cenſum.*
- 28 *Modus conſtituendi cenſum in ſocietate ſuper officijs in alma Urbe.*
- 29 *Inſtrumentum in quo quis aſſerit fundum eſſe liberum ab omni onere, non praiudicat cenſuario.*
- 30 *Cenſus aequiparatur alienatione.*
- 31 *Solutio cenſus facta per annos tres proxime decurſos arguit ſolutionem pro alijs annis.*
- 32 *Emptor cenſus præfertur alijs creditoribus poſterioribus tam pro ſorte principali, quam pro tertijs.*
- 33 *Domus ſubiecta cenſui non poteſt diſcooperiri pro ſolutione cenſus.*
- 34 *Creditor non poteſt pro debito exequi ſuper tegulas, & cuppedamus debitoris.*

Eſi plures conſtitutiones Summorum Pontificum circa foundationem cenſus, & materiam cenſualem concernentes, varijs temporibus editæ ſint: & inter alias Pius Quintus edidit Bullam, quæ incipit, Cum onus Apoſtolicæ ſeruitutis, anno 1568. decimo quarto calend. februarij: tamen in Regno ſemper eſt obſervata, & obſervatur Bulla Nicolai Quinti, quæ eſt inſerta in pragmatica de cenſibus: & per non uſum non fuit recepta dicta Bulla Pij Quinti. ſed Navar. in tract. de uſuris, quæſt. ſeptima, n. 108. quærit, an dicta Bulla Pij per non uſum potuit in totum, vel in partem tolli, & non acceptari: & diſtinguit, quod ea, quæ continentur in dicta Conſtitutione, ſcù Bulla, aut Sent. de iure naturali,

turali, & diuino, aut de iure humano, illa, quæ respiciunt ius naturale & diuinum, vt est prohibitio vsurarû: & non possunt tolli; nam conditiones respicientes ius naturale, ac diuinum, sunt seruandæ etiam sine dicta Bulla; quia ligant omnes Christianos in vniuerso orbe, etiam non subiectos Papæ in temporali dominio, cap. quod iure, distin. 8. illa verò, quæ sunt de iure humano, de quibus habetur in extravag. 1. & 2. de empt. & vendit; videlicet vt in venditione rei suppositæ censuit, censuarius præferatur alijs: vt est etiã, quod intimeretur redemptio census facienda per duos menses antea: vel quod denuntians infra annum teneatur redimere censum, etiam inuitus: quæ conditiones non continent peccatum, nec faciunt contractum vsurarium, ista possunt tolli; & licet Virginius à Cingulo Doctor Romanus in tract. de censib. super dicta Constitutione Pij Quinti, parte secunda, n. 20. teneat contrarium, quicquid tamen sit in Regno, obseruatur Bulla Nicolai Quinti, per centenariam enim præscriptionem extitit obseruata; quia fuit edita anno Domini 1452. ac etiam; quia nouissimè per Gregorium XIII. fuit facta alia Constitutio in materia census pro Regno Siciliae, quæ quamuis sit localis, tamen continet omnes conditiones Bullæ Nicolai Quinti, quæ confirmata fuit per dictam Constitutionem Gregorij: quæ si est iusta, in Regno Siciliae, erit etiam iusta in alia loco: alias nullibi esset obseruanda. In constitutione autem prædicta Gregorij quæ incipit. Quæ à Romanis Pontificibus, Romæ die 7. Februarij 1574. leguntur hæc verba Supplicationibus prædictis inclinati, vt tam Regi ipsi, quam omnibus, & singulis Regni Siciliae ultra Pharam incolis, & habitantibus, & locorum, & Ciuitatum, & Terrarum Vniuersitatibus præsentibus, & futuris iuxta Nicolai Quinti constitutionem facere, emere, & vendere liceat, eosq; sic constitutos census, validos, & licitos, non autem feneratorios esse: perindè ac si litteræ Pij Quinti prædicti non emanassent, autoritate Apostolica concedimus, declaramus, & constituimus, hæc ibi: sed notandum

tandum est, quod secundum dictam Nicolai Quinti Constitutionē aliquę conditiones pro validitate cęsus requiruntur.

- 6 Prima conditio est, vt emptio cęsus sit vera, & realis, idest quod emptor cęsus habeat animum, & intentionem emendi cęsum, & non mutuandi, & lucrandi, cum spe recipiendi pretium receptum, siuę sortem principalem; quia in foro conscientię esset vitiosa: de quo vide Abb. in cap. ad nostram, n. 12. de empt. & vendit. Nauar. in Manual. cap. 17. num. 248.

- 7 Secunda conditio est, vt fundatio cęsus fiat super re stabilis, fructifera, & libera: ex qua possint capi fructus naturales, vel ciuiles: Abb. in cap. grauis, de restit. spoliat, vel super re, quę pro immobili habetur: vt sunt iura, actiones, cęsus, gabellę, vt vectigalia, l. a dño Pio, ff. de re iudic. clem. xxiui de paradiso, §. eumq; annui redditus, de Verb. significat. Nauar. in tract. de vsur. n. 87. dixi fructifera, vt saltem reddat tantum, quantum est cęsus; si enim non tantundem redderet, esset vsura, Nauar. loco citato, n. 85. & sufficit, quod fundus sit aptus ad ferendos dictos fructus, si locaretur, licet non soleat locari; quia non solum prędium, quod actu fert fructum, dicitur fructiferum: sed etiam illud, quod de se aptum, natum est ferre fructum, arg. cap. quid per nouale, de Verb. significat. silua cędua, de Verb. significat. Nauar. de vsur. n. 113. Item debet res, super qua imponitur cęsus esse libera, idest quod non sit feudalis; quia quę constitueret cęsum super re feudali sine assensu regio, asserens illam esse burgenaticam, committeret crimen rebellionis, quod est vendere rem duobus, & venditor cęsus cęlans vitia, & defectus rei venditę: vt si dixit rem esse liberam, & alteri non obligatam, tenetur ad interesse, l. Iulianus, ff. de action. empt. Et nota, quod potest constitui cęsus super aliqua re, vel rebus determinatis, & nominatis, cũ hipoteca omnium bonorũ, & potest etiã fundari super omnibus bonis immobilibus, iuribus, & actionibus: quia Nicolaus Quintus in dicta Constitutione declarauit licitos esse contractus,

tractus, per quos aliqui vendunt census annuales super domibus, possessionibus, & proprietatibus specialiter, vel etiam generaliter super omnibus bonis, redditibus, emolumentis, iuribus, & rebus, mediante tamen pacto, de redimendo, Navar. conf. 21. n. 4. de empt. & vendit. & maxime ubi viget talis consuetudo, quæ est valida; quia non est contra legem naturalem, neque diuinam; & si legitimo tempore est præscripta, seruanda est. cap. quo iure, dist. 8. & cap. fin. de consuetud. l. de quibus, ff. de legib. Navar. loco citato, n. 5.

● **Tertia conditio est, ut annuus census ematur iusto pretio; & ideo sciendum est, quod pretium iustum est duplex, naturale, & legitimam: naturale est illud, quod communiter**
10 **currit iuxta locorum, & temporum consuetudinem: legitimum est illud, quod est præfixum, & taxatum à lege, siue à Rege, vel Republica, vel alio superiore, non recognoscen-**
te. Ludouic. Molin. de contract. disputat. 347. & 364 sed pro constituendo censu, non pretium naturale, sed legitimam in Regno attenditur: nempe illud, quod est præfixum à Nicolao Quinto, & à regia pragmatica; & est ut annuus census non excedat decimam partem pretij recepti, & sic decem pro centenario.

Sed circa hanc conditionem insurgunt aliquæ dubitationes, quarum prima est: an debitum ex alia causa possit in sortem conueri, & constitui census? Resp. affirmatiuè; quia attenditur veritas, quod secus est in illis locis, l. ubi seruatur Bulla Pij Quinti; nam secundum illam requiritur, quod census fiat pecunia præfenti: sed in Regno hæc conditio non est necessaria; quia si debitum est ex alia causa, potest in sortem computari, & fundari census, Petr. Foller. in prax. censual. in Verb. huiusmodi census, n. 95. Tiraquell. de vtroque, retract. est, n. 135. & sic tertia decursa possunt poni ad censum; & ista est communis opinio, de qua Marius Giurba in decis. 24. n. 34. quicquid dicat Viu. decis. 369. n. 13. quia loquitur de illis locis, ubi obseruatur Bulla Pij Quinti.

Secunda dubitatio est, an liceat anticipare solutionem annui

- 12 annui cenſu in limine contractus: vt ſi darem mille aureos ad cenſus, an mihi liceat accipere ducatos centum anticipatos? Reſp. negatiuè; nam excederet decimam partem pretij propter anticipatam ſolutionem; quia plus ſoluit, quàm ante tempus ſoluit, §. plus autem Inſtit. de action. niſi non ſoluerentur decem pro centenatio, ſed nouem, vel ccto, per vulgatam regulam; qui in vno grauatur, in alia debet releuari, l. cum, qui ff. de iniur.

Tertia dubitatio eſt: an liceat paciſci, quod ſolutio cenſus fuit per tres tertias, vel per ſingulos menses? Reſp. affirmatiuè; quia hoc pactum licitum eſt, Nauar. de uſur. n. 134. vbi ait, quod iuſtè poteſt conueniri, vt dimidium cenſus ſoluitur in fine ſemestris, & alterum in fine annis: vel quod tertia pars in fine cuiuſlibet ſemestris; quia in nullo iure prohibetur, nec etiam per bullam Nicolai Quinti: & de iure comunis penſio alicuius rei conductæ debet ſolui in termino à partibus ſtatuto, gloſ. comuniter recepta in, l. eadem, C. locat.

Quarta dubitatio eſt: an valeat pactum, vt venditor cenſus teneatur ſoluere mercedem Notario pro ſtipulatione, & reſumptione Inſtrumenti? Reſp. negatiuè; quia excedit pretium; emptor enim ad cuius cõmodum, & fauorem fit contractus, tenetur ſoluere mercedem Notario, Aſſict. in Conſtitut. Regn. Baiulos: niſi ſolueret cenſum minus decem pro centenatio.

Quinta dubitatio: an valeat pactum in contractu cenſuali, vt venditor teneatur ſoluere Adoham pro re feudali, vel collectas, gabellas, & veſtigalia pro rebus burgenſaticis? Reſp. affirmatiuè; quia iſtud pactum eſt iuſtum, & poteſt apponi in contractu cenſuali, ex quo emptio cenſus non eſt emptio proprietatis, & uſufuctus fundi: ſed eſt emptio percipiendi annuam penſionem: & nõ debetur, vt uſufuctus, ſed vt pretium; Couar. var. reſolut. lib. 1. cap. 15. Nauar. de uſur. n. 132. nec obſtat. tex. in l. id, quod ff. de pericul. & comed. rei vend. vbi habetur, quod onera reali pertinent

ad

ad emptorem; quia illa lex habet locum in emptore proprietatis, seu usufructus fundi, & non in emptore pensionis annuæ percipiendæ, ac percipiendi cæsum. Non autem hoc habet locum in vectigalibus, collectis, vel gabellis, quæ soluuntur pro redditibus; nam quando dicta onera sunt imposita redditibus, & censibus: emptor, qui percipit dictos annuos redditus, & census, tenetur illos soluere, & in Regno: quando census est constitutus ad decem pro centenario, regia Camera Summaria solet cogere ipsum emptorem ad soluendum dictas collectas, etiam si contrahentes
17 conuenissent, ut eas teneatur soluere venditor. Et quia feci mentionem de illo termino Adoha, sciendum est, quod adoha est onus quodam pro re feudali, & seruitium pecuniarium pro seruitio personali, quod debetur à vaxallo Regi pro feudo, Assist. decis. 252. n. 3. & hoc onus remanet apud possessorem: & emptor census non tenetur imperialem, §. firmiter de prohib. feud. alienat. per federic.

Quarta conditio, quæ requiritur in huiusmodi contractu
18 census, est, ut apponatur pactum, de retrovendendo ad arbitrium venditoris; ita ut neq; pacto villo, neq; longi temporis præscriptione possit præscribi: sed quod semper, & in eternum possit redemi, & hoc speciale, & præcipuum est in hoc contractu censuali, ut in dicta Bulla Nicolai V. Felin.
19 in rub. de præscript. nec valet pactum limitatum, ne possit redimi census infra quinquennium, vel infra tot annos, vel è conuerso, ut infra quinquennium redimatur; quia est contra dictam Bullam, & pragmaticam de censibus; nam pro forma huius contractus in Regno requiritur, ut facultas redimendi sit libera: verum si hoc pactum redimendi in contractu non esset appositum, adhuc huiusmodi census esset perpetuò redimibilis; quia intelligitur appositum secundum glos. patens. tit. 1. §. 18. num. 13. idem si esset appositum ad tempus, cum pacto quod post lapsum tempus sit perpetuus census, Covar. var. resolut. lib. 1. cap. 9. n. 9. & lib. 3. cap. 8. n. 7. & ita fuisse decisum in sacro re-

gio Consilio refert Ann. allegat. 11. n. 20. Scipio Rust. super pragmat. de censibus, n. 1.

20 Sed quæro, an possit apponi pactum in contractu censuali, ut debitor non soluens duas, vel tres tertias possit accusari, & contra eum liquidari instrumentum secundum formam Ritus magnæ Curia Vicariæ, 166. incip. Item si qui debitorum? Resp. quod aliqui putant hoc pactum esse iniustum; quia restringitur pactum de retrouendendo quando cumq; quod est contra Bullam Nicolai V. item quia pœna debet esse præportioſa culpæ, cap. tuam, de pœnd. sed veritas est, quod dictum pactum valet, & potest apponi, & exequi; quia cum dictum pactum fiat ex conventionione partium in pœnam, non videtur restringere potestatem redimendi, nec talis pœna est tam grauis; præsertim quia volenti non fit iniuria; item quia ex lege commissoria in omni emptione hoc pactum poni potest, l. 2. ff. de leg. commiss. quia sic contrahentes coguntur stare promissis, vide Nauar. in Manual. cap. 17. n. 217. & sic passim obseruatur in hoc Regno.

21 Secundò quæro, an valeat pactum, ut venditor teneatur monere, & requirere emptorem census tempore redemptionis per aliquod tempus, ut per viginti, vel triginta dies antea? Respond. affirmatiuè; quia est pactum iustum, & licitum, approbatum à Pio Quinto in dicta sua Constitutione, vbi dicitur, quod venditor teneatur requirere emptorem per bimestre tempus ante redemptionem.

22 Tertio quæro, an possit constitui census in testamento? Resp. affirmatiuè, & intelligitur constitutus ad formam dictæ Bullæ Nicolai Quinti, & regie pragmatice in Regno; quia testator fingitur cogitare illud idem, quod lex, Bald. in l. precibus, C. de impub. & in l. cum patrem, C. de condit. insert. nisi eollet. de contraria voluntate, Follor. in prax. censual. Verb. Huiusmodi census, n. 68.

23 Quartò quæro si non appareat instrumentum census, an possit aliquo modo probari census? Resp. quod census probari potest, si ille, qui possidet rem censualem in aliquo

instru

Instrumento venditionis, permutationis, vel in alio quocunq; contractu, vel scriptura authentica fateatur rem esse subiectam censui; talis enim confessio probat censum, adeo ut ne dum ipse confitens: sed etiam singularis successor habens causam ab eo, teneatur domino census, Grauet. conf. 217. n. 4. vbi alios citat. Petr. Foller. in prax. censual. in Verb. Huiusmodi census, n. 98. sed est aduertendum, quod non sufficit sola confessio venditoris ad probandum censum: sed præter confessionem, & assentionem, necesse est, ut concurrant aliqua alia; ut si probetur ante venditionem consueuisse soluere censum; vel quia aliàs dispositiuè recognouerat, & professus fuerat rem illam esse censualem eorum parte, cui debetur census; nam istis casibus rectè probatur census, tam in præiudicium venditoris, quam successorum, Foller. loco citato, n. 87. Guid. Pap. quæst. 282. per tot. Mascard. de probat. conclus. 280. n. 1. & 2. probatur etiam census probata solutione census per duos annos ad obtinendum in possessorio, Gugl. Bened. in repet. cap. Rationatus in Verb. & uxorem nomine Adelasiam, n. 438. de testam. probatur in l. si certis annis, C. de pact. l. de in rem verso, ff. de usur. cap. quærelam, de elect. vbi pro talibus præstationibus competunt remedia possessoria, licet non appareat titulus, Foller. loco citato.

Sed notandum est, quod pro censu non solum potest fieri executio in bonis, & in personis centuariorum: sed etiam contra tertios possessores realiter, & personaliter; quia ita disponitur per regiam pragmaticam de censibus, quod intelligitur, quando tertius possessor emisset bona subiecta censui cum onere soluendi censum; quia cum in hoc regia pragmatica videatur contra ius commune, l. quicquid astringenda, & ibi Doctores de Verb. obligat. l. 3. S. hæc verba, ff. de negot. gest. Foller. in dicta regia pragmatica in Verb. tamquam res iudicata, n. 32. sed si emissor bona obligata censui absq; dicto onere soluendi censum, tunc contra tertium possessorem fit in bonis executio tanquam vi-

de Scipion. Rouitum super dicta pragmatica, n. 3.

Secundò notandum est, quod instrumentum censuale
 26 habet executionem paratam, & promptam pro tertijs :
 etiam si prolapsi fuerint viginti anni à die natæ actionis : se-
 cùs si produceretur per viam liquidationis secundùm for-
 mam Ritus, 166. Magnæ Curix; quia quotiescumq; à die na-
 tæ actionis in instrumento elapsi sunt anni viginti, debet
 contra debitorem procedi via ordinaria per Rit. 167. Ma-
 gnæ Curix, & ibi Caravit. n. 1. & Foller. loco citato, n. 37.
 & sic etiam in obligationibus stipulatis penès acta Curix,
 quæ si sunt elapsi decem anni à die natiuitatis actionis, non
 habent executionem paratam, Caravit. in Ritu magnæ
 Curix, 128. n. 4. & istud tempus viginti annorum in instru-
 menti, & decem in obligationibus penès acta curix intelli-
 gitur à die promissæ solutionis : non autem à die celebra-
 instrumenti, vel stipulatae obligationis, quia licèt sit contro-
 uersia inter glos. Bart. & Cyn. vt dicit idem Bart. in, l. stipu-
 lationes non diuiduntur, ff. de Verb. obligat. quando est
 facta promissio ad certam diem, an actio statim oritur, vel
 adueniente die solutionis: tamen omnes concludunt, quòd
 actio nascitur adueniente die solutionis; vnde cum Ritus
 predictus, 167. magnæ Curix decursu viginti annorum à
 die natæ actionis disponat, intelligi debet à die primo, quo
 cum effectu nata est actio, idest à die promissionis solutio-
 nis, Vic. de Franch. decis. 341.

Tertiò notandum est, quod si Capitulum alienius Eccle-
 27 siæ habeat libros, in quibus sunt descripti omnes census &
 redditus ipsius Capituli sine alia cantæ expressione : nisi
 quod talis domus, vinea, & fundus est redditus Capitulo
 in tot ducatos, vel carolenos, quod dicti libri probant, si vi-
 gore dictorum librorum Capitulum solitum fuit exigere
 census in eis descriptos : & dumodò dicti libri conseruen-
 tur in Archiuio Capituli cum alijs scripturis; cap. ad au-
 dientiam, & ibi glos. in Verb. censualem, & Abb. n. 4. de
 præscript. vbi Additio allegat eundem, Abbat. in cons. 67.

Bart.

Bart. in l. 1. ff. si cert. petat. Roman. conf. 127. etiam si dicti libri non essent scripti manu publici notarij, probantur quia censentur scripti de voluntate censuariorum: ita singulariter An. har. conf. 44. Felin in dicto cap. ad audientiam, Marant. conf. 40. n. 5. & tanto magis, quando interuenit præstatio census diuturna, scilicet per decem annos, prout intelligit Bart. in l. 1. ff. de aqu. plu. arcen. & roboratum est per optimum dictum, Bal. in l. si certis annis. C. de p. et. ubi facit differentiam inter iura personalia, & realia; nam personalia non acquiruntur solo tempore: sed realia sic absq; allegatione tituli, l. si quis diuturno, ff. si seruit. vendat. & subdit, quod præstatio census est ius reale, & competit petitorium, & possessorium, cap. querelam, de elect. & cum census sit ius reale ex solo cursu decemniij præscribitur absq; titulo, sicut alia iura realia, Bal. in l. 2. C. de seruit. Bart. in dicta l. 1. §. deniq; ff. de aqu. plu. arc. & est tex. in dicta, l. si quis diuturno, ff. si seruit. vend.

28 ¹¹ Quartò est notandum, quod Romæ solet fieri quidam census, qui dicitur in societate super officijs, ad rationem duodecim pro quolibet centenario: & volui hic inferere formam contractus, ex qua colligitur modus contrahendi super huiusmodi constitutione census: forma autem est, ve sequitur videlicet.

¹² In nomine Domini Amen. Per præsens publicum instrumentum, &c. in mei Notarij, &c. personaliter constituti Petrus N. sacri palatij Apostolici causarum Notarius ex vna, & Iacobus N. ex altera parte, & ceteri. inierunt inter se societatem super dicto officio Notariatus, quam tenere, & durare voluerunt ad sex menses proximè venturos: & deinde ad bonè placitum ambarum partium, cum disdicta, & intimatione quindecim dierum præcedente, quæ fieri possit domi dimissa copia, in qua societate dictus Iacobus posuit scuta ducentum auri in auro, quæ Dominus Petrus ab eodem Iacobo præsentem in mei notarij, & ceteri. præsentia in proprijs, & numerata pecunia recepit, & ad se traxit, de quibus, &

cxr.

cat. exceptioni, & cat. & illa restituere promisit eidem Iacobo præsentî, & cat. seû cui ipse Iacobus cesserit, in simili specie statim finita præsentî societate absq; exceptione, & illa durante facere participem dictum Iacobum in fructibus ordinarijs, & extraordinarijs dicti officij pro rata parte: quam partem propter incertitudinem fructuum, & fastidia computorum, quæ desuper oriri, & esse possunt, dictus Iacobus conduxit ab eodem Petro ad rationem scutorum duodecim similium pro quolibet centenariò in anno, quæ solui debeant de semestri in semestrè, & in principio cuiuslibet semestris: & sint libera, & exempta ab omni onere ordinario, & extraordinario, decima, subsidio, impositione, quavis autoritate imposta, & imponenda, etiam in euentu belli, pestis, obitus Pontificis, etiam ipso Domino Petro officium ammittente, seû dimittè, & quoscumq; alios casus, & euentus, qui esse possunt, cum pacto, quod dicta scuta duodecim similia semper currant, & debeantur ad eandem rationem, etiam in omnes dictos euentus, ac post finitam, seû disdictam societatem vsq; ad integram, & realem dictorum scutorum ducentorum restitutionem, loco damnorû, & interesse, quæ ad tantundem dicti contrahentes extimauerunt, & taxarunt. Super morte autè conuenerunt, quod moriente dicto Domino Iacobo ante dominum Petrum durante societate huiusmodi, morte tamen naturali, non violenta, non vi, ferro, nec veneno, seû alitercunq; inflicta, ab homine violenter, quod dictus Petrus lucretur dicta scuta ducenta, & reneatur tantum ad solutionem fructuum decursorum non solutorum. In omnes autem alios casus, & euentus idem Petrus reneatur ad dictorum scutorum ducentorum solutionem, & restitutionem, & dictus Iacobus sponte confessus fuit habuisse dictam ratam conductam, seû fructus primi semestris ab eodem Domino Petro, de quibus & cat. V. iterius conuenerunt, quod dictus Dominus Iacobus possit nominare aliam personam, & in eam periculum mortis, ac dicta scuta ducentum, cum omni iure, quod

quod habet virtute presentis obligationis, & instrumenti, tam coniunctim, quam divisim, dicta q; pecunias in totum, seù in partem arbitrio suo transferre, & se totum, vel in partem excludere, quæ persona possit, & valeat vti presenti instrumento, & contra quoscumq; illius virtute agere, & experiri in iudicio, & extra in omnibus, & per omnia, prout ipse Iacobus posset, si illam nominasset, adiecto pacto, quod dictus Iacobus teneatur eandem nominationem, & translationem intimare, & vivere per decem dies post factam intimationem, quæ etiã valeat domi dimissa copia: & idem Petrus dare pro se in fideiussorem huic societati, qui per se naturaliter accedant Dominos N. & N. licet absentes, me Notario, & cat. indemnes releuate promisit, & promisit, quod moriente, seù conditionem deteriorante vno, seù quolibet ipsorum dare alium, seù alios, æquè idoneos, qui eodem modo accedant: alias voluerunt dicti contractantes, quod dictus Petrus teneatur ad restitutionem, & solutionem omnium, & quorumcumq; ea, quæ tenerentur, si societas esset finita presentibus, & ceteris.

Iste contractus societatis super officijs an possit iustificari, quod habens officium accipiat aliquam quantitatem pecunie ab aliquo, faciatq; eum participem fructuum sui officij, & propter dictorum fructuum incertitudinem, & fastidia computorum euitanda, obligatur solvere duodecim pro centum, eo pacto, vt pecunia sit semper salua, & absq; periculo, dum vivit, & quod possit discedere à contractu, & repetere pecuniam singulis semestribus dum vivit, & quod si moriatur, antequam discedat à societate, tota pecunia sit officialis, est videndus Navar in conf. 29. de usur. vbi dicit, quod iste contractus, nec ratione emptionis, vel venditionis, quæ in dicto contractu non reperitur, nec ratione mutui; quia mutuans nihil ultra sortem capere potest, cap. 1. 14. q. 3. cap. consuluit, de usur. nec sola ratione societatis: eo quod ad iustitiam societatis requiritur, vt omnes participant de lucro, & de damno, quod in dicto con-

tractu non videtur fieri, nec ratione census; quia pecunia data non potest repeti, nisi de voluntate censuarij: & concludit, quod ex eo solo potest iustificari: quod dans pecuniam in societate subit periculum perdendi sortem, si moriatur, antequam discedat à societate; & sic ratione periculi, quod subit in vtilitatem socij potest fieri iste contractus.

Quintò notandum est, quod instrumentum, in quo asseritur fundum, qui venditur, permutatur, vel quomodolibet alienatur, seu donatur, esse francum, & liberum ab omni onere census, non præiudicat censuario, qui habet censum, glos. Bart. Bald. & comuniter Doctores in l. cum aliquibus, C. de iur. delib. & l. optimam, C. de contrah. & committ. stipulat. & per tot. C. res inter ali. act. Marant. conf. 93. n. 14 imò possessor fundi censui subiecti tenetur soluere census præteritos non exactos, cum regressu tamen contra authorem, à quo causam habuit, Alex. conf. 4. vol. 5. & Afflic. decis. 95.

Sextò notandum est, quod impositio census æquiparatur alienationi; vnde qui non potest alienare, nec etiam potest censum imponere, l. iubemus la. 2. §. scientes, C. de sacros. Eccl. Abb. in cap. significasti, de censib. Marant. in conf. 107. num. 12.

Et demum notandum est, quod si per apochas constituerit censum fuisse solutum per tres annos proximè decursos, antequam conveniretur, præsumitur fuisse factam solutionem pro præteritis annis, l. quicumq; C. de apoch. public. lib. 10. Vinc. de franch. decis. 137. & nota etiam, quod emptor census non solum pro sorte principali: sed etiã pro tertijs præferatur posterioribus creditoribus; quia in illis quoq; habet anteriorem h. potestatem: vt est tex. & ibi glos. & Bart. in l. Lucius, ff. qui pot. in pign. habeant. Nic. col. de pignor. membr. 2. quintæ partis, n. 10. Non omitte-
tam dicere, quod si domus aliqua est subiecta censui, non potest discooperiri ob non solutionem census, ne deformetur ciuitas ruinis, l. fin. ff. ne quid in loc. publ. & not. per Angel.

Angel. & Doctores, in l. cætera, §. hoc senatus, ff. de legat. p. quia interest Reipublicæ, ne ædificia destruantur, Barr. in l. murum, §. fin. ff. de legat. 3. Ferret. in tract. de gabell. § 4 n. 287. sicut similiter non potest creditor virtute sententiz contra debitorem, iux. not. in l. à ditto Pio, §. in venditione, ff. de re iudic. capere pro executione tegulas, vel cuppos. ut est tex. in dicto, §. hoc senatus, Capoll. in tract. de seruit. vrb. præd. cap. 14. n. 9.

DE LIQUIDATIONE INSTRUMENTORVM,
& obligationibus penes acta Curiz Episcopalis
Cap. X X.

S V M M A R I V M .

- 1 **R**itus Magna Curia Vicaria de liquidatione instrumentorum an sit servandus in Curijs Ecclesiasticis.
- 2 Clericorum cause secundum ius canonicum, & non statuta laicorum sunt decidenda.
- 3 Observantia habet vim consuetudinis.
- 4 Curia Ecclesiastica tenetur observare omnes qualitates statuti laicalis, si eo utitur.
- 5 Instrumentum presentandum secundum formam Ritus debet esse liquidum, non indigens aliqua probatione extrinseca.
- 6 Instrumentum non potest presentari, & liquidari si sunt elapsi viginti anni à die nata actionis.
- 7 Instrumentum continens debitum infra unciã. nõ potest liquidari.
- 8 Instrumentum continens debitum ultra libram auri debet esse subscriptum a iudice, & testibus.
- 9 Libra auri quot ducatis constat.
- 10 Creditor debet comparere personaliter in curia ad faciendam liquidationem.
- 11 Fraudentem faciens clericus tenetur prestare cautionem de solvendo debitum, & penam.
- 12 Exceptio nullitatis opposita contra instrumentum debet probari in promptu.
- 13 Clericus non tenetur, nisi in quantum facere potest.
- 14 Clericus an possit carcerari, pro debito iuratur.

- 15 Clericus si est obligatus in forma Camera Apostolica, non potest cogi per Episcopum ad soluendum.
- 16 Instrumentum an possit liquidari contra clericum coniugatum in Curia Episcopali.
- 17 Liquidatio instrumentorum est criminalis.
- 18 Obligatio stipulata penes acta Curie die feriata an valeat.
- 19 Instrumentum etiam quod non contineat pactum exequutionis potest liquidari.
- 20 Filius an possit liquidare instrumentum contra patrem.
- 21 Instrumentum locationis territorij pro certa summa promissa, reservata tamen mensura per compassum, an possit liquidari.
- 22 Instrumentum illiquidum an possit liquidari per apocam Banci.
- 23 Matrimonium an probetur per librum Parochi.
- 24 Sententia liquidationis instrumenti sicut habet exequutionem paratam non obstante appellatione, sic reuocata.
- 25 Praeuentioni renuntians eum iuramento, si est absolutus à dicto iuramento, an possit impedire liquidationem.
- 26 Clericus si est creditor laici, & à debitore est facienda praueutio, coram quo iudice fieri debeat.

CUm in Regno sit Ritus magnæ Curie Vicariæ 166. quæ incipit. Item si qui debitores; quo omnes Curie Seculares videntur, fuit aliquando dubitarum: an prædictus Ritus possit, & debeat obseruari etiam in Curijs Ecclesiasticis; ita vt contra clericum possit præsentari instrumentum, & liquidari iuxta formam dicti Ritus? & videbatur dicendum, non posse, per doctrinam Felin. & Abb. in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ de constit. Alber. Oliu. in Rit. 22. Curie Archiep. Neapolit. in Verb. excepto iure congrui, qui expressè hoc tenet; quia causæ clericorum secundum ius canonicum, & non secundum statuta laicorum sunt decidendæ, & terminandæ, cap. quod clericis, de for. compet. & ibi Abb. veruntamen in defectu iuris canonici recurrendum est ad ius ciuile, Abb. & comuniter Doctores in cap. 1. de nou. oper. nunt. cap. si in adiutorium, dist. 10. cap. vt lex continentiar, 27. q. 1. & ibi Archid. & Præposit. Felin. latè in dicto cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, n. 67. Carol. de Grass. de effect. cleric. effect. 2. n. 264. Sed Batt. in l. cunctos populos,

3 *Paulos, C. de summ. Trinit, & fid. cathol. dicit, quòd stante statuto, vt instrumenta laicorum habeant executionem paratam, potest tale statutum seruari in foro Ecclesiastico; quæ opinio, Bart. licet sit cõmunitè reprobata, vt dicit, Viu. decis. 326. num. 3. tamen in quampluribus Curijs Ecclesiasticis seruatur dictus Ritus: quæ obseruantia habet*
 3 *vin consuetudinis, quæ legem imitatur, § ex non scripto Instit. de iur. nat. gent. & civil. Doctores in l. de quibus, ff. de legib. nec obstat. tex. in d. cap. quod clericis; quia eius dispositio est specialis, & localis: vt dicit gl. ibidem, in Verb. aliquos.*

4 *Sed notandum est, quòd Curia Ecclesiastica, in quibus obseruatur prædictus Ritus tenentur obseruare omnes qualitates ipsius Ritus, Bal. in l. omni nouatione, C. de contrah. empti & l. de quibus, ff. de legib. Dec. cons. 132. n. 2. & in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, de cost. & sic sunt obseruanda omnes qualitates ipsius, scilicet vt Instrumentum præsentandum sit liquidum, non indigens aliqua probatione externa, Bart. in l. creditores, C. de pign. Franc. Ant. de iudic. in præcl. liquid instr. confid. 2. vsq. h. non sit liquidum, de perse, possit tamen per aliud liquidari, vt per Rit. 167. Bart. in l. proinde, § morandõ, ff. ad leg. aquil. & q. sit appol. iuramentũ, & q. sit stipulatũ de facie ad faciẽ, Aff. dec. 64.*

6 *Item quòd instrumentum non excedat viginti annos à die natæ actionis, & obligationes per actũ Curia decem annos; Caruit. in Rit. 128. n. 5. & similia congerit, Bart. in l. plane, ff. quod falsi tutor. id est à die promissionis solutionis, quo nata est actio, Vico. de Franch. decis. 341. verum si infra dictum tempus fuerit expedita citatio contra debitorem, quæ non sit circumduda, posset instrumentum præsentari, quia dicitur interrupta præscriptio, l. in §. pcc. nales, d. 128. & 130. Instit. de act. Item Instrumentum debet continere debitum vltra vnciam, quæ constat ex sed. dilectis, vt in Rit. 187. incipien. Item quæcumq; & ibi Caruit. qui limitatio non præcedere, si quantitas infra vociam*

8 **effet ex residuo maioris summæ; quia eo casu instrumentum potest presentari, & exequi ad formam Ritus. Item instrumentum excedens libram auri, ut possit presentari, debet esse subscriptum à iudice ad contractus, & à tribus testibus litteratis: infra verò dictam summam à iudice ad contractus, & à duobus testibus litteratis: aliàs si essent idiotæ, qui fecissent signum crucis, & contractus esset celebratus in loco, ubi adest copia litteratorum, non posset presentari: secus si non adesset copia litteraturam; & si est dubium, prouidetur auditis partibus, quæ omnia habentur in Constitut. Regni incipien. Instrumentorum robur, ubi Afflict. n. 4. & Luc. de penn. in l. nulli, §. omnia, C. de num. in verb. mentionem, lib. xij. Franc. Anton. de iudic. in pract. liquidat. instrum. considerat. prima, n. 14. & nota, quod ducati septuaginta faciunt libram auri, l. quotiescumq; C. de suscept. præp. & arch. lib. 10. Alber. Oliu. in Rit. 25. Cur. Archiep. Neap. glos. 2. n. 2. sed ad constituendum libram regalem auri, requiruntur ducati Octuaginta
 9 **sex Oliu. loc. cit. Item requiritur, quod personaliter creditor comparere debeat in curia ad faciendam liquidationem, etiàm si esset carceratus; quia de licentia debet adire Curiam, vel si esset infirmus debet in sede asportari, vel de licentia Curiz debet actuarius accedere ad domum infirmis
 10 **ad faciendam liquidationem, Franc. Anton. de iudic. considerat. 3. n. 7. Item si clericus obligatus vellet facere præventionem, tenetur adimplere omnia, quæ sunt necessaria circa præventionem faciendam iuxta pragmaticam sanctionem, quæ incipit Malitijs litigantium, & antiquam, facias citare suum creditorem pro cassando instrumento: vel super aliqua alia exceptione opponenda debet præstare cautionem de comparando personaliter tempore publicationis faciendæ in causa præventionis, & de soluendo debitum, & pœnam, quæ est ducatorum sexaginta in casu succumbentia; & sic concludendum est, quod si Curia Episcopalis vtitur dicto Ritu, debet seruare dictas, & alias qualitates, &******

condi:

Conditiones concernentes, & spectantes ad dictum Ritur :

12 Serundo notandum est, quod dictus Ritus magnæ Curie Vicariæ de liquidatione instrumentorum, procedit solum contra principalem debitorem obligatum ex contractu valido; quia tunc non auditur, nisi in vinculis, vel facto deposito, si vult se defendere ope alicuius exceptionis: sed quando non per exceptionem venit contra contractum: sed petit declarari nullum, tunc Ritus non habet locum, Andr. Molfes. ad Comment. consuetud. Neapol. tom. 2. conf. 22. n. 34. quod intelligitur, si exceptio nullitatis, simulationis, falsitatis, & huiusmodi in promptu pateat, vt per Dec. in cap. ex parte il. 2. de offic. delegat. Cagnol. in l. in testamentis, n. 17. ff. de regul. iur. Gramat. consil. ciuil. 66. Caui. super d. Rit. 166. n. 38. & 39.

13 Tertiò notandum est, quod quamuis clericus non teneatur, nisi in quantum facere potest, glos. Bart. & alij in l. miles, vbi las. & Rip. ff. de re iud. glos. in cap. studeat, dist. 50. Felin. in cap. cum ex officij, de præscript. Couar. var. resolut. lib. 2. cap. 1. n. 9. Abb. Anchar. in cap. Odoardus, de solut. Franch. in cap. si clericos, de sent. excomin. lib. 6. Farinac. tit. de carcer. q. 27. n. 69. & ideo non potest pro debito ciuili cogi, carcerari, vel excommunicari, dicto cap. Odoardus: tamẽ pro debito iurato secundum aliquos non potest gaudere beneficio dicti cap. Odoardus, & potest carcerari, Afflict. in Constit. Regn. si quis clericus, tit. de Episcop. & cler. & ibi Folter. & in tract. de censib. in Verb. huiusmodi census, n. 9. Gomez. in compend. vtriusq. signatur. col. fin. & alij: contrarium tenuerunt non nulli alij, quod pro debito ciuili iurato poterit clericus inuari beneficio dicti cap. Odoardus, Couar. var. resolut. cap. 1. n. 9. Io. Guttier. in tract. de contract. iurat. part. 1. cap. 17. n. 36. & alij allegati per Carol. de Grassi. de effect. cler. effect. 7. n. 19. sed Farinac. tit. de carcer. quest. 27. n. 70. tenet, quod clericus pro debito iurato non gaudet beneficio dicti cap. Odoardus; & dicit, quod ita obseruatur in practica: sed lo-

quitur

quitur de obligationibus in forma Camere Apostolicæ. Quid dicendum? Ego in ea sum opinione, quod iuramentum obstat clerico debitori eum iuramento: sed remedium est, quod primo se carceribus mancipet, & petat absolutionem à iuramento, qua absolutione obtenta, potest instare pro beneficio, d. cap. Odoardus; quia si à principio opponeret de privilegio dicti cap. Odoardus, incidere in periculum; ap. quetelam, de iurciur. & non esset audiendus; quia peritium est grave peccatum; cap. hoc videtur, 22 q. 3 & iudex Ecclesiasticus debet concedere dictam absolutionem, etiam si clericus in specie renuntiasset eum iuramento beneficio dicti cap. Odoardus, Felin. in cap. 1. n. 22. de iurciur. Couar. var. resolut. cap. 4. n. 5. lib. 1. Grauet. conf. 192. n. 2. lib. 1. Roland. à val. conf. 7. n. 50 Natt. conf. 497. n. 1. lib. 3. Carol. de Grass. de effect. cler. effect. 7. p. 22. & sequen. qui multos allegat.

Quartò est notandum, quod si clericus est obligatus per instrumentum, vel penes acta Curie Episcopalis in forma Camere Apostolicæ, non potest per Curiam Episcopalem cogi ad soluendum; quia in causa dictæ obligationis Episcopus, eiusq; Curia non potest se inromittere; sed creditor tenetur adire Auditorem Camere Apostolicæ, eiusq; tribunal in alma Vrbe, qui solus est iudex competens dictarum obligationum in forma Camere Apostolicæ, vigore amplissimorum privilegiorum Auditoribus Camere concessorum per diuersos summos Pontifices; qui Auditor procedit contra obligatos in forma Camere & excommunicat recusantes solvere; in quibus concessionibus privilegiorum leguntur hæc verba videlicet. Ac de omnibus, & singulis obligationibus in forma Camere vbiuis locorum, & inter quascumq; personas factis, & faciendis, & cæter. Et sequitur. Ita vt quascumq; causas, quæ de cætero pertinetis futuris temporibus in eadem Curia super ipsis obligationibus, alijsq; omnibus prædictis in alio, quam præfati Auditoris tribunali, præterquam in vim specialis commissio-

sionis

fionis nostræ de dictis obligationibus specialem mentionem facientis motæ fuerint, & cæter. & sequitur. Inhibendo omnibus, & quibuscūq; iudicibus, tam Ecclesiasticis, quam sæcularibus, ne in executionibus, & processibus dictarum obligationum sub censuris, & pœnis, & priuationis officiorum directè, vel indirectè se intromittere præsumant: quicquid secus super his contingerit attentari irritum, & inane decernendo. Hæc in dictis facultibus à summis Pontificibus concessis Auditoribus Camere Apostolicæ.

Sed quæro primò, an possit liquidari instrumentū cōtra clericū conjugatū in Curia Ecclesiastica? Respond. quod videtur dicendum, non posse: sed debere præsentari in Curia sæculari, cum tractetur de debito: cuius actio est civilis, & pro causis ciuilibus clericus conjugatus est conueniendus coram iudice sæculari, cap. vnic. de cleric. conjugat. lib. 6. vbi Io. Andr. & omnes, Abb. in cap. Ioannes, n. 3. de cleric. conjugat. & cap. 2. de for. compet. Dec. in cap. atsi clerici, n. 151. de iudic. Seluest. in Verb. clericus 1. quæst. 6. Tabien. in Verb. cleric. 5. & Verb. excomm. 5. cas. 1. n. 27. Couar. pract. quæst. cap. 31. n. 7. & est cōm mōmūnis opinio.

Secundò quæro, an valèat obligatio penes acta Curia stipulata die festiuo, & feriato ad honorem Dei, & habeat executionem paratam? Resp. affirmatiuè; quia est actus iurisdictionis voluntaria per notat. in glos. in authent. generaliter, C. de Episcop. & de cleric. & per Canonistas in cap. si quando, de offic. delegat. Viu. decif. 35. Carauit. in Rit. magnæ Curia Vicariæ, 128. n. 14 sed cum licentia obtinenda à iudice Ecclesiastico, ob iuramentū, quod præstat in talibus obligationibus. cap. 1. de ferijs.

Tertiò quæro, an Instrumentum possit liquidari secundum formam Ritus, etiam quòd non contineat pactum executiuum: vt sunt Instrumenta matrimonialia? Resp. affirmatiuè; nam isti Ritus in Regno faciunt ius cōmune, & submissio, quam faciunt cōtrahentes. non est de necessitate, sed ad maiorem cautelam, Vinc. de Fran. decif. 366. n. 15.

Quartò

Quartò quero, an filiusfamilias possit incusare, & liquidare instrumentum contra patrem? Respon. negatiuè, quia filius non potest incusare criminaliter eius patrem, Vinc. de Franch. decif. 162. vbi dicit, quod hæc quæstio non fuit decisa in Consilio; quia partes trāsegerunt: tamen ex claris rationibus, quas adducit, non videtur dubitandum filium non posse accusare patrem via Ritus, & quamuis in fine alterius, decif. 366. dicat, quòd vnus ex Consiliarijs dixit leuidisse liquidari instrumentum per Don Carolum de Auolos contra eius matrem: tamen casus est diuersus; nam mater non habet filios in potestate, nisi sit tutrix, vel auia tutrix similiter; quia tunc ipsa tutrix dicitur habere filium, vel nepotem sub sua potestate, cap. ex parte il 2. cum glos. in verb. sub potestate, de appellat: sed in fine dictæ decif. 366. concluditur, non posse filiū liquidare contra patrem: sed generum benè contra socerum.

Quartò, an instrumentum locationis territorij, in quo facta est promissio certæ summæ, seruata mensura faciendæ per compassum possit liquidari secundum formam dicti Ritus? Pro ista quæstione vide Vic. de Franch. decif. 292. vbi proposito tali casu in sacro Consilio, die 16. Decembris 1582. fuit decisum instrumentum prædictum esse illiquidum, & non posse præsentari via Ritus: & subiungit author, quòd est cogitandum; quia saltem deberet liquidari pro summa certa promissa ex multis Doctoribus, quos allegat: sed cum iterum idem casus accidisset in quada causa Ducis Seminariz cum aurigis Ciuitatis Neapolis, fuit die 12. Decembris 1589. decisum ad fauorem creditoris, quòd possit liquidari pro illa certa summa promissa.

Sextò quero, ex quo instrumentum quando illiquidum per se potest liquidari per aliud instrumentum, vt per Bart. in l. proinde, §. notandum, ff. ad leg. aquil. & per Rit. magnæ Cur. 167. an possit liquidari per partitam banci publici? Resp. affirmatiuè; quia apoche, scū partita banci publici probat, & licetis Bancheiorum creditur, l. prætor ait, l. quædam,

quædam, S nummularios, ff. de edend. ubi habetur, quod in
 libris argenteorum, & nummulariorum adhibetur fides,
 eumodo sint approbati à publico, ut in Regno, & ita pro-
 hibitum est per Don. Petrum Gicompromerem per se, præ
 gressivam, vide Scipionem & dicitur super prægnantia. De
 his qui perdit debitum alias satisfactum. Idem dicendum
 est de instrumentis dotis, quod si in eorum constat de ma-
 trimonio contracto non solum potest liquidari per aliud
 instrumentum, sed per fidem Parochi, qui est persona pu-
 blica, & indignitate constitutus: & eius liberatio est scriptu-
 ra præsertim legatis, & facit plenam fidem in iudicio, cir-
 ca matrimonium, & baptisum, ut aperitissimè sancitum est
 in Concilio Tridentino, sess. 24. cap. 11. de reformat. matrim.
 ubi dicitur, Habeat Parochus librum, in quo conjugum, &
 celliura nominat, diemq; & locum contracti matrimonij
 describat, quem apud se diligenter custodiat: hæc ibi ratio
 est, quia libro deputato à publico plene creditur, ut supra
 fidei videtur, si libros interdicimus facere plenam fidem
 quæ in lo. & scripto approbatur, Vinc. edmundo opia, in Res-
 p. titulum, & de off. ar. & eum libri Parochorum approben-
 tur à Concilio Tridentino, plene probant, Mascard. de probat.
 conclus. 767. n. 18. & ita fuisse decisum per Rotam, Roma.
 Nam dicit Ricc. decis. 240. quod ibi non est ratio, sed
 on Septimo quarto de quodâ casu. Quidam fuit citatus su-
 per tendere instrumentis, & spm contra eum liquidatum, &
 ubi liquidatione appellavit, in qua appellatione non obsta-
 re fuit fidei executioni, sed per iudicem appellationis fuit
 declarata nullam liquidationem, & per creditorem fuit
 appellatum à dicta declaratione, quaritur an sit restituenda
 executio pendente ista appellatione, Resp. affirma-
 tive; quia sicut primum decretum liquidationis fuit man-
 datum executioni, non obstante appellatione ex disposi-
 tione Ritus, ita ultimum decretum exequendum est non
 obstante appellatione, Vinc. de Frach. de off. 136. & decis. 288.

Quæro quare, an renuntians cum iuramento præventio-

25 *nom.* si est absoletus à dicto iuramento possit impedire liquidationem instrumenti? Resp. negativè, Frecc. de liquidat. instrum. part. 3. q. 1. Carauit. Rit. 168. n. 1. & habet locum eam instrumentis, quàm in obligationibus penes acta; & ita pluries fuit decisum per sacrum Còcilium, Vic. de Franch. decis. 67a.

26 Nonò quæro, si laicus est debitor clerici, qui vellet clerici præuenire, vel facere depositum, coram quo iudice præuenit, vel depositum fieri debeat? Resp. quòd qui præuenit, prouocat ad iudicium petendo cassari instrumentum, & venit necessario ad iudicium, nè molestetur; & sic est reus necessarius, & non actor voluntarius: quò casu debet attendi origo causæ naturalis, & non accidentalis, ut dicunt Doctores in l. diffamari, C. de ingen. & manumis, & consequentèr causa debet agitari coram iudice diffamantis, & præuenientis, ac volentis facere depositum, coram quo præueniens esset conueniendus, Alex. conf. 103. vol. 3. Abb. & Felin. in cap. si quis còtra clericum de for. còpet. Cardinal. Tusch. pract. conclus. tom. 1. conclus. 36, & hanc esse communiorè opinionè testatur, Cagnol. in repet. dictæ l. diffamari. Sed in Regno habemus Riturum Magnæ Curie Vicariæ 190. incip. In primis per quem disponitur præuentionem esse faciendam coram iudice præuenienti, & diffamati, & coram iudice Ecclesiastico, Carau. in d. Rit. n. 2. Ver. tertio nota, Afflic. decis. 268. in qua dicit, quòd prouocans est actor, etiam ex causa voluntaria, Vic. de Franch. decis. 637. Marant. part. 4. dist. 21. n. 219. & in tract. de multip. alio, nat. n. 350. Capic. decis. 18.

DE APPELLATIONIBVS Cap. XXL

S Y M M A R I V M.

1 **A**ppellans de iure canonico quantum temporis spatium habet ad proseguendam appellationem.

2 Index Ecclesiasticus debet saluare terminum competentis appellati.

3 Appell.

- 1 Appellari potest à iuris breuitate terminis statuti ad prosecutionem appellacionem.
- 2 Appellans de iure Regni habet spatium quinquaginta dierum ad presentandum processum iudici ad quem.
- 3 Index in quibus casibus tenetur deserre appellacioni.
- 4 Appellatio frivola non admittitur, & qua appellatio sit frivola.
- 5 Appellatio de iure Concilii Tridentini quando admittatur.
- 6 Appellatio deuolutiua tantum, & non suspensiuua admittitur à sententia priuatiua beneficii.
- 7 Appellatio an admittatur à decretis uisitationis.
- 8 Appellari an possit ab indebita incarceratione.
- 9 Carcer semper grauis.
- 10 Concilii Tridentini sententia non fuit, ut subditi infra diuinitas grauentur.
- 11 Carcer infamat, & est ignominiosus.
- 12 Carcer ratio indebita quibus modis dicatur.
- 13 Episcopus si protrahat expedire causam, an Metropolitanus possit illam ad se aduocare.
- 14 Episcopi, & alij iudices Ecclesiastici incarcerantes clericos sine legitima causa sunt excommunicati.
- 15 Clerici, & maximi sacerdotes, & in Dignitate constituti sunt detinendi in carcere decenti.
- 16 Iudex appellacionis ab indebita incarceratione, uel alia grauamine an possit cognoscere de negotio principali.
- 17 Delegatus non potest cognoscere, nisi de grauamine, à quo est appellatus.
- 18 Intellectus cap. ut debitus honor de appellat.
- 19 Causa grauaminis non solet committi à Sede Apostolica, nisi cum negotio principali.
- 20 Appellatio à decreto de torquendo an sit admittenda.
- 21 Inhibitio, etsi si appellatio sit uel uenter frivola, ligat manus iudicis à quo.
- 22 Practica Maranta de torquendo eum in loco tortura non obstante appellacione, an sit admittenda.
- 23 Appellatus à decreto tortura deuolutus totam causam ad iudicem, ad quem.
- 24 Appellans à sententia definitiua si reperiatu carceratus, an debeat remanere in carceribus.
- 25 Appellari non potest à sententia Vicarij generalis ad Episcopum.
- 26 Appellari an possit ad Episcopum à sententia delegati per eundem.

- dem Episcopum .
- 29 Episcopus non potest delegare causas malitiarum in fraudem appellacionis .
- 30 Appellari potest ad Papam omisso medio .
- 31 Causa instruita quando dicatur .
- 32 Ceteratus nisi se examinare permittat, non dicitur consentire in iudicem .
- 33 Clausula vocatis vocandis, & amoto detentare quid importent .
- 34 Clausula non obstantibus premissis, ac felic. recordat. Bonifacii Octavi de una & Eodem generalis, ut duabus diebus: quid importent .
- 35 Inhibitio antequam per Metropolitanum decernatur, multa scrutanda sunt .
- 36 Rationes delegati, statim inhibent iuxta formam delegationis .
- 37 Clausula, quam, & quas in rescriptis Apostolicis quid importent .
- 38 Commissiones possunt impetrari à Papa etiam ab eo, qui non habet mandatum procuratoris .
- 39 Appellari an possit ad Metropolitanum ab Episcopo procedente, uti sedis Apostolica obligato .
- 40 Appellatio an suspendat excommunicationem, qua quis excommunicatur in vim obligationis in forma Camera Apostolica .
- 41 Sententia, qua non excedit summam ducatorum decem auri de camera, potest exequi in foro Ecclesiastico nõ obstante appellacione .
- 42 Causa si est delegata à Papa pluribus, uno sachante eam cognoscere, an possit alter se intromittere .
- 43 Clausula statum, & merita causa, & causarum pro sufficienter expressis habentes in rescriptis Apostolicis quid operetur .
- 44 Appellatio an admittatur in causis obligationum in forma camere, & penes acta .
- 45 Clausula sine prejudicio executionis, vel non retardata executioni quid operetur .
- 46 Prædicta appellandi to Curijs Ecclesiasticis .
- 47 Appellans tenetur petere Apostolos infra triginta dies .
- 48 Auditor Camera Apostolica est iudex appellacionum .
- 49 Appellans infra decem dies in Regno, & non presentans processum iudici ad quem infra quinquaginta dies an excusetur per aliquod impedimentum .
- 50 Pauperi fiscaliter non currunt .
- 51 Appellatio à decreto assistentia an admittatur .
- 52 Significatoria an demandetur executioni si ab eis est appellatum .
- 53 Decretis sacra Congregia in causis appellacionis ad Metropolitanum .

Appellās de iure Canonico in Curijs Ecclesiasticis ob-
 1. **A**ppellare tenetur. tex. in cap. cum sit Romana, & cap.
 personas, de appellat. vbi datur annus, & ex causa biennium
 appellanti ad se presentandum conspectui Apostolico; &
 2. ad prosequendum appellationem interpositam: potest ta-
 men iudex à quo breuiare, & restringere tempus, vt in dicto
 cap. cum sit Romana, qui iudex debet moderare terminum
 secundum distantiam locorum, & temporis qualitatem,
 Abb. in dicto cap. cum sit Romana, n. 15. & in cap. cum
 3. speciali, §. porrò n. 2. & cap. ad hæc, de appellat. & si iudex
 malè arbitrabitur, nimis restringendo, vel multum amplia-
 do, pars grauata poterit appellare; quia à commissis iudi-
 cis arbitrio potest appellari, glos. in cap. super, in Verb. ar-
 bitrium de accusat. probatur in cap. 1. de dilat. Bart. in l. si
 qua pœna, ff. de verb. sign. Abb. in dicto cap. cum sit Roma-
 na, & in omnibus Curijs Ecclesiasticis pro Apostolis, quos
 petunt appellantes obseruatur, quod datur copia sententię.
 De iure verò Regni appellans habet spatium quinquag-
 4. inta dierum post appellationem interpositam ad peten-
 dum a postolos, illos presentandi iudici, ad quem vnà cum
 processu per Constitut. quę incipit. Appellationum tem-
 pora, & per Ritum Magis Curie Vicarię 260. qui incipit.
 Item seruat ipsa Magna Curia, Marant. part. 6. act. 2. n. 228.
 & sic in Regno est correctā, l. iudicibus, de appellat. vbi
 dantur triginta dies ad petendū, & recipiendos a postolos.
 Sed quare, in quibus casibus iudex teneatur deferre ap-
 5. pellari ni? Respi quod regulariter in omnibus, in quibus
 appellatur legitime, & de iure non reperitur prohibita ap-
 6. pellatio, vt si appellatio esset frivola, quę non est admitten-
 da, cap. cum appellationibus, de appellat. lib. 6. Franch. in
 l. cap. personis exteod. Lancilott. de assent. limit. 6. cap. 12.
 sed in hoc iudex cautè procedere debet, vt non admittat
 illam appellationem, quę verè, & notoriè est frivola; aliàs
 tenetur illam admittere; sunt enim aliqui iudices, qui aut
 ex impetitia semper dicunt, appellatio non fuit admissa;
 quia

quia friuola, aut ex malitia; nam conantur auferre remedium appellationi, quæ principaliter fuit inuenta ad coercendam iniquitatem, & imperitiam iudicis, l. 1. ff. de appellat. & est præsidium innocentiz Concil. Trident. sess. 13. cap. 1. vnde notandum illam appellationem verè dici friuolam, quæ interponitur sine iusta, & legitima causa: ut quando appellans notoriè nõ est grauatus, Gemin. in dicto cap. cum appellationibus, immò semper appellatio est admittenda: etiam si dubiraretur an sit, vel nè friuola, est superledendum in appellatione dubia, an sit friuola, ab executione, glos. in l. qui restituere, §. fin. ff. de reuocand. Dec. in cap. cum sit Romana, de appellat. Ia. in l. preces ff. de re iudic. Afflic. in Constitut. appellationum tempora, Lancilott. vbi supra.

Sed notandum est, quod non admittitur appellatio in
 7 Curijs Ecclesiasticis nisi à diffinitiuâ, vel habente vim diffinitiuâ, vel à grauamine, quod reparari, vel tolli non posset per diffinitiuam, Concil. Trident. sess. 13. cap. 1 & sess. 24. cap. 20. de reformat. vnde ab interlocutorijs non appellatur, nisi ab habentibus vim diffinitiuâ: vt si iudex delegatus mediante decreto declarat se iudicem competentem; quia hoc decretum habet vim diffinitiuâ, Bal. in au. h. habita, C. ne fil. pro patr. Nat. cons. 172. n. 1. Guid. Pap. decis. 10. Alois. Ricc. in collectan. part. 4. collect. 1306. in princip. & non solùm quando expressè hoc declarat: sed etiam tacitè per processum ad vltiora: sed intelligitur, quâ to prefertur à Delegato, secus ab Ordinario, quo casu super incompetentiâ non habet vim diffinitiuâ. Roman. cons. 338. Bal. in cap. significantibus, n. 1. de offic. delegat. Ricc. decis. 305.

Item notandum est, quod non admittitur appellatio ad
 8 effectum suspensiuum à sententia priuatiua beneficij ob non residentiâ, cap. relatum, & cap. conquerent, de cler. non resid. Concil. Trident. sess. 23. cap. 1. §. quod si per edictum de reformat. quod est verum, si sententia lata fixio-

is ordine seruato; nam contra absentem requiritur tria cō-
tatio per publicum edictum in loco beneficij, cap. ex 100.
de cler. non resid. & extat declaratio sacre Congregationis
Concilij Trident. de qua testatur, Seraph. Oliuar. decif.
1446. requiritur etiam, vt expectetur per sex menses dicto
cap. ex 102, nisi precessisset citatio personalis; quia tunc Or-
dinarius etiam non expectatis sex mensibus potest proce-
dere ad priuationem, Seraph. Oliuar. dicta decif.

9 Sed quæro, an possit appellari à decretis visitationis, ita
vt suspendatur per appellationem? Resp. quod sacra Cong-
regatio Concilij Trident. in cap. 10. sess. 24. de reformat.
pluries censuit, quòd si Episcopus procedit in visitatione
quoad morum correctionem, non fabricato processu: tunc
quia non potest imponere pœnam ordinariam, appellatio
non suspendi, sed deuoluit causam ad superiorem; non
enim sublata est appellatio deuolutiua per Concilium in
dicto cap. 10. sed tantum suspensua: si verò procedit com-
pilato processu ad pœnam ordinariam, & tunc appellatio
suspendit & deuoluit causam ad Superiorem.

10 Secundò quæro, an possit appellari ab indebita carcera-
tione? Resp. affirmatiuè, quia carceratio continet grauam-
en irreparabile, quòd per sententiam diffinitiuam repa-
rari non potest, & appellari potest etiam post decem dies,
Lancilott. de attent. par. 1. cap. 12. limitat. 50. n. 31. quia
carceratio semper grauat, & habet actum continuum, &
11 successiuum, & iudex Ecclesiasticus non debet esse prom-
ptus ad carcerandum clericos; quia affert dānum irrepa-
rabile, Bal. in l. 1. C. de in integr. restit. las. in l. 4. §. con-
demnatum, ff. de re iudic. & per sacram Congregationem
Concilij Trident. fuit declaratum his verbis. An decretum
sacri Concilij Trident. sess. 13. cap. 1. & sess. 24. cap. 20. de
reformat. de grauamine, quòd per appellationem à diffini-
tiua reperari non potest, intelligi possit, & debeat de grauam-
ine indebitæ carcerationis? Santissimus D. N. adita rela-
tione Congregationis declarauit ita esse intelligendum; &

idèò

idè ab huiusmodi grauamine appellari posse: & Ordina-
 rium teneri huic appellatiōni deferre, & teneri, processum
 transmittere ad iudicem appellatiōnis: interim tamen reo
 manente in carceribus, donec iudex appellatiōnis causa
 cognita aliud iusserit. Nec obstat, quod Cencilium dista-
 scil. 24. cap. 20. prohibeat causas in prima instantia auoca-
 ri ab Ordinario ante biennium; tūm quia carceratio est
 12 actus irrepabilis, vt supra; tūm etiam quia intentio Con-
 cilij non fuit, vt per biennium clerici carceribus, & grauari-
 nibus macerentur, vt quamplurimi iudices Ecclesiastici, (sal-
 ua pace bonorum) faciunt; qui nullo habito respectu ad
 dignitatem sacerdotalem, ad quam ipsi aliquando non re-
 peruntur promoti: sicut sunt nonnulli, qui in minoribus
 ordinibus constituti, Vicariatus officium ambulant, & ex
 favore consequuntur passim ex leuibus causis facitiores
 carceribus mancipant, causasq; non expediunt, inuidentes
 se et pro biennij ad expediendas causas concessi non con-
 siderantes, quod dispositio Concilij intelligitur, dū motus
 non inferatur grauamen partibus; & idè licitum est appel-
 lare ab indebita carceratione, & petere iustitiam de quo-
 eumq; grauamine, Abb. in dicto cap. cum de appellatiōni-
 13 bus de appellat. quia carcer infamatur, & est ignominiosus,
 Bal. in l. si clericus. C. de Episcop. de aud. & in l. C. de
 integr. restit. & licet carceratio possit per libertatem de
 futuro reuocari: non tamen potest reuocari de preterito,
 respectu preiudicij macerationis corporis, & ignominia
 quæ honesto viro inferitur; Abb. in cap. sub iurata. de integr.
 restit. Vestr. in prax. lib. 3. cap. 3. n. 17. & non solum le-
 ge humana, sed etiam naturali, & diuina contenta in octa-
 uo precepto Decalogi prohibetur, ne quis proximo suum
 infamet, vel sit causa proximo infamandi; & castigatio-
 ne debent iudices, & maxime Ecclesiastici, abstinere a
 coniiciendo carceribus viros honoratos, & maxime sacer-
 dotes, & de fuga non suspectos, donec iustitiam informatio-
 nem de crimine habeant iuxta doctrinam Salicet. in l.

nullus,

Nullus, C. de exhibend. reis, & latè tradita per Hippolit. de Marsil. in prax. crimin. §. constante, qua informatione capta, mandatum ad personaliter comparandum, vel etiam de capiendo, si grauitas criminis id exigerit, expedire, & relaxare debent, dummodò id proposito actuali, & intentione virtuali faciant, vt appellationem interpositam admittant, si illam iustus comparere, vel captus interponat, Bal. in dicta l. si clericus, C. de episcop. adient; quia grauamen illatū per decretū interlocutoriū de capiēdo nō potest reparari per diffinitiuā, quo casu etiam de iure ciuili appellatur, l. 2. ff. de appellat. & etiam de iure Concilij Trident. vs supra sess. 24. cap. 20. licet derogauerit antiquis canonibus permittentibus appellare à decretis interlocutorijs, quorum grauamen per sententiam diffinitiuam, vel per finem causæ reparari potest, Nauar. in rubric. de iudic. n. 83. & quòd possit appellari à mandato, vel decreto interlocutorio, vt quis in carceratur, tenet Alois. Ricc. in collect. decif. part. 3. collect. 642. Vers. Primò Prosper de Augustin. in addit. ad Quarant. in Summ. Bullar. Verb. Archiepiscopi authoritas, Vers. Decima octaua authoritas, n. 30. Duen. in regul. 52.

14 Tertiò postquam admittitur appellatio ab indebita carceratione, quæro, quæ sit, vel dicatur carceratio indebita, & iniusta? Resp. pluribus modis. Primò dicitur iniusta carceratio, quando tractatur de delicto, pro quo venit imponenda pœna pecuniaria, Hippolit. de Marsil. in pract. criminal. §. Attingam. n. 3. vbi ponit aliquos casus, in quibus reus non est relaxandus sub fideiussoribus, etiam si veniret imponenda pœna pecuniaria, Gram. conf. criminal. 55. n. 8. Carauit. super Rit. 41. n. 17. & licet aliqui teneant contrarium, vt Farinae. tit. de carcerib. quæst. 27. n. 39. tamen omnes cõmuniter dicunt, quod statim est relaxandus reus per tex. in cap. si clericos, de sentent. excomm. lib. 6. & tantò magis hoc procedit in clericis, Felin. in cap. legebatun de maior; & obed. quia ad carcerandum clericos magis temperate

perate est deueniendum. Secundò dicitur carceratio iniusta, & indebita, quando carceratur clericus pro debito civili; quia clerici habent à iure priuilegium, ne conueniantur in plus quam facere possunt, cap. Odoardus, de solut. sed exigitur iuratoria cautio de soluendo debitum, cum ad meliorem fortunam peruenerint, nisi esset in forma camere Apostolicæ obligatus, Farinac. tit. de carcerib. quæst. 33. n. 70. Tertio, quando carceratur infirmus; quia debet relaxari sub fideiussoribus, Gram. cons. 59. n. 9. Quarto dicitur indebita carceratio ratione loci; nam carcer non debet esse horribilis, subterraneus, obscurus, vel fetidus; quia datur ad custodiam; & non ad pœnam, l. aut damnum, S. solent, ff. de pœn. Concil. Trid. sess. 25. cap. 6. & in Regno est prouisum per regiam pragmaticam editam per Don Perasfan. Proregem sub die 7. Octobris 1559. incipit (Per che per quanto semo informati) quòd carceres non sint subterranei, nec obscuri. Quintò, & ultimò ratione personæ; nam constituti in dignitate non debent carcerari, nisi pro delicto graui, & in custodia decenti, l. fin. C. de accusat. in illis verbis, habita tamen dignitatis æstimatione, Clar. quæst. 46. num. 1.

Quartò quæro, an Episcopo negligente, vel retardante expedire causas, possit adiri Archiepiscopus Metropolitanus? Resp. affirmatiuè, Abb. in cap. graue, n. 9. de off. ordinari. ubi dicit hanc esse cõmunem opinionem, licet in repetitione, cap. si quis contra clericum dixerit contrarium, affirmatiuam sententiam etiam tenet Felin. in cap. pastoralis, de concess. præben. contra, Abb. cuius opinionem dicit esse nouam, & quòd totus mundus tenet opinionem affirmatiuam. Sed Archiepiscopus debet ter monere Episcopum, apponendo terminum; & tunc eo elapso poterit ad se aduocare causam, Gram. cons. criminal. 54. n. 8. ubi dicit, quòd iudex non conuincitur de negligentia, & de retardata iustitia, nisi ter interpellatus fuerit, vel nisi in prima interpellatione recusaret; quia tunc vnica sufficeret, si in ea tres
termi-

termini apponantur, Rebuff. in tract. concordator, in Verb. de Friuel. appellat. vbi cōcludit esse cōmunem opinionem, quòd si quis non potest habere complementum iustitiæ à suo superiore, potest appellare immediatè ad Superiorem post trinam monitionem factam, vel vnica pro trina, prout seruatur in ferenda excommunicatione. Nec potest Episcopus se tueri decreto Concilij Trident. prædicto cap. 20. sess. 24. de reformat. vbi datur biennium ad expediendas causas, vt supra dictum est; quia in eodem cap. 20. §. legati expressè id cauetur, quod negligente Episcopo, eoq; requisito, Superior potest procedere, cuius Concilij verba hæc sunt. Legati quoq; etiam de latere, Nuntij, Gubernatores Ecclesiastici, & alij quarumcumq; facultatum vigore, non solum Episcopos in prædictis causis impedire, aut aliquo modo eorum iurisdictionem ijs præripere, aut turbare præsumant: sed nec etiam contra clericos, aliasue personas Ecclesiasticas, nisi Episcopo prius requisito, eoq; negligente procedant. hæc ibi; & ratio est, quia illa retardatio expeditionis causæ, præsertim si reus detinetur in carcere, continet grauamen irreparabile, à quo potest appellari, vt supra dictum est, & non debet resultari iniuria, vnde iura nascuntur, l. meminere, C. vnde vi Prosp. de Augustin. in addit. ad Quarant. in Summ. Bullarij, in verb. Archiepiscopi auctoritas post, n. 12. sed cauere debent Episcopi, & Officiales Ecclesiastici, nè passim procedant ad carcerationem clericorum; nam si eos iniuste, & absq; causa carceribus mancipant, sunt excōmunicati, cap. si clericos, de sent. excomm. 16
17 lib. 6. sæpè enim videmus sacerdotes, & immo Canonicos, in dignitate constitutos, nulla subsistente causa legitima: sed odio, & alijs animi passionibus in carceres deitudi; & quod peius horribiles, obscuros, & absq; commoditatibus humanis vsibus necessarijs, ac fatidos cōtra dispositionem Concilij Trident. sess. 25. cap. 6. de reformat. vbi dicitur. In omnibus casibus ea ratio habeatur, vt iuxta qualitatem delicti, & personarum delinquentes ipsi loco decenti custo-

diantur; & similiter sunt excommunicati iudices Ecclesiastici carcerantes clericos non constituto de dilecto secundum cōmunem opinionem, Corn. conf. 3 25. lit. C. quem refert, & sequitur Clar. quæst. 28. n. 5. Baiard. in eius addit. in eadem quæst. n. 6.

- Sed quò ad appellationem ab indebita carceratione, vèl
 18 ab alijs grauaminibus, quæ per sententiam diffinitiuam reparari non possunt, est aduertendum, quòd aut appellatur ad Metropolitanum, aut ad Summum Pontificem, qui delegat appellationem, & causam alicui Episcopo. Quando appellatur ad Metropolitanum: & tunc si coram eo constat de grauamine, potest Metropolitanus cognoscere causam principalem, & erit iudex tam grauaminis, quàm totius causæ, cap. vt debitus honor, & ibi Abb. n. 3. de appellat. vbi dicitur, quòd iustificata appellatione ab interloquutoria, iudex ad quem succedit in locum iudicis à quo, & potest procedere in causa principali, sicut potuisset iudex à quò.
- 19 Aut est appellatum ad Papam, & est delegata causa grauaminis alicui Episcopo: & tunc delegatus non potest cognoscere causam principalem: sed erit iudex grauaminis tantum;
- 20 quia tex. in dicto cap. vt debitus honor, ponens totum negotium in manibus iudicis ad quem, cui constitit de grauamine, non habet locum, & non procedit in delegato Apostolico: sed loquitur de iudice Ordinario, Vestr. in prax. lib. 3. cap. 9. n. 11. per tex. in cap. 1. & ibi glòs. in Verb. prætermisso, de for. compet. lib. 6. secus est in delegato, qui seruata forma rescripti non potest cognoscere, nisi de grauami-
- 21 ne, Staffl. de signat. iust. & liter. Apostolic. in forma breuis, fol. mihi 3 27. nisi in rescripto Apostolico adesset clausula, quæ cōmunitè solet apponi, videlicet, Et cum toto negotio principali; quæ clausula ideo apponitur, ne causæ contentia diuidatur, l. nulli, C. de iudic. cap. 1. de sequerat. possess. & fruct. quia tunc iustificet grauamine delegatus Apostolicus est iudex etiam causæ principalis per dictam clausulam, Couarr. practicar. quæst. cap. 9. vbi ait, e
 contra

contra quod quoties fuerit causa appellationis ab interlocutoria commissa vna cum negotio principali, non poterit iudex delegatus de causa principali cognoscere, si appellatio minimè iustificetur, iniusteq; sit appellatum; quia delegatus tunc causam principalem cognoscit, cum appellatio iusta fuerit pronuntiata.

Quintò quæro, an possit appellari à decreto de torquendo, ita vt appellatio liget manus iudicis? Resp. quòd si licet appellari ab indebita carceratione, tantò magis à decreto torturæ; quia iudex interloquendo, vel comminando velle torquere reum, grauat irreparabilè, & eius executio per sententiam diffinitiuam non potest reparari, & ita tenet, Bart. in l. 2. ff. de appell. recipien. & in l. ante sententia tempus, C. quor. appellat. non recip. Abb. in cap. super il 2. n. 3. de appellat. & ius ciuile concordat cum dispositione Concilij Trident. dum disponit, quòd appellatio admittatur à decreto, cuius grauamen per diffinitiuam sententiã reparari nequit; ideò à decreto de torquendo, vel à comminata tortura potest appellari, & suspenditur actus torturæ, Abb. in dicto cap. super eo, Carauit. Rit. 41. n. 13. & in Rit. 259. n. 11. magnæ Curia Vicariæ, vbi dicit, quòd à decreto de torquendo admittitur appellatio; quia tortura affert damnũ irreparabile, Hippolit. de Marsil. in l. n. 34. ff. de quæst. Clar. quæst. 64. n. 27. Ricc. collect. 642. Verf. secundo, & tortura suspenditur, etiã antequã inhibeatur à iudice ad quem, cap. non solum, de appellat. lib. 6. licet in Regno in foro seculari, si appellatio est friuola iudices procedunt ad torturam, dũmodo omnia ritè, & rectè processerunt, vt quia data fuerunt defensiones, & repulsa concessa cum esset petita, & publicatus processus, & auditus reus in omnibus suis iuribus cum eius aduocato, & procuratore, & inditia non sunt euacuata per defensiones, & alia requisita acta sunt, & hoc non obstante, cap. Regn. incip. si iustè, in quo disponitur, quòd recipiantur appellationes à decretis de torquendo; quia illud cap. procedit in appellatione

pellatione iusta: secus si est iniusta, & friuola, vt dicit *Foller* in pract. crimin. tertia parte, n. 50. Sed *Carauit.* in dicto Rit. 259. à n. 10. vsq; ad is dicit, quod semper est supersedendum in tortura stante appellatione, & quòd ita practicitur: sed ad maiorem cautelam cauti procuratores secreto obri-

23 nent inhibitiones à Superioribus appellando à comminata tortura, & illas præsentant iudici, per quas eius manus ligantur, & hoc fit propter iudices imperitos, qui, vt dicit idem *Carauit.* loco citato, in sindicatu aufugiunt cum ignominia: peritiores autem statim admittant appellationem,

24 hic est etiam quòd illud, quòd dicit *Marant.* in specul. part. 6. act. 14 n. 14. quòd si decretum de torquendo legatur in loco torturæ, vbi est ductus reus, nō obstare quòd appeller, potest torqueri, est valde inspidū, & inspides, ac imperiti sunt iudices hanc practicā obseruantes, quia nescio videre differentiam, quare reus potest appellare à decreto de torquendo, antequā ducatur ad locum torturæ, & quòd in ipso loco non possit; idè non est admittenda dicta practica, *Baiard.* in addit. ad *Clar. quæst.* 64. n. 85. *Sigism. Seacc.* in

25 tract. de iudic. caus. ciuil. & crimin. cap. 47. n. 59. & notandum est, quòd appellatio à tortura totā causam deuoluit ad iudicem ad quem, *Abb.* in dicto cap. super eo, de appellat. per tex. in l. si quis prouocatus, C. de appellat. ita quòd aufertur iurisdictio iudicis, à quo in tota causa, & deuoluitur cognitio ad superiorem, *Innoc.* in cap. quia propter, & cap. cum à nobis, de elec.

Sextò quæro, an appellans in causa criminali à sententia

26 diffinitiuâ, si eo tempore reperitur carceratus, debeat pendente appellatione remanere carceratus? Resp. affirmatiuè, donec iudex ad quem aliud iusserit, *Bal.* in l. 2. C. de Episcop. audient speculat. in tit. de appellat. §. nouissimè, *Alex.* in addit. ad *Bart.* in l. 1. ff. de custod. reor. *Bart.* in l. ab executione. C. quor. appellat. non recip. *Lancilott.* de attent. cap. 12. limit. 15. n. 8. Sed si est condemnatus ad pœnam pecuniariam, & offert cautionem, de se præsentando, &

soluendo

soluendo condemnationem in casu succumbentiae, est relaxandus, l. eos, §. sup. e la prima, C. de appellat. l. minimè in fin. C. eod. Prosp. Farinac. tit. de carcer. quæst. 33. n. 20. sed in Vrbe, & statu Ecclesiastico fit depositum per condemnatum, si est diues, & condemnatus per confessionem propriam: sed si est pauper, relaxatur præstita cautione: sed hoc non habet locum extra Urbem, & statum Ecclesiasticum; quia Constitutio Pij Quarti, per quam hoc disponitur est localis, Farinac. loco citato, n. 23. sed extra illum statum in curijs Ecclesiasticis obseruatur dispositio iuris communis, Baiard. in addit. ad Clar. quæst. 94. n. 24.

Sed notandum est, quòd à sententiâ Vicarij generalis Episcopi non appellatur ad eundem Episcopum; quia est idem tribunal, cap. Romana, & ibi Doctores de appellat. lib. 6. Abb. in cap. si quis in prima lectura, de for. compet. Doctores in clem. Et si principalis; de rescript. quia appellatio est à minori iudice ad maiorē, & daretur appellatio ab eodem iudice ad eundem, dicto cap. Romana, & non esset distinctio personarum inter iudicem à quo, & ad quem, Dec. in cap. dilecti il 3. n. 4. de appellat. limitatur tamen nisi Episcopus delegasset aliquam causam; quia tunc in dicta causa à sententiâ Delegati appellari posset ad Episcopum delegantem, Abb. in dicto cap. dilecti, n. 18. Felin. in cap. insinuante de off. delegat. Cardinal. in clem. 2. de rescript. Abb. in dicto cap. si quis in prima lectura, n. 26. de for. cōpet. & in cap. cū terra, n. 1. de elect. Bart. in l. 1. ff. si quis, & à quo, nisi Episcopus delegaret causas malitiosè in fraudem appellationis interponenda; tunc enim Episcopus non debet ex fraude eodem modum reportare, Jacob. Sbroz. de offic. Vicar. lib. 3. quæst. 2. n. 23. sed puniri potest per superiorem, Abb. in dicto cap. dilecti, n. 18. malitijs enim non est indulgendum, l. in fundo, ff. de rei cend. remedium tamen est, vt appelletur à sententiâ delegati Episcopi ad Summum Pontificem, ad quem omissio medio appellari potest, Abb. & omnes in dicto cap. dilecti, & præsertim, Franch. vbi hanc materiam latè profec.

prosequitur de appellatione omisso medio, Lancilott. de attent. part. 2. cap. 12. ampliat. 12. n. 3. sed maior difficultas est, an possit appellari à delegato Episcopi ad eius Vicarium generalem; & licet varix sint Doctorum opiniones; nam Abb. in dicto cap. dilecti, n. 3. de appellat. & in dicto cap. si quis contra, in prima lectura, n. 25. & in cap. 2. n. 30. de for. compet. ad partes hanc quæstionem examinat, tandem in negatiua residet sententia, nisi quando Episcopus esset absens, Archid. affirmatiuam tenet in cap. 2. de consuetud. lib. 6. Cardin. in dicta clem. 2. de rescript. Bart. in l. 1. §. 1. ff. de appellat. Felin. in cap. si quis contra, n. 5. de for. compet. hanc etiam quæstionem prosequitur Jacob Sbroz. de Vic. Episcop. lib. 3. q. 2. tandem concludit pro parte negatiua, quam dicit esse cõmunem, cum declaratione, vt procedat, quando Episcopus non est absens, vt per Abb. in dicto cap. dilecti, n. 3. & d. cap. si quis contra, n. 25.

Secundò notandum est, quòd quando appellatur ad
 31 Summum Pontificem in aliqua causa, & per Signaturam committitur alicui Episcopo, & contingit illum reuocari per suspicionem, vel aliquam legitimam causam, solet per eandem signaturam apponi in rescripto clausula illa videlicet, dũmodo causa non sit instructa, vel nõ sit consensus in iudicem; ideo sciendum est, quòd tunc causa dicitur instructa, quando pro altera parte essent probationes factæ, & causa esset in statu, in quo possit pronuntiarì, cap. pastoralis, de caus. propr. & possess. Vestr. in pract. lib. 3. cap. 3. n. 9. & proprie causa instructa dicitur, quando in ea est conclusum, vel renunciatum probationibus; quia tunc iudex potest pronuntiare, Vestr. loco citato, Lancilott. de attent. part. 2. cap. 10. n. 16. cum sequentibus; hinc est, quod quando in rescripto Apostolico est appõsita dicta clausula, dũmodo causa non sit instructa, iudex, cui vltima commissio, seũ Breue præsentatum fuit, priori iudici inhihet cum inserta præfata clausula, quatenus causa non sit instructa, iudex inhihetus videns inhibitionem conditionalem; quia iam est
 instructa

instructa causa coram eo, procedere potest, non obstante inhibitione absq; metu attentatorum, March. de com. miss. super attent. part. 2. cap. 13. Sed an intelligatur, ut causa sit instructa tempore executionis inhibitionis, vel tempore impetratae commissionis, vide Lancilott. de attent. part. 2. cap. 20. ampliatur. 3. qui adducit quamplures decisiones Rotæ Romanæ, quarum aliqua concludunt inspiciendum esse tempus impetratae commissionis, & aliqua tempus inhibitionis præsentatae: sed pro concordia distinguit, aut primus iudex sciuit reuocationem causæ, & ex arte, & festinanter causam instruxit, & procedit opinio Rotæ, quando dicit quod est inspiciendum tempus impetratae commissionis, aut iudex reuocationem ignorauit, & inspicitur tempus præsentatae inhibitionis. De clausula autem illa dummodò non sit consensus in Iudicem, sciendum est, quòd non dicitur

3 2 esse consensus in Iudicem ex eo solùm quòd reus carceratus se examinare permittat, etiam si fateatur delictum, de quo inquiritur; quia non spontè, sed coactè, & compulsus illud videtur fecisse, Angel. conf. 27. Innoc. in cap. ad petitionem, de accusat. Farinac. tit. de for. compet. n. 179. In ciuilibus autem si reus in responsionibus, & replicationibus per eum factis in processu, non fuerit expressè protestatus se non consentire in Iudicem, videtur consensisse, l. 1. C. de filio famil. & quemadmodum pat. Barr. in li. 4. §. si in penditione, C. ad Vellaian. ubi dicitur, quod si quis in iudicio...

Soler etiam apponi in rescriptis Apostolicis clausula. Vocaris vocandis, & clausula, ammoto illicito detentore, qua clausula non faciunt commissarium merum exequutorem, ut nonnulli arbitrantur, & male; quia faciunt mistum exequutorem; per dictas enim clausulas committitur causæ cognitio vna cum executione, Abb. in cap. pastoralis, §. quia verò, ff. de off. delegat. fetus est in exequutore mero, qui nullam habet causæ cognitionem, sed tantùm debet exequi, glos. in cap. nouit. in verb. ab exequutoribus, de appellat. à quo exequutore mero non datur appellatio

dicto, cap. pastoralis, §. quia vero, l. exequutore, C. de re-
 quunt. rei iudicat. dicto cap. nouit. de appellat. sed Iudex
 datus cum prædictis clausulis, vel aliqua ipsarum habet cau-
 te cognitionem, & potest videre, & cognoscere, si possessor
 est legitimus, vel nò, & ab eius sententia appellari potest, &
 quemadmodum Iudex ordinarius lata sententia per eum,
 à qua fuit appellatum, nihil potest innouare pendente ap-
 pellatione, ita exequutor missus cum aliqua prædictarum
 clausularum tenetur appellationi deferre, Marches. de
 commiss. appellat. part. 2. cap. 3. n. 2. & sequentibus, & ita
 fuit resolutum in vna Panormitana Archidiaconatus die
 15. Junij 1590. coram Pegna, Ricc. collect. 1746. part. 5. Sed
 dubium est, quando committitur possessio beneficij impe-
 trati à Papa alicui sine dicta clausula vocatis vocandis, an
 intelligatur appositæ, quando alius reperitur in possessione
 beneficij? Resp. quòd intelligitur appositæ; quia possessor
 non debet remoueri à sua possessione, vel quasi, sine causa
 cognitione, & ipso inaudito tex. est in cap. licet Episcopus,
 & ibi glos. in verb. te non vocato, de præbend. lib. 6. vbi
 Franch. Paris. de resignat. benefic. lib. 11. q. 10. n. 33. Abb.
 conf. 34. n. 7. part. 2. Innoc. in cap. cum olim il 2. de priui-
 leg. & sic est vocandus possessor, Prax. Cur. Archiep. Neap.
 cap. 85. n. 4.

Solet quoq; in rescriptis Apostolicis poni clausula; Non
 obstantibus præmissis, ac sælic. recordat. Bonifacij Octauij
 de vna, & Concilij generalis de duabus dietis, dummodo
 quis non ultra tres: idèd sciendum est, quòd Constitutio
 Bonifacij de vna est tex. in cap. statutum, §. cum vero de
 rescript. lib. 6. & Concilium generale est tex. in cap. nonnul-
 li, de rescrip. vbi habetur, vt quis non possit trahi extra suam
 Diocesim per duas dietas, & in dicto cap. statutum, §. cum
 vero per vnam Dietam, & per hanc clausulam Papa dero-
 gat dictis capitulis: sed est aduertendum, quòd dieta intelli-
 gitur de vulgari, idest secundum eor. suctudinem locorum,
 & regionis, & non de legali, secundum quam computantur
 viginti

viginti milliaria pro qualibet dieta, l. 3. ff. de verb. significat. ita glos. in dicto cap. nonnulli in verb. duas dietas, de rescript. & ibi Abb. & Doctores, & Dieta computatur à fine Diocesis, vt in dicto cap. statutum, §. cum vero, vers. nullus.

35 Tertiò notandum est; quòd Metropolitanus antequam
36 decernat, & expediat inhibitionem iudici à quo ad instantiã appellantis, multa debet scrutari, videlicet an sit appellatũ à diffinitiuã, vel ab interlocutoria, & an infra decem dies, & si ab interlocutoria, an cum expressione causæ, ac citato appellato ad oponẽdum aduersus appellationẽ, per ea, quæ concludit, Gemin. in cap. Romana, de appellat. lib. 6. & Angel. in l. scio, §. sed illud, de appellat. nam est obseruandus tex. in dicto cap. Romana, non obstante quacumq; consuetudine, stilo, vel priuilegio in contrarium Concil. Trident. sess. 22. cap. 7. de reformat.

In causis verò delegatis per Sedem Apostolicam vidi
36 aliter seruari; quia iudices delegati iuxta formam delegationis parendo rescripto Apostolico, statim inhibent eum inserto tenore Breuis, sicut obseruatur in Curia Romana, vt testatur Marches. in tract. de commiss. part. 2. cap. r. n. 52. cum sequen. ratio est; quia semper in rescriptis Apostolicis solet per Signaturam apponi clausula videlicet, cum facultate citandi, & inhibendi: qua clausula apposita licet iudex aliàs non posset statim inhibere, tamen vt clausula illa aliquid operetur, potest statim absq; citatione partis inhibere, Lancilott. de attent. part. 2. cap. 20. n. 164. quã inhibitionem facere debet cum insertione commissionis, vt appareat, & constet de eius potestate, aliàs inhibitiõ esset nulla, & citatus non tenetur comparere, Felin in cap. cetera de rescript. Guido Pap. decis. 286. Ann. allegat. 24. n. 16. & 2. vbi dicit quòd Delegatus tenetur inferere copiam suã delegationis in citatione; nam asserenti se esse delegatum non creditur, l. vnic. vbi Dec. C. de mand. princip. cap. cum in iure peritus vbi Innoc. n. 4. & Felin. n. 3. de offic. delegat. & est tex. in extrauag. comun. incip. iniusta, de elect. Bast. ind. l.

hic. Sbroz. de Vicar. Episcop. lib. 2. cap. 129. n. 5. Carol. de Grassi. de effect. cleric. effect. 1. n. 34. Verum Iudex delegatus in causa sibi delegata non potest procedere, nisi prius, & ante omnia sibi de appellatione constabit. Rot. decis. 4. in nouis, de appellatione & decis. 5. eod. tit. in antiquis: sed si in rescripto est appositae clausula solita scilicet quam, & quasi, etiam si non constabit de appellatione, poterit delegatus procedere; Rot. teste Casare de Grassi. decis. 8. de appellatione. Achill. decis. 14. eod. tit. Hieronim. Campanil. super Rit. 36. Cua. Archiep. Neap.

Quarto notandum est, quod rescripta Apostolica possunt impetrari etiam à non habente mandatum procurationis, l. vniuersis, C. de præcib. Imper. offer. quia in impetrando rescripto à Principe non attenditur, an sit procurator, Bart. & Ias. in d. l. vniuersis, licet Abb. in cap. nonnulli, §. sunt, & alij de rescrip. teneant contrarium; quia in praxi obseruatur opinio Bart. & Ias.

Quinto norandum est, quod aliquando à Concilio Trident. tribuitur facultas Episcopis in quibusdam causis, vt procedant tamquam Apostolicæ Sedis delegato: idè videndum est, an quando procedunt vti Sedis Apostolicæ Delegati, ab ipsis possit appellari ad metropolitanum, vel ad summum Pontificem? Pro cuius resolutione dubij sciendum est, Episcopis à Concilio solere tribui iurisdictionem, vel in his casibus, in quibus ante Concilium iure ordinario facultatem habebant, & in his, etiam si constituentur Apostolicæ sedis Delegati, vti Ordinarij procedunt, & cognoscunt; quia videtur potius excitata iurisdictione, quæ prius eis competeat, quàm non concessa, l. sæpe, & sequenti, ff. de offic. præsid. Felix. in cap. in corrigendis, n. 1. de offic. Ordin. & præsertim si Concilium dicat cognoscat Episcopus etiam vti delegatus; quod illa dictio etiam implicat Episcopum posse cognoscere etiam iure ordinario, & potest in his vti in his appellari ad Metropolitanum. Vel Episcopus constituitur delegatus in casibus, in quibus iure ordinario ante

Conci.

Concilium non habeat facultatem procedendi: & in his est appellandum ad Sedem Apostolicam, & ita refertur pluries censuisse sacram Congregationem Concilij.

40 Sextò notandum est, quòd appellatio ab excommunicatione, qua quis declaratur excommunicatus virtute obligationis in forma Camerae Apostolicæ, etiam si appellatio præcesserit ipsam declarationem, non suspendit excommunicationem, Galles. de obligat. in form. Camer. in verb. Reliqua de processu, n. 44. Canonistæ in cap. pastoralis, §. verum, de appellat.

41 Septimò notandum est, quòd in for. Ecclesiastico, non potest exequi sententia, quæ non excedit summam decem ducatorum; quia non admittitur appellatio suspensiva: sed devolutiva tantum per quamdam extrauag. vt dicit Vestr. in pract. lib. 7. cap. 3. n. 2. sed hodie si sententia excedit summam ducatorum quadraginta nõ demandatur executio: sed infra exequitur, vt per inhibitiones, quæ expediuntur à tribunali Auditoris Camerae, in quibus dicitur, vt Iudex, à quo in causa appellata nihil innouet, nisi sit infra summam ducatorum quadraginta. De iure verò Regni, quando causa non excedit duas vncias, appellatio suspensiva nõ admittitur per Rit. Magn. Cur. Vicar. 267 & ibi Carauit. n. 1.

42 Octauò notandum est, quòd quando causa est delegata pluribus, nempe, Episcopo, siue eius Vicario, quilibet delegatus recipit iurisdictionem: si tamen vnus causam occupauerit. eo quòd ei fuit præsentatum rescriptum, non potest alter se intromittere, & illa procedere, nisi vel infirmitate, vel alia iusta causa sit impeditus; vnde si Vicarius illam cognoscere incæperit, non potest Episcopus in ea se intromittere, cap. cum plures, de offic. delegat. Sed si commissio fuerit in personam Vicarij Episcopi, non potest illam Episcopus cognoscere; etiam Vicario amoto ab officio; nam cum differentia sit inter Episcopum, & eius Vicarium, vt patet ex cap. venerabilibus, de sent. excomm. lib. 6. ibi Archiepiscopo, vel eius officiali, & commissio si soli Vicario facta

facta est, nullatenus Episcopus potest se intromittere, & cognoscere, quia delegatio facta Vicario Episcopi non censetur facta Episcopo, nec transit in Episcopum, Cardin. in clem. 2. de rescript. Item quia licet Episcopi, & eius Vicarij sit idem tribunal. cap. Romana, de appellat. lib. 6. id tamen solum verum est, & procedit in causis, quæ iure ordinario competunt Vicario, Cardinal. in clem. 2. n. 10. de rescript. Dec. in cap. quoniam, Abbas n. 62. de offic. delegat. R. buff. in prax. beneficial. tit. de form. Vicar. n. 161. Navar. conf. 5. n. 1. de offic. delegat. Thom. Sanch. de matrim. lib. 8. disput. 27. n. 30. & quamvis Episcopus Vicarium suum generalem ab officio removere possit, & ita impedire ne delegationem Vicario sub nomine dignitatis commissam exequatur, Cardin. in dicta clem. 2. n. 10. tamen non potest specialem Vicarium deputare, vt de ea sola delegatione cognoscat; quia commissæ est principaliter Vicario generali: sed hic non est generalis Vicarius, nec ordinariam iurisdictionem Vicarij sortitur: sed est delegatus ad eam causam expediendam; quam nequit Episcopus delegare, quæ non est sue iurisdictionis; potest tamen Vicarium generalem constituere, remoto priori, & ille potest causam exequi; veruntamen posset Episcopus puniri, si remouet Vicarium in fraudem iurisdictionis delegatæ, ne eam exequatur, tamquam illam perturbans, cap. 1. de offic. delegat. Sanch. loco citato disput. 23. num. 43.

Nonò est notandum, quòd quando adest clausula illa, quæ solet apponi in rescriptis Apostolicis, videlicet, *statutum, & merita causæ, & causarum huiusmodi presentibus pro plenè, & sufficienter expressis habentes. operatur illud idem, ac si totus processus secundum veritatem in supplicatione esset registratus, etiam si agatur de præiudicio alterius tertij, & per dictam clausulam est sublatum omnne vitium subreptionis, & obreptionis, Farinac. conf. 92. n. 5. Lancilott. de attent. part. 2. cap. 4. nu. 648. in præfat.*

Decimò notandum est, quòd appellatio in causa liquida

- 44 obligationis penes acta Curiae, vel in forma Camerae Apostolicae, seu instrumenti liquidati non suspendit executionem, sed deuoluit causam ad superiorem, Felin. in cap. quoad consultationem, num. 13. de sent. & re iudic. quia sicut appellatio non suspendit actum praeteritum, nec potest suspendere actum futurum illi annexum; quandoquocumque enim appellatio non impedit actum gestum de praeterito, sic non impedit actum gerendum; si ille actus est accessorius, & consequentius ad actum gestum non suspensus per appellationem, Abb. in cap. pastoralis, §. verum, de appellat. hinc est quod signatura iustitiae in huius-
- 45 modi commissionibus solet apponere clausulam videlicet, sine praedicio legitimae executionis, vel non retardata ulteriori executione: quae verba tantum innuunt, quantum solue, & repete, Marches. de commiss. part. 2. de commiss. appellat. cap. 5. num. 5. & hoc procedit in omnibus causis, & casibus, in quibus non admittitur appellatio suspensiva; & ideo gesta post appellationem non veniunt, ut attentata, & innouata reuocanda cap. non solum, & ibi Doctores, de appellat. Lancilott. de attent. part. 2. cap. 12. limit. 13.

- Undecimò notandum est, quoad practicam appellandi
- 46 in Curijs Ecclesiasticis, quando appellatur ad Romanam Curiam, quòd appellans praesentat Iudici à quo appellationem in scriptis, simul cum petitione Apostolorum infra dies decem à die latae sententiae iuxta tex. in auth. hodie autem, C. de appellat. & per Curiam fit decretum, quòd appellanti concedatur copia sententiae loco Apostolorum: & statuitur terminus eidem appellanti ad se praesentandum conspectui Apostolico, & reportandum congruum respectum, qui terminus debet esse competens, & congruus secundum distantiam locorum, & qualitatem temporis, Abb. in cap. cum sit Romana, nu. 15. & in cap. cum speciali, §. porro, nu. 2. & in cap. ad haec, nu. 6. de appellat. si
- 47 verò non fuerint petiti Apostoli in libello appellationis, appel.

appellans habet spatium triginta dierum illos petendi, & recipiendi, l. iudicibus, C. de appellat. cap. ab eo, de appellat. lib. 6. adeò quòd si appellans infra dictum tempus dierum triginta non petierit, vel receperit Apostolos, censetur appellationi renuntiasse, & efficitur appellatio deserta, dicto cap. ab eo, & clem. quamvis de appellat. & quando stat per iudicem, qui requisitus non dat Apostolos, appellans debet protestari, vt habetur in dicta Clem. quamvis, & dicti triginta dies currunt à die, quo habuit nouitiam sententiæ, Marant. in specul. part. 6. nu. 219. & 220. Sed appellans aduertere debet, quòd si causam intendit intro-

48 ducere in Curia Romana, debet adire Auditorem Camere Apostolicæ; ipse enim non solum intra temporalem statum Ecclesiasticum sine vllò speciali rescripto Pontificis omnes recursus, & grauamina eorum, qui appellant ad Summum Pontificem: sed etiam de quibuscumq; partibus, & de quibuscumq; rebus, audit, cognoscit, in illis procedit, vt per Vestr. in pract. lib. 2. cap. 4. sub nu. 4. Scacc. de Iudic. caus. ciuil. & criminal. cap. 22. nu. 2. sed appellans necesse habet omnino producere, & presentare eorundem authenticam sententiæ diffinitiuæ; aliàs non poterit obtinere inhibitionem; quia Auditor nunquam inhibet nisi cum insertione sententiæ; & ratio est, nam eius potestas se extendit ad admittendas appellationes, quatenus à diffinitiuâ sententiâ, vel habente vim diffinitiuæ, vel cuius grauamen per diffinitiuam reparari non potest, appellatum extiterit, vt in Bulla reformationis Tribunalis Auditoris Camere per Pium Quintum die 4. mensis Decembris 1570. Si verò appellans intendit causam committi facere alicui Episcopo viciniori, tunc non est opus producere copiam sententiæ, cum oporteat adire signaturam iustitiæ Domini Papæ, quæ absq; dicta copia sententiæ committit causam per Breue, satis enim est per appellantem asserere fuisse diffinitiuè sententiatum, & à diffinitiuâ appellatum.

Duodecimò notandum est, quòd in Regno appellans à diffini.

49 diffinitiva infra decem dies: si postea non presentat pro-
cessum, & acta infra quinquaginta dies post interpositam
appellationem Iudici ad quem per Constitut. Regn. quæ
incipit. Appellationum tempore, & non facit citari partem
appellatio esset deserta: potest tamen se excusare per ali-
quod impedimentum, & prosequi appellationem, Car-
uit. in Rit. 260. nu. 12. & præsertim succurritur pauperi,
50 qui est paupertate impeditus; nam ei fatalia non currunt;
quia paupertas à desertione causæ excusat; impossibile enim
nulla est obligatio l. impossibile, ff. de reguli iur.
Hippol. de Marsil. in pract. criminali §. sequitur, num. 35.
vbi ait impotentiam excusare appellansem à prosecutione
appellationis, vt non sit deserta; si debito tempore tam
non sit prosequutus, l. si procuratorem, §. si ignoranter, ff.
mandat. facit tex. in cap. licet, de censib. tacit etiam; quia
pauper, qui non potest soluere in termino non est periur-
us, Bal. in cap. 1. §. porro, quæ sit prim. caus. benef. am-
mitt. nam licet sit periurus quoad actum, non tamen quo-
ad reatum; quia paupertas excusationem affert, & est quæ-
dam species defensionis per not. in l. Titius, ff. de procurat.
Franch. in cap. reprehensibilis, nu. 16. de appellat. vid
Boer. decis. 247. Gail. lib. 1. obseruat. 142. num. 2. Sed
est aduertendum, quod pauper debet protestari se propter
paupertatem appellationem prosequi non posse, Musca-
tell. in pract. Sacri Reg. Consil. part. 2. glôf. secundum fa-
tale, num. 18. & in glôf. Primum per tot. quæ protestatio
constare ex actis debet, Gram. vot. 31. num. 13. nisi pau-
pertas sit notoria, Mar. Giurb. decis. Sicil. 116. num. 17.
Sed pauperi currunt decem dies dati ad appellandum, eo
quod minima est illa impensa, l. inuitus, C. de procurat.

51 Tertiòdecimò est notandum, quod non admittitur ap-
pellatio suspensiva à decreto assistentiæ in Regno virtute
Regiæ pragmaticæ, quæ incipit. Magnæ Curia: nisi latum
sit cum facultate vendendi; quia tunc etiam suspensiva ad-
mittitur, Vinc. de Franch. decis. 120. secus quando esset

latum decretum, cum facultate adiudicandi; qui non retardatur exequutio; item procedit respectu foris principalis, & non interesse, Vinc. de Ann. singul. 404. vide Afflict. decif. 161. sed de nullitate potest dici ad effectum retardæ exequutionis, videtur in dicta pragmatice, Marant. in specul. part. 6. num. 324. in quibus non admittitur appellatio suspensiva; vide eundem Marant. loco citato, num. 278. cum sequentibus.

Decimo quarto notandum est, quod sententia lata per Rationales alicuius administrationis, quas significatorias vocant, si ab eis factis legitime appellatum, non demandatur exequutio, nisi ab eis non prohibetur de iure appellari; & quod non est prohibitum, videtur concessum, ff. de testib. l. queramus iuncta glos. ff. de testam. & regulariter iudex a quo tenetur quamlibet appellationem admittere, Alex. in l. 1. ff. si quis cau. Marant. part. 6. act. 2. num. 399. & pendente appellatione, vel decendio ad appellandum, nihil est innovandum, l. 1. ff. nihil in noui appellari pend. cap. non solum, de appellat. lib. 6. Marant. loco citato, num. 400. Vrsil. ad Afflict. decif. 157. ubi tenet, quod ab istis significatorijs potest appellari, qui allegat. tex. in l. 2. C. de iur. fide. lib. 10. & ita pluries fuisse decisum per Sacrum Regium Consilium testatur Capoblan. in tract. de iur. Baron. & auth. Baron. in pragmat. 17. num. 63. & sequen. qui loquitur in fortiori casu, nempe, in significatorijs contra Erarios Baronum administrantes bona feudalia, quæ non exequuntur pendente appellatione. Sed fallit in tribus casibus. Primò in significatorijs, in quibus quis condemnatur in summa de introitu superante exitum; nam ponens videtur fateri, & in confessis, partes iudicis sunt in exequendo, l. vnic. C. de confess. & l. 2. C. quor. appell. non recip. & plenè per Franch. in cap. cum speciali, §. porro de appellat. & pro summa superante exitum fit exequutio. Secundò in significatorijs in Regno ad fauorè Vniuersitatum, quæ non obstante appellatione, exequuntur

tur

tur realiter, & personaliter præstita cautione in casu retractionis: & appellantes non audiuntur, nisi facto deposito, vel in vinculis per Regiam pragmaticam sub tit. de officio procurat. Cæsar. Vinc. de Franch. decil. 347. Paul. Montanar. super pragmat. de regimin. Vniuers. l. 3. nu. 10. Tertio in significatorijs locorum piorum; nam economi, & administratores non obstante appellatione possunt cogi ad soluendum, si fuerint condemnati, tex. est in S. economos, Auth. de Sanctiss. Episcop. vbi glos. in verb. repetitiones, & Barr. num. 1. in quibus tribus casibus non admittitur appellatio quoad effectum suspensionum, sed tantum deolutionum.

Et quoniam sæpe oriri solent controuersie iurisdictionales inter Metropolitanos, & Episcopos suffraganeos in causis appellationum, placuit hic inferere decretum Sacre Congregationis super negotijs Episcoporum præfectæ Congregationis tenoris sequentis.

Ad tollendas ambiguitates, & controuersias iurisdictionales, quæ inter appellationum, & prioris instantiæ Iudices non sine parum dispendio, cursusq; iustitiæ impedimento, & sæpè cum scandalo oriuntur, Sacra Congregatio causis Episcoporum præposita, facta prius relatione S. D. N. Clementi Pape octauo, ac de Sanctissimis sue mandato vine vocis oraculo de super habito, in hunc qui sequitur modum ab omnibus, ad quos spectat, in posterum fieri, ac obseruari debere, mandauit, & mandauit.

Metropolitani, Archiepiscopi, Primates, aut Patriarche in suffraganeos, eorumq; subditos non iudicent, nisi in casibus à iure expressis.

Isdem, nec alij Superiores, etiam Numij, vel legari de latere specificam facultatem maiorem non habentes, causas in Curijs Ordinationum, vel aliorum inferiorum iudicium pendentes ad se non aduocent, nisi per viam legitimæ appellationis ad ipsorum tribunalia deferantur, ut neq; appellantes ab inferiorum iurisdictionibus quoad alias causas exi-

mere non possint . . .

Appellationes nūquam recipiātur, nisi per publica documenta, quæ realiter exhibeantur, prius constiterit appellationem à sententia diffinitiva, vel habente vim diffinitivæ: aut à grāuamine, quod per diffinitivam sententiam reparari non possit, in casibus à iure non prohibitis per legitimam personam, & intra debita tempora fuisse interpositam, ac prosequutam.

Nec dum causæ coram inferioribus Iudicibus pendente ante diffinitivam sententiam, vel vim diffinitivæ habentem de grāuamine illato Superiores cognoscere valeant, nec citra præiudicium cursus causarum id facere contestentur, nec ad hunc effectū liceat eis inhibere, aut simpliciter mandare, ut ipsis copia processus transmittatur, etiam expensis appellantis.

Inhibitiones post appellationem sicut præmittitur, receptam, non concedantur nisi cum insertione tenoris sententiæ, aut decreti diffinitivi, aut vim diffinitivæ habentis, vel damnū per diffinitivam irreparabile continentis, alias inhibitiones, & processus, & inde sequuta quæcumq; sint ipso iure nulla, eisq; impunè non parere liceat.

Si appellans asserat sententiæ, aut appellationis exemplum culpa Iudicis, vel actuarij habere non posse: non ideo recipienda erit appellatio, aut aliqua inhibitiō concedenda: sed eis, ad quos pertinet iniungi poterit, ut soluta condigna mercede, actorum exemplum authenticum appellanti intra breuem aliquem competentem terminū tradatur. Caveat tamen Iudex à quo, ne si verè appellatū fuerit in causa appellabili, interim aliquid in præiudicium appellantis attentet, & si per actum publicum, aut per testium depositiones cōstiterit acta negari appellanti, tunc Iudex appellationis in mandato tradendi acta possit adijcere, ne interim aliquid novi contra appellantem intentetur.

A sententia etiam diffinitiva contra verè contumacem prolatam appellatio non recipiatur, nec inhibitiō, aut alia quavis
 provi,

provisio, quamdiu appellans in huiusmodi vera contumacia perstiterit, concedatur.

Ab executione decretorum S. Concilij Trident. aut visitationis apostolicæ appellationes à Metropolitanis non recipiantur, nec si Episcopi, virtute eiusdem Sacri Concilij procedunt, vti Sedis Apostolicæ delegati in causis, quæ sub iurisdictione ordinaria non comprehenduntur: salua tamen in hoc casu legatorum, & Nuntiorum Apostolicorum auctoritate. In causis visitationis Ordinariorum, aut correctionis morum quoad effectum deuolutiuum tantum admittantur, nisi de grauamine per diffinitiuam irreparabili agatur, vel cum visitator citatâ parte, & adhibita causæ cognitione iudicialiter procedit; tunc enim appellationis locus erit, etiam ad effectum suspensiuum.

Cum à grauamine quod per diffinitiuam reparari nequit, vt indebitæ incarcerationis, vel torturæ, vel excommunicationis, etiam comminatæ, appellatur, non nisi visis actis, ex quibus euidenter appareat de grauamine, appellatio admittatur, aut inhibitis, vel prouisio aliqua concedatur.

Causa appellationis pendente, appellans in eodem, quo reperitur carcere, permanebit, quoad Iudex ad quem appellatum est, visis actis, & causa cognita aliter decreuerit: & tunc si à Iudicis ad quem decreto vim diffinitiuam habente fuerit appellatum, is nihil mandare, aut pro sui decreti executione attentare poterit, donec per Iudicem Superiorem aliud fuerit ordinatum.

Acta originalia processum primæ instantiæ ad Iudicem appellationis Notarius mittere nõ cogatur, nisi probabilis aliqua falsitatis causa, & suspitio incidat, quæ iudicialiter obijciatur: & tunc terminata causa remittenda sunt ad Ordinarium, vt in suo archiuio conferuentur.

Censura Ecclesiastica in appellantem prolata relaxari, aut nulla declarari per Iudicem appellationis non possit, nisi auditis partibus, & causa cognita: tuncq; si constiterit eam iustam esse, ad Iudicem, qui excommunicauit appellans

lans remittendus est, ut ab ipso iuxta sacros Canones, beneficium absolutionis, si humiliter poterit, debitamq; commendationem præstiterit, obviat. Si vero iniustam esse clare appareat, superior absolutionem impendat: si autem dubitetur, honestius est, ut ad excommunicatorem infra breuem aliquem competentem terminum, ei præfigendum absolvendus remittatur, licet superior hoc id ipsum præstare non poterit.

Absolutio ad cautelam non nisi parte citata, & visis actis, cum dubitetur de nullitate excommunicationis ab homine prolate, vel à iure si occurrat dubium facti, vel probabile dubium iuris, concedenda est: in qua ad tempus breue cum reincidentia, & præstis periesq; munitur, cautione de stando iuri, & parendo mandatis Ecclesiasticis: & si iuxta formam à iure præscriptam apparebit quædam manifesta offensam excommunicatum fuisse, debitam etiam satisfactionem præstare, si vero ob rem aliquam manifestam, et pæsas quoq; reficere. Et causer de iudicio si sine eorum iudicio tenetur prius, ad cautelam absolutus. Romæ ex sacra Congregatione die 26. Octobris 1600. Alex. Card. Florent. Micron. Augue. Secret.

DE APPELLATIONIBVS, QVAD REGVLARES

Cap. 1. *De iudicio in iudicio*
 SVMMARIIV. *Membrum*

- 1 **R**egulares an possint appellare à suis Prelatis, & Superioribus.
- 2 Regularibus non licet à suis Conventibus sine licentia recedere.
- 3 Appellandi facultas est de iure natura.
- 4 Religiosi peioris conditionis esse non debent, quam alij.
- 5 Appellatio Regulari prohibita quomodo, & quando valet.
- 6 Correctio secundum Regularem disciplinam non est præiudicium.
- 7 Regularis potest appellare à Superiore, ex eo quod dicitur in carta rigendo.

- 8 *Constitutio Gregorii XIII. circa appellationem Regularium.*
 9 *Decretum Sacrae Congregationis quoad ordinem appellandi per
 Regulares.*
 10 *Concilium Trident. non vult Regularibus eundem ad Superio-
 res per eam appellationem.*
 11 *Regulares non possunt appellare in causis parvi momenti.*

Dubitatum fuit, an Regulares, & Religiosi possint ap-
 1 appellare à grauanibus eis illatis à suis Prælatibus, & Su-
 perioribus: & videbatur dicendum, nō posse per tex. in cap.
 ad nostram, & cap. reprehensibilis, de appellat. vbi prohibe-
 tur appellatio Regularibus à suis Superioribus, idem
 statuit Sixtus Quartus, quod Generales Fratrum Carme-
 litarū, & Augustinianensium administrant, & exerceant ea-
 que ad officium Generalatus pertinent, reiecta quauis pro-
 fessorū sui ordinis, & aliorū sibi ratione dicti officij subdi-
 2 torū appellatione, quæ ab eius præceptis, monitionibus,
 & mandatis, ac decretis regulari disciplina quomodolibet
 interponi contingerit, idem statuit Eugenius Quartus an-
 no Domini 1436. pridie calend. Iulij, pro Abbatibus, &
 Prioribus Ordinis Sancti Benedicti Congregationis Cassi-
 nensis, vt haberetur in compendio eorū priuilegiarū, priuile-
 gio decimo. Et Pius secundus prohibuit, ne aliqua perso-
 na cuiuscūq; status, gradus, vel conditionis audent appel-
 3 lare, vt haberetur in compendio priuilegiarū Mendicantiū
 in verb. Appellare. Idem statuit Iulius Secundus, ne sub po-
 na excommunicationis Fratres, & Sorores Ordinis Prædi-
 catorū à mandatis, & ordinationibus Prælatorū dicti Ordinis
 appellare valeat. Iudicibus verò quauiscūq; Curiarū
 sub poena prædicta districte inhibuit, ne appellationes hu-
 iusmodi recipere, aut illas cognoscere quoque modo præ-
 4 sumant, & nouissimè per Conciliū Trident. sess. 25. cap.
 de Regular. est prohibitū Regularibus à suis Monaste-
 rijs, & Conuentibus recedere, etiā prætextu eisd. ad Supe-
 riores nisi ab eismissi, aut vocati fuerint: & qui sine man-
 dato prædicto in scriptis obtento repertus fuerit, ab ordi-
 narijs.

narijs locorū tamquam defensor sui instituti puniatur.

- E contra verò videtur dicendū posse appellare; nam clau-
 3 tū est appellationem esse de iure nature, qua quis ab iniu-
 stitia, & iusto grauamine defendere se possit, recurrendo
 ad Superiorem, cū appellatio sit presidiū innocentie Con-
 cilii Tridentini, sess. 13. cap. 1. de reformat. & non debet aliquo
 iure prohiberi; & ideo tex. in cap. ad Romanam Ecclesiam
 il. 2. q. 6. statuit, vt ad Romanam Ecclesiam ab omnibus
 maxime oppressis appellandum sit, & recurrendum, quasi
 ad matrem, vt eius vberibus nutriantur, autoritate defen-
 dantur, & à suis oppressionibus releuetur; quia non potest,
 nec debet mater obliuisci filiorū suorū: vbi habetur, quod
 ab omnibus generaliter oppressis licitum est appellare, &
 nullam facit differentiā inter seculares, & Regulares; quia
 4 cum appellatio sit de iure naturali; non est alicui denegan-
 da; tum quia Religiosi peioris conditionis esse non debent,
 quàm alij, immò, & melioris; tum etiam quia licet grauati
 appellare non possint, & per remedium appellationis adire,
 possent tamen per viam simplicis querele accedere ad
 Superiorem grauantis, Abb. & omnes in cap. dilecti il. 2. de
 appellat. & possent vti remedio defensionis, quam appella-
 tio in se includit, Nauar. conf. 3. m. 6. de appellat.

- Vnde his omnibus sic stātibz in hac quæstione dicere m,
 5 quod licet Regularibus grauatis non sit licitum dicere, ap-
 pello, & peto apostolos (prout nos clerici seculares possu-
 mus) à correctionibus ipsis infl. dis, & à statutis regularibus,
 vt iuribus supra allegatis: hoc tamen intelligendum est à
 correctione in mandatis legitimè factis; & ita intelligendæ
 sunt Constitutiones Summorū Pontificū prohibentes Re-
 6 gularibus appellare; ratio est, vt per Abb. in cap. licet, n. 1.
 de off. ordin. quia qui corrigit secundum regularem disci-
 plinam, non dicitur grauare; appellatio enim fundata est su-
 per grauamine, cap. vt debitus, de appellat. Si verò Super-
 7 rior modum regularem etiam in mandatis Regularibus ex-
 cedat in corrigēdo, tunc etiam Regularibus appellare lici-
 tum est,

itum est, ut euidenter colligitur, ex cap. de Priore, de appellat. vbi Alexander Tertius mādāt graviter puniri Priorem, qui modū corrigendi excedens, appellationem non admittit sui subditi; nam. & si in corrigendis excessibus iuxta canonicas sanctiones appellationis remedium sit interclusum, cap. ad nostram, & cap. reprehensibilis, de appellat. hoc verum est, nisi corrigens modum excedat, glos. in cap. licet in corrigendis in verb. interclusum, & ibi Abb. & Dec. de off. Ordin. & Abb. in dicto cap. de Priore.

Et quamuis nouissimē per Constitutionem Gregorij Decimotertij, quæ incipit. Quoniam nostro pastoralī, editā die 8. Aprilis 1575. sit prohibitū fratribus minoribus de obseruantia sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Summo Pontifici reseruata, necnon priuationis perpetuæ officiorum per eos obtentorum, & inhabilitatis ad illa, & alia quæcumq; dicti Ordinis exercenda, ac vocis actiuæ, & passiuæ eo ipso incurrendis pœnis, quas omnes tam directè, quàm indirectè, fautores, & consultores incurrere mandat: nihilominus idem Pontifex concedit, quòd si se à Prælati suis grauati prætendant ad Generalem Ministrū ipsius Ordinis, seū illius Protectorem, seū Viceprotectorem in Romana Curia, vel ab ipsum Romanum Pontificem, sicut antiquitus consuetum erat, recursum habeant.

Verum anno 1587. per Sacram Cardinalium Congregationem super negotijs Regularium fuit factum decretum, vt appellatio Regulariū hoc modo fieri debeat, videlicet, à Guardiano ad Prouincialē, à Prouinciali ad Generalem; à Generali ad Protectorem, à Protectore ad Sacram Congregationem: & hoc modo, & ordine appellatio est permissa Regularibus, vt in Constitutione Sixti Quinti, quæ incipit: Ad Romanum spectat Pontificem, anno 1588.

Sed notandum est, quòd cum dicitur Superiores ad correctionem fratrum procedere posse apicibus iuris postpositis, est intelligendum, quòd sunt sublatae omnes solemnitates iuris positiui, Alex. cons. 6. vol. 3. & Superior potest se-

qui solam veritatem omisso ordine iuris, Bart. in l. Aemilius, ff. de minor. facit tex. in cap. ad petitionem, de accusat. non tamen potest omittere ea, quæ sunt iuris naturalis, vt est citatio, & probationes necessariae clem. sapè, & ibi glos. & Cardinal. de verb. signif. quare superiores Regularium non eximuntur à iure cõmuni; nam ea, quæ sunt de substantia iuris non sunt sublata; vt sunt testes idonei, legitimæ probationes, exceptiones, & defensiones, ad quæ omnes tenentur, cap. 1. de constit. nec concessio hæc appellandi modo prædicto cõtrariatur Concilio Trident. supra citato sess. 25. cap. 4. de Regularib. si quidem Concilium non prohibet
 10. Regulares recurrere ad Superiores per viam appellationis: sed tantum prohibet, quòd ad eos personaliter non recurrant sine Superiorum licentia, nisi ab eis vocati fuerint, quæ duo longè inter se differunt; non enim credendum est Concilium velle tollere à Religiosis id, quod eis competit de iure naturæ: sed solum prohibet, ne quis accedat ad Superiorem sine licentia sui Prælati: quinimo si Regularis grauatus, cuius appellationem grauans non admisit; nec ei facult. facit ad eundem Superiorem, sed conijcit in carcerem, vel alio modo impedit: si verè grauatus sit, iustè sine sui Prælati licentia fugere, & Sup. adire potest, vt se à tali grauamine possit liberare secundum Bal. in dicto cap. ad nostrã, de appellat. nec ob id incurrit censuram aliquam; cū in excommunicationem non incuratur sine peccato mortali, cap. nemo; & cap. nullus 11. q. 3. quinimò per solū exitum etiam temerarium, & absq; in ista causa à Monasterio non incurritur de iure cõmuni in excommunicationem, idū modò non dimittatur habitus, nec sic exiit in apostosiam, nec Concilium transgreditur; quia intelligendum est de eo, qui non grauatus sine vlla appellatione accedit ad Superiorem eo, solo, quòd prætendit sibi licere adire illum sine sui Prælati immediate saltem petita licentia iusta de causa: & hoc prohibetur in dicto Concilio Trident. dicto cap. 4. ex Navar. in cap. non dicatis 12. q. 1. n. 6. & in cap. nullum, 18. q. 2. n. 5. r. additq;

additq; idem Nauar. in dicto n. 51. in fin. quod licet Ordinarium iuste capere posset talem Regularem per suum territorium transeuntem iuxta dispositionem dicti cap. 4 Concilij, iuste tamen retinere non poterit, si fidem faceret se grauatum appellasse, & de graua mine protestatum iter arripuisse ad Superiorem; & ideo licentiam in scriptis non deferre, quia Prelatus à quo appellauit, eam dare noluit, vel iuste eam petere metuit, vel quia ob appellationem, vel licentiae petitionem in carcerem coniectus aufugit.

Sed aduertendum est, quod quamuis concedatur ipsis Regularibus, ut ad Prouincialem, ad Generalem, ad Protectorem, ad sacrâ Congregationem, & ad Papam appellare, ut supra dictum est: hoc tamē non procedit in rebus leuibus, & parui momenti, sed solum in negotij grauibus, & cum debita consideratione fieri debet appellatio, Gregor. Sain. in etiani regia lib. 12. cap. 17. n. 36. vers. dubium autem, & sequent. ubi hæc omnia reperies; quia docti viri, & graues de Religionē benè meriti reprehendunt illos, qui tam facile, & proleuibus causis recurrunt ad Superiores extra Religionem, illasq; extra eam deducere conantur, vnde decor, & honor Religionis sapè minuitur.

DE FISCO, AN APPELLARE POSSIT.

Cap. XXXII. I.

V M M A R I V M.

- 1 **F**iscus an appellare possit de iure.
- 2 **C**onstitutiones Pij Quarti circa appellationem Fisci.
- 3 **I**nfligator publicus, vel secretus tenetur cauere de expensis tam prioris, quam ulterius instans.
- 4 **E**piscopi an habeant Fiscum.
- 5 **P**romotor Curie Episcopalis, an possit appellare.

Quamuis Fiscus nullo iure repariatur prohibitus appellare, ut dicunt Inoc. & Abb. in cap. cum clamor de testib. Gabriel. commun. opin. in criminali h. conclus.

174. per tex. in l. illud la 2. ff. de appellat. Gramat. decis. 114. Caraut. super Rit. Magn. Cur. 238. n. 2. Baiar. in ad-
 -uit. ad Clar. quæst. 94. n. 24. tamen de generali consuetu-
 -dine totius Italiae seruabatur, quod Fiscus non appellat
 -Joseph. Ludovic. decis. Lucens. 1. n. 41. & seq. ubi dicit
 -quod licet de iure cõmuni Fiscus possit appellare, de con-
 -suetudine tamen secus est; quam consuetudinem non so-
 -lum in Regno Neapolitano, sed etiam in tota Italia seruari
 -se audiuisset affirmat: prout etiam dicit vidisse fernari
 -Perusini, & in Prouincia Marche: & pro Tribunalibus Ec-
 -2. -clesiasticis extat Constitutio Pij Quarti, quæ incipit. Inter
 -multiplices, Romæ quarto nonas Iunij 1562. ubi man-
 -dat Auditori Cameræ, ne admittat appellationem Fi-
 -sci ab absolutoria lara iuxta laudabilem consuetudinem
 -hactenus obseruatam iuncta alia Constitutione eiusdem
 -Pij Quarti, quæ incipit. Cum ab ipso nostri Pontificatus
 -initio Calendis Ianuarij 1562. vers. & cum ad signaturam,
 -& vers. Non prosequatur, ubi declarando præcedentem
 -Constitutionem, Summus Pontifex statuit, quod non pro-
 -hibeatur Fisco appellare: sed an appellationis causa sit reij-
 -cienda, vel committenda iudicabit signatura parte abso-
 -luta citata, & in omnem euentum Fisco prohibetur ap-
 -3. -pellare, ubi adest instigator secretus, vel publicus profes-
 -qui non potest, nisi data prius cautione per eundem insti-
 -gatores de reficiendis expensis tam prioris, quàm vltorio-
 -ris instantiæ in casu succumbentiæ: quod intelligendum est,
 -parte petente cautionem, & non aliter ad tradita per
 -Marfil. in pract. criminal. §. nunc videndum, n. 2. & seq.
 -& in l. vnus, §. cogniturum, ff. de quæst. Farinac. in pract.
 -tit. variar. & diuersar. quæst. 100. n. 32. limit. prima, Baiar.
 -ad Clar. quæst. 94. n. 24. Marches. de commiss. appellat.
 -in caus. criminal. part. 1. §. 1. n. 13.
 -Hinc est, quod cum Archiepiscopi, Episcopi, & alij Præ-
 -4. -lati, vt Patriarchæ, & Primates censeantur habere Fiscum
 -secundum Felsum in cap. irrefragabili, n. 131. de off. or-
 -din.

din inquiring. quod quicquid sit de iure, Episcopi habent
 Fiscum, ex generali consuetudine licet improprie; nam
 vere, & proprie Ecclesia vniuersalis habet Fiscum, non
 autem Archiepiscopi, & Episcopi; quia ista præminen-
 tia habendi Fiscum, non residet, nisi penes Papam, Impe-
 ratorem, Principes, & Ciuitates non recognoscentes su-
 periores, Bart. in l. 2. ff. de iur. Fisc. glos. & ibi Abb. post
 alios in cap. quia diuersitatem in verb. præter, de concess.
 præbend. Bal. in l. 1. C. de hæred. inst. & in l. 1. in fin. C.
 de hæred. vel act. ven. hinc est etiam, quod nec Barones
 terrarum; quia recognoscunt Regem in Superiorem in Re-
 gno habent Fiscum, bene tamen habent vnum, qui con-
 ditor Curia vulgariter nuncupatur, & Episcopi promotio-
 rem nuncupatum, Caruit. in Rit. Magn. Cur. Vicaria 17.
 nu. 11. & sequen. Vnde si de iure cõmuni Fiscus appellare
 potest, & tamen de consuetudine non appellat, tanto mi-
 nus isti coadiutores Curiarum Baronum, & promotores
 Episcoporum, qui censentur habere Fiscum appellare
 possunt, Innoc. & Abb. in dicto cap. cum clamor, n. 2. de
 testib. quos, & refert, & sequitur Gabriel. cõmun. opin.
 in criminal. conclus. 15. & sequen.

DE NULLITATE.

Cap. XXIV.

SUMMARIVM.

- 1 **A**ppellantes communiter solent dicere de nullitate.
- 2 Nullitate pendente nihil est innouandum.
- 3 Nullitas proposita impedit executionem cuiuscumque sententia.
- 4 Sententia nulla nunquam transit in rem iudicatam.
- 5 Sententia etiam nulla, si quoad merita continet iustitiam potest confirmari per Iudicem appellationis.
- 6 Appellatio si est prohibita, non est vitium dicere de nullitate.
- 7 Rescriptum Principis cum clausula appellationis remota non tollit nullitatem.

3 Appell.

- 8 Appellatione deserta an censetur deserta nullitas proposita §
 9 Nullitas proposita potest prosequi usq; ad triginta annos, &
 quid de iure Regni.
 10 Nullitas principaliter intentata deuoluit causam ad Iudicem
 ad quem,
 11 Nullitas potest deduci coram Iudice à quo, & ad quem in ele-
 ctione grauati.
 12 Nullitas sententia lata per Delegatum non potest proponi coram
 eo, sed coram Delegante.
 13 Nullitati sententia potest iuxta pacto per partes renuntari.
 14 Nullitas proposita retardat executionem etiam obligationis in
 forma Camera Apostolica.
 15 Nullitates insanabiles quor, & qua sint.
 16 Causula supplendo omnes iuris, & facti defectus in rescripto,
 quid operatur.
 17 Nullitas ex defectu iurisdictionis, an possit convalidari.
 18 Nullitas ex defectu mandati: quomodo convalidatur.
 19 Citatio est de iure natura, & actus facti sine citatione sūt nulli.
 20 Delegatus Principis si mandat Ordinarius, ut eius sententiam
 exequatur, licet coram eo dictum fuerit de nullitate sententia,
 non tamen potest de ea cognoscere.
 21 Sententia quando est nulla de per se, non ex defectu processus,
 potest confirmari per Iudicem appellationis, secus si est nulla
 ex actis.

COmuniter appellantes solent semper dicere de nullita-
 1 te: idè sciendum est, quòd proposita nullitate, eaq;
 pendente, Iudex non potest aliquid innouare, l. 4. §. con-
 demnatum, ff. de re iudic. & nec ius secundum Ripam in
 dicto §. condemnatum, n. 10. in l. si pætor, §. Marcellus se-
 2 cundum primū intellectū, ff. de iudic. quia nullitas est tan-
 ta efficaciz, & potentiz, quòd impedit executionē cuius-
 3 cumq; sententiæ, l. fin. C. si ex facti caus. l. 1. & ibi Barr. C.
 quand. prouocet. non est necess. & in Regno extat regia
 pragmatica, quæ incipit Magor. Curie Vicarie titum; & per
 Carauit. super Ric. 257. Afflic. decif. 256. n. 2. & procedit
 non solum quando ageretur principaliter de nullitate, sed
 etiam, quando nullitas esset proposita per viā excepçionis,

si quis §

cum

cū regia prag. nō videatur distinguere, & in vtroq; casu videtur eadē ratio, immō maior, cū hoc casu regul. retardet executionē per not. per Bart. Ias. & Doct. in dicta l. 4. S. con. a demnatū, sentētia enim nulla nunquā trāsit in rē iudicātam, l. expressim, ff. de appellat. & ideo sententia lata, succumbentes ad nullitatis, & nullitatum remedium recurrēt, quod impedit executionē. Sed fallit quando licet sententia sit nulliter prolata, tamen quoad merita causa est iusta, potest, & debet confirmari per iudicē appellationis, Causalc. de offi. 2. n. 92. Rot. Genuen. decis. 23. n. 15. Rot. Lucen. decis. 92. n. 33. Alex. cons. 73. n. 8. & cons. 181. Nicolant. de pignor. p. 3. memb. 2. n. 23. Vant. de nullit. tit. qualit. & quib. mod. sentent. n. 129. nam præsupposito, quod sententia foret nulla, puta absq; citatione, vel in die feriatō, seu extra instantiam, vel ex aliquo alio defectu sententiā ipsam concernente lata: si tamen constaret eandem sententiā quoad causæ merita in se iustitiam continere, a iudice appellationis, seu nullitatis in parte, vel in toto quoad merita, & negotiū principale, confirmari, vel reformari potest, Arg. l. fin. S. fin. ff. quod met. caus. vbi super debito vere exacto processus inordinatus toleratur, Vant. loc. cit. vide infra sine huius capituli.

Sed notandū est, quod quamuis in aliquibus causis prohibetur appellari, quoad effectū suspensivum, de nullitate: tamen non est veniunt dicere; quia appellatio, & nullitas sunt remedia ad inuicem sepeparata; nam remoto vno, remanet aliud, & remota appellatione, reliqua iuris remedia nō sunt sublata: & hæc est cōmuni Doctorū sententia, Vant. de nullit. tit. quis possit dicere, de nullit. n. 33. Bal. in l. eos S. ne temere in princip. C. de appellat. & in l. contra maiores, C. de inoff. testam. & est cōmunis opinio, Dec. in cons. 535. Bart. & alij in l. planē, ff. quod vi, aur clam. & est tex. in cap. vt concertationi, vbi Franch. & alij de appellat. lib. 6. & in cap. inter ceteras, de re iudic. & cap. licet in fin. de sent. excomm. lib. 6. & in l. expressim, ff. de appellat. & sic etiam

deserta

deserta appellatione, quis nō prohibetur, uti remedio nullitatis. Alex. in cons. 123, lib. 1. & cons. 47, lib. 5. Afflic. detif. 354. Vant. loco citato, & pendente discussione nullitatis iudex non potest aliquid innovare; ratio est, quia sicut aliās lite, vel appellatione pendente non est aliquid attendendū, & innovandum ex ratione naturali; quæ dicitur, quod dum inter aliquos de aliqua re disceptatur, & est lis, non debet per alium præiudiciū inferri, Lancilotti de attent. cap. 17. n. 46. ita etiam pendente discussione nullitatis, super federi debet; quia, eadem ratio militat, immò si per rescriptum Principis fuerit amota appellatio, non tollitur dictio nullitatis d. capit. inter ceteras, de re iud. Doctores in cap. pastoralis, de appellat. Hippolit. de Marfil. singular. 192. glof. in cap. ex conquestione, in verb. post appellationem, de restit. spoliat. Bart. in l. 1. §. pretor, n. 1. & 2. ff. qui suisd. cogan. Vant. loco citato.

Secundò notandū est, quod deserta appellatione ex cursu fataliū, si nullitas in appellatione fuerit principaliter intentata, non censetur deserta, & pendente causa nullitatis non currūt fata d. l. expressim, de appellat. Bal. in l. tale pactū, §. qui provocaverit, ff. de pact. & nullitas principaliter intentata potest prosequi vsq; ad triginta annos per not. in l. sicut, C. de præscript. trig. anno, & notat Innoc. in cap. dilectus, de appellat. Covarr. pract. quæst. cap. 27. ubi dicit, quod deserta appellatione non censetur finita instantia ad prosequendum nullitatem: & est communis opinio, lo. de Amic. cons. 6, n. 35. Nact. cons. 1172 num. 4. lib. 1. alij verò qui sunt in contraria opinione, sūt intelligendi, quando non principaliter, sed incidenter fuit propalita nullitas, Lancilotti de attent. cap. 17. n. 71. Sed in Regno nullitas principaliter intentata potest prosequi, vsq; ad decem annos tantum per Regiam pragmaticam Comitis de Lemos die 11. Maij 1612. per quam fuit terminus triginta annorum, qui erat de iure communi redactus, & restrictus ad decem annos.

Tertiò

maior de nullitate
pacti et 26. p. 38
lib. 31. p. 38

Tertio notandum est, quod nullitas principaliter intentata, & proposita deuoluit totam causam, & negotium principale coram Iudice superiore, prout deuoluit appellatio à sententia diffinitiuā; & talis Iudex, nedum super nullitate: quinimo etiam super principali negotio potest pronuntiare, & super meritis cognoscere, & sententiā diffinitiuam confirmare, vel reformare, l. assentem, C. de accusat. l. 1. verſ. sed & si, ff. quæ sent. ſin. appellat. rescin. Bart. in l. 1. n. 13. & 16. C. quand. prouoc. non est necess. qui ait, quod potest nouas probationes, & nouas allegationes audire, idem Bart. in l. sicut proponis, C. quem, & quand. Iudic. Felin. in cap. per tuas, n. 8. de sent. excom. Abb. in cap. cum Ioannes de fid. instr. Alex. conf. 179. lib. 2. Bal. in l. 2. C. de rescin. vendit. Vant. de nullit. tit. coram quo poss. & deb. null. pup. n. 12. Immo est in arbitrio, & electione grauari, si vult nullitatem propositam post sententiā diffinitiuam coram eodem Iudice discutere, vel coram Iudice ad quem, l. si accusationibus, C. de accusat. & ibi glos. in verb. eundem, Felin. in cap. per tuas, de sent. excomm. Vant. loco citato, n. 8. Gaill. pract. obseruat. lib. 1. obseruat. 127. n. 16.

Quarto notandum est, quod si lata est sententia diffinitiuā per Iudicem delegatum, nullitas sententiæ prædictæ non potest coram eodem Delegato discuti, sed coram Delegante; quia Delegatus postquam pronuntiauit siuè bene, siuè malè functus est officio suo, & eius iurisdictio est finita, l. si vt proponis la 1. & ibi glos. & Bald. & alij, C. quem. & quand. Iud. l. qualem, ff. de arbitr. l. si de proprietate, C. si non à comp. Iudic. l. cum non eo, C. quand. prouoc. non est necess. Vant. de nullit. tit. coram quo poss. & deb. nullit. propon. quod intelligendum est dūmodo Delegatus pronuntiauerit super toto negotio principali, secus super aliqua parte illius, idem Vant. loco citato, n. 14. sed fallit in Delegato ad vniuersitatem causarum, qui Ordinario, æquiperatur, & ideo instar Ordinarij potest sententias suas nullitèr prolata.

prolatas emendare, & corrigere, Felin. in cap. qualiter, & quando il. 1. de accusat. Abb. in cap. cum Bertoldus, de re iudic. Boer. decif. 6. Angekin l. Iudex, ff. de re iud. Bal. in l. si vt proponis, C. quom. & quand. Vant. loco citato, n. 17.

Quintò notandum est, quòd ex pacto inter partes inito 13 potest renuntiari nullitati sententiæ, vt de ea agi non possit, vel excipi, Angel. in l. tale pactum, Si qui pronuntiauit, ff. de pact. Imol. in cap. penult. de iudic. facit quod notat, Bart. in l. properandum, C. de iud.

Sextò notandū est, quòd nullitas notoria retardat etiam: 14 exquutionem obligationis in forma Camerae Apostolicæ, Mandos. in tract. de inhibit. quæst. 43. n. 5. Viu. decif. 304. n. 7.

Septimò notandum est, quòd tres sunt nullitates præci- 15 pue insanabiles à iure, & à Principis gratia exclusæ, videlicet, iurisdictionis, mandati, & citationis, & ideò quamuis in 16 rescripto Principis adfit clausula supplendo omnes iuris, & facti defectus: si qui forsam internenerint, huius clausulæ virtus extenditur tantum ad defectum iuris positiui, id est circa solemnitates à iure requisitas, & non ad has tres nullitates, nisi specialitèr fiat mentio de his tribus: alias nullitates prouenientes ex tribus non sunt sublatae, Abb. in cap. 1. n. 5. de transant. glos. in elem. vnic. de sequestr. possess. & fruct. Felin. in cap. ex parte de off. delegat. quia per solū Papam tolluntur, Dec. cons. 8. n. 7. hinc est, quod in rescriptis Apostolicis solet apponi illa clausula, videlicet, nullitatis etiam ex tribus, & istæ tres nullitates tantum militat. in alma Vrbe per Constitutionem Pij Quarti, quæ postea fuit ampliata per totum Statum Ecclesiasticum per Constitutionem Clementis Octauī quinto idus Februarij 1592. quæ incipit litium dispendijs: quibus Constitutionibus cautum est, vt in quacumq; causa, & instantia Ecclesiastica, profana, civili, & criminali, aut mista iudicari posse, & definiri, quibcumq; nullitatibus non obstantibus præter superius tres expressas, & ad expeditionem causarum earundem procedi debere, cum decreto irritanti.

Primæ:

17 Prima nullitas iurisdictionis est tantæ efficaciz, & potentiz, quod sententia lata ex defectu iurisdictionis non potest convalidari, etiã de consensu partium, Doctores in, l. extraneum, ff. de appellat. l. priuatorum, ff. de iurisd. omnia iudic. licet. Bart. & glos. teneant. contrarium in l. vnic. C. qui pro sua iurisdit. nam iudicatum dici non potest ab eo, qui ius dicendi non habet, l. 1. §. fin. ff. ad Tertull. l. 1. §. hæc autem verba, ff. quod quisq. iur. & l. 2. in fin. ff. de pen. & quamvis aliquo statuto caueatur, quòd de nullitate dici nequeat: tamẽ nullitas ex defectu iurisdictionis non est exclusã, glos. fin. in clem. de sequestr. possess. & fruct. Felia. in cap. ex parte il. 2. de offic. delegat. & in rubr. de for. comp. Dec. conf. 3. Alex. conf. 77. vol. 2.

18 Secunda nullitas est mandati: & est quando iudicium tractatur cum falso procuratore, qui nullum habet mandatum, Bart. & Doctores in l. licet, ff. de procurat. Abb. in cap. in nostra, de procurat. Couar. pract. quæst. cap. 25. n. 4. veruntamen si causa agitata fuerit cum asserto procuratore, & lata est sententia non constito, de procurationis mandato: si tamen post sententiam constabit, substinetur sententia, Rot. decis. 1. n. 4. de sent. & re iudic. & hoc si non processerit protestatio; quia si pars aduersa fuerit protestata, vt assertus procurator doceat de mandato, sententia corruet, Marches. de commiss. super nullit. part. 2. cap. 1. n. 44.

19 Tertia nullitas est ex defectu citationis; nã cum sit de iure naturali, & diuino, quilibet actus iudicarius factus absq; citatione est ipso iure nullus, l. de vnoquoq; ff. de re iudic. clem. pastoralis de re iudic. nec sententia tenet, l. si cum illo, ff. de re iudic. Innoc. in cap. præsentis, n. 4. de rescript. & in cap. quærelam, n. 2. de procurat. hæc nullitas potentissima est inter alias respiciens defensionem, quæ à iure naturali prouenit, l. vt vim, ff. de iust. & iur. l. 1. §. cum arietes, ff. si quadr. pauper. fecit. dicat. quæ defensio nemini neganda est, l. defensionis facultas & ibi, Bart. C. de iur. fisc. lib. 10. & l. vnus, §. cogniturum, ff. de quæst. cap. cum inter, de except.

solemnitas igitur citationis ad eò substantialis censetur, vt si absq; ea sententia lata est ad fauorem absentis non citati, est ipso iure nulla, Bart. ad reprimendum in verb. figura, & in l. ea quidem vbi per Bal. C. quom. & quand. & in l. furioso, ff. de re iud. Vant. tit. de nullit. ex defect. cit.

Octauò notandum est, quòd quotiescumq; Superior
20 mandat iudici inferiori, sicut Delegatus Principis si mandat Ordinario, vt sententiam ipsius Delegati exequatur, quòd licet opponatur exceptio nullitatis coram Ordinario: tamen ipse non potest de nullitate cognoscere, sed tenetur. exequi sententiam; quia non potest resistere mandatis Superioris. cap. significasti, & cap. sanè; de offic. delegat. Mascard. de probat. conclus. 682. n. 22.

Quatenus aut supra, n. 5. dixi quòd sententia etiam si sit
21 nulla, & quoad merita continet iustitiam, potest confirmari per iudicem appellationis. Addi quòd hoc procedit, & habet locum, quando nullitas opposita respiceret sententiam tantum, & defectus esset solùm in ipsa sententia, & totus processus validus, quòd tunc poterit Iudex appellationis cognoscere de meritis causæ, & reformare sententiam nullam: sed quando processus est nullus, & nullitas surgeret ex processu, & ex actis, in quibus substantiatur, & fundatur sententia, Iudex nullitatis non potest confirmare, vel reformare sententiam nullã, ne sit error peior priore, Alex. conf. 53. n. 15. & cõf. 79. n. 3. Dec. conf. 488. n. 8. Grauet. conf. 179. n. 3. ex doct. Bal. in l. 2. C. de rescind. vendit. Et quamuis Muscatell. de appellat. part. 1. glos. nullit. n. 83. dicat quòd in Regno nõ obstantibus nullitatibus, etiã si totũ processũ respicerent possũt Iudices iudicare sola veritate inspecta per Ritũ Mag. Curie Vicarie 285. incip. Isabella, tamen contrariũ est tenendum; quia dictus Ritus, vt dicit Io. Anton. de Nigr. in cap. Regni incip. Frequens, n. 62. non seruatur, & quod fuit localis in dicta Magna Curia, de qua expresse loquitur, sed nec ibi obseruetur vt testatur, Carait. in. d. Rit. remanet ergo dispositio iuris cõmunis, est seruanda.

DERE-

DE RECUSATIONE IUDICIS. Cap. XXV.

S V M M A R I V M.

1. **I**udice sub suspecto nihil durius, quàm litigare.
2. Iudicium eorum à nobis sunt fugienda, quos suspectos habemus.
3. Iudicis recusatio iudicialiter faciunda est.
4. Suspectio in qua parte iudicis proponenda est.
5. Suspectionis exceptio ante omnes dilatorias est apponenda.
6. Suspectio in Regno non potest allegari post conclusam in causa.
7. Recusatio Iudicis facta à procuratore non habente speciale mādātum, an valeat.
8. Procuratores ambarum partium si consentiant in Iudicem, an earum principales possint illum recusare.
9. Iudex ordinarius de iure civili recusatus non remouetur in totum, sed datur ei adiunctus.
10. Concilium Prouinciale, uel Diocesānum, an recusari possit.
11. Clausula recusatione remota in rescriptis Principis, quomodo intelligitur.
12. Commissarij deputati ad examinandum testes, an possint recusari.
13. Episcopus si fuerit, at suspectus recusatus, quid faciendum.
14. Arbitri ad cognoscendum de suspectione, an possint eligi alibi, quam in loco Iudicis suspecti.
15. Vicarius generalis ex sola suspectione Episcopi, an possit recusari.
16. Episcopus ex suspectione sui Vicarij, an possit recusari.
17. Episcopus uisitans, an possit allegari suspectus.
18. Vicarius generalis Episcopi si fuerit allegatus suspectus, quid faciendum.
19. Vicarius Capitularis si fuerit allegatus suspectus, quid faciendum.
20. Suspectionis causa proponuntur coram Iudice recusato, & non coram arbitris.
21. Arbitri non eliguntur in Curia Romana, sed suspectio proponitur in signatura iustitia.
22. Causa suspectionis qua sint remissuē.
23. Iudex recusatus si procedit, processus est nullus.

- 24 *Suspensionis causa cōtra officiales in Regno, tam Neapoli, quàm extra, ubi proponantur.*
 25 *Ritus Magna Curia Vicaria 265. est correctus per Regiam pragmaticam, circa suspensionem Officialium.*
 26 *Votum latum à consuitore; nam data lista suspectorum est nullum.*
 27 *Suspensio generalis omnium Doctōrū Ciuitatis non admittitur.*
 28 *Suspensionis causa si est fructuaria, non admittitur.*
 29 *Arbitri non eliguntur quando causa suspensionis est iusta.*
 30 *Arbiter electus in vim compromissi, an possit recusari, ut sanguineus?*
 31 *Recusatio Iudicis non admittitur in crimine manifesto.*
 32 *Iudex potest recusari, etiam si culpa recusantis est suspectus.*
 33 *Manifestum quando dicatur.*

1 **C**Um nihil durius, nihilq; grauius accidere possit, quam
 quod sub Iudice suspecto litigare, cap. cum inter de
 except. l. apertissimi, C. de Iudic. iustè, sanctèq; Sancitum
 est licere Iudices suspectos recusari posse; quia etiam si
 nulla humana lex de hac re fuisset statuta, ratio ipsa natu-
 2 ralis facillimè eorum iudicia ostenderet, nobis facienda,
 quos propter odiū, inimicitiam aliasq; causas suspectos ha-
 3 bemus, aut iustè opinamur amicos esse cum his, qui no-
 biscum aliqua de re controuertat, & propterea legitimè
 possunt Iudices recusari: sed recusatio iudicialiter facien-
 da est; nam libellus offerendus est in terminis iuris com-
 4 munis, l. fin. Cod. de Iud. Ruin. cons. 6. n. 10. Doctores
 in dicta l. apertissimi; quia sicut protestatio facta extra iu-
 dicium parte absente, quando requiritur eius præsentia,
 non valet, ita nec recusatio, l. vt perfectius, C. de except.
 5 item alleganda est suspitio ante litis constitutionem dicta
 l. apertissimi in principio, & ibi glos. & debet esse prima
 exceptio, quæ opponi debet ante omnes dilatorias; quia
 si opponitur alia dilatoria, censetur prouocari Iudex, vt su-
 per ea pronuntiet, & sic inducitur consensus in Iudicem,
 vnde postea non posset recusari. Lanfranch. in cap. quo-
 niam contra verl. recusationes, de probat. per ea, quæ no-
 tant,

tant, Bart. & Doctores in l. quidam consulebant, ff. de re iudic. & glos. & Doctores in cap. inter Monasterium, de re iudic. Marant. part. 6. n. 26. nisi post litem contestatam superuenerit aliqua noua causa suspicionis, l. non distinguemus, §. cū quidam, ff. de arbitr. Lanfranch. in dicto cap. quoniam contra, de probat. Sed in Regno adest Regia pragmatica Ducis Ossuni, sub die 20. Julij 1585. qua disponitur, vt Iudices tam in Ciuitate Neapolis, quàm in Regno non possint recusari, vt suspecti per partes litigantes, etiam si fuerint faminae, minores, Vniuersitates, & Collegia post conclusum in causa, etiam si de nouo suspitio aliqua ad eorum notitiam superuenisse cū iuramento allegare, prout etiam de iure communi esse, dicit Marsil. in pract. crimin. §. sequens quaestio, n. 22. Host. 17. tit. de Iudic. delegat. §. quando in princ. Viu. decis. 363. n. 8. extat etiam alia Regia pragmatica circa suspitiones Officialium Neapolis edita per Comitem de Lemos die 3. Nouēbris 1611. quàm vide. Similiter non valet recusatio Iudicis facta à procuratore non habente speciale mandatum; etiam si iuret habere talem Iudicem suspectum; quia cum in arbitrio, & in animo sui principalis consistat, absq; dicto speciali mandato id facere non valet; nam absconditam sui principalis voluntatem declarare ad eum non pertinet, Alex. conf. 26. n. 6. Angel. in l. si quis intentione ambigua, ff. de iudic. Felin. in cap. 1. vt lit. non contest. Roland. conf. 19. vol. 3. Veruntamen si procuratore ambarum partium de cōmuni consensu Iudicem in Romana Curia impetrauerint, principales in partibus, illū recusare, nec suspectum allegare possunt, cap. cum olim, de caus. possess. & propr. nisi nouam causam superuenisse probarent, Imol. in cap. 1. n. 8. de Iud. Ias. in dicta l. apertissimi, nec etiam valent opponere exceptionem loci non tuti, Anchar. conf. 158. n. 19.

Est etiam aduertendū, quòd de iure civili Iudex ordinarius allegatus suspectus, non potest in totum remoueri: sed si ali-

si aliqua causa suspicionis sublit, datur ei adiunctus per tex in auth. si vero contingerit, C. de iud. glos. in dicta l. apertissimi in verb. Iudices, vbi Bart. n. 1. & las. n. 4. C. de iud. Sed in Regno non datur adiunctus: & Iudex Ordinarius in totum remouetur, & similiter delegatus, pro vt disponitur de iure Canonico, per tex. in cap. si quis contra Clericum, & ibi Abb. & Doctores, de for. compet. & idem Abbas in cap. cum speciali, de appellat. & hoc per dispositionem regie pragmatice, quæ incipit Item si contingat.

Possunt ergo Iudices recusari, & allegari suspecti, vt supra, quòd ampliatur, etiam in Concilio Prouinciali, & Diocesani, quòd pussunt recusari, & allegari suspecti, Abbas, Felin. & communiter omnes contra, glos. in cap. 1. in verb. interrogatus de iudic. per tex. in cap. quod suspecti 3. q. 5. Menoch. de Arbitr. Iudic. tentur. 5. & conf. 448. Nauar. conf. 2. de appellat. Abb. in dicto cap. si quis contra clericum, n. 21. de for. compet. & in cap. sua, n. 14. de iudic. & ibi Dec. n. 95. & Felin. n. 6. Capic. decis. 138. & suspectus non debet interesse, quando votatur, etiam si non dat votum suum, Capic. dicta decis. n. 5. Carauit. super Rit. 265. n. 27. & est communis opinio, quòd totum Concilium Prouinciale suspectum haberi potest, quando solus Archiepiscopus est suspectus, Grauet. de antiquit. temp. part. 1. n. 80. ratio est; quia si Archiepiscopus, qui est caput Concilij, est suspectus totum Concilium redditur suspectum, cum ab eo dependeat, ipsoq; amoto non datur Concilium.

Ampliatur secundò, etiam si Princeps delegasset aliquam causam cum clausula recusatione amota; nam Principis rescripta, quæ dictam clausulam continent, strictè sunt intelligenda, nempè, de friuola suspicionem, non autem, de graui, vt post Speculat. Anton. de Butr. las. & alios tradit, Natt. conf. 174. incip. viso, n. 5. lib. 1. Lancilott. de attent. part. 2. cap. 6. n. 33. sicut de clausula appellatione remota, quæ cum hodie apponatur potius de stilo generali, quam
de mi

de ministerio speciali, sonat potius in quandā monitionem, videlicet, vt non deferatur appellationi friuolę, & frustratorię, quā quòd in aliquo deroget iuri cōmuni; ita quòd aufert solūm friuolas, non autem legitimas appellationes; & à iure permissas, vt post alios tradit Imol. in cap. vt debitus, n. 9. de appellat. quod etiam dixit Mansuer. in prax. iudicial. in tit. de appellat. colum. 11. vers. item quando dicitur in litteris, Lancilotti. de attent. part. 2. cap. 12. limit. 8. n. 38. & 39. sic etiam de clausula, remotis omnibus exceptionibus; nam de friuolis tantum intelligi debet, Felin. in cap. ex parte il 2. de appellat. Alex. conf. 95. nu. 2. vol. 1.

Ampliaturo tertio in commissarijs deputatis ad examinandum, & recipiendum depositiones testium, qui vt suspecti recusari possunt; nam ex eis pendet omnis victoria, nempe, ex probationibus: non tamen hoc casu arbitri sunt eligendi, sed recurritur ad delegantes eos: & sufficit solum iuramentū partis, Anchar. conf. 263. Alex. conf. 104. Afflict. in Constitut. Regn. Iustitiarij per Prouincias, n. 5. sed in Regno requiritur aliqua suspicionis causa: & non curatur, quod non sit vrgens; quia minima sufficit ad remouendum actuarium, quæ causa relinquitur arbitrio Iudicis, Carauit. in dicto Rit. 265. n. 8. Muscatell. in prax. sacr. Reg. Confil. part. 9. glos. suspectu, n. 9. & 11.

13 Sed quæro, quādo Episcopus est ex aliqua causa allegandus suspectus, quid faciendū erit? Respond. quòd in recusatione Episcopi, causæ suspicionis proponi debent coram eodem Episcopo recusato, & eliguntur arbitri, vnus scilicet ab ipso recusatore, & alius ab Episcopo recusato: & arbitri electi cognoscere debent, an causæ suspicionis militent, cap. cum speciali, de appellat. & ibi Doctores, & si arbitri inter se fuerint discordes, debent ipsi tertiu adhibere infra competentem terminū praefigendum ab Episcopo recusato, cap. legit. de appell. lib. 6. quæ causę si non probantur, aut illegitima fuerint iudicata, tunc causa vel ad Episcopū re-

mititur, aut illam Episcopus alteri cōmittit de consensu tamen recusatoris, vt in dicto cap. cū speciali in fin. & ibi gloss. in verb. de recusatoris: si verò per arbitros fuerit pronuntiatū causas suspicionis, vel aliquā earū militatē, & legitimas
 14 esse, causa deuoluitur ad Superiorem; & notandū est, quòd recusans potest eligere arbitriū alibi, quàm in loco Iudicis recusati, dūmodò non in loco valdè remoto, idest vltra dietam legalem, Abb. in cap. secūdo requiris, n. 7. de appellat. vbi dicit, quòd sæpe Iudex recusatus est potens in loco, vt Episcopus, & recusans non habet idoneos arbitros in loco, nisi posset alibi eligere.

Sed an si Episcopus ex aliqua causa erit suspectus, possit
 15 ex eadem causa recusari eius Vicarius generalis? Respond. affirmatiuè, licet in specie nulla causa suspicionis sit contra Vicariū, Salicet. in l. vnica, C. si quacumq; præd. potest vbi etiā Socc. Ias. in dicta l. aperuissimi, C. de iudic. Innoc. Imol. Abb. & Felin. in cap. insinuante, de offic. delegat. Franc. in cap. non putamus, de consuetud. lib. 6. idem Franc. in cap. si contra, de offic. delegat. lib. 6. & in cap. dilectus, de appellat. Rip. in cap. de iudic. Capic. decis. 137. n. 9. Rodoan. de reb. Eccl. non alien. cap. 3. n. 29. quicquid dixerint aliqui in contrariū, quos refert Iacob. Sbroz. de offic. Vicar. lib. 3. quæst. 14. vbi dicit interponendā esse appellationem à non admissione recusationis; quia generaliter, vbi superior est suspectus, sunt quoq; suspecti eius officiales per tex. in cap. visis litteris 16. q. 2. in illis verbis. Humani moris est illū vereri, cuius iudicio, & voluntate nunc erigitur, nunc deprimitur, quasi q̄ Vicarius Episcopū timet, à quo creatus fuit, & potest ad libitū amoueri, Abb. in cap. quoniā Abbas n. 2. de offic. delegat. Lancilott. de attent. part. 2. n. 38. & ob huiusmodi metu Vicarius trahitur ad voluntatē Episc. recusati; tum etiam quia Vicarius facit idem tribunal cum Episcopo, cap. Romana, de appellat. lib. 6. idè sicut Episcopus recusatur, pari ratione recusari potest eius Vicarius, qui habet idem tribunal cum eo, Fallit tamē nisi causa esset delegata

per

per Episcopū, non tamquam Vicario, sed tamquam Delegato, Card. in clem. 2. de rescript. Felin. in dicto cap. in fir. nā. te, de off. delegat. quia tunc Vicarius non facit idem tribunal cum Episcopo, ex quo à Vicario sic delegato ad Episcopum appellari potest, Io. Andr. in cap. dilecti, il 3. in glos. in vers. quod non erat de curia, de appellat. vbi Abb. n. 18. & cum sit diuersum tribunal, nimirum si Vicarius non potest recusari suspectus, licet recusatus fuerit Episcopus.

Et è contra, an si Vicarius recusetur, vt suspectus possit
 16 Episcopus recusari? Respond. quòd licet nonnulli teneant opinionem affirmatiuam, vt Salicet. in dicta l. vnic. C. si quacumq; præd. leg. potest Dec. in cap. 1. n. 17. de offic. delegat. per eundem rationem, quod Episcopus, & Vicarius habent vnū, & idem tribunal; & ideo recusato Vicario Episcopi potest etiam recusari ipse Episcopus, sicut recusato assessore, Iudicem quoq; recusari posse dicit, Abb. in dicto cap. 1. de off. delegat. quem refert, & sequitur, Dec. ibi n. 17. tamen contrariam opinionem, & veram tenet, Bal. in dicta l. vnica, Angel. in l. aduersus, C. si aduers. rem iudic. Ias. in dicta l. apertissimi, n. 9. C. de iudic. Franc. in cap. dilecti, de appellat. & in cap. si contra, de off. delegat. lib. 6. nec obstat, quòd Episcopus, & Vicarius faciunt vnū tribunal, cum loquantur, de Vicario non episcopali; nec valet argumentū ab assessore ad Vicariū, cum assessor ob Iudicis imperitiam cōstituatur, Abb. in dicto cap. 1. n. 14. de off. assess. & verisimile est, quòd Iudex imperitus sit suspectus, ne sequatur assessoris suspecti opinionem: sed hoc non cadit in Episcopo, Iacob. Sbroz. de off. Vic. lib. 3. quaest. 15.

Item quæro, an Episcopus visitās possit recusari, vt sus-
 17 ctus? Respond. quod de iure nō reperitur prohibita recusatio immò permitta, Abb. in cap. secūdo quæris, de appellat. sed refertur per sacra Congregationē Cōcilij Trident. fuisse resolutum, quòd Episcopus visitans non possit recusari, si voluerit visitare ad morū correctionem non compilato processu: quo casu non potest imponere pœnā ordinariam,

sed si voluerit visitare compilato processu, & imponere penam ordinariam; quod sicut isto casu datur à iure appellatio. ita etiam potest allegari suspectus; nã Conciliũ Trident. sess. 24. cap. 10. de reform. non habet locum, quando fabricato processu, & ad poenam ordinariam Episcopus precedit. Sed post hæc scripta peruenit ad manus quodam, Breue S. D. N. Pauli V. trañmissum ad Episcopũ Portucalensem tenoris sequentis. Venerabilis frater salutẽ, & apostolicam benedictionẽ. Fraternitatis tuæ nomine nobis nuper, & positum fuit, quod visitationes, quæ in tua Diocesi in vim decretorũ Concilij Trident. & aliàs legitimè fiunt, sæpius impediuntur; eo quia visitati, Prælatum seũ alium legitimè visitantem, suspectũ allegant, in magni diuini cultus, præsertim; & fabricæ Ecclesiarũ præiudiciũ. Quamobrein nos huiusmodi abusum tollere volentes, supplicationibus tuo nomine super hoc humiliter porrectis inclinati, de consilio venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium Sacri Concilij Trident. interpetrum Apostolica autoritate tenore præsentium declaramus, Episcopum, vel alium, cui id legitime competit visitantem non posse, vti suspectũ recusari, nõ obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque; in contrarium facientibus quibuscumq; Datum Romæ apud Sanctũ Petrum sub annulo Piscatoris die 29. Octobris 1610. Pontificatus nostri anno 6. S. Cobellutius. Venerabilis fratri nostro Condizaluo Episcopo Portucalensi.

Et notandum est, quod in recusatione Vicarij generalis non eliguntur arbitri ad cognoscendas causas suspicionis; sed causæ debent proponi coram Episcopo, cap. si contra vbi, Anchar. & Archid. de offic. delegat. lib. 6. Ias. in dicta l. apertissimi, C. de iud. Host. in cap. legitima, de appellat. lib. 6. & in cap. non putamus; n. 7. de consuetud. lib. 6. glos. in §. fin. in verb. ad Episcopum Instit. iur. Canon. Laneilott. de offic. Vicar. Bal. in l. 1. C. si quacumq; præd. potest, Redoan. de reb. Eccles. non alien, q. 22. cap.

3. n. 27. & ratio est; quia recusatio Vicarij concernit eius personam, nec quoad illam facit idem Tribunal cum Episcopo, & non prohibetur cognoscere causas recusatationis sui Vicarij, sicut prohibetur cognoscere causa appellationis, Card. in clem. 2. n. 28. de rescript. quod intelligitur, si Episcopus est in Diocesi, vel propè absens: secus si in remotis; quia tunc eliguntur arbitri in forma iuris, sicut cognoscerent de suspitione Episcopi, Gemin. in dicto cap. si contra, n. 7. vbi Anchar. & Franc. de off. delegat. la-

39 cob. Sbroz. de offic. Vicar. lib. 3. quæst. 16. Sed quid agendum sit, quando allegaretur, ex aliqua causa suspectus Vicarius à Capitulo deputatus Episcopali Sede vacante? Resp. quod eo casu est recurrendum ad ipsum Capitulum, quod potest eligere arbitros ad cognoscendum causas suspitionis, quæ proponendæ sunt eo modo, quo Episcopus potuisset; & ita Sacra Congregatio censuit, quod si causæ suspitionis militauerint, eo casu potest Capitulum illas causas à Vicario auferre, & alteri committere. Quarant. in summ. Bullar. in verb. Capitulum Sede vacante, n. 5.

circum dubium propositio iudicia si vicar. Capitulo nis allegaretur si pactum an possit an bene eligi arbitros in dicta articulo sup. cons. ind. cap. 16. de refr. l. 24. negat Petarum

20 Quatenus autem supra dictum est, quòd in suspitione Iudicis Ecclesiastici eliguntur arbitri ad cognoscendum causas suspitionis, est notandum, quòd si causa suspitionis non fuerit proposita coram Iudice, non potest postea proponi coram arbitris, Speculat. tit. de recusat. in prima part. §. effectus, vers. item quid si, & ibi Bal. in addit. quia causa suspitionis debet allegari, & proponi coram Iudice recusato, & probari coram arbitris.

eadem lex. et cap. negant qd autor hic affirmat per spiritus in causa suspitionis vic. ad bene eligere. l. q. de benef. par. §. cap. 7. n. 2. non fieri dubium negat

21 Veruntamen in alma Vrbe in Curia Romana non eliguntur arbitri: sed suspitio Iudicis ordinarij, siuè delegati proponitur coram Summo Pontifice in signatura iustitiæ, quæ prouidet, vel de alio Iudice, vel dat adiunctum; & extra Urbem in statu Ecclesiastico suspitio allegatur coram Præsilibus Prouinciarum, si adsunt; sin minus coram Sacra Consulta, vt refert Sigismund. Scaccia in tract. de Iudic. caus. ciuil. & criminal. cap. 101. n. 28,

Causæ

Causæ suspicionis multæ sunt, veluti inimicitia, affinitas, iuris imperitia, causæ magnitudo, & aliæ multæ, quæ enumerantur per Aufser. in tract. de recusat. Specul. in tit. de Iud. delegat. §. superest. Ias. in dicta l. apertissimi, C. de Iudic. Marant. in Specul. part. 6. actu 2. n. 24. cum sequentibus; & licet per Doctores enumerentur multæ causæ, per quas possunt Iudices recusari: tamen multæ aliæ possunt accidere, quæ iustiores essent illis, quæ à iure expressæ reperiuntur, & relinquuntur arbitrio boni viri, quæ si male arbitrabitur, potest appellari, Abb. in dicto cap. cum speciali, de appellat. n. 28.

Effectus autem recusationis est, vt post propositam suspicionem Iudex recusatus supercedere debet, nec ad ulteriora procedere, aliàs processus esset nullus, Alex. late in l. quia poterat, ff. ad Senatus Consult. Trebell. Cappell. Tholof. decis. 478. Bart. & Doctores in dicta l. quia poterat, Marant. part. 4. dist. 16. n. 4. & part. 6. actu 2. de appellat. n. 24. quicquid dixerit, Caraut. in Rit. 265. n. 3. quia contra ipsum est tex. in cap. quoties Episcopi 2. q. 6. & ibi glos. in verb. appellent; quia per solam propositionem recusationis suspenditur iurisdictio Iudicis recusati; & ad eò inficitur, quod non solum causam committere potest sine recusatoris consensu: sed nec in ea procedere, nisi prius discutiatur articulus recusationis, vt benè probatur in cap. cum speciali, de appellat. & in cap. legitima, eod. tit. lib. 6. ad eò quod si recusans fuerit postea citatus ab ipso Iudice recusato non tenetur comparere; quia talis citatio tanquam temeraria non arctat citatum ad comparandum; citatio enim est processus attentatus contra iuris ordinem, cum prius debeat pronuciari super recusatione, l. prolatam, C. de sent. Alex. in dicta l. quia poterat hinc est, quod si Iudex ordinarius, vel delegatus excommunicauit aliquem, qui ipsum suspectum allegauerat, excommunicatio est nulla, tanquam lata à non Iudice, Arg. dicti cap. quoties Episcopi, & ibi glos. in verb. appellent, 2. q. 6.

Lap.

Lap. allegat. 1. Soec. in cap. Sacro, de sent. excomm. Gregor. Sair. de censur. lib. 1. cap. 16. n. 14.

In Regno autem in Ciuitate Neapolis, quando allegatur suspectus aliquis Consiliarius, Præsident, vel Iudex Magnæ Curiae Vicariæ obseruatur Regia pragmatica Caroli Quinti, quæ incipit, Statuimus etiam sub tit. de suspict. Official. & sic etiam obseruatur eadē Regia pragmatica, si allegatur suspectus aliquis Regius Auditor in Prouincijs, & non obseruatur Ritus Magnæ Curiae 265. si verò allegaretur suspectus aliquis Officialis Terræ Regiæ, vel Baronis, suspictio non proponitur coram Dioecesano, prout disponebat prædictus Ritus 265. qui hodie non obseruatur: sed obseruatur alia pragmatica, quæ incipit. Semo auisati, sub tit. de suspict. Official. & sic suspictionis causæ contra Officiales Baronum debent proponi in Regijs Audientijs Prouinciarum, vt late per Carauit. in dicto Rit. 265, n. 2. etiam si Baro haberet cognitionem secundarum causarum, quicquid dicat Muscatell. in prax. Sacr. Reg. Consil. in glos. competentes, n. 59. dum conatur defendere, causas suspictionis Officialium Baronum proponendas, & discutiendas esse coram ipsis Baronibus contra Carauit. nam clare cantat dicta Regia pragmatica contra eum, quæ disponit suspictionis causas proponendas esse coram Regijs Officialibus,

Item notandum est, quod si per Iudicem est eligendus Doctor ad votandum in aliqua causa, dictus Doctor potest allegari suspectus, Angel. conf. 182. Bal. in l. 1. C. de relat. vbi dicit Iudicem non posse aliquo modo facere electionem de consultore, nisi citatis partibus ad dandam listam suspectorum: quem sequitur Franch. in dicto cap. cñ. speciali, de appellat. alias votum erit nullum, Viu. decis. 363. & pars citata ad dandam listam suspectorum non potest allegare suspectos omnes Doctores Ciuitatis; quia suspictio generalis non admittitur, Viu. in tract. cōmun. opin. opinion. 332. Boer. decis. 269. Anib. Trois. super pragmat. Odiā

Odia litium, quæ inter coniunctos, n. 72. Iaf. in dicta l. aper-
tissimi, C. de iudic. Ann. singul. 276.

Similiter est notandū, quod si causa suspicionis est cui-
28 denter frustratoria, non tenetur Iudex eam admittere: sed
debet spernere, sicut è contra, quando causa suspicionis
29 proposita est iusta, & rationalis, & notoria, non est neces-
se arbitros eligere, Abb. in dicto cap. cum speciali in fin.
de appellat.

Item notandum est, quod arbiter electus ex causa com-
30 promissi in terminis regie pragmatice, quæ incipit. Odia,
quæ inter coniunctos: nõ potest recusari tamquam confan,
guineus compromittentis, Vinc. de Ann. allegat. 72. vbi di-
cit. ita fuisse decisam per sacrum Regium Cõsilium iunctis
aulis: sed bene possunt arbitri electi recusari ex alia causa
superueniente etiam culpa recusantis, l. non distinguemus,
S. cum quidam, ff. de arbitr.

Et non est omittendum, quod licet suspendatur iurisdic-
31 tio iudicis legitimè recusati, si tamen recusans perpatra-
verit aliquod crimen adeo manifestum, quo ipso actu me-
ritò sit damnandus, non admittitur recusatio; ratio est quia
si Iudex in delictis notorijs potest esse Iudex in facto pro-
prio, cap. 1. de pæn. lib. 6. Abb. in cap. 1. de cler. excomm.
ministr. dũmodò tamen sit imposita, & determinata pœna
à lege, Abb. in cap. proposuit, n. 5. de appellat. tantò magis
in crimine Subditi manifesto, quando statuitur à lege: sed
si pœna esset arbitraria, tam in causa propria, quàm alterius
admittitur recusatio, Abb. in dicto cap. proposuit, & addi-
32 tio, item Iudex potest recusari, etiam si culpa recusantis es-
set suspectus, Innoc. in cap. exhibita, de iudic. licet glos. in
cap. vt debitus, de appellat. videatur tenere contrariũ, quæ
cõmuniter per Doctores in cap. si iustus metus, de appellat.
reprehenditur, & habetur per Io. And. in cap. legitima cod.
tit. & in cap. si contra, de offic. delegat. lib. 6. Bart. in l. qui bo-
na, S. si quis, de damn. infect. Manifestum autem illud dici-
33 tur, quod per confessionem, vel per probationem legiti-
mè no.

mè notum fuerit, aut per euentiã rei, quæ nulla tergiversatione celari potest, cap. eum olim, de verb. signif. vide Nauar. in Manual. cap. 21. n. 55. & cap. 25. n. 73.

DE LIBELLIS FAMOSIS Cap. XXVI.

S V M M A R I V M.

- 1 **L**ibelli famosi patrator qua pœna puniatur.
- 2 **L**ibellos famosos conficientes de iure canonico sunt excommunicati.
- 3 Libellos famosos inuenientes debet statim illos lacerare.
- 4 Pœna conficientium libellos famosos qua sit in Regno.
- 5 Pœna cõtrã conficientes libellos famosos in statu Eccles: qua sit.
- 6 Libellos famosos conficiens ad infamiã status alicuius Religionis est excommunicatus, & suspectus de heresi.
- 7 Libellum famosum conficiens contra aliquem particularem Religiosum qua pœna est puniendus.
- 8 Libellũ famosum conficiens in foro conscientia tenetur ad restitutionem fama, & damni.
- 9 Verba sacra Scripture non debñt retorqueri ad libellos famosos.
- 10 Maeriatas perpetrantes in Regno qua pœna puniuntur.

Grauiſſimum scelus committunt, qui diuulgant libellos famosos ad infamiam alicuius; & ideo talium libellorum auctores per leges ciuiles, etiam si contenta in libello sint vera, vel falsa pœna mortis puniri iubentur, l. 1. C. de famos. libell. Roman. cons. 96. n. 3. Couar. var. resolut. lib. 11. n. 6. licet C7n. & Salicet. in dicta l. 1. & Archid. in cap. de prima 5. q. 1. & Specul. tit. de intereff. & damn. dat. vers. itera, quod cantati, velint, quod quando contenta in libello sunt vera, author non debet aliqua pœna puniri; nã veritas est in contratiũ, Carauit. super Rit. Magn. Cur. 3 11. in fin. glos. prima in l. eum, qui nocentem, ff. de iniur. Vic. de Franch. decis. 533. n. 7. vt autẽ dicta pœna delinquentes puniãtur, non requiritur, q̃ libellus sit affixus, sed sufficit illum repetiri, siue domi, siue in publico, siue in

Nn

quocum.

quocumq; loco, vel priuato: & istud procedit maxime, quia
 poena libelli famosi nemo tenetur: nisi dolo malo fecerit,
 ediderit, coposuerit, vel ab alio factum non lacerauerit: sed alijs
 dolo malo publicauerit, & manifestauerit, vt est tex in l. lex
 Cornelia, §. si quis librum, ff. de iniur. quæ poena quamuis
 sit capitalis, extenditur tamen ad edentes, scribentes, & re-
 2 tinentes libellos famosos, Baiard. in addit. ad Clar. quæst.
 68. n. 64. sed per leges ecclesiasticas est poena excommuni-
 cationis, cap. quidam maligni, & cap. si qui inuenti §. q. 1.
 cap. qui alterius §. q. 1. Foller. in pract. canon. Crim. in verb.
 si confessi, aut conuincti extiterint, n. 161.

Inuenientes autem huiusmodi libellos, scientes esse in-
 3 famatorios, si statim antequam alijs manifestent, non lace-
 rauerint aut commurerint, habentur tamquam cooperato-
 res, & puniuntur eadē poena capitali, cap. qui in alterius §.
 q. 1. & est communis sententia Doctorū, Plac. lib. 1. delict.
 cap. 3. n. 2. Clar. quæst. 68. n. 26.

In practica verò, vt testatur idem Clar. loco citato non
 4 imponitur poena mortis naturalis: sed alia extraordinaria,
 puta fustigationis, ictuum funis, & ad summum tritremium,
 quæ practica in statu Mediolani potest esse, in quo scripsit
 dictus Clar. sed in Regno Magna Curia Vicariæ, & alij iudice-
 ces semper imponunt poenam mortis naturalis conficien-
 tibus libellos famosos, Vinc. de Franch. decis. 533. etiam
 quod libelli non sunt affixi in locis publicis: sed sufficit re-
 periri domi, vt supra dictum est, vel in alio quocumq; loco, vt
 in dicta l. 1. & in dicta decis. de Franch.

In statu autē Eccles. in materia libellorū famosorū, & li-
 5 teratarū nūcupatarū de auisi cōtinentiū alicuius famę lesic-
 nem adsunt duæ Constitutiones, vna Pij Quinti, quæ inci-
 pit. Romani Pontificis prouidētia, Data Romæ die 19. Mar-
 tij 1572. & altera Gregorij Decimitertij, quæ incipit. Ea est
 rerum, Data Romę die primo Septembris anno primo eius
 Pontificatus: in quibus conficiētibus tale scelus imponi-
 tur poena mortis.

Qui

- Qui verò contra statū alicuius Religionis in communi
6 famosos libellos confecerit, est de hæresi suspectus; unde si quis libellos famosos in vulgari, vel latino sermone, nec non cantilenas, vel rithmos fecerit contra statum Ordinis Prædicatorum, vel Minorum, est excommunicatus: & absolui non potest, nisi personaliter se præsentet Sedi Apostolicæ per Cōstitutionem Alexandri Quarti, quæ incipit. Exalto; & per alteram incipientem. Non sine multa, quas refert, Siluest. in verb. excommunicatio 7. n. 48. Medin. lib. 1. Instruct. Confess. cap. 14. n. 35. quæ Constitutiones extenduntur etiam ad alios Ordines, & Religiones per communicationem priuilegiorū. Verumtamen si quis libellum famosum confecerit contra aliquem priuatū Religiosum, eiusq; personam tantū infamando: quamuis enim grauissimè peccet, huiusmodi tamen excommunicationem non incurrit, Medin. loco citato, cōcessa namq; sunt prædicta priuilegia in fauorem Religionis in communi, & nō alicuius Religiosi in particulari.
- 7

- Et notandum est, quòd quoad forū interius author famosus
8 si libelli tenetur ad famæ, & honoris restitutionem, & ad damna, quæ inde sequuta sunt resarcire: famā autē restituere debet, vel cōficiendo aliū libellū contrariū, vel publicè cārando palinodiā, vel alio modo iudicio prudenti Confessarij, qui pro ratione facti, & aliarum circumstantiarum id consulere debet, quod conuenientius fieri possit, Nauar. in Manual. cap. 18. n. 42. cum sequentibus.

- Item notandum est, quòd qui retorquet verba, & sententias Sacræ Scripturæ ad scurrillia scilicet famosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones impias, & diabolicas incātationes, diuinationes sortes, libellos etiā famosos debet, & possunt puniri pœnis arbitrio Episcopi. vt habetur in Concilio Trident. sess. 4. in decreto, de editione, & vsu sacrorum librorum.
- 9

- Demum est notandum, quòd in Regno perpatrantes
10 criatas, puniuntur pœna mortis naturalis per Regiam pragmaticam

maticam, Don Parafan de Ribera sub tit. de iniur. quæ
pragmatica incipit. Per quanto in la Città di Napoli.

DE CLERICIS, AN HABEANT ELECTIONEM
fori. Cap. XXVII.

S V M M A R I V M.

- 1 **C**lerici, & persona Ecclesiastica, an habeant electionem
fori in criminalibus.
- 2 Iniuria facta Clerico potest inquiri, ex officio, & iniurias puniri.
- 3 Fori electione, vel variatione facta per Clericum Iudex non potest procedere in causa.
- 4 Clerici in civilibus pro bonis Ecclesia habent electionem fori.
- 5 Clerici an habeant electionem fori pro bonis proprijs, & patrimonialibus.
- 6 Bona Clericorum gaudent eodem privilegio, quo res Ecclesia.

CLerici in criminalibus causis, quod habeant electionem, & variationem fori, quemadmodum viduæ, pupilli, virgines sine patre, & alij privilegiati, non est dubitandum; quia per capitula Regni personæ Ecclesiasticæ æquiparantur pupillis, & alijs miserabilibus personis: præsertim in iudicijs criminalibus, ut ex cap. quod incipit. De iniurijs sub rubric. de differentijs, & ex cap. Pridem per diuersas, & in cap. si temporum, immo Rex Robertus in cap. iniunxit nobis ponit sub protectione Magistri Iustitiarij Ecclesias, personas Ecclesiasticas, viduas, pupillos, & orphanos; & mandat, quod si opprimuntur, vel grauentur, ex officio procedant, & inquirent, & idem statuitur in Cap. Regn. ut delatas; ideò quotiescûq; personæ Ecclesiasticæ fuerint offensæ, vel eis illata aliqua iniuria, habent fori electionem, ut per Vincent. de Ann. plenissimè allegat. 146. lib. 2. Vinc. de Franch. decis. 597. Viu. decis. 27. ratio est, quia iniuria facta clerico est facta Ecclesie, & Deum tangit, cap. nulli 3. q. 1. hinc est, quod potest deduci in iudicio ab omnibus, tamquam publicum crimen, l. si quis in hoc genus, & ibi

Bart.

Bart. C. de Epifcop. & cler. & ex officio potest procedi contra iniuriantem personas ecclesiasticas, Viu. dicta decif. 27.

- 1 Vnde fori electione, vel variatione facta per clericum, Iudex non potest in causa ipsa procedere, licet litterae inhibitoriales non fuerunt praesentatae, sicut est in vidua, pupillis, & alijs personis priuilegiatis, Vinc. de Franch. decif. 294. & dicta decif. 597. vbi dicit fuisse decifum clericum in criminalibus habere electionem fori.

- In ciuibus autem non dubitatur pro bonis Ecclesiae clericos habere electionem fori, Doctores in cap. cum sit generale, de foro compet. Afflicti, decif. 257. vbi Vrsill. & in Regno adest Rit. magnae Curiae 229. vbi Carauit. Sed dubium est, an pro bonis proprijs, & patrimonialibus, & de iure communi non est dubitandum; quia bona clericorum gaudent eodem priuilegio, quo bona Ecclesiae, cap. Ecclesiarum, ibi glos. in dicto cap. cum sit generale, n. 4. & istud priuilegium est concessum a iure, non tantum personis, sed etiam bonis, & rebus Clericorum, facit tex. in cap. si clericus, de for. compet. vbi nulla allegata oppressione, ex quo constat rem esse clerici, quod possit conuenire laicum coram iudice Ecclesiastico; ergo fortius coram iudice seculari ad eius libitum eligendo; & ita tenet Marant. conf. 126. per totum. Sed in Regno per Ritus Magnae Curiae Vicariae 229. obseruatur, quod clerici pro bonis Ecclesiae tantum; & non pro bonis proprijs, & patrimonialibus habent electionem fori, & ita fuit decifum in sacro Regio Consilio, Vinc. de Franch. dicta decif. 597. super qua materia cum disertissime scripserit Io. Maria Nouarius amplius me non extendo.

DE CONCVBINARIIS. Cap. XXVIII.

S Y M M A R I V M .

- 1 **C**oncubinitus est graue peccatum .
2 Concubinarij non sunt absoluen di, nisi concubinam prius eijciant .

3 Concu-

- 3 Concubinariorum pœna varia de iure canonico .
- 4 Pœna contra concubenarios per Concilium Trident.
- 5 Clericus concubinaris quis dicatur .
- 6 Clericus concubinaris quot peccata committit .
- 7 Pœna contra Clericos concubenarios
- 8 Pœna imposta per Concilium Trident. contra Clericos concubenarios, an possit imponi etiam pro simplici fornicatione .
- 9 Monitio contra Clericos concubenarios debet esse particularis, & non generalis .
- 10 Lex noua imponens nouas pœnas non tollit pœnas veteres .
- 11 Concubinaris notorius quis dicatur .
- 12 Diuina officia, an liceat audire à concubinario publico .
- 13 Concubinaris notorius, an sint irregulares .
- 14 Clerico concubinario priuato fructibus beneficij, an relinquendi sunt aliqui fructus pro alimentis .
- 15 Male meriti aegestate laborare debent .
- 16 Crimina carnis quanto tempore præscribantur .

1 **C**oncubinatus est graue peccatum; quia homo non solum peccat: sed semper manet in statu peccati, & cum proposito continuo saltē virtuali peccādi, vnde in foro pœnitētiāli nullo modò cōcubinarij sūt absoluēdi, quin prius concubinas eijciant, quamuis sint in articulo mortis constituti, nisi urgeat mors, & tempus desit; quia tunc sufficit propositum expellendi: sed extra articulum mortis primò sunt eijciendæ, & si domi retinent ipsas concubinas, aliqua experientia est sumenda, de eorum continentia ante absolutionem, præsertim si concubinaris sæpe proposuerit se contenturum, & non continerit, nec tam perfecta contritio in eo appareat. Tolet. de instr. Sacerdot. lib. 5. cap. 10. n. 12. Nauat. cap. 3. n. 16. & cap. 16. n. 20. cum maxima namq; difficultate cōcubinarij dimittunt concubinas; quia legitur, de quodam concubinario, qui cum esset infirmus, & Confessarius eum absolvere noller, nisi cōcubinam, de domo expelleret, ille assensit; sicq; sumptis cum lacrimis sanctissimis Sacramentis decessit; cumq; postea Confessarius, qui vir bonus, & sanctus erat pro ea oraret, purans ad purga-

purgatorium tranfisse propter pœnitentiam, apparuit quadam vice ei, afferens fe damnatum efle; eo quod fictè pœnituit, intendens concubinam reafsumere, fi fuperuixiffet: quod exemplum refert Sanctus Antonin. in fumm. part. 2. tit. 5. cap. 2 §. 2.

Et licèt de iure Cafareo olim concubinatus videbatur permiffus, l. in concubinato, ff. de concubin. & euidentiffimè demõftrat, Cardinal. Paleotus in tract. de noth. & spur. cap. 12. fécus tamen eft de iure canonico, quo omninò eft prohibitus, cap. omnes 3 2. q. 7. cap. nemo 3. q. 4. & per Concilium feff. 3 2. cap. 8. de reformat. matrim. vbi ftatuitur, & determinatur, vt ab Epifcopo concubinarij ter admoniti, & nifi refipuerint, excommunicentur: & fi in concubinato cœnfuris neglectis permanferint, cõtra eos feuerè pro qualitate criminis procedatur: mulieres vero fiuè coniugata, fiuè foluta, quæ cum adulteris, fiuè concubinarijs publicè viuunt, fi ter admonitæ non paruerint, ab Ordinario ex officio grauiter puniantur, & extra Oppidum, vel Diœcefim ab eodem Ordinario inuocato auxilio braechij fœcularis, fi opus fuerit, eijciantur: & hæc quoad laicos concubenarios.

Quò verò ad Clericus notandum eft, quòd Clericus concubiniarius ille propriè dicitur, qui folutam mulierè, vel corruptam, nulloq; fibi fpiritualis, vel carnalis cognitionis vinculo coniunctam domi retinet, vel etiam in aliena domo: dum modo cum ea folet carnaliter commifceri, fi diffamatus eft in fua, vel ipfius fœminæ vicinia, Diaz. in pract. eriminal. cap. 79. n. 1. per glos. Cardin. & Din. in l. concubinam, ff. de concubin. populus enim fiuè domj, fiuè extra Clericus habeat concubinam, vocat eum, & reputat concubinariũ; idèd contra eos feuerè procedendum eft: quãdoquidem non vnũ, fed plura fœclera hi committũt; nam sũt adulteri, cum in Sacrorũ ordinem afumptione dicuntur fufcipere Ecclefiam in fponfam, cui implicite fpondent continentiam, fecdò committunt facrilégiũ; cum Deo dicati, & Sacrati fint, & per carnalem copulam

à Deo

7 à Deo seperantur, Tertio committunt crimen stupri, & Quarto incestū; ideò eorū pœnæ in foro contentioso multæ sunt de iure canonico statutæ; nam Clerici concubinarij sunt ipso iure suspensī ab officio, & beneficio, Abb. in cap. cum non liceat, de præscript. per cap. nullus, & ibi glos. in verb. audiat, & cap. præter. 32. dist. Host. in summ. tit. de cohabit. Cler. & mulier. §. qualiter imponatur, Guid. Pap. quæst. 558. & est communis opinio, Menoech. de arbitr. iudic. lib. 2. centur. 5. casu 418. Sunt etiam infames, cap. infames, 6. q. 1. puniuntur pœna depositionis, cap. proposuisti, dist. 82. Abb. & alij in cap. & si Clerici de iudic. & nouissime recte, Sanctæq; Concilium Trident. sess. cap. 14. de reformat. sanciuit, Clericos concubenarios admonitione prius facta perseverantes priuari debere tertia parte fructuum beneficiorū. Secunda verò monitione facta continuantes omnibus fructibus priuari, & ab officij, & beneficij administratione ad tempus arbitrio Episcopi suspendi si verò adhuc perseverabunt omnibus beneficijs, officijs, portionibus, & pensionibus spoliari debere: circa quam Concilij Trident. dispositionem Navar. cons. 1. de cohabit. Cleric. & mulier dicit, quod ea, quæ in dicto Concilio contra Clericos concubenarios statuta sunt, habent etiam locum in simplici incontinentia: & non solum per binas, aut plures accessiones sine actu fornicandi: sed etiam per vnam cum reali fornicatione, priuatione tertiæ partis fructuum puniri posse; maximè cum Concilium non minus huiusmodi peccata Clericorum prohibere voluerit, quàm iura antiqua disponunt; vnde propter vnam solam fornicationē etiã simplicē iura antiqua Clericū deponēdū esse statuerūt, cap. præbiter, & cap. Clericus 81. dist. q̄ intelligēdū est præmissa admonitione, clem. 1. de vit. & honest. Cler. immo Clerici cōcubinarij nō solū tertia parte fructuū, sed etiam distributionū quotidianarū secundum Navar. cons. 6. de verb. signif. in nouis, Sair. decis. 7. de verb. significat. quæ refert Ricc. collect. 857. vers. amplia sunt priuandi.

Sed

Sed notandum est, quòd licet monitio generalis facta in
9 Synodo habeat vim trinæ monitionis, dicta clem. 1. de vit. &
honest. cler. & ibi glos. in verb. tertio, Clar. quæst. 36. n. 17.
tamen quando tractatur, de imponenda pœna à iure statu-
ta, quæ requirit monitionem, non sufficit illa generalis facta
in Synodo: sed debet esse particularis in personam delin-
quentis, glos. in dicta clem. 1. in verb. nominatim; & ita re-
fertur Sacram Congregationem Concilij censuisse, nisi cle-
ricus esset notorius concubinarium; quia tunc non requiri-
tur monitio, si vellet Episcopus procedere contra eum alia
via, & forma, quàm præscripta per Concilium, quod potest
10 facere in concubinario notorio; quia lex noua pœnas no-
uas imponens non tollit veteres impositas per alias leges, l.
quoties, ff. de act. & obligat. & ita in specie tenet, Nauar. cõf.
11 3. de offic. ordin. Et ille dicitur cõcubinarius publicus, seu
notorius, cuius concubinatus est euidentis, aut per senten-
tiam, vel per confessionem in iudicio factã, seu per rei eui-
dentiam, quæ non possit aliqua tergiversatione cælati, & per
Superiorem admonitus concubinatum non dimittit, pro vt
declarauit Leo decimus in quadam eius Bulla Data Romæ
14 calend. Ianuarij, anno eius quarto. Item dicitur notorius
concubinarium, quando quis publicè concubinam tenet, &
scientibus, & videntibus vicinis domum concubinæ intrat,
& conuersatur, dando ei, & filijs alimenta, arg. l. si vicinis,
C. de nupt. Host. & Io. Andr. in cap. de illo de eo, qui cogn.
12 confag. vxor. suæ; immò non est licitum à concubinario pu-
blico, & manifesto audire diuina, cap. nullus, & cap. præter,
dist. 32. Sed si non esset concubinatus ita notorius, & pro-
babilitè posset aliqua tergiversatione cælati, vt quia tene-
ret concubinam, & dicit esse pedissequam matris, vel so-
roris suæ: & huiusmodi non esset concubina publica; nec
notorius cõcubinatus, Grass. lib. 2. cap. 75. n. 10. per tex. quæ
allegat in cap. sicut, de cohabit. cler. & mulier.

13 Clerici autem concubinarij licet hodie non sint suspen-
si ea suspensione, de qua in cap. propter hoc, dist. 32. per

quem tex. dicit, Abb. in cap. vestra, de cohabit. cler. & mul-
lier. clericos notorios concubinos esse ipso iure solum
sufos, adeò quòd si celebrant, fiunt irregulares, quia b. c. s. l. p. d.
sio amplius non est in usu: tamen si non efficiuntur irregu-
lares ob contemptum suspensionis predictæ, solummo-
nus sunt irregulares ratione enormitatis, notorietatis deli-
cti, sed celebrantes nõ efficiuntur noua ratione irregulares,
Sair. lib. 7. cap. 1. z. n. 21.

Præterea clerico concubinario, qui ob crimen concubi-
14 natus fructibus beneficiorũ fuit priuatus, nõ sũt relinquenti-
di aliqui fructus à quibus alimenta sumere possit, quia ma-
15 le in eorum necessitate laborare debent, l. bona fides, ff. de pò-
sit. & sibi imputetur, qui in delicto tam enormi persequens
uoluerit. Verum hoc limitandum puto, ne procedatur
quando talis clericus summa paupertate laboraret, vsq; nõ
haberet aliud de bona, ex quibus possit alimentari; tunc enim
iustitia, & æquitati congrueret, vt ex dictis fructibus subue-
niretur, facit cap. studeat, & ibi glos. in verb. vt tale benefi-
cium, & in verb. in sui, dist. 50. & glos. in cap. cum Vintonien-
sis, in verb. admiserant, & ibi Panormit. n. 10. de elect. idem
in cap. pastoralis, §. verum, n. 16. de appellat. idem in cap.
apostolicz, n. 7. de except. & ibi Felin. n. 12. Gemin. in cap.
si compromissarius, & Archid. & Franch. lib. 6. Follen in
prax. crim. canonic. part. 3. cap. 33. n. 106. Tolet. lib. 2. cap.
14. ne cogatur mendicare in opprobrium ordinis sacerdo-
talis, Concil. Trident. sess. 21. cap. 2. de reform.

Et notandum est, quòd delicta carnis, vt adulteriũ, stru-
16 ptum, incestus, fornicatio, lenocinium, & huiusmodi præ-
scribuntur spatio quinq; annorũ, eorumq; accusatio, actio,
vel inquisitio quinquennio tollitur, l. mariti, §. hoc quinquẽ-
nium, ff. ad leg. iul. de adulter. Clar. §. adulterium, n. 20. Fol-
ler. in pract. crim. verb. fornicentur, n. 19. Farinæ. tit. de in-
qui, quæst. 10. n. 15. alia autem crimina præscribuntur spa-
tio viginti annorum, l. querelam, C. de fals. & ita tenent
communitè Doctores, vt dicit Abb. in cap. cum haberet,

n. 4. de eo qui dux. in matrim. Boer. decif. 26. n. 6. Vin. lib. cōmun. opin. in verb. accusatio falsi sed fallit in pluribus casibus, vt per Carrer. in præct. crim. §. homicidium, & post. num. 378.

DE CURSORIBVS, ALGVZERHS, ET ALIIS IVSTI-
tix Ministris. Cap. XXVIII.

S V M M A R I V M .

- 1 **B**irruariorum testimonium nullam fidem facit.
- 2 Birruarij non creditur de resistentijs eis facta.
- 3 Iudices male agunt, molestando subditos ob solam relationem Birruariorum.
- 4 Birruariorum depositiones faciunt aliqualem presumptionem.
- 5 Nuntio publico magis creditur, quam parti de relatione, & ali- quando est in arbitrio Iudicis.
- 6 Notario, vel Actuariomagis creditur, quā Nuntio de relatione.
- 7 Nuntii, & iurati possunt notificare prauisiones Regias sine licen- tia Officialium locorum.
- 8 Citatio circumducta qua dicatur.
- 9 Citatio circumducta notificata non inducit litis pendentiam.
- 10 Capitulum Ecclesie Cathedralis, vel Collegiata, quomodo est citandum.
- 11 Birruarij non possunt capere aliquem sine Iudicis mandato in scriptis.
- 12 Exequutio neq; realis, neq; personalis fieri potest pro causis ciui- libus diebus festiuis.
- 13 Dies festiui qui dicantur.
- 14 Satellites non possunt capere aliquem repertū in habitu Clericali.
- 15 Mulier pro debito ciuili, an possit carcerari.
- 16 Exequutio personalis non potest fieri per quadragesimā passus cir- cumducta Ecclesiam de iure, scēus de consuetudine.
- 17 Monitoria, an possit exequi per partem principalem.
- 18 Comparitio citati tollit omnem defectum citationis.

CVm Birruarij vilissimæ personæ esse soleant: & susce-
pti ex vilitate vitæ, eorum testimoniū in iudicio nullā
facere fidem, tradit Bah in l. etiam, n. 4. C. de testib. & ibi

- Salic. l. 1. in l. age, n. 11. C. de transact. Imol. in clem. si ante, de dol. & contum. Alex. in l. 3. ff. de testam. Lanfranc. in cap. quoniam contra, §. testium depositiones, n. 2 115. de probat. sic etiam Alguzerij, Iurati Nuntij, & alij iustitiæ Ministri si deponerent sibi factam fuisse resistantiã, vel aliàs fuisse in executione impeditos, eis non creditur, Alciat. de præsumpt. regul. 3. præsumpt. 15. n. 7. etiam si essent plures, Boss. in tit. de denunt. n. 12. vbi dicit hoc nullam habere difficultatem; hinc videtur, quam malè faciant Iudices, qui ex sola relatione, & depositione istorum subditos vexant, & pecuniam extorquent: & multò minus est præstanda fides si afferant se fuisse verberatos, vel iniuria affectos, Cardin. in d. clem. si ante, de dol. & contum. Io. Andr. in addit. ad Speculat. tit. de contumacia in addit. magna, vers. circa secundum, l. 1. in l. propterandum §. si quidem, C. de Iudic. Mascard. de probat. conclus. 189.
4. n. 6. Veruntamen licet non probent: tamen faciunt aliqualem præsumptionem, quæ aperit viam Iudici ad inquirendum, Boss. dicto tit. de denuntiat. n. 12. vers. si igitur. Sed si concurrerent aliqua alia inditia, non solum facerent inditiũ ad inquirendũ: sed etiam ad torturam, vt colligitur ex dictis, per Alciat. in dicta regul. tertia, præsumptione 14. n. 6. Andr. de lfern. in Constit. Regni Hunitate nobis surgerẽte, Vinc. de Franch. decis. 379. Nouarij forens. quæst. 10. tom. 1.

Sed notandum est, quod si Nuntius referret se citasse aliquem, qui negat fuisse citatũ, magis creditur Nuntio publico, quam ei, qui negat; sed aliquando hoc est in arbitrio Iudicis, qui secundũ qualitatem personarũ, & causæ, & secundũ coniecturas, & verisimiles præsumptiones, poterit plus credere parti, quam Nuntio, & maxime si Nuntius est persona vilis, vt plurimũ isti esse solent, & pars ipsa in dignitate constituta, vel alias laudabilis vitæ, & aliquando exigetur iuramentũ à parte contra assertionem Nuntij, Bal. in cap. quoniam contra, de probat. Franch. in cap. cum parati, n.

6. de appellat. Menoch. de arbitr. iudic. cas. 102. n. 10. immò admittitur probatio in contrariū, etiam si extaret statutū, quod credatur Nuntio, Bal. in l. si tutor, C. de pericul. tut. Franch. in dicto cap. cū parati, n. 37. Sed si repariatur scripta relatio Nuntij, qui asserit non fecisse talē relationem, creditur potius Notario, seu Actuario, qui eam scripsit, quam Nūtio aliter dicenti, nisi Actuarius ex aliqua causa esset suspectus, Abb. in dicto cap. cū parati, & in cap. ad Audientiam, de præsumpt. Alex. cons. 70. & 74. vol. 1. Felin. in cap. ad Audientiam, & cap. cū causam, de testib.

7. Secundò notandū est, quod Nuntij Iurati, & alij possunt notificare prouisiones Regias in Terris Baronū sine licentia ipsorū, & eorū Officialiū, Boer. decis. 8. Petr. Foller. in pract. crim. verb. fiat relatio Nūtij, n. 17. Baiard. in addit. ad Clar. quest. 31. n. 65. Sigismund. Scacc. in tract. de iudic. caus. ciuil. & crimin. cap. 30. n. 6. circa fin. Muscattell. in prax. Sacr. Reg. Consil. part. 2. n. 14. qui dicit, quod Nūtij ex vrbanitate requirūt iudicem loci, vt eis det licentiam citandi: sed ipso contradicente possunt citationes exequi, sed non possunt exequi citationem circūductam; & dicitur citatio circūducta, quando sūt elapsi sex menses à die expeditionis; quia non est amplius citatio, Rit. Magnæ Cur. Vic. 121. incip. item si quis impetrat, Vinc. de Franch. decis. 232. & si citatio circūducta notificaretur non induceret litis pendentiam; quia perinde esset, ac si non fuisset intimata, Abb. & Innoc. in cap. consuluit de off. delegat. Felin. in cap. illud de præscript. Afflict. decis. 366. n. 14. & in Constit. Regn. si quem nostrorum, n. 4. Carauit. super dicto Rit. 121. n. 1.

8. Tertiò notandū, quod quando Capitulū Cathedralis Ecclesiæ, vel collegiatæ est citandū, debet citari cū Capitulum est congregatū, Abb. in pract. cap. 16. per tot. quia Capitulū ibi dicitur esse, vbi est maior pars Canonicorum congregatorū, glos. in cap. cū inter Canonicos, in verb. Capituli, de elect.

Quarto

- 11 **Quartò** notandū est, quod Birruarij, & alij iustitiæ Mini-
stri, vt iuste possint aliquem capere, necesse est in primis,
vt habeant mandatū Iudicis in scriptis, quod ostendere te-
nentur, l. neminem, C. de exhib. reis. l. prohibitu, & ibi
Bart. n. 1. las. in l. cū proponas, n. 7. de pact. Boer. decis.
170. n. 2. Bossi. in tit. de captur. n. 39: item non possūt ex-
12 qui pro causis ciuilibus in diebus festiuis, & feriatis ad ho-
norem Dei, l. fin. & ibi communiter Doctores, C. de fer.
Sigin. Scaec. cap. 46. n. 13. & dies feriatu non solū intelli-
13 guntur illi, qui ad honorem Dei obseruantur, sed etiam
dies hebdomadæ Sanctæ; quia satis est, quòd ad Dei reue-
rentiam obseruentur, licet non sint de præcepto, vt in ter-
minis tradit Bal. in l. omnes, C. de for. Scaec. dicto cap. 46.
n. 3. in fin. Abb. in cap. conquestus, de fer. Marant. part. 4.
dist. 16. n. 32. secus est in criminalibus; quia reus potest ca-
pi etiam die feriato ad honorem Dei, maximè pro delictis
grauibus; quia in leuibus est Urbanus procedendū, Foller.
in pract. crimin. in verb. notatos capiat. de persona, num. 3.
14 Alex. in l. 1. §. nuntiatio, ff. de oper. nou. nuntiat. Bal. in l. fin.
C. de exhib. reis. Item dicti exequutores debent inspicere
personas capiendas, an sint Ecclesiasticæ, & mandatū de
capiendo sit expeditum; quia tunc si capiendus reperitur in
habitu, & tonsura clericali debent abstinere à captura: alijs
tām Iudex, quàm ipsi exequutores inciderent in pœnam
cap si quis suadente diabolo 17. q. 4. & si persona sit laica, an
15 sit exempta, vt puta mulier, quæ pro debito ciuili regulari-
tèr non potest capi, & carcerari, arg. tex. in §. necessaria Au-
then. vt null. iudic. Socc. regul. 259. Gaill. pract. quæst. lib. 2.
obseruat. 90. n. 3 & sic obseruatur Romæ, vbi mulieres non
carcerantur pro debito ciuili, etiā si essent obligatæ iñ for-
ma camere Apostolica, Scaec. loco citato, n. 15: sed in Re-
gno mulieres indistinctè pro debito ciuili carcerantur per
Rit. Magn. Cur. Vic. 166. incip. Item si qui debitores, seu de-
bitrices, quando contra ipsas incusantur instrumenta, vt per
Carauit. ibi, n. 1. Marant. in pract. part. 6. adu. 3. num. 20
quia

conf. 410. Felin. in cap. cum contingat, n. 8. de prescript. Gaill. lib. 1. obseruat. 48. n. 4 & multo magis ligat superueniente citati comparitione, quæ tollit omnem defectu, l. 1. §. sed si, & ibi Alex. n. 3. ff. de fer. clem. causam de elect. Bart. in l. 1. n. 1. ff. de in ius vocandi, Abb. conf. 38. lib. 1. Felin. cap. illud, n. 8. de prescript. Gaill. lib. 1. obseruat. 58. n. 2.

DE ABSOLUTIONE A IURAMENTO Cap. XXX.

S Y M M A R I V M.

- 1 **I**uramentum, quod potest feruari absq; dispendio salutis æterna seruandum est.
- 2 Iuramentum præstitum super contractu licito, licet per vim, & metum, tenet.
- 3 Iuramentum præstitum super contractu à iure prohibito per vim, & metum an teneat.
- 4 Iuramentum non supplet duos defectus.
- 5 Absolutio à iuramento peti & concedi potest ab Ordinario, in cuius Diocesi reperitur ille, qui absolui petit.
- 6 Sacerdos proprius est ille, in cuius Diocesi consistens reperitur.
- 7 Iuramento omnia apposita in contractu sunt exprimenda, in petitione ab absoluteione iuramenti.
- 8 Absolutio à iuramento conceditur absq; partis citatione.
- 9 Absolutio à iuramento est obtinenda ante aduentum temporis promissa solutionis.
- 10 Iudex laicus potest cognoscere, incidenter, de nullitate absoluteionis iuramenti.
- 11 Periusus a quo, & quomodo est absolueodus.
- 12 Exceptio derisus est exceptio litis finita.
- 13 Minor laicus si vult agere ad rescissionem contractus debet absolui à iuramento.
- 14 Statutum laicale an possit tollere vim iuramenti.
- 15 Procurator an possit petere absoluteionem iuramenti pro suo principali.
- 16 Metus, in specie est probandus in rescissione contractus, de quo agitur.
- 17 Carcer solus arguit metum.
- 18 Gesta per carceratum iniuste detentum ad favorem iudicis, vel partis sunt nulli.

Iura-

Iuramentū omne, quod absq; dispendio salutis æternæ
 1 seruari potest, seruandum est, cap. cum contingat, de iureiurando, cap. licet eod. lib. 6. cap. quamuis, de pact. lib. 6. Doctores in auth. sacramenta puberum, C. si aduers. vendit. quod etiam procedit si iuramentum sit extortum per vim, & metū, cap. si verò aliquis, de iureiurand. vbi glos. in verb. propriū, cum hac tamen distinctione, aut iuramentum est
 2 præstitum super contractu de per se licito, & à iure approbato: & tunc si per vim, & metū fuit præstitū: vt si quis coactus fuit vendere rem suam, & in cōtractu venditionis iurauit; quia hoc iuramentū fuit præstitū per vim, & metum super cōtractu licito, & nullo iure prohibito; cū quilibet sit rei suæ moderator, & arbiter, l. in re mandata, C. mandat. illud iuramentū obligauit; ita quod non potest contrauenire, nisi à iuramento prius absoluat, cap. si verè, & cap. verum, de iureiurand. cap. Abbas, de his, quæ vi, met. caus. Aut iuramentū est præstitū super contractū de per se illicito, & à lege reprobato; & licet secundū aliquos ad rescindendū talē
 3 contractū sit opus absolute, vt tenet Innoc. in cap. ad aures de his, quæ vi, met. caus. fiunt. & Io. Andr. in dicto cap. si verò, de iureiur. tamen si huic contractui à iure reprobato accedit coactio, & metus: vt si quis iuraret super contractu vsurario per vim, & metū non est opus absolute; cum talia iuramenta per vim extorta sint in dispendiū salutis æternæ, non obligant ad eorum obseruantiam, cap. non est obligatoriū, de regul. iur. lib. 6. Abb. in dicto cap. cum contingat, n. 3. Felin. in dicto cap. si verò, n. 8. Speculat. tit. de legat. §. nunc videndum, n. 25. in fin. quia iuramentum non supplet duos defectus, Dec. cons. 249. incip. diligenter consideratis, Gail. pract. obseruat. lib. 2. obseruat. 42. per tot. Affl. decis. 263.

5 Sed notandum est, quòd absolutio à iuramento peti, & concedi potest ab Ordinario, in cuius Diœcesi reperitur ille, qui ab illo absolui voluerit, licet contractus alibi sit celebratus; qui tractatur de fauore animæ, & vbi cumq; iurans

- reperitur, absolui potest; nam anima non circūscribitur lo-
 6 co, vt notatur in cap. omnis vtriusq: sexus, de penit. & remiss.
 vbi habetur, quòd licet confiteri debeamus peccata pro-
 prio sacerdoti, tamen intelligitur in illa Diœcesi, in qua con-
 fitens reperitur, & ille erit proprius sacerdos, Lap. allegat.
 10. Vinc. de Ann. allegat. 83. n. 8. lib. 2. Sed aduertere debet
 7. qui petit absolutionem à iuramēto, quòd omnia iuramen-
 ta specificè in supplicatione petitionis exprimere necesse
 est: & si fiat relatio ad instrumentū, absolutio non tenet, nec
 concessa, vti subreptitia valet, Felin. in cap. debitori, de iure-
 iurand. & melius in cap. constitutus, de rescript. Bal. in l. 2. ff.
 de iureiur. Roman. cons. 326. Gram. decif. 66. n. 1. vbi dicit,
 quod petens absolutionem, si non expressè facit mentio-
 nem se iurasse non petere absolutionem à iuramento, & pe-
 tita non vti, absolutio est subreptitia, Abb. in cap. nō est de
 vot. & in cons. 12. incipien. Vt clare lib. 1. Dec. cons. 180. in-
 cip. Vita renuntiatione.
8. Secundo notandū est, quòd absolutio à iuramēto cōcedi-
 tur absquē partis citatione, Vinc. de Ann. singul. 20. vol. 2.
 Io. Andr. ad speculat. tit. de iureiur. vers. vbi autem iurasset,
 Anton. de Butr. in cap. debitores, de iureiur. Imol. in cap. 1.
 cod. tit. Alex. cons. 222. vol. 2. Lap. allegat. 10. Iaf. in l. nec
 quicquam, §. vbi decretū, ff. de off. proconsul. & in l. si opus,
 ff. de oper. nou. nunc, Oldr. cons. 120. Afflic. decif. 220. n.
 10. vbi dicit hanc esse magis communem opinionem; & ita
 9. communiter obseruatur: sed necesse est, quod dicta absolu-
 tio petatur, & obtineatur ante aduentū temporis solutionis
 in contractu promissæ, Alex. cons. 17. m. 3. quia termino elap-
 so Episcopi absolutionem concedere non possunt, cum
 iam periurium sit incursum, & concessa absolutio nō tenet
 Anchar. cons. 198. n. 3. & cons. 200. n. 4. Alex. qui de com-
 muni testatur, cons. 17. n. 3. vol. 3. Afflic. decif. 31. incurso
 autem periurio solus Papa potest absoluere, Abb. in cap.
 10. quanto, de iureiur. Viu. cōmun. opin. conclus. 1. n. 1. & in
 dicta absolutione si per creditorem fuit dictū de nullitate,
 potest.

potest iudex laicus cognoscere incidenter, Anchar. conf. 382. Felin. in cap. i. de iureiur. Potest etiam periurus petere
 11 absolutioem coram iudice Ecclesiastico, coram quo debet probare metum, vel lationem, vel alias exceptiones sibi competentes, & citatur pars, datur terminus, fit processus via ordinaria, & per sententiam diffinitivam periurus absoluitur à quibusvis iuramentis prestitis, & etiam à reatu peritij per eum incursum ad effectum agendi, & excipiendi impenitentia poenitentia salutari, Felin. in dicto cap. Bal. in l. obseruare, §. proficisci, ff. de offic. proconsul. n. 13. glof. in cap. breui in verb. difficultas, de iureiur. Prax. cur. Archiep. Neap. in cap. 4.

Tertio notandum est, quod exceptio peritij est exceptio
 12 litis finita, Ias. in l. ait prator, §. 2. ff. de iureiur. & in l. si quis maior, n. 25. de transact. vbi ait hoc esse incognitum, & menti tenendum; nam impedit litis ingressum, quod non potest procedi ad vltiora per tex. in l. natu, & postea, vbi Doctores communiter, & maxime Bart. & Alex. ff. de iureiur. Bart. in l. eleganter, §. si quis potest, ff. de condit. indebit. & habetur in cap. 1. de lit. contest. lib. 6. Gram. decis. 66. n. 1. & non potest reservari ad merita causae; quia exceptio peritij est exceptio iuris, & ius est certum, nec aliquam probabilem dilationem recipit; quare statim super illa est cognoscendum, Menocch. de arbitr. iudic. lib. 1. quaest. 53. Grammat. decis. 65. n. 84.

Quarto notandum est, quod minor, seu pubes, qui ex
 13 contractu laesus agere vult ad eius rescissionem, in primis tenetur relaxationem iuramenti perere, & obtinere; quia iuramentum minoris contractum etiam nullum validat, Ias. in aul. Sacramenta puberum. C. si aduers. vendit. idq; tam de iure civili, propter generalitatem dictae authent. quam de iure canonico, vt colligitur ex tex. in cap. cum contingat, de iureiur. & cap. licet mulieres eod. lib. 6. & cap. quamuis, de pact. lib. 6. & non tollitur, quin prius petita, & obtentata relaxatione iuramenti possit contra instrumentum iuratum

ratum venire, Innoc. in cap. venerabilem, n. 5. de elect. Paul. de Castr. in dicta auth. Sacramenta puberū, n. 5.

Sed an per statutū laicale iuramenti vires tolli possint, seu infirmari? Resp. negatiuè; quia cū iuramentū sit de iure diuino, Arg. cap. fin. de for. compet. lib. 6. vbi Doctores dicunt, quod laici statuentes non possunt auferre à iuramento vires suas, nec illas à iure ciuili permissas; & hac de causa inferior à Papa contra illud statuere non potest, Clem. Romani de iureiur. Anton. Gabriel. lib. comun. opin. conclus. 1. n. 15. Viu. de comun. opin. opin. 701. in verb. statutū, vide Carait. in Rit. 282. n. 6. & sequen.

Et an procurator possit petere, & obtinere absolutionē à iuramento pro suo principali? Resp. affirmatiuè, sed cum speciali mandato, quia sicut absenti potest priuilegiū conferri, cap. 1. §. ex parte de excess. pralat. ita etiam absens à iuramento habilitari, Innoc. in cap. cum desideres, de sent. excomm. cap. quanto 2. q. 5. vbi glōf. in verb. Epistolā, sed generale mādatū nō sufficit; cū tractetur de obligatione spiritali, & specialis cōsensus requiritur, cap. fin. de procurat.

Sextò notandū est, quòd quando quis vult agere ad rescissionem contractus ex capite metus celebrati, necesse habet probare metū in specie ei fuisse illatum pro celebratione dicti contractus, de cuius rescissione agitur, Vinc. de Ann. singular. 344. vbi dicit ita fuisse decisum per sacrum regium Consiliū; quia metus nō præsumitur, si non probetur, l. 1. vbi glōf. in verb. dicatur, ff. si quadrup. pauper. feciss. dicat. vide eundem Ann. allegat. 88. lib. 2. in addit. fallit quando aliquid fuisset gestum per carceratū iniuste; quia etiam si se composuisset cum Curia, præsumitur metu fecisse absq; alia probatione; solus namq; carcer metum arguit, l. si quis in carcerem, l. metum, §. sed licet, ff. quod met. caus. omnia enim, quæ in vinculis fiunt per carceratū ad fauorem Iudicis, vel alterius detinentis iniuste carceratum, per metum gesta præsumuntur, Dec. cons. 694. n. 5. Farinac. tit. de inquisit. quest. 5. n. 17. vers. subhilita

DE DILATIONE, SEV MORATORIA CONCESSA
à Principe, & an profit Clericis. Cap. XXXI.

S V M M A R I V M.

- 1 **M**oratoria, seu dilatio quinquennalis conceditur debitori concurrente creditore maioris summae.
- 2 Moratoria conceditur etiam ad instantiam debitoris, & à solo Principe conceditur.
- 3 Remedium Capitulorum Regni ad regale fastigium, & finis præcepti charitas conceditur solum per Regia Tribunalia.
- 4 Moratoria non habet locum in debilibus ex causa pensionum domorum, nec in deposito.
- 5 Debitor, cui est concessa dilatio quinquennalis, an possit cedere bonis.
- 6 Dilationem obtinens, an teneatur præstare cautionem de solvendo.
- 7 Moratoria generalis concessa à Rege laicis colonis, an possit Clericis.
- 8 Ius congrui an habeat locum in Clericis.
- 9 Moratoria concessa principali, an possit fideiussoribus.

1 **M**oratoria, seu dilatio quinquennalis conceditur ad instantiam creditorum concurrentium pro maiori summa, etiam vnus creditoris, qui maiorem summam debiti consequi debet, reluctantibus, & inuitis alijs creditoribus, qui pro minori summa condemnantur ad concurrendum,

2 Vinc. de Franch. decis. 82. Viu. decis. 38. n. 1. quod est verum non solum concedi dictam dilationem ad instantiam creditorum, sed etiam debitorum, Roman. cons. 439. Afflict. decis. 288. & ibi Vrsill. n. 5.

Sed norandum est, quod hæc dilatio quinquennalis à solo Principe, & eius consistorio concedi potest, Vinc. de Franch. dicta decis. 38. & licet aliquando ab alijs iudicibus inferioribus detur: tamen sententia est nulla, l. fin. C. qui bon. ced. poss. in principio ibi cum solito more à nostra maiestate petitur, Viu. dicta decis. 38. n. 7. sicut remedium

4 Capitulorum Regni Ad regale fastigium, & finis præcepti charitas

charitas contra turbantes laicos in sua possessione non potest intentari coram officialibus Baronū, Vinc. de Franch. decis. 163. n. 20. vbi dicitur posse intentari coram gubernatoribus Prouinciarum.

Secundò notandū, quod ista moratoria, seu delatio, & concurrentia creditorum non procedit ex causa pensionū domorū, & rerū domesticarum, l. in §. item Seruiana Instit. de act. & ita fuisse decisum in Collaterali Cōsilio refert Vic. de Ann. singular. 101. item exceptio dilationis quinquennalis non iuuat debitorem, ex causa depositi, l. si quis, vel pecunias, C. deposit. cap. bona fides deposit. Boer. decis. 296. immò in causa depositi cessat compensatio, & reconuentio Vinc. de Franch. dicta decis. 151. n. 2. quoniam causa depositi ita, & taliter in iure est priuilegiata, vt confitens depositum nullatenus auditur, nec audiri potest volens opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, Bal. conf. 256. vol. 1. & conf. 170. eod. vol. & conf. 64. quia depositū absq; vlla dubitatione habet executionem paratam, Bald. in l. si quis, C. deposit. Aret. in §. in bonæ fidei Instit. de act. Bart. in l. penult. C. de act. vel deposit. dūmodò confessio depositi sit iurata, Bart. in l. ex hac scriptura, C. de probat., & in l. cum quis decedens, §. codicillis, ff. de legat. 3. Bal. in l. rationes, C. de probat. & in l. creditores, C. de fidei commiss. & Canonistæ omnes in cap. si cautio, de fid. instrum. Viu. decis. 191. sed aduertendū est, quod concessa dilatione quinquennali non potest debitor deinde habere beneficium cessionis bonorum glos. in l. fin. C. qui bon. ced. poss. in verb. detur, Vinc. de Franch. decis. 251. Afflic. decis. 278. & ibi Vrsil per tex. in l. quotiens, & l. vniuersa est, C. de precib. Imperat. offer. Cappell. Tolesan. decis. 61. Socc. in fallensis suis in verb. cessio bonorum.

Tertiò notandum est, quod præstanda est cautio ab eo qui obtinet moratoriam, & dilationem, quinquennalem de soluendo debitum in fine dilationis dicta l. vniuersa, vbi Bal. & Doctores. Lancilott. de attent. part. 3. cap. 28. nu.

72. tamen

72. tamen iste cautio potest per Principem tolli, Ias. in dicto §. item seruiana, n. 15. vide Rit. Magn. Cur. 287. quia moratoria concessa ad certum tempus tacitam habet conditionem, dummodo cautionem præstet de soluendo finito tempore moratoriz: alias debitori non prodest, vt habetur in dicto Ritu, & in dicta l. vniuersa, quod intelligitur dummodo fideiussio peratur à creditoribus, vt per glos. in d. l. vniuersa: & est communis opinio Doctorum super dicta l. vniuersa, Paul. de Castr. in ead. l. & ibi Ias. Carauit. super dicto Rit. Nouarius in pragmatica decision. bonorum concessa.

7 Sed an moratoria generalis à Rege suis subditis, vt sæpe fieri solet ad fauorem colonorum propter sterilitatē, possit etiam prodesse Clericis: ita vt nec ipsi pro eorum debitis molestari possint? Resp. quod vim moratoria generalis concessa ad fauorem colonorum sit fauorabilis, prodest etiam Clericis; quia sicut laici coloni possunt gaudere dicto beneficio moratoriz contra Clericos creditores in foro seculari, si conuenirentur ab ipsis Clericis creditoribus, ita in foro Ecclesiastico, si coloni Clerici conuenirentur a laicis creditoribus; quia qui vult vti statuto pro se: tenetur etiam recipere contra se; debet enim lex esse æqualis, & communis omnibus, vt sit æqua, cap. erit autem lex. dist. 4. l. fin. C. de fructib. & lit. expen. Abb. in cap. quod Clericis de for. compæt. Felin. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ de constit. quod cum clerici non patiantur contra se statuta laicorum, videtur similiter, quod nec Clerici possint illa contra eos allegare, vt seruetur æqualitas, & contrariorum sit eadem disciplina, Vinc. de Franch. decis. 285. qui loquitur in materia iuris congrui, vbi ponit quæstionem, an Clericus in iudicio seculari possit obtinere contra laicum, quādo in foro Ecclesiastico non seruatur consuetudo iuris congrui, & dicit fuisse decisum in Sacro Consilio non debere Clericum posse vti iure congrui contra laicum, si in Curia Ecclesiastica non seruatur dicta consuetudo iuris congrui, quia.

quia Clericus tenetur vti legibus, statutis, & consuetudinibus laicorum, si vult. vti pro se: & sic è contra. Veruntamen clerici non possunt vti regia moratoria contra alios clericos, sicut dicimus de compromisso, quod clericus potest peterè contra laicum sibi coniunctum: sed non contra aliū clericū similiter coniunctū. Marant. part. 6. act. secūdo, n. 28.

- 9 Sed an moratoria cōcessa principali debitori profit etiā eius fideiussoribus in solidum obligatis? Resp. quòd si moratoria est concessa generalitèr omnibus debitoribus propter sterilitatem aduersus omnes creditores, prodest etiā fideiussoribus, Caraut. super dicto Ritu 282. n. 16. Muscatell. in pract. fideiussor. part. 2. quæst. nona; quia fideiussores in solidum obliganti sunt debitores.

DE REMISSIONE PENSIONIS PROPTER STERILITATEM. Cap. XXXII.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

- 1 **R** Emisio pensionis propter sterilitatem est facienda colono.
- 2 Sterilitas magna qua dicatur.
- 3 Contractus locationis est bona fidei, & non patitur magnam lationem.
- 4 Bellum, incurfus hostium, & incendium numerantur inter causas fortuitos.
- 5 Inundatio insolita aquarum, & fluminam ponitur inter casus fortuitos.
- 6 Sterilitas vnus anni compensatur cum fertilitate annorum præteritorum.
- 7 Colonus, qui conduxit agrum per aliquot annos pro certa summa non habent remissionem propter sterilitatem.
- 8 Emphiteota non habet remissionem propter sterilitatem.
- 9 Conducens rem euidenter sterilem an habeat remissionem.
- 10 Pactum, ut quis recipiat in se casus fortuitos, valet.
- 11 Cautela pro locatore circa casus fortuitos.
- 12 Exiguitas fructuum non est sterilitas.
- 13 Conductor tenetur ad pensionem, si factum est incendium propter inimicitiam eius culpa contractam, & quomodo.

Non

Non est dubium colono, qui conduxit agros alienos, remissionem pensionis esse faciendam propter magnam sterilitatem, & licet, C. locat. l. si merces §. vis maior, ff. eod. cap. propter sterilitatem, de locat. & conduct. sed dubium est, quando dicatur magna sterilitas, Bart. in d. l. licet dicit, quod quando soluta pensione ex fructibus recolectis, superfluit modici fructus tantum, quod læsio sit ultra dimidium iusti pretij, dicitur sterilitas; quia contractus locationis est bonæ fidei, & non patitur enormem læsionem: alij dixerunt, quod sterilitas est, quando saltem semen proiectum in terra non recolligitur, ut dicit Salicet. in dicta l. licet, Io. Andr. in addit. ad Speculat. de locat. dicit, quod attenditur communis aliorum vicinorum agricolarum opinio: & illorum, qui proprias terras colunt, idem tenet Bart. in l. si vero, §. vbi cumq; n. 2. ff. eod. & in l. cotem, §. qui maximus, n. 8. ff. de public. & vectig. vbi ampliatur etiam in vineis, pratis, & pascuis conductis, & ista est veritas. Ampliatur non solum si sterilitas peruenerit diuinitus, sed etiam humanitus, puta ex bello, incurso hostium, incendio, etiam dolo immisso, l. ex conducto, §. 1. in fin. C. locat. dicta l. merces, §. vis; quia connumerantur inter casus fortuitos; nam tempore belli, & hostili agri depopulantur, & omnia deuastantur, §. ite is, cui, Instit. Quib. mod. re contract. obligat. l. 1. C. de iur. emphit. & l. incendiū, C. si cert. petat. vbi incendium computatur inter casus fortuitos. Item innudatio insolita aquarum, & fluminum, Lex conducto, §. 1. ff. locat. Bal. in dicta l. licet, n. 4.

Sed limitatur quando de annis præteritis fuisse vbertas; quia sterilitas vnius anni compensatur cum vbertate alterius anni, l. si verò, in princip. ff. locat. & ibi Alex. Paul. de Castro conf. 3. 4. Bal. in dicta l. licet, vbi Doctores norant, quæ dicatur vbertas. Secundò limitatur si colonus conduxisset agrum per aliquot annos pro certa, & determinata summa pecuniæ, vel frumenti annuatim soluenda, glos. in l. exceptio in verb. fructus, C. locat. & ibi Bal. n. 2. quia tunc non fit remissio.

Q

Tertiò

- Tertiò limitatur in emphiteuta, vel colono, qui ad longũ
 8 tempus prædiũ conduxit, l. 1. C. de iur. emph. Bart. Bat. las. &
 omnes in dicta l. licet. Quartò limitatur in conductore
 9 tempore penuriæ, pestis, vel belli, vel si conduxerit rem eu-
 denter sterilem; quia non habet remissionem propter steri-
 litatem rei: sed notandũ est, quòd penuria, bellum, & pestis
 non attribuuntur casui fortuito, quem potuit conductor
 præuidere, sed eius culpæ; & damnũ, quod quis sua culpa pa-
 titur sibi, & non alijs imputare debet, cap. damnũ, de regul.
 iur. lib. 6. cap. fin. de iniur. & damn. da. l. qui occidit, §. in hoc
 10 ff. ad leg. Aquil. l. qui bona, §. de illo, ff. de damn. infect.
 Quintò limitatur quando adiectũ esset pactũ inter locato-
 rem, & conductorem, quòd non obstante sterilitate, & casu
 fortuito conductor solvere teneatur pensionem, l. si quis
 fundum, ff. locat. & glos. ibidem in verb. ei præstantur, l. le-
 gem, & l. circa locationes, C. eod. quia valet pactum, vt quis
 recipiat in se casum fortuitũ, l. si quis fundum, l. negotium,
 11 C. de negot. gest. cap. 1. de comodat. sed cautela est pro lo-
 catore, vt apponatur pactum, quòd conductor teneatur ad
 pensionem non obstantibus quibuscumq; Casibus fortui-
 tis diuinitũs, vel humanitũs contingentibus, etiam inopina-
 tis, & incognitis; quia renuntiatio simplex casuum fortuito-
 rum non extenditur ad casus incogitatos, & insolitos, cap.
 veniens, & ibi glos. in verb. præsciuisset de iniur. l. fin. C. de
 non numerat. pecun. Alex. conf. 28. n. 12. & valet pactum
 istud, quo renuntiatũ omnibus casibus fortuitis etiam in-
 solitis, & inopinatis, l. 1. §. si conueniat, ff. de posit. nam volen-
 12 ti, & scienti nulla fit iniuria. Demũ limitatur in exiguitate
 fructuũ; quia exiguitas fructuũ non potest dici sterilitas, per
 tex. in l. si verò, §. cum quidam, ff. locat.

- Sed notandum est, quòd illud, quod dicunt Doctores,
 13 quòd si propter conductoris inimicitiam facto suo contra-
 ctam, fuerit immissus ignis segetibus, est ipse conductor in
 culpa, & tenetur ad pensionem, per tex. in l. si merces, §. cul-
 pæ, ff. locat. l. penult. ff. solut. matrim. dicunt tamen ibi, Paul.

de Castr.

de Castr. & Bal. hoc esse verū, quando odium, seu inimicitia contrahitur culpa sua; & ita loquitur tex. in dicta l. penult. sed si odiū, seu inimicitia præcesserunt sine culpa, aut defectu eius, iniquum, & inhumanum est, quòd tribuatur eius culpæ, arg. tex. in l. eos, ff. comodat. & l. si ea res, ff. de act. empt. subdit. etiam Paul. de Castr. quòd licet inimicitia sit contracta sine culpa conductoris, & nō adhibuerit diligentiam, & non prouiderit, vt si maleuolus minatus ei fuerit, & illud non significauerit locatori: tamen tenetur ad solutionem pensionis; & ita videtur fuisse de mente, glos. in dicta l. si merces, §. culpæ, ff. locat.

DE CLERICO NEGOTIATORE. Cap. XXXIII.

S Y M M A R I V M.

- 1 **N**egotiatio illicita est prohibita Clericis.
- 2 **N**egotiatio au sit prohibita Clericis constitutis in prima tonsura, vel in minoribus ordinibus.
- 3 **N**egotiatio est proprie mercaturam exercere.
- 4 **E**missi rem, & ex ea aliquid conficit non dicitur negotiator.
- 5 **A**rtificium est inhonestum ratione rerum, vt conficiens cartas luforias, arma bellica, & huiusmodi quoad Clericos.
- 6 **C**lerici possunt colere agros suorum beneficiorum, & conducere territoria ab Ecclesijs, & alijs, & pro pascula suorum animalium, & non dicuntur negotiatores illegitimi.
- 7 **L**ittera Sacra Congregationis super negotijs Episcoporum in materia negotiationis illicita.
- 8 **D**ecreta Sacra Congregationis super negotijs Episcoporum in materia negotiationis illicita.
- 9 **N**egotiator dicitur qui pluries, & non semel negotiationem facit.
- 10 **C**lericus vendens vinum, frumentum, & huiusmodi prouenientia ex fundis proprijs non dicitur negotiator illegitimus.
- 11 **C**lericus non dicitur negotiator illegitimus si vendit illud, quod saperat ex eo, quod emisit pro se, & eius familia.
- 12 **C**lericus non dicitur negotiator vendens boues, vaccas, & alia animalia nutrita in eius pradio, vel etiā eòducto, & eorū fetus.
- 13 **C**lerici, an possint esse aduocati, & patrocinari causas, & alle-

- gare in iuribus.
- 14 Dignitati, & officio advocati convenit defendere Republicam patrocinando.
- 15 Clerici, etiam in Sacris constituti possunt esse assessores, & consultores Iudicis laici in causis civilibus.
- 16 Clerici faciunt spoliū de bonis acquisitis ex illicita negotiatione.
- 17 Episcopi, Archiepiscopi, qui non se concordauerunt cum Camera Apostolica faciunt spoliū.
- 18 Paramenta, ornamenta, Missalia, res Sacrae, & suppellectilia nō faciunt spoliū in morte Episcoporum, sed applicantur Ecclesiae, & successori.
- 19 Commissarij, Apostolici, & Subcollectores non observantes Bullā Pij Quinti circa spolia Episcoporum à quibus possunt coerceri.

Indubitati iuris est Clericos non posse aliquam negotiationem illicitam exercere, cum à iure eis sit prohibitū, cap. eiciens, dist. 88. cap. Clericus, dist. 91. cap. nunquam, de consecrat. dist. 5. & tot. tit. de Cleric. vel Monach. sub cuius prohibitione duo genera Clericorum comprehenduntur, nempe constituti in Sacris ordinibus, & Clerici beneficiati: ceteri verò constituti in minoribus ordinibus, vel in prima tonsura quoad hoc habentur, ut meri laici, & non est eis interdicta negotiatio, Abb. in cap. 1. n. 21. de Cleric. vel Monach. secul. negot. & in cap. 1. & 2. de postul. Navar. conf. 5. de success. ab intestat. n. 2. & in Manual. cap. 29. n. 210. Redoan. in tract. de spol. quest. 2. n. 61. Addit. ad Quarant. in verb. vestigal. quia possunt impunè seculariter vivere, & ad saeculum redire, & ordini Clericali in totū renuntiare: & si non verbo, saltem facto, exercendo actū omninò contrarium.

Negotiatio autem est, quando quis rem emit, eandemq; non mutata forma: sed integram vendendo lucratur, & dictum lucrum provenit ex solertia vilius emendi, & carius vendendi, cap. quid est aliud, dist. 88. & hæc est proprie, & dicitur mercatura, quæ est prohibita Clericis.

Sed qui emit rem, & ex ea aliquid conficit, ut sit sibi ma-

4 teria aliquid operandi, non est negotiator; quia emere materiam rudem, & illam per se, vel interpositas personas ad aliquam formam reducere, non est negotiatio, sed artificium, nam illud lucrum non prouenit ex illa re vendita forma integra, sed ex artificio, & industria, Abb. in cap. fin. n. 10. de vit. & honest. Cler. Federic. de Sen. conf. 107. n. 2. Archid. Io. Andr. Geminian. & Franch. in cap. quamquam de censib. lib. 6. Imol. in clemen. presenti eod. tit. Siluest. in verb. excommunicatio 9. quæst. 21. Redean. de spol. Cler. quæst. 2. n. 36. Molin. de contract. disputat. 330. n. 3. Bertrand. conf. 214. lib. 2. & sic emere lanam, & ex ea pannum conficere non est prohibitum Clericis maxime per interpositas personas, & tanto magis quando Clericus non lucri causa hoc faceret, sed ut prouideat suis coniunctis, & suis necessitatibus, Nauar. in Manual. cap. 25. n. 11. quia non per hoc se distrahit à diuinis, cap. clericus dist. 91. Siluest. in verb. clericus 3. n. 2. dummodò artificium non redatur inhonestum seu illicitum ratione rerum, quas conficit, ut si essent cartæ lusoriae, taxilli, arma bellica, & similia, vel si esset artificium sordidum, & immundum, veluti pelles, & coria aptare, & huiusmodi Addit. ad Quarant. in summa Bullar. in verb. Vestigal.

6 Item clericus potest sine reatu illicitæ negotiationis colere agros suorum beneficiorum, vel Ecclesiarum, quos conduceret ad usum pro honesta, eius, & suorum sustentatione, & nõ dicitur negotiator illicitus; quia agricultura est clericis permessa, cap. dilecti, de decim. not. in cap. 2. ne cleric. vel monach. cap. placuit 21. q. 3. Abb. in cap. cum secundum ne cler. vel monach. Redoan. de spol. q. 2. n. 10. & sequentibus, Carol. de Grass. de effect. cler. effect. 6. n. 30. ubi dicit quod huiusmodi prædiorum conductio nõ est negotiatio quæstuaris, etiã quod fructus de prædijs conductis vendantur; quia in conductore non est verum, quod res emuntur, & integra, & non mutata forma venduntur; quia fructus, qui venduntur, immediatè non emuntur, sed mediante ope-

ra, & artificio percipiuntur, & quòd conductor alienarum possessionū, non sit, neq; dicatur mercator, neq; negotiator, clarissimè colligitur, ex traditis per Bart. in l. legatis in princip. de legat. 3. Alex. in l. diuortio in princip. ff. solut. matr. & est. tex. in cap. 1. de celebrat. miss. vbi habetur, q̄ præsbitèr peractis horis canonicis exeat ad opus rurale, vbi glos. in verb. rurale dicit, quòd clericus, cui fructus Ecclesiæ non sufficiunt, protest quærere victum, & vestitū ex artificio, cap. clericus, & victū dist. 91. Carol. de Grass de effect. cler. effect. 6. n. 28. & sequen. Immo possunt clerici conducere territoria à laicis ad seminandū, & etiā pro pasculo suorū animalium patrimonialiū, vel eis legitimè peruenientiū: maxime quando sacerdotes non possunt condenter se sustentare ex fructibus beneficiorum, & Ecclesiarum, quibus sunt ascripti, cui iuris communis, & sacrorum canonum dispositioni Sacra Congregatio super negotia Episcoporū præposita, ad supplicationē nostri Capituli, cōformans se scripsit infrascriptas litteras Reuerendissimo Episcopo Ciuitatis Montipelusij tenoris sequentis.

7 *Illustre, e molto Reuerendo Signor, come Fratello. Quando il Capitulo, e Clero di questa Città sia così povero, che li Sacerdoti, & Clerici non possino sostentarsi condecientemente con li frutti de li beni loro patrimonij, ò de beneficij, che possedino, si contenta la Sacra Congregatione di tolerare, che possino condurre ad affitto, & far coltiuare per mezzo di garzoni loro li terreni della mensa Episcopale, & Capitulare, & pigliar anco in affitto dalle Cōmunità gli herbaggi ad affitto di pascolare vacche, pecore, & altri animali, che tengono nelli loro terreni, ò in questi, che pigliaranno in affitto per coltiuarli, ò ingrassarli, volendo che per questo non possino esser mai molestati essi, ò loro heredi per occasione di negotiatione illicita; il che m'ha ordinato la medesima Congregatione, ch'io significhi à V. S. acciò informi bene del tutto, e dopo esquisita, & faccia offeruare quel che intende esser mente di detta Sacra Congregatione, & per fine Dio la prosperi, e conserui, di Roma li 11. di Settembre 1607. Di V. S. come Fratello, Il Cardinal Gallo. Item eadem Sacra Congregatio edidit infrascripta alia decreta, videlicet.*

Sacra

3 Sacra Congregatio Cardinalium negotijs Episcoporum præposita censuit licere Oratori beneficiorum, ac bonorum patrimonialium suorum agros opera laicorum colere, & pro huiusmodi culturæ vsu posse boues, & animalia necessaria coemere, illorumq; fetus iusto pretio vendere absq; reatu illicitæ negotiationis, Datum Romæ, &c.

3 Sacra Congregatio Cardinalium negotijs Episcoporum præposita censuit oratorem non prohiberi terras patrimoniales per laicos colere, & pro eiusdem culturæ vsu animalia necessaria coemere, eorumq; animalium fetus pro sua, & familiæ sustentatione vendere, nec propterea illicitæ negotiationis prætextu vexari posse, aut debere. Romæ 22. Iunij 1629.

9 Et notandum est, clericum non posse dici negotiatorem per vnus rei emptionem, & venditionem; quia negotiator is dicitur, qui plures negotiationes exerceat, l. 1. §. licet, & ibi glos. in verb. omnis, ff. de tribut. l. semper, §. diuus cum l. sequenti, ff. de iure immun. Bart. in l. legatis, n. 4. ff. de legat. 3. & in l. maritum, §. qui quaestum, ff. de adulter. Abb. in cap. 1. de iudic. Anchar. Gem. & Franch. in cap. vnic. de vit. & honest. Cler. lib. 6.

10 Nec etiam dicitur negotiator illicitus Clericus, qui vendit vinum, frumentum, oleum, & alia huiusmodi, quæ proveniunt ex proprijs vineis, oliuetis, & fundis, vel ex beneficijs. Abb. conf. 6. vol. 1. Dec. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, de Constit. Grauet. conf. 163. n. 3. Rolan. conf. 71. n. 10. vol. 4. Imol. in cap. fin. de vit. & honest. cler. & alij allegati per Carol. de Grass. de effect. cler. effect. 6. n. 33. & potest ad mensuram vendere siue grossam, siue minutam; quia cum prædicta recolligantur ex vineis, & proprijs fundis non dicitur clericus negotiari, Tolet. in summ. lib. 1. cap. 38. vers. vndecima; Ignat. Lopez. in addit. ad Diaz in pract. crimin. cap. 55. vers. ex quibus sequitur, & potest vendere vinum domi, nec ex hoc dicetur tabernam tenere, dummodò non per se, sed per alios, Franch. in cap. vnic. de vit. & honest. cleric. lib. 6.

Bart.

Bart. in l. legatis seruis, ff. de legat. 3. Bartholom. Vgolin.
de offic. & potest. Episcop. cap. 13. §. 16. n. 4. in fin.

Item non dicitur Clericus negotiator, si vendit id, quod
11 superest de eo, quod vilius emit pro sua familia, iusto pretio
currenti, Ignat. Lopez. loco citato, Abb. in cap. 1. ne cler. vel
monach. Grass. lib. 2. cap. 18. n. 12. qui dicit, quòd emens,
non vt vendat, sed vt eo vtatur, si postea ob aliquam causam
vèdit, vel præter propositum ei superest, non peccat, S. Thom.
2. 2. q. 77. art. 4. ad 2. Siluest. in verb. clericus 3. q. 1. Carol. de
Grass. de effect. cler. effect. 6. n. 22.

Similiter non est negotiator clericus, si equos, vaccas,
12 boues, & oues in proprio territorio, vel alieno conducto ve
supra dictum est nutrit, & postea illorum factus, & fructus,
cum crescerint, & suo labore, & industria, melioratos, ca-
rius vendit, Grass. decis. aur. lib. 2. cap. 18. n. 8. Addit. ad Qua-
rant. in summ. Bullar. in verb. vestigal. vers. similiter; & sic
etiam si proprium iumentum, quod sibi seruit, alijs locaret,
Addit. ad Quarant. loco citato. Similiter clerici possunt exer-
cere negotiationem licitam, & honestam ex necessitate ad
se, & suos sustentandum, iuxta glos. in cap. peruenit, dist.
36. Nauar. conf. 5. n. 3. de success. ab intest.

Item clerici in sacris non possunt esse aduocati, & causas
13 patrocinari, cap. 1. de postul. & cap. 1. vbi Abb. ne cleric. vel
monach. possunt tamen allegationes iuris conficere domi,
& consilium petentibus dare; quia hoc est meritorium, quod
maximè conuenit clericis, vt per Ignat. Lopez in addit. ad
praet. crim. Diaz cap. 63. vers. sexto limita, qui allegat, tex. in
in cap. 1. dist. 39. & tradit Rip. in cap. decernimus, de iudic.
Immo si sunt egentes, etiam in sacris constituti poterunt
aduocare, vt ex aduocatione possint sibi victum, & alia ne-
cessaria querere, Henric. Boic. in d. cap. 1. de postul. qui alle-
gat tex. in cap. clericus victum, dist. 91. Abb. post Host. in d.
cap. 1. quia si licet clerico indigenti opus rurale exercere,
cap. 1. de celebrat. miss. & supra dictum est, multò magis hoc
debet permitti ex patrocinio, & causarum aduocatione, quæ
est di-

est dignitas, & exercitiū nimis honoratum, laudabile, & necessariū, l. laudabile, C. de aduocat. diuers. iudic. cap. quia Episcopus in fin. §. q. 3. Foller. super Constitut. Regn. Item 14 statumimus, n. 29. tit. de iudeis, Gaill. lib. 1. obseruat. 43. n. 3. & 4. & congruit dignitati aduocati Rempublicam defendere, sicut militibus armatae militiæ eam tueri, l. aduocati, C. de aduocat. diuers. iudic. Abb. in dicto cap. 1. n. 4. & ita tenent omnes communiter recentiores, Redoan. de spol. cler. §. 7. sub n. 5. Ignat. Lopez in addit. ad pract. crimin. Diaz. cap. 55. Tiraquell. in tract. de nobilitat. cap. 29. n. 11. & ultra iura, & rationes per Doctores allegatas, ista sola sufficere potest, nempè; quia si hoc officium potest exercere pro pauperibus, miserabilibus, & illorum necessitatibus subueniat d. cap. 1. & 3. de postuland. à fortiori erit sibi licitum, & honestū, vt propriæ egestati consulat; nam benè ordinata charitas incipit à se ipso, l. præses, C. de seruit. & aqu. glos. in cap. 3. in verb. videamur, de supplen. neglig. prælat. & ita seruetur Romæ vbi etiā sacerdotes officium aduocationis exercent in quibuscumq; causis Ecclesiasticis, profanis, & alienis, Sim. Maiol. de irregularit. lib. 5. cap. 19. n. 4. Item clerici 15 etiam in sacris possunt esse assessores, & consultoris iudicis laici in causis ciuilibus specul. tit. de offic. assess. §. debet vers. sed nunquid, l. in rubr. ff. de offic. assess. n. 69. Dec. in repetitione, cap. decernimus, n. 140. de iudic. Carol. de Grass. de effect. cler. effect. 13. n. 8.

Et notandum est, quòd acquisita per clericum ex illicita 16 negotiatione post eius mortē faciūt spoliū per Cōstitutionem Pij Quarti, quæ incipit; Decet esse, Datam Romæ nonis Nouembris 1560. dixi post mortem: sed hodie etiā pluries in vita ipsius clerici, vt experientia docet sed acquisita per clericos ex beneficijs non faciunt spoliū in hoc Regno per compositionem factam cum Reuerenda Camera Apostolica.

Episcopi autem Archiepiscopi, & alij Superiores Prælati 17 ex acquisitis de bonis eorū Ecclesiarum faciunt spoliū:

R r

sed

18 sed ornamenta, & paramenta, Missalia, libri, & alia res sacrae, etiam auri, & argenti non faciunt spoliū: sed relinquuntur, & applicatur Ecclesijs, vbi fuerunt. Prelati, Scannae autē Cathedrae, arcae lignae, vel lapideae, etiā marmorae, mense tabulae, & dolia vinaria vacua, & alia suppellectilia domestica reseruantur successori ex Constitutione Pij Quinti incipien. Romani Pontificis prouidentia, sub Datum Romae 19 calendis Septembris 1567, in qua Summus Pontifex ad arrendam insolentiam Commissariorum committit Auditori Camerae locorum Ordinarijs, ac maiorem dignitatē post pontificatē in Ecclesijs Cathedralibus, & Metropolitanis obtinentibus, vt dictam Constitutionem, & contenta in ea obseruare faciant in qua Constitutione dictus Summus Pontifex committit per haec verba: Quo circa dilectis filijs curiae caesariae Camerae Apostolicae generali Auditori, & singulis locorum Ordinarijs, ac maiorem dignitatem post pontificalem in vniuersis Ecclesijs Cathedralibus, & Metropolitanis pro tempore obtinentibus per Apostolica scripta motu simili mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum praesentes litteras, & in eis contenta quaecumq; vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte quorumcumq; in praemissis interesse habentur, vt praefertur, fuerint requisiti solēmnitē publicantes, eisq; in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostra praesentes litteras, & in eis contenta quaecumq; firmiter obseruari, ac singulos, quos litterae ipsae concernunt illis pacificē gaudere, non permittentes eos desuper quomodolibet in debite molestari Contradictores, & ceter.

DE PRAECEDENTIA INTER PERSONAS ECCLESIASTICAS. Cap. XXXIV.

S U M M A R I U M.

1. **C**lerici, & Clerici Saculares sunt digniores Clericis Regularibus.
2. **C**ausa Clericorum Sacularium facit sententiam Ecclesia.
3. **C**lerici.

- 3 Clerici fuerunt instituti ab Apostolis.
- 4 Archiepiscopus in Concilio Prouinciali obtinet primum locum.
- 5 Episcopi quem locum, & ordinem tenere debent in Concilio Prouinciali.
- 6 Episcopus exemptus, an habeat primum locum inter Episcopos, Iuffraganeos in Concilio Prouinciali.
- 7 Capitulum Ecclesie Cathedralis quem locum habet in Concilio Prouinciali.
- 8 Abbates habentes usum Mitre, & baculi, quem locum obtinent in Concilio Prouinciali.
- 9 Commendatarij, Dignitates, & Procuratores Capitulorum, quem locum debent habere in Conc. Prouinciali.
- 10 Praebendarij, Apolliticj, & Extraordinarij, illi qui distantur per Hispaniam quem locum habent in Concilio Prouinciali.
- 11 Archiepiscopus, an teneatur celebrare synodum Prouincialim in Ecclesia Metropolitana.
- 12 Archidiaconus est maior & dignior Archipræsbitero.
- 13 Archidiaconus si est Sacerdos precedit Archipræsbitum in celebratione diuinorum officiorum.
- 14 Archidiaconus non precedit Vicarium generalem Episcopi.
- 15 Vicarius generalis Episcopi si est Canonicus, vel de gradu Ecclesie, an precedat Archidiaconum, hoc est quodlibet in totius.
- 16 Vicarius generalis deputatus a Capitulo Sedis vacante, an precedat Archidiaconum, & Canonicos, & Sacerdos, & Subdiaconum, & Presbyterum, ut Archidiaconus precedat Vicarium generalem Episcopi, an valeat.
- 17 Archidiaconus est in se iure Vicarius Episcopi.
- 18 Archidiaconus administrat iurisdictionem infra octo dies, dum tractatur de depurando Vicario Sedis vacante.
- 19 Archidiaconus examinat promouendos ad ordines.
- 20 Sacerdos Doctor an precedat alium Sacerdotem non Doctorem, sed prius ordinatum.
- 21 Doctor duarum facultatum precedit Doctorem unius.
- 22 Prioritas promotionis est maior qualitas, quam Doctoratus.
- 23 Consuetudo est optima legum interpres.
- 24 Sacerdos Doctor precedat alium non Doctorem, quando sunt eodem die ordinati.
- 25 Canonista praefertur Theologo.
- 26 Vincula duo magis stringunt, quam unum.
- 27 Theologia habet subiectum nobilissimum omnibus alijs scientijs.

- 29 *Scientia Canonica est melior in Ecclesia Dei propter participationem aliorum bonorum.*
- 30 *Episcopus componit controuersias de praeferentia inter personas Ecclesiasticas.*
- 31 *Regularis quomodo inter se praecedere debent in processionibus.*
- 32 *Decretum Sacrae Congregationis super praecedentia Regularium.*
- 33 *Capuccini possunt deferre Crucem propriam in processionibus.*
- 34 *Capuccini, an cedere debeant digniorem locum alijs Regularibus, qui in processionibus incedebant cum propria Cruce.*
- 35 *Paulus Apostolus quare in Bullis Papalibus depingatur à dextris, & Petrus à sinistris.*

Cum per sepe soleant oriri controuersiae inter personas Ecclesiasticas super praecedentia in loco, processionibus, sessionibus, & alijs actibus huiusmodi; ideo aliqua circa hoc notanda censui; & in primis sciendum est, quòd clerus, & clerici seculares sunt digniores, quàm clerus, & clerici regulares, cap. alia 16. q. 1. ibi ante praebiterum sedere non licet; quia ceteris clericorum saecularium facit senatum Ecclesiae, cap. Ecclesia ead. caus. & quaest. & ordo postulat, ut maior in ordine praecedat minorem; & sic clericus saecularis praecedit regularem, cap. à Subdiacono, & ibi glos. in verb. Abbas, dist. 93. plenè, Cardin. Alex. in cap. Episcopus, n. 3. dist. 17. qui hoc affirmat duplici ratione, primò quia magis

3 Episcopo sunt proximi, qui est caput, secundò quia fuerunt instituti ab Apostolis.

Et in primis est notandum, quòd in Concilio Prouinciali

4 Archiepiscopus obtinet primum locum, in quo ipse est caput, dist. 18. per tot. ad ipsumq; Archiepiscopum spectat Prouinciale Concilium cogere, cap. quoniam, dist. 18. Concil. Trident. sess. 24. cap. 2. de reformat. non tamen est superior Synodo Prouinciali, Nauar. conf. 6. de maior. & obedient. quia ab Archiepiscopo appellatur ad ipsam Synodum, tamquam ab inferiori ad Superiorem, glos. in verb. potuisti, in cap. à collatione, de appellat. lib. 6. Host. in cap. graue de praebend. Cardin. in clem. 1. §. quod etiam de sent. excomm. & ibi Anchar. n. 5. quia Archiepiscopus non se habet ad

Conci-

Concilium Prouinciale, sicut se habet Pontifex ad Concilium generale, vel Episcopus ad suum Capitulum: sed ut se habet Archidiaconus ad Capitulum Ecclesiæ cathedralis, qui est caput ipsius ad eum effectum, ut sit eiusdem Capituli conuocatio: ibiq; tamquam præsidens habeat primam sedem; non tamē est superior, sed inferior toto Capitulo: sic Archiepiscopus est caput Synodi Prouincialis in quantum ad ipsum spectat illam cogere, ac illi præ esse, habendo primam sedem: non tamen quod sit maior ea congregata, nec habet parem iurisdictionem: sed est tantum simul iudex, & collega aliorum Episcoporum, qui in ea congregantur, hæc Nauar. dicto conf. 6. de maior. & obed.

Secundò in Concilio Prouinciali obtinent locum Episcopi in sessionibus, & subscriptionibus, & illum ordinem tenere debent, quem habent tempore ordinationis eorum, ut qui primò assūptus fuerit ad Episc. locū primū, qui secundo locum, secundū sibi vendicare debent, cap. Episcopos, dist. 18 facit cap. qui prior ubi glos. de regul. iur. lib. 6. sed dubium est de Episcopo exempto; quia videtur dicendum, quod cum sit immediate subiectus Pape, deberet sedere in altiori loco, quàm non exemptus, glos. in cap. per tuas in verb. Subdiaconatus, de maior. & obed. nam cū Papa exemptos Episc. honorare voluerit ipsis cōcedēdo exēptione, nō debent alij dedignari eos inter cæteros honorare facit, cap. ut Apostolicæ, de priuileg. lib. 6. ubi dicitur, quod Abbates exempti possunt in Synodo uti pretiosiori mitra, quam non exempti: sed Abb. in dicto cap. per tuas videtur sentire contrarium: similiter tenet cōtrarium Cathal. glor. mund. part. 4. cōsid. 24 & expressè dicit, q̄ in Cōcilijs Galliæ seruatur, q̄ Episcopi exempti obtinent locum secundum prioritatem temporis ordinationis; & ita nouissimè est dispositum per Clementem Octauum in Ceremoniali Romano lib. 1. cap. 32. ut Episcopi præcedant iuxta ordinem promotionis nullo habito respectu ad dignitatem, vel præminentiam Ecclesiarum.

*et est liber authenticus Mache. dec. s. de fide instrumenti
Nom. Lorum N. P. V. G. in Calarita. Primatus et puri s. b. g. vob. Sed
in Martirio Romano.*

Sed quid dicendum est de Archiepiscopo translato ad Ecclesiam Episcopalem suffraganeam, an in Concilio Provinciali sedere debeat immediatè post Metropolitanum ratione Archiepiscopalis dignitatis, qua functus est: & præcedere debeat alios Episcopos antiquiores? Resp. affirmatiuè propter memoriam pristinæ dignitatis, & honoris, quem gessit, ratione cuius res inferiora reuerentialia per ea, quæ dicit, Felin. in cap. quæ in ecclesiarū, n. 81. de constit. facit tex. in l. 1. ff. de alb. scrib. nam Archiepiscopus translatus ad Ecclesiam suffraganeam cessit loco, & non dignitati, arg. tex. in cap. 2. de ord. ab Episcop. qui renunt. Episcop. & in cap. post translationem, de renunt. Prosper de August. in addit. ad Quarant. in Summ. Bullar. in verb. Concilium Prouinciale, sub num. 9.

Tertiò obtinent locum Capitula cathedralium Ecclesiarum, dum modo capitulariter incedant, & sedeant, quia representant Ecclesiam Cathedrali, quæ plus alijs honoranda est Domin. de Sancto Gemin. in cap. quamuis, S. nunquam de præbend. lib. 6. Felin. in cap. postulasti, de rescript. & in cap. meminimus, de accus. Abb. in cap. cum non liceat, de prescript. vbi dicit, quod Ecclesiæ inferiores debent reuerentiâ Episcopo, & Ecclesiæ cathedrali. Cathal. glox. mund. part. 4. consider. 32. & si tempore celebrationis Concilij Prouincialis vacaret sedes, Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, quia succedit in iurisdictione, debet de necessitate vocari: & potest comparere per Vicarium generalem cum speciali mandato dandi votum decisum, cum sit iurisdictionis, quæ transit in Capitulum sede vacante, licet sede plena Capitula Cathedralium habeant vocem consultiuam tantum Paul. Piafecius in prax. Episcop. part. 2. cap. 2. n. 2. Prosp. de August. in addit. ad Quarant. in verb. Conciliū generale.

Quartò Abbates habentes vltim. mitræ, & baculi, qui præferuntur etiam Prothonotarijs extraordinarijs, licet deferant rochetum, quod non faciunt Abbates Oldr. cons. 204. incip. prima questio.

Quinto

9 Quintò Procuratores Episcoporum absentium, dein-
de Commendatarij, postea dignitates, mox Procuratores
Ecclesiarum Cathedralium: vt habetur in Ceremoniali Ro-
mano nuper edito per Clementem Octauum. lib. 1. cap.
32. & demum Prothonotarij extraordinarij, qui præferun-
turalijs Clericis, Cassan. in Cathalog. Glor. Mund. part.
4. considerat. 29. vbi dicit, quod de illis prothonotarijs nō
10 habetur tanta consideratio, & dignitas eorum hodie vi-
lescit. Prothonotarij verò participantes sunt in maxima
estimatione, & dicuntur in dignitate constituti, cum sint
Notarij Papæ; Cassan. loco citato, qui in Concilio Prouin-
ciali sedere debent post Episcopos: vt in dicto Ceremonia-
li lib. 1. cap. 32.

11 Sed quæro, an Archiepiscopus teneatur celebrare syno-
dum Prouincialem in Ecclesia Metropolitana, ita vt præ-
feratur, vel possit ad eius libitum eligere alium locum suæ
Diocesis? Resp. quod hæc quæstio est decisa à Sacra Con-
gregatione Concilij Tridentini his verbis. Ad Archiepiscopū
spectat electio loci celebrandæ Synodi Prouincialis: tamen
cessantibus impedimentis iustis, & accidentibus cōmodi-
tatibus necessarijs probauit Congregatio Concilij Metro-
politana Ecclesiam non esse relinquendam. Et nuper ad
supplicationem porrectam eidem sacre Congregationi per
Capitulum, & Vniuersitatem Ciuitatis Materæ decreuit his
verbis Die 3. Iunij 1628. Sacra Congregatio Cardinalium
Concilij Tridentini interpretū respondit, electionem loci
celebrandæ Synodi Prouincialis ad Archiepiscopum perti-
nere. Verum pro nunc probauit, vt in Ciuitate Materanen.
conuocetur; cum illa pro huiusmodi celebratione aptior,
& commodior supponatur.

12 Sed primò notandū est, quod Archidiaconus est maior,
& prima Dignitas post Pontificalem in Ecclesia Cathedra-
li; cap. ad hæc, de offic. Archidiacon. fin. & ibi Card. Dec. post
Abb. in cap. ad aures; de rescript. Bal. cons. 387. lib. 5. & licet
Dignitas debeat habere iurisdictionem; vt possit dici Di-
gnitas

gnitas Archid. in cap. 1. de consuet. tamen; quia de iure est nomen Dignitatis d. cap. ad hæc, quamvis de consuetudine non habet iurisdictionem; quia de iure illam habet, & prærogatiuam, & prælationem in sedēdo in primo loco in choro, & in Capitulo, est vera Dignitas, cap. cum olim, & ibi glos. in verb. in sessionibus, de consuet. cap. consuetudo dist. 12. d. cap. cū olim lō. And. post Archid. in cap. 1. de consuet. lib. 6. Butr. in cap. de multa, de præben. Bal. d. cons. 387. Boer. decis. 286. n. 5. Gram. decis. 64. n. 2. & de consuetudine Ecclesiarum totius Italiæ Archidiaconus est prima Dignitas, Viu. decis. 290. n. 2. & ideo est dignior Archipræsbitero, Primicerio, & omnibus in loco, voce, administratione sessionibus, & huiusmodi actibus, & dicitur oculus Episcopi, d. cap. ad hæc, §. item in Epistola, de offic. Archid. Boer. d. decis. Concil. Trident. sess. 24. cap. 12. de reform. & obtinet primum locum post Episcopum, & in multis illius vices gerit, cap. 1. de offic. Archid. Cathalog. glor. Mund. part. 4. considerat. 40. & rationem quare Archidiaconus est maior, & dignior Archipræsbitero assignat, Card. in clem. 1. de præben. quia licet cura animarū, quam habet Archipræsbiters sit dignior cura rerū temporalium, quam habet Archidiaconus sicut anima est dignior corpore: tamen; quia cura temporalis, & administratio, quam de iure habet, Archidiaconus, est superior, & eminentior; quia ab ea dependet cura fori animæ; nam exercentes administrationem temporalem magis adhærent Episcopo, sicut Cardinales magis adherēt Papæ, qui maius officium, & administrationem temporalem cum Papa habent, præcedunt Episcopos, qui sunt maiores ordine, sic Archidiaconus, qui est maior administratione, præcedit Archipræsbitero, qui est maior ordine, Dec. in cap. sane il 2. n. 6. de offic. delegat. glos. in cap. 1. in verb. subesse de offic. Archipr. facit, glos. in cap. in nouo in verb. pari, dist. 21. & in cap. penultim. in verb. electionis, de offic. delegat. lib. 6. & expressè, glos. in cap. statuimus in verb. consueta, de maior. & obed. & illa maioritas ratione admi-

nistrat-

Administrationis præualeat, & attenditur, ideò Archidiaconus ratione administrationis præfertur Archipræsbitero, Felin. in rub. de maior. & obedient.

Secundo notandum est, quòd quando Archidiaconus est constitutus in ordine sacerdotali præcedit Archipræsbiteros etiam in celebratione missarum, & aliorum diuinorum officiorum, ratio est; quia cum sit par in ordine cum Archipræsbitero, & maior administratione, ipsum præcedit in celebratione Missarum, Host. in cap. 1. de offic. Archipr. quem sequuntur Io. Andr. Anchar. Butr. Card. Io. de Anan. Abb. & Bero. conf. 22. n. 3. lib. 1. eandem conclusionem ad fauorem Archidiaconi firmat, glos. in verb. licita, iuncta glos. in verb. sacerdotes in cap. Pontifices 7. q. 1. & ne videatur oblita casus, in quo adesset Dignitas Archipræsbitalis allegat. tex. in cap. perlectis, dist. 25. vbi de Archipræsbitero, & illius officio fit particularis mentio. Nec etiam deficit alia ratio pro Archidiacono; quia simpliciter loquendo est dignior, & emiaentior Archipræsbitero; & ob hanc rationem ille in Ecclesia, & extra, & in omnibus actibus videmus, quod præcedit, vt admittunt omnes in cap. 1. de offic. Archid. & latius prosequitur, Barbat. conf. 5. lib. 2. per totum, videtur igitur conuenire maiestati Sanctissimi Sacramenti, & decentiæ Ecclesiæ, vt per digniorem celebretur; nisi obstat defectus ordinis sacerdotalis. Nec obstat, quòd hoc munus specialiter reperitur demandatum Archipræsbitero, dicto cap. 1. de offic. Archipr. quia non propterea prohibetur Archidiacono si ex alijs regulis iuris ad illud spectare potest, & non est nouum in iure, quòd idem officium pluribus competere possit, ordinate tamen: ita vt vnus præferatur alteri vt in termino celebrationis missarum prosequitur, Bero. dicto conf. 22. n. 23. lib. 1. Nec obstat etiam, quòd celebratio missarum sit de ijs, quæ spectant ad ordinem, & in istis Archipræsbiters dicatur maior Archidiacono, glos. Host. & alij in dicto cap. 1. quia Doctores loquuntur præsupposito quòd Archidiaconus sit talis, qualis necessitas illius dignitatis exposcit,

Sl

poscit,

poscit, hoc est simplex Diaconus; quia ex necessitate non tenetur suscipere sacerdotium, cap. gesta, & cap. vbi, dist. 74. cum concord. secus si fiat sacerdos; quia tunc respectu ordinis sacerdotij non est amplius minor ordine, sed æqualis, vt supra, & facit; quia ordo sacerdotalis non inest dignitati, sed personæ, in cuius anima imprimitur carere; & ideo licet vna dignitas acquirat personam maioris ordinis, quam altera, non propterea loquendo proprie, dici potest, quod vna Dignitas sit ordine sacro maior, quam altera. Nec similiter obstat, quod qualitas sacerdotij, in Archidiacono sit accidentaliter; cum illam ex necessitate suæ dignitatis suscipere non teneatur; quia si considerantur solæ dignitates, nullo modo eis inest ordo sacer: si verò attenduntur personæ vtiq; inest accidentaliter; vnde cum in hoc sint pares, ille præfertur, qui in cæteris sit dignior: & ideo concludo, quod Archidiaconus, quando est sacerdos, præcedit Archipræsbitèrum in celebratione missarum in diebus solemnibus, in defatione sanctissimi Sacramenti in eius festo, in benedictione cinerum, palmarum, candelarum, & earum distributione, & alijs diuinis functionibus solemnibus absente, vel impedito Episcopo; & ita pluries fuit resolutum, & decisum à sacra Rituum Congregatione, vt testatur Illustrissimus Cardinalis Tuschus in tract. pract. resolut. lib. 1. conclus. 68 2. n. 13. & Prax. Cur. Archippif. Neapol. cap. 64 in cap. de processionibus in annotatione.

Tertio notandum est, quod licet magna controuersia sit inter scribentes, vt negari non possit: quin dubia reddatur quæstio illa, an Vicario generali Episcopi, vel Archidiacono debeat primus locus, & quis eorum præcedere debeat, pro qua vt dicit Iacob. Sbrozz. de offic. Vic. lib. 2. quæst. 25. strenuè hinc inde pugnant Canonistæ, vera tamen, & communis opinio est, quod Vicarius generalis Episcopi præcedit Archidiaconum, Felin. in rubr. de maior. & obed. n. 10. Iaf. in l. de quibus, ff. de leg. Boer. in tract. de auth. magn. Consil. n. 77. Cassan. in cathal. glor. Mund. part. 4. confide-

rat. 46. Paul. Fusch. de visitat. & regimini Eccles. lib. 1. cap. 2. n. 19. Abb. in conf. 21. Felin. in cap. statumimus, de maior. & obedient. tex. est in cap. præcipimus, dist. 93. quia Vicarius, generalis Episcopi existens in loco, in quo est vt Vicarius debet sedere in maiori loco, & præferendus est: immò secundum Abb. in dicto conf. 21. non valet consuetudo in contrarium, quod an sit verum, infra patebit.

Sed fallit, quando Vicarius generalis esset Canonicus, **15** vel alias de gremio Ecclesiæ; quia tunc si incederet cum cocta, seu superpelliceo, & almutio, non solum præcederet Archidiaconum, sed nec alios Præbiteros antiquiores se, sed sedere debet in loco suo in Choro, & in processionibus tenebit locum suum, Gemin. in cap. à collatione, de appellat. lib. 6. Felin. dicta rubr. de maior. & obed. n. 4. in fin. Boer. de auth. magn. consil. n. 66. Cassan. loco citato, part. 4. considerat. 45. Menoech. de arbitr. iudic. lib. 2. casu 68. n. 23. & conf. 51. n. 43. Barbat. de præstant. Cardin. n. 32. q. 1. Pauin. de potest. cap. Sed vac. part. 2. q. 10. vers. an autem Vicarius, Capic. decis. 27. n. 27. Iacob. Sbroz. de Vicar. Episcop. lib. 2. quæst. 25. n. 17. cum alijs citatis ab eo, Melill. in tract. de præced. cap. 6. n. 8.

Fallit etiã in Vicario generali deputato à Capitulo Episcopali Sede vacante, qui etiam, quod non sit Canonicus, vel de gremio Ecclesiæ, & non incederet in apparatu Præbiterali: si vellet tamquam Vicarius in actibus interuenire, ad huc non præcederet Archidiaconum, neq; alios Canonicos, Felin. in dicta rubr. de maior. & obed. Io. Andr. in cap. fin. de offic. delegat. Boer. de authorit. Magn. Consil. n. 66. & 70. Sbroz. loco citato, n. 20.

17 Quarto notandum est, quod licet Abb. in dicto conf. 21. & alij teneant non valere consuetudinem, quod Archidiaconus præcedat Vicarium generalem Episcopi: tamen in quampluribus Ecclesijs insignibus viget consuetudo contra Vicarium generalem, pro qua consuluerunt celeberrimi Iurisperiti, tenentes validam esse consuetudinem,

quòd Archidiaconus præcedit Vicarium generalem Episcopi, vt Corn. conf. 19. vbi tenet, & per efficacissimas rationes valere consuetudinem ad fauorem Archidiaconi Perusini, Menoch. conf. 51. & conf. 257. Cassan. in Catalog. glor. Mundi parte 4. considerat. 46. in fine dicit consuetudinem esse in Ciuitate Heduen. quòd Archidiaconus, & omnes antiquiores præcedunt Vicarium, & officialem Episcopi, habent enim Archidiaconi de iure multas prærogatiuas; nam ipso iure est Vicarius Episcopi, ipso absent. 18
 Epistola, de offic. Archid. Dec. conf. 664. n. 8. Alex. in rub. de offic. eius, n. 16. dicitur oculus Episcopi, dicto cap. 1. de off. Archid. Abb. in cap. dilecto, eod. tit. Concil. Trid. 19
 sess. 24. cap. 12. de reformat. Item Archidiaconus substitinet vices Capituli, & administrat iurisdictionem infra illos octo dies, interim, quòd à Capitulo tractatur de deputatione Vicarij Sede vacante, Iacob. Sbrozz. de offic. Vicar. lib. 1. quæst. 61. Petr. Foller. in comment. super Constit. Regn. quæ incipit. Peruenit ad Audientiam nostram, n. 75. vbi dicit ita fuisse obseruatum Salerni Sede Archiepiscopali vacante, per mortem Cardinalis Seripandi. Item 20
 Archidiaconus examinat, & approbat, vel reprobat promouendos ad ordines, & præficiendos Ecclesijs, cap. ad hæc, de offic. Archid. & licet Concilium Trident. sess. 23. cap. 7. de reformat. disponat, vt Episcopi asciscant sibi sacerdotes, & alios prudentes viros, qui ordinandorū doctrinam examinent iuxta, cap. quando, dist. 24. non tamen excludit Archidiaconum, ad quem de iure spectat hoc examen dicto cap. ad hæc. Item est caput Capituli, vt probat tex. in cap. dilecti filij, de maior. & obedient. vbi Anton. de Butr. & Imol. & magis expressè, Bal. ibi, & hinc est, quòd Archidiaconus in omnibus, & quibuscumq; Ecclesijs Italiae habet tam de iure, quàm de generali consuetudine primum locū in choro, & primā vocē in Capitulo cum maxima præeminentia præ cæteris in Ecclesia, Barbat. conf. 5.

Sed quæro de quaestione illà, an Sacerdos Doctor ratione sui Doctoratus præcedere debeat alium Sacerdotem non Doctorem prius ordinatum; & videtur dicendum debere præcedere; quia duo vincula magis stringunt, cap. 1. de treg. & pac. Auth. itaq. C. com. de success. Secundo; quia Doctor duarum facultatum præcedit Doctorem vnius iuxta communem, de qua Abb. & alij in cap. 2. de iudic. Doctores in l. cum quid, ff. de reb. cred. Tertio; quia qui habet aliquam qualitatem notabilem, & considerabilem præcedit illū, qui est sine tali qualitate, vt videtur probare tex. in l. 2. Cui dignit. ord. ser. lib. 12. sic iste sacerdos habens qualitatem Doctoratus, & sacerdotium, est præferendus ei; qui habet tantum sacerdotium: sed his non obstantibus, verior est opinio, quòd qui non est Doctor, sed est prius ordinatus ad sacerdotium præcedit Sacerdotem Doctorem posterius promotum, & ratio est; quia in habentibus dignitates eiusdem ordinis, ille præfertur, qui prior ad eam assumptus est, l. 1. C. de consul. lib. 12. & l. 1. ff. de alb. conscrib. nā prioritas promotionis est maior qualitas, quàm Doctoratus, & est maior etiam dignitate prothonotariatus extraordinarij, vt probat tex. in cap. Episcopus, dist. 17. iuncta glos. in verb. tempus: quæ ratio excludit argumenta in contrarium adducta, item quia vt Nauar. conf. 5. de maior. & obedient. dicit, quòd consuetudo, quæ est optima legum interpres, cap. cum dilectus, de consuetud. Conciliorum generalium, & Prouincialium habet, vt Episcopi sedeant, & suas sententias dicant prius, vel posterius iuxta priorem, vel posteriorem promotionem illorum, non habito respectu nobilitatis, Doctoratus, vel Magisterij, vt supra dictum est, nec obstat illud, quod dicit Felin. in rubric. de maior. & obedient. quatenus velit, quòd Episcopus Doctor præcedat Episcopum non Doctore; quia illud procedit, quando eodem die ambo fuerunt ordinati, non autem diuerso tempore, Nauar. dicto conf. 5. sicut etiam præcederet sacerdos Doctor alium non Doctorem ordinatum eodem die; quia quando

quando sunt duo ordinati eodem die, & vnus esset Doctor
 17 precederet nõ Doctorem, Bart. & Alex. in l. i. ff. de obsequ.
 præstan. & nota, quòd Canoniceus modernior sedere debet
 in vltimo loco Canonicorũ, ex quo omnes antiquiores il-
 lum præcedere debeant ex regula, qui prior, de regul. iur.
 lib. 6. cap. eum, qui de præbend. lib. 6. cap. statuimus, de
 maior. & obedient. Fesin. in rubr. de maior. & obed. n. 2. Na-
 tur. conf. 10. n. 1. & 8. de maior. & obedient. Vinc. de Franch.
 decis. 138. n. 2. & decis. 144. Gonzal. super Regul. 8. Cancell.
 glòf. 5. §. 9.

Quinto notandum est, purum Canonistam præferri pu-
 26 ro Theologo, quia ius Canonicum censetur esse diuinũ, vt
 voluerunt Hoff. & Io. And. in cap. nimis, de iureiur. & in be-
 neficijs obtinendis purus Canonista præfertur puro Theo-
 logo, nisi Ecclesia, in qua est beneficium, ad quod concurre-
 ritur, magis indigeat Theologo, vt quia sit vicina hæreticis;
 ita præfati Doctores in cap. i. de consang. & affinit. Roman.
 conf. 333. incipien. Quoad primum, multo magis in Docto-
 27 re vtriusq; iuris; quia duo vincula magis stringunt vno, cap. i.
 28 de treug. & pac. l. fin. de adopt. præterea licet scientia Theo-
 logiæ habeat subiectum nobilius cæteris scientijs; cum prin-
 cipalis eius sermo sit de Deo, vt patet ex ethimologia voca-
 29 buli: tamẽ scientia canonica est melior in Ecclesia Dei par-
 ticipatione aliorum bonorum, quia eius subiectum est ho-
 mo dirigibilis, non solum ad bonum commune, sed etiam
 ad ipsum Deum secundũ sacras regulas, vt notatur in pro-
 hemio Decretalium, Abb. in cap. clerici, de iudic. Staffil. in
 tract. de gratijs expectau. fol. mihi 25. l. n. 3. & sequen.

Sexto notandum est, quod omnes controuersias de præ-
 30 cedentia, quæ persæpe cum magno scandalo oriuntur in-
 ter personas Ecclesiasticas, tam læculare, quàm regulares
 cum in processionibus, tum in tumulandis defunctorum
 corporibus, & in deferenda vmbella, & alijs similibus, Epi-
 scopus amota omni appellatione non obstantibus quibus-
 cumq; componere potest, Concil. Trident. sess. 23. cap. 13.
 de refor. Regul.

Quo

Quo vero ad præcedentiam inter Regulares licet olim
31 Pius V. statuerit per eius Constitutionem, vt inter Mendicantes, Fratres Ordinis Prædicatorum Sancti Dominici primum, & digniorem locum in processionibus, & alijs actibus debuissent habere: & postmodum Gregorius XIII. per suam Constitutionem, quæ incipit. Exposcit illam Pij V. reuocauerit, statuendo, quod illi præcedere debuissent, qui prius in loco controuersis Monasteria habuerint: tamen Sacra Congregatio, quoad huiusmodi præcedentiam postea decreuit per hæc verba. Sacra Congregatio Illustrissimorum, & Reuerendissimorum S. R. E. Cardinalium negotijs, & consultationibus Episcoporum, & Regularium, præfecta ad tollendas omnes lites, & controuersias, quæ inter Regulares plerumq; solent oriri super eorum præcedentia in processionibus, & alijs actibus, tam publicis, quam priuatis, illud in futurum obseruandum censuit, quod in hac alma Vrbe omnium matre, & Magistra seruatur, die 30. Augusti 1593. Illustrissimus, & Reuerendissimus Cardinalis Alexandrinus retulit supradictam Congregationis sententiã Santissimo placuisse: & iuxta eam in casibus occurrentibus semper rescribi: & si oportunam fore videbitur generalem Constitutionem desuper fieri mandasse, illa Gregorij, quæ incipit. Exposcit, alijsq; contrarijs quibuscumq; non obstantibus.

Capuccini autem qui in processionibus absq; Cruce
33 propria incedebant sub Cruce Fratrum Minorum Conuentualium Sancti Francisci ad tollendas dissentiones, quæ inter ipso, & Fratres dicti Ordinis Minorum Conuentualium oriebantur, obtinuerunt à Sanctissimo D. Paulo Quinto, vt possent deferre Crucem propriam, quod fuit concessum per Breue Sanctitatis suæ, quod incipit. Pastoralis officij, sub annulo Piscatoris die 12. Octobris 1617. Pontificatus sui anno decimo tertio.

Et cum post concessam dictis Fratribus Capuccinis propria Crucis erectionem, & dilationem orta esset controuersia

uerſia inter ipſos Fratres, & Regulares aliorum Ordinum, circa præcedentiam in proceſſionibus Sacra Congregatio edidit decretum tenoris ſequentis. Congregatio Sacrorum Rituum ad tollendas controuerſias, quæ poſt conceſſam Fratribus Capuccinis propriæ Crucis erectionem inter Regulares, circa præcedentiam in proceſſionibus orta ſunt, Illuſtriſſimo Mellino referente, Capuccinos cedere debere digniorem locum ijs Regularibus, qui ſub propria Cruce, & in proprio loco in proceſſionibus incedebant, antequam ipſi Crucem propriam deferrent. Die Sabati 23. Martij 1619. Anton. Maria Epicoſopus Hoſtien. Cardinal. Gallus. Petrus Ciammariconus Secretarius.

Et demum pro curioſis eſt notandum, quòd Sanctus Petrus eſt maior Sancto Paulo: & licet in Bullis Papalibus Paulus dipingatur à dextris, & Petrus à ſiniſtris, non per hoc Paulus eſt maior Petro; nam illa pictura non eſt facta ad oſtendendum maiorem poteſtatem clauſum, ſed miſterium temporum antes, & poſt paſſionem Chriſti; quia ſiniſtra eſt pars mortis, quam Chriſtus habebat tẽpore quo Petrus venit ad Chriſtum ante paſſionem: dextera autem denotat immortalitatem Chriſti, quam habuit poſt reſurrectionem, tempore, quo Paulus venit ad Chriſtum, ita Cardinal. Alexandr. in cap. quamuis, diſt. 21. Dec. in cap. tranſlato, in 2. Jeſtura. num. 20. de conſtit. Io. de Selua in tract. de benefic. part. 1. quæſt. 5. n. 77. Gomeſ. in cap. 1. n. 37. de conſtit. lib. 6. vid. Speculat. in libr. qui intitulatur Rationale diuinoꝝ officioꝝ, lib. 7. cap. de Euangeliſtis: alij ſcribentes dicunt rationẽ eſſe; quia Paulus, uirginitatẽ cõſeruaui, qua Petrus uti coniugatus carebat, Gõzal. ſuper Regul. 8. Cæcellarię Apoſtolicę, gloſ. in n. 39. & 37.

DE CASIBVS RESERVATIS Cap. XXXV.

SUMMARIUM.

A Bſolutio Sacramentalis data à Sacerdote non habente iurisdictionem Ordinariam, vel delegatam, eſt nulla.

- 2 Absolutio Sacramentalis in articulo mortis à quolibet Sacerdote etiam non approbato valet .
- 3 Articulus mortis, quando dicatur, & quando periculum .
- 4 Regulares non possunt virtute suorum privilegiorum absoluerè à casibus Episcopo reseruatis .
- 5 Absolutio à casibus Episcopo reseruatis dari non potest, etiam vigore Bullarum concedentium facultatem absoluendi à casibus Sedi Apostolica reseruatis .
- 6 Confessarij non possunt absoluerè à casibus Episcopo reseruatis, etiam virtute Bullæ Pij Quarti concessæ Confraternitati nominis Iesu .
- 7 Confessarij approbati possunt absoluerè à casibus Episcopo reseruatis virtute generalis, & amplissimi Iubilei .
- 8 Iubilei generalis vigore concedentis facultatem absoluendi à casibus reseruatis, etiam Sedi Apostolica, an hæresis occulta possit absolui .
- 9 Episcopi an possint absoluerè à casibus reseruatis in Bulla Coenæ Domini virtute Concilij Tridenti .
- 10 Iesuitæ olim poterant absoluerè à quibuscumq; casibus .
- 11 Iesuitæ hodie an possint absoluerè à casibus Episcopo reseruatis .
- 12 Absoluerè presumentes à casibus Sedi Apostolica, vel Episcopis reseruatis sunt ipso facto excommunicati .
- 13 Ordinarj locorum quales casus possunt sibi reseruare .
- 14 Absoluentes à casibus reseruatis, ut excommunicationem incurrant, quid requiratur .
- 15 Pœnitentiarius virtute sui officij, an possit absoluerè à casibus reseruatis .
- 16 Sacerdos non approbatus ad confessiones audiendas, an possit absoluerè constitutum in articulo mortis præsentè Párocho, vel alio Sacerdote approbato .
- 17 Confessarijs non licet per litteras, vel internuntium Sacramentaliter confessiones audire .
- 18 Excommunicatio Papalis est imposta contra tenentes, & defendentes posse confiteri per litteras .
- 19 Irregularitatis mentio expressa faciendâ est in Bulla, ut ab ea possit sequi dispensatio .
- 20 Dispensari à quo possit super irregularitate contractâ ex mala ordinatione .
- 21 Episcopi an possint eligere sibi Confessarium non subditum ad audendas eorum confessiones .

- 22 *Differentia, qua fit inter forum conscientia, & fori penitentia.*
 23 *Forum est triplex.*
 24 *Peccata obliata tempore Iubilæi, an possint absolui eo transacta.*
 25 *Vota obliata tempore Iubilæi, an possint commutari illo transacta.*
 26 *Confessarius semel approbatus, an possit iterum examinari.*
 27 *Casuum reservatorum absolutionem, an Episcopi possint concedere ob largitionem elemosina.*
 28 *Vicarij foranei possunt prohibere ex causa, ne aliquis Confessarius approbatus ab ordinario audeat confessiones.*
 29 *Episcopi an possint hodie virtute Concilij Tridentini, absolvere de casibus Sedi Apostolica reservatis.*
 30 *Constitutio Sixti V. contra procurantes abortum, fuit revocata à Gregorio xiiij.*
 31 *Papa si in specie non derogat Concilio generali non censetur contra illud dispensare.*
 32 *Clausula non obstantibus Constitutionibus Apostolicis, an deroget Concilio generali.*
 33 *Concilium Tridentinum differt ab alijs Concilijs generalibus.*

1 **C**VM absolutio Sacramentalis, quam Sacerdos profert in eum, in quem non habet iurisdictionem, sit nulla, ac nullius roboris, cap. omnis utriusq; sexus, §. si quis, de pœnit. & remiss. Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. de casu reservatione: ideo ultra scientiam, quam Confessarius debet habere, etiam potestate pollere debet, quæ consistit, quod habeat iurisdictionem Ordinariam, vel delegatam; quia non omnis Sacerdos eo ipso, quo fit Sacerdos, ad id est idoneus; licet enim per Sacerdotalem characterem accipiat potestatem, & iurisdictionem habituales, tamē actuales, quæ ad id necessaria est, non recipit: ideo Concilium Trident. sess. 23. cap. 15. de reformat. dicit. Quamvis presbiteri in sua ordinatione à peccatis absoluedi potestatem accipiant, decernit tamen sancta synodus, nullum etiam Regularem posse confessiones secularium, etiam sacerdotum audire, nec ad id domum reputari: nisi aut parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur necessarium, aut aliis idoneus iudicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat, privilegij, & consuetudine quacumq; etiam

etiam immemorabili non obstantibus. Nec etiam Confessarius approbatus potest absoluere à casibus, quos sibi Episcopi reseruauerunt, nisi de licentia ipsorum. Nec etiam Confessarius approbatus Regularis potest absoluere à casibus prædictis virtutè priuilegiorum, vt dicetur infra. Episcopi namq; atrociora quædam, & grauiora crimina sibi reseruare possunt ad finem, vt populus Christianus huius metu à peccatis abstineant, & à recidiuis præseruetur, & est in arbitrio ipsorum, quos voluerint reseruare casus: expedit tamen, vt quoad fieri potest, sint pauci, & clari, & sint de grauioribus, & atrocioribus criminibus, Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. & adeo est verum Episcopos casuum reseruacionem habere, quod Concilium Trident. diffinit hæreticum esse contrarium sentientem in sess. prædicta 14. canone vndecimo, dicens: si quis dixerit Episcopos non habere ius reseruandi sibi casus, nisi quoad externam politiam: atq; ideo casuum reseruacionem non prohibere, quo minus sacerdos à reseruatis verè absoluat, anathema sit; quia hoc est de fide, Nauar. cap. 27. n. 160. vers. septimo, dico quod Concilium Trident. Vnde Confessarius approbatus ad audiendas confessiones vlllo pacto poterit absoluere aliquem à casibus Episcopo reseruatis: etiam si Episcopus dicat, concedo tibi omnem meam facultatem, & omnem auctoritatem ad audiendam confessionem, & ad absoluendam; quia non videtur concedere casus reseruatos, arg. cap. fin. de offic. Vicar. lib. 6. Nauar. in Manual. cap. 27. n. 161. versicul. vndecimo dico: sed Prælati debet se facilem, & benignum præbere in concedenda facultate Confessarijs absoluendi à casibus reseruatis, Nauar. in cap. placuit, n. 119. dist. 6. sed in articulo mortis nulla datur casuum reseruatio: sed quilibet sacerdos etiam non approbatus habet auctoritatem quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis, & censuris absoluendi, Concil. Trid. d. cap. 7. de casuum reseruacione.

Articulus autem mortis dicitur, quãdo mors imminet, & proximè instat per causam naturalem, vel violentam per naturalem,

puta cū infir. graui morbo, vel acuta febre laborāti potius signa mortis, quā vitæ apparēt, cap. cū infirmitas, de penit. & remiss. & quādo mulieri adest tēpus pariendi, vel saltē, quæ nunquam peperit, vel est experta partus difficiles, Nauar. in Manual. cap. 2. n. 9. in fin. Per causam violentam, quando quis iustitiæ ministro capite plectendus est: qui si verè poenitens, etiam si atrocissima delicta commiserit, absolendus est, cap. super eo, de heret. lib. 6. clem. 1. & ibi Cardin. de penit. & remiss. Graff. lib. 1. cap. 13. n. 61. Secus est, quando quis est in periculo mortis: & tunc dicitur periculū mortis, quando quis ingreditur mare, vel prælium sponte; tunc enim periculum mortis nullo cogente, euenit, & in eo constituti non gaudent privilegio, quo gaudent ij, qui in articulo mortis constituti sunt, Graff. loco citato, n. 63. vide Siluestr. in verb. absolutio 1. n. 10. Couar. in cap. alma mater. 1. § 1. n. 8. Viual. in Candelabr. Aur. in cap. de Absolutione, n. 6. nisi periculum transfret in articulum mortis, vt si post ingressum maris, vel prælium immineret mors, de proximo dixi, quod quilibet sacerdos etiam non approbatus ad audiendas confessiones potest absoluere in articulo mortis, intellige etiam si sit excommunicatus, & denunciatus, sine suspensus, irregularis, & degradatus; modò non adsit copia aliorum Confessoriorum, & non sit hæreticus, Graff. loco citato, n. 65. Viual. in Candelabr. aur. part. 1. tit. de absolutione, n. 64. ratio est, quia Concilium Trident. vniuersaliter nullum excipiendo loquitur, tūm etiam; quia per huiusmodi censuras, nempè, excommunicationis, suspensionis, & interdicti: licet suspendatur iurisdictio, sine qua absolutio consistere non potest: eredendum tamen est piam matrem Ecclesiam iurisdictionem illis non auferre in tam graui articulo mortis, Nauar. in Manual. cap. 27. n. 272. vers. septimo, quod per eadem.

Et notandum est, quòd licet olim concedebatur Regularibus facultas absoluendi à casibus, Episcopis reseruatis, exceptis quatuor, vel quinq; vt habetur in extrauagan. in-

ter

- ter cunctas, de priuilegijs, tamen hodie per Concilium Trident. & per decretum Sacræ Congregationis eiusdem Concilij iussu Gregorij Decimi tertij, sunt sublata quoad hoc omnia priuilegia, cuius Congregationis decisio talis est.
- 4 Cum à Sacra Congregatione Cardinalium, qui præpositi sunt decretis Concilij Trident. interpretandis. Illustrissima Amplitudo tua quæsierit, an Regulares ex priuilegijs à Sede Apostolica impetratis, præsertim ex eo, quod Mare magnum nominant, possint in ijs casibus, quos sibi Episcopus reseruauerit absoluerè confitentes, hac de re vbi Congregatio accurate egisset, deinde ad Sanctissimum D. N. retulisset, Sanctitas sua, etiam de sententia Congregationis censuit, ex facultatibus per hoc Mare magnum, aliaue priuilegia Regularibus concessa factam, eis non esse potestatem absoluedi à casibus sibi ab Episcopo reseruatis. Deus Illustrissimæ Amplitudini tuæ perpetuam vitæ tranquillitatem, & incolumitatem largiatur. Romæ die 10. Septēbris 1577.
- 5 Immò nec in Bullis ordinarijs, in quibus dari solet facultas absoluedi à casibus Sedi Apostolicæ reseruatis, comprehenduntur casus, quos Episcopi, & Prælati etiam suæ Religionis cum suis subditis Regularibus reseruant, nisi de ei specialis mentio fieret: Neq; per Bullam Pij Quarti, quæ incipit. Iniunctum nobis, editam pro Confraternitate Sanctissimi nominis Iesu de anno 1564. in qua specialitèr habetur, vt Confessarij possint absoluerè Confratres à casibus Episcopo reseruatis, prout per eandem sacram Congregationem responsum fuit Episcopo Gaetæ, vt dicit Fr. Hieronym. à Sorb. Capuccin. in compend. priuilegiõr. in verb. Casus reseruati. Benè tamen verum est, quod quando publicatur Iubileum generale plenissimum à Summo D. N. Papa cum potestate absoluedi à quibuscumq; casibus, etiam in Bulla Cœnæ contentis, quilibet Confessarius approbatus poterit absoluerè à casibus Episcopo reseruatis: sed notabilitèr, Nauar. cap. 27. n. 275. vers. Decimo quinto dicit nec virtute Iubilei amplissimi concedentis generalitèr facultatem.

rem, & licentiam absoluendi à casibus Sedi Apostolicæ re-
 seruatis, etiam in Bulla eorundem Domini contentis posse Con-
 fessorium absoluere ab hæresi occulta; quia commissio ge-
 neralis absoluendi non comprehendit illam excommuni-
 cationem, cuius absolutione verisimili coniectura ipse de-
 legans in specie nequaquam commississet, cap. in generali,
 de regul. iur. lib. 6. sed quicquid dicat Nauar. de hæretico
 occulto, aliter seruatur in praxi; quia incidens in excommu-
 nicationem propter hæresim occultam absoluitur tempo-
 re Iubilei amplissimi, Graff. lib. 1. cap. 13. num. 24. & lib. 4.
 cap. 15. n. 12.

Sed extra tempus Iubilei nemo potest absoluere à casibus
 9 contentis in Bulla eorundem Domini propter magnas ob-
 stantias, & derogationes in dicta Bulla: & in illa Gregorij
 XIII. Sixti V. Clementis Octaui Pauli V. & præsentis Papæ
 Urbani Octaui, vers. cæterum à prædictis sententijs, Vnde il-
 lud, quod dicitur Concil. Trident. sess. 24. cap. 6. de refor-
 mat. vt Episcopi ab hæresis crimine possint per ipsos, non
 autem per Vicarios absoluere non habet amplius locum,
 Maiol. in tract. de irregularit. lib. 5. cap. 46. n. 6. vers. caueant.
 Molin. in tract. de iustit. tract. 3. disputat. 64. n. 8. & tract. 5.
 dispitat. 18. n. 2. Garc. de Benefic. part. 2. cap. 10. n. 125. Sair.
 decis. 16. quem refert. & sequitur Ricc. in collectan. decis.
 part. 4. collect. 827. vers. Tertio, Graff. lib. 1. cap. 13. n. 22. &
 secundum hanc opinionem in supremo generalis præto-
 rio Inquisitionis Romano sæpe pronuntiatum esse testatur,
 Pegn. in Director. Inquisit. part. 3. q. 92. comment. 141. vers.
 Penultimo, & sic Gregorium XIII. declarasse refert, Fusch.
 de regim. & visit. Eccles. lib. 2. cap. 31. n. 5.

Et quatenus supra dictum est, Regulares vigore suo-
 10 rum priuilegiorum non posse absoluere à casibus Epi-
 scopis reseruatis: tamen Gregorius XIII. declarauit Iesuitas
 non esse cōprehensos in prohibitione, neq; facultati absol-
 uendi à casibus Episcopis reseruatis ipsis Iesuitis concessæ
 fuisse derogatum: immò illam de nouo cōfirmavit, & con-
 cessit,

cessit, vt habetur in Compendio priuilegiorum eiusdem societatis Iesu, in verb. Absolutio, S. 1. Veruntamen est aduertendum, quòd postea tempore Clementis Octaui per aliud decretum sacre Congregationis Episcoporu negotijs præpositæ, expressè est reuocata prædictæ Societati Iesu dicta facultas absoluedi à casibus Episcopis reseruatis, cuius decreti tenor talis, vt sequitur.

Sacra Congregatio S. R. E. Cardinalium negotijs, & consultationibus Episcoporum, & Regularū præpolita iustis, & grauibus causis id exigētib; ac de Sanctissimi D. N. Clementis Papæ Octaui specialis. viuz vocis Oraculo desuper habito Sacerdotibus omnibus, tam Sæcularibus, quam Regularibus per vniuersam Italiam extra Urbem degentibus ad confessiones audiendas approbatis quorumcumq; Ordinum, etiam Mendicantium, Militarū, aut Cōgregationum, etiam Societatis Iesu, & generalitèr quatuorcumq; aliarum quouis nomine nuncupentur, iubet, & præcipit: ne quis eorum sub prætextu priuilegiorum, indultorum, aut facultatum generalitèr, vel specificè, scripto, aut viuz vocis oraculo, vel communionem à Sede Apostolica, vel eius auctoritate eorum Ordinibus, Congregationibus, Collegijs, vel Societatibus, Archicōfraternitatibus, aut singulis personis, seù alias quomodolibet sub quibusuis tenoribus, formis, & clausulis, etiam derogatorijs, ad cuiusuis, etiam Imperatoris, Regum, aut aliorum Principum instantiam concessarū, seù confirmatarū alicui cuiusuis status, gradus, & cōditionis, aut dignitatis tam Ecclesiasticæ, quàm Sæcularis, etiam Regiæ, vel Imperialis ab vlllo ex casibus clarè, vel dubiè in Bulla Cœnæ Domini legi solita contentis, vel alias quomodolibet Sedi Apostolicæ reseruatis, aut in futurum per Sanctitatem suam, eiusq; successores pro tempore in eadem Bulla, vel alitèr reseruandis, nec etiam à casibus, quos Ordinarij locorum hætenus reseruauerunt, & in posterum sibi reseruabunt nullo casu, etiam necessitatis, vel impedimentij, nisi in articulo mortis, seù cum noua
& specia-

& speciali Sāctiratis suæ, aut Successorū suorū, vel Ordinariorū, quoad casus ab ipsis tantū reseruatō respectiue impetrata licentia in scriptis ab Ordinarijs locorum exhibenda absolutionis beneficium de cætero impendere audeat, vel præsumat: sed cum opus fuerit, pœnitentes ad Superiores, legitimōsq; iudices accedere consulant sub pœna contrafacientibus tam Regularibus, quam Sæcularibus excommunicationis, priuationis officiorum, & dignitatum, aut beneficiorum inhabilitatis: item audiendi confessiones, aut ad quæcumq; officia, prelaturas, beneficia in posterum obtinenda ipso facto absq; vlla declaratione incurrendas, super quibus à nemine nisi à Romano Pontifice habitatio, dispensatio, aut absolutio, præterquam in mortis articulo possit impetrari; sanctitas enim sua quatenus opus est facultates, & concessiones ipsas in hac parte, vti cassas, & irritas haberi de cætero voluit, & vult, non obstantibus quibuscumq; Et ne locorū Ordinarij, quibus hoc ius reseruatōrum casuum competit, plurium quàm opus sit reseruatōne subditis, aut Confessarijs in animarum salute procuranda cooperatores sint onerosi, monentur, vt paucos, eosq; tantum, quos ad Christianam disciplinam retinendā, animarumq; sibi creditarum salutem pro cuiusvis Diœcesis statu, & qualitate necessario reseruandos esse, iudicauerint, reseruent. In quorum fidem, & cæt. Datum Romæ die 9. mensis Ianuarij 1601.

Cum autem dubia quædam, ac difficultates circa eiusdem decreti intelligentiam emerferint, eadem Sacra Congregatio, ne vllus deinceps obscurati, & ambiguitati locus relinquatur: & vt clarius appareat in quibus casibus vigore eiusdem decreti reseruatō intelligatur prohibita absolutio, speciali mandato Sæcristissimi D. N. Clementis Papæ Octauij, similiter viuz vocis oraculo super eo habito, ipsum decretum ita moderatur, ac declarat, videlicet sub eiusdem prohibitione illos tantum in posterum comprehendī casus qui in Bulla eorū Domini legi consuetæ continentur, ac præte-

præterea Violationis immunitatis Ecclesiasticæ in terminis Constitutionis fælic. recordat. Gregorij xiiij. quæ incipit. Cum alias nonnulli. Violationis clausuræ Monialium ad malum finem, Prouocantium in duello, iuxta decretum Concilij Trident. & Constitutionem fælic. recordat. Gregorij xiiij. incipien. Ad tollendum iniurientium violentas manus in Clericos, iux. can. si quis suadente 17. q. 4. ac iuris dispositionem, Simonix realis scienter contractæ, atq; etiam confidentiæ beneficalis. Item omnes casus, quos Ordinarij locorum sibi referuauerunt, & in posterum referuabunt. In quibus iam enumeratis casibus dumtaxat, & sublata etiam pœna inhabilitatis audiendi Confessiones, eadem Sacra Congregatio vult, & mandat decretum in sua firmitate, & pristino robore permanere. Ac præterea declarat eos quidem Sacerdotes tam Sæculares, quam Regulares, qui aliquo ex priuilegijs, indultis, & facultatibus in supradicto decreto expressis suffulti fuerint, posse iuxta eorum priuilegia, indulta, & facultates vsu ante idem decretum receptas, & quæ sub alijs reuocationibus non comprehenduntur tantum: & non alias absoluerè à casibus in præsentî declaratione non comprehensis: alijs vero Sacerdotibus huiusmodi priuilegia non habentibus nihil de nouo concedi: sed ne locorum Ordinarij, ad quos casuum referuatio spectat, ea in re modum excedant, eadem Sacra Congregatio illos rursus magnopere admonendos esse cœsui, vt non passim: sed cum videbitur communi bono expedire, atrocium tantum, & grauissimorum criminum absolutionem sibi referuent, quorum referuatio ad Christianam disciplinam retinendum conferat in ædificationē, non autem ad destructionem eadat: ne alioquin Sacramēti pœnitentiæ ministrorum coarctata potestate Sanctæ Matris Ecclesiæ piæ mentis effectus subsequatur. Prohibet etiam ne sibi superflue referuent casus in Bulla cœnæ Domini legi consueta contentos, neq; alios Sedi Apostolicæ specialitèr referuatos: facultatem vero, & licentiam ab soluendi à

V u

casibus

casibus referuatis, quam in scriptis tantum concedi permittebatur, etiam sola viua voce concedi posse declarat. Ceterum quis Sacerdotum, & infra. Datum Romæ die 26. Nouembris 1602. Alex. Cardin. Florent. Episcop. Prænestin. Hieronym. Aughuch. Secretar.

Ex quibus Quarant. in Summ. Bullar. in verb. casus referuati colligit summarium, quod Confessarij Sæculares, & Regulares vigore suorum priuilegiorum, iam derogatorum non possunt absoluere à casibus referuatis in Bulla cœnæ Domini clarè, vel dubiè: nec qui violauerint immunitatem Ecclesiasticam iuxta formam Constitutionis Gregorij xiiii. Nec violatores clausuræ Monialium, nec prouocantes, & pugnantes in duello in terminis Concilij Trident. & Constitutionum Apostolicarum, nec iniicientes manus violentas in Clericos iux. cap. si quis suadente 17. q. 4. ac iuris dispositionem. Item nec contrahentes scienter simoniam realem, vel confidentiam beneficalem. Nec non in omnibus casibus, quos locorum Ordinarij sibi referuant: nisi in articulo mortis, vel cum licentia speciali Sedis Apostolicæ, vel Ordinariorum in scriptis, vel viua voce, in alijs casibus, qui habent priuilegia poterunt iuxta dicta priuilegia, & facultates absoluere, dummodo ante decretum prædictum erant in vsu recepta, vel non reuocata: & qui contrafecerint, quoad confitentes est pœna nullitatis absolutionis, & quoad Confessarios excommunicationis, priuationis officiorum, & inhabilitatis ad illa ipso facto incurrenda, atq; beneficiorum absq; declaratione: sublata tamen pœna inhabilitatis audiendi confessiones, à quibus pœnis non possunt habilitari, & absolui, nisi à Sede Apostolica præterquam in mortis articulo: & Ordinarij non referuant casus Bullæ cœnæ Domini, nec referuatos Sedi Apostolicæ, nec eos, quibus est annexa excommunicatio maior à iure imposita: cuius absolutio est nemini referuata, nisi propter frequentiam, vel scandalum, aut aliam necessariam causam: nec eos, in quibus non datur absolutio, nisi facta restitutione, nec casus cit-

sus circa res parui momenti, nec in carnalibus, vbi est periculum scandalorum, vel aliquid suspicionis propter frequentiam eundi ad Ordinarios: sed reseruēt casus paucos, eosq; maximè necessarios, ac atrociorum, & grauium criminum:

14 Sed notandum est, quod ad incurredas pœnas, & censuras ob absolutionem à prædictis casibus reseruatis inflictas requiritur, vt ex præsumptione, & temeritate quis absoluat; quia verbū audeat, & præsumat in dicto decreto Sacre Cōgregationis denotat dolū, & temeritatē, cap. 1. & cap. Monasteria Monialium, de vit. & honest. Cler. Cardinal. ab omnibus réceptus, in clem. 1. q. 38. de priuileg. Nauar. in repetit. cap. statum us 19. q. 3. & licet ignorantia iuris non excuset: tamen si ex probabilibus coniecturis perpenditur, quod quis ius ignorauerit, excusatur secundum notata in cap. 2. de constit. vnde si quis Confessarius ex ignorantia non crassa, obliuione inaduertenter, vel alia causa absoluerit à casibus reseruatis, in censuram non incidet, Nauar. in Manual. cap. 27. h. 73. Grassi de censur. lib. 1. cap. 3. n. 71. sed quæuis pœna excommunicationis evitetur per ignorantiam: absolutio tamen non valet: sed est necesse, vt absolutus sit, de hoc certioratus, nam interim quod nescit edit, non est sub merito fraudandus; Siluest. in verb. Confessio d. quest. 3. & gl. in signis in cap. dudum il 2. in verb. deceptæ, vbi Innoc. & alij de elect.

15 Item notandum est, quod Pœnitentiarius electus ad formam Concilij Trident. sess. 24. cap. 8: de reformat. non potest absoluerè à casibus Episcopo reseruatis; cum nihil noui de hoc statuat: & à iure antiquo non est recedendum: nisi expressè aliud statuatur, l. præcipimus, G. de appellat. sed necesse est, quod Episcopus expressè concedat sibi facultatem absoluendi à casibus reseruatis, Nauar. in conf. 20. de penit. & remiss.

16 Et quia supra dictum est, quod quilibet sacerdos etiam non approbatus ad audiendas confessiones potest absoluerè

re constitutum in articulo mortis à quibuscumq; casibus etiã reseruat, dubitatur, an possit absoluerè præsentè Parocho? Resp. quòd licet existentem in articulo mortis quilibet sacerdos possit absoluerè, cap. quem pœnitet, de pœnit. dist. 1. Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. de reseruat. cas. Nauar. in Manual. cap. 26. n. 26. & cons. 25. de pœnit. & remiss. dicit posse simplicem sacerdotem absoluerè in mortis articulo aliquem præsentè Parocho, vbi ait hanc esse communem opinionem: tamen refertur sacram Congregationem Concilij Trident. censuisse sacerdotem alioqui idoneum nõ tamen ad audiendas confessiones approbatum, iuxta Concilium Trident. sess. 23. cap. 15. non posse validè à peccatis absoluerè pœnitentem in articulo mortis constitutũ, vbi citra mortis periculum haberi potest copia sacerdotis approbati; & longè id minus, si ipsemet parochus præsens id prohibeat, paratusq; sit infirmi confessionem audire, nec vlla subsit causa Parochum recusandi.

An autem absolutus in articulo mortis à peccatis reseruat ab eo, qui non poterat de fure absoluerè, teneatur iterum confiteri, & absolui, si conualuerit, ab habente potestatem? Resp. negatiuè; quia peccata semel confessa: & legitime absoluta non sunt iterũ confitenda; & in articulo mortis nulla est reseruatio casuum, vt in dicto cap. 7. Concilij Trident. nisi peccatũ reseruatũ, à quo fuit absolutus, haberet annexã excommunicationem, pro qua tenetur se præsertate corã Superiore: immò nec ad hoc tenetur si absolutus cum parte concordauerit, aut plenè satisfecerit ei tantum, quantum debebat; quia licet excommunicatus absolutus in articulo mortis teneatur parere mandatis excommunicatoris, cap. eos de sent. excomm. lib. 6. non tamen tenetur querere absolutionem, Nauar. in Manual. cap. 26. n. 26. vers. an autem absolutus.

Secundò notandum est, quòd nõ licet cuiquam Confessario absenti per literas, aut internuntium confiteri Sacramentalitèr, & ab eodem absolutionem obtinere, cap. quem pœnitet

pœnitet, de pœnit. dist. 1. & ita decreuit Clemens Octauus in generali Congregatione sanctæ, & vniuersalis Inquisitionis in Palatio Apostolico habita coram sanctitate sua die 20. Junij 1602. per hæc verba: Propositionem illam licere per literas seu internuntium Confessario absenti peccata confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere ad minus falsam, temerariam, & scandalosam p̄nauit, ac prohibuit, præcepitq; ne deinceps ista propositio doceatur, neue vnquam tamquã aliquo casu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quouis modo deducatur: qui se- cus fecerit præter excomm. latæ sententiæ, quã ipso facto incurrat, & à qua non possit, excepto mortis articulo, nisi à Summo Pontifice absolui, alijs pœnis arbitrio infligendis, subijciat. Die 20. Junij 1602.

Tertiò notandum est, quòd si in Bullis Pontificijs datur potestas absoluendi à quibuscumq; censuris, & pœnis, ac dispensandi, vel commutandi vota, non tamen Confessarij possunt dispensare super irregularitatibus incurtis, nisi in Bulla id expressè concedatur, quia irregularitas nō est censura, Nauar. in Manual. cap. 27. n. 194. vers. Quarto per tex in cap. quærenti, de verb. significat. idem Nauar. conf. 3. de ætat. & qualit. ordin. n. 3. conf. 18. n. 3. de simon. conf. 63. n. 1. de sent. excomm. Couz. in cap. alma mater, part. 1. §. 6. n. 6. de sent. excomm. & ita obseruatur, Sair. de censur. lib. 1. cap. 1. num. 18.

Vnde quoad irregularitatis incurse dispensationem ob ordines malè susceptos est aduertendum, quòd malè ordinatus est suspensus, & si antiquã ab ipsa suspensione absoluatur, ministrauerit ordines susceptos erit irregularis à solo Papa dispensandus per Constitutionē Pij Secundi, quam ad verbum posui supra cap. 8. & ita tenent communiter Doctores, Nauar. cap. 25. n. 70. Vival. in candelab. aur. part. 1. de Sacrament. Ordin. n. 37. & hoc quando delictum esset deductum ad forum contentiosum, Nauar. cap. 27. n. 245. vers. tertio, sed si delictum esset occultum tam in dicta suspensione,

sione, quàm in irregularitate inde sequuta Episcopus potest per se, vel per Vicariũ ad hoc specialitèr deputandũ dispensare, Conci. Trident. sess. 24. cap. 6. de reformat. quæ dispensatio non potest concedi, quando ex defectu ætatis est promotus, nisi attigerit legitimam ætatem, Grass. lib. 4. cap. 26. n. 19. & 20. nec obstat Constitutio noua Sixti Quinzi, quæ incipit. Sanctum, & salutare, nonis Ianuarij 1588. in qua statutũ est, vt etiam si delictum fuerit occurtum, Episcopus per decretum Concilij Trident. nec ab vlla suspensione absolueret, nec super tali irregularitate dispensare possit; quia dicta constitutio per aliam posteriorem Clementis Octau. quæ incipit. Romanum Pontificem pridie calend. Martij 1595. fuit ad dispositionem iuris communis, & sacri Concilij, & dictæ Bullæ Pij Secundi redacta.

21 Quartò norandum est, quòd Episcopus non potest sibi eligere Confessarium non subditum, qui non sit approbatus ab eius Ordinario ad confessiones audiendas, ex declaratione sacræ Congregationis Concilij Trident. his verbis. S. D. N. audita relatione Congregationis declarauit Episcopum vigore p̄uilegij, de quo in cap. fin. de penit. & remiss. non posse sibi eligere sacerdotem non subditũ, qui à proprio Ordinario ad huc ad formam decreti Concilij admissus, & approbatus non fuerit ad audiendas confessiones, ita refert. Suarez in 4. disputat. 28. sect. 6. n. 10.

22 Et non est omitterendum, quòd quando in aliqua dispensatione, vel absolute Apostolica committitur potestas absoluendi, & ibi dicitur dispenses, vel absoluas in foro conscientie tantum, non requiritur, vt Confessarius, vel Delegatus sit Confessarius, & in confessione eum absoluat, vel dispenset, S. Thom. in 4. dist. 18. Sanct. Anton. part. 3. tit. 24. cap. 27. Tabien. in verb. absolutio ab excommunicatione. Nauar. conf. 11. n. 2. de priuileg. & in Manual. cap. 27. n. 4. quia est differentia inter forum pœnitentiæ, & forum conscientie; nam forum pœnitentiæ est forum Sacramentale in confessione: sed forum conscientie est secretè in conscientia tan-

23 *tia tantum absq; confessione; unde quando Pœnitentiaria concedit Episcopis, vel alijs, vt possint absoluere in foro conscientie ab aliquo casu reseruato possunt absoluere extra confessionem: nec obstat, quod in commissione solet apponi clausula Doctori, vel Theologo approbato ab Ordinario; quia ista clausula ponitur, nè forte ille casus sit reseruatus in illa Diocesi; & ratio est, quia forum est triplex videlicet, forum contentiosum, forum pœnitentiale, & forum conscientie præposit in cap. præterea il. 2. n. 5. de sponsal. In foro contentioso interuenit Iudex cum Notario, vel actuario, & testibus. In foro pœnitentie est Confessarius in Sacramento pœnitentie, & in foro conscientie est Iudex extra confessionem, quoties vel ratione alicuius Bullæ, vel priuilegij absoluit extra confessionem ab excommunicatione in solo conscientie fori sibi commissa, nisi in Bulla dicatur, audita confessione; quia tunc, necesse est, vt in actu confessionis absoluere, Thom. Sanchez de Matrimon. lib. 8. disputatione 34. n. 29.*

24 *Quintò notandum est, quod si aliquis tempore Iubilei amplissimi confessus fuerit peccata sua, & oblitus fuerit alicuius peccati reseruati, transacto tempore Iubilei, potest postea à quocumq; Confessario absolui à dicto peccato reseruato oblitus; quia cum confessio valida fuerit, & Confessarius directè à peccatis confessis, & indirectè ab oblitis virtute Iubilei intendit omninò auferre casuum reseruationem; cum absoluat in quantum potest: & re vera potest, & est communis opinio, Thomas Sanchez, de Matrimonio, lib. 8. disputatione decima quinta, n. 21. Nauar. in Manual. cap. 26. n. 13. & in cap. 1. §. cautus, de pœnit. dist. 5. Siluest. in verb. Confessio 1. quest. 4. Angel. in verb. Confessio 1. n. 12.*

25 *Sed an transacto Iubileo possint commutari vota, quorū quis immemor commutationem non petijt? Resp. affirmatiuè; ratio est, quia pœnitens ius acquisiuit per ipsum Iubileum, vt possit postea liberè cuius Confessario reseruata oblata*

oblita fateri; eadem enim ratio militat in voto, quæ in peccato; nam per Iubileum acquisiuit à seruatione votorum, Sanch. loco citato: immò quamuis tempore Iubilei, voti emissi memor poenitens noluerit petere commutationem, poterit tamen transacto Iubileo, eam petere; quia, & si semel noluerit eo priuilegio uti, cum id tamen perpetuū sit, nec tempori alligatum pro casibus ante Iubileum admissis, potest mutata sententia eo uti, Sanchez, de Matrim. lib. 8. disputat. 13. n. 12. per ea, quæ dixit, eodem lib. 8. disputat. 32. num. 2.

Scito nonandum est, quod Congregatio Concilij cen-
 266 **suit** Regulares semel approbatos ad audiendas confessiones ab Episcopo, iterum ab eodem non esse examinandos: sed à successore utiq; posse examinari iuxta Bullam Pij V. octauo idus Augusti 1571. Pontificatus sui, anno primo, quæ à felix recordat. Gregorij XIII. per reductionem priuilegiorum ad terminos iuris communis non fuit reuocata, nec Regulares à confessione possunt suspendi: nisi ex noua causa, eaq; ad confessiones ipsas pertinente, declarauit Sacra Congregatio negotijs Episcoporum, & Regularis præposita his verbis. Cum Sacræ Congregationi Episcoporum, & Regularium præpositæ innotuerit, Cōfessarios Regulares grauius conqueri: quòd ab Archiepiscopis, Episcopis, & locorum Ordinarijs, quauis de causa indiscriminatum suspenduntur à confessionibus audiendis; & propterea sepe contingere, ut ab eisdem Archiepiscopis, Episcopis, & locorum Ordinarijs omnibus simul vnus Conuentus Confessarijs, confessiones audiendi facultas adimatur, Illustrissimi eiusdem Sacræ Congregationis Patres rati vix fieri posse, ut hæc sine scandalo, magnaq; animarum pernicie contingunt: re mature perpensa ad omnem scandali materiam submouendam; & quo magis spirituali piarum mentium consolatione consulatur, statuunt, & decernunt Archiepiscopis, Episcopis, alijsq; Ordinarijs locorum, ad quis Confessarios approbandi ius spectat, Confessarios Regulares

res alias ab ipsis liberè approbatas, ab audiendis confessionibus suspendere posthac minime licere, nisi ex noua causa, eaq; ad confessiones ipsas pertinente, aut ob non seruatum interdictum ab ipsis Ordinarijs positum. Statuunt insuper eosdem Archiepiscopus, Episcopos, locorumq; Ordinarios confessiones audiendi facultatem omnibus simul Conuentus Regularibus Confessarijs eadem Sacra Congregatione iaconsulta nullo pacto adimere posse: quod quidem decretum, vt ijdem Illustrissimi Patres oportunū, & necessarium duxerunt, ita inuiolabiter iubent obseruari. Romæ die 20. Nouembris 1615. Ant. Mar. Episcop. Host. Cardin. Gallus. V. Theatin. Secr.

27. Septimò notandum est, quod licet Papa casuum reseruatorum absolutionem, per Bullam Cruciatæ iustis ex causis soluta certa elemosina iuuantibus bellū, aut aliud pium opus concedere possit: Episcopi tamen id facere non possunt, Nauar. conf. 18. per tot. de pœnit. & remiss. vbi nū. 5. dicit, quod difficile potest saluari à labe simoniæ concessio facultatis absoluedi, quæ est spiritualis pro aliquo prætio, etiam minimo, quod est temporale; quia nec beneficium, nec aliquod spirituale potest conferri ea conditione, modo, vel pacto, vt detur aliquid temporale, etiam pauperibus, vel fabricæ Ecclesiæ, cap. Iacobus, de simon. cap. ex multis 1. q. 3. sed concessio facultatis absoluedi est spiritualis; ergo ea conditione concedi non potest.

28. Demum est notandū, quod Vicarij foranei possunt inhibere, & prohibere ex rationabili causa, ne aliquis Confessarius approbatus ab Ordinario audiat confessiones, etiam virtute Iubilei, quando esset scādalosus, vel adeo ignorans, quod absolueret indifferenter, & imprudenter omnes lapsis habentis, Nauar. conf. 39. de sent. excomm. quia impedire proximum, ne peccet est bonum: & aliquando præceptum cap. qui potest 23. q. 3. cap. quantæ de sent. excomm. & qui exercet officium, quod nescit exercere in damnum proximi probabile peccat, cap. non est putandum 1. q. 1. iuncta glōf. in verb. vires.

Sed quæro, an hodie Episcopi virtute Concilij Trident.
 29 less. 24. cap. 6. de reform. possint absoluere pœnitentes in
 foro cōscientiæ à casibus Sedi Apostolicæ reseruatis? Resp.
 quòd quoad casus cōtētos in Bulla Cœnæ Domini, & quo-
 ad crimen hæresis, iam est expeditum, quòd non possunt,
 cum Bulla Cœnæ non solum est pagina excōmunicationis;
 sed etiam reuocationis, vt notat Cathedris Neapel. lib. 1.
 cap. 25. n. 9. Nauar. in Manual. cap. 27. n. 275. Grass. decif.
 cas. conscien. lib. 1. cap. 13. n. 27. & sequentibus, Sait. de cen-
 sur lib. 3. cap. 25. n. 3. nisi in mortis articulo: sed maior diffi-
 cultas est, an possint absoluere ab alijs casibus Sedi Aposto-
 licæ reseruatis, in quibus Papa sibi reseruauit absolutionē:
 30 vt est excommunicatio contra procurantes abortum per
 Constitutionem Sixti V. incip. effrenatam, quarto calend.
 Nouembris 1588 in qua imponitur pœna excōmunicatio-
 nis reseruata Papæ: licet dicta Cōstitutio per Gregoriū xiiij.
 fuerit moderata, vbi datur facultas Confessarijs, ad confes-
 siones approbatis, vt possint absoluere in foro conscientiæ
 procurantes dictos abortus, quæ incipit: Sedes Apostolica
 prædie calend. Ianuarij 159. Item excommunicatio contra
 duellantes per constitutionē Clementis Octaui incip. illius
 vi. es, die 17. Augusti 1592. quæ est etiam reseruata Summo
 Pontifici. Item excommunicatio per Constitutionem Gre-
 gorij xiiij. incip. Inter Apostolicas, nonis Septembris 1584.
 contra iurantes, aut iurare facientes illicita, & damnosa Ec-
 clesiasticæ libertati, aut decretis Concilij Trident. cuius
 absolutio est reseruata Papæ: & multæ aliæ Constitutiones
 Pontificiæ, in quibus imponitur pœna excommunicatio-
 nis reseruata Sedi Apostolicæ, quas longum esset numerare.
 Et videtur dicendum, quòd Episcopi possint absoluere vir-
 tute dicti decreti sexti Concilij Trident. quia cum in ipsis
 Constitutionibus ipsi Summi Pontifices non derogauerint
 31 expressè dicto Concilio: remanet firma eius dispositio; Pa-
 pa enim si non facit expressam mentionem derogationis
 Concilij generalis, non censetur contra illud dispensare,
 cap. ex

cap. ex parte, & ibi glos. in verb. nulla mentio, & cap. fin. de cappell. monac. Archid. in cap. 1. de constit. lib. 6. Felin. in 32 cap. 1. n. 23. eod. Dec. in cap. 1. n. 1. de iudic. & ibi Rip. n. 8. Nec per clausulam generalem appositam in literis Apostolicis videlicet: Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis intelligitur derogatum Concilijs generalibus: & maximè stante notorio stilo, quèd ubi fit derogatio Conciliorum, non solum dicitur, non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis: sed additur, & Concilijs generalibus; quia cum decreta Concilij generalis ita matura deliberatione sancita sint, videntur continere vim clausulæ derogatoriæ ad alia decreta posterla contraria, Henric. de indulgent. lib. 7. cap. 23. Vival. in candelabr. aur. part. 3. cap. 12. n. 12. Caputaq. part. 1. decis. 268. Veral. decis. 176 & ita per Rot. fuit resolutum in vna Vlisbonen. decimarum die 27 Nouembris 1572. coram Robustario, & in vna Oriolen. die 21. Maij 1586. coram Orano, vt refert. Hercules Marefcottus in tract. Variar. resolut. lib. 2. cap. 40 n. 14 & sic videtur dicendum per supradicta Episcopos posse absoluere in foro conscientie à casibus reſeruat. Sedi Apostolicæ. Sed his non obstantibus veritas est, quòd non possunt, non obstante d. decreto Concilij Trident. sess. 24 cap. 6. quia cum Summi Pontifices in Constitutionibus reſeruant sibi absolutionem, alios quoscumq; 33 excludunt, & auferunt potestatem absoluendi. Nec obstat, quòd in specie, & expressè non derogant Concilio Trident. quia supradicta procedunt in alijs Concilijs generalibus: sed non in Concilio Trident. de quo non est necesse, vt fiat specialis, & expressa derogatio: sed sufficit, quòd materia, de qua agitur sit contraria dicto Concilio; nam differens Concilio Trident. ab alijs Concilijs generalibus, quæ expressè nõ reſeruaerunt Sedi Apostolicæ liberam dispositionem: prout fecerunt Patres in d. Concilio Trident. sess. 25. cap. 21. in quo expressè disponitur, quòd omnia decreta Concilij intelligantur facta salua semper authoritate Sedis Apostolicæ:

& sic Papa vtendo sua authoritate suprema, potest disponere absq; dicti Cōcilij expressa derogatione; & ita fuit resolutū per Rot. in vna Sancti Angeli pensionis die 16. Decembris 1594. coram Domino Pamphilio: & in vna Bononien. Prioratus die 9. Iunii 1606. corā Manzanedo, prout refert Gonzal. super Regul. 8. Cancell. glōf. 6. n. 220. Remanet ergo firma conclusio: quòd hodie non possunt Episcopi absoluerè à casibus reseruatīs Sedi Apostolicæ vigore dicti Concilij Trident. & ita fuit decisum per Sacram Congregationem eiusdem Concilij super d. decreto, his verbis. *Quærentibus, an idem decretum locum habeat in casibus post Concilium Trident. ex noua lege Sedi Apostolicæ reseruatīs; S. D. N. Gregorius xiiij. audita relatione Congregationis respondit non habere locum.*

DE SACERDOTE SOLLICITANTE MULIERES IN actu Confessionis. Cap. XXXVI.

SUMMARIUM.

- 1 **C**rimen grauis committit Sacerdos reuelando Confessionem.
- 2 **C**onfessarius sollicitans mulierem in actu Confessionis est suspectus de fide vehementer.
- 3 **M**ulier sollicitata denuntiam habetur pro teste.
- 4 **M**ulieres in delictis enormibus admittuntur ad probandum.
- 5 **M**ulieri afferenti se sollicitatam, an sit credendum.
- 6 **C**onfessarius dicitur sollicitare non solum verbis, sed factis in actu Confessionis.
- 7 **C**onfessarij allicientes pueros in actu confessionis, an comprehendantur in Constitutione Gregorij XV.
- 8 **E**xtensio pœnæ in hatutis potest fieri fauore animæ, & Ecclesie.
- 9 **S**acerdos committens incastam cum filia spiritali, qua pœna est puniendus.
- 10 **C**onfessarius committens incestum cum filia spiritali, an comprehendatur in Constitutione Gregorij XV. de sollicitantibus.
- 11 **C**onfessarij tenentur monere penitentes, vt denuntiare debeant sollicitantem.

12. Constitutio Gregorij XV. de sollicitantibus mulieres ad turpia in actu Confessionis.
13. Testes singulares concurrentibus presumptionibus probant contra confessorium sollicitantem mulierem in actu confessionis.
14. Littere Illustrissimi Cardinalis Mellini in materia sollicitationis mulierum in actu confessionis.
15. Tenor aliarum litterarum eiusdem Illustrissimi Cardinalis de sollicitatione.

1. **C**raue scelus, & enorme committit Sacerdos reuelando secretam, & sacramentalem confessionem, cap. sacerdos, de poenit. dist. 6. & cap. omnis vtriusq. sexus, & ibi omnes, de poenit. & remiss. sed multo grauius crimen committit sollicitando mulieres in actu confessionis ad turpia; quia est suspectus de fide vehementer; cum male sentiat de Sanctissimo Sacramento poenitentiae, Pagn. super dicitior. inquisit. part. 2. q. 56. & in tanti sceleris detestationem inquisitores seuerè procedunt, vt idem Pagn. loco cit. Ignat. Lopez in addit. ad pract. crim. Diaz cap. 22. Quarant. in verb. confessor. & iustissime sanè, cum talia committens abutatur tanto salutari Sacramento, instituto pro spirituali medela: & loco eius venenum mortiferum ad perpetuam mortem præpare contendit, Ignat. loco citato: quãuis hodie possint etiam Episcopi vti delegati in hoc procedere, vt ex constitutione Gregorij XV. apparet, quæ in fine huius capituli de verbo ad verbum ponetur.

2. Et in primis est notandum, quod mulier sollicitata denuntians, cum tractatur de causa Sanctæ fidei, habetur pro teste, iuxta communem opinionem Doctorum in cap. in omni negotio, vbi Anton. de Butr. & Abb. n. 4. de testib. Mascard. de probat. conclus. 26. n. 11. Farinat. in tit. de opposit. contr. person. test. quest. 60. illat. prima, n. 70. & foris in delictis enormibus, cuius modi est sollicitatio in confessione, admittuntur ad probandum in iudicio, Mascard. de probat. conclus. 762. n. 2. Farinat. loco citato, quest. 56. n. 19. per tex. in cap. tamen, & cap. per tuas, & ibi Doctores de limon. glol.

glos. in cap. cum P. Manconella, de recusat. & in cap. in summa, 2. q. 7. & in cap. forus, in verb. foemina, de verb. signific. Alex. conf. 1. r. n. 6. lib. 1. & est communis opinio Farinac. loco citato.

Secundo notandum est, quod ad puniendum praefatum sollicitantem creditur mulieri, hoc asserenti secundum communem opinionem Doctorum, in cap. omnis utriusque sexus, de poenit. & remiss. quia creditur poenitenti contra Confessarium, quam opinionem refert, & sequitur Lopus allegat. 94. Felin. in cap. 1. de except. Navar. in cap. Sacerdos, n. 163. de poenit. dist. 6. Ricc. in prax. for. Ecclesiast. in verb. poenarum, decis. 369. n. 2. & hoc credo, si mulier sit honesta, & bonae famae, & concurrentibus inditijs & alijs adminiculis; quia ex sola depositione mulieris confessarius non est damnandus, Iacob. Leonissa inter conf. crim. diuers. conf. 55. nu. 12. tom. 1. per rex. in cap. testes 2. q. 7. cap. testimonium de testib. cap. 1. de except. immo per solam depositionem mulieris Confessarius neque est carcendus, ut patet per litteras officij Sanctae Inquisitionis, quae infra de verbo ad verbum ponentur, quae omnia in omnibus locis sunt in uisum.

Terrio est notandum, quod Confessarius non solum dicitur sollicitare mulierem ad turpia uerbis: sed etiam tactis, ut si eam osculetur, manus, vel aliam corporis partem libidinosè tangeret, aut id quod oculorum, aut signi aliquo ad libidinem prouocaret, & subijcitur poenis constitutionum Pij Quarti, & Gregorij XV. quia per haec dicitur etiam sollicitare ad inuestiganda, & ad actus impudicos, Grassi. conf. 7. de poenit. & remiss.

Quarto notandum est, quod licet constitutiones Pontificiae praedictae loquantur de sollicitatione ad actus impudicos circa mulieres, tamen de mente dictorum Summorum Pontificum est dicendum, comprehendendi Confessarios allicientes etiam pueros, & adulescentes ad peccatum nefandum, quia militat eadem ratio: immo maior, & fortior: & quamuis non sit extendenda per identitatem rationis, Abb. in cap. si quis iurepatr.

in rep. lo. Andr. in cap. odia, & in cap. pœnis, de regul. iur. lib. 6. tamen quando agitur de salute animarum ad euitanda maiora peccata, etiam in penis potest fieri extensio: & est cōmunis opinio, las. in Auth. quas actiones, & per alios per ipsum allegatos, n. 25. C. de Sacros. Eccles. quia etiam in pœnalibus fit extensio favore Ecclesie, glos. in cap. sciant eundem in ver. alios in fin. de elect. lib. 6. Quarant. in ver. Confess. Quintò notandum est, quod committens crimen incestus cum filia spirituali, quam audiuit in confessione, seuerè est puniendus, & depositionis pœna plectendus, Navar. cōf. 2. de hæret. n. 6. cap. si quis sacerdos, 30. q. 1. vbi præbiter, qui cum filia spirituali fornicatus fuerit, ab omni officio deponendus est, & facit tex. in cap. non debet, 30. q. 1. Abb. in cap. vlt. de purgat. canon. Felin. in cap. at si Clerici, n. 15. vbi Dec. n. 36. de iudic. non tamen comprehenditur in his constitutionibus Pontificijs; quia de incestu prædicto non spectat ad Inquisitores hæreticæ prauitatis; cum non sit crimen hæresis: nec de accessorijs eius, quæ in Directorio exprimitur: & non est crimen fidei catholicæ contrarium, cap. arre. sta. & cap. hæc est fides, 24. q. 1. quia est contrarium virtutis castitatis, & pudicitie, S. Thom. 2. 2. q. 154. art. 9. Navar. dict. cōf. 2. de hæret. n. 2.

Sextò notandum est, quod Confessarij tenentur monere poenitentes, quos nouerint ab alijs fuisse sollicitatos in Confessione, vt denuntiare debeant sollicitantes Inquisitoribus, seu locorum Ordinarijs: alias possunt ab eis pro modo culpæ puniri: vt latius continetur in dicta Constitutione, & in quibusdā literis scriptis ab Illustrissimo Cardinali Mellino maiori Inquisitore Romæ cuius constitutionis, & dictarum literarum tenorem pro maiori huius materia intelligentia hic inferere libuit de verbo ad verbum.

Gregorius Papa XV. Ad futuram rei memoriam. Vniuersi Dominici gregis curam quamuis immeriti, celesti dispositione gerentes, sedulo inuigilare tenemur, vt ab omnibus prauis contagijs cōseruetur immunis, multoq; maiori studio

studio providere, ut omnis pestis ab ijs auertatur, quibus
 alios sanandi officium est commissum, ne quod Evangelica scri-
 ptura nos admonet, sale infatuato non sit, in quo salietur, &
 ad nihilum proficit ultra, nisi ut mittatur foras, & concul-
 cetur ab hominibus. Quoniam autem à Romanis Pontifici-
 bus prædecessoribus quibusdam in locis prouisum fuit, ut
 impium, ac nefandum scelus, quod non solum inter Christi
 fideles non esse: sed nec etiam nominari debet, procul ab
 ijs arceatur, videlicet, ut aliquis Sacerdos ad Sacras audiē-
 das confessiones deputatus Sacrosancto pœnitentiæ Sacra-
 mento, sollicitando pœnitentes ad turpia abutatur, ac pro
 medicina venenum, pro pane aspidem porrigat, & ex celo-
 sti medico infernalis veneficus, ex patre spirituali proditor
 execrabilis animarum reddatur. Idcirco nos ea, quæ his per-
 niciosissimis Diaboli insidijs arcendis certis locis salubriter
 constituta sunt, ut nullibi desiderentur, quantum ex alto cõ-
 ceditur, prouidendum duximus. Aliàs si quidem à foelic.
 recor. Pio Papa Quarto prædecessore nostro emanarunt
 literæ tenoris subsequenti, videlicet. Pius Papa Quartus
 Ven. Fratri Archiepiscopo Hispalen. in Regnis Hispaniarum
 hæreticæ prauitatis Inquisitori generali. Cum, sicut nuper
 non sine animi nostri molestia accepimus, diuersi Sacerdo-
 tes in Regnis Hispaniarum, atq; etiam in eorum Ciuitati-
 bus, & Dioccesibus curam animarum habentes, siue eam
 pro alijs exercentes, aut alias audiendis confessionibus pœ-
 nitentium deputati in tantam proruperint iniquitatem, ut
 Sacramento Pœnitentiæ in actu audiendi confessiones abu-
 tantur, nec illi, & quid instituit Domino Deo, & Saluatori
 nostro Iesu Christo iniuriam facere vereantur, mulieres vi-
 delicet, pœnitentes ad actus inhonestos, dum earum au-
 diunt confessiones, alliciendo, & prouocando, scilicet allicere,
 & prouocare, tentando, & procurando, ac loco earum per
 Sacramentum huiusmodi Creatori nostro reconciliationis
 grauioti peccatorum mole eas onerando, & in manibus
 Diaboli tradendo in Diuine Maiestatis offensam, & anima-
 rum per-

rum perniciem, Christi fidelium scandalum non modicum, Nos in animum inducere nequeunt, quod qui de fide catholica rectè sentiunt, Sacramentis in Ecclesia Dei institutis abutantur, aut illis iniuriam faciant, Fraternitati tuæ, de cuius eximia pietate, virtute, atq; doctrina plurimum in Domino confidimus, per præsentem committimus, & mandamus, quatenus per te, vel per alium, seù alios à te deputandum, seù deputandos contra omnes, & singulos sacerdotes dictorum Regnorum, ac illarū Ciuitatum, & Dioccesum de præmissis quomodolibet diffamatos, tam seculares, quàm quorumuis etiam exemptorum, ac Sedi Apostolicæ immediatè subiectorum, Ordinum Regulares cuiuscumq; dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis, & præheminentiæ existant, tam super præmissis, quàm super fide Catholica, & quid de ea sentiant diligenter inquiras, & iuxta facultatem tibi contra hæreticos, aut de hæresi quouis modo suspectos à Sede Apostolica concessarum continentiam, & tenorem procedas, ac culpabiles repertos iuxta excessuum suorum qualitates, prout iuris fuerit punias, eas etiam si, & prout de iure fuerit faciendam, debita præcedente degradatione secularis Iudicis arbitrio puniēdos, tradendo. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac Ecclesiarum, & Monasteriorū, nec non Ordinum quorumlibet, quorum ipsi Sacerdotes fuerint, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegijs quoq; indultis, & literis Apostolicis sub quibuscumq; tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis, etiam motu proprio, aut alias quomodolibet concessis etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis. Quibus omnibus eorum tenores præsentibus pro expressis habentes, hac vice dumtaxat specialitèr, & expressè derogamus, ceterisq; contrarijs quibuscumq; Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub anno Piscatoris die xvi. Aprilis 1561. Pontificatus nostri anno secundo. Igitur, vt literæ prædictæ perpetuis futuris tem-

poribus, & vbiq; locorum inuiolabiliter obseruentur. Motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra, ac de consilio venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium contra hæreticam prauitatem generatium Inquisitorum præinsertas literas huiusmodi, ac omnia, & singula in eis contenta Apostolica Authoritate tenore præsentium approbamus, & confirmamus: illisq; omnibus, & singulis inuiolabilis Apostolicæ firmitatis robur adijcimus: illasq; non solum in prædictis Regnis Hispaniarum, sed in quibusuis Christiani Orbis partibus firmiter, & inuiolabiliter obseruari præcipimus, & mandamus. Ac præterea ne in futurum, de pœna his delinquentibus imponenda, & de modo contra eosdem procedendi ab aliquo dubitari possit, statuimus, decernimus, & declaramus, quod omnes, & singuli Sacerdotes tam seculares quàm quarumuis, etiã quomodolibet exemptorũ, ac Sedi Apostolicæ immediatè subiectorum Ordinum, institutorum, Societatum, & Congregationum Regulares cuiuscumq; Dignitatis, & præminentię, aut quouis priuilegio muniti existant, qui personas, quæcumq; illæ sint, ad inhonesta, siuè inter se, siuè cum alijs quomodolibet perpetranda in actu sacramentalis confessionis, siuè ante, vel post immediatè, seu occasione, vel prætextu confessionis huiusmodi, etiam ipsa confessione non sequata, siuè extra occasionem cõfessionis in Confessionario, aut loco quocumq; vbi confessiones Sacramentales audiantur, seu ad confessionem audiendam electo, simulant ibidem confessiones audire, sollicitare, vel provocare tenterint: aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, seu tractatus habuerint in officio sanctę Inquisitionis seuerissimè, vt infra puniantur. Et præterea omnes hæreticę prauitatis Inquisitores, & locorum Ordinarios omnium Regnorum, Prouinciarum, Ciuitatum, Dominorum, & locorũ vnuerſi Orbis Christiani in suis quemq; Dioccesibus, & Territorijs per has nostras literas, etiam priuatiuè quoad omnes alios specialiter, ac perpetuo Iudices delegamus, vt super his

contra

contra prædictos simul, vel seperatim in omnibus, prout in
causis fidei iuxta Sacrorum Canonum: formam necnō of-
ficij Inquisitionis huiusmodi cōstitutiones, priuilegia, con-
suetudines, & decreta diligenter inquirant, & procedant: &
quos in aliquo ex huiusmodi nefarijs excessibus culpabiles
repererint, in eos pro criminum qualitate, & circumstantijs
suspent. ab executione ordinis, priuationis beneficiorum,
dignitatum, & officiorum quorumcumque, ac perpetuæ in-
habilitatis ad illa: nec vocis actiuæ, & passiuæ, si Regulares
fuerint, exilij damnationis ad turremes, & carceres, etiam in
perpetuum absq; vlla spe gratiæ, aliasq; pœnas decernant:
eos quoq; si pro delicti enormitate grauiores pœnas me-
ruerint, debita præcedente degradatione Curia seculari pu-
niendos tradant, dantes etiam facultatem Venerabilibus
13 fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus generalibet Inquisi-
toribus, ne delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei tam per-
niciosum remaneat ab probationū defectum impunitum;
cum difficilis sit probationis, testibus etiam singularibus,
concurrentibus præsumptionibus, inditijs, & alijs admini-
culis delictum probatum esse arbitrio suo iudicandi, & Cu-
ria seculari, vt præfertur reum tradendum esse pronuntian-
di. Non obstantibus omnibus, quæ dictus Prædecessor in suis
litteris prædictis voluit non obstare, cæterisq; contrarijs qui-
buscumq; Mandantes omnibus Confessarijs, vt suos pœni-
tentes, quos nouerint fuisse ab alijs, vt supra sollicitatos,
moneant de obligatione denuntiandi sollicitantes, seù vt
præfertur, tractantes Inquisitoribus, seù locorum Ordina-
rijs prædictis: quod si hoc officium prætemiserint, vel pœ-
nitentes docuerint non teneri ad denuntiandum Confessa-
rios sollicitantes, seù tractantes, vt supra, ijdem loco: Or-
dinarij & Inquisitores illos pro modo culpæ punire nō ne-
gligant. Volumus autem, vt præsentium transumptis, et a n-
impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigil-
lo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica cōstitutæ mu-
nitis, eadem proflus fides in iudicio, & extra vbiq; habeat-
tur,

tur, quæ præsentibus haberetur si forent exhibitæ, vel ostensa, quòdquæ eadem præsentibus literæ, seu illarum exempla ad Valuas Basilicarum S. Io. Lateranen. ac Principis Apostolorum de Vrbe, & in acie Campi Floræ affixæ omnes ita ardeant, & afficiant, ac si vnicuique personaliter intimatæ fuissent. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem sub annulo Piscatoris die 30. Augusti 1622. Pontificatus nostri anno secundo. S. Cardin. S. Sufannæ.

Litteræ Tribunalis officij Sanctæ Inquisitionis Urbis Romæ. A tergo. *All Illustrissimo, & Reuerendissimo Signore mio offeruandissimo. Il Signor Cardinal Carafa. Napoli. Intus vero. Illustrissimo, & Reuerendissimo Signor mio offeruandissimo. Dopo essersi hauuta longa, & matura consideratione sopra il dubio significato da più bande se i penitenti siano obligati à denuntiare i Confessori, da quali sono stati sollicitati nel luoco, o atto della Confessione, quando hanno consentito alla sollicitatione, N. S. & questi miei Signori Illustrissimi in Congregatione, tenuta auanti Sua Santità à 25. di Luglio passato, dopò hauer ancho inteso il parere di una particular Congregatione deputata per questo effetto, hanno risoluto, che qualsiuoglia penitente è tenuto à denuntiare il Confessore, dal quale sarà stato sollicitato nel luoco, o atto della confessione anchor ch'egli habbia consentito, & non è tenuto à propalare il proprio consenso, ne sopra ciò s'interroghi del Vescouo, o Inquisitore, o loro Vicarij, auanti di quali deporra, ne meno il Confessore denuntiato procedendosi contra di lui, ne i constituti, che si gli faranno, s'interroghi sopra detto consenso, & in caso che egli volesse dirlo da se, non si scriua il suo detto come in ordine alla persona sollicitata non spettante all'officio della Santa Inquisitione. Le parti dunque di V. S. Illustrissima sono di significare la detta resolutione à i Confessori, & incarcarglili strettamente l'offeruanza, acciò ne i casi che occorreranno alla giornata conforme al tenore delle Constitutione publicata da Gregorio XV. di sant. memor. contra i Confessori sollicitanti, significato à i penitenti l'obligo, che hanno di denuntiare i Confessori, da quali saranno stati sollicitati, & hauendoli consentito, e facendo difficoltà in scoprire il proprio consenso, conforme alla resolutione che s'è fatta, si dicano apertamente, che non sono tenuti à propalare detto consenso, e che tanto essi penitenti, quanto i Confessori sollicitanti procedendosi contra di loro, non faranno di ciò interre.*

interrogati, è dicendolo da se non si scriuerà, ne riceuerà il lor detto, & quando il penitente tutta via persistessi nella medesima renitenza N. S. scontenta che dal Vescouo, o dall'Inquisitore si dia authorità al Confessore di riceuere per scrittura, e con giuramento la denuntia per portarla subito à chi bauerà data l'authorità di pigliarla, & oltre le cose sudette se occorrerà altro caso graue, per il quale non si possa il penitente indurre à denuntiare, vuole sua Santità che se ne scriua quò, & s'aspetti la risposta, & in tanto si sopraseda nell'assoluzione, & tanto si contenterà V. S. Illustrissima di fare offeruare nella sua Diocesi; facendo registrar la presente ne gli atti di cotesta Corte per informazione sua, e di suoi successori, li quali douranno bauer mira, che la presente resolutione riguarda solo quei penitenti, che per bauer consentito fanno difficoltà in denuntiare, ma quei che non hanno consentito, o hauendo consentito non sono in ciò renitenti, non deus il Confessore porre difficoltà alcuna, ma lasciare, che indifferentemente, & liberamente sodisfacciano all'obligo, che hanno di denuntiare conforme alla detta constitutione, compiacendosi ancho V. S. Illustrissima di mandare copie della presente à i Vescouì suoi suffraganei acciò da essi anchora sia fatta offeruare la sudetta resolutione. Per fine à V. S. Illustrissima humilissimamente bacio le mani. Di Roma li 27. di Settembre 1624. D. V. S. Illustrissima, e Reuerendissima humilissimo, & affectionatissimo seruitore. Il Cardinal Mellino.

Quòd Confessarius non possit carcerari per solam depositionem mulieris asserentis se sollicitatam, adest tenor litterarum officij Sanctæ Inquisitionis Urbis Romæ, videlicet.

A tergo. Al molto Illustrè, e Reuerendissimo Monsignor il Vescouo di Fuligno. Intus. Molto Illustrè, e Reuerendissimo Signore.

Acciò più fondatamente si proceda contro li sollicitanti in confessione, questa suprema Congregatione ordina, che per il detto d'una sola Donna V. S. non venga à costituire, o carcerare il preteso reo, senza prima darne quò auiso, con la relatione della qualità della Donna, del denuntiante, & denuntiato, & all' hora si si scriuerà, se debba o no procedere à costituirlo, e carcerarlo tanto V. S. sarà contenta di esquire, & il Signor Dio la conferui. Roma li 17. Luglio 1627. Affectionatissimo per seruirlo. Il Cardinal Mellino.

& sic Papa vtendo sua authoritate suprema, potest disponere absq; dicti Cōcilij expressa derogatione; & ita fuit resolutū per Rot. in vna Sancti Angeli pensionis die 16. Decembris 1594. coram Domino Pamphilio: & in vna Bononien. Prioratus die 9. Iunii 1606. corā Manzanedo, prout refert Gonzal. super Regul. 8. Cancell. glos. 6. n. 220. Remanet ergo firma conclusio: quòd hodie non possunt Episcopi absoluere à casibus referuatis Sedi Apostolicæ vigore dicti Concilij Trident. & ita fuit decisum per Sacram Congregationem eiusdem Concilij super d. decreto, bis verbis. *Quærentibus an idem decretum locum habeat in casibus post Concilium Trident. ex noua lege Sedi Apostolicæ referuatis?* S. D. N. Gregorius xiiij. audita relatione Congregationis respondit non habere locum.

DE SACERDOTE SOLLICITANTE MULIERES IN
actu Confessionis. Cap. XXXVI.

SUMMARIUM.

- 1 **C**rimen graue committit Sacerdos reuelando Confessionem.
- 2 Confessarius sollicitans mulierem in actu Confessionis est suspectus de fide vehementer.
- 3 Mulier sollicitata denuntians habetur pro teste.
- 4 Mulieres in delictis enormibus admittuntur ad probandum.
- 5 Mulieri afferenti se sollicitatam, an sit credendum.
- 6 Confessarius dicitur sollicitare non solum verbis, sed factis in actu Confessionis.
- 7 Confessarius allicientes pueros in actu confessionis, an comprehendantur in Constitutione Gregorij XV.
- 8 Extensio pœnæ in statuti potest fieri fauore animæ, & Ecclesiæ.
- 9 Sacerdos Committens incastum cum filia spiritali, qua pœna est puniendus.
- 10 Confessarius committens incastum cum filia spiritali, an comprehendantur in Constitutione Gregorij XV. de sollicitantibus.
- 11 Confessarius tenentur monere penitentes, vt denuntians, debeant sollicitantem esse testimonio suæ confessionis.

- 12 Constitutio Gregorij XV. de sollicitantibus mulieres ad turpia in actu Confessionis.
- 13 Testes singulares concurrentibus presumptionibus probant contra confessorium sollicitantem mulierem in actu confessionis.
- 14 Litterae Illustrissimi Cardinalis Mellini in materia sollicitationis mulierum in actu confessionis.
- 15 Tenor aliarum litterarum eiusdem Illustrissimi Cardinalis de sollicitatione.

1. **C**raue scelus, & enorme committit Sacerdos reuelando secretam, & sacramentalem confessionem, cap. sacerdos, de poenit. dist. 6. & cap. omnis vtriusq; sexus, & ibi omnes, de poenit. & remiss. sed multo grauius crimen committit sollicitando mulieres in actu confessionis ad turpia; quia est suspectus de fide vehementer; cum male sentiat de Sanctissimo Sacramento poenitentiae, Pagn. super dicitior. inquisit. part. 2. q. 56. & in tanti sceleris detestationem inquisitores seuerè procedunt, vt idem Pagn. loco cit. Ignat. Lopez in addit. ad pract. crim. Diaz cap. 22. Quarant. in verb. confessor. & iustissime sanè, cum talia committens abutatur tanto salutari Sacramento, instituto pro spirituali medela: & loco eius venenum mortiferum ad perpetuam mortem præpare contendit, Ignat. loco citato: quauis hodie possint etiam Episcopi vt delegati in hoc procedere, vt ex constitutione Gregorij XV. apparet, quæ in fine huius capituli de verbo ad verbum ponetur.

2. Et in primis est notandum, quod mulier sollicitata detrahitur, cum tractatur de causa Sanctæ fidei, habetur pro teste, iuxta communem opinionem Doctorum in cap. in omni negotio, vbi Anton. de Butr. & Abb. n. 4. de testib. Mascard. de probat. conclus. 26. n. 11. Farinat. in tit. de opposit. contr. person. test. quest. 60. illat. prima, n. 70. & foris in delictis enormibus, cuiusmodi est sollicitatio in confessione, admittuntur ad probandum in iudicio, Mascard. de probat. conclus. 762. n. 2. Farinat. loco citato, quest. 56. n. 10. per tex. in cap. tamen, & cap. per tuas, & ibi Doctores de simon. glos.

glos. in cap. cum P. Manconella, de accusat. & in cap. in summa, 2. q. 7. & in cap. forus, in verb. foemina, de verb. signific. Alex. conf. 11. n. 6. lib. 1. & est communis opinio Farinac. loco citato.

Secundò notandum est, quod ad puniendum præfatum sollicitantem creditur mulieri, hoc allerenti secundum communem opinionem Doctorum, in cap. omnis utriusq. sexus, de poenit. & remiss. quia creditur poenitenti contra Confessarium, quam opinionem refert, & sequitur Lopus allegat. 94. Felin. in cap. 1. de except. Navar. in cap. Sacerdos, n. 163. de poenit. dist. 6. Ricc. in prax. for. Ecclesiast. in verb. poenarum, decis. 369. n. 2. & hoc credo, si mulier sit honesta, & bonæ famæ, & concurrentibus inditijs & alijs adminiculis; quia ex sola depositione mulieris confessarius non est damnandus, Iacob. Leonissa inter cons. crim. diuers. cons. 5. s. nu. 12. tom. 1. per tex. in cap. testes 2. q. 7. cap. testimoniu de testib. cap. 1. de except. immo per solam depositionem mulieris Confessarius neq. est carceraudus, ut patet per litteras officij Sanctæ Inquisitionis, quæ infra. de verbo ad verbum ponentur.

Tertio est notandum, quod Confessarius non solum dicitur sollicitare mulierem ad turpia verbis: sed etiam factis, ut si eam osculetur, manus, vel aliam corporis partem libidinose tangeret, aut in quocumque oculorum, aut signa aliquo ad libidinem prouocaret. & subijcitur poenæ constitutionum Pij Quarti, & Gregorij XV. quia per hæc dicitur etiã sollicitare ad in honesta, & ad actus impudicos, Grass. conf. 7. de poenit. & remiss.

Quarto notandum est, quod licet constitutiones Pontificie prædictæ loquantur de sollicitatione ad actus impudicos circa mulieres, tamen de mente dictorum Summorum Pontificum est dicendum, comprehendendi Confessarios allicientes etiam pueros, & adulescentes ad peccatum nefandum, quia militat eadem ratio: immo maior, & fortior: & quamuis non sit extendenda per identitatem rationis, Abb. in cap. suæ de iurepatr.

iurepatr. Io. Andr. in cap. odia, & in cap. penis, de regul. iur. lib. 6. tamen quando agitur de salute animarum ad evitanda maiora peccata, etiam in penis potest fieri extensio: & est communis opinio, las. in Auth. quas actiones, & per alios per ipsum allegatos, n. 25. C. de Sacros. Eccl. quia etiam in pœnalibus fit extensio favore Ecclesiæ, glos. in cap. sciant eub. di in ver. alios in fin. de elect. lib. 6. Quarant. in ver. Confess.

Quintò notandum est, quod committens crimen incestus cum filia spirituali, quam audiuit in confessione, severe est puniendus, & depositionis pœna plectendus, Navar. cõf. 2. de hæret. n. 6. cap. si quis Sacerdos, 30. q. 1. vbi præbiter, qui cum filia spirituali fornicatus fuerit, ab omni officio deponendus est, & facit tex. in cap. non debet, 30. q. 1. Abb. in cap. vlt. de purgat. canon. Felin. in cap. at si Clerici, n. 15. vbi Dec. n. 36. de iudic. non tamen comprehenditur in his constitutionibus Pontificijs; quia de incestu prædicto non spectat ad Inquisitores hæreticæ prauitatis; cum non sit crimen hæresis: nec de accessorijs eius, quæ in Directorio exprimitur: & non est crimen fidei catholicæ contrarium, cap. arre. sta. & cap. hæc est fides, 24. q. 1. quia est contrarium virtuti castitatis, & pudicitia, S. Thom. 2. 2. q. 154. art. 9. Navar. dict. conf. 2. de hæret. n. 2.

Sextò notandum est, quod Confessarij tenentur monere poenitentes, quos nouerint ab alijs fuisse sollicitatos in Confessione, vt denunciare debeant sollicitantes Inquisitoribus, seu locorum Ordinarijs: alias possunt ab eis pro modo culpæ puniri: vt latius continetur in dicta Constitutione, & in quibusdã literis scriptis ab Illustrissimo Cardinali Mellino maiori Inquisitore Romæ: cuius constitutionis, & dicta sum literarum tenorem pro maiori huius materia intelligentia hic inferere libuit de verbo ad verbum.

Gregorius Papa XV. Ad futuram rei memoriam: Vniuersi Dominici gregis curam quamuis immeriti, celesti dispositione gerentes, sedulo inuigilare tenemur, vt ab omnibus prauis contagijs cõseruetur immunis, multoq; maiori studio

studio prohibere, vtj omnis pestis ab ijs auertatur, quibus alios saluandi officium est commissum, nè quòd Evangelica scriptura nos admonent, sale infatuato non sit, in quo saluatur, & ad nihilum proficit ultra, nisi vt mitratur foras, & conculcetur ab hominibus. Quoniam autem à Romanis Pontificibus prædecessoribus quibusdam in locis prouisum fuit, vt impiam, ac nefandum scelus, quod non solum inter Christi fideles non esse: sed nec etiam nominari debet, procul ab ijs arceatur, videlicet, vt aliquis Sacerdos ad Sacras audientias confessiones deputatus Sacrosancto pœnitentiæ Sacramento, sollicitando pœnitentes ad turpia abutatur, ac pro medicina venenum, pro pane aspidem porrigat, & ex cœlesti medico infernalis veneficus, ex patre spirituali proditor execrabilis animarum reddatur. Idcirco nos ea, quæ his perniciosissimis Diaboli insidijs arcendis certis locis salubriter constituta sunt, vt nullibi desiderentur, quantum ex alto cõceditur, prouidendum duximus. Aliàs si quidem à scelice recon. Pio Papa Quarto prædecessore nostro emanarunt literæ tenoris subsequenti, videlicet. Pius Papa Quartus Ven. Fratri Archiepiscopo Hispalen. in Regnis Hispaniæ hæreticæ prauitatis Inquisitori generali. Cum; sicut nuper non sine animi nostri molestia accepimus, diuersi Sacerdotes in Regnis Hispaniarum, atq; etiã in eorum Ciuitatibus, & Diocœsibus curam animarum habentes, siue tam pro alijs exercentes, aut alias audiendis confessionibus pœnitentium deputati in tantam proruperint iniquitatem, vt Sacramento Pœnitentiæ in actu audiendi confessiones abutantur, nec illi & quid instituit Domino Deo, & Saluatori nostro Iesu Christo iniuriam facere vereantur, mulieres videlicet, pœnitentes ad actus inhonestos, dum earum audiunt confessiones, alliciendo, & prouocando, seu allicere, & prouocare, tentando, & procurando, ac loco earum per Sacramentum huiusmodi Creatori nostro reconciliationis grauioti peccatorum mole eas onerando, & in manibus Diaboli tradendo in Diuine Maiestatis offensam, & animarum per-

rum perniciem, Christi fidelium scandalum non modicum, Nos in animum inducere nequeunt, quòd qui de fide catholica rectè sentiunt, Sacramentis in Ecclesia Dei institutis abutantur, aut illis iniuriam faciant, Fraternitati tuæ, de cuius eximia pietate, virtute, atq; doctrina plurimùm in Domino confidimus, per præsentem committimus, & mandamus, quatenus per te, vel per alium, seù alios à te deputandum, seù deputandos contra omnes, & singulos sacerdotes dictorum Regnorum, ac illarũ Ciuitatum, & Diocesum de præmissis quomodolibet diffamatos, tam seculares, quàm quorumuis etiam exemptorum, ac Sedi Apostolicæ immediatè subiectorum, Ordinum Regulares cuiuscumq; dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis, & præheminentiæ existant, tam super præmissis, quàm super fide Catholica, & quid de ea sentiant diligenter inquiras, & iuxta facultatem tibi contra hæreticos, aut de hæresi quouis modo suspectos à Sede Apostolica concessarum continentiam, & tenorem procedas, ac culpabiles repertos iuxta excessuum suorum qualitates, prout iuris fuerit punias, eas etiam si, & prout de iure fuerit faciendam, debita præcedente degradatione secularis Iudicis arbitrio puniēdos, tradendo. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac Ecclesiarum, & Monasteriorũ, necnon Ordinum quorumlibet, quorum ipsi Sacerdotes fuerint, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoq; indulgijs, & literis Apostolicis sub quibuscumq; tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis, etiam motu proprio, aut alias quomodolibet concessis etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis. Quibus omnibus eorum tenores præsentibus pro expressis habentes, hac vice dumtaxat specialitè, & expressè derogamus, ceterisq; contrarijs quibuscumq; Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub anno Piscatoris die xvi Aprilis 1561. Pontificatus nostri anno secundo. Igitur, vt literæ prædictæ perpetuis futuris tem-

Yy

poribus,

poribus, & vbiq; locorum inuiolabiliter obseruentur. Mo-
 tu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione no-
 stra, ac de consilio venerabilium fratrum nostrorum S. R. E.
 Cardinalium contra hæreticam prauitatem genera'ium In-
 quisitorum præinsertas literas huiusmodi, ac omnia, & sin-
 gula in eis contēta Apostolica Authoritate tenore præsen-
 tium approbamus, & confirmamus: illisq; omnibus, & sin-
 gulis inuiolabilis Apostolicæ firmitatis robur adijcimus;
 illasq; non solum in prædictis Regnis Hispaniarum, sed in
 quibusuis Christiani Orbis partibus firmiter, & inuiolabili-
 ter obseruari præcipimus, & mandamus. Ac præterea ne in-
 futurum, de pœna his delinquentibus imponenda, & de
 modo contra eosdem procedēdi ab aliquo dubitari possit,
 statuimus, decernimus, & declaramus, quod omnes, & sin-
 guli Sacerdotes tam seculares quàm quarumuis, etiã quo-
 modolibet exemptorū, ac Sedi Apostolicæ immediatè su-
 bjectorum Ordinum, institutorum, Societatum, & Congre-
 gationum Regulares cuiuscumq; Dignitatis, & præmi-
 nentiæ, aut quouis priuilegio muniti existant, qui personas,
 quæcumq; illæ sint, ad inhonesta, siuè inter se, siuè cum alijs
 quomodolibet perpetranda in actu sacramētalis confessio-
 nis, siuè ante, vel post immediatè, seu occasione, vel prætex-
 tu confessionis huiusmodi, etiam ipsa confessione non se-
 quuta, siuè extra occasionem cōfessionis in Confessionario,
 aut loco quocumq; vbi confessiones Sacramētales audian-
 tur, seu ad confessionem audiendam electo, simulantes ibi-
 dem confessiones audire, sollicitare, vel prouocare tenta-
 uerint: aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, seu tra-
 ctatus habuerint in officio sanctæ Inquisitionis seuerissime,
 vt infra puniantur. Et præterea omnes hæreticæ prauitatis
 Inquisitores, & locorum Ordinarios omnium Regnorum,
 Prouinciarum, Ciuitatum, Dominorum, & locorū vniuersi
 Orbis Christiani in suis quemq; Diocesis, & Territorijs
 per has nostras literas, etiam priuatim quoad omnes alios
 specialiter, ac perpetuo Iudices delegamus, vt super his
 contra

contra prædictos simul, vel seperatim in omnibus; prout in
causis fidei iuxta Sacrorum Canonum: formam necnō of-
ficij Inquisitionis huiusmodi cōstitutiones, priuilegia, con-
suetudines, & decreta diligenter inquirant, & procedant: &
quos in aliquo ex huiusmodi nefarijs excessibus culpabiles
repererint, in eos pro criminum qualitate, & circumstantijs
suspent. ab exequutione ordinis, priuationis beneficiorum,
dignitatum, & officiorum quorumcumque, ac perpetuæ in-
habilitatis ad illa: nec vocis actiuæ, & passiuæ, si Regulares
fuerint, exilij damnationis ad triremes, & carceres, etiam in
perpetuum absq; vlla spe gratiæ, aliasq; pœnas decernant:
eos quoq; si pro delicti enormitate grauiores pœnas me-
ruerint, debita præcedente degradatione Curia seculari pu-
niendos tradant, dantes etiam facultatem Venerabilibus
13 fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus generalibet Inquisi-
toribus, ne delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei tam per-
niciosum remaneat ab probationū defectum impunitum;
cum difficilis sit probationis, testibus etiam singularibus,
concurrentibus præsumptionibus, inditijs, & alijs admini-
culis delictum probatum esse arbitrio suo iudicandi, & Cu-
ria seculari, vt præfertur reum tradendum esse pronuntian-
di. Non obstantibus omnibus, quæ dictus Prædecessor in suis
litteris prædictis voluit non obtinere, cæterisq; contrarijs qui-
buscumq; Mandantes omnibus Confessarijs, vt suos pœni-
tentes, quos nouerint fuisse ab alijs, vt supra sollicitatos,
moneant de obligatione denuntiandi sollicitantes, seu vt
præfertur, tractantes Inquisitoribus, seu locorum Ordina-
rijs prædictis: quod si hoc officium prætemiserint, vel pœ-
nitentes docuerint non teneri ad denuntiandum Confessa-
rios sollicitantes, seu tractantes, vt supra, ijdem loco: Or-
dinarij & Inquisitores illos pro modo culpæ punire nō ne-
gligant. Volumus autem, vt præsentium transumptis, et a n-
impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigil-
lo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica cōstitutæ mu-
nitis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra vbiq; habeat-
tur,

interrogati, è dicendolo da se non si scriuerà, ne riceuerà il lor detto, & quando il penitente tutta via persistesse nella medesima penitenza N. S. si contenta che dal Vescouo, o dall'Inquisitore si dia authorità al Confessore di riceuere per scrittura, e con giuramento la denuntia per portarla subito à chi hauerà data l'authorità di pigliarla, & oltre le cose sudette se occorrerà altro caso graue, per il quale non si possa il penitente indurre à denuntiare, vuole sua Santità che se ne scriua quà, & s'aspetti la risposta, & in tanto si sopraseda nell'assoluzione, & tanto si contenterà V. S. Illustrissima di fare offeruare nella sua Diocesi; facendo registrare la presente ne gli atti di cotesta Corte per informatione sua, e di suoi successori, li quali douranno hauer mira, che la presente resolutione riguarda solo quei penitenti, che per hauer consentito fanno difficultà in denuntiare, ma quei che non hanno consentito, o hauendo consentito non sono in ciò renitenti, non deue il Confessore porre difficultà alcuna, ma lasciare, che indifferentemente, & liberamente sodisfacciano all'obbligo, che hanno di denuntiare conforme alla detta constitutione, compiacendosi ancho V. S. Illustrissima di mandare copie della presente à i Vescouì suoi suffraganei acciò da essi anchora sia fatta offeruare la sudetta resolutione. Per fine à V. S. Illustrissima humilissimamente bacio le mani. Di Roma li 27. di Settembre 1624. D. V. S. Illustrissima, e Reuerendissima humilissimo, & affectionatissimo seruitore. Il Cardinal Mellino.

Quòd Confessarius non possit carcerari per solam depositionem mulieris asserentis se sollicitatam, adest tenor litterarum officij Sanctæ Inquisitionis Urbis Romæ, videlicet.

A tergo. Al molto Illustre, e Reuerendissimo Monsignor il Vescouo di Fuligno. Intus. Molto Illustre, e Reuerendissimo Signore.

Acciò più fondatamente si proceda contro li sollicitanti in confessione, questa suprema Congregatione ordina, che per il detto d'una sola Donna V. S. non venga à constituire, o carcerare il preteso reo, senza prima darne quà auiso, con la relatione della qualità della Donna, del denunciante, & denunciato, & all' hora si si scriuerà, se debba o no procedere à costituirlo, e carcerarlo tanto V. S. sarà contenta di esequire, & il Signor Dio la conservi. Roma li 17. Luglio 1627. Affectionatissimo per seruirlo. Il Cardinal Mellino.

DE SORTILEGHS, ET SVPERSTITIONIBVS.

Cap. XXXVII.

S V M M A R I V M.

1. **D**æmonis cognitio triplex est.
2. Occultan non licet quarere à Damone .
3. Dæmones quibus modis mira facere possunt .
4. Sortilegium quid sit .
5. Sortilegorum professio cum Damone duplex .
6. Sortilegia quando sapiunt hæresim .
7. Sortilegia facta à sortilegisi acitè professionis, an sint hæreticalia .
8. Hæreticus est qui inuocat Damonem ad ea, qua non sunt eius potentia .
9. Sortilegus si immisceat sortilegijs res sacratas, an sit hæreticus .
10. Sortilegi solent immiscere quasdam orationes in eorū sortilegijs .
11. Breuia, qua solent alligari in collo, an sint licita .
12. Incantationes serpentum quando sint licita .
13. Astrologi si imponunt necessitatem rebus futuris, sunt hæretici .
14. signa caelestia non imponunt necessitatem humanis rebus .
15. Sortilegi qua pœna puniuntur .
16. Sortilegis non hæreticis qua pœna imponitur .
17. Clericus sortilegus qua pœna punitur .
18. Sortilegi conficientes sortilegia ad bonum finem an sint puniendi .
19. Bulla Sixti Quinti contra sortilegos iudicarios .
20. Sortilegi, lamie seu frigiditas subsunt in ioco Ecclesiastico .
21. Lamia depositio contra sociam an, & quando faciat inditium ad torturam .
22. Lamia an possint transmutare corpora humana in bestias .
23. Lamie an corporaliter deserantur per Damonem, vel in mente deludantur .
24. Lamie an possint euadere à manibus iudicum .
25. Bulla Gregorij XV. contra committentes maleficia, & sortilegia .
26. Episcopus debet inquirere contra sortilegos, & maleficos, & expellere à Ciuitate .
27. Imagines Sanctorum non sunt pingenda lasciuia, & procaci uenustate .
28. Episcopus quomodo se gerere debet circa miracula, quæ audit fieri ab aliqua imagine .

Primò

Primò, pro intelligētia huius materiae est notandū, quòd triplex est cognitio Dæmonis. Prima est naturalis; quia cum Dæmones sint intelligentiæ spirituales, & subtiles, per species naturales cognoscunt omnia, quæ naturalitèr cognoscere possunt, S. Thom. in 3. part. q. 53. art. 2. & quæst. 57. art. 1. tamquam enim spiritus angelici ista naturalia non amiserunt, idem S. Thom. dicta part. 3. quæst. 68. art. 1 & 2. Secunda cognitio est longeva experientia, & per istam cognitionem multa cognoscunt per signa, sicut Medici præcognoscunt mortem, vel sanitatem infirmi, idem S. Thom. in 2. sentent. dist. 79. art. 1. Tertia cognitio est per reuelationem supernorum spirituum, ut exequantur diuinam voluntatem, idem S. Thom. in d. quæst. 2. art. 1. & hoc ut voluntas Dei impleatur etiam per inimicos, secundum Sancti Bonauentur. ibidem.

His præmissis secundò notandum est, quòd licèt Dæmones habeant prædictam cognitionem rerum, non tamen licet ab ipsis per magicas artes querere res occultas, primò propter infidelitatē; quia tribuitur Diabolo id, quod est proprium; Deo: secundò ob idolatriam; nam Dæmonem ab hoc semper vitæ cultum latræ: tertio propter Ecclesiæ prohibitionem, 26. q. 4. & 5. per tot. S. Thom. 2. 2. q. 90. art. 2. Hinc est, quod qui Dæmonem inuocat, consilium ab eo petit, vel id aliquo communicat, cum eo pactum tacitè fecisse videtur, Gaet. 2. q. 93. art. 3. qui ergo ad Dæmones recurrunt cum illis pactum inuocando, magicam artem exercere dicuntur, Sor. de iust. & iur. lib. 3. q. 3. art. 3.

Tertio notandum est, quod Dæmones quædam onera faciunt, & exercent, vel per præstigium, scilicet faciendo apparere pro veris illa, quæ vera non sunt, & hoc per mutationem organi phantasiæ, vel applicando actiua passiuus; quia naturali virtute cognoscunt: & ob hoc possunt applicare medicinas infirmitatibus, ut homines decipiant, S. Thom. dist. 7. q. 2. art. 2.

Quartò ne super incognitis procedamus, sciendum est,

4 quòd sortilegium est quòdam superstitiò illuforia, & sum-
mè noxia, qua vtitur homo ministerio Dæmonis, ita definit,
seù describit Paul. Ghirlan. in tract. de sortileg. quæst. 1. n. r.
& sumpta est ex cap. vnic. 26. q. 1. vbi habetur, quòd sortile-
gi sunt qui sub nomine fictæ religionis per quasdam, quas
sanctorum sortes vocant, diuinationis scientiam profitentur,
aut quarūcumq; scripturarum inspectiōe, futura promit-
tunt, cap. qui sine saluatore 26. q. 3. cap. 1. & 2. de sortileg. l.
nemo, & l. multi, C. de malefic. nam sortilegus est is, qui
Diabolicam religionem professus est, & noxia quæque su-
perstitiosa, aut eluforia Dæmonis instructione componit.

Et quia, vt supra dictum est, sortilegus profitetur religio-
nem Diabolicam sciendum est, quod sicut Regulares, &
5 Monachi intrantes aliquam approbatam Religionem du-
pliciter profitentur, aut expressè, aut tacitè, sit etiam isti ma-
ledicti sortilegi expressam faciunt professionem, aut tacitā.

Expressa professio fit duobus modis, aut solemniter, &
publicè, aut priuatim expressa sollempnis, & publica est, quā-
do noctis tempore congregata magna strigarum, maleficor-
um, & sortilegorum multitudine, in manibus ipsius Dæ-
monis sedentis in folio maiestatis professionem emittunt,
negando impiè Deum, sanctissimum eius nomen, Beatam
Mariam Virginem, & sanctos Baptisimum, & Sacramenta
Ecclesie, promittuntq; ipsi Dæmoni perpetuam obedientiā,
& cultum latris, & è contra Dæmonem promittit ipsis eos
decipiendo, & illudendo, quod in posterum facilem se red-
det obsequendo eorum voluntati, & tunc dicitur contra
societas inter sortilegum, & Dæmonem, qui etiam promit-
tit de sortilegorum inimicis vindictam, futura presentia, &
præterita reuelare, & alia mirabilia facere, & hæc est expres-
sa sollempnis, & publica professio. Aut fit expressa professio
priuatim, & est, quando sine congregatione nocturna soli
Dæmoni sortilegus emittit professionem cum promissione
reciproca, hæc Paul. Ghirlan. de strigib. quæst. 3. n. 3. &
plenius, quæst. 7. n. 26.

Lopp

Tacita

Tacita professio est, quādo non fit in manibus ipsiusmet Dæmonis: sed in manibus alicuius alterius sortilegi, qui professionem nomine Dæmonis recipit, Ghirl. loco citato. Veruntamen ij, qui sunt de expressa professione sunt chariores, & dilectiores Dæmoni, quam qui de tacita: & quicquid petitur ab eis conatur facere, si potest, & ea, quæ non potest, fingit se velle facere, & eos illudit.

Quintò notandum est, quod omnia sortilegia, quæ fiunt ab ijs, qui sunt de expressa professione sapiunt manifestam hæresim: & licet non respectu operum, quæ aliquando possunt esse non hæreticalia: respectu tamen operantis, qui cū sit de expressa professione, verè, & propriè dicitur hæreticus: ex quo relicto vero Deo, Dæmonem tamquam Deum adorat contra primum articulum Christianæ fidei, Oldr. conf. 210. per modum adorationis, & cultus patriæ Dæmon ab istis, qui sunt expressæ professionis, adoratur; nam expressè negant Christianam, & veram fidem: & idè eorum sortilegia sunt hæreticalia, Farinac. lib. 1. de delict. & pæn. quæst. 20. n. 81 Gemin in cap. accusatus, §. sane de hæretic. lib. 6. Paul. Ghirlan. q. 10. n. cum sequentibus.

Sextò notandum est, quod sortilegia, quæ fiunt ab ijs qui sunt de tacita professione, non semper sapiunt hæresim: sed solum quando ab illis inuocatur auxilium Dæmonis ad faciendum ea, quæ Dæmon de sui natura facere non potest, vt suscitare mortuos, scire futura ex certa scientia, scire secreta cordis hominū, & similia: & in his sortilegijs imploratur auxiliū Dæmonis, sortilegus est hæreticus; quia attribuit creaturæ illud, quod est proprium creatoris, Ghirlan. q. 10. n. 1. cum sequentibus, Clar. in pract. §. Hæresis vers. successiue quæro Farinacc. loco citato, n. 79. Aut inuocatur Dæmon ad faciendum ea, quæ ipse Dæmon facere potest, vt homines ad peccata, & ad libidines tentare: item virtutes rerum naturalium cognoscere, ex quibus medicamenta ad sanandum, & atrociora veneficia ad causandum diuersas infirmitates confici possunt: item præsentia, & præterita occulta

scire, & furta reuelare: quę omnia Dæmon scit, & facere potest (Deo nō reprimēte) & in his, & similibus casibus si Dæmonis auxilium imploratur ab ijs, qui tacitē professi sunt, sortilegia non sunt hæreticalia; quia nihil Dæmoni tributur, quod ipse (Deo non reprimente) agere non valeat secundum glos. Archid. Gemin. & alios in dicto cap. accusatus, S. sanè, de hæret. lib. 6. Oldor. d. conf. 110. Gemin. conf. 54. Abb. in rubr. de hæret. n. 13. vbi testatur ita aliàs fuisse iudicatum in Romana Curia; Farinac. loco citato, n. 80. quā isti sortilegi de tacita professione nondum penitus se remouerunt à cultu diuino, & à christiana Religione, nec celebrant cultum Dæmoni per sacrificia, & adorationes, prout faciunt expresse professi; Farinac. loco citato, n. 81. etiam si in dictis eorum sortilegijs inuocatur Dæmō ad ea, quę sunt de illius potentia, dū modō nō inuocetur per modum adorationis, & cultus Iatrię, sortilegia non dicuntur hæreticalia, etiam quòd in ipsis misceatur olium sanctum, aqua, candelæ, rami oliuarum benedicti, aut alię res benedictę: sed grauissimè peccant, & vt sortilogi puniendi sunt, Ghirl. quest. 16. n. 4. Oldr. dicto conf. 110. & Abb. in 2. de sortileg. Farinac. loc. cit. n. 85. nisi misceatur sãctissimū Eucharistię Sacramētum; quia tunc sortilegia essent hæreticalia, siuè fiant per inuocationē Dæmonis, in his, quę facere potest siuè non potest. glos. in dicto cap. accusatus. S. sanè, in verb. saperent, Oldrad. dicto conf. 110. Farinac. loco citato, n. 83.

Septimò notandum est, quòd multoties conficiētes sortilegia ad sanādum infirmitates, vel ad alium bonū finem, solent isti sortilegi immiscere aliquas sanctas, & deuotas orationes, & aliquādo addūt nomina incognita, & carecteres, & alias obseruationes, & aliquando faciunt deferre aliqua breuia continentia extranea verba, nomina, signa, & alia similia, quę clarum est, & manifestum naturalitèr efficiā ad sanitatē inferendā habere non posse; quia orationes fingūtur, & fieri nō possunt sine suffragio, & instructione Dæmonis, & totū opus est superstitiosū, & punibile.

Circa.

Circa verò breuia, quæ solent ligari in collo dicit S. Thom. 2. 2. q. 96. art. 4. esse cauendum ne reperiat in eis aliquod istorum. Primò, ne sit ibi aliquid pertinens ad inuocationem Dæmonis. Secundò nè sint nomina ignota, ne sub illis lateat illicitum. Tertiò, nè aliquid falsitatis contineant; quia eius effectus nõ posset expectari à Deo, qui est ipsa veritas. Quartò cauendum est, ne sub verbis sacris contineantur aliqua vana, puta characteres, & alia signa, præter signum sanctæ Crucis. Quintò, vt spes non ponatur in modo scribendi, vel ligandi, puta quòd scribatur in carta virginea, vel in ortu solis, vel dum legitur Euangelium, vel quòd oporteat ligari cum tot filis, vel apponi per virginem; quia sunt vanitates ad Dei reuerentiam non pertinentes, illicitæ, & superstitiosæ, cap. non liceat 26. q. 5. & cap. illud. q. 2.

Item dicendum est de incantatoribus serpentum, qui si in incantationibus inuocant auxilium Dæmonis expressè, vel tacitè, vt quando in eis insunt aliqua verba extranea, vel nomina ignota, aut caractères, quæ non possunt secundum eorum naturam aliquid operari circa effectum, de quo agitur, sunt superstitiosi, qui incantatores licèt de iure civili nulla pœna puniantur, l. errorem, & ibi Bart. C. de malef. & Methem. de iure tamen canonico puniuntur, cap. illos 26. q. 2. Farinac. loc. citato, n. 110. vbi subdit, quòd quando in istis incantationibus imploratur auxilium Dei cum deuotione absq; alia obseruatione superstitiosa intrinseca, vel extrinseca non sunt reprobandæ; quia profunt hominibus.

Sed quid dicendum de Astrologis, qui ex signis, & astrorum cursu futura prædicunt? Resp. quod non negatur ipsos posse scire naturales effectus, vt Eclipses, pluuias futuras, & alia huiusmodi, & similiter complexiones, & inclinationes hominum: nam cæli influunt in humana corpora; & idè dicit, gloss. notabilis in dicto cap. nõ liceat 26. q. 5. in verb. propter segetes, quòd medici in dando medicinam, & rustici in feminando, inspiciendo cursum lunæ, & stellarũ non peccant, dummodò non credant necessitatẽ inesse; sed si præ-

dicti Astrologi ex certa scientia prædicunt, quasi quòd signa, per quæ futura coniecturantur, sint causæ rerum imponentes futuris rebus necessitatem: isto casu sunt hæretici, & vt hæretici puniendi: sed si prædicunt futura præsumptiuè, & inclinatiuè, non per modum necessitatis, tunc non peccant, Abb. in dicto cap. 2. de sortileg. Ghirl. quæst. 11. n. 24.

¶ 4 quia signa cælestia non imponunt necessitatem humanis rebus: sed sunt signa inclinatiua rerû futurarum, quæ multoties fallunt; quia ipsis humana natura necessariò non subijcitur, quin possint illa cuitari potestate liberi arbitrij, Abb. in dicto cap. 2. Farinac. loco citato; homo enim quâuis inclinatur secundum dispositionem corporis ad aliquod vitium: tamen per rationem liberi arbitrij, potest aliud facere: sed quia pleriq; sequuntur vires sensitiuas, & appetitus naturales, captiuamq; liberum arbitrium; ideò quandoq; Astrologi videntur dicere verum, quòd talis est dispositus ad tale vitium, vel astra ad id inclinant.

Sed quæro, qua pœna sortilegi sunt plectendi? Resp. quod
 ¶ 5 illi, qui faciunt sortilegia hæreticalia, sunt excommunicati in Bulla cœnæ Domini, & vt hæretici puniendi sunt, Ghirl. quæst. 11. Menoch. de arbitr. iud. lib. 2. centur. 4. cas. 388. n. 4. Farinac. loco citato, n. 87. siue sortilegia sint ad amorè, siue ad præsciendum futura, siue ad inferèdas infirmitates; illi vero, qui conficiunt sortilegia non hæreticalia, quamuis
 ¶ 6 de iure civili cuiuscumq; sint generis sortilegia, pœna mortis naturalis puniuntur, & eorum bona confiscantur, l. nemo, l. multi, l. excepta, & l. eorum, C. de malefic. & Methem. Ghirl. quæst. 11. n. 6. de consuetudine autem non puniuntur pœna mortis, & confiscatione bonorum: sed vel mitrantur in publico, & banniuntur, vel ad triremes mittuntur, vel si sunt nobiles religantur, vel alia pœna plectuntur arbitrio iudicis, Farinac. loco citato, vbi dicit ita se vidisse seruari Romæ, Clar. in pract. §. hæresis, vers. fin.

¶ 7 Clericus autem, qui dolo male conficit sortilegia non hæreticalia, deponitur ab ordinibus sacris, omnibus beneficijs.

ficijs priuatur, & in Monasterio perpetuò detruditur, cap. si quis Episcopus, 26. q. 5. Abb. in cap. 2. de sortileg. Ghirl. quæst. 11. n. 3. 8. & 10. Menogh. de arbitr. iud. casu 388. n. 10. Foller. in pract. crim. canon. cap. 33. n. 49. sed hodie tam de iure ciuili, quam etiam de iure canonico, tam in laicis, quàm in Clericis conficientibus sortilegia non hæreticalia, pœna est arbitraria, dixit Abb. in d. cap. 2. quæ sequutus est Ghirl. d. quæst. 11. n. 7. idcirco pœnam sortilegijs, vel eorum confulentibus, & participantibus imponendam, potest iudex augere, & minuere secundum qualitatem facti, conditionē personarum, animum delinquentis, scandalum inde exortum, & alias eius arbitrio: quod intelligendum est, si ad sit aliqua iusta causa, vt puta, vel quod decepti, vel simpliciter inducti peccauerunt: prout accidit illi Clerico, de quo in dicto cap. 2. de sortileg. qui bono zelo, & simplicitate confitit sortilegia non hæreticalia pro inueniendis rebus Ecclesiæ subtractis: alias si non adesset iusta causa, non esset minuenda pœna statuta à canonibus, Farinac. loco citato, nu. 94. Diaz. cap. 107. Ghirl. quæst. 14. n. 3.

Sic etiam puniendi sunt sortilegi, qui conficiunt sortilegia ad bonum finem, vt ad sanandum ægrotos, maleficia-
18 ros, ad soluendum aliorum sortilegiorum facturas, ad incantandum imbres. ne noceant legetibus, arboribus, animalibus, & similibus, qui si sunt Clerici pœna depositionis, priuationis beneficiorum puniuntur, dicto cap. si quis Episcopus, 26. q. 5. Ghirl. quæst. 11. n. 3. & sequentibus: laici vero prima vice excommunicantur, & pro alijs vicibus fustigantur, vel si sunt nobiles, religantur, & alijs pœnis arbitrio Iudicis puniuntur, licet de iure ciuili isti sortilegi non puniantur, l. eorum. §. 1. & ibi Bart. C. de malefic. & Methem. secus de iure canonico: quia Ecclesia ista remedia, etiam quod fiunt ad bonum finem, summopere abhorret, cap. nec mirum, §. ad hæc, 26. q. 5. cap. admoneant, 26. q. 7. Farinac. loc. cit. num. 95. quia non licet maleficium maleficio auferre: sed ad irratione, oratione, ieiunio, elemosinis, & alijs pijs operibus,
vel

vel auferendo res, in quibus consistit maleficium, Cart. & Nauar. in Manual. cap. 11. n. 29. Siluest. in verb. maleficium, q. 8. Angel. in verb. superstitiq, §. 13.

Sed hodie contra Astrologos iudiciarios, habemus Bullam Sixti Quinti, quæ incipit. *Cœli, & Terræ conditor Deus.* Romæ die 5. Ianuarij 1585. vbi: multum inuehitur contra Astrologiam iudiciariam recens in compendio in principio omnia mala, quæ in sortilegijs, & incantationibus concurrunt, & postea statuit in hæc verba.

Hæc perpetuò valitura Constitutione Apostolica auctoritate statuimus, & mandamus, vt tam Astrologos Mathematicos, & alios quoscumq; dictæ iudiciariæ Astrologiæ artem, præterquam circa agriculturam, nauigationem, & rem medicam in posterum exercentes, aut facientes iudicia, & natiuitates hominum, quibus de futuris contingētibus successibus fortuitisq; casibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus aliquid euenturum affirmare audent: etiam si id se non certò affirmare asserant, aut protestentur, quam contra alios vtriusq; sexus, qui supradictas damnatas, vanas, fallaces, & perniciosas diuinandi artes, siue scientias exercent, profitentur, & docent, aut discunt, quæ huiusmodi illicitas diuinationes, sortilegia, superstitiones, veneficia, incantationes, ac præmissa detestanda scelera, & delicta, vt præfertur, faciunt: aut in eis se quomodolibet intromittunt, cuiuscumq; dignitatis, gradus, & conditionis existant, tam Episcopi, & Prælati, Superiores, & alij Ordinarij locorum, quàm Inquisitores hæreticæ prauitatis vbiq; locorum deputati, etiam si in plerisq; & his casibus antea non procedebant, aut procedere non valebant, diligentius inquirant & procedant, atq; in eos seuerius canonicis poenis, & alijs eorum arbitrio animaduertant. Prohibentes omnes, & singulos libros, opera, & tractatus huiusmodi Astrologiæ iudiciariæ, Geomantiæ, Necromantiæ, Hydromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, Artis magicæ, aut in quibus sortilegia, Veneficia, Auguria, Auspicia execrabiles incantationes,

tionēs, ac superstitiones continent, ac vt supra in memorato Indice interdictos sub censuris, & pœnis in eo contentis à quibuscumq; Christi fidelibus, legi, aut quomodolibet retineri: sed illos Episcopis, & Ordinarijs locorum, vel Inquisitoribus prædictis præsentari, & consignari, debere. Et nihilominus eadem auctoritate statuimus, & mandamus, vt contra scienter legentes, aut retinentes libros, & scripta huiusmodi, seù in quibus talia continentur, similiter Inquisitores ijdem liberè, & licitè procedāt, ac procedere, & pœnis condignis punire, & coercere possint. Non obstantibus, & cæter.

Per dictam ergo Bullam Sixti Quinti sortilegi, malefici, 20 & venefici subsunt iurisdictioni iudicum Ecclesiasticorum, & eorum cognitio spectat maximè ad Inquisitores, cuiuscumq; sint generis sortilegia; quia in dicta Bulla non fit distinctio, an sint hæreticalia, vel non. idèò quomodocumq; sint ad iudices Ecclesiasticos cognitio huiusmodi spectat, Pagn. in cōment. 67. ad Director. part. 2. vide Abb. in dicto cap. 2. de sortileg. per quam Bullam omnes Diuinatores puniendos esse, eorumq; punitionem ad Inquisitionē spectare constat. & nota, quòd isti Diuinatores dicuntur diuini, quasi Deo pleni; nam diuinitate se esse plenos simulant, & astutia quadam fraudulenta hominibus futura coniectant, cap. igitur 26. q. 4. & est quando quis sibi cognitionē earum rerū indebitis modis, & varijs sibi arrogat, quæ ad solū Deū spectat: & varia est diuinatio, vt in dicta Bulla, nam aliquando dicitur Geomantia, & est diuinatio illa, quæ fit in elemento terræ, dicta à geos quod est terra, & mantia diuinatio: & tunc est, quando Dæmon docet per signa quædā apparentia in corporibus terrestribus, vt in ligno, ferro, lapide, & huiusmodi. Necromantia est diuinatio, vt quando fit in mortuis dicta à necros, quod est mortuum, & mantia diuinatio, vt quando Dæmon adhibito sanguine, & certis carminibus, videtur mortui resurgere, loqui, & futura docere; quamuis enim Dæmon nullam animam reuocare possit ad
hunc

hunc mundum, fingit tamen esse mortuum assumēdo corpus, ac si anima esset, Sair. in clau. regia lib. 4. cap. 5. n. 10. Hydromantia est, quæ fit in aqua, dicta ab hydor, quod est aqua: & est quando Dæmō docet futura per signa quædam, & figuras apparētes in aquis. Pyromantia est diuinitio, quæ fit in igne, dicta à pyron, quod est ignis: quando scillicet Dæmon docet futura per figuras apparentes in igne. Onomantia est diuinitio, quæ fit à voce animalium dicta à græco onoma, quod est vox, seu sonus, vt balatus ouium, mugitus bouum, & huiusmodi. Chiromantia est diuinitio, quæ fit ex lineamentis manuum hominis dicta à chiros, quod est manus, & mantia diuinitio: quæ omnia vitanda sunt à Christianis, & omni penitus execratione reijcienda, atq; damnanda, vt in cap. nec mirum 26. q. 5. & cap. igitur 26. q. 4. & d. Bulla Sixti V.

Et quia isti sortilegi, lamiz, & strigæ sæpè incidunt in manus iudicū Ecclesiasticorum, quarum aliqua nominat alias socias: Queritur, an dictū illius faciat inditium ad torturam contra nominatam, vel saltē ad inquirendum? Resp. quòd aut deponit de delictis commissis tempore, quo erat in illa Diabolica congregatione nocturna, & deponit se tunc vidisse: & isto casu non facit inditium, neq; ad inquisitionem specialem; quia isti sortilegi, & strigæ quando reperiuntur in illis choreis, & tripudijs nocturnis, Dæmonū illusionibus deceptæ, multa eorum ludificatione, & arte vident, quæ falsa, & ficta sunt, & ipsæ lamiz existimant vera esse, vnde male faciunt iudices, qui ad solam lamiz depositionem torquent. Aut deponit de delictis commissis alio tempore, & tunc potest facere aliquam fidem, Simanc. de catholic. institut. tit. 37. n. 15. Sigismund. Scacc. in tract. de caus. civil. crim. & hæretic. cap. 82. n. 10.

Sed quæro de duobus. Primò, an isti sortilegi, lamiz, seu strigæ possint mutare humana corpora in bestias? Secundò, an corporaliter, & verè per aerem deferantur per Dæmonem, vel imaginariè, & in spiritu deludantur? Respond. & quoad

& quoad primum dico, vt supra, n. 3. dixi, quòd per præstigi-
um videntur trāsmutare corpora humana: sed id non fit
verè, sed apparentèr Dæmone illudente oculos inspicien-
tium per mutationem organi fantasiz: & intrant domos re-
seratas; quia Dæmon aperit ianuas, & obstacula remouet:
& isti maledicti fortilegi solent occidere pueros, & maxima
pars istarum strigarum est fæminarum, quæ committunt
innumeras luxurias hæc omnia sunt horrenda, & grauissima
digna pœna, Cardinal. Tolet. in instruct. sacerd. lib. 4.
cap. 16. num. 10.

Quoad secundum dico, quòd ista quæstio est antiqua, &
23 famosa: & multi tenuerunt, quòd non deferuntur in cor-
pore, sed tantum in mente, & spiritu deluduntur per vulga-
rum tex. qui videtur hoc expressè decidere in cap. Episco-
pi 26. q. 5. vbi dicitur, quod quædam sceleratæ mulieres re-
tro post Sathanam conuersæ Dæmonum illusionibus, &
phantasmatibus tam grauiter seductæ sunt, quòd credunt
se cum Diana Dea paganorum, vel Herodiade nocturnis
choris equitare super quasdam bestias, & multarum terra-
rum spatia intempestæ noctis silentio pertransire, vbi tex.
improbando opinionem sequitur dicens, hæc vera esse cre-
dunt, & credèdo à recta fide deuiant; ex quo sequitur, quòd
non corporalitèr, sed in mente, & spiritu deluduntur. Alij
dixerunt, quòd realitèr, & corporalitèr deferuntur: & ista
est magis cõmunis, & vera opinio, & ad tex. in dicto cap.
Episcopi responderetur, quòd ille tex. non loquitur de ista
secta: sed de alia longè diuersa ab ista, vt per Ghirland. in
dicto tract. de fortileg. quæst. septima, vbi dat intellectum ad
dictum tex. & auctoritatibus, & exemplis probat verè, rea-
litèr, & corporalitèr istas maledictas strigas per Dæmonem
deferri ad congregationes nocturnas; quia certum est ho-
mines ab vno loco ad alium à Dæmone posse deferri, &
ratio est, quia materialia, & corporea, quantum ad motum
localem obediunt Angelis: tam bonis, quàm malis ad nu-
tum; & in Dæmonibus naturalia permanerunt illæsa, & in
sua

sua prima perfectione, & de Angelis bonis habemus exemplum, Abacuc: Daniel. cap. 15. & de Philippo act. cap. 6. & de malis habemus exemplum Simonis Magi, qui magicis artibus à Dæmonibus visibilitèr per aerem, quasi cælum conscenderet, se portare fecit: quem Petrus, & Paulus orationibus de sublimi aere deposuerunt, & cadens fracto corpore expiravit; Cosmi Philiar. in tract. de offic. sacer. part. 2. lib. 3. cap. 7. vbi dicit dictum cap. Episcopi esse suspectum, & patet auctoritatis, licet sit in corpore Decretorum; nam ea, quæ in Decretis sunt habent auctoritatem eorum, quorum sunt; est enim congestum ex diuersis auctoritatibus Summorum Pontificum, Conciliorum; & Sanctorum. & multa in ea inserta, sunt apocriphas, quæ nomine Patrum prænotantur, & à Doctoribus, & glos. non exponuntur, & dictum cap. potest annumerari inter Paleas; nam ascribitur Concilio Ancirano: & in ipso Concilio nunquam fuit inuentum neq; in manuscripto, neq; in impresso, neq; in græco, neq; in latino: sed ab illis, qui ediderunt tomos Conciliorum, ponitur post decreta, & subscriptiones Patrum dicti Concilij Ancirani, tamquam repertum in quodam libello antiquo sexdecim librorum partialium ex sola auctoritate dicti libelli: & ita testantur ibidem, qui tomos Conciliorum ediderunt: & ita etiam notatur supra, & ante dictum cap. Episcopi in libro Decretorum nouitèr correcto, & iussu Gregorij Decimi tertij impresso, vt patet ex eius lectura, hæc Cosm. Philiar. loco citato: remanet ergo vera conclusio, quod strige, lamie, & sortilegi verè, & corporalitèr deferuntur, intrant domos clausas, Dæmone aperiente ianuas, & obstacula remouente: salua tamen sententia sanctæ Romanæ Ecclesiæ, cui me submitto.

Demùm notandum est, quod licet illi sortilegi, malefici, & strige possint ingredi, & egredi ex domibus resecratis, vt supra: non tamen possunt à carceribus egredi, vt euadant à manibus iudicium, & pœnas effugiant: cuius rei duas rationes assignat Ghirlan. quæst. noua: prima est; quia Dæmon, qui

qui nihil auidius cupit, quam animas lucrari, & ad infernum trahere, cum primum videt maleficum apprehensum, nihil aliud quærit, nisi vt anima illius seperetur à corpore, & sic ipsum non adiuuat; secunda ratio est, quia tunc diuina iustitia non permittit Dæmonem posse potentiam naturalem exercere in illos, allegat, S. Thom. in tract. quæst. part. 5. in tit. de mirabilib. & Doctores in cap. nec mirum 26. q. 5.

Sed post hæc scripta fuit edita quædam Constitutio Sanctissimi D. N. Gregorij XV. aduersus maleficia, seu sortilegia committentes tenoris, videlicet.

Gregorius Papa XV. ad perpetuam rei memoriã. **25** Omnipotentis Dei Saluatoris nostri, qui vt hominem à laqueis Diaboli liberaret, crucem subire dignatus est vices, quamquam immeriti gerentes in terris, in id summo Audio iuxta creditum nobis desuper Apostolicæ seruitutis officium incumbimus, vt gregem Dominicum inextimabili pretio redemptum aduersus Sathanæ fraudes defendimus, eiusdem officij partes desuper interponendo, prout conspiciamus in Dominico salubritèr expedire. Sanè nonnulli suæ conditionis obliti, & sollempnis sponsonis ab ijs factæ cum in Christi gregem per sacrum regenerationis lauacrum asciti fuerunt, Sathanæ, cui renuntiauerunt, artibus, maleficijs, superstitionibus, ac nefarijs inuentis operam dare non verentur: quinimò magistrum immitates, qui capitali odio, quo humanum genus prosequitur, hominibus insidiari nunquam cessat, proximum varijs modis lædere, animas verò suas perdere nō timent. Qua propter vt tam exitiosa scelera à Christi fidelibus arceantur, grauioribus pœnis vindicanda duximus. Motu itaq; proprio, & ex certa scientia ac matura deliberatione nostris, deq; Apostolicæ potestatis plenitudine tenore præsentium decernimus, præcipimus, & mandamus, vt constituto, quòd aliquis pactum cum Diabolo fecerit, & à fide apostatando, maleficijs, seu sortilegijs, vnam seu plures personas, ita læserit, vt ex maleficio, vel sortilegio mors sequuta sit, etiam pro primo lapsu, Curie seculari tradatur

debitis pœnis puniendus. Qui verò similiter apostatando cum Diabolo, vt præfertur, pactum fecerit, & maleficium, seu sortilegium commiserit, ex quo mors sequuta non sit: infirmitas tamen, diuortia, impotentia generandi, siue animalibus, frugibus damnû, vel alijs fructibus notabile pro- uenerit, muro claudi, siue perperuis carceribus in sanctæ In- quisitionis officio, vbi illud existit, fabricandis, mancipari debeat. Qui verò similiû delinquētium notitiã habuerint, eos Episcopis, siue Inquisitori denũtiare teneãtur: nõ obstã- tibus Cõstitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis. cæte- risq; cõtrarijs quibuscumq; & cæter. Datũ Romę apud san- ctum Petrum sub annulo Piscatoris die 20. Martij 1623. Pontificatus nostri anno tertio. Publicata Romæ die 21. Martij 1623.

Et propterea Episcopus debet inquirere istos maleficos, & sacrilegos, & eos persequi, & à Ciuitate, & Diœcesi eos eijcere, & expellere: vt habetur in cap. Episcopi, & cap. ido- lorum, 26. q. 7. per totum, ex quo consulentes Ariolos, Au- ruspicces, & incantatores ipso facto sunt excomunicati, cap. si quis Ariolos, 26. q. 5. sicut etiam fabricantes, vel curantes, vt fabricentur imagines, anuli, pliale, speculum ad Dẽmo- nes inuocandum, & ab eis responsa petendum per extra- uag. Ioann. Vigefimi Secundi, quæ est impressa in Director. Inquisit. 2. part. q. 4. 5. nam nec maleficia tolli per alia huius- modi debent: sed per preces ad Deum adhibitas, & per pœ- nitentiæ, & Eucharistiæ frequentationem, & exorcismata, cap. fin. 33. q. 1. & tot. tit. de frigi, & malefic. destrui tamen possunt ea, per quæ maleficia facta sunt, vt imagines, sine ta- men vlla Dẽmonum inuocatione, Nauar. in Manual. cap. 2. n. 29. & est communis opinio Doctorum, Vgolin. de offic. & potest. Episcop. part. 1. cap. 6. §. 1. n. 9.

Item imagines Sanctorum non sunt pingendæ, & ornan- dæ lasciuia vetustate, & procaci, vt per Concil. Trident. sess. 25. de inuoc. & veneratione Sanctorum, ad quod aduer- tere debent Episcopi, sicut etiam nec miracula falsa pro- mulgari

mulgari permittant: & ita de Reliquijs Sanctorum: vbi dubitatur, an tales sint, & quid faciendum sit, Concil. Trident. 28 loco citato docet: Episcopus ergo quando imaginem aliquam miracula facere audit, debet prohibere concursum populi, & ocludere imaginem quousq; cum Theologis, & pijs viris iudicetur, an miracula sint vera, Marc. Ant. Genues. Epif. Mont. Maran. in Manual. Pastor. cap 83. & de imaginibus Sanctorum, vide Paul. Fusc. de, visit. Ecclef. lib. 1. cap. 9. Vgolin. de offic. & potest. Epif. loco citato, n. 14.

DE EO, QUI POST PATRATVM DELICTVM SE
Clericauit. Cap. XXXVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 **C**lericus vel Monachus effectus, post patratum crimen à quo est puniendus.
- 2 Tempus delicti, an debeat attendi, vel presens.
- 3 Fraus quomodo cognoscatur in eo, qui clericatur post delictum.
- 4 Clericus si cum iuramento offerat se emisisse votum, ante delictum de se clericando, an ei credatur.
- 5 Iuramento asserentis statatur in his, qua in animo consistunt.
- 6 Clericatus non est conferendus nisi ijs, qui probabiliter illum suscipiunt non animo fugiendi iudicium seculare.
- 7 Clericus etiam cum fraude fugiendi iudicium seculare effectus, non punitur à iudice seculari.
- 8 Clericus effectus post delictum, si initiatur sacris in totum eximitur à iurisdictione iudicis laici.
- 9 Laico effecto Clerico post praestitam cautionem de se presentando, an eius fideiussores sint liberati.
- 10 Laicus qui se obligauit pœnes alicui Curia Secularis, si efficiatur Clericus an declinet forum.

1 **A**N Laicus, qui post patratum delictum assumpsit Clericatum, vel Monachus effectus sit, eximatur à iurisdictione, & potestate Iudicis secularis. Varia est Doctorum sententia: sed pro concordia deueniunt ad hanc distinctionem, aut qui se clericauit, vel Religionem ingressus est post

com.

commissum delictum, hoc fecit animo, & cum fraude fugiendi iudicium seculare, & puniendus est à Iudice seculari, Angel. & Alberic. in l. hos accusare, §. hoc beneficio, ff. de accusat. Bart. in l. 1. ff. de poen. & in l. cum quidam puella, vbi etiã Ial. ff. de iurisdic. omn. Iudic. Abb. & alij in cap. vnico, de obligat. ad ratio, & Dec. conf. 130. Couar. pract. quæst. cap. 3 l. n. 4. Viu. commun. opin. in verb. Cleric. Clar. quæst. 36. n. 38. Cardin. Alban. in lucubrat. ad Bart. in d. l. cum quidam puella, Vine. de Franch. decif. 209. Farinac. tit. de Inquisitione, quæst. 8. 104. Aut se clericauit absq; tali fraude: sed simpliciter animo seruiendi Deo: & tunc absq; dubio est exemptus à potestate, & iurisdictione Iudicis secularis: & per Iudicem Ecclesiasticum est puniendus, Plazz. in epitom. delictor. lib. 1. cap. 35. n. 1. Oldr. conf. 4. Flãm. Cartar. in tract. de exequut. senten. cap. fin. n. 308. vbi refert aliorum Doctorum sententias; & ista est magis communis opinio, quæ clare probatur in dicta l. hos accusare, §. hoc beneficio, vers. ite magistratum, & vers. dum non retractandi causa, ff. de accusat. & in l. si quis decurso, C. de fals. & in l. 1. C. qui militar. nõ poss. & in l. si maritus, §. legis, ff. de adulter. & in l. fin. ff. de remilitar. Farinac. loco citato, n. 104. quia inspicitur tempus delicti, l. 1. ff. de poen. iniuriarum extimatio, ff. de iniur. & dicta l. si quis Decurio in fin. vbi habetur, quod licet Decurio non possit torqueri: nihil hominis posset torqueri, si commississet delictum, antequam esset Decurio. hinc est quod per Sacrum Consilium teste Grammatico decif. 10. fuit decisum debere remitti Iudici Ecclesiastico illum, qui dum esset Clericus, deliquerat, & postea renuntianerat clericatu, quia in casu præposito attenditur tempus commissi delicti, Alex. in l. nemo potest, n. 31. ff. de legat. 1. & in conf. 8. lib. 1. & tunc dicitur clericatum fuisse assumptum in fraude, si illum assumpsit statim post commissum delictum; ex vicinitate enim actus coniecturatur fraus, Bart. in l. post contractum, n. 8. de donat. Mascard. de probat. conclus. 815. n. 4. item dicitur quod in fraudem se clericare si post diffamationem,

nem,

nem, accusationem, vel inquisitionem: & eo magis si post citationem assumpsit clericatum, Boss. in tit. de for. compet. n. 26. & 38. Bart. & alij in l. si quis postea, ff. de iudic. Co-uar. dicto cap. 31. n. 4. Viu. cōmun. opin. in verb. clericus vers. Ordo ecclesiasticus, Clar. d. qualt. 36. n. 39. Farinac. loco citato, n. 110. qui testatur de communi.

Sed quid, si quis asserat cum iuramento se emisisse votū clericandi ante commissum delictum, an ex hoc excludatur fraus? Respond. quod licet in his, quæ in animo consistunt, prout est votum, stetur iuramento iurantis, glos. in §. alia instit. de act. & in cap. significasti, il. 2. in verb. credendum, de homicid. & in cap. si vero, il. 2. in verb. propria, de sentent. excom. Bart. in l. interdum, §. qui finem, ff. de furt. & in l. 1. C. an seru. pro suo fact. Ias. in dicta l. cum quædam puell., de iurisdic. omni. iudic. Viu. commun. opin. in verb. clericus, vers. ordo ecclesiasticus: dicit hęc esse magis cōmunē opinionē, quod excluditur fraus: & quod secundum talē opinionem fuit aliàs resolutum, & obseruatum in Ciuitate Aquilæ: tamen alij, & melius dixerunt, quod non sufficit solum iuramentum ipsius vouentis: sed etiam requiritur aliqua alia probatio, etiam non plena, puta si reus ante commissum delictum fassus esset extraiudicialitè se fecisse tale votum, vel si concurrat aliqua alia præsumptio, vt si iuraret se fecisse votum clericandi, vel intrandi Religionem, eo tempore, quo euasit periculum grauis infirmitatis, naufragij, vel alterius periculi, Abb. in cap. quosdam, de præsumpt. Felin. in cap. cognoscentes, n. 14. & ibi Dec. de constit. quæ opinio videtur verior: aliàs resultaret magnam absurdum, si solo iuramento staretur; nam qui effectus est clericus post delictum, vt effugeret forum seculare, milies peieraret, maximè his miserrimis temporibus, se tale votum fecisse: nec obstant, quod ea, quæ in animo consistunt, probantur iuramento asserentis; quia hęc probatio non habet locum, quando agitur de graui præiudicio: nam tunc requiritur plenior probatio, Abb. Felin. & Dec. loco citato; quia in hoc tractatur de iurisdic.

jurisdictione, & de Republicæ læsione, & de graui præiudicio, Gemin. in cap. eos de temp. ordinat. & est tex. in cap. ex insinuatione, & ibi glos. in verb. Clerici, de procurat. Farinac. loco citato, n. 124. Cassan. in consuetud. Burgund. in tit. des iustices rub. 1. n. 68. vbi dicit, quod prima opinio non seruatur à iudicibus nostri tēporis, idem Vincent. de Frāch. decis. 449. n. 2. hinc est, quod nouissime, & sanctissime per Concil. Trident. sess. 23. cap. 4. de reformat. statutum est neminem prima tonsura esse initiandum, de quo probabilis coniectura sit, cum iudicij sæcularis fraude fugiendi: sed vt Deo fidelem cultum præstet, hoc genus vitæ eligisse.

Sed notandum est, quod licet in casu, quo quis clericatū cum fraude fugiendi iudicium sæculare assumpsit, possit à iudice laico causa cognosci: tamen non corporaliter, nec contra personam: sed tantum in bonis contra reum procedere potest; nam dicunt Doctores, quod Index sæcularis erit Index cause, & non personæ, Bart. in l. ff. de pan. Boss. tit. de foro. compet. n. 144. Abb. in cap. 1. n. 11. de obligat. ratiocin. & ibi Jo. Andr. Archid. in cap. 1. tit. q. 1. speculat. in tit. de reo verif. Sed quid est, Luc. de Penn. in l. fin. C. de veteran. lib. 12. Farinac. tit. de inquisit. quæst. 8. n. 107. vbi dicit hanc esse communem opinionem, Vinc. de Franch. decis. 209. & de cis. 384. Veruntamen si quis assumeret ordines sacros, vel fecerit professionem in aliqua approbata Religione, tunc etiā quod in fraudem fugiendi sæculare iudicium hic fecerit, Index sæcularis omnino erit incompertens: etiā quoad bona, sed Ecclesiasticus, Boss. dicto tit. de foro competent. n. 144. Federic. de Sen. conf. 97. l. fin. d. q. 1. cum quadam puella, ff. de iurisdic. omni. iudic. Mass. singular. 534. & est communis opinio, de qua testatur Farinac. dicto tit. de inquisitione quæst. 8. n. 106.

Sed pone, quod aliquis eū esset laicus, fuit inquisitus, de aliquo delicto, qui fuit à iudice suo laico habitatus, & sub fideiussoribus relatus de se presentando infra certum tempus, vel toties quoties, & post præstitam dictam cautionem officia-

efficiatur Clericus, an fideiussoris sint liberati; ita vt non teneantur amplius illum representare? Respond. ex quo principalis mutauit statum, cum effectus fuerit Clericus, sunt liberati, l. sed & si quis, ff. si quis caution. l. si decesserit, ff. qui satisdar. cog. & ratio est; quia mortuo principali naturaliter, vel ciuilitate fideiussor non potest adimplere illud factum representandi; nam sicut mortuus, vel deportatus non potest esse naturaliter in iudicio, ita Clericus in iudicio seculari, etiam si voluerit, cap. diligenti, de foro competent. Marsil. in rubric. de fideiuss. quæst. 12. n. 110. vbi in terminis huius quæstionis dicit, quod fideiussor laici post assumptum clericatum per ipsum laicum principalem, est liberatus à fideiussione, allegat tex. in l. defensiones, C. de except. Verūtamen si fideiussor se obligaret de soluendo quicquid fuerit iudicatum, vel ad aliquam quantitatem: & tunc si principalis efficeretur Clericus, fideiussor non est liberatus, sed tenetur ad promissa, l. si vere, ff. qui satisdar. cog. l. 1. C. de fideiuss. quia licet principalis mutet statum: tamen eius fideiussor potest adimplere. quæ promisit, Bart. in dicta l. si vero, Muscatell. in tract. de fideiuss. modo decimo nono, n. 17. & quæst. nona à n. 34. vsq; ad fin. Farinac. tit. de carcer. n. 37. vbi dicit, quod hæc est magis communis opinio, Horat. Lucius inter consilia criminal. diuers. cons. 163. n. 11. vol. 1. vbi autoritate, S. Thomæ 2. 2. q. 100. art. 3. dicit excusari quæ ab obseruantia promissorum, quando mutatae sunt conditiones personarum arg. l. si filius, ff. de tut. & rat. distr. Rainal. Perusin. inter eadem consil. crim. cons. 194. n. 3. lib. 1. Felix Phebeus de Asculo inter eadem consil. crim. consil. vltim. n. 45. lib. 2.

Et quid si laicus, qui se obligauit penes acta Curie secularis, si efficiatur clericus, an declinet forū? Resp. quod Vinc. de Franch. decis. 636. tenet esse remittendum iudici Ecclesiastico, licet causa non fuerit decisa

DE STATVTIS ECCLESIA RV M, QVI BV S
cauetur, nè exteri admittantur ad gremium Capituli.
Cap. XXXVIII.

S Y M M A R I V M .

- 1 **E** Piscope possunt in eorum mensibus quacunq; beneficia non reseruata, conferre.
- 2 Beneficia non sunt possidenda iure hereditatio.
- 3 Episcopus, & Capitulum non possunt statuere contra ius.
- 4 Episcopus conferens præbendas ciuibus sibi non præiudicat, ut nõ possit in posterum conferre alienigenis.
- 5 Consuetudo rationabilis, qua dicitur.
- 6 Consuetudo, nè admittantur exteri ad præbendas, est de iure diuino, & num. 18.
- 7 Intellectus adtex. in cap. ad decorem de institut.
- 8 Episcopus de iure communi non potest solus sine Capitulo disponere de Canonicatibus.
- 9 Consuetudo redacta in scriptis probatur per ipsammet scripturã.
- 10 Consensus siue tacitus, siue expressus facit valere statutum.
- 11 Capitulum accedente Episcopi consensu potest imponere onus præbendis vacaturis.
- 12 Vnaquaq; res eo vinculo dissolueda est, quo fuit alligata.
- 13 Quæstio noua oriri non debet super ijs, qua per obseruantiam definita sunt.
- 14 Eleemosyna debet fieri ciuibus potius, quam exteris.
- 15 Statutum factum à Capitulo de consensu Episcopi valet.
- 16 Capitulum est tunc quando est congregatum.
- 17 Episcopus, & Capitulum possunt augere numerum Canonicorum, sed Canonici nouiter creati non possunt deferre insignia Canonicatus absq; licentia Sedis Apostolicæ.
- 18 Præbenda sunt conferenda potius ciuibus, quam exteris.

CVM in Ecclesia nostra Cathedrali Montispelusi inter alia statuta cõfirmata per prædecessores Episcopos, & longæua consuetudine præscripta, adfit, ne recipiantur, nec admittantur exteri ad Dignitates Canonicatus, præbendas, & nec ad gremium eiusdem Ecclesiæ: sed tãtum ciues, & origi-

& originarij Ciuitatis. Quidam autem Episcopus in visita-
tione reuocauit statutum prædictum prætendens conferre
quendam Canonicatum cuidam suo familiari extent. Qua-
situm fuit, an potuisset.

Pro Episcopo, quòd potuerit reuocare dictum statutum,
1 licet longæua consuetudine obseruatum, adducitur, quòd
Episcopus habet intentionem fundatam in iure; nam de iu-
re potest in eius Diocesi beneficia quæcumq; vacantia in
suis mensibus, & Apostolicæ sedi non reseruata personis
idoneis ad eius beneplacitum conferre, cap. 2. de concess.
præbend. cap. nullus il. 1. 16. q. 7. Gonzal. in primo §. pro-
hem. n. 20. super octaua regula Cancellariæ Apostolicæ; &
cum in huiusmodi possessione, vel quasi reperitur, est in ea
manutendus: & sic bene potuit reuocare dictum statutum,
& consuetudinem, ne recipiantur exteri, nec beneficia-
rii, nisi originarij ex eadem Ciuitate: si quidẽ hoc repugnat
2 sacris canonibus, cap. ad decorem, de institut. quia benefi-
cia non sunt hæreditario iure possidenda, cap. pleriq; & ibi
Archid. & Gemin. cap. Episcopi, & cap. Apostolica 3. q. 1. sed
benemeritis vñdecumq; originem trahentibus sunt confè-
renda; idè cum iam statutum prædictum sit contra ius, ac
non potest ex ordinatione Capituli, & autoritate Episcopi
3 vires accipere, ex quò eorum iurisdicctio non se extendit
ad statuendum contra ius, cap. quod super his, de maior. &
obediens vbi Abb. n. 1. & Felin. n. 2. & Io. Andr. n. 4. vers.
Hoc statum est de iure canonico, Aret. conf. 23. n. 12.

Nec obstat, quod ista non est noua constitutio: sed mul-
4 to antea iam edita, & ab alijs Episcopis confirmata; quia
cum sit contra ius, nempe, contra dictum, cap. ad decorem,
de institut. non habet robur, cum sit nulla, & inualida dicto
cap. quod super his, de maior. & obediens & ibi Abb. in 2.
notab. & Felin. late, n. 2. glos. in cap. fin. in verb. figura, de
heretic. lib. 6. Alex. conf. 109. & fuit resolutum in vna Tole-
tana Canonicatus coram Clemente Octauo. Nec potest af-
firmare vires ex asserta consuetudine conferendi ciuibus

naturalibus, exclusis alienigenis; quia talis consuetudo non est probata, ex eo enim quod Episcopi vacantes præbendas, & canonicatus nõ contulerint alienigenis, nõ est introducta consuetudo prohibitiua, & exclusiua collationem alienigenis, ex duobus. Primò; quia cum Episcopus potuisset conferre originario, vel extero, ex collationibus factis originarijs, non est acquisitum ius contra Episcopum, quod conferre debeat in futurum ciuibus, & non exteris; quia ex actibus facultatiuis non inducitur consuetudo idem faciendi in futurum, l. proculus. ff. de dam. infect. l. 1. §. deniq; l. si in fundo meo, ff. de aqu. plu. arcen. Cyn. in l. 1. & 2. C. de seruit. & aqu. idem in l. 2. C. quæ sit long. consuetud. Innoc. in cap. cũ in Ecclesia Sutrina: vbi post alios, Rip. n. 43. de caus. possess. & propriet. Secundò: quia cũ Episcopus possit conferre extraneo, ex mille collationibus factis ciuibus, non præsumitur ius negatiuum, & prohibitiuum: nisi probetur prohibitio, & quod Episcopus acquieuerit prohibitioni, Bart. post glos. in l. qui luminibus, ff. de seruit. & in l. 1. n. 1. C. de seruit. vbi Bal. n. 8. las. in l. quominus, n. 3. ff. de sum. Rip. in dicto cap. cum in Ecclesia Sutrina, n. 50.

His tamen non obstantibus tenendum est Episcopum non potuisse reuocare dictum statutum, prout reuocauit mediante decreto, in quo sunt ista verba. Consuetudine in contrarium etiam immemorabili non obstante.

Et in primis est aduertendum circa hoc statutum consuetudine præscriptum, quod Episcopus totum fundamentum facit super eo, quod hoc statutum, vel consuetudo sit irrationabilis, & contra ius, nempe, contra tex. in dicto cap. ad decorem, de institut. quod fundamentum facile corrumpit; quia cum illa dicatur rationabilis consuetudo, quæ non habet rationem naturalem repugnantem, cap. frustra, dist. 8. sed hæc consuetudo conscripta, & rationabilis iuri, & rationi consona censetur per ea, quæ plenè scripsit, Mandos. super Regula decimasexta Cancellariæ Apostolicæ de concurrentibus super beneficio, quæst. 397 & in Regula vigesima de

+ q. 43
p. 43

ma, de idiomate, quæst. 1. n. 11. & in Regula decima nona, de infirmis beneficia resignantibus, quæst. 15. a n. 14. usq; ad 22. vbi concludit, quod non solum est rationi, & iuri conforme: sed etiam de iure diuino, quod oriundo non oriundo præfertur: & respondens ad dictum cap. ad decorem, dicit, quod ille tex. procedit de deficientibus civibus, quando oporteat extraneos institui: prout etiam à Doctoribus summatur: secus si adsunt ciues originarij idonei, insuper dictum cap. nil aliud disponit, nisi quod quãdo in Ecclesijs extraneos oportet institui, non debent institui clerici certe originis: prout faciebat ille Patriarcha Constantinopolitanus, quod cum in illis Ecclesijs nulli adessent ciues, aliarum nationum clericos spernens, Venetos tantum in Constantinopolitanis Ecclesijs collocabat: licet etiam aliarum nationum debebat instituire, ex quo nulli ibi erant clerici oriundi; quia terra erat de nouo ad fidem conuersa, vt dicit additio, Io. Andr. & Cardin. secus est, quando adsunt clerici ciues idonei, tex. est, & ibi glos. notab. in cap. nullus inuitis, dist. 61. Feder. Scot. resp. x. n. 5. vol. 2. lib. 5. quia Canonicus de gremio præfertur extraneo, cap. Archidiaconum, dist. 85. & ibi glos. notabilis in verb. singularũ: & quod beneficia sint conferenda clericis, de patria, si idonei ibi sint, & forensibus præferri, tenet etiam Dec. in cap. discernimus, n. 41. de iudic. & de iure præsumitur, quod semper adsint in Ecclesijs aliqui digni, d. cap. nullus inuitis, vbi glos.

Nec obstant in contrarium adducta: & primò nõ obstat, quod Episcopus de iure habet liberam facultatem conferendi beneficia in tota sua Diocesi; quia hoc non procedit, quãdo adest consuetudo præscripta ex concessione Episcopi, Imol. in cap. cum venissent, n. 17. de institut. nec Episcopus potest solus de iure communi sine cõsensu Capituli dispo- nere de Canonicatibus, & præbendis Ecclesiæ Cathedralis, Imol. in cap. cum Ecclesia Vulterana, n. 5. & in cap. pastoralis, n. 1. de concess. præbend. Mandos. super Regula decima nona Cancellaria, de infirmis, quæst. 14. quia collatio est cõ-
munis

munis inter Episcopum, & Capitulum, idem Mandos. in dicta Regula, 19. q. 14. n. 3. vbi multos cumulat; item quia licet Episcopus habeat potestatem conferendi beneficia in eius Diocesi, intelligitur tamen iuris ordine seruato, videlicet, quod originarij exteris præferantur, vt supra de iure clare monstratum est.

Secundo non obstat, quod huiusmodi consuetudo non sit probata; quia ex quo in rubrica dictarum Constitutionum, seu statutorum leguntur hæc verba. Constitutioni, & Consuetudini confirmatæ, & cæ. probatio euentissima dicitur, quæ resultat ex scriptura, Abb. in cap. licet, num. 12. de probat. Arotin. in l. si plures, & l. quidam testamento, ff. de vulg. & pupillar. quando enim consuetudo est redacta in scriptis, probari potest per eandem scripturam, Butr. in cap. fin. n. 66. & 67. de consuetud. & cum Episcopus illam non negat, ex quo in reuocatione dicit hæc verba. Si placuit de præterito, de futuro non placet: & propterea constitutiones, & capitula prædicta reuocamus, consuetudine in contrarium non obstante etiam immemorabili: hæc in dicto decreto; & cum confessio talis sit facta ab habente potestatem, & facultatem. dicitur probatio probata, Ias. in l. cum te transegisse, C. de probat. Dec. in cap. at si clericus in princip. de iudic. hancq; consuetudinem præscriptam, & immemorabilem non potest Episcopus reuocare, cum equiparetur privilegio concesso à Principe ex certa scientia, cap. super quibusdam, §. præterea, & ibi glos. in verb. non extat memoria, de verb. significat. l. hoc iure, §. ductus aqua, ff. de acqu. quot. estiu. Abb. & Felin. in cap. cum contingat, de foro compet. Ias. in cons. 46. n. 6. vol. primo.

Tertio non obstat, quod ius negatiuum, & prohibitiuum non præscribitur, nisi probeatur prohibitio cum æquiescentia; quia hoc procedit, quando non vsus non habet contrarium vsu: alias secus, Butr. in cap. cum tanto, de consuetud. Ias. dicto cons. 46. vltra quod consuetudo, vel præscriptio bene inducitur ex solo cursu temporis, cum a seculo consensu

sentu eius, cui præiudicatur, Abb. in cap. cum abbati, n. 9. de verb. significat.

Quartò non obstat illud, quod ex actis facultatiuis non inducitur præscriptio: & idem faciendi in tempore futuro; quia in casu nostro, vltra quod adsunt constitutiones, seu statuta, quæ dant causam præscribendi, Calder. conf. 2. n. 4. in fin. de constit. illud procedit, quando actus fit per modum facultatis, non autem per modum iuris debiti, Bart. in l. quominus, n. 26. & 27. de sum. vel quando solum tempus allegatur: secus est, quando allegatur consuetudo, in qua non solum est tempus: sed etiam tacitus, vel expressus consensus illius, cui fit præiudicium, qui consensus obligationem inducit, Host. in dicto cap. cum abbate, de verb. signific. Cald. conf. 1. de libell. oblat. & conf. 3. de his, quæ fiunt à prælat. fin. consen. capit. & conf. 3. de consuetud. vnde cum consensus Episcopi siue tacitus, siue expressus faciat valere statutum Capituli, utiq; fuit præscriptum spatio quadraginta annorum, glos. in cap. fin. in verb. consuetudo, de consuet. lib. 6. Cald. d. conf. 2. n. 3. Quare cum dictus Episcopus non poterit dictam constitutionem reuocare, Abb. conf. 67. part. 1. n. 3. in fin. Henric. Boic. in cap. examinato, n. 2. de confirm. vtil. vel inutil. dicendum est proculdubio reuocationem dicti statuti esse nullam, & inualem: & insuper de validitate dicti statuti nullatenus est dubitandum; quia confirmatio Superioris robur, & vires tribuit: licet statutum iurisdictionem ipsius respiciat, & tangat; qui enim confirmat, tribuere dicitur, Bart. in l. & quia, ff. de iurisdic. omni. iud. Arg. cap. 1. & 2. de confirm. vtil. vel inutil. Anchar. conf. 389.

Quod autem Capitulum accedente Episcopi consensu possit præbendis in posterum vacaturis onus imponere in præiudicium futurorum Canonicorum, nulli dubium est, cap. significatum, de præben. immo si Capitulum eodæ statutum de rebus spectantibus extra statum Capituli cum consensu Episcopi valet, Abb. in cap. 1. n. 14. de his, quæ fiunt à maior. part. capit. Innocent. in cap. cum consuetudinis, de consue-

consuetud. & tanto magis valet hoc statutum; quia non semel tantum: sed per plures vices fuit confirmatum per plures prædecessores Episcopos: quæ iterata confirmatio indicat enixam, ac deliberatam confirmantium voluntatem.

Et quod hanc constitutionem, & inueteratam consuetudinem non potuerit Episcopus tollere, patet arguendo à sufficienti partium enumeratione: aut enim erat necessaria confirmatio, aut nõ erat necessaria pro validitate istius statuti; si erat necessaria confirmatio, & consensus Episcopi, succedit doctrina, Bart. in l. omnes populi, ff. de iust. & iur. communiter recepta, quod tale statutum hodie non potest reuocari, nisi accedente Capituli consensu, Bal. in l. ex placito, C. de rer. permut. idem Bal. Imol. & Angel. in l. ex facto, ff. de vulg. & pupill. vnaquæq; enim res eo vinculo dissoluenda est, quo reperitur alligata, maxime in iure acquisito, l. nihil tam naturale, ff. de reg. iur. cap. omnes res, de regul. iur. lib. 6. Aut confirmatio, & consensus Episcopi non erat necessarius: & sic neq; dictus Episcopus hoc statutum tollere potuit; cum sacri Canones vetant falcem mitti in messem alienam; quia vnumquodq; Collegium Vniuersitas, & Capitulum potest statuere de spectantibus ad res suas, l. fin. ff. de iurisdic. omn. iudic. l. 2. vbi glos. C. de constitut. pecun. Bal. in l. receptitia, C. eod. Bart. & alij in dicta l. omnes populi accedit, quod ab immemorabili hæc consuetudo fuit obseruata scientibus, & approbantibus Episcopis, & consuetudo inueterata, & cuius initijs non extat memoria in contrarium, habet vim privilegij, vt supra est dictum, & allegatum; quod enim longa approbavit, consuetudo pro lege habetur: & est alterum ius, Bal. cons. 170. vol. 2. immò nona quæst. oriri non debet super ijs, quæ retroactis temporibus per obseruantiam definita, & terminata sunt, l. toties, ff. de pollicit. cap. certificari, de sepult. Abb. in cap. constitutus, de appellat. vbi dicit, quod honestius est, quod idoneus eligatur, de collegio, quã magis idoneus de alio, facit tex. in l. in Ecclesijs, C. de Episcop. & Cleric. vbi dicitur,

valao

& ita

& ita sumatur, quod ad Ecclesiam sunt promovendi illi, qui sunt de illa Civitate, vel Oppido, Paul. Fusch. de regim. & visitat. Eccles. lib. 2. cap. 5. n. 14. & cap. 22. n. 25. Lambert. de iurepatr. lib. 1. part. 1. 7. quæst. Art. 24. Dec. in cap. decernimus, n. 41. de iudic. Abb. in dicto cap. ad decorem in fin. & in cap. bonæ il 2. de postulat. prælat. & in cap. ne pro defectu, de elect. vbi omnes tenent clericos eius esse præferendos
14 exteris: & in simili notat Bart. de elemosina, quæ potius debet fieri pauperibus civibus, quàm alienigenis, vt notatur in l. 2. C. de ann. civib. lib. 11. Dec. loco citato.

Et notandum est, quod statutum factum à Capitulo, de
15 consensu Episcopi est validum, quia Prælatus est caput, à quo non licet membrum recedere, cap. cum non liceat, de præscript. & hoc verum est, etiam si Capitulum faciat tale statutum licitum cum Archidiacono suo, vel Præposito, vel alio, qui post Episcopum præest Capitulo: dummodo statuat talia, quæ non tangant Episcopum, vel statum Ecclesiæ: sed singularia negotia ipsius Capituli, puta super modo dividendi distributiones, glos. in cap. 2. §. ceterum in verb. statutum, de verb. significat. lib. 6. Doctores, & præcipue Felin. in cap. cum omnes, de constit. Abb. in cap. 1. de his, quæ fiunt à maior. part. capit. Dec. in cap. cum accessissent n. 39. de constit. quia hoc respicit negotium ipsius Capituli, nec tangit cultum divinum, Abb. in cap. cum consuetudinis, n. 4. de consuetud. Felin. in d. cap. cum omnes.

Item notandum est, quod Capitulum pro actis Capitularibus non dicitur, quando Canonici seperatim consentiunt: sed oportet, quod sint more solito capitulariter congregati, glos. in cap. cum omnes, in verb. constitutum in fin. de constitut. Bal. Abb. & Felin. in dicto cap. cum omnes, & in cap. in genesi de elect.

Demum notandum, quod licet creare novam Dignitatem Ecclesiasticam pertineat solum ad Papam, cap. 1. d. st. 22. Abb. & Dec. in cap. cum accessissent, de constitut. tam in Episcopus, & Canonici possunt creare in sua Ecclesia Di-

gnitatem solitam in Ecclesijs, vt est Archidiaconatus, & Archipresbiteratus dumodò pro tali Dignitate dos constituitur dicto cap. cum accessissent: vbi Canonistæ, & præsertim, Abb. Dec. & Felin. Corneus cons. 195. n. 19 Iacob. Sbroz. de Vicar. Episcop. lib. 2. quæst. 31. n. 5. & possunt etiam augere numerum Canonicorum, Abb. Dec. & omnes in dicto cap. cum accessissent: sed non possunt Dignitates, & Canonici supra numerum nouitè creati deferre insignia, & habitum canonicalem, prout alij Canonici veteres; sic enim pluries fuit decisum per Congregationem sacrorum Rituum per hæc verba: Sacrorum Rituum Congregatio in vna Hiduntina, prima Septembris 1612. & in alia Brundusina decima Nouembris eiusdem anni respondit, non licere Episcopos innouare, mutare, vel concedere signum, seu habitum canonicalem in præiudicium Canonicorū antiquorum sine expressa Sedis Apostolicæ licentia, Io. Bapt. Rinuccinus Secretarius, quæ decisio fuit obseruata in Ecclesia Cathedrali Ciuitatis Potentiæ, in qua cum Episcopus, & Capitulum auxissent numerum Canonicorū; & supra numerum creassent alios octo, qui cum deferrent habitum canonicalem, fuit ad instantiam nonnullorum Canonicorum ex veteribus per dictam Congregationē Sacrorum Rituū rescriptū Vicario Generali dictæ Ciuitatis Potentiæ his verbis. *Al molto Reuerendo Signor il Vicario generale di Potenza. Molto Reuerendo Signore. Essendo stata fatta istanza a V. S. per quello, ci viene supposto, che proibisse à i Canonici supranumerati di cotesta Chiesa il portar l'habito Canoniale ottenuto da loro senza licenza della Sede Apostolica, deue V. S. in ogni maniera essequir lo, come cosa già più volte risolta da questa Sacra Congregatione di Riti; e perche i Canonici non possino allegare ignoranza, publiche V. S. questo nell'ro ordine, & faccia, che essi dimandino qua quello, che non hanno potuto ottenere dal Vescouo; & à V. S. mi raccomando Roma 25. Maggio 1624. Al piacere di V. S. Il Cardinale del Monte.* Et per alias literas eiusdem Sacre Congregationis directas eidem Vicario fuit etiam ordinatum his verbis. *Al molto Reuerendo Signore il Vicario Capitu-*
lari

late di Potenza. Molto Reuerenſo Signore. Hà viſto finalmen-
te queſta Sacra Congregatione di Riti doppò molte diligenze fat-
te, che non può ſuſtinerſi in alcuna maniera l'hauere i Canonici
ſupranumerarij preſo l'habito ſenza licenſa della Sede Apoſtolica,
e che queſto puto nō hā alcuna dipendēza dal altro introdotto
nella Congregatione di Veſcoui ſopra l'invalidità dell'erettione.
Però queſti Illuſtriſſimi Signori ordinano à V. S. che faccia or-
ninamente deporre à i medemi Canonici l'habito già preſo con-
forme all'altra lettera, che ſe li ſcriſſe, & come haueranno obedito
gli aſſolua ſubito dalle cēſure, nelle quali ſono in corſi per occaſio-
ne del precetto da lei fatto, non oſtante, ſe quali s'intende, che
hanno ſin qui celebrato, & à V. S. mi offero. Roma 28. Settembre
1624. Al piacere di V. S. Il Cardinal del Monte. Et vide No-
uarium quæſt. forenſ. 24. tom. 1.

18 Quatenus autem, n. 6. dictum est valere cōſuetudinem,
non ſolum valida eſt dicta conſuetudo, immo eſt laudabi-
lis, vt beneficia non conferantur, niſi alicui de gremio Ca-
pituli, vel Collegij: alias collatio fit nulla, cap. cum diſectus,
& ibi gloſ. in verb. conſtitutum, de conſuetud. & ita ſpuit re-
ſolutum per Rotam Romanam in vna Tarraconnen. Sa-
cristiæ die 19. Martij 1601. coram Domino Iuſto, & in
vna Seguntina præheminentiæ die 22. Martij 1604. coram
Seraphino, vt teſtatur Gonzal. ſuper Regul. octaua Cancel-
lar. gloſ. 8. n. 109. & ita tenet Paul. de Caſtr. conf. 365 n. 1. lib. 1.

DE CLERICIS CONIUGATIS. Cap. XXXX.

S V M M A R I V M.

- 1 **C**lericus coniugatus quas conditiones habere debet, vt poſſit
gaudere priuilegio fori, & can. ſi quis ſuadente.
- 2 Clericus coniugatus tenetur deferre veſtes clericales. & tonſurā.
- 3 Clericus coniugatus an amittat priuilegium per vnicam dimiſ-
ſionem habitus.
- 4 Clericus coniugatus ſeruans requiſita, quibus priuilegijs gaudet.
- 5 Clericus coniugatus tenetur ad gabellas, & omnia onera Vni-
uerſitatis.

- 6 Clericus coniugatus non seruans requisita an amittat eò ipso priuilegia, vel sit necesse, vt precedat trina monitio.
- 7 Clericus coniugatus an gaudeat priuilegio fori in ciuilibus, & in criminalibus.
- 8 Clericus coniugatus pro causa ciuili, an possit carcerari à iudice seculari.
- 9 Clericus coniugatus mortua uxore unica, & virgine an consequatur omnia priuilegia, qua competunt Clericis.
- 10 Laicus post contractum matrimonium cum unica, & virgine, an possit clericari.
- 11 Laici sunt incapaces beneficiorum Ecclesiasticorum.
- 12 Clericus coniugatus an possit habere pensionem.
- 13 Clericus coniugatus an possit esse Vicarius Episcopi.

D Væ conditiones requiruntur in Clerico coniugato, vt possit gaudere priuilegio fori, & cap. si quis suadente, 17. q. 4. Prima, vt unicam, & virginem duxerit uxorem. Secunda, vt tonsuram, & vestes clericales deferat, cap. unico, de cler. coniugat. lib. 6. quod confirmatum, & innouatum est per Conciliū Trident. sess. 23. cap. 6. de reformat. per quod fuit addita. Tertia conditio, nempe, vt deputetur ab Episcopo seruitio alicuius Ecclesiæ: & circa vestes non sufficit clerico coniugato vna, vel altera veste indui, sed omnes vestes extrinsecus apparentes deferre; quia tex. in dicto cap. unico loquitur in plurali, dum disponit, vt vestes deferant clericales, idem dicit, tex. in cap. si iudex la, iusde sent. excomm. lib. 6. Thom. Sanch. in tract. de matrim. lib. 7. disput. 46. n. 5. & necesse est, vt etiam deferat tonsuram: & sic vtrumq; vestes, & tonsuram alias amittit priuilegium, cap. 1. de cler. coniugat. Couar. var. quæst. cap. 31. n. 7. Guid. Pap. decis. 138. Sigism. Seace. de iud. caus. ciuil. & crim. cap. 11. n. 91.

Secundò notandum est, quòd clericus per vnā, vel alteram habitus dimissionem non amittit eius priuilegia, dummodò cotinuò habitum deferat, tonsuram; quia non videtur habitum deserere qui statim reassumpturus est, l. 3. ff. de diuort. Aufrer. decis. 104. Veruntamen clericus, vt in delictis fori priuilegio gaudeat, sufficit gessisse habitum clericalem,

ricalem, & tonsuram tempore commissi delicti, licet ante delictum, vel post illum dimiserit, clem. 1. & ibi glos. in verb. quamdiu, de vit. & honest. cler. Io. Andr. in cap. Ioannes, de cler. conjugat. Couar. pract. quæst. cap. 31. n. 7. Clar. quæst. 36. n. Farinac. loco citato, n. 66. vbi dicit hanc esse communem opinionem; quia ad gaudendum priuilegio fori attenditur tempus delicti commissi, non autem tempus capturæ: non ergo refert, quod tempore capturæ relictae sint vestes clericales, dummodo tempore delicti delatae sint, Clar. & Farinac. locis citatis.

Tertio notandum, quod clericus conjugatus non seruans
 4 conditiones requisitas non gaudet priuilegio fori, & cap. si quis suadente. Vnde percutiens clericum conjugatum, qui non desert habitum, & tonsuram, non est excommunicatus, dicto cap. vnico, de cler. conjugat. lib. 6. Archid. in cap. Ioannes, & ibi Io. Andr. de cler. conjugat. Angel. in verb. excommunicatio 5. n. 22. Cosm. Philiar. de offic. Sacerd. lib. 3. cap. 33. cal. 7. quia statim, quod non desert habitum, & tonsuram perdit priuilegium, Sair. de censur. lib. 3. cap. 27. n. 10. sed seruans conditiones, habet priuilegium canonis, & fori tantum: sed in reliquis omnibus præter hæc duo, reputatur merè laicus, & incapax eorum omnium, quæ tonsuram clericalem respiciunt, vt in dicto cap. vnico ibi. In cæteris autem
 5 eos gaudere nolumus priuilegio clericali; hinc est, quod non habet priuilegium immunitatis quoad gabellas, onera secularia, & Vniuersitatis, & quæcumq; alia obsequia: omnia enim onera subire tenetur instar meri laici. glos. in dicto cap. vnico in verb. in cæteris: & ibi omnes, Couar. pract. quæst. cap. 31. n. 9. & in Regno adest regia pragmatica sub tit. de clericis, seu diaconis saluaticis: vbi dicitur, quod clerici conjugati debeant cõtribuere in collectis omnibus functionibus fiscalibus, cæterisq; oneribus Vniuersitatum: quæ pragmatica incipit. Nuper ad maiestatem, sub tit. de clericis, seu Diaconis saluaticis, vbi Nouarius plura colligit.

Sed an clericus conjugatus, si non seruat dictas conditio-

6 nes eo ipso amittat priuilegia fori, & canonis, vel necesse sit, vt præcedat trina monitio, vel sententia iudicis? Et videtur dicendum, quòd sic; quia lex priuans eo ipso priuilegijs non obligat ante sententiam, vt defendit Sor. de iustit. & jur. lib. 1. q. 6. art. 6. conclus. 2. sed verior opinio est nullam exigi monitionē, vel iudicis declarationem, seu sententiā: sed statim amittit priuilegia prædicta; si non seruat conditiones requisitas; & ratio est, quia priuatio hæc non imponitur ob delictum: sed ob defectum cunditionis requisitæ ad gaudendum priuilegio clericali; nam nullius culpæ reus fit clericus in minoribus constitutus, si non deferat vestes clericales, aut duas vxores, aut vnicam, & viduam ducens: sed deficiente conditione, cessant eo ipso priuilegia; nam contrario statu assumpto amittuntur hæc priuilegia, Abb. in cap. Ioannes, n. 4. de cler. conjugat. Angel. in verb. excommunicatio 5. n. 22. Boss. tit. de for. compet. n. 128. Sanchez, de matrimon. lib. 7. disputat. 46. n. 19.

7 Quartò notandum est, quod communis opinio Doctorū est huiusmodi clericos conjugatos in solis causis criminalibus fori priuilegio gaudere, & in causis mere civilibus descendentibus ex contractu, vel quasi eos non eximi à iurisdictione iudicis sæcularis: sed sunt coram eo conueniendi, quod probatur in dicto cap. vnico: vbi habetur clericos conjugatos trahi nō posse ad iudicium sæculare pro delictis ab eis commissis, siuè criminaliter, siuè civiliter agatur, & subdit tex. in cæteris nullo eos gaudere debere priuilegio; ergo in causis mere civilibus non iuuantur aliquo fori priuilegio. Io. Andr. in dicto cap. vnico, n. 7. Abb. in dicto cap. Ioannes, n. 3. de Cler. coniug. & cap. 2. de for. compet. Dec. in cap. atq. Clerici, n. 151. de iudic. Siluest. in verb. clericus, 1. q. 6. Tabien. in verb. clericus, 5. & verb. excommunicatio, 5. cas. 1. n. 27. Couar. pract. quæst. cap. 31. n. 7. & hæc est omnium communis sententia: sed substentabilior in iure videtur opinio, quod etiam in civilibus Clerici conjugati gaudeant priuilegio fori; quia Concilium Parisiense in cap. 2. de for. compet.

de clericis in
cap. q. par. v. et
24. affirmam
in eo q. par.
v. v. et 33.
coram iudice
in dicitur in 3.
v. par. v. et
3. par. v. et

pet. generaliter, & indistincte loquitur de fori privilegio: & intelligitur etiã de Clericis coniugatis, vt ibi tenet Io. Andr. nec est verum, quod Bonifacius Octauus in dicto cap. vnico limitat, vel restringit dictum cap. 2. sed declarat, vt patet ibi declaramus; vnde ista constitutio declarans locum habere debet in eo, in quo locum habet declarata: facit etiã verbum illud excessibus positum in dicto cap. vnico, quod vt generale comprehendit etiam illum, qui contrahendo promisit, & promissa non implet: propter quæ conuenitur; & hanc opinionem etiam videtur tenere glos. in d. cap. vnico in verb. præmissis, quæ loquitur generaliter, & innuit, quod gaudet privilegio Cõcilij Parisiensis in dicto cap. 2. de for. comp. absq; aliqua distinctione: & fortior: & maior ratio est in ciuilibus, quam criminalibus; alias sequeretur, Clericus delinquendo esset melioris conditionis, quam contrahendo: quod videtur absurdum, Arg. cap. eum qui in fin. de præben. lib. 6. & ita tenet etiam Franch. in d. cap. vnico: sed in praxi obseruatur cõmunis opinio, nempe, quod Clerici coniugati in criminalibus tantum gaudent privilegio fori, Farinac. de inquisit. quæst. 8. h. 7. & ab ea nõ recedas:

Sed quæro, postquam secundum cõmunem opinionẽ potest Iudex sæcularis licitè causam mere ciuilem Clerici coniugati cognoscere, an possit eum capere de persona, & pro exequutione causæ ciuilis eum carcerare? Resp. quod qui id negant, dicunt, quod quamuis Clericus coniugatus in ciuilibus non gaudeat privilegio fori, & in ijs sit Iudex sæcularis competens: tamen gaudet privilegio canon. si quis suadente, 17. q. 4. qui tex. prohibet sub pœna excommunicationis latæ sententiæ manus in eum iniici: & ob id incurreret Iudex sæcularis, manus in eum iniiciendo, capiens eum personaliter, ita sentiunt Lap. allegat. 41 & allegat. 118. Siluest. in verb. clericus, 1. quæst. 6. sed alij dixerunt contrarium, rationem adducunt, quia tex. in dicto cap. si quis suadente, excommunicat iniicientem manus violentas in Clericum suadente Diabolo, qui gaudet privilegio dicti canonis: sed Iudex

dex secularis carcerans huiusmodi Clericum coniugatum, pro executione contractus, aut sententiæ in causa ciuili lata, non utique manus violentè iniicit in eum: sed potius iustas, & non suadente Diabolo: sed pro executione iustitiæ in ea causa, in qua est Iudex competens, & non pro iniuriâ, Sanch. de matrim. lib. 7. disputat. 47. n. 23. Rip. lib. 1. responsorum cap. 13. Couar. pract. quæst. cap. 31. n. 7. & ita in Hispania seruat: sed non recordas à prima opinione, quæ cõmunitis est, vt dicit idem Couar. ibidem, & Farinac. tit. de Inquisit. quæst. 8. n. 7. in fin.

Quintò notandum est, quòd clericus coniugatus, qui vnicam vxorem, & eam virginem duxit: ea mortua consequitur omnia priuilegia, quæ Clerici primæ tonsuræ de iure habent, redeundo ad clericorum ministeria; quia illa extincta non erant, sed suspensa, Abb. in cap. clericus, il 2. n. 4. de vit. & honest. Cler. Couar. d. cap. 31. n. 7. & est communis opinio Clar. quæst. 36. n. 15.

Sed an laicus post contractum matrimoniũ cum vnica & virgine, possit initiari prima tonsura, & effici Clericus cõiugatus? Respon. negatiuè; quia Episcopus non potest ei conferre primam tonsuram per tex. in cap. final. de tem. ordin. lib. 6. vbi prohibetur Episcopo conferre primam tonsuram coniugato: nec obstat tex. in d. cap. vnic. de cler. coniugat. lib. 6. quia procedit in illis clericis, qui ante cõtractum matrimonium se clericauerunt ante contractum matrimonium: innuunt illa verba textus, dum dicit, clerici, qui cum vnicis, & virginibus contraxerunt, vbi clarè apparet, quod prius debeant clericari, & postea cum virginibus contrahere matrimonium: nec etiam obstat tex. in cap. laici, dist. 33. vbi habetur, quod habentes vxores, non prohibentur ad clericatus sortem assumi; quia ille textus loquitur, de nouitèr conuersis ad fidem, qui antequam baptizati essent, duxerant vxores, Archid. in d. cap. laici.

Sed post hæc scripta fuit publicatum quodam Bannum Regium emanatum à Regio Collateralis Consilio huius

Regni

Regni tenoris sequentis. *Philippus Dei gratia Rex, & cetera.*
 Siamo stati auisati, che in questa Prouincia pretendono li clerici
 coniugati, & saluaggi godere più di quello loro spetta. & li vien
 concesso dalli sacri Canoni, sacro Concilio di Trento, Pragmati-
 ce, e Capituli del Regno. & douendosi da noi in questo dare l'Or-
 dine, che in cid si conuiene per la conseruatione della regal giu-
 risdictione di sua Maestà, acciò per questa via non si faccia pre-
 iudicio al seruitio di sua Maestà, cid parso faruila presente con
 la quale vi dicemo, & ordinamo, che alli Clerici coniugati, & sa-
 luaggi & altri, che non hanno tutti li debiti requisiti, che si ricer-
 cano dalli sacri Canoni, sacro Concilio di Trento, regie pragma-
 tice, e Capituli di questo Regno non li debbiate far godere immu-
 nità nè esentione del foro Episcopale, ma trattarli, & reputarli
 come meri laici del Regno predetto, procedendosi da voi, & dal-
 l'Officiali delli luochi al conoscimento non solo delle cause ciuil-
 li, ma ancho delle cause criminali alla punitione di loro delitti.
 Et à rispetto delli Clerici coniugati, che tengono tutti li requisiti
 dichiarati per li sacri Canoni, Concilio Tridentino, Capituli, &
 Pragmatiche del Regno, che non possono, nè devono godere altre
 immunità, che per le cause criminali solamente, & dal cap. si quis
 suadente Diabolo, ma per le cause ciuili, pagamenti, & altri pisi
 dell'Vniuersità, si debbiano conoscere per voi, & per l'Officiali so-
 pra detti. Et circa delle Moglie delli sopradetti Clerici coniugati,
 vi dicemo, & ordinamo che per ogni causa tanto ciuile, quanto cri-
 minale, & altro, li debbiate conoscere come mere laici, praticando
 contra di esse alla punitione di loro delitti, conforme sarà di giu-
 stitia, essendo così di ragione: dicendous di più, che in conformità
 del presente ordine vostro debbiate non solo offeruare, & essequi-
 re quanto da voi viene ordinato, ma ancho farete di modo, che tut-
 ti l'Officiali delle Città, & Terre di questa Prouincia così deb-
 bano offeruare, & essequire, per seruitio di sua Maestà, & nostra
 volonta, non fando il contrario, per quanto tenete d'ora la gnata
 di Sua Maestà Regia. Datum Neapoli die 25. Februarii 1631.
 Il Dux d'Alcala. Vidit Carolus Episcopus. Vidit Henricus Regens.
 Vidit Lopez Regens. Vidit Rouitus Regens. Anna Secretarius.

In quo Banno regio Inter Alia disponitur, quod clerici
 coniugati, seruatici, & alij non habentes conditiones requi-
 sitas à sacris Canonibus, & à sacro Concilio Tridentino, non
 debeant gaudere priuilegio fori Ecclesiastici: sed solum

detinentes, & obseruantes requisita prædicta, non autem eorum uxores, & ideo notandum est, quod clerici seculares possunt dici secundum regiam pragmaticam quartam sub tit. de clericis, seu Diaconis saluatici illi, qui prima tonsura insigniti Ecclesiæ non seruiunt, & diuinis officijs horis congruis non intersunt, & clerici vocari volunt, vt priuilegio clericali possint gaudere: & taliter etiam dici possunt in minoribus ordinibus constituti non habentes beneficium Ecclesiasticum, aut clericalem tonsuram, & habitum non deferentes alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi non seruiunt, qui iuxta Concilium Trident. sess. 23. cap. 6. de reform. priuilegio fori non gaudent: & maximè qui ætatem legitimam suscipiendi ordines maiores excesserint, & se promouere non intendunt, quia non versantur quasi in via ad dictos Ordines maiores suscipiendos, de quibus est euident, & clara eorum mens, ne dum probabilis coniectura, minores Ordines suscepisse, & hoc genus vitæ elegisse, potius secularis iudicij fugiendi fraude, & gabellarum immunitate fruendi, quam Deo fidelem cultum præstandi, Concil. Trid. d. cap. 6. & 4. de reformat. Et eo magis potest dici clericus saluaticus, qui si post susceptam tonsuram nunquam habitum clericalem gessisset.

Sed pro laico se habuit, Carol. de Grass. de effect. cleric. effect. 1. n. 983. qui allegat Abb. in cap. proposuisse in fin. de for. comp. Vulpell. conf. 110. n. 3. & lo. Lup. in tract. de libert. Eccles. part. 2. quæst. 4. qui si clericus intendit vt priuilegio fori Ecclesiastici debeat iugiter tonsuram, & habitum clericalem deferre nigri coloris vsq. ad talos, & Ecclesiæ deseruire: quæ duo cumulatiuè requiruntur scilicet, delatio habitus, & seruitij Ecclesiæ præstatio, & vnum sine altero non sufficit. cap. si Iudex laicus circa medium, de sent. excomm. lib. 6. Carol. de Grass. de effect. cleric. in præludio, n. 267. cum alijs per eum allegatis, nam si clericus beneficiatus fuerit priuilegio fori, est ratione beneficij, per quod significatur perseuerantia, & continuatio in benefi-

cio,

cio: sic pariter dicendum est Concilium requirere continuationem, & perleuerantiam in delatione habitus, & tonsuræ, ac præstatione seruitij in Ecclesia; item quia hoc priuilegium fori fuit concessum clericis ob causam, vt deferre haberent habitum, & tonsuram, atq; Ecclesiæ deservire, & cessante causam, cessat priuilegium, l. qui sub prætextu, C. de sacrosanct. Eccles. cap. latores, de cleric. excomm. ministr. & ibi Anchar. & cæteri scribentes.

Demum est notandum, quod licet laici sint incapaces beneficiorum Ecclesiasticorum, Abb. in cap. cum a Deo, de rescript. vbi Dec. n. 3. & Felin. n. 4. cap. ex literis, de translat. vbi Abb. n. 3. cap. 2. de instit. Archid. in cap. si quis hoc gesserit l. q. 3. Abb. in cap. maior, de preben. Nauar. cap. i. de preben. & alij allegati per Flam. Paris. in tract. de resignat. lib. 4. q. 2. n. 2 quia cum beneficium sit quid spirituale, vt in cap. dilecto, de præbend. vbi omnes, Card. in clem. si iusta de præbend. & laici sint penitus incapaces spiritualium; cap. si quis deinceps l. q. 7. cap. Messana, de elect. cap. causam, quæ, de præscript. sequitur, quod non possiat habere beneficia Ecclesiastica. Tamen clerici coniugati possunt habere, & possidere pensionem, Henric. Boic. in cap. diuersis, de cleric. coniugat. quia prohibitus habere beneficium, non prohibetur habere pensionem, Gigas. in tract. de pens. q. 3. & 5. Gambar. in tract. de offic. & potest. legat. lib. 1. n. 371. Maches. in tract. de commiss. lib. 1. cap. 14. n. 21. Carol. de Grass. de effect. cleric. effect. 1. n. 1215. & effect. 15. n. 24.

Sed clericus coniugatus non potest esse Vicarius Episcopi in spiritualibus; quia iurisdictio Ecclesiastica non cadit in laicum, cap. 2. de iudic. clericus enim coniugatus extra dicta duo priuilegia. est mere laicus, Io. And. in cap. n. 20. de cler. coniug. Abb. in cap. 2. eod. tit. & in cap. 2. n. 12. de iudic. & ibi Felin. n. 6. & Dec. n. 123. Sbroz. de Vic. Episcop. lib. 1. q. 31. n. 6. Angel. in verb. Beneficium, n. 14. si tamen Episcopus habet iurisditionem temporalem potest in ea esse Vicarius, Dec. in cap. 2. n. 123. de iudic. ibi Felin. & Abb. in cap.

D d d 2

quoniam

quoniam, n. 7. de offic. Ordin. Pauin. de offic. & potest. Capit. sed vac. part. 2. q. 10. n. 15. post Io. Andr. in d. cap. Ioannes, Rip. in cap. decernimus, n. 56. de iudic. Sbroz. loco citato, nu. 21. ratio est, quia officium assessoris est consulete, l. 1. de offic. assessor.

DE IURISDICTIONE IUDICIS ECCLESIASTICI :

Cap. XXXI.

SUMMARIVM.

- 1 **I**udex Ecclesiasticus cognoscit personas, & bona Clericorum :
- 2 Clericus non potest renuntiare privilegio fori Ecclesiastici.
- 3 Clericus non potest prorogare iurisdictionem laicalem, ne alterius Iudicis Ecclesiastici sine consensu sui Ordinarij.
- 4 Clericus est conveniendus coram Iudice Ecclesiastico, etiam ut habeat laici.
- 5 Clericus conveniendus, si reperiantur, alij, coram laici cum eorum, quo Iudice conveniatur.
- 6 Clericus est conveniendus coram Iudice Ecclesiastico tam in actione personali, quam reali.
- 7 Episcopus non potest delegare causas criminales clericorum laicis.
- 8 Clericus non implens conditiones requisitas à Concilio Trid. privatur privilegio fori.
- 9 Clericus beneficiatus an teneatur deferre habitum, & tonsuram clericalem.
- 10 Pensionarij an teneantur deferre habitum clericalem.
- 11 Clerici non beneficiati licet amittant privilegium fori ob non delationem habitus clericalis, non tamen amittant privilegium canonis.
- 12 Clerici non possunt extra Diocesim conveniri.
- 13 Episcopi non possunt extra Diocesim suos clericos extrahere.
- 14 Clericus non potest carcerari pro debito civili.
- 15 Clericus in actione personali, non autem reali gaudet beneficio, cap. Odoardus.
- 16 Clericus an possit carcerari pendente iudicio an debeat gaudere beneficio, cap. Odoardus.
- 17 Clerici qui, & in quibus debet gaudere beneficio, cap. Odoardus.
- 18 Beneficio, cap. Odoardus renuntiare non potest.

Fori Ecclesiastici Cap. quadragesimum primum. 397

- 19 **Episcopi Pastores. & non percussores se esse meminisse debent.**
- 20 **Episcopus se sedente presbiterum, stare permittere non debet.**
- 21 **Episcopi quomodo se gerere debent in corrigendis criminibus.**
- 22 **Clerici delinquentes in carcere decenti sunt custodiendi.**
- 23 **Iudex Ecclesiasticus est excommunicatus iniuste carcerans Clericos.**
- 24 **Clericatus quomodo probetur.**
- 25 **Clericatus cognitio ad quem Iudicem spectat.**
- 26 **Subditus litigans cum suo superiore pendente lite est exemptus ab eius iurisdictione.**
- 27 **Subcollectores, & Commissarii, Nuntii Apostolici Neap. residentis sunt exempti à iurisdictione suorum Ordinariorum.**
- 28 **Laiicus regulariter non potest conveniri nisi coram Iudice seculari.**
- 29 **Iudex Ecclesiasticus est Iudex competens an crimine haresi etiam contra Laicos.**
- 30 **Episcopus pari modo, quo Inquisitor potest procedere in crimine haresi.**
- 31 **Episcopus, & quilibet Ordinarius potest publicare edicta contra tenentes, & legentes libros prohibitos.**
- 32 **Practica formandi processum contra hareticum, vel suspectum de haresi.**
- 33 **Inquisitores haretica pravitatis an possint habere familiam armatam.**
- 34 **Causa matrimoniales spectant ad Iudicem Ecclesiasticum.**
- 35 **Laiicus contrahens binas nuptias à quo Iudice est puniendus.**
- 36 **Simonia est crimen re Ecclesiasticum.**
- 37 **Laiici predicantes verbum Dei possunt puniri à Iudice Ecclesiastico.**
- 38 **Merces Predicatoris à quo solvenda est.**
- 39 **Laiici non possunt disputare de fide catholica.**
- 40 **Laiici ingredient in praesentia Monasterii sunt excommunicati, & possunt inquiri ab Episcopis.**
- 41 **Vsurpantes bona Ecclesiastica sunt excommunicati.**
- 42 **Laiicus deponens falsum coram Iudice Ecclesiastico à quo venit puniendus.**
- 43 **Lamia, & sortilegi subsunt Iudice Ecclesiastico.**
- 44 **Iudex Ecclesiasticus est competens in causis decimarum.**
- 45 **Blasphemi à quo Iudice sunt puniendi.**
- 46 **Clericus post peccatum delictum si ducit uxorem, à quo Iudice est puniendus.**

- 47 Laicus si in Ecclesia delinquit à quo Iudice punitur.
 48 Familia Episcopi an gaudeat privilegio fori.
 49 Iudex Ecclesiasticus potest procedere contra concubinarios.
 50 Iudex Ecclesiasticus procedit super omnibus causis spiritualibus.
 51 Episcopi possunt procedere contra retorquentes ad scurrilia verba Sacra scriptura.
 52 Oblati, seu Tertiarij an sint persona Ecclesiastica.
 53 Deputati ad Hospitalia an gaudeant privilegio fori.

Epis copos, aliosq; locorum Ordinarios, & Ecclesiasticos esse Iudices competentes Clericorum, & eorum bonorum, omnesq; causas ad Ecclesiam pertinere priuatione, quoad Iudices seculares nulli dubium est, cap. cum non ab homine, cap. at si Clerici, cap. Clerici, & cap. qualiter, de iudic. cap. si diligenti, & cap. significasti, de for. compet. cap. placuit, & cap. clericum nullus, 1. 1. q. 1. auth. statuimus, C. de Episc. & Cler. cap. si Iudex laicus, de sentent. excommun. lib. 6. Carthar. in pract. interrog. reor. lib. 1. nu. 12. vbi ait, quod totus Mundus Christianus propter publicam vtilitatem in hanc Clericorum exemptionem à iurisdictione seculari communiter consentit; quia hæc exemptio est de iure diuino, glos. in cap. si Imperator, dist. 96. & in cap. quamquam, de cõsib. lib. Abb. Felin. & Dec. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, de constit. Abb. in cap. at si clerici, n. 23. de iudic. Felin. & alij in cap. 2. de maior. & obed. Couar. pract. quæst. cap. 31. n. 1. Clar. quæst. 36. in princip. & in psalm. 104. Nolite tangere Christos meos: & Propheta dicit, qui vos tangit pupillam oculi mei: & nouissime fuit determinatũ per sacrum Concilium Trident. sess. 25. cap. 20. de refor. dum Sancta Synodus admonet Principes seculares, nè patiantur suos Magistratus, & Officiales violare clericorum immunitatem diuino, & humano iure indictam: sed licet ista exemptio sit de iure diuino, nihilominus ipsius exercitium, & possessionem talis privilegij clerici non obtinuerunt, nisi post Concilium Remense, quod fuit celebratum anno Domini 829. sub Eugenio Secundo Summo Pontifice, vt habetur in tertio

tomò Conciliorum inter decreta ipsius Eugenij: & habetur in cap. 2. in cap. qualiter, & quando, & in cap. quando, de iudic. Carol. de Grass. de effect. cleric. effect. 1. n. 4.

Et istud privilegium fori cum non respiciat fauorem priuatum, sed communem totius Ordinis Ecclesiastici, nullus clericus ei renuntiare potest, cap. cum nō ab homine, cap. si clerici, de iudic. Doctores in cap. significasti eod. rit. & in cap. cum contingat, de sent. excom. Alex. cons. 8. vol. 1. Cuius pract. quæst. cap. 33. n. 2. Follet. in pract. crim. in verb. agdiantur excusatores, n. 38. & si consentirent in iudicem laicum, clerici incurrerent pœnas, cap. placuit, & cap. inolita n. quæst. 1. Immo clericus non potest consentire non solum in iudicem secularem, sed nec in alium iudicem Ecclesiasticum, nisi in suum Ordinatum, & eius iurisdictionē expressè prorogare, sine consensu sui Ordinarij, cap. significasti, de for. comper. cap. non licet 3. q. 3. cap. 1. 2. 11. q. 2. Bal. in l. 1. §. & post n. 3. ff. de nou. oper. nuntiat. Abb. in cap. ceterum, n. 11. de iudic. Dec. in cap. de quo, n. 84. & in cap. at si clerici, n. 164. de iudic. poterit tamen prorogare raritè, vt delinquendo, vel contrahendo in aliena Diocesi ratione obligationis, negotiationis, vel administrationis, Abb. in cap. dilecti filij, n. 4. de for. comp. Anan. in cap. si diligenti, n. 8. eod. tit. Dec. in d. cap. de quo vult. n. 9. de iudic. & in l. 1. n. 14. ff. eod. Paul. de Castr. in l. 1. n. 9. ff. si quis in ius vocat. non ierit. Marant. part. 4. dist. 12. nu. 24. Carol. de Grass. de effect. cleric. effect. 1. num. 66.

Amplio, quod non solum clericus est conueniendus coram iudice Ecclesiastico ex suamet persona, sed etiã quando conueniretur ex persona laici, tamquam hæres, & successor laici, Bart. in l. hæres absens, n. 1. ff. de iudic. Doctores in cap. quia, de iudic. & omnes communiter, in d. l. hæres absens: immo instantia capta cum defuncto laico, cui successit hæres clericus non continuatur in hæredem clericū: sed debet de nouo continuari coram Iudice Ecclesiastico; & ista magis communis opinio, quam tenet Abb. in cap. quia

quia de iudic. & ibi etiã, Felin. Marant. in specul. part. 3. n. 13.

Item amplio, etiam si cum clerico conueniendo reperiuntur alij correi laici tam in ciuilibus, quã in criminalibus; quia coram iudice Ecclesiastico omnes sunt conueniendi; dignior enim trahit ad se minus dignum: & causæ contententia non est diuidenda. L. nulli, C. de iudic. cap. 1. de caus. posses. & propriet. cap. 1. de sequestr. possess. & fruct. etiam si essent plures laici, quã clerici, Socc. cons. 12. n. 17. lib. 1. Bãrt. in l. precipimus, § eodem, C. de appellat. Abb. in cap. 1. de locat. Marant. in specul. part. 4. dist. 11. n. 21. & ita sentiunt omnes prout de iure communi, Boss. tit. de for. compet. n. 116. in fin. & alij, quos refert Clar. quæst. 36. n. 41. Sed quicquid sit de iure, hæc opinio non seruatur in practica; quia in causa tam ciuili, quã criminali Iudex laicos cognoscit laicos, & Ecclesiasticus clericos, Capic. decis. 173. Clar. loco citato, Vincent. de Franch. decis. 426. n. 4. Verũ in statu Ecclesiastico seruatur prima opinio, vt dicit Sigismũd. Scacc. in tract. de caus. ciuil. & crimin. cap. 11. n. 24. in fin. vbi ait ita fuisse prouisum ex decreto sacræ Consultæ die 10. Decembris 1591. Carol. de Grass. de effect. cleric. in 1. effect. n. 132. cum sequent. vbi ampliat, & limitat hanc conclusionem.

Verã est ergo, & indubitabilis conclusio, quod clerici sunt conueniendi coram Iudice Ecclesiastico tam in actione personali, quã reali, Marant. in specul. dist. 11. n. 2. Abb. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ de Constit. & in cap. qualiter, & quando, de iudic. reicta opinione nonnullorum tenentium contrarium, inter quos est Andr. Gaill. in pract. obseruat. lib. 1. obseruat. 37. n. 4. dum dicit, quod clericus in actione reali est conueniendus coram Iudice laico; quia hæc opinio tamquam falsa est ab omnibus reprobata, Rolan. cons. 72. n. 37. lib. 2. per tex. in cap. fin. de iudic. & in cap. si clericus laicum, de for. compet. immo nec clericus potest committere in laicum arbitratorem, vt est communis opinio, de qua Dec. in cap. 2. de iudic. idem Gaill. dicta obseruat. 37. in fin. Et Episcopus non potest delegare causas criminales clerico;

clericorum laico secundum communem opinionē, de qua
testatur Rip. in cap. decernimus, n. 34. de iudic. quem refert,
& sequitur Clar. quæst. 41. n. 5. bene tamen potest delegare
laico causas civiles clericorum, sed citra potestatem impo-
nendi censuras, Anton. Cucc. institut. maior. lib. 2. tit. 6. n. 39.
& 140. Sigism. Scacc. in tract. prædicto, cap. 11. n. 41. in fin.

Veruntamen si Clericus in prima tonsura, & in minori-
bus constitutus non adimpleuerit qualitates, & conditiones
requisitas per Concilium Trident. sess. 23, cap. 6. de reform.
amittit priuilegium fori; Concilium enim in dicto
cap. dum loquitur de clericis in minoribus non habentibus
aliquod beneficium dicit, aut clericalem habitum, & tonsu-
ram deferret, & alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi infer-
uiet: ex cuius Concilij dispositione tria cumulatiuè requi-
runtur, vt clericus in minoribus possit gaudere priuilegio
fori, primum est, quòd deferat habitum, secundum est, quòd
deferat tonsuram, & tertium, quòd seruiat alicui Ecclesiæ de
mandato Episcopi: quæ tria cumulatiuè sunt necessaria;
quia quando lex, vel statutum requirat aliquas qualitates
cumulatiuè, necesse est, vt omnia requisita interueniat, l. si
hæredi plures, ff. de condit. instit. l. si quis ita stipulatus, ff. de
verb. obligat. Bero conf. 40. n. 35. lib. 1. Tiraquel. de vtroq. re-
tract. §. 3. glos. 7. n. 1. vbi infinitos allegat Carol. de Grass. de
effect. cler. effect. 1. n. 1166. & sequētibus: quæ tria requisita
à Concilio si clericus in minoribus carēs beneficio nō adim-
pleuerit, amittit priuilegium fori: & poterit Iudex laicus cō-
tra eū procedere: & sciendū est, quòd non sufficit, vt semel,
vel bis seruitio Ecclesiæ vacauerit: sed requiritur frequentia
in seruitio; quia dictum verbum in d. cap. Concilij scilicet
inferuiat, significat actum perseverantium, Gram. decis. 37.
n. 5. Menoch. conf. 912. n. 30. & 31. lib. 10. & in tract. de præ-
sumpt. lib. 6. præsumpt. 76. n. 38. quod idem dicendum est in
d. elatione habitus, & tonsuræ.

Clerici vero beneficiati, cū Conc. Trid. loquatur alternati-
uè; dicit enim, quod beneficiū Ecclesiasticū habeat, aut cle-

E e

ricalem

ricalem habitum, & tonsuram, & cæter. sufficit, vt vna qua-
 litas sola verificetur, vt dispositio habeat suum effectum; &
 sic sufficit, vt solum habeat beneficium absq; delatione ha-
 bitus, d. l. hæredi plures, ff. de condit. instit. Carol. de Grass.
 loco citato, n. 1195. Sed per Bullam Sixti Quinti, quæ incipit.
 Sacrosancta, quinto idus Ianuarij 1588. clerici beneficiati, &
 alij constituti in sacris tenentur deferre habitum, & tonsu-
 ram clericalem sub pœna priuationis beneficiorum ipso
 facto incurrenda sine aliâ citatione, monitione, vel Iudicis
 decreto, vt plenius in dicta Bulla, vt per Scortia epitom. 149.
 Theorem. 381. Carol. de Grass. de effect. cleric. in 1. effectu
 n. 1195. cum sequent.

Pensionarij autem qui pensiones fructus, aut bona Eccle-
 siastica non excedentia valorem sexaginta ducatorum auri
 de Camera obtinent, & similiter familiares Pontifices, qui
 quibusdam ministerijs illi inseruiunt, vsq; ad quacumq; sũ-
 mam bona obtinent Ecclesiastica loco pensionum in habi-
 tu clericali incedere non tenentur, vt per aliam Bullã eius-
 dem Sixti Quinti, quæ incipit. Pastoralis pridie calend. Fe-
 bruarij 1588.

Et notandum est, quòd quamuis Clerici non beneficiati
 non delationem habitus clericalis priuentur priuilegio
 fori, non tamen priuantur priuilegio, cap. si quis suadente
 Diabolo, 17. q. 4. quia priuatio est pœna, & non extenditur,
 cap. odia, de regul. iur. lib. 6. & ita censuit Sacra Congregatio
 super d. decreto 6. Concilij his verbis: Clerici, qui in hoc de-
 creto priuilegio fori priuantur: priuilegio tamen canonis
 non intelliguntur priuati, vt refert Ricc. in prax. decis. 607.
 n. 5. quia priuilegium fori facilius amittitur, quam priui-
 legiũ canonis, Triuis. decis. 48. part. 2. Hinc est, quod cleri-
 cus in minoribus constitutus non habens beneficium non
 potest carcerari, quia sine licentia Episcopi, vel eius Curie
 habitum clericalem dimisit, & incedit in habitu laicali, ex
 quo nõ potest cogi deferre habitum clericalem, nisi quate-
 nus ipse velit gaudere priuilegio fori, & per Consilium Tri-
 dent.

dent. non est imposita alia pœna clericis non incedentibus in habitu, & tonsura, nisi quod sint priuati priuilegio fori. Prax. Archiep. Cur. Neap. cap. 46. & fertur ita declarasse Sacram Congregationem Concilij.

12 Secundo notandum est, quod clerici non possunt conueniri extra suam Diocesim: & si fuerint citati non tenentur comparere, Io. Andr. in addit. ad Speculat. tit. de citatione, §. contra citationem, vers. item quod Iudex: & est communis opinio secundum Abb. in cap. nouit. de offic. delegat. Nec Episcopi possunt suos subditos clericos extra Diocesim trahere, cap. vt litigantes, de offic. Ordin. lib. 6. nisi de consuetudine eis aliud competat, d. cap. vt litigantes in fin. sic etiam delegatus Papæ non potest extra Diocesim inuitis partibus ius dicere, cap. statutum, §. in nullo, de rescript. lib. 6.

vers. unij
non y

13 Quarto notandum est, quod clerici pro debito ciuili non possunt carcerari; quia habent à iure priuilegium, ne conueniantur, nisi in quantum facere possunt, glol. Bart. & alij in l. miles, vbi præsertim las. & Rip. ff. de iudic. glol. in cap. studeat, in verb. & sui dist. 50. Couar. var. resol. lib. 2. cap. 1. n. 9. & ideo si clerici conueniuntur pro debito ciuili, & condennantur, si non sunt soluendo, non carcerantur: sed absq; eo, quod bonis cedant, iuratoria solum cautio ab eis exigitur de soluendo debitum cum ad pinguiorem fortunam deuenerint, cap. Odoardus: & ibi Doctores, de solut. & practica est, quod sequestrantur fructus beneficij, qui creditoribus assignantur, reseruatam eidem clerico pro alimentis congrua portione, ne ægeat, & in opprobrium ordinis clericalis mendicare cogatur, Arg. cap. peruenit, de fideiuss. sed

14 si clericus conueniretur super actione reali; quia non prætenditur aliquod contra eius personam, non poterit iuari beneficio d. cap. Odoardus, Doctores in eodem cap. Arretin. in §. item, de dote iust. de act. Foller. super Constit. Regn. in tit. de Episcop. & cler. in cap. si quis clericus, n. 30. Carol. de Grass. de effect. cler. effect. 7. n. 62. & pendente iudicio, an

15 clericus debeat admitti ad beneficium dicti cap. Odoardus?

non est carcerandus, Fab. de Ann. conf. 124. n. 12. lib. 2. qui allegat, tex. in l. 1. C. qui bon. ced. poss. Bal. in §. fin. n. 6. inst. de act. Abb. in d. cap. Odoardus, n. 8. quia si carceraretur, & postea reperiretur debere admitti ad dictum beneficium, graueretur grauamine irreparabili, quicquid dicat Prax. Cur. Archiep. Neap. cap. 16. n. 17. sed hoc beneficium, d. cap. pro cedit in clericis, qui vel sacris ordinibus sunt insigniti, vel altari, & Ecclesie ministerio inseruiunt ad formam Concilij Trident. sess. 23. cap. 6. de refor. Mascard. de probat. conclus. 302. n. 14. Viu. decif. 512. lib. 4. secus in illis clericis, qui tantum minoribus insigniti habitum non deferunt, & Ecclesie non seruiunt; ij enim quantum ad hoc priuilegium pares censentur laicis, Couar. loco citato, n. 9. vbi ait, quod non aliter dispositio dicti cap. Odoardus habet locum in his clericis ob multitudinem eorum, qui temere sine aliquo delictu, vt delictis vacent primis, & minoribus ordinibus solent insigniti, maxima Episcoporum incuria, & ratione reddendi coram Deo obligatione, Menoch. de arbitr. iud. cas. 188. Farinae. tit. de carcerib. quest. 27. n. 69. clerico igitur vti, & gaudere volenti beneficio dicti cap. Odoardus est assignanda ex fructibus portio congrua, ne egeat: sed in ista assignatione non solum habenda est ratio ad necessitatem, sed etiam ad dignitatem ipsius clerici; quia consideranda est qualitas personarum, vt si est dignitate constitutus, si est Doctor, Canonicus: vel si alias est persona qualificata; nam maior comoditas est danda vni, quam alteri, vt Sacerdoti maior, quam Diacono, Subdiacono, & Clerico in minoribus, glos. in l. seruus vrbani, ff. de legat. 3. & per ea, quae dicit Ias. in §. item de dote instit. de act. n. 7. & sequen. Item non admittitur ad dictum beneficium, cap. Odoardus clericus, qui negauit debitum; quia negans debitum non admittitur ad cessionem bonorum, l. 15. qui, ff. de cess. bonor. nec etiam clericus ad dictum beneficium, nisi debitum agnouerit ante sententiam, quod quomodo procedat, vide Afflict. decif. 379. Item clericus obligatus in forma Camere Apostolicae:

non

non potest gaudere dicto beneficio, cap. Odoardus, Farinae, tit. de career. quæst. 27. n. 70. Gomez. in compend. vtriusq; signaturæ, col. fin. licet contrarium voluerit, Couar. var. resolut. lib. 2. cap. 1. quia verissimum est pro debito in forma Camera clericum non gaudere beneficio dicti cap. Odoardus: & nota, quod licet quis possit renūtiare, cum iuramento cessionis bonorum secundum magis communem opinionem, vt per Alex. in l. alia, ff. solut. matrim. Ias. in §. fin. Instit. de act. Felin. in cap. ex rescripto, de iurament. calum. tamen clerici non possunt renuntiare beneficio dicti cap. Odoardus; quia istud est beneficium concessum Ordini clericali ob eius reuerentiam: & ideo etiam cum iuramento renuntiare non potest, arg. cap. si diligenti, de for. competent. Hostiens. & Io. Andreas in dicto, cap. Odoardus; & vide supra in cap. 20. n. 13. & 14. vbi habetur, an clericus pro debito iurato possit gaudere beneficio dicti cap. Odoardus.

Remanet ergo firma conclusio clericos tam in minoribus, quam in maioribus ordinibus constitutos, tam in actione reali, quam personali in omnibus esse sub iurisdictione Episcoporum priuatiuè quoad laicos: veruntamen, vt clerici in prima tonsura, & in minoribus initiati possint gaudere privilegio fori, necesse est, vt possideant aliquod beneficium, vel quod clericalem habitum, & tonsuram deferentes alicui Ecclesie de mandato Episcopi inseruiat, aut in aliqua scola, vel seminario Clericorum, vel Vniuersitate de licentia Episcopi versentur, Concil. Trident. sess. 23. cap. 6. de reformat.

Verumtamen licet clerici, vt supradictum est, sint sub iurisdictione Episcoporum tam in ciuilibus, quam criminalibus, & mistis: tamen Episcopi ipsi memores esse debent eorum, quæ de ipsis Concilium Trident. dicit sess. 13. cap. 1. de reformat. vbi hæc sanctissima verba leguntur videlicet. Illud primum eos admonendos esse censet, vt se pastores, & non percussores esse meminerint atq; ita præesse sibi subditis oportere, vt non eis dominantur: sed illos sicut filios, & fra-

tres diligant: & infra, memores etiam esse debent eorum, quæ dicit tex. in cap. esto, dist. 95. videlicet, Episcopi sacerdotes esse nouerint, non dominos, honorent clericos, quasi clericos, vt & ipsi à clericis quasi Episcopis honor deferatur, & tex in cap. Episcopus il 1. & il 2. dist. 95. ait Episcopus in Ecclesia, & in confessu præbiterorum sublimior sedeat, in domo sit collega sacerdotum, & se sedente non permit-
 19 tat præbiterum stare, cap. Episcopus in quolibet, ead. dist. & hinc est, quod sanctus Gregorius Papa in expositione in libros Regum, lib. 4. in primo Regum, cap. 10. dixit Prælati culmen prælationis accipiunt, qui in charitate Dei perfecti non sunt. Et in homilia 14. dicit Mercenarius quippè est, qui locum quidem pastoris tenet, sed lucra animarum non querit, terrenis comodis inhiat, honore prælationis gaudet, temporalibus lucris pascitur, impensa sibi ab hominibus reuerentiâ lætatur: hæc ille; ideò cum magna prudentia, & circumspiciatione Episcopi se gerere debent in personas sibi subditas, & maximè sacerdotes, ac in dignitate constitutos in corrigendis criminibus, habendo præ oculis ea, quæ dicit Concilium Trident. sess. 23. cap. 1. de reformat, vbi inquit. Sin autem ob delicti grauitatem opus fuerit virga: tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum lenitate seueritas adhibenda est, vt sine asperitate disciplina populis salutaris, ac necessaria conseruetur: hæc ibi. Nam de iure communi Episcopi in corrigendis delictis non poterant procedere sine consensu Capituli, cap. quanto ibi errata. De his quæ fiunt à prælat. sin. consen. Capit. sed in Concilio Trident. fuit statutum, quòd possint ipsi soli procedere, vt sess. 6. cap. 4. de reformat: ibi per se ipsos solos, Nauar. conf. 3. de reformat. Sunt aliqui pace bonorum, qui abutentes iurisdictione, & potestate sibi tradita, clericos sacerdotes, immò & in Dignitate constitutos, quos non rectis oculis respiciunt, qui forsan eorum voluntati restiterunt, pro leuibus causis, & aliquando figuratis, zelo iustitiæ se
 munice-

munientes, teterrimis carceribus mancipant cōtra id, quod
20 mat. idem Concilium Trident. sess. 25. cap. 6. de reform.
mat. vbi dicitur. In omnibus autem casibus ea ratio habeatur,
vt iuxta qualitatem delicti, ac personarum, delinquentes
ipsi in loco decenti custodiantur, & cæt. Et quod peius
est, nunquam deueniunt ad expeditionem causarum, cō-
perientes se clypeo, eiusdem Concilij sess. 24. cap. 20. de re-
format. illudq; præ manibus habent, vbi per biennium non
possunt causæ in prima instantia ab eis auferri, sicq; miser-
21 rimi sacerdotes in carcerē coniecti in feliciter macerantur,
& aliquando sine causa, nō aduertentes, quod incidunt in
excommunicationem iniuste, & indebitè carcerando, cap.
si clericos, de sent. excomm. lib. 6.

Sed quæro, an clericatus possit probari per testes, si fuerit
22 deperdita scriptura, seu Bulla Ordinum? Respond. affir-
matiue: Doctores in l. si qua per calumniam, C. de Episcop.
& cleric. Gramat. conf. 110. n. 3. per tex. in cap. 2. & 3. de cle-
ric. peregr. Alex. conf. 107. n. 7. volum. 7. Bald. in cap. licet il-
1. de testib. & ibi Felin. immò clericatus potest probari per
vnum testem, sicut probatur, quod Ecclesia sit consecrata,
cap. cum itaq; de consecrat. dist. 4. glos. in cap. cum nuper
in veb. iuratus, de testib. Mascard. in tract. de probat. con-
clusion. 303. in prima ampliacione: sed Farinac. in tit. de op-
posit. cont. test. q. 63. n. 26. tenet contrarium, quod non suf-
ficit vnus testis. Sed pro concordia distinguendum est, aut
sumus in iudicialibus, & est his super aliquo beneficio, vel
super iurisdictione inter Iudicem Ecclesiasticum, & sæcula-
rem: & tunc per scripturam opuse clericatum probari iuxta
tex. in cap. tuæ fraternitatis, de cler. peregrin. Aut extra iudi-
cialitè, quando de nullius præiudicio agatur, vt si quis vel-
let celebrare, vel alia sacra exercere, siue aliquid non præiu-
diciale tertio, tunc sufficit vnus testis, Mascard. dicta con-
23 clus. 303. n. 4. Cognitio autem clericatus spectat ad Iudi-
cem Ecclesiasticum, ipse enim cognoscit, an aliquis sit cle-
ricus, & an gaudere debeat priuilegio fori, cap. si Iudex lai-
cus, de

cus, de sent. excomm. lib. 6. Farinac. tit. de inquisitit. quest. 8. n. 39. Gram. conf. 71. n. 2. & Ritus Magnæ Curia Vicariæ 235. est intelligendus, vt coram Iudice laico producatnr instrumentum, siue literæ clericatus non per modum probationis, sed instructionis Iudicis, Bal. in l. si qua per calumniam, C. de Episcop. & cler. Vine. de Franch. decis. 329. n. 9.

Item notandum est, quod si vertatur aliqua lis inter subditum, & Episcopum, lite pendente subditus est exemptus ab illius iurisdictione, quæ est suspensa durante lite, Cassad. decis. 6. Lancilott. de attent. part. 2. cap. 4. declarat. 3. quod procedit generaliter non solum in Episcopo, sed in quocumque alio superiore, qui cum subdito litigat; tunc enim non tantum ad illam causam dicitur esse suspensas iurisdictionis superioris: sed etiam quoad alias causas, & cõsequentes est priuatus superior quasi possessione iurisdictionis, & solet signatura Domini Papæ eximere vniuersaliter subditum à superiore iurisdictione, Gabriel. commun. opin. lib. 2. conclus. 4 n. 31. de iudic. Lancilott. de attent. part. 2. cap. 4. declarat. 4. num. 41.

Solent etiam aliqui clerici esse exempti à iurisdictione suorum Episcoporum, vt sunt subcollectores, & Commissarij Domini Nuntij Apostolici in hoc Regno, quos Gregorius XIII. per breue illos exemit non solum durante coram officio, sed etiam post dimissum donec vixerint, cuius Breuis Apostolici tenor talis est.

A tergo. Dilecto Filio Marco Antonio Saulio, vtriusq; signaturæ nostræ Referendario moderno, & pro tempore existenti in Regno Neapolitano Nuntio, & Collectore generali. Intus vero. Gregorius XIII. Dilecti fili salutem, & Apostolicam benedictionem. Cupientes pro nostri officij cura indennitati delectorum filiorum Camera nostræ Apostolicæ ministrorum, ne illi molestijs, litibus, & incõmodis fatigentur, quantum cum Deo possamus oportune prouidere, motu proprio, & ex certa scientia, maturaq; deliberatione nostra tenore præsentium statuimus, & ordinamus, quod

quodd omnes, & singulæ causæ motæ, & mouendæ pro tempore quorumuis prætenforum excessuum criminalium, & delictorum, per quoscumq; subcollectores, & Commissarios, tam generales, quàm particulares in quibullibet Provincijs, Ciuitatibus, & Dioccesibus istius Regni Neapolitani pro tēpore istic nostri, & Sedis Apostolicæ Nuntium, & Collectorem generalem deputatorum Cōmissariorum à te, & pro tempore existente Nuntio solum: non autem à quibusuis alijs Iudicibus, & locorum Ordinarijs deinceps in futurum, non modo durante eorum officio, sed etiam post ipsum dimissum, donec vixerint, audiri, cognosci, & decidi possint, & debeant: alijsq; Iudicibus, & locorum Ordinarijs in illis se se quouis prætextu, seù quæsito colore intromittere quoquo modo nullatenus audiant, vel præsumant, distriktius inhibemus, sicq; per quoscumq; Iudices, & Commissarios, quauis autoritate fungentes, sublata eis, & eorū cuiilibet quauis alitèr iudicandi, & interpretandi facultate, iudicari, & diffiniri debere: nec non irritum, & inane si secus super his à quoquam quauis autoritate scientèr, vel ignorantèr contingerit attentari, decernimus. Quocirca tibi, & pro tempore existenti Nuntio contradictores quoslibet, & rebelles, etiam si Episcopali, vel Archiepiscopali dignitate fulgètes fuerint sub interdicti, ingressus Ecclesiæ, & suspensionis à diuinis quoad Episcopos, & Archiepiscopos: quo verò ad inferiores sub pecuniarijs arbitrio declaran. & applican. pœnis, & demum sub censuris, & sententijs Ecclesiasticis, & per alia iuris, & facti remedia appellatione postposita compescen. braechium sæculare ad hoc si opus fuerit inuocan. cæteraq; ad id necessaria, & oportuna facien. mandan. & exequen. plenam, & liberam per easdem præsentès, facultatem cōcedimus, & potestatem. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus Apostolicis, ac quibusuis etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate aliàs roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoq; indultis, & litteris Apostolicis quomodolibet in

contrariū forsā cōcessis, & cōfirmatis, quibus omnibus, & eorum tenores, ac si de verbo ad verbū inserentes, presentibus pro sufficienter expressis habentes: illis aliās in suo robore permansuris hac vice dumtaxat, & ad effectum presentium specialitèr, & expressè derogamus, cæterisq; quibuscumq; quod interdicti, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam de verbo ad verbum, de indultu huiusmodi mentionem. Datum Romæ apud Sanctum Petrum die quinta Januarij 1575. Pontificatus nostri anno tertio. *Gaspar Glorierius.*

Sed aduertendum est, quòd licèt in dicta Cōstitutione Gregorij XIII. disponatur, vt omnes causæ quorumuis excessuum criminalium, & delictorum, per quoslibet subcollectores, & Commissarios cognosci, & decidi debeant per Dominum Nuntium, non modo durante eorum officio, sed etiā post ipsū dimissū donec vixerint: tamen per sacrā Congregationem Episcoporū negotijs præpositam die x. mensis Martij 1597. fuit rescriptum ipsū Domino Nuntio, per hæc verba. *Per Commissarij di Spogli hanno da seruire persone libere, & non obligate alla cura d'altri oblighi di Cbise, & in ogni caso, in cid non saranno esenti dall'Ordinario, ne liberi dall'oblighi loro, nel resto l'esentione li valerà mentre seruiranno, & non doppo haueranno lasciata la commissione.*

Et die primo Octobris 1602. *Al Nuntio di Napoli. Li Subcollectori dell'i spogli seruienti, sono esenti dall'Ordinario, ma non quelli, c'hanno seruiti, & non seruinopiu.*

Et licèt laicus regulariter nō possit conueniri nisi coram Iudice laico, cap. licet ex suscepto, & cap. ex tenore, & ibi Doctores, de for. comp. tamen in multis casibus conuenitur coram Iudice Ecclesiastico, & de eius foro efficitur.

Primò in erimine hæresis, in quo Iudex Ecclesiasticus solus est competens, cap. ad abolendum, de hærer. cap. vt inquisitionis, §. prohibemus, eod. lib. 6. Doctores in cap. cum sit generale, de for. comp. Clar. §. Hæresis, n. 4. neq; potest Iudex laicus aliquo modo in eo se intromittere, & cum hac

- 32 conclusionē procedunt omnes indifferēter, Rolan. conf. 20. n. 10. lib. 3. Vnde sciendum est, quod Episcopus pari modo, quo Inquisitor causas ad officium inquisitionis spectantes cognoscere potest; quia Episcopus est Inquisitor Ordinarius cap. vt. inquisitionis, de hæret. lib. 6. Simanc. de catholic. instit. tit. 2 §. n. 3. Pegn. in Director. part. 3. quæst. 1. comment. 30. & possunt communiter, vel diuisim procedere: & inter ipsos est locus præuentionis in formādo processu; ita quod quilibet potest citare, arrestare, capi facere, & tutē custodi-
re ponendo in compedibus, vel manicis ferreis, si eis visum fuerit expedire, elem. 1. §. propter quod, & ibi glos. in verb.
- 33 contra illos, de hæretic. potest etiam Ordinarius eodē modo, quo Inquisitor publicare edicta contra hæreticos, & super libris prohibitis, super quibus ab Inquisitore impediri non potest; quominus illa publicare valeat; quia Concilium Trident. de Episcopis multum confidit, vt in decreto, de editione, & vsu sacrorum librorum, sess. 4 & in indice librorum prohibitorum Regula quarta, nona, & decima.

34 In formādo autem processu contra hæreticos, credentes, receptantes, fautores, & defensores eorum, ac contra infamatos de hæresi, vel suspectos, practica est, vt Episcopus, vel Inquisitor habita denuntiatione, vel ex officio statim debet capere informationem testes examinando cum interuentu duarum personarum, quas sibi adiungere debet, quæ sint religiosæ, vel clerici, & in eorum defectu duos viros laicos graues adiungat: adeo quod quinque personæ interuenire debent in formādo dicto processu, videlicet. Inquisitor, vel Ordinarius, Notarius, Reus, & aliæ duæ prædictæ personæ, cap. vt officium, §. verum, de hæretic. lib. 6. Director. inquisit. part. 3. cap. de form. examin. test; & cap. quot personæ, & ibi Pegn. comment 17. & 20. quando autē Episcopus, vel Inquisitor non possit illas duas personas in examine testium, vel delati habere, debet in fine examinis coram duobus testibus depositionem legere: & si perstiterit in depositione, sufficet scribere in actis, qualiter in præsen-

tia talium testium fuit sibi lecta depositio: & perseveravit in ea, & deinde testes se subscribant, Pagn. coment. 19. sub rubric. quot personæ esse debeant in examine, testium in fin. capta informatione regularitèr debet reus citare ad comparandum ad certam diem, Simanc. de catholic. institut. tit. 44. n. 12. Pagn. part. 3. n. 131. si non compareret, tunc expressa causa in citatione est citandus, Pagn. loco citato coment. 33. si verò est contumax per affixionem copiarum in valuis Ecclesiæ, citari debet, Pagn. 3. part. comment. 34. & 35 sed. si reus est de graui crimine hæresis inquisitus, & est suspectus, de fug.: tunc omissis citationibus, debet prius personalitèr capi, & carcerari, Simanc. tit. 44. n. 12. Pagn. 2. part. comment. 17. n. 73. & coment. 3. n. 131.

Hinc est, quòd Inquisitores possunt habere familiam armatam, Clem. 2. de hæretic. cap. attendendum, 17. q. 4. vbi glos. dicit, quod Ecclesia habet carcerem, & pœnam corporis afflictiuam imponere potest; vnde cum Inquisitores libere, & sine impedimento aliquo possint reos spectantes ad suum forum carceribus mancipare, necessarium antecessèr requirit, vt pro capiendis reis habeant familiam armatam, sine qua non possunt capi; quia concessio sine, dicuntur concessa omnia, per quæ peruenitur ad illum, l. ad rem mobilè, l. ad legatum, ff. de procurat. Episcopi autem secundum Bal. in l. nam salutem, §. fin. ff. de offic. præf. vigil. possunt tenere familiam armatam, idem tenet Dec. in cap. significasti, nu. 17. de offic. delegat. sed contrarium tenet Abb. in dicto cap. significasti, & in cap. quod cum non ab homine, de iudic. dicens, quod opinio Bal. procedit, vbi Episcopi habent iurisdictionem temporalem: & licet verior sit opinio Bal. quia non dicitur libera iurisdictione, nisi concurrant omnia, sine quibus exerceri non potest: tamen vt dicit Paul. Fusch. in tract. de visitatione, & regim. Eccles. lib. 2. cap. 32. n. 16. de facto est recessum ab ea: veruntamen in illis locis in quibus adest consuetudo pro Episcopis, illa seruanda est: sed ea celsante, cautius facient si non proprijs ministris vtantur, sed potius

potius recurrendum est ad brachium sæculare, vt familiã armatam sibi accomodet, & præstet, cap. 1. de offic. Ordin. vbi Innoc. & communiter Doctores: ita etiam tenet Paulus Diaconus in prax. Episcop. part. 2. cap. 3. n. 4.

¶ **Secundò** Iudex Ecclesiasticus est competens in causa matrimonij, quia est causa spiritualis, cap. multorum relatione 35. q. 6. cap. accedentibus, de excess. prælat. Abb. in cap. 1. de consang. & affinit. & nouissimè per decretum sacri Concilij Trident. sess. 24. can. 12. statutum est, anathema esse, si quis dixerit causas matrimoniales non spectare ad Iudices Ecclesiasticos: immò nec causa matrimonialis potest compromitti in laicum, glos. in cap. 1. in verb. potestatem, de consanguin. & affinit. & in l. non distinguemus, §. Iulianus, ff. de arbitr. quicquid dixerit in contrarium Bal. in l. vnic. n. 7. de confess. quem reprobat, Alex. in l. quoties, C. de iudic. & licet causa spiritualis, quæ non potest in laicum arbitriũ compromitti: possit tamen in laicum arbitratorem secundum communem opinionem, de qua Dec. in cap. 2. de iudic. nihilominus causa matrimonij nõ potest à laico arbitrato recognosci. Rip. in d. cap. n. 13. de iudic. quod intelligitur de quæstione, an de iure sit matrimonium, puta an matrimonium factum sit verè matrimonium: secus in quæstione facti, puta an quis sit natus ex illo matrimonio, vel an mulier sit desponsata; quia tunc Iudex sæcularis super tali incidenti potest cognoscere, Bart. Roman. las. & communiter alij in l. Titia, ff. solut. matrimon. Farinac. tit. de inquisit. quæst. 3. num. 150.

¶ **Tertiò** si laicus contrahit binas nuptias ducendo aliam uxorem viuentem prima: si id facit, eo quod malè sentit de sacramento matrimonij, possunt Inquisitores Sancti Officij cõtra eũ procedere, Farinac. tit. de inquisitione post n. 127. Simanch. de cathol. instit. tit. 40. Scacc. de caus. civil. & crimin. cap. 12. n. 55. sed si ista qualitas suspicionis hæresis non adest, vt quia id fecit, ex concupiscentia carnis, & ex infana libidine, quod potest cognosci ex qualitate personæ
puta

puta si est rusticus, & ignarus: eunc eū sit missi fori ad vtrūq; Iudicem, qui prius præuenerit eius cognitio spectat, Farinae loco citato, Clar. in verb. fornicatio, n. 26.

Quartò in crimine simoniæ, quòd cum sit crimen merè
 38 Ecclesiasticum, illius cognitio ad Iudicem Ecclesiasticum spectat, glos. in cap. cum sit generale, in verb. malefactores, de for. compet. quam communiter sequuntur Doctores, Clar. in verb. Simonia, n. 7. extat Constitutio Pij Quinti, quæ incipit. Cum primum, §. Et vt Simoniaci, anno 1566. & alia eiusdem Pij, quæ incipit. Intollerabilis 1569.

Quintò possunt laici à Iudice Ecclesiastico puniri si præ
 39 sumperint prædicare, quia hoc officium prædicandi solū Ecclesiasticis, & approbatis vixis est reseruatū, cap. cum ex iniuncto, de hæretic. Concil. Trident. sess. 5. cap. 2. de reform. hoc enim proprium, & præcipuum munus est Episcoporum, Concil. Trid. loco citato, & sess. 24. cap. 4. de reform. nisi laicus prædicaret. de licentia Episcopi, vel Paroeci, cap. mulier, dist. 23. nec obstat cap. ad iuricimus 16. q. 1. ubi habetur, quòd nullus præter Saacerdotes Dei audeat prædicare: quia intelligitur de prædicatione facienda, auctoritate propria, nec cap. per lectis, dist. 25. & cap. in sancta, dist. 9. quæ habent ad Diaconum pertinere prædicare; quia rectè possunt intelligi de cantatione, vel lectione Evangelij, vt per glos. in vtroq; loco; nam prædicare non est actus ordinis sacri; quia nec Diaconus, nec sacerdos simplex Ecclesiam curam non habens, potest prædicare. Nauar. com. 7. de offic. delegat. Neq; quæstores, seu Eleemosinarij possunt prædicare, Concil. Trid. sess. 5. cap. 2. Si quæstores, de reform.

Sed incidenter est notandum, quòd cum hoc prædicatio
 40 nis officium præcipuè spectet ad Episcopum, vt in Concilio Trident. locis citatis, merces prædicatorum est soluenda ab Episcopo, cap. inter cetera, de offic. Ordin. Surs. non s. 254. vol. 2. quia iuxta officium Episcopi est exercere prædicationis officium, & sine salario, quia ad hunc finem ei assignantur redditus Ecclesie: & si fuerit legitime impeditus, potest hoc

facere

facere per alios idoneos : attamen in hoc standum est consuetudini : & refertur sacram Congregationem Cœcilij censuisse Episcopum debere sumptibus proprijs conducere in Ecclesia Cathedrali prædicatorem, non obstante quacumq; consuetudine etiam immemorabili : & electionem prædicatoris ad solum Episcopum spectare nulla habita ratione consuetudinis etiam immemorabilis : sed est in opzione Episcopi prædicatorem in sua cathedrali deputare : at tunc non poterit Episcopus compellere populum ad solitam eleemosinam, & impensas prædicatori præstandum : secus si Episcopus sineret, vt populus nominaret, & solitus esset eleemosinam præstare. In alijs Ecclesijs non cathedralibus similiter pertinet electio, & deputatio prædicatoris ad Episcopum impensis eorum, qui illas præstare, vel tenentur, vel solent : sed salarium ab Vniuersitatibus elargitur, & fuerunt coacti ad præstandum Episcopus illud, & Item in Tract. de Eccl. alias practicab. Eccles. cap. 13. sub n. 18. Thor. in compend. p. 1. verb. salarium.

41 Sexto si laici publicè, vel occultè præsupserint disputare, de fide nostra Catholica, & Christiana : & si nõ destiterint possunt ab Ordinarijs locorum excommunicari, cap. 2. §. inhibemus, de hæret. lib. 6.

42 Septimò possunt Episcopi inquirere contra laicos, vt excommunicentur, si frequentant Monasteria Monialium ; turbant enim personas diuino cultui dicatas, Abb. in cap. Monasteria, de vit. & honest. cler. etiam si accedentes ad Monasteria fuerint à iurisdictione Episcopi exempti, secundum Gemin. in cap. 1. §. fin. de stat. Regul. lib. 6. Concil. Trident. sess. 25. cap. 5. de Regul. vbi excommunicantur ingredienti septa Monasterij ipso facto, si sine licentia Episcopi, vel superioris in scriptis obtenta ingrediuntur.

43 Octauò si laici vsurpant per se, vel per interpositas personas bona ecclesiastica ad restitutionem cõpelluntur, Abb. in cap. conquestus, de for. compet. & sunt excommunicati excommunicatione Papali, Concil. Trident. sess. 22. cap. 11.

de re.

de reformat. Scortia Theorem. 77. & 426. Sed aduertendum est, quòd ad hanc censuram incurrendam tres conditiones requiruntur, prima ex parte rei usurpatæ, vel sequestratæ, ut sit res Ecclesiæ, non autem res prophana, etiam ad personas Ecclesiasticas pertinens; quia usurpatio, & sequestratio huiusmodi, ut notat Gaetan. in summ. in verb. excommunicatio, cap. 27. est sacrilegium: quo sedes Apostolica, & aliæ personæ Ecclesiasticæ offenduntur usurpatione iurisdictionum, fructuum proventuum, & similibus; quare usurpantes, vel sequestrantes bona patrimonialia, vel aliter quæsitæ clericorum non incidunt in excommunicationem, Grass. lib. 4. cap. 18. n. 130. Nauar. in Manual. cap. 27. n. 70. secunda conditio est, quòd fiat authoritatiuè; vnde latrones, & milites, qui rapiunt ea, non incidunt in excommunicationem, Grass. loco citato, Nauar. loco citato, Sair. de censur. lib. 3. cap. 21. n. 4. Tertia, ut fiat sine licentia summi Pontificis, vel aliarum personarum, qui habent potestatem, ut sunt Episcopi, & alij Iudices Ecclesiastici, Sair. loco citato.

44 Nonò laicus si deposuerit falsum coram Iudice Ecclesiastico, an possit puniri à dicto Iudice laico, iuxta tex. in l. nullum, C. de testib. Respond. quòd isto casu uterq; Iudex Ecclesiasticus, & sæcularis contra huiusmodi testem potest procedere, & inter eos est locus præuentioni secundum Afflic. decis. 219. vbi Ursill. quem sequuti sunt, Clar. quæst. 38. n. 14. Roland. conf. 12. n. 12. & optimè declarat. Couar. pract. quæst. cap. 18. n. 8. Farinae. tit. de Inquisit. quæst. 8. n. 27. Et similiter officiales, & ministri Curie delinquentes in officio sunt puniendi per eandem Curiam, Innoc. in cap. dilectus, de accusar. vbi ponit exempla, quando Aduocatus peccaret in patrocinando, testis in testimonio, & scriptor in iudic. conficiendis per tex. in dicta l. nullum, C. de testib. & sic Procuratores Notarij, & similes personæ excedentes in officio Ausrer. de potest. Iudic. Ecclesiast. super laic. cas. 25. Nuntius relationem faciens falsam, Luc. de penn. in l. quicumq; C. de decurion. lib. x. Paris. de syndic. in verb. officialis vers. officia-

Decimò sortilegi, lamiz, & strigz subsunt Iudici Ecclesiastico, & hæc cognitio præsertim spectat ad Inquisitores, Abb. in cap. 1. de sortileg. & extat. Bulla Sixti Quinti, de qua supra cap. 37.

Vndecimò Iudex Ecclesiasticus procedit contra laicos pro solutione decimarum, cap. peruenit, & cap. sequenti, de decimis, Concil. Trident. sess. 25. cap. 12. de reformat. per quod statutum est Episcopos posse compellere, etiam per censuras ad soluendum decimas, Nauar. in Manual, cap. 21. n. 32.

Duodecimò Iudex Ecclesiasticus procedit contra laicos blasfemos, cap. statuimus: & ibi Abb. de maledic. quod est verum, quando blasfemia est hæreticalis, vt quando blasfemia est directè, vel indirectè contra articulos fidei, Director. inquisit. part. 2. q. 41. alias si non est hæreticalis, potest vterq; Iudex data præuentione procedere, Abb. in dicto cap. statuimus, num. 9.

Tertiò decimò clericus, qui post delictum ab eo patratum duxit vxorem, est puniendus à Iudice Ecclesiastico: ita fuit decisum per sacrum Regium Consilium teste Grammatico. decis. 10. ratio est, quia ad fundandam iurisdictionem ascenditur status, in quo erat tempore commissi delicti, l. 1. ff. de pæn. l. iniuriarum æstimatio, ff. de iniur. & l. si quis decurio in fin. ff. de fals. quando enim quis delinquit, eo ipso acquiritur ei, cuius iurisdictioni est subiectus, Bal. in l. officialis, C. de Epise. & cler. Dec. in cap. quæ in Ecclesiis, de constit. & per mutationem status ab eo tolli non potest, Vinc. de Franch. decis. 417. n. 4. licet contrarium teneat. Caracc. in ritu 66. n. 9. sed vide Thorum in compend. dec. Regni, verbo clericus dimisso.

Decimò quartò si laicus aliquod crimen commiserit in Ecclesia secundum Cyn. in l. præsentis, C. de his, qui ad Eccles. confug. debet à Iudice Ecclesiastico puniri, cuius opinio non est recepta à Doctoribus, qui tenent contrarium,

G g g

quod

quod est puniendus à Iudice laico, Bartin in l. qui, ff. de ac-
 t. 1. Angel. de malefici. in verb. In scalis sancti Petri, n. 1.
 Salicet in auct. item nulla communitas, m. 2. de Episcopi &
 clericis. Bal. in l. qui in hoc genus, n. 2. eb. d. tit. Conrad. va-
 riar. resolut. lib. 2. cap. 2. n. 18. qui omnes tenent laicum de-
 linquentem in Ecclesia esse puniendum à Iudice laico: &
 hanc esse communem opinionem testatur Rotand. cons. 6.
 non 5. lib. 2. Clar. quaest. 38. m. 17. Abb. in cap. fini de immu-
 nit. Eccles. non tamen poterit Iudex laicus capere delin-
 quentem in Ecclesia, sed Iudex Ecclesiasticus capere, & tra-
 det Iudici laico, Abb. in cap. cum sit generale, n. 271 de for-
 compet. Baiard. in additione ad Clar. in d. l. quaest. 38. m. 2.
 sed in hoc est distinguendum; aut queritur, nunquid Iudex
 Ecclesiasticus possit punire laicum delinquentem in Eccle-
 sia, de sacrilegio, & potest dicto cap. abm. sit generale: & ibi
 Abb. Couar. var. resolut. cap. 20. in 18. Farinac. tit. de inquit-
 sit. quaest. 28. n. 62. committit enim iste delinquens sacrile-
 gium, maxime si effundit sanguinem delinquendo in Eccle-
 sia: & dicitur illius immunitate violare; si enim non licet in-
 de aliquem violere, extrahere, ita, & fortius, nec verberare,
 vel occidere, cap. cum pro causa, de sent. ex comm. Aut que-
 ritur nunquid Ecclesiasticus punire possit crimine seculari,
 & dicit Abb. in cap. fini de immunit. Eccles. quod non potest,
 vide Paul. Fusch. de visitat. & regimin. Eccles. lib. 2. cap. 2. r.
 num. 15.

Decimo quinto familia Episcopi gaudet privilegio fori
 50 Abb. in cap. 2. Felin. & alij communiter. de for. compet.
 Host. Io. Andr. & Abb. in cap. cum non ab homine, de iudic.
 siue famuli sint laici perpetui, siue non, siue seruiant cum
 pretio, siue sine pretio nullatenus possunt à seculari Iudice
 iudicari, Boss. tit. de for. compet. n. 172. Capic. decis. 12.
 Clar. quaest. 35. vers. quæro nunquid familiares: fallit quædo
 famuli seruirent Episcopo detim; quia tunc non gaudent
 privilegio fori: secus si seruirent ad annum, Io. Anton. de
 Nigr. in extrauag. Clementis Septimi, de vit. & honest. cleric.

n. 3. quod intelligitur dummodo seruiant immediate persone Episcopi in eius domo: & hoc procedit in familia Episcopi tantum, non autem in clericis, Doct. in cap. fin. de officio Archid. Abb. in dicto cap. 2.

51 Decimo sexto Iudex Ecclesiasticus potest procedere contra concubinos per censuras, & alias poenas, quia Concilium Trident. sess. 24. cap. 8. de reformat. matrim. non abstat alias poenas iuris, ut pluries censuit Sacra Congregatio eiusdem Concilij, concubinatorum enim est crimen Ecclesiasticum, Abb. in cap. cum sit generali de for. comp. Farinac. tit. de inquisit. quest. 3. n. 131. & est communis opinio, Clar. quest. 37. n. 4. late Scorria Theorem. 224.

52 Decimo septimo Iudex Ecclesiasticus procedit generaliter in omnibus causis spiritualibus, in quibus Iudex laicus nullatenus se intromittere potest, cap. decernimus, cap. quareo, de iudicij, cap. tuam, de ordin. cognit. glof. in cap. si Iudex laicus, de sentent. excomm. lib. 6. in verb. spirituali, Auth. cassa, & Auth. statumus, C. de Episcop. & cleric. Causae autem spirituales sunt, quae tractant de rebus Ecclesiasticis, ut de Sacramentis, de Ordinibus, de Haeresi, Sacrilegio, Vfuris, Adulterio, Simonia, Perfurio: item de causis electionum, Postulationum, Promissionum, Dignitatum, Officiorum, Canoniarum, Praebendarum, & quatuordecim rebus Ecclesiasticarum, vel ad Ecclesiam pertinentium, ut saepe Decernis, Matrimonio, causis Natalium, Turbationum, Beneficij, Pensionibus, & alijs, de quibus per Van. in tract. de nullitate de nullitate ex defectu n. 54. & in Clem. dispendiosam, de iudic. in cap. ex tenore, de for. comp. in cap. fin. de iudic. lib. 6. cap. ut inquisitioni, §. prohibentur, de haeret. lib. 6. Farinac. tit. de inquisit. quest. 3. n. 131.

53 Decimo octavo Episcopus potest procedere contra reprobantes verba, & sententias Sacrae Scripturae ad scurrilia, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, sorte, superstitutiones, impii, & diabolicae incantationes, divinationes, libellos, etiam fabulosos, Congl. Trident. sess. 4. in decreto, de

edit. & vsu sacrorum libror. §. post hæc, nam in eodem decreto, §. præterea statuitur, vt nemo suæ prudentiæ innixus in rebus fidei, & morum, ad ædificationem doctrinæ Christianæ Sacram Scripturam ad suos sensus torquens contra eum sensum, quem tenuit, & tenet Sancta Mater Ecclesia, cuius est iudicare vero sensu, & interpretatione scripturarum Sanctarum: aut etiam contra vnanimem consensum Patrum, ipsam scripturam interpretari audeat: qui contrauerint per Ordinarios pœnis à iure statutis puniantur.

Sed an oblati, seu Tertiarij vtriusq; sexus sint personæ
 34 Ecclesiasticæ, ita vt fori priuilegio gaudeant? Resp. aut isti oblati se, & bona sua Monasterio perpetuò dederunt, & habitum Religionis deferentes, vt dixi supra in cap. de gabelis intra Monasterium cum alijs communiter viuunt, & nõ est dubium, quod sunt personæ Ecclesiasticæ: & gaudent priuilegio fori, Abb. in cap. 2. de for. compet. Conar. in cap. alma mater, part. 2. §. 2. n. 8. de sent. excomm. Barbof. in tract. de offic. & potest. Episcop. part. 2. allegat. 45. n. 39. Aut retinent bona vxores, & filios, cum quibus in eorum domibus viuunt, & degunt: & licet aliquam partem suorum bonorũ Monasterio dederint, cum tamen tria illa vota substantialia cuiuslibet Religionis approbatæ obseruare non possint, sunt sub iurisdictione Iudicis laici, cap. vt priuilegia de priuileg. Abb. in cap. cum, & plantare, de priuileg. cap. fin. cum glos. de sepultur. lib. 6. Marian. Soccin. in cap. 2. de for. compet. vbi late, Afflict. in Cõstitut. Regn. statuimus, la. 2. sub. tit. de offic. Magistr. iustitiar. glos. in Clem. 1. in verb. obedientiæ, de relig. domib. Duen. Regul. 100. limit. 18. facit tex. in cl. 3. de sent. excom. quatenus decidit Fratres tertij Ordinis, vt cæteros laicos admitti non posse à Fratribus Minoribus ad diuina tempore interdicti, extat Cap. Regn. 200. quod incipit. Priuilegia: & ibi Io. Anton. de Nigr. n. 16. & ita fuisse decretum in Regia Audientia, testatur Viu. decif. 49. num. 10. & Pius Quintus per suam Constitutionem, quæ incipit. Ea est nostri officij, Anno 1568. & Gregorius XIII. per aliam Con-
 situ-

Fori Ecclesiastici Cap. quadragesimum primum. 421
stitutionem incipien. Ex benigna, Anno 1575. statuerunt
quod illi soli possint gaudere priuilegijs, exemptionibus, &
immunitatibus, qui sunt Tertiarij Ordinis Sancti Francisci,
de pœnitentia nuncupati in Congregatione viuentes, ac tri-
bus votis substantialibus astricti, ac professi, & sub regularis
obseruantiz obedientia degentes, videatur Thorus in 1.
parte Cõpend. dec. Regni vero Moniales, Gratian. discept.
forens. cap. 413 n. 32.

Deputati autem autoritate Prælati ad aliquod Hospiti-
55 tale erectum autoritate Ordinarij, fori priuilegio gaudēt,
Barbos de offic. & potestat. Episcop. part. 2. allegat. 12. n. 31.

Circa numerum 24. quatenus ibi in principio dicitur,
quod Clerici delinquentes sunt custodiendi in carcere de-
centi: adde quod olim orta controuersia inter Episcopum
Castellanetæ, & eius Capitulum tam circa carceres, quam
aliorū differentiarum capita, per Sacram Congregationem
fuit prouisum super omnibus, vt infra,

Sacra Congregatio S. R. E. Cardinalium, quæ negotijs,
& consultationibus Episcoporum, & Regularium præest
propositis ad relationē Illustrissimi Domini Cardinalis In-
stiniani nonnullis differentijs inter Dominum Episcopum
Castellanetæ, & eius Capitulum, auditis iuribus ambarum
partium, decreuit, & mandauit extendi decreta vulgari ser-
mone, vt sequitur, illaq; perpetuò obseruari non obstanti-
bus quibuscumq;

*Primo, che la carcere detta la Monaca si debba riconoscere
dell' Arcivescouo di Taranto, ò suo Vicario, & trouandola como-
da, se ne possa seruire all'occorrenza de delitti: & nõ essendo tale,
che s'accomodi secondo il bisogno.*

2 *Che si rimoua la licenza data à Ministri secolari di carce-
rare i Preti, & Regolari, che si trouaranno per la Città di notte.*

3 *Che trattandosi d'interesse directo, ò indirecto del Vescouo, ò
suo Vicario, ò d'altri Capitulari in Capitulo, debbano uscire fuo-
ri, & non possano astringere il Capitulo à douer mostrare li vo-
ti particolari per ouiare all'occasioni d'alterationi: ma acciò nel
notare i voti s'offerua la deuota fedeltà, s'ordina che si eliga vn*

notaro

notaro legale che debba rogarsi di detti voti con proibitione, che niscuno Capitulare possa seruire in queste funzioni, essendo persona interessata.

- 4 Che non si proceda a carceratione di Canonici, se non in caso graui.
- 5 Che meno si possa procedere a censure, se non in caso, che non si possa venire all'esecuzione reale, ne personale secondo li decreti del Concilio Tridentino.
- 6 Che essendo processato alcuno subdito, doppo esser finito il processo offensiuo, & fatto le difese, & altri atti necessarii, si termini la causa senza diuidersi li capi di delitti, & loro dettione, & sentenza in diuersi tempi.
- 7 Che durante il giudicio non suspenda i rei dalla celebrazione della Messa, ne dall'ingresso della Chiesa, se non in caso, che hauesero di bisogno di dispensa o d'assoluzione di censura.
- 8 Non ordini niscuno, che non habbia beneficio, o patrimonio sufficiente da poter viuere.
- 9 Non impedisca che si serui alle Messe ordinarie da persone, che non siano tonsurate, come in Roma s'offrua.
- 10 Che visitando il Vescouo di fuori la Cathedral, due Canonici, & una Dignità debbiano assistergli, & che la visita non essendoci altro, che la Città si debbia finire fra due Mesi dal giorno, che si comincia.
- 11 Che la Messa Conusuale nell'Episcopato si celebri a hore quattordici, & nell'Inuerno a hore diecesette.
- 12 Che il Vescouo debbia esser accompagnato dalla metà del Capitulo, quando andrà in Chiesa pontificalmente.
- 13 Che debbia il Capitulo dare al Vescouo in forma ambentiale la nota di tutte l'entrate della Chiesa.
- 14 Che l'officio di Maestro di Ceremonie si eserciti da Sacerdote semplice, & non da Canonico.

Inquorum fidem, &c. Romæ die 23. Iulij 1602. Alex:
Cardin. Floren. Locus sigilli, Hieronymus Augucchius Secretarius.

DE IURISDICTIONE EPISCOPI IN REGULARES
Cap. XXXII.

SUMMARIUM.

- 1 **R**egulares omnes antiquitus erant sub iurisdictione Episcoporum, hodie exempti.
- 2 Regulares subsunt Episcopis in crimine heresis.
- 3 Regulares antequam incipiant predicare, debent personaliter petere benedictionem ab Episcopo.
- 4 Regulares priusquam incipiant predicare, possunt cogi ab Episcopo ad faciendam professionem fidei.
- 5 Episcopi possint procedere contra Regulares, predicatores dissimulantes errores.
- 6 Regulares exercentes curam animarum in eorum Ecclesijs subsunt Episcopis, quoad ipsam curam.
- 7 Episcopi habent potestatem visitandi loca, & personas Militie Sancti Ioannis, quoad curam animarum, quam exercent in eorum Ecclesijs.
- 8 Regulares tenentur accedere ad processiones publicas.
- 9 Publica processiones quae sint.
- 10 Regulares subsunt Ordinarijs in observantia festorum, non quoad ritum diuinorum officiorum.
- 11 Episcopi possunt cogere Regulares ad restituendum bona Nouitiorum, qui non fecerunt professionem.
- 12 Episcopi possunt compellere Abbates, ut in eorum Monasterijs habeatur lectio sacra triptuna.
- 13 Ingressus Religionem sine licentia Episcopi ante professionem non potest disponere de bonis suis.
- 14 Episcopi possunt componere controuersias de praecedentia inter Regulares.
- 15 Regulares non possunt pulsare campanas die Sabathi Sancti, nisi prius pulsetur in Ecclesia Maiori.
- 16 Regulares reperti sine licentia suorum Superiorum possunt puniri ab Episcopis.
- 17 Regulares non possunt subici obsequio alicuius Principis.
- 18 Regulares tenentur attollere baldachinum in eorum Ecclesijs, quando Episcopus voluerit ibi exercere pontificalia, vel assistere.

- 19 *Monasteria non possunt nouiter adificare, nisi vocatis superioribus ordinum ibi existentium.*
- 20 *Monasteria nouiter adificanda, sibi non possunt duodecim Religiosi viuere, possunt uisitari, & corrigi ab Ordinarijs.*
- 21 *Regulares extra Monasteria degentes, & delinquentes ab Ordinarijs possunt puniri.*
- 22 *Regulares intra claustra degentes, & extra ea delinquendo quomodo sunt puniendâ.*
- 23 *Regulares extra claustra delinquentes, an possint carcerari ab Ordinarijs.*
- 24 *Regulares in causis ciuilibus coram quo iudice sunt conueniendi.*
- 25 *Episcopus an possit denunciare Regulares incidisse in excommunicationem.*
- 26 *Regulares in casibus, in quibus subsunt Episcopis an possint ab eis excommunicari.*
- 27 *Haremita an sint sub iurisdictione Episcoporum.*
- 28 *Bulla Gregorij XV. de priuilegijs exemptorum circa animarum curam Monialium Monasteria, & predicatione uerbi Dei.*
- 29 *Bulla Urbani Octauj contra Regulares monetarios.*

Quamuis olim omnia Monasteria Regulariũ, Monachorũ & Monialiũ, omniũq; deniq; hominũ genus, qui in Diœcesi erant, de iure canonico sub Episcopi gubernatione, cura, iurisdictione fuissent; cap. omnes Basilicæ 16. q. 7. cap. Monasteria, & cap. Abbates cum sequen. 18. q. 2. cap. cum Episcopus, de offic. ordin. lib. 6. cap. cum olim, de præscript. & cap. venerabilis, de except. Barthol. Vgolin. de offic. & potest. Episcop. part. 2. cap. 20. in princip. Hodie tamen casibus quibusdam exceptis ab Ordinariorum iurisdictione Regulares, sunt exempti ferè in omnibus, cap. nimis praua: & ibi Abb. & alij, de excess. prælat. cap. graue nimis, de offic. Ordin. cap. à Papa, de priuileg. lib. 6. idq; fuit factum, ob id, quòd ab Episcopis malè tractabantur, ut habetur in d. cap. nimis praua, & in Clem. vnic. eod. tit. In aliquibus tamen casibus sunt sub iurisdictione Episcoporum, quorum aliquos breuiter recensere curabo.

Primò in crimine hæresis, cap. ad obolendum, §. si qui uerò, de hæret. lib. 6. ob quod crimen possunt Episcopi contra

Fori Ecclesiastici Cap. quadragesimum secundum. 425
tra Regulares, & alios exemptos procedere; dicit enim in d.
S. si qui verò, quòd si qui fuerint à lege Diocœsanæ iurisdic-
tionis exempti: nihilominus in his, quæ sunt contra hæretico-
s instituta, Episcoporum subeant iudicium, & in eis in
hac parte tamquam à Sede Apostolica delegatis, non ob-
stantibus libertatis suæ priuilegijs, obsequentur.

3 Secundo nullus Regularis potest prædicare, etiam in Ec-
clesijs suorum Ordinum contradicente Episcopo, Concil.
Trident. sess. 24. cap. 4. de reform. licet prius per Constitu-
tionem Pij Quinti, quæ incipit. Et si Mendicantium 1567.
in Ecclesijs suorum Ordinum poterant prædicare sine be-
nedictione Ordinarij, quæ per cõstitutionem Gregorij XIII.
quæ incipit. In tanta rerum mole 1572. fuit redacta ad ter-
minos iuris cõmunis, & Concilij Trident. cuius sacra Con-
gregatio super illis verbis. Concilij sess. 5. cap. 2. de reform.
scilicet etiam in Ecclesijs suorum Ordinum censuit Regu-
lares in Ecclesijs suorum Ordinum prædicare volentes, quòd
non teneantur ab Episcopo licentiam obtinere: sed tantum à
suis Superioribus de vita, moribus, & scientia examinari, &
approbari debent, & ab eis licentiam habere, & cum ea se-
p. ronalitèr coram Episcopo præsentare, ab eoq; petere
benedictionem tamen si eam non obtinuerint. In Ecclesijs
autem non suorum Ordinum ultra prædictam licentiam, te-
nentur habere licentiam Episcopi, quam declarationem re-
fert. Hieron. Capuccia. in Compend. priuileg. in verb. præ-
dicatores. Verum eadem sacra Congregatio censuit, quòd
Regulares, qui absq; licentia Episcopi prædicauerint in Ec-
clesijs, quæ non sunt suorum Ordinum: tamen si decreto
Concilij sess. 5. cap. 2. contrafecerint, non posse tamen pu-
niri ab Episcopo, sed tantum à suis Superioribus Regula-
ribus, vt refert Quarant. in summ. Bull. in verb. Priuilegia
Regularium, sed vide infra Bullam Gregorij XV. vbi dispo-
nitur, quòd puniantur ab Episcopis.

Tertiò tenentur Regulares antequam prædicare incipiant
cum licentia suorum Superiorum se præsentare coram Epi-
scopo,

scopo, & ab eo petere benedictionem, Concil. Trid. sess. 5. cap. 2. de refor. nec sufficit per nuntium, & per literas; quia personaliter debent illam petere, vt habetur ibi expressis verbis, glos. in Clem. dudum, de sepultur.

4 Quartò possunt Episcopi compellere Regulares ad emit- tendam professionem fidei, antequam prædicationis munus incipiant, si ita videbitur ipsi Episcopo ex declaratione Sacræ Congregationis Concilij.

5 Quintò si Regulares prædicatores errores, aut scandala prædicando diffiminauerint in populum, etiam si in Monasterijs suorum Ordinum, vel alterius prædicauerint, Episcopus eis prædicationem interdiceret potest: & si hæreses prædicauerint contra eos iuxta iuris dispositionem tamquam Apostolicæ Delegatus procedere potest, Concil. Trident. sess. 5. cap. 2. §. si verò, de reform. etiam si prædicator ipse generali, vel speciali priuilegio se exemptum esse prætenderet.

6 Sextò Regulares si habent Ecclesias cum cura animarum sæculariũ habito respectu ad ipsam curam, sub iurisdictione Episcopi sũt, & visitatione; quia Episcopus quoad ipsam curam eandem iurisdictionem habet in eos, quam in sæculares clericos, cap. vnic. de cappell. Monach lib. 6. & Concil. Trid. sess. 25. cap. 11. de regul. idcirco visitare eos, & corrigere potest: & qui præferuntur huiusmodi curæ ab Ordinario, vel eius Vicario examinati, & probati esse debent; ita enim disponitur in d. cap. 11. Concilij; & ideo iuxta dispositionem Concilij Trid. sess. 5. cap. 2. per se, vel per alios exempti diebus Dominicis saltem, & festis diebus solem- nibus prædicare debent: alioquin ad id per Episcopum cogi possunt, & de prædictis vide infra Constitutionem Gregorij XV. exceptis Monasterijs, seu locis. in quibus Abbates, Generales, aut Capita Ordinum sedẽ Ordinariam principalem habent, vt in d. cap. 11. Concilij etiam si ibi personæ sæculares exerceant curam animarum, vt declarauit sacra Congregatio Concilij his verbis. In Monasterio, in quo Gegeralis alicuius Religionis Regularium sedem ordina-
riam

Fori Ecclesiastici Cap. quadragesimum secundum. 427
riam principalem habet, licet personæ sæculares sint in eodem Monasterio, curam animarum exercentes: quantum ad curam ipsam, & administrationem sacramentorum spectat, nullam visitationis suæ iurisdictionem habent. Episcopi Ordinarij Diœcesis illius, in qua Monasterium est fundatum.

7 Septimò Episcopus eandem iurisdictionem habet visitandi loca, & personas militiæ, & Hospitalis sancti Ioannis Hierosolimitani, in quibus exercetur cura animarum per Constitutionem Pij Quinti, quæ incipit. *Exposcit* pastoralis, sub die 22. Septembris 1571. vbi disponit Episcopos tamquam Apostolicæ Sedis Delegatus posse visitare, & corrigere loca, & personas exercentes curam animarum tantum in Ecclesijs dicti Hospitalis, quam confirmavit Gregorius XIII. per Constitutionem, quæ incipit. *Consuevit* Sedes, die 7. Ianuarij 1584 vbi præcipit, quòd Ordinarij non se intromittant in visitatione & correctione Militũ, nisi in concernentibus curam animarũ, & sacrã administrationẽ: quas Constitutiones confirmavit etiam Clemens Octauus in confirmatione priuilegiorum Religionis sancti Ioannis Hierosolimitani per suam Constitutionem, quæ incipit. *Pastoris æterni*, die 27. Iunij 1592. vbi inquit. *Volumus* autem, quòd Felice. recordat. Pij V. die 22. Septembris anno sexto: ac Gregorij XIII. prædecessorum nostrorum literis sub annulo Piscatoris 25. Nouembris, anno nono suorum Pontificatum expeditis in suo robore, & efficacia permanentibus, præsentès literæ non comprehendant neq; Ecclesias, neq; personas in his, quæ ad curam animarum pertinent: in quibus decreta Concilij Trid: huiusmodi omninò obseruari debeant: hæc ibi.

8 Quartò Ordinarius loci potest Regulares, etiam exemptos, & Monachos compellere, vt ad processiones publicas accedant: ijs tamen exceptis, qui in strictiori clausura perpetuò viuunt, Concil. Trid. sess. 25. cap. 17. de Regul. & per Constitutionem Pij V. quæ incipit. *Et si Mendicantium vi-*

H h h 1

gesimo

gesimo septimo calend. Iunij 1567. quæ excipit illos Conuentus in quibus fratres sub arctiori clausura degunt: ita ut nec in choro cantant, nec ad mortuos accedunt: sed tantum studijs, & lectionibus vacant: alij tamen Regulares non possunt compelli si distarēt à Ciuitate ultra medium miliarē, ut decreuit sacra Congregatio Concilij, teste Quarant. in summ. Bullar. in verb. Priuilegia Regularium. Tenentur etiam, & compelli possunt per Ordinarios accedere ad publicas processiones sacerdotes inseruientes Ecclesijs Religionis equitum Hierosolimitanorum, per decretum sacre Congregationis Cōcilij his verbis. Nullæ immunitates Religioni Hierosolimitanæ concessæ obstant, quo minus eius sacerdotes inseruientes Ecclesijs vacari debent ad processiones: ac nisi accedant, etiam compelli. Et publicæ processiones intelliguntur esse non solum, quæ fiunt in festo Corporis Christi, in litanijs maioribus, sancti Marci, & in minoribus Rogationum, & aliæ consuetuæ: sed etiam illæ, quæ indicuntur pro bono publico, ut imminente peste, aliòq; flagello, quæ Episcopo videbuntur, & quæ fieri debent à Capitulis, & Cleris sede vacante pro impetrando bono Pastore, Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. de reformat.

Sextò Regulares sunt subiecti Episcopis in obseruantia festorum, quæ in eorum Diœcesi seruari præceperint, Concil. Trident. sess. 25. cap. 12. de Regul. sed non quoad Ritus celebrandi missas, & diuina officia suorum Ordinum, nisi quoad conciones, & lectiones, quas ad populum habent; quia in eis se conformare debent ad Epistolas, & Euangelia, quibus clerus sæcularis utitur illis festis diebus; ita sacra Cōgregatio censuit super dicto cap. 12. Concilij, ut refert Quarant. in summ. Bullar. in verb. Priuilegia Regularium: ac tenentur ipsi Regulares obseruare censuras, & interdicta, nedum à Sede Apostolica promulgata, sed etiam ab ipsis Ordinarijs, cap. de ijs, dist. 12. Concil. Trident. d. cap. 12.

Septimò Episcopus potest compellere etiam per censuras Ecclesiasticas Regulares ad restituendum, quæ habuerunt

Fori Ecclesiastici Cap. quadragesimum secundum. 429
runt à Nouitio, qui noluit facere professionem, Concil. Trident. sess. 25. cap. 16. in fin. de Regul. idem si propter infirmitatem egrediatur à Monasterio, & moriatur ante professionem, & bona data nō sunt acquisita Monasterio, Nauar. conf. fin. de success. ab intest. & in comment. 2. de regu. super cap. non dicatis 12. q. 2. n. 49 & sequen.

12 Oñtaud Episcopi possunt compellere oportunis remedijs tamquam Apostolicæ sedis delegati, Abbates, vt in eorum Monasterijs, vbi id fieri cōmodè potest, lectio sacræ scripturæ habeatur, & si Abbates in hoc negligētes fuerint, Concil. Trident. sess. 5. cap. 1. §. in Monasterijs.

13 Nonò Episcopus ratione contractus habet iurisdictionem in Regulares; quia si quis post ingressum in aliquam Religionem renuntiauerit aliquibus suis iuribus, vel bona sua donauerit, vel alio modo alienauerit sine licentiâ Episcopi, vel eius Vicarij, intra duos menses proximos ante professionem, renuntiatio, donatio, vel alienatio non valet; nam intra duos menses antequam professionem fecerit, cū licentiâ vnus prædictorum fieri debet, Concil. Trident. sess. 25. cap. 16. de Regular. Verum si antequam ingrediatur Religionem, de rebus suis disponit, Nauar. conf. 82. de Regul. tenet etiam non valere dispositionem factam: contrarium tamen declarauit Sacra Congregatio Concilij, vt refert Additio ad dictum conf. 82. Nauarri in fine, & Quarant. in summ. Bullar. in verb. Monasteria, & Conuentus Regularium, fol. mihi 33c. vbi dicit, quòd donatio, seù renuntiatio bonorum facta ab existente ad huc in sæculo prætextu, & intuitu ingressus Religionis, an valeat vel nē, Illustrissimi DD. Cardinales Concilij Trident. interpretes definierunt in hunc modum, videlicet. Congregatio Concilij Trident. cap. 16. sess. 25. de Regular. censuit non habere locum in renuntiatione facta ante susceptionem habitus: quam declarationem refert Menoch. in addit. ad libr. 2. de arbitr. iudic. cas. 436. sub n. 3. & ideo opinio Nauarr. in dicto conf. 82. de Regular. & Molin. de iustit. disputat. 139. vers. ambiget rursus.

sus non est tenēda, idque meritō; nam Concilium Trident. eo loco loquitur de iam ingresso in Religionem: & sic, de eo, qui habitum non suscepit, Bartholom. Vgolini in tract. de offic. & potestat. Episcop. part. 1. cap. 19. §. 7. n. 1. & 2.

Decimō Episcopus potest controuersias omnes de præcedentia componere, quæ cum maximo scandalo oriuntur inter Regulares, & etiam Sæculares, & personas Ecclesiasticas cum in processionibus, tum in ijs, quæ fiunt in cumulandis corporibus defunctorum, & his similibus, Concil. Trident. sess. 25. cap. 13. de Regul. quæ compositio est facienda summarie, de plano sine strepitu, & figura iudicij amota omni appellatione quoad effectum suspensiuum: secus deuolutiuum, ex sententia Sacræ Congregationis Concilij, quæ etiam censuit controuersias omnes pendentes dirimere Episcopus hodie potest, finitas autem innouare non potest, ex Bulla Pij V. in fauorem Regularium edita, vide cap. de præcedentia.

Vndecimō tam Regulares, quam Clerici Sæculares etiā Apostolicæ Sedis privilegio muniti die Sabathi Sancti maioris hæbdonadæ antequam campanæ Cathedralis, vel Maioris Ecclesiæ pulsentur, campanas in eorum Ecclesijs pulsare non possunt: & contrafacientes incurrunt pœnam ducatorum centum, ex Constitutione Concilij Lateranensis sub Leone X. Anno 1516. incip. Sacro approbante, §. & vt debitus: idem statuit Congregatio Sacrorum Rituum die 21. Martij 1609. neq; possunt pulsari in Diocesi ante Párochialis signum, eadem Sacra Congregatio die 9. Februarij 1608.

Duodecimō; quia Regulares à suis Conuentibus recedere non possunt, etiam prætextu accedendi ad suos Superiores, nisi ab eis missi, vel vocati fuerint; ideo qui sine licentia in scriptis obrenta reperti fuerint, ab Ordinarijs locorū, tamquam desertores sui instituti possunt puniri, Concil. Trident. sess. 25. cap. 4. de Regular.

Decimō tertio non possunt Regulares sine licentia suo-

17 rum Superiorum prædicationis, vel lectionis; aut cuiusvis operis prætextu se subiacere obsequio alicuius Prælati, Principis, aut Vniuersitatis, seu Communitatis, aut alterius cuiuscumq; persone, vel loci, neq; eis aliquod priuilegium, aut facultas ab alijs super ijs obtenta suffragatur: & si contrafecerint, tamquam inobedientes arbitrio suorum Superiorum sunt puniendi, Concil. Trid. sess. 25. cap. 4. de Regular. & locorum Ordinarij eorundem Superiorum negligentiam supplere possunt, cap. quanto, de offic. Ordin.

18 Decimo quartò Regulares cuiuscumq; Ordinis, & Religionis tenentur attollere baldachinum, quando in eorum Ecclesijs Episcopi Põtificalia exercere voluerint, aut pontificalibus paramētis induti cum Mitra, vel etiam cum sola cappa interesse: ijs autem facere negligentibus, aut volētib; licitum est Episcopis ipsis illud asportari facere, & supra Episcopale solum seu pontificale baldachorium erigi facere, atq; sub eo sedere, & stare, prout in proprijs, & Cathedralibus Ecclesijs stare, & sedere solent: ac inobedientes, & contumaces ab ipsis per censuras compelli possunt, vt plenius constat ex decreto Clementis Octauī sub die 10. Iunij 1603. quod incipit. Decet.

19 Decimo quintò Regulares vtriusq; sexus non possunt ædificare noua Monasteria, loca, Conuētus, & domos absq; licentia Ordinarij Diocesis, Concil. Trident. sess. 25. cap. 3. de Regul. in fin. & hodie vltra dictam licentiam debent vocari, & audiri Superiores aliorum Monasteriorum aliorum Ordinum, & locorum in eisdem Ciuitatibus, & locis existentibus per Constitutionem Clementis Octauī, Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die 23. Iulij 1603. Pontificatus sui anno duodecimo: in qua disponitur locorum Ordinarios non posse licentiam concedere ad novos Conuentus cuiuscumq; etiam Mendicantium Ordinis in Ciuitatibus, & locis eorum ordinariæ iurisdictioni subiectis erigendos, nisi vocatis, & auditis aliorum in eisdem Ciuitatibus, & locis existentium Conuentuum Prioribus, seu
procu.

procuratoribus, & alijs interesse habentibus, & causa seruata seruandis cognita, constiterit, in eisdem Ciuitatibus, & locis nouos huiusmodi erigendos Conuentus, sine aliorum detrimento cōmodè sustentari posse. Si verò ab eorum in huiusmodi causis, & sententijs ad Sedem Apostolicam appellari contingerit, ipsos Ordinarios tandiu erectio nouorum Conuentuum superfedere debere, quousq; à dicta Sede Apostolica in eadem causa pronuntiatum fuerit irritū, & inane decernens quicquid contingerit attentari.

Nec etiam id sufficit: sed necesse est ad ædificationem nouorum Conuentuum, vt in singulis huiusmodi Conuentibus, & Monasterijs de nouo ædificandis, duodecim saltem Fratres possint ex redditibus competenter sustentari; ita Sacra Congregatio Concilij Trident. decreuit inter cetera decreta Sanctissimum D. N. Urbani Papæ Octauī auctoritate eidem Sacræ Congregationi specialiter tributa, Romæ die 21. Iunij 1625. & publicata die 22. Septembris eiusdem anni: cuius decreti tenor talis est.

Deinceps verò Monasterium Conuentus, Domus Congregatio, vel Societas Religiosorum, seu Regularium nulli recipiantur, nisi præter alia ad id requisita in singulis eiusmodi locis duodecim saltem Fratres, aut Monachi, seu Religiosi degere, & ex redditibus, & consuetis elemosinis detractis omnibus, vt supra detrahendis competenter sustentari valeant ad præscriptum decreti scilicet. record. Gregorij XV. hac de re editi: alioquin Monasteria, & loca huiusmodi posthac recipienda, in quibus duodecim Religiosi, vt supra sustentari, atq; inhabitare non poterunt, & actu non habitauerint Ordinarij visitationi, correctioni, atq; omnimodæ iurisdictioni esse intelligantur. Romæ die 21. Iunij 1627. Cosmus Card. de Torres. Prosper Fagnanus Sac. Congregat. Secret.

Decimò quintò Regulares extra Monasteria degentes delinquendo eorum Ordinum priuilegiorum prætextu tuti esse non possunt, quò minus ab Ordinarijs locorum,

tana-

taquam super hoc à Sede Apostolica delegatis secundum canonicas sanctiones visitari, puniri, & corrigi valeat: vt habetur in Concilio Trident. sess. 6. cap. 3. de reformat. Sed fuit dubitatum, vtrum existētes in aliqua domo ad erectionem Monasterij destinatā comprēhendātur in supradicto decreto Concilij: Et per sacram Congregationem eiusdem Concilij fuit resolutum sub die 24. Maij 1588. quòd licet ibi existerent, de licentia suorum Superiorum: tamen si non haberent in dicta domo Priorem, seu Guardianum, & non viuerent iuxta institum Regulæ illius Religionis, comprēhenduntur in dicto decreto, & ab Ordinario puniri possunt, non posse autem si in ea domo sub Superiore conuentualitèr viuunt.

22 Verum regulares intra claustra degentes, & extra ea, ita notoriè delinquentes, vt populo scandalo sit Episcopo instante à suo Superiore intra tempus ab Episcopo præfigendum seuerè sunt puniendi: ac de punitione Episcopus est certiorandus: alioquin à suo maiori Superiore est officio priuandus, & delinquēs ab eodem Episcopo puniri potest Concil. Trident. sess. 25. cap. 14. de regular. facit tex. in cap. fin. §. si verò, & ibi Abb. n. 1. de stat. monac. Sed quoniam in exequutione dicti decreti Concilij nimis remissè procedebatur: imò Superior Regularem delinquentem non solum non puniebat: sed ad alia loca extra Diocesim trans mittebat, Clemens Octauus per suam Constitutionem, quæ incipit. Suscepti muneris publicatam Romæ, septimo calend. Martij 1595. mandat omnibus, & singulis cuiuscumq; Ordinis etiam Mendicantium Superioribus sub pœna priuationis dignitatis, & officiorum eo ipso incurrendis, vt iuxta prædictum Concilij Trident. decretum provideant, & exequantur: quòd si Superior in Regularem delinquētem non animaduertent: quinimò si illum impunitum ad alia suorum Ordinum loca extra Episcopi Diocesim transmiserit, statuit, vt instāte Episcopo intra terminum ab eodem Episcopo præfigendum, & sub eisdem priuationis dignitarum,

& officiorum obtentorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda priuationis actiuæ, & passiuæ vocis, ad quas à nemine præterquam à Romano Pontifice pro tempore existente restitui possit: ipso facto similiter incurrendis pœnis ipsum Regularem delinquentem à loco, ad quem transmissus fuerit reuocare, & ad illum, in quo deliquit statuerè, siuè sistere teneri voluit: quòd si hoc etiam facere prætermiserit, Ordinarius loci, ad quem Regularis delinquens transmissus fuerit, super præmissus fuerit ab Episcopo Ordinario loci, in quo delinquit, similiter requisitus, vel de illius delicto informatus, tamquam Apostolicæ sedis Delegatus prædicti Concilij Trident. decretum omninò exequi, & in Regularem delinquentem seuerè animaduertere possit, & debeat: vt hæc, & alia plenius in dicta Constitutione continentur.

Sed an Regularis, si notoriè ita deliquerit, vt populo scandalo sit, possit per Curiam Episcopalem carcerari: & interim informatione pendente capienda detineri, nec remitti ad suum Superiorem? Resp: affirmatiuè secundū prax. Archiep. Cur. Neap. cap. 59. n. 3. Verum Curia debet quamprimum informationem capere: sed statim eodem die, quo fuerit captus, vel sequenti ad Summum ad Superiorem suum cum copia processus remittere; & ita per sacram Congregationem Concilij, fuit decisum his verbis. Quando extra claustra Regularis delinquit notoriè; dubitatum fuit an detinendus sit in carceribus Episcopi donec processus in Curia Episcopali conficiatur, eoq; compilato instante Superiore remittendus sit vnà cum processu puniendus: an potius nõ expectata compilatione processus statim remittendus sit ad Superiorem vnà cum his probationibus, quæ habentur? Congregatio respondit, statim remittendum esse, etiam posito, quòd Superior nullam instantiam faceret. Si autem Episcopus differet capere informationem, & Regularem petentem remitti, vt ipsum carceribus vexassent, dicta Prax Archiep. loco citato tenet, quòd detinens non eunaret ex-
 -110 30
 222
 commu-

communicationem per glos. in Clem. frequens in verb. capiunt, de excessib. Prælat. & ibi hoc notat Abb. & hodie stante dicta decisione sacræ Congregationis magis procedere credo, quæ vult, q̄ statim remittendus est ad Superiorem.

Decimò sextò Regulares degentes extra claustra, quo-
 24 modolibet exempti in causis ciuilibus mercedum, & miserabilium personarum conueniuntur coram Ordinario loci, tamquam ab Apostolica Sede delegato: etiam si certum Iudicem ab ipsa Sede deputatum in partibus habeant, Concil. Trident. sess. 7. cap. 14. de reformat. cuius autoritate in dictis causis Ordinarius potest procedere, causasq; cognoscere, & ipsos ad soluendum debitum cogere non obstantibus priuilegijs, & exemptionibus, cap. 1. de priuileg. lib. 6. Si verò Regulares degunt intra claustra, essent conueniendi coram suo Superiore, Abb. in cap. cum contingat, de for. compet. Sed Gregorius XIII. concessit omnibus Regularibus Italiæ, vt sibi Conseruatores eligerent, coram quibus conuenirentur, vt plenius diximus supra in cap. de Conseruatoribus.

Sed dubitari contingit, an Episcopus possit denunciare
 25 Regulares incidisse in excommunicationem à iure, vel Apostolicis Constitutionibus inflictam? Resp. quòd Card. in Clem. 1. de priuileg. & ibi Abb. dicunt, quod potest: & per tex. in cap. eurae sit. 11. q. 3. vbi Honorius Pontifex mandat omnibus Episcopis, vt Excommunicatos vicinis Episcopis indicent. idem tenet Io. Bapt. Confect. in collat. priuileg. Ord. mendic. tit. 5. cap. 2. ex quo Episcopus nil aliud facit, nisi quòd denuntiat, vt euitentur. Sed contrarium puto, de iure esse verius; quia exemptio Regularium est concessa personis ratione delicti, etiam in loco non exempto, & ideo in quocumq; loco delinquant, sunt exēpti à iurisdictione Ordinariorum, Clem. 2. §. fin. vers. sibi subiectos, de pœn. & cum Regulares sint notoriè exempti, & clarum est Episcopum non esse Iudicem competentem; nam antequam quis denunciatur excommunicatus, oportet, quòd constet pec-

informationem de delicto contra Regularem, quam Episcopus capere non potest: & si poterit, rãquam commissum extra claustra, oportet eum citari, & per citationem inducitur violatio exemptionis, Abb. in d. Clem. 1. de pœn. n. 22. quia Regularis citatus si comparet coram Episcopo ad dicendum, & allegandum causam, quare non debeat declarari excommunicatus, subijcitur eius iurisdictioni, à qua est exemptus: nec obstat d. Clem. 1. de priuileg. quia est specialis in illis casibus, de quibus loquitur Hieronim. Capuccin. in compend. priuileg. in verb. exemptio: nec obstat tex. in l. hæredes palam, ff. de testam. vbi disponitur, quod qui declarat nihil noui facit; quia hoc est verum: & procedit quando fit à Iudice competenti, qui non est Episcopus in hoc casu: ita tenet etiam Nauar. conf. 2. de sent. excommun. vbi dicit dato, quod Regulares incurrissent in excommunicationem: non tamen ab Episcopo, vel ab alio mandari potest, aut debet declarari, vt euitentur, donec citati, & auditi à suo Iudice competenti declarentur excommunicati iux. extrauag. Ad euitanda, & in hoc casu succedit dispositio Concilij Trident. sess. 25. cap. 14. de Regul. & Constitutionis prædictæ Clemētis Octauæ circa animaduersionem Regularium delinquentium extra claustra: & recurritur ad suos Superiores iuxta formam dicti decreti Concilij, & constitutionis prædictæ quicquid dicat Prax. cur. Archiep. Neap. cap. 59. num. 1.

26 Sed maior dubitatio est, an Regulares, qui in casibus, in quibus subsunt iurisdictioni Episcoporum, & locorũ Ordinariorum, possint compelli per ipsos per censuras Ecclesiasticas: & sic interdici, suspendi, & excommunicari? Resp. quod Concilium Trident. in aliquibus locis, & casibus tribuit eis potestatem, vt possint contra Regulares procedere compellendo per censuras Ecclesiasticas, vt sess. 22. in decreto, de obseruandis, & euitandis in celebratione Missæ in Oratorio priuato, aut debitis horis: vbi in fine decreti prædicti mandat Ordinarijs, vt ea faciant obseruare censuris

Juris Ecclesiasticis, & alijs. Et sess. 25. cap. 5. de Regul. mandat Episcopis, vt clausuram Monialibus imponant: & inobedientes, & contradictores per censuras Ecclesiasticas cōpescant. Similiter eadem sess. 25. cap. 16. de Regul. conceditur Episcopis potestas, vt per censuras Ecclesiasticas cogant exemptos restituere bona Nouitijs resipiscentibus. In quibusdam alijs locis, & casibus non datur prædicta potestas procedendi per censuras Ecclesiasticas, vt sess. 25. cap. 13. de Regular. vbi datur facultas Episcopis, vt possint compellere Regulares accedere ad publicas processiones: non tamen dicit per censuras Ecclesiasticas: similiter eadē sess. 25. cap. 15. de Regular. vbi Regularis degens in Monasterio, si extra illud delinquit, & non punitur à suo Superiore, quòd possit puniri ab Episcopo: sed non adiecit per censuras Ecclesiasticas: & demum eadem sess. 25. cap. 17. de Regul. quoad explorandam voluntatem puellæ professuræ dicit, quòd si præfecta certiore Episcopum non fecerit, possit ipsam ab officio suspendere; vnde dicendū est, quòd Episcopi possunt procedere contra Regulares per censuras Ecclesiasticas in casibus, in quibus datur per Concilium dicta potestas tantum, & non in alijs, in quibus non adiecit, vt possint compellere per censuras; quia noluit eam iurisdictionem tribuere: sed per alias pœnas poterunt procedere, glos. in cap. 1. §. in eos in verb. quantum de priuileg. lib. 6. nam Regulares habent priuilegium à Sede Apostolica, ne possint interdici, suspendi, nec excommunicari, d. cap. 1. §. in eos, & per multa priuilegia ipsis concessa, vt refert Capuccin. in compend. priuileg. Regul. in verb. excommunicatio; in illis ergo casibus, in quibus expressè tribuitur facultas à Consilio Episcopis, poterunt Regulares compelli per censuras: in alijs verò per alias pœnas, Quarant. in summ. Bullar. in verb. præcedentia, vers. an in casu: qui allegat Gambar. in tract. de potest. legat. à later. lib. 3. cap. fin. n. 77. Henric. in summ. lib. 7. de indulgent. cap. 25. sub §. 7. Sanct. de Matrimon. lib. 7. disputat. 32. n. 23. Nec obstat decretum

Concilij Trident. sess. 25. cap. fin. de Regul. quatenus mandet obseruari omnia decreta de Regularibus non obstantibus priuilegijs: & deputet exequutores Episcopos: nec Bulla Pij Quarti, per quam reuocatur omnia priuilegia contraria Concilio Trident. quia non sunt contraria: immo conformia Concilio, nempe, quod in illis decretis, in quibus datur facultas procedendi per censuras, quod possint: in alijs autem, in quibus non datur talis potestas, quod abstineant, salua tamen determinatione, & declaratione Sacre Congregationis Concilij Trident.

27 Sed quid dicemus de Heremitis, an sint sub iurisdictione Episcopi? Respond. breuiter, quod cum non sint de illis Heremitis, quorum Regula est approbata a Summo Pontifice, prout Ordo Heremitarum Sancti Augustini, vel Congregationis Sancti Hieronymi de Pisa, aut Congregationis Sancti Hieronymi Hispaniarum, qui fruuntur priuilegijs, quibus Fratres Mendicantium: sed illi Heremite, quorum uiuendi ratio ab Apostolica Sede non est approbata: sed accedunt ad solitudines, & ibi Deo seruiunt nullo ordine suscepto, nullaq; professione Religionis facta, qui habito respectu ad nomen Heremita, quod est Græcum, & Latine solitariū sonat, proprie solitarij sunt, & Episcoporum iurisdictioni non subiecti; cum non sint persone Ecclesiasticæ, sed sub laica potestate, quoad temporalia, & quoad spiritualia Episcopis. sicut omnes Christiani, Card. in Clem. 2. vers. si verò, de præben. Abb. in cap. nullus, de for. compet. Vgolin. de offic. & potest. Episcop. part. prima, cap. 20. n. 8. 12. per totum.

Quatenus autem supra, n. iudixi Regulares non posse prædicare contradicente Episcopo, & n. 6. quod ipsi Regulares habentes curam animarum in eorum Ecclesijs, & Monasterijs sub sint uisitationi, & correctioni Episcopi, quoad administrationem Sacramentorum: post hæc scripta est publicata Constitutio Gregorij XV. de exemptorum priuilegijs circa curam animarum, & Sacramentorum administrationem,

tionem, Sanctimonialium Monasteria, & prædicationē verbi Dei tenoris sequentis. Gregorius Episcopus, seruus seruatorum Dei. Inscrutabili Dei prouidentia. Vniuersalis Ecclesiæ regimini meritis licet imparibus præsidentes, Pastoralis nostræ sollicitudinis partes esse dignoscimus, in eam curā præcipue incumbere, vt à dignis, & probatis tantum Sacerdotibus Sanctè administrantur Ecclesiastica Sacramenta, atq; vt Virginum Deo Sacratum Monasteria diligentissimè custodiantur, & viri assumantur idonei ad prædicationis officium salubriter exequendum. Sanè Tridentinæ Synodi decretis prouidè cautum est, nullum Præbiterum, etiam Regularem posse confessiones Sæcularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari: nisi aut Parochiale beneficium habeat, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium; aut aliàs idoneus iudicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat. Nec non, vt in Monasterijs, seu domibus virorum, seu mulierum, quibus imminet cura animarum personarum Sæcularium. Præter eas, quæ sunt de illorum Monasteriorum, seu locorum familia personæ, tam Regulares, quàm Sæculares eiusmodi curam exercentes subsunt immediatè in ijs; quæ ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, iurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, in cuius Diocesi sita sunt; itemq; vt Episcopi veniueri, sub obtestatione diuini iudicij & in terminatione maledictionis æternæ in omnibus sibi subiectis ordinaria: in alijs vero Sedis Apostolicæ auctoritate clausura in Sanctimonialium, vbi violata fuerit, diligenter restitui, & vbi inuiolata est, conseruari maximè procurent: inobedientes, atq; contradictores per censuras Ecclesiasticas, aliasq; pœnas, quæcumq; appellatione postposita compescentes. Atq; vt Regulares in Ecclesijs suorum Ordinum prædicare volentes, se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur: in Ecclesijs, quæ suorum ordinum non sunt nullo modo prædicare possint sine Episcopi licentia, contradicente autem.

tem Episcopo, nulli etiam in suorum ordinū Ecclesijs prædicare præsumant. Verum quia experientia compertum est Ecclesiastici regiminis rationes postulare, vt decretis eiusmodi aliquid adiungatur, matura deliberatione nostra, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, hac generali, hac perpetuo valitura Constitutione decernimus, statuimus, & declaramus: vt deinceps tam Regulares, quàm sæculares quomodolibet exempli, siue animarū curā personarum Sæcularium, Monasterijs, siue domibus Regularibus, aut quibusuis alijs Ecclesijs, vel beneficijs, siue regularibus, siue sæcularibus incumbētē, exercent, siue aliàs Ecclesiastica Sacramenta, aut vnum ex illis ministrent, præuia Episcopi licentia, & approbatione, siue quoquo modo in dictæ curæ exercitio, aut eorundem Sacramentorum, vel alicuius ex illis administratione de facto absq; vlla auctoritate se ingerant in his quæ eiusmodi curam, seu administrationē concernūt omnimodę iurisdictioni, visitationi, & correctioni Diocæsani Episcopi, tamquam Sedis Apostolicę delegati plenè in omnibus subijciantur. Ad hæc tam Regulares, quàm Sæculares huiusmodi nullis privilegijs, aut exemptionibus tueri se possint, quo minus si deliquerint circa personas inera septa degentes, aut circa clausuram, vel circa bonorum administrationem Monasteriorum Monialium, etiam Regularibus subiectarum, ab Episcopo loci, similiter tamquam ad hoc Sedis Apostolicę delegato, quoties, & quādo opus fuerit puniri, & corrigi valeant. Confessores verò, siue Regulares, siue Sæculares quomodocumque exempti tam Ordinarij, quam extraordinarij ad confessiones Monialium etiam Regularibus subiectarum audiendas nullatenus deputari valeant: nisi prius ab Episcopo Diocæsano idonei iudicentur, & approbationem, quę gratis concedatur, obtineant. sed, & administrantes bona ad eiusmodi Monasteria Sandimonialium, vt præfertur, etiam Regularibus subiectarum pertinentia, siue Regulares extiterint, siue Sæculares quomodolibet Episcopo loci adhibi-

tis

tis etiam Superioribus Regularibus, singulis annis rationes administrationis, gratis tamen exigendas reddere teneantur, ad idq; iuris remedijs cogi, & compelli queant: liceatq; Episcopo ex rationabili causa Superiores Regulares mone- nere, vt huiusmodi Confessores, & administratores, amo- ueant: ijsq; Superioribus id facere detractantibus, aut ne- gantibus, habeat Episcopus facultatem prædictos Confes- sores, & administratores amouendi quocies, & quando opus esse iudicauerit. Ac similiter possit Episcopus vnâ cum Superioribus Regularibus quarumcumq; Abbatissa- rum, Priorissarum, Præfectarum, vel Præpositarum eorun- dem Monasteriorum quocumq; nomine appellentur ele- ctionibus per se, vel per alium interesse, ac præsidere, absq; vlla tamen ipsorum Monasteriorum impensa. Ac demùm habeat Episcopus tâquam Sedis Apostolicæ delegatus au- thoritatem coercendi, ac puniendi quoscumq; exemptos tam sæculares, quàm Regulares, qui in alienis Ecclesijs, aut quæ suorum Ordinum non sunt absq; licentia Episcopi, & in Ecclesijs suis, aut suorum Ordinum non petita illius be- nedictione, aut ipso contradicente prædicare præsumperint: ita vt Episcopi in supradictis casibus, & in prænomintas personas in præmissis omnibus, & singulis, aut circa ea quo- modocumq; delinquentes quocies, & quando opus fuerit, etiam extra visitationem per censuras Ecclesiasticas, aliasq; pœnas, vti eiusdē Sedis Delegati procedere, omnēq; iuris- dictionē exercere liberè, & licitè valeāt. Decernētes sic per quoscumq; Iudices quauis authoritate fungētes, etiam Sa- cri Palatij Auditores, necnon sanctæ Romanę Ecclesię Car- dinales, sublata eis, & eorū cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & authoritate iudicari, & defini- ri debere. Irritū quoq; & inane si secus super his à quoquā quauis authoritate scienter, vel ingnorātèr cōtingerit attē- tari. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis in fauorem quarumcumq; personarum, atq; Ordinum, etiam Mendicantium, quam nō Mendicantium,

K K K

Mili-

procuratoribus, & alijs interesse habentibus, & causa seruata seruandis cognita, constiterit, in eisdem Ciuitatibus, & locis novos huiusmodi erigendos Conuentus, sine aliorum detrimento cōmodè sustentari posse. Si verò ab eorum in huiusmodi causis, & sententijs ad Sedem Apostolicam appellari contingerit, ipsos Ordinarios tandiu erectio nouorum Conuentuum superfedere debere, quousq; à dicta Sede Apostolica in eadem causa pronuntiatum fuerit irritū, & inane decernens quicquid contingerit attentari.

Nec etiam id sufficit: sed necesse est ad ædificationem nouorum Conuentuum, vt in singulis huiusmodi Conuentibus, & Monasterijs de nouo ædificandis, duodecim saltem Fratres possint ex redditibus competenter sustentari; ita Sacra Congregatio Concilij Trident. decreuit inter cetera decreta Sanctissimum D. N. Urbani Papæ Octauī auctoritate eidem Sacræ Congregationi specialiter tributa, Romæ die 21. Iunij 1625. & publicata die 22. Septembris eiusdem anni: cuius decreti tenor talis est.

Deinceps verò Monasterium Conuentus, Domus Congregatio, vel Societas Religiosorum, seu Regularium nulli recipiantur, nisi præter alia ad id requisita in singulis eiusmodi locis duodecim saltem Fratres, aut Monachi, seu Religiosi degere, & ex redditibus, & consuetis elæmosinis detractis omnibus, vt supra detrahendis competenter sustentari valeant ad præscriptum decreti scelic. record. Gregorij XV. hac de re editi: alioquin Monasteria, & loca huiusmodi posthac recipienda, in quibus duodecim Religiosi, vt supra sustentari, atq; inhabitare non poterunt, & actu non habitauerint Ordinarij visitationi, correctioni, atq; omnimodæ iurisdictioni esse intelligantur. Romæ die 21. Iunij 1627. Cosmus Card. de Torres. Prosper Fagnanus Sac. Congregat. Secret.

Decimo quintò Regulares extra Monasteria degentes delinquendo eorum Ordinum priuilegiorum prætextu tuti esse non possunt, quò minus ab Ordinarijs locorum,

tama-

taquam super hoc à Sede Apostolica delegatis secundum canonicas sanctiones visitari, puniri, & corrigi valeat: vt habetur in Concilio Trident. sess. 6. cap. 3. de reformat. Sed fuit dubitatum, vtrum existētes in aliqua domo ad erectionem Monasterij destinata compræhendantur in supradicto decreto Concilij? Et per sacram Congregationem eiusdem Concilij fuit resolutum sub die 24. Maij 1588. quòd licet ibi existerent, de licentia suorum Superiorum: tamen si non haberent in dicta domo Priorem, seu Guardianum, & non viderent iuxta institutum Regulæ illius Religionis, compræheduntur in dicto decreto, & ab Ordinario puniri possunt, non posse autem si in ea domo sub Superiore conuentualitèr viuunt.

22 Verum regulares intra claustra degentes, & extra ea, ita notoriè delinquentes, vt populo scandalo sit Episcopo instante à suo Superiore intra tempus ab Episcopo præfigendum seuerè sunt puniendi: ac de punitione Episcopus est certiorandus: alioquin à suo maiori Superiore est officio priuandus, & delinquēs ab eodem Episcopo puniri potest Concil. Trident. sess. 25. cap. 14. de regular. facit tex. in cap. fia. §. si verò, & ibi Abb. n. 1. de stat. monac. Sed quoniam in exequutione dicti decreti Concilij nimis remissè procedebatur: imò Superior Regularem delinquentem non solum non puniebat: sed ad alia loca extra Dioccesim trans mittebat, Clemens Octauus per suam Constitutionem, quæ incipit. Suscepti muneris publicatam Romæ, septimo calend. Martij. 1595. mandat omnibus, & singulis cuiuscumq; Ordinis etiam Mendicantium Superioribus sub pœna priuationis dignitatis, & officiorum eo ipso incurrendis, vt iuxta prædictum Concilij Trident. decretum provideant, & exequantur: quòd si Superior in Regularem delinquentem non animaduertent: quinimò si illum impunitum ad alia suorum Ordinum loca extra Episcopi Dioccesim transmiserit, statuit, vt instāte Episcopo intra terminum ab eodem Episcopo præfigendum, & sub eisdem priuationis dignitatibus,

& officiorum obtentorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda priuationis actiue, & passiuæ vocis, ad quas à nemine præterquam à Romano Pontifice pro tempore existente restitui possit: ipso facto similiter incurrendis prænis ipsum Regularem delinquentem à loco, ad quem transmissus fuerit reuocare, & ad illum, in quo deliquit statuerè, siuè sistere teneri voluit: quòd si hoc etiam facere prætermiserit, Ordinarius loci, ad quem Regularis delinquens transmissus fuerit, super præmissis fuerit ab Episcopo Ordinario loci, in quo delinquit, similiter requisitus, vel de illius delicto informatus, tamquam Apostolicæ sedis Delegatus prædicti Concilij Trident. decretum omninò exequi, & in Regularem delinquentem seuerè animaduertere possit, & debeat: vt hæc, & alia plenius in dicta Constitutione continentur.

Sed an Regularis, si notoriè ita deliquerit, vt populo
 23 scandalo sit, possit per Curiam Episcopalem carcerari: & interim informatione pendente capienda detineri, nec remitti ad suum Superiorem? Resp: affirmatiuè secundū præx. Archiep. Cur. Neap. cap. 59. n. 3. Verum Curia debet quamprimum informationem capere: sed statim eodem die, quo fuerit captus, vel sequenti ad Summum ad Superiorem suum cum copia processus remittere; & ita per sacram Congregationem Concilij, fuit decisum his verbis. Quando extra claustra Regularis delinquit notoriè, dubitatum fuit an detinendus sit in carceribus Episcopi, donec processus in Curia Episcopali conficiatur, eoq; compilato instante Superiore remittendus sit vnà cum processu puniendus: an potius nõ expectata compilatione processus statim remittendus sit ad Superiorem: vna cum his probationibus, quæ habentur? Congregatio respondit, statim remittendum esse, etiam posito, quòd Superior nullam instantiam faceret. Si autem Episcopus differet capere informationem, & Regularem petentem remitti, vt ipsum carceribus vexaret; dicta Præx Archiep. loco citato tenet, quòd detinens non eunaret ex-
 commu-

communicationem per glos. in Clem. frequens in verb. capiunt, de excessib. Prælat. & ibi hoc notat Abb. & hodie stante dicta decisione sacræ Congregationis magis procedere credo, quæ vult, q̄ statim remittendus est ad Superiorem.

Decimò sextò Regulares degentes extra claustra, quomodolibet exempti in causis ciuilibus mercedum, & miserabilium personarum conueniuntur coram Ordinario loci, tamquam ab Apostolica Sede delegato: etiam si certum iudicem ab ipsa Sede deputatum in partibus habeant, Concil. Trident. sess. 7. cap. 14. de reformat. cuius autoritate in dictis causis Ordinarius potest procedere, causasq; cognoscere, & ipsos ad soluendum debitum cogere non obstantibus priuilegijs, & exemptionibus, cap. 1. de priuileg. lib. 6. Si verò Regulares degunt intra claustra, essent conueniendi coram suo Superiore, Abb. in cap. cum contingat, de for. compet. Sed Gregorius XIII. concessit omnibus Regularibus Italiæ, vt sibi Conseruatores eligerent, coram quibus conuenirentur, vt plenius diximus supra in cap. de Conseruatoribus.

Sed dubitari contingit, an Episcopus possit denunciare Regulares incidisse in excommunicationem à iure, vel Apostolicis Constitutionibus inflictam? Resp. quòd Card. in Clem. 1. de priuileg. & ibi Abb. dicunt, quod potest: & per tex. in cap. eura sit. 11. q. 3. vbi Honorius Pontifex mandat omnibus Episcopis, vt Excommunicatos vicinis Episcopis indicent. idem tenet Io. Bapt. Confect. in collat. priuileg. Ord. mendic. tit. 5. cap. 2. ex quo Episcopus nil aliud facit, nisi quòd denuntiat, vt euitentur. Sed contrarium puto, de iure esse verius; quia exemptio Regularium est concessa personis ratione delicti, etiam in loco non exempto, & idem in quocumq; loco delinquunt, sunt exempti à iurisdictione Ordinariorum, Clem. 2. §. fin. ver. sibi subiectos, de pœn. & cum Regulares sint notoriè exempti: & clarum est Episcopum non esse iudicem competentem; nam antequam quis denunciatur excommunicatus, oportet, quòd constet per

informationem de delicto contra Regularem, quam Episcopus capere non potest: & si poterit, rāquam commissum extra claustra, oportet eum citari, & per citationem inducitur violatio exemptionis, Abb. in d. Clem. 1. de pēn. n. 22. quia Regularis citatus si comparet coram Episcopo ad dicendum, & allegandum causam, quare non debeat declarari excommunicatus, subijcitur eius iurisdictioni, à qua est exemptus: nec obstat d. Clem. 1. de priuileg. quia est specialis in illis casibus, de quibus loquitur Hieronim. Capuccin. in compend. priuileg. in verb. exemptio: nec obstat tex. in l. hæredes palam, ff. de testam. vbi disponitur, quod qui declarat nihil noui facit; quia hoc est verum: & procedit quando fit à Iudice competenti, qui non est Episcopus in hoc casu: ita tenet etiam Nauar. conf. 2. de sent. excommun. vbi dicit dato, quòd Regulares incurrissent in excommunicationem: non tamen ab Episcopo, vel ab alio mandari potest, aut debet declarari, vt euitentur, donec citati, & auditi à suo Iudice competenti declarentur excommunicati iux. extrauag. Ad euitanda, & in hoc casu succedit dispositio Concilij Trident. sess. 25. cap. 14. de Regul. & Constitutionis prædictæ Clemētis Octaui circa animaduersionem Regularium delinquentium extra claustra: & recurritur ad suos Superiores iuxta formam dicti decreti Concilij, & constitutionis prædictæ quicquid dicat Prax. cur. Archiep. Neap. cap. 59. num. 1.

Sed maior dubitatio est, an Regulares, qui in casibus, in quibus subsunt iurisdictioni Episcoporum, & locorū Ordinariorum, possint compelli per ipsos per censuras Ecclesiasticas: & sic interdici, suspendi, & excommunicari? Resp. quòd Concilium Trident. in aliquibus locis, & casibus tribuit eis potestatem, vt possint contra Regulares procedere compellendo per censuras Ecclesiasticas, vt sess. 22. in decreto, de obseruandis, & euitandis in celebratione Missæ in Oratorio priuato, aut debitis horis: vbi in fine decreti prædicti mandat Ordinarijs, vt ea faciant obseruare censuris

Juris Ecclesiasticis, & alijs. Et sess. 25. cap. 5. de Regul. mandat Episcopis, vt clauram Monialibus imponant: & inobedientes, & contradictores per censuras Ecclesiasticas cōpescant. Similiter eadem sess. 25. cap. 16 de Regul. conceditur Episcopis potestas, vt per censuras Ecclesiasticas cogant exemptos restituere bona Nouitijs resipiscentibus. In quibusdam alijs locis, & casibus non datur prædicta potestas procedendi per censuras Ecclesiasticas, vt sess. 25. cap. 13. de Regular. vbi datur facultas Episcopis, vt possint compellere Regulares accedere ad publicas processiones: non tamen dicit per censuras Ecclesiasticas: similiter eadē sess. 25. cap. 15. de Regular. vbi Regularis degens in Monasterio, si extra illud delinquit, & non punitur à suo Superiore, quòd possit puniri ab Episcopo: sed non adiecit per censuras Ecclesiasticas: & demum eadem sess. 25. cap. 17. de Regul. quoad explorandam voluntatem puellæ professuræ dicit, quòd si præfecta certiozem Episcopum non fecerit, possit ipsam ab officio suspendere; vnde dicendū est, quòd Episcopi possunt procedere contra Regulares per censuras Ecclesiasticas in casibus, in quibus datur per Concilium dicta potestas tantum, & non in alijs, in quibus non adiecit, vt possint compellere per censuras; quia noluit eam iurisdictionem tribuere: sed per alias pœnas poterunt procedere, glos. in cap. 1. §. in eos in verb. quantum de priuileg. lib. 6. nam Regulares habent priuilegium à Sede Apostolica, ne possint interdici, suspendi, nec excommunicari, d. cap. 1. §. in eos, & per multa priuilegia ipsis concessa, vt refert Caspuecin. in compend. priuileg. Regul. in verb. excommunicatio; in illis ergo casibus, in quibus expressè tribuitur facultas à Consilio Episcopis, poterunt Regulares compelli per censuras: in alijs verò per alias pœnas, Quarant. in summ. Bullar. in verb. præcedentia, vers. an in casu: qui allegat Gambar. in tract. de potest. legat. à later. lib. 3. cap. fin. n. 77. Henric. in summ. lib. 7. de indulgent. cap. 25. sub §. 7. Sancti. de Matrimon. lib. 7. disputat. 32. n. 23. Nec obstat decretum

Con.

Concilij Trident. sess. 25. cap. fin. de Regul. quatenus mandet obseruari omnia decreta de Regularibus non obstantibus priuilegijs: & deputet exequutores Episcopos: nec Bulla Pij Quarti, per quam reuocatur omnia priuilegia contraria Concilio Trident. quia non sunt contraria: immo conformia Concilio, nempe, quod in illis decretis, in quibus datur facultas procedendi per censuras, quod possint: in alijs autem, in quibus non datur talis potestas, quod abstineant, salua tamen determinatione, & declaratione Sacre Congregationis Concilij Trident.

27 Sed quid dicemus de Heremitis, an sint sub iurisdictione Episcopi? Respond. breuiter, quod cum non sint de illis Heremitis, quorum Regula est approbata a Summo Pontifice, prout Ordo Heremitarum Sancti Augustini, vel Congregationis Sancti Hieronymi de Pisa, aut Congregationis Sancti Hieronymi Hispaniarum, qui fruuntur priuilegijs, quibus Fratres Mendicantium: sed illi Heremita, quorum viuendi ratio ab Apostolica Sede non est approbata: sed accedunt ad solitudines, & ibi Deo seruiunt nullo ordine suscepto, nullaque professione Religionis facta, qui habito respectu ad nomen Heremita, quod est Græcum, & Latine solitarium sonat, proprie solitarij sunt, & Episcoporum iurisdictioni non subiecti; cum non sint personæ Ecclesiasticæ, sed sublaica potestate, quoad temporalia, & quoad spiritualia Episcopis. sicut omnes Christiani, Card. in Clem. 2. vers. si verò, de præben. Abb. in cap. nullus, de for. compet. Vgolin. de offic. & potest. Episcop. part. prima; cap. 20. n. 8. 12. per totum.

Quatenus autem supra, n. 3 iudixi Regulares non posse prædicare contradicente Episcopo, & n. 6. quod ipsi Regulares habentes curam animarum in eorum Ecclesijs, & Monasterijs subsunt visitationi, & correctioni Episcopi, quoad administrationem Sacramentorum: post hæc scripta est publicata Constitutio Gregorij XV. de exemptorum priuilegijs circa curam animarum, & Sacramentorum administrationem,

tionem, Sanctimonialium Monasteria, & prædicationē verbi Dei tenoris sequentis. Gregorius Episcopus, seruus seruatorum Dei. Inscrutabili Dei prouidentia. Vniuersalis Ecclesiæ regimini meritis licet imparibus præsidentes, Pastoralis nostræ sollicitudinis partes esse dignoscimus, in eam curā præcipue incumbere, vt à dignis, & probatis tantum Sacerdotibus Sanctè administrantur Ecclesiastica Sacramenta, atq; vt Virginum Deo Sacratum Monasteria diligentissimè custodiantur, & viri assumantur idonei ad prædicationis officium salubriter exequendum. Sanè Tridentinæ Synodi decretis prouidè cautum est, nullum Præbiterum; etiam Regularem posse confessiones Sæcularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari: nisi aut Parochiale beneficium habeat, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium; aut aliàs idoneus iudicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat. Nec non; vt in Monasterijs, seu domibus virorum, seu mulierum, quibus imminet cura animarum personarum Sæcularium. Præter eas, quæ sunt de illorum Monasteriorum, seu locorum familia personarum, tam Regulares, quàm Sæculares eiusmodi curam exercentes subsint immediatè in ijs, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, iurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, in cuius Diocesi sita sunt; itemq; vt Episcopi veniuerint, sub obtestatione diuini iudicij, & in terminatione maledictionis æternæ in omnibus sibi subiectis ordinaria; in alijs vero Sedis Apostolicæ autoritate clausuram Sanctimonialium, vbi violata fuerit, diligenter restitui; & vbi inuiolata est, conseruari maximè procurent: inobedientes, atq; contradictores per censuras Ecclesiasticas, aliasq; pœnas, quæcumq; appellatione post posita compescentes. Atq; vt Regulares in Ecclesijs suorum Ordinum prædicare volentes, se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur: in Ecclesijs, quæ suorum ordinum non sunt nullo modo prædicare possint sine Episcopi licentia, contradicente auctore.

rem.

tis etiam Superioribus Regularibus, singulis annis rationes administrationis, gratis tamen exigendas reddere teneantur, ad idq; iuris remedijs cogi, & compelli queant: liceatq; Episcopo ex rationabili causa Superiores Regulares mone- nere, vt huiusmodi Confessores, & administratores, amo- ueant: ijsq; Superioribus id facere detractantibus, aut ne- gantibus, habeat Episcopus facultatem prædictos Confes- sores, & administratores amouendi quoties, & quando opus esse iudicauerit. Ac similiter possit Episcopus vnâ cum Superioribus Regularibus quarumcumq; Abbatissa- rum, Priorissarum, Præfectarum, vel Præpositarum eorun- dem Monasteriorum quocumq; nomine appellentur ele- ctionibus per se, vel per alium interesse, ac præsidere, absq; vlla tamen ipsorum Monasteriorum impensa. Ac demùm habeat Episcopus tâquam Sedis Apostolicæ delegatus au- thoritatem coercendi, ac puniendi quoscumq; exemptos tam seculares, quàm Regulares, qui in alienis Ecclesijs, aut quæ suorum Ordinum non sunt absq; licentia Episcopi, & in Ecclesijs suis, aut suorum Ordinum non petita illius be- nedictione, aut ipso contradicente prædicare præsumperint: ita vt Episcopi in supradictis casibus, & in prænomintas personas in præmissis omnibus, & singulis, aut circa ea quo- modocumq; delinquentes quoties, & quando opus fuerit, etiam extra visitationem per censuras Ecclesiasticas, aliasq; pœnas, vti eiusdē Sedis Delegati procedere, omnēq; iuri- dictionē exercere liberè, & licitè valeāt. Decernētes sic per quoscumq; Iudices quauis authoritate fungētes, etiam Sa- cri Palatij Auditores, necnon sanctæ Romanæ Ecclesiæ Car- dinales, sublata eis, & eorū cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & authoritate iudicari, & defini- ri debere. Irritū quoq; & inane si secus super his à quoquâ quauis authoritate scienter, vel ignoratèr cōtingerit attē- tari. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis in fauorem quarumcumq; personarum, atq; Ordinum, etiam Mendicantium, quam nō Mendicantium,

Milliarum, etiam Sancti Ioannis Hierosolimitani, & cæter. Confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, & cæter. privilegij, & cæter. etiam Mari magno, seu Bulla aurea: aut alias nuncupatis, Conservatorum deputationibus, quibus Episcopi deferre minimè teneantur, & quibusvis alijs, & cæter. Nulli ergo homini liceat, & cæter. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ 1622. nonis Februarij, Pontificatus nostri anno secundo, V.D. Publicata die 3. mensis Februarij 1623.

Et quoniam nonnullæ dubitationes ortæ erant super dicta Constitutione: idèd Sacra Congregatio Concilij.

Posita Constitutione Sanctissimi D.N. de exemptorū privilegij, & cæter. Dubitatur. Primò an liceat Episcopis visitare Altaria Regularium Ecclesiarum, quibus cura animarum personarum secularium non incumbit, aut loca, ubi in eisdem Ecclesijs asseruatur Sanctissimum Eucharistiæ sacramentum, vel ubi audiuntur Confessiones personarum secularium?

Secundò, An Episcopi possint Regularibus præscribere, vè certis tantum in locis, ac temporibus, aut certarum personarum Confessiones audiant, vel aliàs illorum privilegia restringere, ac moderari in Sacramentis administrandis?

Tertiò, An facultas Episcopis per Constitutionem attributa in exemptos tam Sæculares, quàm Regulares, intelligatur etiam tributa in personas nullius Diocesis?

Quartò, An eadem facultas competat inferioribus Præfatis proprium territorium, ac iurisdictionem quasi Episcopalem habentibus?

Ultimò, An per eandem Constitutionem in illis verbis. Possit Episcopus vna cum Superioribus Regularibus quarumcumq; Abbatissarum, & cæt. Electionibus per se, vel per alium interesse, ac præsidere, ius Abbatissas confirmandi Episcopis attributum censeatur?

Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Trident. interpretum

petrum censuit, Constitutionem Sanctissimi D. N. de exemptorum priuilegijs, nequaquam subijcere Regulares exemptos, quibus cura animarum personarum secularium non incumbit Episcoporum iurisdictioni in his, quæ Sacramentorum administrationem concernunt, nisi cum in Sacramentis personis secularibus administrandis delinquant: Ac propterea.

Ad primum dubium, respondit Episcopis non licere in vim eiusdem Constitutionis visitare altaria Ecclesiarum Regularium, quibus non incumbit cura animarum personarum secularium, nec loca, ubi in iisdem Ecclesijs asseruatur Sanctissimum Sacramentum, vel ubi Confessiones personarum secularium audiuntur.

Ad secundum, hac in parte Constitutionem Sanctissimi nihil noui iuris induxisse, nec ullam nouam auctoritatem Episcopis in Regulares attribuisse; Ideoq; in vim ipsius Constitutiones non posse Episcopos Regularibus præscribere, ut certis tantum in locis, et temporibus, aut certarum personarum Confessiones audiant, vel alijs illorum priuilegia in Sacramentis administrandis restringere, aut moderari.

Ad tertium censuit eiusmodi facultatem intelligi tributam Episcopis in personas nullius Diocesis.

Ad quartum non competere.

Ad vltimum ius confirmandi Abbatissas minimè fuisse Episcopis per Constitutionem attributum.

Quæ cum Sanctissimo Domino Nostro relata fuissent, eius sanctitas Sacre Congregationis sententiam in omnibus approbavit.

R. Card. Vbaldius, Prosper Fagnanus S. Congr. Secret.

29 Demum post hæc scripta fuit publicata quadam Constitutio Sanctissimi D. N. Urbani Papæ Octauij, per quam fuis innouatus Motus proprius scelicet, recordat. Pij. V. contra Monachos, eiusdemq; ad quascumq; personas Ecclesiasticas, seculares, ac cuiuscumq; ordinis, etiam Militiarum Regulares ampliatio, & extensio tenoris sequentis.

Urbanus Episcopus servus servorum Dei. Ad perpetua rei memoriam. In suprema Pastoralis specula meritis, licet in paribus à Domino constituti, ut noxia ab eius grege arcentes eiusdem salutari regimini prospiciamus, non sine magno animi marore videmus, eò nostri temporis iniquitates esse progressas, ut ij, quibus onus incumberet pacem euangelizandi, & charitate proximum prosequendi, suæ vocationis immemores à cupiditatum vertice abrepti, adulterinè monetæ crimen perpetrare, siue perpetrantibus opè præstare non erubescant, nec reformident. Quare Prædecessorum nostrorum Constitutiones desuper editas innovantes, extendentes, & ampliantes, huiusmodi perditorum hominum, quos suæ æstimationis consideratio in officio nõ continet, condigna pœnarum severitate temerarios, & nefarios ausus intendimus coercere. Cum itaq; fœlic. record. Pius Papa V. Prædecessor attendens, quòd licet monetarũ aurearum tonsoribus de iure ultimi supplicij esset inflicta pœna: argenteas tamen monetâs tondentibus satis minor erat imposita omnes eos, qui argenteas tonderent ultimi supplicij, & eadem, qua aurearum tonsores eatenus puniti fuerant, & de iure puniri debeant pœna puniendos esse statuerit: prout in cedula Motus propriij manu eiusdem Pij prædecessoris subscripta plenius continetur. Nos motu proprio, ac ex certa scientia, meraq; deliberatione nostris, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, hac nostra perpetuo valitura Constitutione, statutum, voluntatem, & mandatum Pij prædecessoris præfati tenore præsentim approbamus, confirmamus, & innovamus: ac ad omnes, & singulas personas Ecclesiasticas, etiam quomodolibet exemptas, tam sæculares, quam cuiusvis ordinis, Congregationis, societatis, & instituti, etiam de necessitate exprimendi nec non Militiarum quarumcumq; etiam Hospitali Sancti Ioannis Hierosolimitani Regulares, non solum in statu Ecclesiasticæ mediâ, vel immediatè nobis, & Sedi Apostolicæ subiecto; sed etiam in omnibus, & singulis Provincijs, Regalis

Ciuita-

Ciuitatibus, Terris, Oppidis, Castris, & locis in Italia duntaxat existentibus, qui aureas, vel argenteas monetas tondere, fabricare, colorare, vel alias adulterare, seu etiam quomodolibet adulteratas scienter erogare, aut exponere præsumserint extendimus, & ampliamus, volentes, vt culpabiles in præmissis reperti præuia degradatione Curie sæculari puniendi traduntur: pecunias vero sic vt præfertur adulteratas scienter detinentibus, seu de loco, ad locum transferentibus, aut materiam, instrumenta, siue opem ad præmissa præstantibus poena tritemium per decennium imponimus, & cognitionem causarum huiusmodi quoad personas Ecclesiasticas præfatas, tam sæculares, quam Regulares in Prouincijs nobis, & Sedi præfatæ subiectis ad Sanctæ Romanæ Ecclesie Cardinalis in eisdem Prouincijs de latere Legatos, & Prolegatos pro tempore existentes: in alijs verò omnibus, & singulis Prouincijs, Regnis, Ciuitatibus, Oppidis, Castris, & locis, tam sub nostra, & dictæ Sedis, quam cuiusuis alterius Principis ditione in Italia tantum compræhensis, priuatiuè quoad omnes etiam Superiores Religiosorum, ipsiq; Superioribus penitus exclusis, ad Ordinarios locorū spectare, etiam volumus. Mandantes propterea venerabilibus Fratribus nostris Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis singulis, videlicet. In suis Ciuitatibus, & Dioccesibus quoad loca intra fines alicuius Diocesis: non tamen de Diocesi existentia ipsarum Diocesarum, intra quarum fines eadem loca extiterint: quo vero ad ea, quæ extra fines alicuius Diocesis consistunt vicinioribus eorundem locorum Ordinarijs, quatenus ad instantiam cuiusuis fisci, vel etiam cuiusuis denuntiatoris, causarum huiusmodi cognitiones suscipientes, præuia etiam auocatione à quibusuis alijs, in causis ipsis modo præmissis procedant, omnibus iuris, & facti remedijs opportunis, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit brachij sæcularis auxilio. Inhibentes insuper tam Decanis, & Capitulis Ecclesiarum Cathedralium, Metropolitanarum, & Patriarchalium, nec non quorumuis Ordinum, & locorū

Regu.

Regularium, Societatum, & Institutorum, ac etiam Hospitalium prefatorum Superioribus, Conuentibus, & Fratibus quantumuis exemptis ne sub priuationis beneficiorum, & officiorum per eos respectu obtentorum, hac inhabilitate ad alia in futurum obtinenda, votisq; actiue, & passiuæ, nec non excommunicationis late sententiæ eo ipso incurrendis pœnis, Legatos, & Prolegatos, ac Ordinarios locorū, vt prefertur procedentes quoquo modo impedire, molestare, aut turbare audeāt, vel presumāt: ac etiā mādantes, vt quoties ad id fuerint requisiti Religiosos ipsos, etiam si Superiores alicuius loci Regularis adu fuerint, ipsis Legatis, Prolegatis, & Ordinarijs, vel alijs, quibus iisdē Legati, Prolegati, & Ordinarij mandauerint, consignent eum scripturis, & si actis, si quæ facta fuisse reperiantur: sicq; & non aliē in premissis per quoscumq; Iudices Ordinarios, Delegatos, & Commissarios, & etiam Camerā predictā clericos, Præsidentes, nec non causarum Palatii Apostolice, & Curie eiusdem Cameræ generalem, Auditores, ac sanctæ Romanæ Ecclesiæ Camerarium, & alios Cardinales, etiam de latere Legatos, nec non Vicecamerarium iudicari, & definiti, ac interpretari debere, sublata eis, & eorum cuilibet quauis auctoritate aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ac irritum, & inane quicquid secus super his a quoquam quauis auctoritate sceleratè, vel ignorantè contingerit attentari, decernimus. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, nec non Prouinciarum, Regnorum, Ciuitatum, Ferrarum, Oppidorum, locorum, Ecclesiarum, Monasteriorum, Militiarum, Hospitalium, etiam sancti Ioannis prefatorum, & aliorum Religiosorum, ac piorum locorum, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, consuetudinibus, priuilegij quoq; indultis, & literis Apostolicis eisdē Prouincijs, Regnis, Ciuitatibus, Terris, Oppidis, Locis, Ecclesijs, Monasterijs, Hospitalibus, & Militijs etiam sancti Ioannis, vt prefertur, & alijs Religiosis, & pijs

locis.

locis, Vniuersitatibus, Capitulis, Superioribus, & personis in contrarium quomodolibet concessis, etiam pluri, & iteratis vicibus approbatis, confirmatis, & innouatis, quibus omnibus, & singulis, etiam si de illis, eorumq; totis tenoribus specialis specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, nõ autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quouis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, eorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum infererentur presentibus pro expressis habentes illis alijs in suo robore permansuris ad effectum presentium dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, contrarijs quibuscumq; Volumus autem, quod presentes in valuis Ecclesie Lateranen. & Basilicæ Principis Apostoli de Vrbe, nec non Cancellariæ Apostolicæ, & in acie campi Floræ publicentur, & affigantur: quæ postquam sic affixæ, & publicatæ fuerint post duos menses à die publicationis huiusmodi computandos, quoscumq; tam in statu nostro, quam extracum ubiq; locorum: in Italia tamen existentes perire ardeant, & afficiant ac si vniuersiq; nominatim, & personaliter intimatæ fuissent: quodq; earum exemplis etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadẽ prorsus fides adhibeatur, quæ ijsdem presentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo hominum, & cæter. Datum Romæ apud sanctam Mariam maiorem anno incarnationis Dominicæ Millesimo sexcentesimo vigesimo septimo, idibus Nouembris, Pontificatus nostri anno quinto. E. Dat. Ioseph Anselmus vîsa de Curia. A. Hurandus, G. Montanus. Publicata die 28. Ianuarij 1628.

DE IURISDICTIONE IUDICIS LAICI. Cap. XXXIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus ratione feudi convenitur coram Iudice laico.
- 2 Clericus ratione feudi non potest personaliter astringi per Dominum feudi.
- 3 Iudex Ecclesiasticus cognoscit laicum pro feudo, quod habet ad Ecclesia.
- 4 Laicus delegatus Iudex à Papa Clericos cognoscit.
- 5 Papa in omnibus causis Ecclesiasticis habet plenitudinem potestatis.
- 6 Episcopi non possunt delegare causas criminales clericorum laicis.
- 7 Clericus reconuentus coram Iudice laico, etiam si desistit, potest procedi in causa.
- 8 Clericus etiam si renuntias conventioni, non potest evitare reconventionem.
- 9 Exequutio contra clericum reconuentum, & condemnatum à Iudice laico, est facienda per Iudicem Ecclesiasticum.
- 10 Clericus depositarius ex decreto Iudicis laici an possit coram eodem Iudice conveniri pro restitutione depositi.
- 11 Clericus neq; principaliter, neq; incidenter potest subijci Iudici laico.
- 12 Clericus laudatus in authorem in Curia seculari an remittendus sit Iudici Ecclesiastico.
- 13 Venditor, cui ex privilegio competit declinatoria fori, an possit uti privilegio, si vocatur in iudicio ad defendendum.
- 14 Vidua, pupillus, & alij privilegiati in authores laudati an possint opponere declinatoriam fori.
- 15 Laicus si convenitur pro re, quam possidet nomine clerici, clericius advocat iudicium coram Iudice Ecclesiastico.
- 16 Clericus si nominatur in iudicio uti possessor, & dominus à primo convento, iudicium coram Iudice Ecclesiastico est agitandum.
- 17 Clericus citatus generaliter à Iudice laico, si suum putaverit interesse, an comparere teneatur.
- 18 Clericus si fuerit repertus in fragranti crimine, potest capi à familia Iudicis laici.
- 19 Clericus incedens de nocte potest capi à familia Iudicis laici.
- 20 Episcopus non potest concedere licentiam clericis ferendi arma.

- 21 *Iudex Ecclesiasticus an teneatur stare processui compilato à Iudice laico.*
- 22 *Iudex laicus cum ignominia remittens clericum incidit in excommunicationem.*
- 23 *Clericus expressè renuntians clericatus non est amplius ad eum admittendus.*
- 24 *Clericus propter crimè assassini; an possit puniri à Iudice laico.*
- 25 *Qualitas, qua tribuit iurisdictionem ante omnia, est probanda.*
- 26 *Clericus incorrigibilis an efficiatur de foro Iudici laici.*
- 27 *Clericus exercens officium saculare, si in eo delinquit, à quo est puniendus.*
- 28 *Clericus tutor, seu administrator laici coram quo Iudice est cõnveniendus.*
- 29 *Clericus heres laici in lite capta contra defunctũ in Curia laicali, an teneatur dictam litem coram eodem Iudice prosequi.*
- 30 *Iudicium ubi captum, ibi finiendum est.*
- 31 *Laicus si lite pendente efficiatur clericus, in quo foro lis est terminanda.*
- 32 *Clericus si est offensus à laico, a quo iudice est puniendus.*
- 33 *Iudex laicus in casibus, in quibus potest contra clericum procedere non tangit eius personam.*
- 34 *Clerici an teneantur vendere frumentum pratio imposto à regia pragmatica.*
- 35 *Statuta principum secularium an sint servanda à clericis.*
- 36 *Statuta secularia facientia mentionem de clericis, quamvis ad favorem eorum non valent.*
- 37 *Clerici an teneantur contribuere in refectiõne murorũ Civitatis.*

SVpra de potestate, & iurisdictione iudicis Ecclesiastici aliqua diximus: restat modò, vt nõnulla dicamus de casibus, in quibus Iudex laicus potest in clericos procedere. Et primò in causa feudali, propter feudum, quòd clericus habet, & tenet à laico, convenitur coram Iudice laico pro causis ad feudum spectantibus; quia isto casu cessat privilegium fori, cap. cæterum, de iudic. Socc. regul. 56. fallent 2. Andr. Gaill. observat. 37. n. 3. lib. 1. & hanc esse communem, & magis communem Canonistarum, & Legistarum opinionem affirmat Clar. in §. feudum, quæst. 90. n. 8. Seacc. de

caus. & crimin. cap. 11. n. 97. Farinac. tit. de Inquisit. quest. 9. n. 21. verſ. limita primò, Felin. in cap. verum, n. 3. de for. compet. Dec. in dicto cap. cæterum, de iudic. Archid. in cap. vnico, de cler. coniuat. lib. 6. quia ratione feudi, quod clericus habet à laico, ei iuramentum fidelitatis præſtare tenetur, Abb. per illum tex in cap. nimis, de iureiur. Verumtamen
 2 licet clericus ratione feudi cogatur litigare coram Domino feudi: non tamen poteſt aſtringi perſonaliter, vel de aliquo delicto cognoſci, & condenari ab ipſo Domino feudi, Abb. in dicto cap. verum, de for. compet. & ibi Innoc. & alij, & præcipuè Io. Andr. eò quod vbi agitur de delicto ſiue criminaliter, ſiue civiliter: tunc ſolus Iudex Eccleſiaſticus cognoſcit, Foller. in addit. ad Marant. part. 4. diſt. 11. n. 71. Scacc. in dicto cap. 11. n. 97. Andr. Gaill. obſeruat. 37. n. 3. & in
 3 tract. de pace publicæ cap. 8. n. 22. niſi ageretur de feudo Eccleſiaſtico; quia tunc ob eandem rationem cognitio ſpectant ad Iudicem Eccleſiaſticum, etiã ſi ageretur inter merè laicos d. cap. verum, de for. compet. & ibi Abb. & alij Marant. part. 4. diſt. 11. n. 7.

Secundò ſi laicus eſſet delegatus in cauſis clericorum à
 4 Papa, qui poteſt mero laico cauſas etiam criminales clericorum committere, gloſ. in cap. benè quidem, in verb. præter Romanū, diſt. 96. Couar. præct. queſt. cap. 3. 1. Clar. queſt. 41. n. 7. habet enim Papa in omnibus cauſis Eccleſiaſticis
 6 abſolutam plenitudinem poteſtatis, Clar. & Couarr. locis citatis. Sed Epiſcopi non poſſunt cauſas criminales clericorum laico delegare ſecundum communem opinem, de qua teſtatur Rip. in cap. decernimus, n. 34. de iudic. Dec. in dicto cap. decernimus, n. 5. quem refert Roland. conf. 4. n. 4. lib. 1. Clar. loc. cit. immò nec clerico coniugato, vt reſpondit Rip. loco citato; clericus enim coniugatus reputatur tamquam merus laicus, Clar. diſt. queſt. 41. n. 6.

Tertiò in cauſa reconuentionis civilis; quia clericus conueniens laicum corã Iudice laico, poteſt coram eodem reconueniri, gloſ. in cap. 1. in verb. ſuper ſuis, de mut. petit. & in cap.

In cap. at si clerici, in verb. nō tenet, de iudic. & in cap. multi, in verb. secolari 2. q. 1. & in cap. in summa 11. q. 1. & in cap. deniq; in glos. fin. dist. 96. Bart. in auth. & consequenter, C. de sent. & interloquit. omn. iudic. Bal. in auth. clericus, C. de Episcop. & cleric. vbi etiam Salicet. & Fulgos. Archid. in cap. in summa 11. q. 1. Lap. allegat. 118. licet Abb. in cap. at si clerici, n. 21. de iudic. Cardinal. in Clem. sancimus, de elect. & alij, quos refert, Abb. in dicto cap. at si clerici teneat contrarium, quod clericus non possit reconueniri coram Iudice laico: tamen communis opinio est, vt possit reconueniri, Felin. in dicto cap. at si clerici, n. 9. & ibi Dec. n. 30. Duen. regul. 102. & ita in foro obseruari affirmat Marant. part. 4. dist. 6. n. 53. qui attestatur de magis communi opinione, & de obseruātia, Farinae. tit. de Inquisitione, quæst. 3. n. 99. Afflic. decis. 123. n. 3. Scacc. cap. 11. n. 93. quod procedit etiam si clericus reconuentus veller desistere à conuentione per ipsum facta in præiudicium reconuentionis, Scacc. loco citato, n. 93. Afflic. dicta. decis. 173. Vinc. de Franch. decis. 193. n. 13. Et etiam expressè renuntiando conuentioni non potest evitare reconuentionem, Afflic. dicta. decis. 173. quod est verum, quando clericus ante renuntiationem est reconuentus: secus si ante renuntiationem cesserit liti per eum motæ, & post cessionem fuerit reconuentus re integra, Bal. in auth. & consequenter, C. de sent. & ibi Salicet. qui tenet, qd re integra, antequam quis per reconuentionem sit præuentus, potest desistere, & impedire processum ad vltiora in causa, Marant. loco citato, n. 55. Carauit. super Rit. 67. Afflic. dicta. decis. 173. & Vinc. de Franch. decis. 349. & est aduertendum, quod si clericus reconuentus, fuerit condemnatus per Iudicem laicum: non tamen potest exequi sententiam contra clericum latam, nec in bonis, nec in persona: sed exequutio est facienda à Iudice Ecclesiastico, Abb. & Imol. in cap. postulasti, de for. compet. Salicet. in l. Episcopali, C. de Episcop. & cler. facit tex. in cap. sæculares, de for. compet. Lap. d. allegat. 118. Vrsill. ad d. Decis. Afflic. 173. n. 2.

Viu. decis. 46. quia hoc casu Iudex sæcularis habet solum causæ cognitionē, Anchar. in cap. 1. de cler. coniugat. lib. 6. Felin. in d. cap. at si clerici, de iudic. Farinac. tit. de Inquisitione, quæst. 8. n. 103.

Quartò si clericus est depositarius ex decreto Curie se-
cularis, & promiserit restituere depositum, potest cogi officio Iudicis laici restituere depositum; quia proceditur contra eum nõ per modum iudicij sed ratione suscepti officij: & istius opinionis fuerunt Bal. in l. acceptam, n. 4. C. de usur. & in l. si fideiussor, §. si satisfactum, n. 4. ff. qui satisfacere cogant. Afflict. decis. 24 n. 3. & ibi Vrsill. Marant. part. 4. dist. 11. n. 62. sed contrarium tenet, & defendit, Surd. conf. 396 n. 33. lib. 3. qui dicit non inueniri aliquem ex Canonistis, qui dictam opinionem sequatur: sed ad probandum eam allegant iura civilia, & non canonica; & ratio est, quia clerici neq; principaliter, neq; incidenter possunt subijci iurisdictioni Iudicis sæcularis, vt post Abb. & alios confirmet. Dec. conf. 241. & laicus est semper incapax iurisdictionis Ecclesiasticæ respectu clericorum, Abb. & Felin. in cap. causam, de præscript. sed pro cõcordia videatur, Carol. de Grass d. effect. l. n. 855. & 856. vbi cõsuevit realiter tamẽ cõueniri posse, notum probatur.

Quintò cum sæpe contingat clericos vendere bona sua, vel alio titulo in laicos alienare, qui clerici de iure tenentur de euictione, tum virtute pacti adiecti in instrumento, tum ex natura contractus, l. non dubitatur, C. de euict. l. venditor, ff. eod. & tenentur litem motam super bonis per eos venditis defendere, l. si plus, §. motu, ff. de euict. cumq; similiter contingat laicum conueniri iudicialiter in foro sæculari vt possessorem, qui denuntiando clerico, à quo causam habuit, litem sibi motam, ipsum laudat in authorem, dubitatur, an dictus clericus opponendo fori declinatoriam possit remitti ad Iudicem Ecclesiasticum? Resp. quod super dicta questione fuerunt diuersæ opiniones Doctorum; nam dicunt nonnulli clericum esse remittendum suo Iudici Ecclesiastico per tex. in cap. si diligenti, de for. compet. glof. in cap.

cap. clericum nullus, in verb. sæcularem, l. 1. q. 1. & in specie, Soccin. iun. conf. 40. lib. 1. Paul. de Castro in l. si venditor, ff. de iudic. Arnon. singul. 96. Angel. Aret. in Sactionem, n. 19. instit. de act. Alij fuerunt in contraria opinione, quòd clericus teneatur defendere emptorem laicum in curia sæculari: quæ opinio satis clarè probatur in dicta l. si venditor, ff. de iudic. Naët. conf. 99. n. 7. lib. 1. Dec. conf. 700. Anchar. in cap. ea, n. 21. de regul. iur. lib. 6. & in cap. significasti, nu. 25 de for. compet. Bal. in dicta l. si venditor, Marant. part. 4. dist. 11. n. 79 & part. 6. memb. 5. n. 5. & hæc opinio secundû Bal. in dicta l. si venditor, quæ tamquam verior ab omnibus est recepta per tex. clarum in d. l. si venditor, vbi dicitur,

13 quòd si venditor, cui ex privilegio competit declinatoria fori, veniens in iudicium ad defendendum alium, non potest allegare suum privilegium. Et hinc est, quòd vidua, pu-

14 pillus, & alij privilegiati laudati in authores, non audiuntur, si vellent declinare forum: sed tenentur suscipere onus iudicij in Curia, in qua fuerunt laudati, Bernard. Muscatell. in praxi Sacri Regij Concilij, part. 3. glos. nominet, nu. 4. & sequen. nam iudicium instituitur cõtra laicum emptorem, & non privilegiatum, & clericus venditor, seû privilegiatus venit in iudiciû solum ad assistendum, l. 1. C. vbi in rem act. & hoc propter connexitatem iudicij, vt dicit Marant. loco citato: nec obstat, quòd clericus habet suum Iudicem proprium, & est exemptus à iurisdictione laicali; quia hoc procedit, quando clericus principaliter convenitur, & iudicium super eius persona substantiatur: vt si conveniretur

15 laicus in foro sæculari ad relaxandum rem, quam possidet nomine clerici; quia tunc utiq; posset declinatoriam opponere fori, & auocare iudicium, coram suo Iudice Ecclesiastico, cum principaliter iudicium hoc casu fundaretur in persona, cuius est res, qui est clericus, quæ petitur relaxari, Bart. in dicta l. si venditor, & Bal. post glos. in cap. quoniam frequenter, §. fin. n. 28. Vt lit. non contest. sed in casu nostro, quo clericus laudatur in authorem, iudicium substantiatur

in per;

in persona laici possidentis rem ab eo emptam, Viu. decif. 49. n. 8. Sed in Regno Sacrum Consiliū obseruat remittere clericum laudatum in authorem suo Iudici Ecclesiastico, & procedit contra laicum à clerico causam habentē, Capic. decif. 197. n. 7. Vrsill. ad decif. 38. Afflict. n. 8. vbi dicit, quando clericus citatur, vt author laudatus, & petit causam remitti ad suum Iudicem Ecclesiasticum, Sacrum Consiliū non remittit causam: sed procedit eum laico principaliter conuento, remisso clerico, Gram. decif. 21. vbi ait, quod quidam præbiter fuit laudatus in authorem in Sacro Consilio à quodam laico, qui præbiter petijt remitti causam suo Iudici Ecclesiastico: sed non fuit aliter processum contra clericum, sed contra laicum: verum in sententia, per quam fuit dictus laicus condemnatus, fuit reseruatam ius dicto laico contra dictum clericum, Vinc. de Ann. singul. 45. Veruntamen quando cumq; Clericus non est laudatus in authorem: sed tantum nominatus in iudicio tamquam dominus, & possessor à primo conuento: tunc vtq; nullam habet difficultatem, quod iudicium in eum transferatur, & nouus debet offerri libellus, ac iudicium tractari coram Iudice nominati, qui est clericus per tex. in l. 2. C. vbi in rem sit. vbi Doctores omnes, & cap. quoniam frequētèr, §. quòd si super rebus, vt lit. non contest. vbi Innoc. Abb. & alij communiter Viu. decif. 8. vers. sed vbi cumq; Thorum in 2. p. compend. verb. remissio, Carol. de Grass. de effect. cleric. effect. 1. num. 273.

Sextò si est facta citatio generalis per Iudicem secularem contra interesse prætendentes, si clericus comparet dicunt aliqui, quod tunc illius iudicio, & sententiæ stare tenetur, Bal. in l. testamenta, C. de testam. Marant. part. 4. dist. 7. n. 67. quia tunc non est reus necessarius, sed actor voluntarius Sigism. Scacc. cap. 1. n. 100. Afflict. decif. 24. n. 7. & 8. Farinacc. tit. de Inquisit. questio. 8. n. 87. & inferunt, quòd in confessione inuētarij, in quo sunt citandi legatarij, & creditores, sex illis aliqui sunt clerici, poterunt, & ipsi quoq; coram Iudice

Iudice laico citari si sua putauerint interesse, Farina ec. loco citato, Vrsill. ad afflic. decis. 380. n. 6. sed melius est distinguere, aut clericus comparet, & opponit declinatoriam Fori: & tunc Iudex laicus non est competens, & non potest procedere contra clericum in causa, Afflic. decis. predicta 380. & ibi Vrsill. idē Afflic. in Constitut. Regni De burgenfaticis, vers. septimò quæro. Aut non comparet: & tunc acta, & sententia contra ipsū facta, & lata non afficiūt, cū citatus si sua putauerit interesse non comparendo, non dicatur cōtumax, Bal. in l. præscriptione, C. si contr. ius, vel publ. vtil. & in cap. fin. de fid. instrū. Aretin. in §. quadrupli. Instit. de act. Alex. in l. de pupillo, §. 1. ff. de nou. oper. nūriat. & in l. libertatis, ff. de in ius vocad. Viu. decis. 30. latè Carol. de Grass. d. effect 1. n. 485.

Septimò si clericus fuerit repertus in fraganti crimine, potest capi non solum à familia Iudicis laici; Abb. in cap. cum non ab homine, de iudic. Bart. in l. si quis in seruitute, n. 2. ff. de furt. & in l. similes, C. de exhiben. reis, Bal. in l. si qua per calumniam, C. de Episcop. & Cler. & in auth. statuimus, eod. tit. Lap. allegat. 126. n. 4. Jo. And. in cap. vt famæ, de sēt. excomm. Card. in Clem. 1. de offic. delegat. Felin. in cap. si verò, n. 2. de sent. excomm. Clar. quæst. 28. n. 6. Marant. in specul. part. 4. dist. 11. n. 69. sed etiam à quolibet priuato laico, etiam quòd non sit famulus Curia; tunc enim dicitur habere mandatum à lege capiendi malefactorem; Angel. de malefic. in verb. fama publica, n. 65. Bart. in d. l. si quis in seruitute, Clar. loco citato, Felin. loco citato, Farinae. tit. de inquisit. quæst. 8. n. 122. Viu. commun. opin. in verb. Iudex laicus, non autem, vt puniatur, sed vt tradatur Iudici Ecclesiastico; nam publicè interest, vt delinquens capiatur, ne crimen remaneat impunitum, Sair. de censur. lib. 3. cap. 27. n. 27. Nauar. in Manual. cap. 27. n. 82. & tunc dicitur infraganti crimine, quando reperitur in ipso actu delinquendi, vel quando nullus est locus inficionis, vt quia crimen est notorium de facto, cap. fin. de cohabit. cler. & mulier. cap. euidētia, de accusat. glos. 1. in cap. ex litetarum de eo, qui dux in matrim.

matrim. quam polluer. per adulter. glos. 1. in. cap. cum non
 ab homine, de iudic. & ibi Doctores, Carol. de Grass. de ef-
 19fect. cler. effect. 1. n. 344. item clericus illicitè incedens de
 nocte potest capi à familia potestatis, vt illum præsentet suo
 Iudici, Abb. in d. cap. cum non ab homine, n. 15. de iud. Hinc
 est, quòd cum non liceat clericis arma ferre, cap. clerici, il 1.
 de vit. & honest. cleric. arma enim clericorū sunt lachrymæ,
 & orationes, cap. conuenior 23. q. 8. cap. porro, vbi glos. 16.
 q. 4. si clericus fuerit inuentus cum armis prohibitis potest
 capi à familia Iudicis laici, & statim duci ad Iudicem Ec-
 clesiasticum, Abb. in d. cap. cum non ab homine, Felin. in d.
 cap. si verò, Viu. loco citato, Couar. variar. resolut. cap. 2. in
 fin. & practicar. quæst. cap. 33. n. 7. Farinac. loco citato, Bart.
 in l. capite quinto, ff. ad leg. iul. de adulter. Clar. quæst. 36.
 n. 22. sed arma, quibus spoliati sunt clerici. de nocte repertū
 secundum Prax. Cur. Archiep. Neap. sunt consignanda Cu-
 ria Ecclesiasticæ in cap. 74. n. 6. contrarium tenet, Couarr.
 20 pract. quæst. cap. 33. Clar. cap. 36. n. 22. Et nota, quòd Epī-
 scopus non potest concedere licentiam clericis ferendi ar-
 ma; quia cum ipsis sit prohibitus vsus armorum per cano-
 nes, cap. clerici il 1. de vit. & honest. cler. cap. cleric. 23. q.
 vltim. Episcopus non potest contra ipsos dispensare, Ar-
 chid. in cap. licet canon, de elect. lib. 6. Abb. in cap. cum di-
 lecti, n. 10. de elect. Doctores cōmunitè, in cap. at si clerici,
 §. fin. de iudic.

Nonò notandum est, quòd si clericus vti laicus fuerit in-
 21 quisitus de aliquo crimine à Iudice laico, carceratus, & po-
 stea remissus ad Curiam Ecclesiasticam vna cum processu,
 quod Iudex Ecclesiasticus nō tenetur stare processui com-
 pilato à Iudice laico contra ipsum clericum: sed ad hoc vt
 possit condemnare, opus est nouo processu, l. fin. C. si non à
 compet. Iudic. Guid. Pap. decis. 202. n. 6. & decis. 419. n. 1.
 Dec. in cap. at si clerici, de iudic. Viu. lib. 1. commun. opin. in
 verb. Iudex laicus, Sbroz. de Vic. Episcop. lib. 2. cap. 129. n. 4.
 vbi asserit de communi opinione, Gram. cons. 42. n. 1. in
 crim.

erim. Clar. quæst. 36. vers. vltimò quæro, vbi Baiard. in addit. n. 57. Farinac. qui testatur, de communi quæst. 7. n. 43. nisi processus fuisset formatus cōtra clericum, qui dimiserat habitum, & tonsuram, Host. in summ. tit. de iudic. §. 3. Calderin. conf. 12. in tit. de for. compet. quia valeret processus, Carol. de Grass. de effect. cleric. effect. 1. n. 234. item esset validus processus, si probationes, & testes de nouo recipi non possent, vt quia testes absentes essēt, vel mortui, tunc enim probabit contra clericum, Abb. in cap. at si clerici, n. 14. de iur. dic. & Felin. n. 13. Cappell. Tolosan. decif. 398. Thom. Triuif. decif. 8. n. 6. lib. 2. sed Iudex laicus quando remittit clericum captum ab ipso ad Curiam Ecclesiasticam, debet vti modestia, & vrbantate: aliàs si remitteret cum ignominia, & verecundia: vt putā sine palio cum manibus ligatis, vel cū tubis, vel capite detecto, vel simili modo in eius opprobriū, diceretur lædere iurisdictionem Ecclesiasticam, & per consequens incidere in canon. si quis suadente Diabolo 17. q. 4. & cap. nuper, de sent. excomm. Carauit. in Rit. Magn. Cur. Vicar. 235. n. 6. Sbroz. de Vicar. Episcop. lib. 2. quæst. 192. n. 30. Clar. quæst. 36. n. 43. Carol. de Grass. de effect. cleric. effect. 1. n. 1282.

Decimò notandum est, quòd constitutus in minoribus Ordinibus si expressè renuntiauerit clericatui, non debet vltèrius ad clericatum admitti, Maiol. de irregul. lib. 1. cap. 24. n. 3. ratio est; quia nemo est audiendus contra id, quod viua voce approbavit, l. generalitèr, C. de non num. pecun. l. sicut, de act. & obligat. cum alijs allegatis per Decian. conf. 2. n. 151. lib. 1. & non datur amplius regressus ad ius, ad quos quis renuntiauit, l. quæritur, §. si venditor, ff. de edit. edict. l. Herenius, ff. de euct. cap. eos sacerdotes, cap. si illic, & cap. quam periculosum, vbi glos. 23. q. 4. glos. in cap. Ecclesia vestra il. 2. in verb. adicere, de elect. Dec. conf. 389. n. 10. Carol. de Grass. effect. cler. in præludio, n. 398.

Duodecimò clericus incorrigibilis potest etiam nō præcedente degradatione à iure sæculari puniri, cap. cum non

M m m

ab homi-

ab hominē, de iudic. vt intellexerunt, Io. And. Card. *lib. 10. de Boss. in tit. de for. compet. Follet. in pract. eum. in verb. Audiantur excusatores, n. 40. Clar. quæst. 36. n. 32. Couarr. pract. quæst. cap. 3. n. 6. qui dicit, quod ille dicitur incorrigibilis, si cōtra eū est seruata forma dicti cap. cū nō ab homine, videlicet. q̄ clericus, primò sit depositus propter aliquod crimē: secundò q̄ propter incorrigibilitatē sit excōmunicatus: tertio anathemizatus, & si adhuc perseverauerit in cōtumacia absq; alia degradatione efficitur de foro sęculari, Farinae. tit. de Inquisit. quæst. 8. n. 51. quicquid dicat, Boss. loco citato, n. 133. quatenus velit parū esse in practica depositionem, de qua in dicto cap. cū non ab homine; quia dūm Doctores simpliciter dicūt incurrigibilem esse à sęculari iudice puniendum, intelligi debet, seruata forma eiusdem cap. Farinae loco citato, n. 52. vers. Item adde.*

25 Tertio decimò si clericus exerceat officium sęulare sibi commissum à Principe, & in eo delinquit, potest Princeps eum tali officio priuare, & non aliter contra eum procedere, Couarr. pract. quæst. cap. 33. n. 6. & cap. 36. n. 21. nec eum punire, glos. Abb. & ceteri in cap. clerici, de iudic. Rot. Roman. decis. 839. in antiquis, Roland. conf. 4. n. 11. Abb. in cap. sacerdotibus Ne cler. vel monach. vbi ait, quod licet Pōtifex in dicto cap. sacerdotibus prohibeat clericis, nē sint ministri laicorum, nec in rebus eorum procuratores: sed prohibet clericis, ne officia sęcularia exerceant: & post modum subdit, quod si fecus facere præsumperint, indignum est eis ab Ecclesia subueniri, per quos constat in Ecclesia scandalum generari: sed vide per cōcordia, Carol. de Grass. d. effect. 1. à n. 848. vsq; ad num. 854.

26 Sed quid si clericus esset administrator, tutor, vel procurator laici, coram quo Iudice esset conueniendus? Resp. quod Benedic. in repetit. cap. Rainuntius, in verb. uxorem nomine Adelfiam, n. 155. de testam. dicit, quod conueniendus est coram Iudice laico, idem tenet Soccin. in rubric. de for. compet. n. 1. & 15. Gill. obseruat. 37. vbi dicit, quod si-
cut

Aut laicus ratione administrationis rei Ecclesiasticæ sortitur
 forum coram Iudice Ecclesiastico: ita è contra clericus ra-
 27 tione administrationis, tutelæ laici, conuenitur coram Iudi-
 ce laico per notat. in cap. iudicatum, dist. 89. & ibi glos. in
 verb. vt in subditis; quia non attenditur persona. que con-
 uenitur: sed eorum, quorum nomine conuenitur, vt notat
 Socc. loco citato: sed vide Thorum in compend. decis. Re-
 gni, par. 2. verbo Remissio causæ.

Duodecimò, an clericus succedēs in instātia, lire cępta cō-
 27 tra defunct. in foro sæculari sit cōueniēdus corā suo Iudice
 Eccles. vel corā Iudice laico, corā quo est cępta lis? Doctores
 variāt, vt est videre apud Felin. in cap. quia, de iudic. vbi Abb.
 & alij dicunt, æquiorē opinionem esse debere conueniri
 coram Iudice laico, & ibi prosequi litem iam cęptam, maxi-
 me si in ea est lis contestata, cum in iudicio, sit quasi contra-
 28 ctum cum defuncto, & iudicium vbi cęptum, ibi finendum
 est, l. vbi cęptum, ff. de iudic. & certi iuris est instantiam ad
 hæredes transire, Socc. regul. 181. Boer. decis. 69. Ias. in auth.
 quas actiones, n. 39 C. de Sacros. Eccles. Gaill. obseruat. 37.
 per tex in l. hæres absens, ff. de iudic. & l. si cum hominem,
 ff. de fideiussor. Abb. & Felin. in cap. quia, de iudic. sed alij
 tenēt contrarium in dicto cap. quia, Marant. in specul. part.
 5. n. 13. vbi dicit hanc esse magis communem opinionem,
 Andr. Molfes. in comment. super consuetud. Neap. part. 2.
 quæst. 8. per tot. vbi ad partes disputat hanc quæst. & con-
 cludit hanc vltimam opinionem esse veriorem, quod cleri-
 cus succedens in lire cum defuncto cępta, debet conueniri
 coram Iudice Ecclesiastico: ita fuit etiam decisum Romæ
 die 10. Iunij 1591. vt testatur Seraph. Oliuar. decis. 957. n. 7.
 Carol. de Grass. d. effect. 1. n. 278. cum seq.

Decimò quintò si laicus conuenitur coram Iudice laico,
 20 & post cęptam litem contra ipsum, efficiatur laicus, causa
 agitanda est coram eodem Iudice, & ibi continuari, l. cum
 quedam puella, ff. de iurisd. omn. l. si quis postea, vbi Bal. ff.
 de iudic. idem Bal. in l. Officiales, ff. de Episcop. & Cleric.

Cardinal. Alban. in lucubratis ad Bart. in dicta l. si quis postea, n. 1. Paul. de Castr. in l. fin. n. 3. ff. si ex noxal. caus. agat. Abb. in cap. 1. n. 4. de obligat. ad ratio. c. Felin. in cap. fin. de constit. & in cap. proposuisti, de for. compet. Specul. in tit. de reo, §. 1. vers. quid si. Anchar. in cap. ea qua, de regul. iur. lib. 6. Lancilot. de attentat. part. 2. cap. 4. limit. 20. n. 16. quia privilegium superueniens lite pendente non impedit litem in prauidium alterius. Innoc. in cap. dudum, n. 13. de elect. Lancilot. loco citato, n. 20. nisi instantia esset perempta, & etiam si per Principem postea esset insufflatus spiritus vitae; tunc enim clericus est remittendus ad Iudicem Ecclesiasticum, si iterum conueniretur super eadem lite; quia instantia perempta perit citatio, & litis contestatio; & quando reuiuiscit, est noua instantia. Ann. singular. 129. per dicta per Bart. in l. cum lite mortua ff. iudic. solu. & per Dec. in cap. quid n. 1. ff. de iud. Cagnol. in l. 2. n. 149. C. de pact. inter empt. & vendit. 1. 3. 85

Decimo sexto si clericus fuerit offensus à laico, sicut 30 Guid. Pap. decis. 362. n. 4. dicat locum esse prauectioni inter Iudicem Ecclesiasticum, & saecularem: tamē veritas est, quod vterq; Iudex potest procedere, scilicet Ecclesiasticus ad poenas spirituales, & laicus ad temporales, Scacc. de iudic. caus. ciuil. & crim. cap. 12. n. 13. Clar. quaest. 36. n. 42. Amad. de Sindic. n. 171.

Decimo septimo notandum est, quod in omnibus casibus, in quibus Iudex saecularis habet cognitionem super rebus clericorum, non potest pro executione suae iurisdictionis ponere manus in personas clericorum, eos carcerando, sed executio est facienda per Iudicem Ecclesiasticum, Archid. in cap. 1. de cler. coniug. lib. 6. quem allegat. Foller. in addit. ad Marant. dist. 11. n. 59. vers. sexto limita. Farinae. q. 8. num. 103. Carol. de Grass. de effect. cler. effect. 1. num. 773. & 789.

Decimo octavo est videndum, si per statuta laicale fuerit impositum, & taxatum pretium rebus venalibus, ut puta frumento, ordeo, oleo, & huiusmodi, an clerici, & perso-
nae Ec-

næ Ecclesiastica teneantur ad obseruantiam dicti statuti, vel pragmaticæ sanctionis! Et videtur dicendum non teneri ad vendendum trumentum, ordeum, & huiusmodi pro pretio taxato à dicto statuto, sed possunt vendere maiori, & cariori pretio, quàm taxatum est à pragmatica. Et primò abducitur illud sancti Thomæ l. 2. q. 96. art. 4. ubi dicit, quòd leges Principum sæcularium ligant in conscientia, dùmmodò sint iustæ, ad quarum iustitiam requiritur principalitèr, vt sint conditæ ab habente potestatem: sed laici nullam habent potestatem disponendi, de clericis, & eorum bonis, cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, de constit. cap. bonè quidem dist. 96. ergo talia statuta, & leges non obligant in conscientia, & hinc est, quòd leges imperiales disponentes de clericis: Ecclesijs, & rebus eorum in tit. C. de Episcop & cleric. etiam quod fuerunt latæ ad fauorem publicum, & bonum regimen status ciuilis sunt nullæ, & non obligant clericos ex defectu potestatis, vt per omnes in dicto cap. Ecclesia sanctæ Mariæ.

Secundò adducitur, quòd in concernentibus communè vtilitatem, & necessitatem clerici non tenentur stare deliberationi laicorum sine deliberatione Episcopi, vel Papæ, cap. nò minus, & cap. aduersus, de immunit. eccles. per quos textus cessat ratio boni publici; cum illud relinquatur considerandum superioribus ipsorum clericorum.

His tamen non obstantibus, vera, & communis opinio est clericos esse obnoxios ad obseruantiam pretij taxati per regiam pragmaticam.

Primò; quia statuta Principum sæcularium, quæ non re-
 pugnat sacris canonibus, vel officio clericali, & quæ ad bonum statutum Reipublicæ sunt vtilia, ab ipsis clericis sunt seruanda, Abb. in dicto cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, n. 13. Sot. de iust. & iur. q. 6. art. 7. conclus. 1. Angel. in verb. lex, n. 5. Silt. uest. in verb. sex. quest. 15. Nauar. in Manual. cap. 23. n. 85. Cosm. Philarch. de offic. Sacerd. part. 2. lib. 3. cap. 2. Molin. de contract. disputat. 364. n. 14. Sain. in clau. regia lib. 3. cap.

4. n. 16. & 17. vbi testatur hanc esse communem omnium Doctorum sententiam.

Secundò; quia clerici sunt ciues, & membra Reipublicæ politicæ, & statutum prædictum cõsulit bono publico, & nõ repugnat vilo modo statui, & libertati Ecclesiasticæ: sed prouidet necessitati omnium, & maximè pauperum: & si clerici venderent carius suas res quàm laici, magna confusio, & perturbatio in Republica, sequeretur, immo scandalum; cum repugnet charitati, quam magis clerici præ oculis habere debent, quàm laici, Graff. lib. 2. cap. 16. n. 2.

Tertiò; quia vendere rem iusto pretio est de iure diuino, & naturali, à quo nulla ratione clerici sunt exempti, Sair. loco citato, n. 17. & pretium iustum est duplex naturale, & legitimum: naturale est illud, quod communiter currit secundum locorum, & temporum consuetudinem: legitimũ est illud, quod declaratur à Lege, à Rege, Republica, vel ab alio non recognoscente superiorem, Molin. de contract. disputat. 347. & 364. & nemo potest vendere rem suam nisi iusto pretio, & tempore publicatæ regiæ pragmaticæ: iustũ pretium est illud taxatum à pragmatica, & a dicto iusto pretio clerici non sunt exempti, Molin. & Sair. locis citatis, vbi testantur de communi omnium Doctorum sententia, & vterq; adducit illud diui Pauli 1. ad Thesalonicenses 4. Ne quis supergrediatur, nec circumueniat fratrem suum; quoniam iudex est Dominus de his omnibus: quæ verba Sãctus Anselmus interpretans, dicit: ille supergreditur in negotio fratrem suum, qui maiori vendit, quod minoris est pretij, vel emit minori, quod maioris est; nam omnis venditio, in qua pretium maius notabiliter iusto accipitur, proculdubio iniusta est, cap. 1. & 2. de empt. & vendit. Nauar. conf. 6. de empt. & vendit. etiam dato, quod lex non liget clericos, ratio tamen naturalis ligat, Atg. cap. pastoralis, de fid. instrũ. Afflict. in prælud. Constitut. Regn. quæst. 7. n. 2. Ignat. Lopes in addition. ad pract. crim. Diaz. cap. 55. vers. non tamen.

Quartò vendere res ultra pretium taxatũ à statuto Principis

cipis adeo crimen graue est, quod Franc. de Ponte Doctor eximius in tract. de Potest. Proreg. tit. 2. §. 5. dicit, quod vendentes alimenta carius, quam statutum est tempore caritatis sunt puniendi tamquam violatores pacis, vbi allegat Auendan. de exequend. mandat. Reg. lib. 2. n. 19. Concludo ergo cum communi, & vera Doctorum opinione, quod clericus vendens frumentum, & alias res ultra pretium taxatum à pragmatica, quatenus facit contra iustitiam, tenetur ad restitutionem, & quatenus contra legem diuinam peccat mortalitèr: & hæc est communis sententia, quam etiam probauit, Andr. Molfes. in tract. de contract. tit. 3. de domin. iurisdit. Regi competen. q. 5. art. 3. n. 35. & in Coment. ad consuetud. Neap. part. 2. tit. 1. q. 7. n. 45. Vinc. de Franch. decis. 9. Viu. decis. 28. Nauar. in Manual. cap. 23. n. 88. Sot. in 4. sentent. dist. 25. quæst. 2. conclus. 4. benè tamen verum est, quia Ecclesiastici sunt extra laicorū iurisdictionem, nō tenentur ad pœnas dictæ pragmaticæ, Surd. cons. 301. n. 39. vol. 3. Viu. dicta decis. 28. & alij per Molfes. loco citato allegati.

Nec obstat in cotrarium adducta, & quoad primum Respond. quod verum est, statutum factum à principe sæculari non aric stare clericos. & personas Ecclesiasticas; nam statutum, seū lex civilis sumit vires à potestate statuentium, cap. 33 à nobis il. 1. de sentent. excomm. cap. vt animarum, de constit. lib. 6 l. fin. ff. de iurisdic. omn. iudic. sed intelligitur, & procedit, quando statutum, vel lex civilis statuendo loquitur expressè de clericis, & de eis mentionem faciens disponit. Abb. in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, de constitut. n. 12. & ibi Dec. & ob id dictæ leges Imperiales, in tit. C. de sacrosanct. Eccles. & de Episcop. & cleric. sunt nullæ; quia in ipsis expressè, de clericis, Ecclesijs, & eorum bonis disponunt, Abb. in d. cap. Ecclesia sanctæ Mariæ. n. 10. & ibi omnes, Innoc. in cap. 1. de reb. Eccl. nō alien. lib. 6. hinc est, quod tunc exigentes gabellas à clericis etiam sponte dantibus, incurrunt in excommunicationem, quando in impositione gabellæ fuerit imposita etiam clericis: ita quod expressa mentio fiat.

zio fiat de eis: secus est, quando fuerit imposita generaliter nulla facta mentione de clericis; quia tunc exigentes à clericis sponte dantibus, non sunt excommunicati. Sait. in thesaur. conf. lib. 3. cap. 2. n. 10. sed quādo statutuū, vel lex civilis generaliter disponit, & est favorabilis, & cui canones nō cōtradicunt, habet locū etiam in clericis, Dec. in l. generaliter, §. cum autem, ff. de instit. & substit. Abb. in d. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, vt patet de legibus, quæ loquuntur de cōtractibus, de tutelis, de legatis, fideicommissis, de reuendicatione, & alijs, quæ de clericis non faciunt mentionem, & canonibus non contradicunt, seruantur etiam à clericis, & personis Ecclesiasticis, Dec. in d. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, n. 104. & ratio est; quia leges generaliter promulgatæ, & quæ canonibus non contradicunt, videntur approbatæ ab Ecclesia, cap. 1. de oper. noui nuntiat. vbi Papa determinat secundum determinationem iuris civilis, & materia favorabilis dicitur, eo quod ad fauorem hominum leges condite sunt, Arg. l. si quis nec causam, ff. si cert. petat. & ideo, quæ de cōtractibus, de tutela, de successionibus, de hereditate, & de alijs; quia principaliter ad fauorem hominum, & gubernationem Reipublicæ factæ sunt, habent locum etiam in clericis, Dec. in d. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, n. 109.

Nec obstat secundum; quia cap. non minus, & cap. aduersus, de immunit. Eccles. habent locum in casu, de quo loquuntur, & non in alijs casibus, Abb. in dicto cap. non minus, n. 4. vbi dicit nota casum, in quo licite clerici, & Ecclesie solunt collectas, seu contribuunt vna cum laicis in rebus publicis, licet ad hoc non teneantur, & sic ait ibi esse casum specialem, in quo clerici si vellent subuenire necessitatibus laicorum, debent consulere Summum Pontificem.

Sed non facit in casu nostro, in quo Princeps sæcularis potest pro bono publico taxare, seu declarare iustum prærium rebus venalibus, vt supra dictum est, & in hoc libertas Ecclesiastica non læditur; quia hoc statutum habet in se naturalem, & civilem æquitatem, Bal. in cap. 1. de alien. feud. sed vide Carol. de Grass. d. effect. 1. n. 266. Est

Est etiam notandum, quod quamvis muri Civitatis, fontēs, portus, & huiusmodi debeant refici per ciues, pro qua refectione singuli ciues contribuere teneantur iuxta eorum facultates, l. ne splendidissime, l. omnes, l. turres, C. de oper. public. tamen ad dictam contributionem tenentur etiam contribuere Ecclesiastici; quia hæc contributio, seu collecta imponitur pro communi vtilitate, & necessitate; cum proficiat omnibus tam laicis, quam clericis, Anchar. conf. 96. Specul. tit. de cler. conjugat. Decian. conf. 14. n. 20. Rolan. conf. 2. n. 1. Menoch. conf. 8. n. 3. & sequen. Natt. conf. 180. n. 6. lib. 5. Viu. commun. opin. 42. qui alios allegat. dum odò facultates laicorum non sint sufficientes ad supportanda onera, Bal. conf. 406. lib. 5. Natt. conf. 525. n. 5. lib. 4. Bero conf. 31. n. 14. lib. 1. Carol. de Grass. de effect. cleric. effect. 3. num. 227.

Sed requiritur, quòd clerici faciant hanc contributionem consulto prius Romano Pontifice, cap. non minus, & cap. aduersus, de immunit. Eccles. & ibi Abb. n. 18. vbi dicit, quòd si clerici se subijciunt contributionibus inscio Romano Pontifice, imprudentes agunt, nisi periculum esset in mora propter imminentem necessitatem; tunc enim sufficit solus consensus Episcopum, cum clero, Carol. de Grass. loco citato, n. 232. cum sequen.

DE POTESTATE CAPITVLI SEDE VACANTE;
& de Vicario deputando. Cap. XXXIV.

S V M M A R I V M .

- 1 **C**apitulum Sede vacante succedit in iurisdictionem Episcopalem.
- 2 Canonici tantum faciunt Capitulum.
- 3 Cappellani, Portionarij, & alij de Clero non possunt interuenire in electione Vicarij Sede vacante.
- 4 Vicarius Capitalaris habet eandem potestatem, quam Vicarius generalis Episcopi.

5. Vicarius Capitularis non potest conferre beneficium.
6. Iurisdictio delegata, an transeat in Capitulum Sede vacante.
7. Commissiones, & rescripta Apostolica non committuntur Vicariis Capitularibus.
8. Iurisdictio feudalit non tranfit in Capitulum Sede vacante.
9. Vicarius Capitularis an possit dispensare super irregularitatibus virtute Concilij Trident.
10. Delictum quando dicitur occultum, & quando deductum ad forum contentiosum.
11. Capitulum habet ius visitandi, & corrigendi.
12. Capitulum Sede vacante habet ius instituendi presentans in iure patronatus.
13. Emolumenta iurisdictionis Sede vacante referuntur Episcopo successori.
14. Vicarius Capitularis debet habere salariam de bonis Ecclesie vacantis.
15. Vicarius Capitularis debet esse Doctor.
16. Capitulum Sede vacante potest condere statuta super statu Ecclesie, & etiam Sede plena.
17. Vicarius Capitularis an possit alium substituere.
18. Parochus non potest esse Vicarius Capitularis.
19. Vicarius Capitularis, an teneatur stare sindicatui.
20. Vicarius Capitularis quando potest concedere literas dimissoriales ad ordines.
21. Vicarius Capitularis potest approbare de vita & moribus.
22. Capitulum Sede vacante, an possit concedere indulgentias.
23. Capitulum an possit amovere, & reuocare Vicarium ab ipso deputatum Sede vacante.
24. Litera sacra Congregationis quibus prohibetur amoveri Vicarium a Capitulo deputatum Sede vacante.
25. Capitulum an teneatur eligere in Vicarium personam de gremio ipsius Capituli.
26. Capitulum Sede vacante an possit facere gratias.
27. Capitulum Sede vacante an possit remittere interstitia.
28. Capitulum potest deputare Vicarium ad tempus, aliqua sibi reservare, & cum conditionibus, & limitationibus, ut placuerit ei.
29. Vicarius Capitularis, si allegaretur suspectus, quid faciendum.
30. Iurisdictio ad quoniam pertinet infra illos octo dies, quibus Capitulum tenetur deputare Vicarium.
31. Nullitas opposita contra deputationem Vicarij factam a Capitulo est.

no est proponenda coram superiore, & non coram eodem Capitulo.
 1. Vicarij, Capitularis potestas, & iurisdictio quando expiret

Capitulum sede Episcopali vacante in iurisdictionem
 1. Episcopi succedit, cap. his, quæ, cap. cum olim, de ma-
 ior. & obedient. & ibi glos. cap. si Episcopus: & ibi
 glos. in verb. spiritualium, de suppl. neglig. prelat. cap. vnic.
 de maior. & obed. Pauin. de potest. Capitul. sede vacant.
 part. 1. q. 1. n. 3. Nauar. conf. 34. de temp. ordinat. & quâvis de
 iure communi non tenebatur deputare Vicarium sede va-
 cante: sed de per se poterat iurisdictionem exercere, Abb. in
 cap. irrefragabili, n. 2. de offic. Ordin. Felin. in dicto cap.
 cum olim, Sbroz. de Vicar. Episcop. lib. 1. q. 16. n. 9. Quarant.
 in summ. Bullar. in verb. Capitulum sede vacante, n. 1. ho-
 die tamen tenetur infra octo dies Vicarium deputare, vel
 existentem confirmare: aliàs illius deputatio deuoluitur
 ad Metropolitanam: & si sedes Metropolitana vacauerit ad
 suffraganeam antiquiorem, & si Ecclesia fuerit exempta ad
 Episcopum viciniorem, Concil. Trident. sess. 24. cap. 16.
 de reformat.

2. Et est notandum, quòd cum Canonici tantum faciant
 3. capitulum, & non alij, qui sunt Portionarij, Beneficiati, Ca-
 pellani, vel quocumq; nomine nuncupentur in cap. prædi-
 cto 16. Concilij Trident. comprehenduntur, nec alij de cle-
 ro debent interuenire, & habere vocem in electione Vica-
 rarij Capitularis, etiam si dicti Capellani, seu Portionarij de
 cõsuetudine haberent vocem in Capitulo cum Canonis, quia
 adhuc non dicuntur de Capitulo; nam soli Canonici
 faciunt Capitulum, Innoc. in cap. 2. de instit. Abb. & Felin.
 in cap. cum olim, de sent. & re iudic. quia non sequitur, ha-
 bent vocem in Capitulo: ergo sunt de Capitulo, Gemin. in
 cap. fin. de præben. lib. 6. & ideo in dispositionibus pertinen-
 tibus ad Capitulum, veniunt Canonici soli, & non alij, qui
 de consuetudine habent vocem in capitulo, Franch. & Fe-
 lin. in dicto cap. cum olim.

4. **Vicarius** igitur à Capitulo sede vacante deputatus habet eandem iurisdictionem, quam Vicarius generalis Episcopi, & potest vocari generalis, sicut Vicarius Episcopi; quia mortuo Episcopo, vel ad aliam Ecclesiam translato, Capitulum succedit in iurisdictionem spiritualem, & temporalem, cap. vnico, de maior. & obed. lib. 6. sed differt in aliquibus:
1. **Primò** in collatione beneficiorum, quæ Vicarius Capitularis conferre non potest, Abb. in dicto cap. cum olim, de maior. & obed. quia eorū collatio est reseruaa Episcopo, cap. vnico, §. cum verò, Ne sed. vacant, lib. 6. sed hodie est reseruaa Sedi Apostolicæ à die mortis Episcopi vsq; ad diem adeptæ pacificæ possessionis Episcopatus per Bullam Pij Quinti, quæ incipit. Sanctissimus in Christo 1567. anno eius tertio publicatam Romæ die 9. Martij, & per Regul. 3. Cancellariæ Apostolicæ Gregorij XV.
2. **Secundò** in cognitione causarum Vicario Episcopi delegatarum, quas Capitulum exequi non potest, Abb. in dicto cap. cum olim, n. 2. Dec. in cap. quoniam Abbas, de offic. delegat. Marant. part. 4. dist. 5. n. 71. nisi in commissione exprimeretur nomen Diocesis tantum, verbi gratia. Vicario Montispilulij; quia dum sedes vacat Vicarius est officialis illius Diocesis, nam licet, Clem. 2. de rescript. disponat Vicarios generales Episcoporum esse capaces delegationis Apostolicæ, quæ tantum constitutis in dignitate committi solet, cap. statutum, de rescript. lib. 6. tamen idem dicendum est de Vicarijs Capitularibus, qui habent iurisdictionem Episcopalem, glol. in dicta Clem. 2. in verb. Episcopo, & ibi Card. n. 15. & Anchar. n. 1. & Imol. n. 20. Felin. in cap. eam te, de rescript. Sed maior difficultas est, si in commissione diceretur in Vicario Episcopi, Felin. in dicto cap. eam te dicit nō posse; quia Vicarius Capituli non est vere Vicarius Episcopi; item, quia Capitulum non potest de ea cognoscere: ergo a fortiori, nec eius Vicarius; nemo enim potest plus iuris transferre in alium, quam ipse habet, cap. nemo potest, de regul. iur. lib. 6. quæ ratio non placet; quia nec Episcopus potest
- cogno-

Cognoscere, & exequi causam commissam eius Vicario, vt supra diximus cap. 2. i. n. 48. videtur dicendum, quod possit; quia Capitulum non succedit Vicario Episcopi, sed ipsum et Episcopo, & Vicarius Capituli succedit in dignitate Vicarij Episcopi, vt tradit Cardin. in dicta Clem. 2. n. 13. cum in dicta Clem. dicatur Vicarius Episcoporum esse capaces commissionum Apostolicarum; idem est dicendum de Vicarijs Capituli, quasi vere Vicarij Episcopi, idest habentis iurisdictionem Episcopalem. Verumtamen Felin. in d. cap. eam te sequutus est opinionem glos. in dicta Clem. & si principalis, in verb. Episcopis de rescript. quæ tenet contrarium, vbi idem dicit Imol. Pauin. de potest. Cap. Sed. vac. part. 2. q. 10. n. 2. Lambert. de iure patr. lib. 2. part. 3. art. 7. 1. quæst. num. 3. Sbroz. de Vicar. Episc. lib. 1. quæst. 16. n. 6. & sequen. Quicquid dicat Thom. Sanchez de matrim. lib. 8. disput. 27. n. 32. & 33. nam in praxi in vtroq; casu superius proposito Vicarij Capitulares non exequentur commissiones Apostolicas. Hinc est, quod dispensationes matrimoniales, delegationes beneficiorum, & aliarum gratiarum, quæ à Sede Apostolica, emanant, non committuntur Vicarijs Capitularibus; nam solent committi Episcopis, & eorum Vicarijs vicinioribus, Abb. in dicto cap. cum olim, n. 2. nec commissiones causarum, cap. statutum, de rescrip. lib. 6.

Tertio in iurisdictione feudali, in quo Capitulum Sede vacante non succedit, glos. in cap. verū, in verb. quæstio mota, & ibi Abb. n. 3. & 9. de for. compet.

Quarto in dispensatione irregularitatum, & suspensionū, circa omnes casus occultis ad forum contentiosum non deductos excepta irregularitate, ex homicidio volūtario, Concil. Trident. sess. 24. cap. 6. de reformat. super quibus Episcopi possunt dispensare; nam secundum Suarez in tract. de censur. disputat. 41. sect. 2. pagin. 748. Vicarius Capitularis super dictis irregularitatibus non potest dispensare; quia hæc est potestas, quæ competit Episcopis iure speciali, Concilij Trident. non iure ordinario, & ea, quæ de iure speciali compe-

competunt Episcopis non transeunt in Capitulum, vt communiter tradunt Doctores, & præsertim Innoc. in cap. cum in eunctis, n. 7. de elect. Abb. in cap. verum, n. 9. de for. competen. Sed aliter est dicendum; quia id verum est de ijs, quæ competunt iure speciali delegato: secus si de iure ordinario speciali, vt tradunt Abb. in dicto cap. verum, n. 9. & Felin. in cap. eam te, n. 17. de rescript. Sed hæc potestas competit Episcopis iure ordinario speciali; potestas enim competens nõ personæ, sed dignitati perpetuo, vel officio, est ordinaria, maxime; quia in eo decreto 6. Concilium non dicit, vt id competat Episcopis tamquam Apostolicæ Sedis delegatis, quo casu licet potestas competens dignitati, vel officio in perpetuum sit delegata, vt communiter dicunt Doctores per glos. fin. in cap. ad abolendum, de hæretic. & ibi Abb. n. 15. & non transeat in Capitulum tamquam delegata: tamẽ si alias iure ordinario competeret Episcopi transibit in Capitulum non quatenus delegata: sed vt ordinaria, sicut in Concilio Trident. sess. 22. cap. 8. de reformat. disponitur, vt Episcopi tamquam Apostolicæ Sedis delegati compellantur exequi testamenta: & tamen quia id poterant iure ordinario ante Concilium, per tex. in cap. 3. de testam. transit ea potestas in Capitulum: poterit ergo Capitulum Sede vacante exercere, & exequi, quæ in dicto cap. 6. Concilij Trident. competunt Episcopis, Henric. in summ. cap. 16. §. 1. Garc. de benefic. part. 5. cap. 7. n. 41. Sair. decis. 31. de temp. ordinat. quem refert Ricc. in collect. decis. 2. collect. 721. vers. tertio dubitatur, Sanch. de matrim. lib. 8. disputat. 2. n. 10. verum tamen Vicarius constitutus à Capitulo non potest dispensare sine speciali mandato, Pauin. de potest. Capit. Sede vacant. part. 2. q. 10. n. 7. Et cum in dicto cap. 6. Concilij dicatur; quod liceat Episcopis dispensare in irregularitatibus occultis, & non deductis ad forum contentiosum, notandum est, quod delictum occultum est illud, quod non est publicum, etiã si ab aliquibus sciatur, Nauar. in Manual. cap. 27. num. 250. Maiol. de irregular. lib. 5. cap. 31. nu. 4. Tolet. in summ. lib. 1. cap.

cap. 89. n. 5. Viual. in Candelab. aureo tit. de irregularit. nu. 315. Saach. de matrim. lib. 2. disputat. 37. n. 11. & lib. 8. disputat. 34. n. 55. alij dicunt occultum illud dici, quod non potest probari; quia ita censuit Sacra Congregatio, vt dicit Garc. de benefic. part. 7 cap. 11. n. 46. Graff. lib. 1. decif. cap. 13. n. 45. Et delictum deductum ad forum contentiosum est, quando reus fuit citatus, Alex. Paul. & las. in l. postquam liti, C. de pact. vbi dicunt, quod iudicium à citatione incipit, vide Prax. Cur. Archiep. Neap. cap. 67. n. 5. vbi ait nō sufficere solam informationem captam per Curiam, si Curia non procedit contra inquisitum, nec ipsum citat.

Quintò in visitatione; quia licet Capitulum Episcopali Sede vacante succedit in iure visitandi, Abb. in dicto cap. cum olim, de maior. & obedient. (sed non quando de proximo speratur aduentus successoris secundum Felin. in dicto cap. cum olim.) Cum visitatio competat iure ordinario Clem. attendentes, de stat. monach. tamen non habet potestatem visitandi Monasteria, & loca exempta, quæ visitat Episcopus. & eius Vicarius autoritate Apostolica, Concil. Trident. sess. 7. cap. 8. de reformat. & sess. 24. cap. 9. de reformat. Clem. 2. de stat. monach. & Abb. in dicto cap. cū olim; & sic in correctione, in qua quamuis habeat iurisdictionem procedendi, tamen iam habet iure ordinario, sed Vicarius Episcopi procedit omni appellatione remota, & tamquam Apostolicę Sedis delegatus, Concil. Trident. sess. 24. cap. 10. de reformat.

Sextò Capitulum Sede vacante succedit in iurisdictionibus Episcopo iure ordinario competentibus, non autem de iure speciali, vt supra dictum est, Abb. in cap. verum, de for. compet. Felin. in dicto cap. cum olim: & licet etiam non transeat in capitulum ius conferendi beneficia, vt supra: tamen transit in ipsum ius instituendi presentatos ad beneficia de iure patronatus dicto cap. cum olim, & Abb. in cap. auctoritate, n. 8. de institut.

Septimò, & si Capitulum Sede vacante habeat iurisdictionem

13 **tionem** Episcopalem: non tamen emolumenta ex ipsa iurisdictione prouenientia: sed reseruantur Episcopo successori, Clem. statutum de elect. sed in Regno Camera Apostolica sibi appropriat durante Sede vacante, & emolumenta, intelliguntur etiam compositiones, & poenae pecuniariae, Felin. in cap. irrefragabili, de offic. ordin. Sed hodie huiusmodi multa assignantur locis pijs, Concil. Trident. sess. 25. cap. 3. §. in causis verò iudicialibus, de reform. cuius decreti autoritate Vicarius Capitularis id statim exequi potest: & ex dictis emolumentis deducendae sunt expensae rationabiles, & necessariae pro carta, cera, Ministris Curiae, & similibus, & salarium Vicarij, vt infra, glos. in dicta Clem. statutum, in verb. expensae.

Octauò Vicarius Capitularis debet habere salarium ex
14 **bonis** Ecclesiae vacantis, glos. in dicta Clem. statutum, in verb. expensae; quia nemo tenetur suis stipendijs militare, cap. iam nunc 28. q. 1. cap. cum ex officijs, de praescript. etiam si Vicarius sit Canonicus, vel alias de gremio ipsius Ecclesiae: quia illud salarium est pro labore, quem exercet, vt expresse firmat Cardinal. in dicta Clem. statutum, Iacob. Sbroz. de Vic. Episcop. lib. 1. quaest. 55. n. 7. Pauin. de potest. cap. Sed. vac. part. 2. q. 10. n. 5. & ita declarauit Sacra Congregatio Concilij his verbis. Congregatio Concilij censuit emolumenta tempore vacationis Sedis Episcopalis obuentionia ex iurisdictione, & sigillo, aut alias vndecumq; quae ad Episcopum Ecclesiae non vacante pertinuissent, ad Capitulum minime spectare, nisi Apostolico privilegio illi concessa fuissent: sed debere futuro Episcopo reseruari: ex his tamen emolumentis deducendum esse rationale salarium Vicario constituendum, & persoluendum, quòd si ex privilegio Apostolico Capitulo competere, non posse Canonicos, si Regulares sint, eo tria vota emiserint inter se diuidere.

Nonò Vicarius Episcopi potest esse non Doctor, secus
15 **Vicarius** Capitularis, qui debet deputari Doctor: aliàs deputatio erit nulla: & si Episcopus demortuus reliquit Vicarium

riū non Doctorem, Capitulum non debet illum confirmare, sed alium, qui sit Doctor eligere, Concil. Trident. sess. 24. cap. 16. de reformat. sed si in Capitulo non extat Doctor, potest deputare alium qui sit idoneus: ita declarauit sacra Congregatio Concilij his verbis. Congregatio Concilij censuit, existentibus Doctoribus in Capitulo, necessariò vnum ex illis esse eligendum: alioquin deputationem ad Metropolitanum deuolui: sed in casu, quo Vicarius nō sit Doctor, potest Capitulum in ipso actu deputationis dare ei consultorem Doctorem sibi benè visum: alioquin poterit ipse Vicarius eligere Doctorem consultorem partibus non suspectum in casibus, in quibus eo opus erit, Quarant. in summ. Bullar. in verb. Capitulū sede vacante, n. 3. vers. In casu verò.

Decimò Capitulum tam sede vacante, quàm plena potest condere statuta super statu Ecclesiæ, & super rebus pertinentibus ad ipsum Capitulum, etiam sine consensu Episcopi, puta qualiter Capitulum debeat congregari, vel distributiones diuidi, quæ quotidianæ dicuntur, vel massa grossa, seu cōmunis, Innoc. in cap. cōsuetudinis, & ibi Abb. de consuetud. Sbroz. de Vicar. Episcop. lib. 2. q. 153. n. 6.

Vndecimò Vicarius Capitularis nō potest alium substituere, nisi ad modicum tempus, & ex vrgenti, & magna causa, ac non nimis frequenter, Host. in cap. clericos, de offic. Vicar. Card. in Clem. vnic, eod. quæst. 19. vel nisi haberet mandatum speciale à Capitulo, vt possit alium substituere cum clausula, quem ex nunc prout ex tunc nos substitui-
mus. Et si Vicarius infirmitate detentus esset, vel alio legitimo impedimento occupatus, posset de consensu tamen ipsius Capituli causas tunc pendentes alteri delegare, Pauin. de potest. capit. sed. vac. part. 2. q. 10. sed si Capitulum vellet durante infirmitate alium Vicarium deputare; posset vtiq; facere, Quarant. in verb. Capitulum sede vacante, num. 10.

Duodecimò ille, qui est Parochus, & habet curam animarum non potest esse Vicarius Capituli Episcopali sede

O o o

vacan-

vacante; nam ita sacra Congregatio super negotijs Episcoporum deputata rescripsit Archiepiscopo Surrētino, vt refert Quarant. in verb. Capitulum sede vacante, n. 15. vers. Item est obseruandum circa finem.

Decimò terriò Vicarius Capitalaris tenetur stare findi-
 19 catui, & reddere rationem suæ administrationis Episcopo
 successori, etiam si illã reddidisset Capitulo, & ab eo, vel ab
 eius deputatis obrinuisset absolutionem, aut liberationem,
 Concil. Trident. sess. 24. cap. 16. de refor. In Vicario autē Epi-
 scopi consuetudo est in contrarium, vt statuit, & mandauit
 Gregorius XIII. obseruari pro Vicario Tarentino in literis
 Apostolicis in forma Breuis incip. Quoniã in Ecclesia Dei,
 sub data Romæ sub annulo Piscatoris die 2. Maij 1579. vbi
 leguntur hæc verba. Statuimus, & mandamus, quòd de cete-
 ro Vicarij, & officiales, siuè generales, siuè particulares, etiã
 foranei nuncupati per eundem Archiepiscopum, siuè eius
 pro tempore successores in dicta Ecclesia Tarentina, siuè
 eius Dioccesi deputati, vel deputandi ad aliquem sindicatũ
 nullo modo teneantur, aut sub quouis respectu sint obno-
 xij, & cæt. Et licet in hoc casu Summus Pontifex statuatur pro
 Ecclesia Tarentina, tamen lex communis est; quia Papa si-
 uè alius Princeps, quando ad consultationem alicuius re-
 spondet, quamuis dirigat verba ad casum consulentis, ta-
 men censetur condere ius cõmune, glos. in cap. ex tua in
 verb. consultationem, de fil. præbit. & glos. fin. in cap. con-
 sultationi. de temp. ordin. quas approbat Cardin. in Clem.
 fin. de præbend. Abb. in cap. venerabili, de iudic. & in cap.
 fin. de iuram. calumn. & in cap. pastoralis, de except. & in
 cap. si diligenti, de for. compet. & in cap. cum simus, de re-
 gular. Felin. in cap. 1. n. 17. de constit. & est tex. in cap. ex
 multa, de vot. & vot. redempt. & in hoc Papa se confirmauit
 generali consuetudini, quòd Vicarij non dant sindicatum;
 quia de iure aliter esset dicendum; quicumq; enim suscipit
 administrationem alicuius muneris, tenetur regulariter red-
 dere rationem iuxta illud Euangelij, redde rationem villi-
 catio-

rationis tuæ, cap. qualiter, & quando, de accusat. Pauin. de potest. Capit. Sed. vacant. part. 2. q. 8. Jacob. Sbroz. de Vicar. Episcop. lib. 3. q. 52. tenent de iure Vicarios Episcoporum esse obnoxios ad reddendam rationem officij.

Decimò quartò Capit. Sede vacãte de iure ante Conciliũ
 20 Trid. poterat concedere literas dimissorias ad ordines suscipiendos, cap. cum nullus, de temp. ordin. lib. 6. sed hodie, Concilium Trid. sess. 7. cap. 10. & sess. 23. n. 10. de refor. prohibet per annum à die vacationis Sedis Episcopalis sub p̄na interdicti quoad Capitulum, & quoad ordinatos, si in minoribus ordinibus cõstituti fuerint nullo privilegio clericali præsertim in criminalibus gaudere possunt: in maioribus autem ab executione ordinum ad beneplacitum futuri Prælatis sunt ipso iure suspensi: & sic etiam sunt suspēsi per annum ab officio, qui succedunt loco Capituli, si dictas literas concedunt, dicto cap. 10. sess. 23. Navar. cons. 28. de tempor. Ordin. quod intelligitur etiam in literis concessis ad primã tonsurã per glos. in cap. 1. in verb. clericũ, de temp. ordin. lib. 6. Maiol. de irregular. lib. 4. cap. 2. Quarant. in verb. Capitulum sede vacante, vers. decimo quarto, nisi occasione beneficij recepti, vel recipiendi ordinẽ requirentis dicto cap. 10. sess. 7. Quarant. loco citato in fine. Verũ si quis
 21 haberet cõcessionẽ à Sede Apostolica recipiendi ordines à quocũq; Episcopo, potest Vicarius Capitularis approbare, de vita, mor. & doctrina, Navar. cons. 27. de temp. ordin.

Decimò quintò Capitulum sede vacante potest concedere indulgentias secũdum Calderin. id latè probantem in cap. nostro, de pœnit. & remiss. ea ratione; quia indulgentiarum concessio est iurisdictionis, in quam transit Capitulum; cum non ad ordines sed ad iurisdictionem pertineat, Navar. de indulgent. notab. 31. n. 6. sed hæc opinio redditur dubia; quia quampis concessio indulgentiarum sit potius iurisdictionis, quàm ordinis; tamen hæc iurisdic̄tio est concessa dignitati Episcopali per tex. in cap. accedentibus, de excess. prælat. & ita communiter tenent Doctores, Quarant.

in verb. Cap. sede vac. vers. duodecimo: & ita observatur, & de isto articulo ad quem spectat concedere indulgentias vide Sanct. Thom. in quæstionibus additis ad 3 part. quæst. 26. per totam, & Sot. lib. 4. sentent. dist. 21. quæst. 1. art. 4.

Sed quæro, an Capitulum possit amovere Vicarium per
23 ipsum sede vacante deputatum? Resp. secundum S. Anton. part. 3. tit. 19. §. 2. in fin. quod potest, vbi dicit ipsum ita consuluisse Paduæ, idem tenet Pauin. de potest. Capit. sed. vacant. part. 2. q. 10. n. 7.

Sed hodie aliter fuit determinatum, & dispositum per Sacram Congregationem super negotijs Episcoporum præpositam, & plurimis Capitulis rescriptum, vt nequeant amovere Vicarium sine causa approbanda ab ipsa Sacra Congregatione, quæ in tali casu certiorari debet: alioquin reuocatio, & amotio est nulla, Quarant. in verb. Capitulum Sede vacante, n. 3. in fin. & ita in facti contingentia dicta Sacra Congregatio rescripsit Capitulo Acheruntino: Per quod fuerat amotus Vicarius per ipsum electus Archiepiscopi
24 Alli Reuerendi Signori D. Lelio Potenza Vicario Capitulare, e Canonici, e Capitulo di Cerenza. Appresso à quanto vi è stato ultimamente scritto intorno l'elezione, ch'era seguita in persona di voi D. Lelio per il Vicariato, & sopra l'alteratione, & noua elezione, ch'era seguita in persona di D. Fulvio. La Santità di N. S. alla presenza del quale s'è trattato in Congregatione, che la suddetta prima elezione fatta in persona di voi D. Lelio Potenza debba restar ferma, & valida: e che non sia stato lecito al Capitolo di rimouerui senza causa, & hà comandato, che non si lasci innouare per l'auenire in questa materia del Vicariato nescun altra cosa senza licenza di questi miei Illustrissimi Signori: & così voi come il Capitolo douete esquire senza replica, & state sani; di Roma 24. d'Agosto 1603. Al piacer vostro. Il Cardinal di Firenze.

Item quæro, an Capitulum teneatur eligere personam de
25 gremio ipsiusmet Capituli in Vicarium? Resp. non teneri de necessitate, sed si adesset idoneus cæteris paribus esset præferendus ille, qui est de gremio Capituli; ita censuit Sa-

cra

era Congregatio Concilij, Quarant. in verb. Capitulum Sede vacante, n. 6.

Item quæro, an Capitulum Sede vacante possit facere gratias, & etiam remittere pœnas condemnatis per Episcopũ præmortuum? Respond. affirmatiue; ratio est, quia Capitulũ succedit in omnibus, quæ sunt contentiosæ, & voluntariæ iurisdictionis, Abb. in cap. cum olim, de maior. & obedient. Ricc. in prax. decif. 357. licet aliqui dicant, quòd Episcopus non potest facere gratias, Diaz in pract. crimin. Canon. cap. 137. n. 2. Foller. in prax. Canon. crimin. in verb. & si confessi, vel conuicti. n. 122. nam veritas est, quòd potest facere gratias; & indistincte Episcopi faciunt gratias de omnibus delictis non solum de consuetudine, sed etiam de iure, Abb. in cap. nisi specialis, in fin. de offic. legat. Prax. Cur. Archiepisc. Neapol. cap. 57. in addit. si ergo potest Episcopus, item, & Capitulum, Ricc. in dicta decif. 357. vbi dicit, quòd Capitulum Neapolitanum vacante Sede Archiepiscopali ob mortem Cardinalis de Acquaiua aggratiavit multos pro varijs delictis condemnatos.

Item quæro, an Capitulum possit remittere interstitia ordinandis, & super eis dispensare, sicut Episcopus virtute Concilij Trident. sess. 23. cap. 11. de reformat. Resp. affirmatiue; quia Sacra Congregatio eiusdem Concilij respondit his verbis. Sacra Congregatio censuit facultatem remittendi interstitia Episcopo competentem ex causis compræhensis in cap. 11. 13. & 14. sess. 23. de reformat. transire ad Capitulum Sede vacante.

Et notandum est, quòd cum iurisdictione Vicarij Capitularis dependeat ab ipso Capitulo, potest Capitulum illam limitare, & ampliare, ex quo ipsa iurisdictione residet principaliter pœnes Capitulum; & non transfertur in Vicarium, nisi exercitium iurisdictionis tantum; hinc sequitur, quòd potest Capitulum in deputatione Vicarij aliqua sibi reseruare, & potest limitate deputare Vicarium ad certum tempus, vt puta ad quatuor, vel quinque menses, vt sibi placuerit, Pauin. part. 2.

part. 2. quæst. 10. n. 6. Quarant. in verb. Capitulum sede vacante, n. 9. vbi dicit ita fuisse declaratum per Sacram Congregationem Concilij pro Capitulo Salerni.

Est etiam notandum, quòd si Vicarius Capitularis fuerit
29 ab aliquo allegatus suspectus, Capitulum debet eligere arbitros ad cognoscendum, de suspitione, qua cognita, & militante, causam à Vicario auferre, & alteri committere, Quarant. loco citato, n. 5. qui dicit Sacram Congregationē ita censuisse: vel ipsummet Capitulum cognoscere potest, sicut Episcopus potest cognoscere causas suspitionis sui Vicarij, absq; electione arbitrum, cap. si contra, vbi Anchar. de offic. delegat. lib. 6. Host. in cap. legitima, de appellat. Gemin. in cap. non putamus, n. 7. de consuetud. las. in l. apertissimi, C. de iudic. Rodoan. de reb. Eccles. non alien. quæst. 22. cap. 3. n. 27. Bal. in l. 1. in fin. C. si quecumq; præd. dig. & alij allegati per Sbroz. de Vicar. Episcop. lib. 3. q. 16. n. 1.

Notandū est quoq; quòd licet in verb. Capitulum sede
30 vacante, Quarant. n. 2. putet, vt interim quòd à Capitulo sede vacante, de Vicarij electione facienda infra illos octo dies à Concilio concessos, Capitulum debere administrare iurisdictionem: tamen contrarium credo esse verum, & quòd ad Archidiaconum spectet dicta iurisdictione, cum ipse sit ipso iure Vicarius, cap. 1. & cap. ad hæc, de offic. Archid. & de iure habet iurisdictionem ordinariam, glos. in cap. perle-
ide gent. in
not. epis. par
ter. Archid.
auent. Inquit
nj. Verba hinc
4
tis, in verb. iurgia, dist. 25. nec obstant, quòd dicta iura lo-
quantur sede plena; quia per mortem Episcopi, ea, quæ Ar-
chidiacono de iure competunt, ei non auferuntur, Sbroz. de Vicar. Episcop. lib. 1. quæst. 61. Abb. in cap. dilecto, n. 7. de offic. Archid. Foller. in Constitut. Regni incip. Ad audientiam nostram, n. 75. vbi dicit, ita seruatum fuisse Salerni per Capitulum tempore sedis vacantis ob mortem, Cardinalis Seripandi Archiepiscopi, quòd Archidiaconus exercuit iurisdictionem, donec à Capitulo fuit Vicarius deputatus: & hoc non sine maxima ratione; cum experientia visum sit, quòd in principio sedis vacantis multi improbi, audaciores
sunt,

fiunt, & absq; Dei, & iustitiæ timore, confisi quòd nò sit, qui carceribus, & alijs legitimis prouisionibus eorum audaciam coerceat, & refrenet; cum Capitulum non possit statim se congregare, & malo occurrere, multa scelera, & crimina perpetrare non verentur; & exinde perturbaciones multæ oriuntur, & scandala, quibus omnino obuiandũ est, Clem. 1. de offic. Ordin. etiam si leuia, & pusilla sint, cap. 2. de nou. oper. nunt. & ad euitanda scandala à iure recedi potest, cap. non potest 23. q. 4 & Clem. 1. de pen. Ad obuiandum ergo insolentijs, quæ euenire solent, antequam per Capitulum Vicarius deputetur Archidiaconus, qui primam dignitatem, & locum primum in capitulo obtinet, potest legitime iurisdictionem exercere, salua tamen decisione sacre Concilij Congregationis.

Si autem aliquis dixerit, de nullitate deputationis Vicarij Capitularis, vt quia obijcerit, quòd non omnes Canonici fuerunt vocati, nec auditi, vel aliquid aliud, nullitas non potest proponi coram eodem Capitulo, sed coram Superiore Capituli; per quem si electio fuerit declarata nulla, & irrita, potest Capitulum iterum se congregare, & deuenire ad Vicarij deputationem; ita Sacra Congregatio super causis Episcoporum præfecta scripsit Archiepiscopo Surrentino, refert Quarant. in dicto verb. Capitulum sede vacante in fine.

Demum notandum est, quòd potestas, & iurisdictione Capituli expirat, statim quòd sedes cessat esse vacans: & est tunc, quando nouus Episcopus adeptus est possessionem Episcopatus, Pauin. part. 2. quæst. 10. n. 19. Hostien. in cap. cum elim it. 1. de restitut. spoliat. & non sufficit, quòd Episcopus sit electus; quia Episcopo nominato non licet Vicarium mittere, Abb. in cap. qualiter, de elect. & vt Capituli cesset potestas, necesse est, quòd capiatur possessio Episcopatus cum Bullarum ostensione, Quarant. loco citato, n. 13. quia sedes Episcopalis intelligitur sempervacare, donec literæ Apostolicæ Prælati præsentatæ fuerint Capitulo extrauag. iniun-

iniūctæ, de electio. & potest Vicarius Capitularis continua-
re exercitium iurisdictionis, donec nouus Prælatus adeptus
fuerit possessionem. Nec obstat, quòd Paris. in tract. de resi-
gnat. lib. 7. quæst. 23. teneat, cessare vacationem per prou-
sionem factam, de nouo Prælato, & literis expeditis: & testa-
tur ita fuisse resolutū in Rota Romana die 28. Iunij 1583.
quia à dicta decisione fuit recessum, de mente Iulij eiusdem
anni 1583. in eadem causa, vt refert Gonzales super Regula
octaua Cancellariæ, glos. 15. §. 2. num. 88. & ita commu-
nitèr obseruatur.

DE BIGAMIS. Cap. XXXV.

S V M M A R I V M.

- 1 **B**igamus est irregularis.
- 2 **B**igamus quis proprie dicatur.
- 3 **B**igamia quid est.
- 4 **B**igami quare non debent promoueri ad ordines.
- 5 **B**igamia est triplex.
- 6 **B**igami patiuntur nonnullas pœnas.
- 7 **B**igamus non potest esse Vicarius Episcopi in spiritualibus.
- 8 **D**ispensare quis potest eum bigamis.
- 9 **E**piscopi in qua bigamia possunt dispensare.
- 10 **E**piscopi an possint dispensare ad ordines minores cum bigamis.
- 11 **P**œna Episcoporum dispensantium cum bigamis.
- 12 **I**rregularitas proueniens ex bigamia, & ex defectu natalium non tollitur per baptismum.

Bigami cum sint irregulares non possunt ad ordines Ec-
clesiasticos ascēdere, tot. tit. de bigam. & cap. vnic. cod.
tit. lib. 6. cap. acutius: & ibi glos. in verb. bigamos, dist. 26. &
bigamus dicitur à bis, & gamos græcè, quod latinè dicitur
vxor: & sic ille, qui habuit duas vxores, est bigamus, glos. in
cap. vna tantum, in verb. bigamus, dist. 26. & bigamia est de-
fectus ex secundis nuptijs proueniens, siuè secundum Na-
uar. in Manual. cap. 27. n. 199. est status coniugati cum dua-
bus

bus coniugibus, siue ante, siue post baptismum ductis.

4 Bigami non possunt ordines Ecclesiasticos suscipere; primò quia coniugatus non aptè significat vnionem Christi cum Ecclesia vnica sponsa, Nauar. loco citato, Diu. Anton. part. 3. tit. 28. cap. 3. Siluest. in verb. bigamia. Tabien. eod. secundò; quia excellentia Sacramenti Ordinis hoc meretur, Nauar. vbi supra. Tertiò, quia est signum incontinentiæ, ex quo mortua vxore aliam ducit, cap. proposuisti, dist. 82. Quartò; quia committit auctoritatem persuadendi alijs castitatem; non enim potest esse hortator continentię, qui coniugia frequentat, dicto cap. vna tantum, dist. 26.

5 Est autem bigamia triplex: vera, interperatina, & similitudinaria, glos. in cap. 2. de bigam. non ordin. Nauar. in Manual. cap. 27. n. 195. & consil. 1. de bigam. Specul. tit. de dispensat. §. iuxta n. 6. Vera est eius, qui habuit duas vxores virgines, cap. debitū, de bigam. quamuis vtramq; vel alteram, antequam esset Christianus, habuisset, cap. deinde, & cap. acutiūs, dist. 26. Interperatina est eius, qui contraxit cum vidua, vel corrupta, & eam cognouit, vel cum virgine ab alio corrupta, etiam si bona fide credebat eam fuisse virginem, Doctores in cap. curandum, dist. 34. Cardin. in Clem. cum ex eo de sentent. excomm. Diu. Anton. part. 3. tit. 29. de irregular. Angel. in verb. bigamia, Maiol. lib. 1. de irregular. cap. 33. n. 4 & expresse, glos. in cap. nemo ad Sacrum, in verb. virgo: cuius ratio est; quia irregularitas non est pœna inflicta pro culpa, sed propter defectum significationis Sacramenti: & ideo etiam præter voluntatem contrahi potest, Sair. de censur. lib. 6. cap. 4. n. 11. vel si contraxit cum vna validè, & cum alia inualidè, vel cum duabus inualidè, Nauar. loco citato. Similitudinaria est eius, qui Sacris ordinibus initiatus, vel solemnī voto astrictus contraxit cum vnica, & consumauit, licet sit virgo, cap. quotquot 27. q. 1. & cap. fin. de bigam. non ordin.

6 Licet autē bigamia aliquando contrahatur absq; peccato: tamen si clericus in minoribus ordinibus constitutus ef-

P p p

ficiatur

ficiatur bigamus patitur nonnullas poenas : & primò priuatur omni priuilegio clericali, cap. vnic. de bigam. lib. 6. ita vt nec cap. si quis suadente Diabolo 17. q. 4. nec fori priuilegio gaudere potest, cap. 2. de for. compet. lib. 6. Secundò priuatur tonsura, & habitu clericali, dicto cap. vnic. vbi sub poena excommunicationis bigamus prohibetur deferre habitum, & tonsuram clericalem. Tertiò est incapax beneficij Ecclesiastici, Alfons. Viual. de irregular. bigam. n. 28. Sair. de censur. lib. 6. cap. 5. n. 9. nec etiam si contraxit eum vnica, & virgine admittitur ad beneficiũ obtinendũ, cap. 1. & 2. de cler. coniugat. & si antea possidebat beneficia ecclesiastica, illa statim perdit etiam simplicia, cap. 1. & ibi glos. in verb. relinquenda, & Abb. n. 4. & c. cũ decorẽ, vbi glos. in verb. dimissis, & Abb. de cleric. coniugat. Nauar. in Manual. cap. 25. n. 120. vers. vndecimo, vbi testatur de communi, Diaz in pract. canõ. crimin. cap. 74. Sed constitutus in sacris contrahens matrimonium per verba de præsentì, non admittit beneficium ipso facto: sed necesse est, quod priuetur per sententiã, glos. in cap. 1. in verb. dimittere, de cler. coniugat. communiter recepta, Nauar. in Manual. cap. 25. n. 120. quia bigamus similitudinarius eum reperiatur in statu, & ordine, quem dimittere non potest, priuatur exequutione ordinum dicto cap. vnico, de bigam. lib. 6. & cap. quisquis, dist. 84. sed percutiens bigamum similitudinariam excommunicationem incurrit, Sair. de cens. lib. cap. 5. n. 3. item bigamus non potest esse Vicarius Episcopi in spiritualibus, Abb. in. cap. 2. de cler. coniugat. n. 2. Felin. in cap. decernimus, n. 6. de iudic. Sbroz. de Vicar. Episc. lib. 1. quæst. 31. n. 5.

8 Quo verò ad dispensationẽ bigamiæ Papam dispensare posse ad omnes ordines, etiam pontificales, non est dubitandum; quia ista irregularitas, sicut omnes aliæ, est de iure humano inducta, glos. in cap. lector, dist. 34. in verb. fiat, Angel. in verb. bigamia, n. 8. Tabien. verb. eodẽ, Nauar. in Manual. cap. 27. n. 197. vers. quintò dico. Diu. Anton. part. 3. tit. 29. cap. 3. quamuis enim Papa facere non possit, de bigamo non bi;

Non bigamum, quia tamen bigamum non promoueri ad ordines, est ex statuto, & ordinatione Ecclesiæ: potest cum eo dispensare, reiecta opinione aliquorum, qui dicunt, quod bigamus sit irregularis de iure diuino, vt Soccin. in cap. ad audientiam, de homicid. & alij, quos refert Innoc. in cap. nisi cum pridem, §. personæ verò, de renuntiat. & abducunt illud Diui Pauli ad Timoth. 3. scilicet, vt præsbyter sit vnus vxoris vir: quasi dicat, si vxoratus sit, saltèm nõ vxoratus cum duabus: tamen alij omnes dicunt solum esse, de iure positivo, Host. & Abb. in d. cap. nisi cum pridem, §. personæ verò, n. 19 Anchar. conf. 123. Diu. Anton. part. 3. tit. 29. cap. 3. in fin. Siluest. in verb. bigamia. q. 6. Tabien. verb. bigamia, n. 6: §. septimo; Nauar. in Manual. cap. 27. n. 197. vers. quintò dico, Maiol. lib. 1. cap. 3. n. 14. ratio est, quia quamuis hæc constitutio ab Apostolis edita sit, nõ tamẽ sequitur, vt sit de iure diuino, dicit enim Sot. 4. dist. 27. q. 3. art. 1. ¶ Apostoli nõ solũ erãt Apostoli, sed etiã Rectores Ecclesiæ, & Pastores, sicut modo sũt Sũmi Põtifices: vnde quatenus Apostoli vtebãtur spiritu prophetico, quo Sacram Scripturam condebant: sed quatenus Pastores, & Ecclesiarum Rectores, & Prælari, statuebant aliquas leges, vt Act. cap. 15. & dabant consilia, vt 1. ad Corinth. præceptum domini non habeo, consilium autẽ do: & Episcopum debere esse hospitalem, pudicum, non vinolentum, & cæter. non tamen hæc omnia sunt de iure diuino: & alia, pro vt est hoc, de quo agitur, vt scilicet minister Dei, & Sacramentorum vnus tantum vxoris vir esset: illa autem sunt de iure diuino, quæ à Christo instituta sunt, vel quæ ad fidem pertinent, vel ad necessitatem, & naturam sacramentorũ, Sair. de censur. lib. 6. c. 3. n. 20. & sequẽtibus.

Episcopi autem non possunt dispensare, nisi in bigamia
9 similitudinaria, vt si existens in sacris contraxit cum virgine, & aliã vxorem ante in habitu laicali, aut in minoribus non habuerit, Episcopus potest dispensare tum vt in susceptis Ordinibus ministret, tum etiam, vt ad altiores promoveatur, glos. in cap. sanè il 2. in verb. ex indulgentia, & ibi Abb.

n.1. & 3. de cler. coniugat. & glos. in cap. primum, in verb. dispensatiuè, & Abb. in cap. 2. n. 5. Qui cleric. vel vouen. Angel. in verb. bigamia, n. 9. Siluest. verb. eodem, q. 7. in fin. Tabien. verb. eodem, n. 6. §. septimo, Nauar. in Manual. cap. 27. n. 197. vers. septimo, Sair. de censur. lib. 6. cap. 6. n. 10. Verum si clericus in sacris contraxit cum corrupta, aut de iure contraxit cum vnica, antequam esset in sacris, & de facto cum alia post ordinationem, solus Papa dispensat arg. cap. nuper, de bigam. & est communis Doctorum sentētia, Sair. loco citato.

Quoad ordines minores inter scribētes varia est opinio, **10** an Episcopi possint dispēfare cum bigamis ad ordines minores; nam Sanct. Thom. in 4. dist. 27. tenet posse dispensare cum ad exequendum, tūm ad suscipiendum ordines minores: hanc opinionem affirmatiuam tenent etiam Host. in summ. tit. de bigam. non ordin. Sūma Astensis. part. 2. lib. 6. tit. 7. q. 7. Siluest. in verb. bigamia, Tabien. eodē n. 6. §. septimo: & multi alij, quos allegat Sair. de censur. lib. 6. cap. 6. n. 11. in qua opinione residet etiam Sair. alij fuerunt in contraria opinione, quòd non possit, Summ. Pisanella in verb. bigamia, §. penult. Angel. verb. eodem, n. 8. Couar. in Clem. si furiosus, §. 2. n. 4. de homicid. Io. Andr. & Anchar. in cap. 1. de bigam. lib. 6. vbi bonus tex. Nauar. in Manual. cap. 27. n. 197. vers. sextò dico: & hæc est magis communis opinio, vt Episcopus non possit dispensare super bigamia vera, & interpretatiua, etiam quoad ordines minores, Suarez. de censur. disputat. 49. sect. 6. **Prax.** Archiepisc. Curiz Neapol. cap. 93. immò nec Episcopus potest dispēfare quoad vsum, & exercitium ordinum minorum antea susceptorum, Concil. Trident. sess. 23. cap. 17. in fin. de reformat. & tempore Sixti Quinti fuit hæc quæstio decisa, cui fuit pōrrecta suppli- **11** catio his verbis. An Episcopus sua autoritate ordinaria potuerit cum suo subdito viro bigamo, qui aliàs cum duabus virginibus, & successiuis temporibus, quæ modò defunctæ sunt, matrimonium legitimè contraxerat, & consumauerat dispensare, vt possit primam tonsuram, & beneficia simpli-

simplicia accipere, neq; eidem conferre, prout contulit: & dato, quod non potuerit, an aliquas, & quas censuras incurrit tam Episcopus, quam qui fuit promotus? S. D. N. Sixtus Quintus ex sententia Congregationis respondit. Quoad primum non posse. Quoad secundum Episcopum esse suspensum à collatione ordinum: itemq; promotum ab ordinum executione, beneficiumq; amississe, & fructus perceptos non fecisse suos, hanc decisionem refert Io. Francisc. de Leone in Theaur. fori ecclesiast. part. 2. cap. 18. n. 3 6.

Et nota, quod irregularitas, quæ prouenit ex bigamia non tollitur per baptismum, neq; ea, quæ est ex defectu natalium; unde tam bigami, quam illegitimi etiam postea baptizati remanent irregulares, Sain. de censur. lib. 7. cap. 13. n. 3. quia per baptismum tollitur omnis irregularitas prouiens ex delicto tantum, Siluest. in verb. Baptismus 6. q. 2. Tabien. in verb. Baptismus 8. §. octauo post glos. in cap. deinde, in verb. inter peccata, dist. 2 6 11

DE POENIS. Cap. XXXXVI.

S V M M A R I V M .

- 1 **S**tatuta Pralatorum non debent conuerti ad quæstus pecunie.
- 2 **P**œnas pecuniarias quando Episcopi imponere possunt.
- 3 **E**piscopi tenentur ad reparationem Ecclesiæ Cathedralis ex fructibus mensæ Episcopalis.
- 4 **E**piscopi quando possunt appropriare pœnas pecuniarias.
- 5 **G**ioia Dragomannus Ecclesiâ Montispilusi, optimè gubernauit.
- 6 **P**œna de iure canonico qua sint.
- 7 **P**œna mitra, fustigationis, uel verberationis in clericos, an sit in usu.
- 8 **P**œna exilij tam iure ciuili, quam canonico est in usu.
- 9 **I**udex an possit relegare extra locum suæ iurisdictionis.
- 10 **C**lerici an, & quando possunt torqueri.
- 11 **I**ndicia grauiora, & argentiore requiruntur tam in clericis torquendis, quam laicis.
- 12 **C**onstitutus in dignitate minus punitur quam aliter.

- 13 *Pœna mortis est duplex .*
 14 *Iudex habet arbitrium mutandi pœnas à iure impositas .*
 15 *Pœna contumacia quando debetur .*
 16 *Contumacia est duplex .*
 17 *Clericus non residens qua pœna, & quomodo punitur .*
 18 *Pœna indignationis qua sit .*
 19 *Transgressio legis quam pœnam meretur .*
 20 *Episcopi an possint facere gratiam clericis subditis, & an Baro-
 nes in Regno .*

Quamuis iura canonica videantur prohibere Episcopis imponere, & exigere pœnas pecuniarias; quia de radice cupiditatis, & avaritię prodire videntur, cap. irrefragabili, §. fin. de offic. ordin. ubi habetur, quod Prælati non debent eorum statuta ad quæstum pecunię convertere: tamẽ Abb. in cap. vt clericorum, n. 10. de vit. & honest. cleric. dicit communiter per Doctores teneri, posse ab Episcopis pœnas pecuniarias imponi, & exigi: & nouissimẽ per Concilium Trident. sess. 25. cap. 3. §. in causis verò, de reformat. id approbatum est, ibi per multas pecuniarias, quæ locis pijs ibi existentibus eo ipso quod exactæ fuerint, assignantur. Verum non ita passim pœna pecuniaria imponenda est: sed quãdo Episcopi viderint alias pœnas parui pendii, & pecuniariam timeri, Paul. Fusch. in familiar. singul. liter. E. n. 25. avaritia enim, vt idolorum seruitus ab Ecclesiasticis est fugienda. cap. avaritię, de præben. Concil. Trident. sess. 21. cap. 1. de reformat. & est latentium indagatrix lucrorum, manifestæ prædę vorago: quodq; peius est diuitiã acquiruntur ab avaris cum labore, custodiuntur cum timore, & deficiunt cum dolore; itaq; Episcopi debent pœnas pecuniarias imponere, quando aliæ ad correctionem, & emendationem nihil proficerent, adhibita tamen cautela, ne in illa imponenda modum excedant: sed peccati qualitatem, & personarum conditionem attendere debent. Vnde si quis pro adulterio publico, vel notoria fornicatione, vel concubinato dignus suspensio-
 ne, excommunicatione, interdicto, vel alia punitioe offerret pecuniam: tunc non liceret Episcopo, oblatam pecuniã
 recipe

recipere; quoniam censetur auctoritatem præstare, vt possit in tali crimine perseuerare: ideo Prælati puniendi sunt, qui tales criminosos permiserint in suis iniquitatibus persistere spe pecuniæ. cap. prædicto, vt clericorum, §. Prælati verò, de vit. & honest. cler. quia aliàs esset dare locum avaritiæ, & nō formam correctioni; non enim pertimescit culpam, cum speret quis eam nummis redimere, cap. pauper, II. q. 3. vbi dicit Isidorus. Pauper dum non habet, quod offerat, non solū audiri contemnitur: sed etiam contra veritatē opprimitur, cito violatur auro iustitia, nullamq; reus pertimescit culpā, quam redimere nummis existimat. Vnde quando ex vrgenti causa pœnæ sunt imponendæ, illæ sunt applicandæ locis pijs, Concil. Trid. vbi supra: immò vt declarauit Sacra Congregatio Concilij, quod pœnæ fori Ecclesiastici pijs locis sunt applicandæ: nec valet consuetudo contraria, per quam pars pœnarum applicatur Vicario, vel Camera Episcopali, etiam in minima parte, nec in fabricam Ecclesiæ Cathedralis, Prax. Curia Archiep. Neap. cap. 69. n. 2. nam Episcopi tenentur ex eorum redditibus Ecclesiam Cathedralē reparare, cap. 1. de Eccles. ædific. cap. quatuor, cap. de redditibus 1 2. q. 2. quia omnes redditus Episcopatus sunt diuidendi in tres portiones, quarum vna est Episcopi, secunda pauperū, tertia fabricæ Ecclesiæ applicanda est, d. cap. quatuor. Vnde si Episcopus omnes portiones sibi appropriat, dicitur furtū committere, glos. in d. cap. de redditibus, in verb. triennio. Nec Vniuersitas laicorum tenetur ad refectionem Ecclesiæ Cathedralis, prout nonnulli Episcopi prætere solent, glos. in d. cap. quatuor, in verb. doceat, Andr. de Isern. in Cōstit. Regn. quanto, & ibi Afflic. Marant. conf. 58. Verum si Episcopus sit adeo pauper, vt notoriè egeat, aliud videtur dicendum: & eo casu, est consulenda Sacra Congregatio, notificandò ei redditus, & onera Episcopatus, Quarant. in summ. Bullar. in verb. pœnæ pecuniariæ in fine, prout fecit Dominus Gioia Dragamannus Episcopus Pientia in Aetruria, & olim Montispelusi, qui dum nostræ Ecclesiæ præfuit,

præfuit, illam optimè gubernauit: & cum eſſet timorata cō-
ſcientiæ, dubitauit, an pœnas pecuniarias, & prouentus cō-
uertere potuiſſet in fabricam Palatij Episcopalis, conſuluit
Clementem Octauum: à quo reſponſum habuit, non poſſe:
ſed ei gratioſè cōceſſit dictas pœnas per aliquot annos poſ-
ſe applicare ad dictam fabricam; itaq; pœnas pecuniarias ſi
quando ab Episcopis iuxta rationem delicti, & delinquentium
qualitatem imponi, & exigi contingit, in pios uſus, vel
pro iuſtitia executione, & non ad priuatam eorum utilita-
tem conuertere, & applicare tenentur: & eſt deputandus ab
eis depositarius, qui eaſdem pœnas recipere, earumq; ratio-
nem reddere teneatur, Ignat. Lopez in addit. ad pract. cri-
min. Diaz, cap. 145.

- 6 Sunt & aliæ pœnæ de iure canonico, vt pœna carceris per-
petui, detruſionis in Monasterio, priuationis officiorum, be-
neficiorum, ac dignitatum, pœna depositionis, ſeu degrada-
tionis: quæ duplex eſt actualis, & verbalis: actualis degrada-
tio eſt, quando clericus, non ſolum per ſententiam priuatur
ſed actualiter, & perſonaliter degradatur, exuitur, & ſpolia-
tur ordinibus Eccleſiaſticis: verbalis eſt, quando Episcopus,
vel eius Vicarius pronuntiat ſententiam contra clericum,
per quam illum priuat ordinibus clericalibus: cuius forma
habetur in libro Pontificali, & habetur in Concilio Tridēt.
ſeſſ. 17. cap. 4. de reformat. vbi ſtatutum eſt, quod liceat Epi-
ſcopo, ſeu eius Vicario procedere in actu degradationis, ſeu
depositionis clerici, etiam ſine numero Episcoporum à iure
requiſito: ſubrogatis, tamen loco eorum totidem Abba-
tibus uſum mitræ, & baculi ex priuilegio Apoſtolico habē-
tibus. ſi in Ciuitate, aut Diœceſi reperiri, & comodè intereſ-
ſe poſſunt: alioquin alijs perſonis in Eccleſiaſtica dignitate
conſtitutis, quæ ætate graues, aut iuris ſcientia comendabi-
les exiſtant: quæ pœna depositionis, ſeu degradationis eſt im-
ponenda, prout qualitas, & grauitas criminum exigit, Diaz.
in pract. crim. cap. 3. n. 7. Sed pœna triremium eſt etiam in
uſu, quæ non ſine maxima cauſa Sacerdotibus eſt imponē-
da, Clar.

da; Clar. quæst. 70. n. 5. & hanc consuetudinē maximè dam-
nat Diaz. in præct. crim. cap. 146. n. 3. in Sacerdotibus, dicens
quod indecēs est Sacerdotes Dei, quibus maior dignitas est,
collata, quàm Angelis, quantumcumq; facinorosos, tam
perpetuo, ac infami punitionis generi tradi: licet in clericis
non Sacerdotibus posset tolerari, dum excessus grauitas po-
stulasset, postquam multum numerum, & temeritatem cle-
ricorum creuisse videmus, & Nauar. in cap. nullam, 18. q. 2.
n. 52. disputat, an liceat iudicibus Ecclesiasticis condemna-
re subditos ad triremes, prout obseruatur in Italia: tandem
videtur asserere non licere, quamuis dicat consuetudinem
7 valere. Poena verò mitræ fustigationis, seù verberationis à
iure canonico videtur approbata secundum Diaz. loco ci-
tato, n. 2. sed non est in vsu, & ab omnibus iudicibus Eccle-
siasticis ab ea est abstinendum, Clar. quæst. 70. n. 2. & est tex.
in cap. præterea, de cleric. percuss. vbi imponitur poena Epi-
8 scopis, qui faciunt aliquem fustigari. Poena verò exilij tam
de iure ciuili, quàm de iure canonico est in vsu, & frequen-
ter obseruatur, Clar. quæst. 71. n. 1. & est quando quis deijci-
tur a Ciuitate, vel interdicitur certi loci, vel certoram loco-
rum habitatio, vel interdicuntur omnes loci præter vnum,
vt habetur in l. exilium, ff. de interd. & relegat Bal. in l. da-
ta opera, versic. quatuor, C. de his, qui accusar. poss. & nota,
9 quod licet de iure non possit fieri relegatio, nisi in loca sub-
dita iurisdictioni ipsius iudicis relegantis, l. relegatorum, §.
interdicere, ff. de interd. & relegat. nihilominus de genera-
li consuetudine, quæ vbiq; locorum viget, contrarium ob-
seruatur, Bal. in l. exequutorem, n. 33. C. de exequut. rei iud.
quem refert, & sequitur Clar. in d. quæstion. 71. n. 4. & nota
etiam, quod tempus, quo quis detinetur in carcere, & est cõ-
demnatus in exilium computatur postea in tempore exilij,
l. omnes, C. de poen. & ibi Salic. Fulgos. & Bal. Vinc. de Fran-
ch. decis. 317. n. 1. quia non est iustum, vt condemnatus duas
poenas patiatuꝝ carceris, & exilij, ne reddatur afflictio affli-
cto, vt dicit glos. in d. l. omnes, nisi condemnatus fuerit de-
tentus,

tentus, ex iusta causa, Vinc. de Franch. d. decif. 317.

Et notandum est, quod licet aliqui teneant clericos non
 10 posse torqueri, Angel. de malefic. in verb. quod fama publi-
 ca, n. 102. vers. itē clericus, Carret. in pract. crimin. in 2. tract.
 de indit. & tortur. §. circa tertium, quę personę torqueri pos-
 sunt, n. 26. Duen. regul. 109. incip. Decuriones Farinac. quia
 alios allegat tit. de indit. & tortur. quęst. 41 n. 5. vbi alios al-
 legat: sed alij tenent contrarium, Alciat. in cap. 1. n. 43. de of-
 fic. ordin. vbi latissimē hanc quęstionem examinat, & hanc
 opinionem defendit, Boss. tit. de indit. & considerat. ante
 tortur. n. 103. Foller. in pract. canon. crimin. cap. 3. §. in verb.
 tormentis mox subiiciatur, n. 6. Diaz. in pract. canon. crim.
 cap. 117. n. 1. Clar. quęst. 64. n. 23. & hanc esse comunem
 opinionem dicit, Abb. in cap. cum in contemplatione, de re-
 gul. iur. post n. 6. Farinac. tit. de indit. & tort. dict. quęst. 41.
 n. 3. dicit hęc esse magis comunem opinionem: & eodem
 loco, n. 9. testatur ita seruari de consuetudine in Vrbe, & Sta-
 tu Ecclesiastico: sed necesse est, quod vltra legitima inditia,
 quę ad torturam requiruntur, sint etiam clerici diffamati,
 vel alias infames, vt idem Farinac. dicit loco citato, n. 6. sed
 contrarium in practica obseruatur; quia clerici torquentur,
 etiam quod de delictis non sint diffamati, Boss. in d. tit. de in-
 dit. eodem, n. 103. Paris. de Put. in tract. de sindic. cap. 3. post
 n. 7. Viu. de comun. opin. in verb. clerici nō possunt, Clar.
 quęst. 64. n. 23. benē verum est, quod propter illam specialē
 11 pręsumptiōē, bonitatis, quā habēt clerici, & maximē Sacer-
 dotes, & Religiosi, requiruntur in eis grauiora, & vrgentio-
 ra inditia, quā ea, quę requiruntur a iure in tortura laico-
 rum; quia non ita de facili sunt torquendi, sicut laici, l. præ-
 sbyteri l. 1. C. de Episcop. & cleric. Farinac. loco citato, n. 9.
 & sic loco infamix, quę de iure requiritur in clericis, succe-
 dunt ista grauiora inditia, & fama suppletur per grauitatem
 inditorum, Paris. de Put. in verb. inquisitio. cap. 1. n. 9. Bal. in
 l. iubemus, n. 4. de probat. Duen. regul. 298. Farinac. loco ci-
 tato, n. 10. & tortura non debet esse seuera: ita in clericis, si-
 cut

ent laicis, & maxime Sacerdotibus propter periculum ex-
 communicationis, si forte modus excedatur: & etiam pro-
 pter dignitatem Sacerdotij, cui semper, & ubiq; reuerentia
 debetur, Diaz. in pract. canon. crimin. cap. 117. n. 5. Viu. com-
 mun. opin. in verb. clerici non possunt torqueri, Clar.
 quaest. 64. num. 23. nam habenda est ratio dignitatis; minus
 12 enim punitur in dignitate constitutus, quam alter, cap. quis-
 quis ille est, 2. q. 8. & ibi glos. in verb. dignitatis, & glos. in ca-
 pitulo, qui contra, 24. q. 1. in verb. ignobiles.

Secundo notandum est, quod de iure canonico duplex
 13 est poena mortis. Altera temporalis, quae est separatio ani-
 mae a corpore: sed istam poenam Ecclesia non infligit, cap.
 sententiam sanguinis, ne cler. vel monach. cap. clericus, eod.
 & cap. ex literis, de excess. praelat. Altera spiritualis, & est ex-
 communicatio, per quam separatur anima a gratia Dei,
 qui est vita animarum: sed quia poena mortis naturalis, &
 temporalis ab Ecclesia non infligitur, ut supra, merito qua-
 do ius canonicum facit mentionem de morte, est intelligē-
 da non de corporali, sed de spiritali: & sic de excommuni-
 catione, tex. est in cap. per venerabilem, §. vltim. qui fil. sint
 legitim. & ibi Abb. & in cap. 2. de maior. & obed. Foller. in
 pract. canon. crimin. in verb. Et si confessi, n. 54. Farinac. tit.
 de delictis: & poenis quest. 19. n. 12.

Tertio est notandum, quod vera, & communis opinio
 14 Doctorum est, quod in imponendis poenis Iudex habet a
 iure arbitrium illas iuxta delictorum qualitates, & circum-
 stantias minuendi, augendi, & mutandi, etiam a legibus, & a
 sacris Canonibus impositas, & inflictas, ut apertè probat
 tex. in l. & si securior, ubi glos. & Doctores, C. ex quib. caus.
 infam. irrogat. l. hodie, ubi Bart. & Doctores, ff. de pan. l. in
 metallum, ff. eod. cap. quoniam frequenter, §. fin. ut lit. non
 contest. cap. fin. de transact. cap. at si clerici, §. de adulterijs,
 de iudic. Couar. var. resol. lib. 2. cap. 9. n. 8. Viu. commun.
 opin. lib. 1. in verb. Iudex ubicumq; Gramat. vot. 23. n. 18.
 Dec. in cap. de causis, §. n. 18. de offic. delegat. Clar. quaest. 85.

n. 10 quia cū delictū diuersis circūstantijs, & qualitibus perpetrētur, ex quibus crimē fit quādoq; excusabile, quādoq; magis atrox, cap. sicut magis dignū, de homicid. l. græcus, C. ad leg. iul. de adulter. & dictas circūstantias, & qualitates lex ipsa exprimere nō potuerit, sed quasdas tantū expressit: idē dedit iudici hanc facultatē, & arbitriū, vt secūdum facti contingentiam pœnas ipsas arbitrio suo ex causa auget, minueret, vel mutaret, Marant. part. 4. n. 65. & s. 2. Farinac. tit. de delictis, & pœnis, quæst. 17. n. 7. & 8.

Quartò notandum est, quòd pœna contumaciæ non debetur, licet Curia mediante decreto condemnet non comparentem ad pœnam in citatione contentam, nisi prius dato termino reo ad se defendendum; quia ultra terminum peremptorium in citatione positum ad informandum, vel ad personalitèr comparendum, debet iterum citari ad allegandum, & dicendum causam, quare propter contumaciā, ob non comparitionem multari non debeat, Bart. in l. 1. n. 13. ff. si quis ius dicent. non obtemp. & in l. 2. vbi Ias. de in ius vocan. Bal. in l. 2. ff. si quis ius vocat. non ierit, & in cap. 2. de test. cogend. Aretin. in §. fin. Instit. de satisfd. tur. Alex. conf. 212. lib. 6. Hippol. de Marsil. in pract. crimin. §. examinanda, n. 34. Abb. in cap. quoniam contra, de probat. etiam si in monitorio, vel citatione sit dictum, quòd reo non comparente procedetur contra eum ad condemnationem pœnæ, eo amplius non citato, adhuc debet denuò citari ad videndum se condemnari ad pœnam comminatam in citatione: aliàs hac citatione ommissa condemnatio in contumacia est nullā, & iniqua, Doctores in l. ad peremptorium, ff. de iudic. & in l. properandum, C. eod. Farinac. tit. de delict. & pœn. quæst. 18. n. 44. vbi attestatur, de communi, & quòd ita seruatur Romæ, & statu Ecclesiastico.

Quintò notandum est, quòd duplex est contumacia vera, & ficta: vera est, quādo reus est citatus personalitèr: ficta, quando est citatus domi, Bart. in l. fin. ff. de integr. restitut. idem Bart. & Alex. in l. properandum, §. fin. autem, C. de iudic.

dic. Vestr. in pract. lib. 7. cap. 3. n. 22. & ibi Additio, n. 52. Farinae loco citato, n. 25. & vt contumax. possit multari, & puniri ob contumaciam, debet esse verus contumax, vt scilicet sit citatus personaliter, & non domi, Bart. Alex. Ias. & alij in l. 1. §. ff. si quis ius dicen. non obtemp. Bal. in l. & in multis, C. de appellat. Io. Andr. & alij in cap. 1. de dol. & cōtumac. Marant. p. 6. mēbr. 2. n. 9. vbi testatur de cōmuni.

17 Sextò notandum est, quòd clericus obligatus ad residentiam ratione beneficij residentiam requirentis, si non resider citari debet per tria edicta affigēda in valuis Ecclesiæ sui beneficij: & si nō venit ad residentiam, expectatur per sex mēses, & postea priuatur beneficio, tex. est in cap. ex tue, de cler. non resident. & ibi Abb. & Doctores, Marant. part. 6. n. 91.

18 Septimò notandum est, quòd pœna indignationis est pœna arbitraria; nam omnis pœna inflicta à Principe non recognoscente superiore est arbitraria, Bal. in l. cunctos populos, C. de Summ. trinit. & fid. cathol. & in l. fin. ff. de senat. Angel. in l. si vacantia, C. de bon. vacan. lib. 10. quod 19 etiam probatur; quia facere contra præceptum legis, est pœna abitrary, glōf. Bart. in l. nemo, C. de sacros. Ecles. Alex. in l. hodie, ff. de pœn.

20 Octauò notandum est, quòd Barones in Regno non possunt remittere pœnas suis subditis, & facere gratiam condemnatis per sententiam; quia istud est ius regium facere gratiam post sententiam, l. 1. §. deinde, ff. de postulat. Innoc. in cap. cum te, de re iudic. Bal. in cap. at si clerici, de iudic. sed secundum Vinc. de Franch. decis. 370. remedium est, vt inquisiti, & condemnati appellent ad Iudicem secundarum causarum, & pendente appellatione possunt facere gratias; quia appellatio suspendit iudicatum, & reducit causam ad terminos litis contestatæ, l. itam demum, C. de procurat. & propterea Barones possunt isto modo agratiare, & componere, Bart. in l. acta, §. 1. ff. de re iudic. Ifern. in cap. 1. §. & bona committentium crimen. Quæ sint regal. nam ea, quæ possunt fieri lite pendente ante sententiam, possunt fieri post

post sententiam appellatione, l. postquam, ff. et legat. nom. teneat: licet Vinc. de Ann. in repetit. subric. & cap. 1. de vaxall. decrepit. etat. n. 134. teneat contrarium; nam per sacrum Concilium fuit decisum posse Barones facere gratias pendente appellatione, vt in decis. predicta, Vinc. de Fräch. Nihilominus Episcopi clericis condemnatis per sententiam ob aliquod crimen ad poenam exilij, vel ad alias quascumq; poenas faciunt gratias: quamuis Diaz. in pract. canon. crimin. cap. 137. n. 6. hoc eis de iure non esse permillum, teneat; nam de generali consuetudine indistinctè Episcopi faciunt gratias: & tanto magis, quando in sententia adest clausula salua moderatione, & gratia, & cetera. & dixit supra cap. 44. n. 26.

DE ILLEGITIMIS. Cap. XXXVII.

SUMMARIUM.

- 1 **I**llegitimorum quatuor sunt species.
- 2 Naturales filij qui dicantur.
- 3 Nolbi qui sint.
- 4 Spuriij qui dicantur.
- 5 Muzzeres qui sint.
- 6 Illegitimis an succedant in bonis paternis.
- 7 Bulla Pij Quinti circa successionem illegitimorum.
- 8 Laici an possint de bonis suis disponere in illegitimos.
- 9 Clerici an possint alere filios illegitimos, & filias dotare.
- 10 Bulla Pij Quinti non reuocat ea, quae ad fauorem illegitimorum à iure communi statuta sunt.
- 11 Legitimationes obtenta pro illegitimis à Rege non tolluntur per Bullam Pij Quinti.
- 12 Illegitimi quocumque modis possunt fieri habiles ad ordines, & ad beneficia.
- 13 Illegitimi repelluntur à susceptione ordinum, & beneficiorum.
- 14 Leges adaptantur ad ea, quae frequentius accidunt.
- 15 Episcopi dispensant cum illegitimis ad primam tonsuram, ordines minores, & ad beneficia sine cura.
- 16 Canonatus Ecclesiarum Cathedralium habet annexum ordinem sub

subdiaconatus .

- 17 Capitulum Sede vacante an dispensare possit cum illegitimo ad ordines, ad quos potest Episcopus .
- 18 Illegitimus ordinatus absq; dispensatione an sit verè ordinatus .
- 19 Dispensatus ad omnes ordines, etiam maiores non est dispensatus ad beneficia .
- 20 Dispensatus ad Dignitas non censitur dispensatus ad primam dignitatem post pontificalem .
- 21 Illegitimus si obtinet dispensationem ad ordines, & ea non utatur ducendo uxorem unctam, & virginem, eaq; mortua an possit uti dicta dispensatione .
- 22 Clausula solita apponi in dispensatione illegitimi ad ordines, dummodo paterna incontinentia imitator non sit, quid importat.
- 23 Papa censetur dispensare eo ipso, quod facit actum, qui sine dispensatione non valeret, secus Episcopus .
- 24 Papa dispensat eum illegitimus ad ordines, beneficia, & dignitates .
- 25 Illegitimus non potest habere beneficium, vel ministrare in Ecclesia in qua eius pater habuit beneficium, vel ministravit .
- 26 Nepos legitimus ex patre illegitimo an possit habere beneficium, vel ministrare in Ecclesia, in qua pater fuit beneficiatus .
- 27 Illegitimus dispensatus ad omnes ordines, etiam maiores, an censetur dispensatus, ut possit habere beneficium, vel ministrare in Ecclesia, in qua pater fuit beneficiatus .
- 28 Pater an sit prohibitus habere beneficium in Ecclesia, in qua filius illegitimus ministravit vel habuit beneficium .
- 29 Illegitimi indigent speciali dispensatione ad obtinendum Episcopatum .
- 30 Illegitimus per subsequens matrimonium fit habilis ad ordines, ad dignitates & etiam ad Episcopatum .
- 31 Illegitimus habilitatur ad ordines per ingressum ad Religionem .
- 32 Expositus, cuius parentes ignorantur, an possit promoueri ad ordines .
- 33 Infantes expositi à quo sunt alendi .

Illegitimotum quatuor sunt species; nam alij dicuntur
 1 naturales alij nothi, alij spurij, & alij manzeres. Natura-
 2 les de iure civili dicuntur, qui ex viro soluto, & concubina
 domi retenta nascuntur, l. penult. & fin. ff. de concubin. &
 dicuntur naturales; quia sola natura illos genuit, non ho-
 nestas.

nestas coniugij, cap. fin. 3 2. q. 4. sed de iure canonico requiritur ulterius, vt naturalis filius quis dicatur: quòd sit natus ex ijs parentibus, qui tempore conceptionis, vel natiuitatis matrimonium contrahere poterant, Abb. in cap. per venerabilem, n. 3 1. Qui fil. sunt legitim. vbi vult. tria requiri, vt filius propriè dicatur naturalis. Primò, vt sit natus ex soluto, & solita: ita quòd potuisset esse matrimonium inter eos. Secundò ex concubina retenta domi, quasi verè vxore. Tertiò, quòd sit vnica cõcubina; quia si quis habens plures concubinas, suscipit ex eis filios, isti non merentur dici naturales propter effrenatam, parentum libidinem.

3 Nothi dicuntur, qui nati sunt ex viro coniugato, & fœmina soluta, & sic ex adulterio, glos. in cap. nisi cum pridem, §. personæ, in verb. manzeres, de renunt. & dicti sunt à nota idest infamia, quæ multum infamat hominem. Sair. de censur. lib. 6. cap. 10. num. 8.

4 Spuriij sunt, qui non habent certum patrem, quasi sparsim concepti, §. si aduersus Instit. de nupt. & patrem ostendere non possunt; vnde propter incertitudinem Romani quasi hieroglyphicè spurijs duabus literis significabant. S. P. idest sine patre, vel vt alij volunt, sunt qui nascuntur ex damnato coitu, vt ex sacrilegis, ex inceptuosis, aut ex fœmina coniugata, Sair. loco citato, n. 9.

5 Manzeres sunt, qui ex viro soluto, & meretrice, vel alia fœmina fornicaria nascuntur: meretrix autem dicitur propriè illa, quæ palàm libidinem exercens, quæstum facit, eiusq; turpitude venalis est, cap. meretrices 3 2. q. 4. nec refert, an sit in lupanari, caupona, taberna, vel alio publico loco prostituta: de quibus omnibus habetur in dicto cap. nisi pridem, §. personæ verò, in glos. verb. manzeres, de renuntiat. vbi ponit quosdam versus.

6 His sic cognitis sciendum est primò, quòd illegitimi sunt inhabiles ad successionem bonorum paternorum, & ad ordines ecclesiasticos, & beneficia. Quoad successionem naturales succedunt ab intestato in bonis paternis in duas vn-

cias,

cias, si alij filij non extant, nec vxor legitima Auth. licet pa-
 tri, C. de natural. liber. glos. in d. cap. nisi cum pridem, §. per-
 sonæ in verb. manzeres, de renun. & in bonis maternis suc-
 cedunt cū filijs legitimis, si mater non est illustis, l. si qua il-
 lustris, C. ad leuatus consult. Orficiam. & succedunt etiam
 auæ materne, l. Modestinus, ff. vnd. cognat. Nothi non suc-
 cedunt, glos. & Abb. in dicto, §. personæ, & licet de iure ci-
 uili pater non teneatur alere filium nothum, Auth. Quib.
 mod. natural. effie. legitim. §. si quis verò, & Auth. ex com-
 plexu, C. de incest. nupt. tamen de æquitate iuris canonici se-
 cus est per tex. in cap. cum haberet in fine, & ibi glos. & Abb.
 7 n. 10. De eo, qui dux. in vxor. quam polluer. per adulter. Et
 hodie habemus extrauag. Pij Quinti publicatam Romæ
 die 2. Martij 1571. quæ incipit. Quæ ordini, quæ extrauagans
 continent reuocationem indultorum testandi, & disponen-
 di de acquisitis ex bonis Ecclesiasticis, ac de alijs rebus in fa-
 uorem illegitimarum, etiam legitimarum: non tamen
 hospitalibus expositorum, & orphanorum, per quam ali-
 quibus visum est statui, & disponi, vt nullus possit donare
 in vita, vel relinquere in morte, suo nec extraneo filio illegi-
 timo, etiam legitimo aliquid de bonis, Ecclesiæ intuitu
 quæsitis nec etiam, de alijs per laborem, vel industriam quo-
 cumq; alio modo quæsitis, nec in totum, vel in partem hæ-
 redem institueret: & tamen in dicta extrauag. hoc non dispo-
 8 nitur: immò per ipsam non prohibetur laicum posse dispo-
 nere in illegitimos de bonis merè patrimonialibus; & laica-
 libus nullam habentibus misturam cum bonis ab ecclesia
 profectis, sed tantum comprehendit clericos disponentes,
 de bonis nedum quæsitis ex fructibus beneficiorū, sed etiā
 de bonis patrimonialibus; item, & laicos quando dispo-
 nent, de bonis ab Ecclesia profectis, vt sunt emphiteosis, &
 feuda ecclesiastica, & bona, quæ sita ex pensionibus, quas
 laici ex priuilegio aliquando obtinent; & ita fuisse resolu-
 tum in Rota Romana per Aldobrandinum Auditorem, &
 postea Summum Pontificem testatur Additio ad Quarant.

in verb. illegitimi, & Nauar. de spolio cleric. notabiliter dicit hæc formalia verba. Nonò noto, & colligo ex tota extrauagan. Pij Quinti id, in quo multi audio decipi, quòd hæc extrauagans non reuocat iura canonica, per quæ illegitimi possunt habere aliqua de bonis parentum, etiam si sunt spurij iuxta æquitatem canonicam, cap. cum haberet de eo, dux. in matrim. & iuxta ea, quæ Panormit. & alij ibidem notant: ex quo inferitur clericos iustè posse, & debere non obstante hac extrauaganti alere filios illegitimos, etiam spurios nitendo iuri communi contento in dicto cap. cum haberet, quod seruandum esse in foro seculari terrarum Imperij, & aliorum Regnorum, etiam non subiectorum Papæ, affirmat communis opinio post Panorm. in dicto cap. cum haberet, & Bart. in auth. ex completo, C. de incest. nupti subinfertur etiam, quòd clerici possunt, & debent filias suas etiam spurias dotare; cum dos succedat loco alimentorum secundum communem opinionem, præsertim Bart. qui in his terminis hoc dicit in l. vxorem, S. pater naturalis, ff. de legat. 3. quæ duo facere possunt etiam de redditibus ecclesiasticis, arg. rex. cum glos. in cap. omnino, dist. 3. 1. quatenus habet, quod propriam vxorem, & filios sustentare debet clericus de bonis Ecclesie; & licèt loquatur de filijs ante clericarum habitis, idem tamen est in filijs habitis per illicitum coitum, quoad hoc; nam licèt clericus malefecerit: tamèn ex quo sùt geniti, non sunt perdendi, sed pascendi, & tamquam pauperes iuuandi, Arg. cap. pascere 56. dist. & cap. sicut hi, & dicto cap. cum haberet. hæc Nauar. loco citato; & ratio est quia Pontifex Pius Quintus in d. extrauag. nihil tollit, nec reuocat de dispositis à iure communi ad fauorè illegitimorum: sed tantum reuocat gratias, & facultates concessas particularitèr ad disponendum, de quibuscumq; bonis inter viuos per donationes, vel in morte per vltimas voluntates ad fauorem aliquorum concessas ab ipso Pio; & ab aliquot Pontificibus maximis præcessoribus suis: & ideo proculdubio non obstante reuocatione dictarum facultatum, quæ sunt quedam

Quædam privilegia, possunt clerici seculares, etiam in sacris constituti, vel obtinentes beneficia Ecclesiastica, & quilibet alij donare inter viuos, vel in vltima voluntate filijs illegitimis tam suis, quàm alienis ea, & eo modo, quo iure communi possunt iuxta dictum cap. cum haberet, ac si dicta extrauag. Pij V. non esset edita, Nauar. conf. 4. & 5. de testam. nec etiam dicta extrauagans tollit legitimaciones obtentas ab Imperatore, vel Regibus cum facultate succedendi extra dominium temporale Papæ concessas filijs clericorum, Nauar. d. conf. 5. n. 6. Et nota, quòd legitimatus per rescriptum Principis intelligitur habilitatus ad actus seculares, non autem Ecclesiasticos: adeo quod promoueri nequeunt ad ecclesiasticas dignitates, nisi legitimatus esset à Papa, vt notât omnes in cap. per venerabilē, Qui fil. sint legitim. Molin. de iustit. & iur. disputat. 177. §. legitimare, Andr. Molfes. part. 2. q. 10.

Quò verò ad ordines illegitimi tribus modis possunt habilitari; & ad illos ascendere scilicet per dispensationem per subsequens matrimonium, & per ingressum Religionis; nati enim ex illegitimo thoro à susceptione ordinum, & beneficiorum repelluntur: ex quo qui ordinantur, constituuntur in quadam dignitate, & eminenti statu, & ex honestate requiritur in eis quadam claritas non de necessitate sacramenti, sed de necessitate præcepti, ob detestationem sceleris patris; quia vt plurimum illegitimi solent esse imitatores paternæ incontinentiæ, & esse moribus malè eruditi: eo quòd non ita sollicitè, & diligenter sicut legitimi instruantur, & licet reperiantur multi adeo boni, quod antecellunt moribus, & virtute legitimos; cum fuerint quamplures, quos morū honestas, virtus, & doctrina effecit insignes, quorum aliqui Episcopi, & Cardinales fuerunt: immo multi ad summi Pontificatus apicem meruerunt ascendere, vt habetur in cap. Osius Papa, dist. 36. vbi Damasus Papa enumerat decem viros illegitimè natos filios præbiterorum, & Episcoporum, qui fuerunt Summi Pontifices: tamen le-

ges adaptantur ad ea, quæ frequentius accidunt, l. nam ad ea, ff. de legib. idè illegitimi dispensatione indigent, si ad ordines ascendere volunt.

Et quoad primam tonsuram, & quatuor ordines minoris res, ac simplex beneficium Episcopi possunt cum illegitimis dispensare cap. 1. de fil. præbit. lib. 6. & licet Episcopi poterant ante Concilium Trident. dispensare cum illegitimis, etiam ad Canonicatum Ecclesiæ Cathedralis secundum Archid. in dicto cap. 1. ab omnibus receptum, ut testatur Nauar. conf. 4. n. 4 de fil. præbit. tamen post dictum Concilium non possunt; quia omnes Canonicatus Cathedralium Ecclesiarum habent annexum ordinem subdiaconatus; Concil. Trid. sess. 24. cap. 12. de reformat. idè sicut Episcopi non possunt dispensare cum illegitimis ad ordinem subdiaconatus, ita nec ad Canonicatum Ecclesiæ Cathedralis, bene possunt dispensare ad Canonicatum Ecclesiæ Collegiatæ; Hæriq. lib. 14. cap. 18. §. 10. quia Concilium nihil innouauit circa Ecclesias Collegiatas, Sait. de censur. lib. 6. cap. n. n. 13.

Sed dubitatur, an Capitulum Sede vacante possit cum illegitimis dispensare, sicut possunt Episcopi: & videtur dicendum non posse; quia dispensare est iurisdictionis voluntariæ, glos. in Clem. 1. §. 1. in verb. capituli, de hæret. sed contrariū est verius, quod potest dispensare, Abb. in cap. cum olim, de maior. & obed. Pauin. de potest. Capit. Sed. vacan. cap. 7. par. 1. & part. 2. cap. 1. n. 3. Federic. de sen. conf. 30. & 40. quia Capitulum succedit Episcopi regulariter in omnibus, quæ sunt iurisdictionis ordinariæ, præterquam in casibus expressè exceptis, Pauin. part. 1. cap. 1. n. 3. & dispensatio illegitimos pertinet ad iurisdictionem ordinariam Episcopi, & quod in nulla parte iuris iste casus excipitur ab illa regula: ergo standum est ei, Arg. glos. in l. omnis diffinitio, ff. de regul. iur. Nauar. conf. 7. de fil. præbit.

Quia supra dictum est illegitimos non posse ordinari ad ordines maiores absq; dispensatione Papali, & ad minores, & primam tonsuram absq; dispensatione Episcopi,

cap.

cap. 1. de fil. præsb. lib. 6. & per tex. in cap. fin. vbi glos. & Ab.
 eod. tit. quæritur aliquis illegitimis ordinatur sine dispensa-
 tione, an sit verè ordinatus? Resp. affirmatiuè; quia ex colla-
 tione ordinum facta illegitimo, fuit impressus caractèr, licet
 suspendatur ipsius ordinis recepti exequutio per tex. in cap.
 fin. dist. 56. Diaz. in præct. canon. crimin. cap. 14. n. 3. sed si ta-
 les illegitimi ordinati ante obtentam dispensationem cæle-
 brarent, nouam irregularitatem non incurrerent, Abb. in
 cap. si celebrat de cleric. ex cōmun. ministr. Couar. in Cleme
 si furiosus, §. 1. n. 3. de homicid. Nauar. in cap. si quando, de
 rescript. & notandum est Episcopis non esse permissum pos-
 se dispensare ad maiores ordines ob defectum natalium,
 etiam hodie auctoritate Concilij Trident. sess. 24. cap. 6. de
 reformat. quia quamuis ibi detur potestas Episcopis dispē-
 sandi super omni irregularitate proueniente, ex delicto oc-
 culto, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & ex-
 ceptis alijs deductis ad forum cōtentiosum: in hac verò il-
 legitimitatis irregularitate, quæ non ex delicto prouenit, di-
 spensandi facultas non est concessa Episcopis, Nauar. in
 Manual. cap. 27. n. 194. Ignat. Lop. in addit. ad præct. Diaz.
 cap. 14.

Et notādum est, quod dispensatus ad omnes ordines etiā
 19 maiores non est dispensatus ad beneficia; cum sint sepe-
 abilia, & exequutio vnus possit stare sine altero, cap. 2. & ibi
 glos. de fil. præsb. Sair. de censur. lib. 6. cap. 11. n. 24. Abb.
 in cap. literas, n. 6. in fin. de fil. præbiter. Item dispensatus ad
 20 dignitates non intelligitur dispensatus ad primam, & maio-
 rem dignitatem post pontificalem, Bullam. decis. 698. Bar-
 bos. de offic. & potest. Episcop. part. 2. allegat. 45. n. 14.

Sed quid si illegitimus impetret dispensationem à Papa,
 21 vt possit promoueri ad ordines maiores, eaq; impetrata cō-
 traxit matrimonium, an illa dispensatio euanuerit: ita vt si
 mortua eius vxore vnica, & virgine non possit virtute dictæ
 dispensationis promoueri ad ordines sacros? Istā quæstionē
 mouet Philipp. Prob. in addit. ad Monac. in cap. vnic. de cle-
 ric.

ric. coniugat. lib. 6. & dicit dictam dispensationem extingui, rationem adducit; quia matrimonium extinguit omne ius, ad gratiam impetratam: sed contrarium puto verius, quod virtute dictæ dispensationis poterit promoueri; quia per dispensationem nullum ius acquiritur nec in re, nec ad rem: sed tantum tollitur impedimentum, quod incapacem, & inhabilem ipsum reddebat: & sublato impedimēto perpetuò manet capax, & habilis, vt idem Philip. Prob. fatetur in dicta additione, Sanchez. de matrimon. lib. 7. disputat. 42. num. 8. & 9.

22 **Secundò notandum est, quòd in dispensatione Apostolica cum illegitimo ad ordines, solet apponi clausula, videlicet dumodò paternæ incontinentiæ imitator non sit, quæ clausula videtur inducere conditionem: tamen non est conditio, sed instructio, & eius defectus non vitiat dispensationem, Pur. decis. Rot. lib. 1. decis. 256. n. 1. Felin. in cap. 2. n. 2. de rescript. Mandos. de signatur. grat. tit. dispensationes super defectu natalium, vers. sed aduertendum est, Sanch. de matrimon. lib. 8. disputat. 33. n. 27. in fin.**

23 **Tertiò notandum est, quòd Episcopi, qui possunt dispensare cum illegitimo ad primam rōsuram, quattuor ordines minores, & ad beneficium sine cura, cap. 1. de fil. præbiter. lib. 6. debent expresse dicere in Bullis se dispensare: aliàs non intelligeretur facta dispensatio; quia quādo Episcopus vult facere aliquid cōtra ius in casibus, in quibus potest dispensare, non videtur in eo dispensasse, nisi exprimat: & hæc est differentia inter Papam, & inferiores: quòd Papa faciendo aliquid, quod valere non potest propter aliquod iuris impedimentum, nisi dispense, videtur tacitè dispensare: non autem Episcopi, nisi dicant se dispensare, doctrina est Abbat. recepta in cap. diuersis fallacijs, de cleric. coniugat. Nauat. in conf. 4. n. 2. de simon.**

24 **Quo verò ad ordines maiores, beneficia, & Dignitates, Papa cum illegitimis dispensat, vt supra cap. per venerabilem, & ibi Abb. & Doctores, Qui fil. sint legitim. Hoff. in summ.**

summ.lib. 1. tit. de filijs præbiter. n. 8. §. quis possit dispensare, S. Anton. part. 3. tit. 29. c. 4. vers. secundo modo, Summ. Pifanella in verb. illegitimus, §. fin. Graff. lib. 4. cap. 27. n. 57. Cosm. Philarch. lib. 4. cap. 8. Tolet. lib. 1. cap. 25. & est communis opinio; quia legitimare non est aliud, nisi impedimentum iuris canonici amouere, & à poenis canonum, quibus quis ligatus, & impeditus est, absoluerè: cum ergo hoc impedimentum iuri canonico sit inductum, Papa illud auferre potest, Sair. de censur. lib. 6. cap. 11. n. 5.

Quartò notandum est, quòd illegitimus prohibetur habere 25
re beneficium in Ecclesia, in qua eius pater fuit beneficiatus, vel ministravit, cap. 2. & 3. de fil. præbit. & per extrava-gan. Clementis Septimi: & hodie per Concilium Trident. sess. 25. cap. 15. de reformat. & hoc vt paternæ incontinentiæ memoria ab Ecclesijs arceatur: immò illegitimus non solum prohibetur obtinere beneficium in Ecclesia, in qua eius pater fuit beneficiatus, vel ministravit, sed nec quoquo modo in ea ministrare, vnde nec sacrum facere, aut Epistolam, vel Euangelium cantare, neq; missam priuatim tãquam exerus, & peregrinus celebrare, nec potest esse sacrista, neq; cantor, vt musicus; cum negari non possit aliqua prædicatorum faciendo, ministrare aliquo modo videatur, Nauar. 26
conf. 1. n. 46. de constit. Sed hæc prohibitio non extenditur ad nepotem, qui natus est ex legitimo matrimonio, qui potest habere beneficium, & ministrare in Ecclesia, in qua eius auus fuit beneficiatus, vel ministravit, glos. in cap. præbiterorum, diff. 56. & in cap. Apostolica 3. q. 1. & ibi Archid. Io. Andr. in cap. ex transmissa, de filijs præbit. Summ. Pifanell. in verb. illegitimus, Bal. in cap. 1. §. & quia, n. 3. de his, qui feud. dar. poss. Alex. conf. 32. n. 20. lib. 6. Dec. conf. 91. vers. ad hoc facit, Nauar. conf. 9. & conf. 10. de fil. præbiter. vbi dicit fuisse decisum Romæ per Rotã die 12. Februarij 1574. non comprehendendi nepotem legitimum ex filio illegitimo, nisi esset viuus auus; nam eo viuente eius nepos comprehenditur in prohibitione Concilij. Ita refertur censuisse sacram

cram Congregationem Concilij die 13. Martij 1586. vt ar-
ceatur memoria prioris ist' continentia.

Et circa prædicta quæro, an illegitimus dispensatus à Pa-
27 pa ad omnes ordines, etiam maiores, & ad beneficia, an cõ-
featur dispensatus, vt possit habere beneficiũ, vel ministrare
in Ecclesia, in qua eius pater fuit beneficiatus, aut ministra-
uit? Respond. negatiuè per tex. in cap. 2. & cap. cum decorè:
& ibi Abb. de fil. præbiter. & ratio est, quia in hoc cõcurrūt
duo impedimenta. distincta scilicet defectus natalium, &
impedimentum, seũ prohibitio obtinendi beneficium, vel
ministrandi in Ecclesia, in qua pater fuit beneficiatus, & vno
sublato per dispensationem, non censetur sublato alterũ
distinctum, cap. ex tuarũ, de authorit. & vsu pall. l. si domus,
ff. de seruit. urban. præd. vide Sair. de cõsur. lib. 6. cap. 11. n. 30.

Sed è conuerso an intelligatur prohibitus pater, vt non
28 possit habere beneficium in Ecclesia, in qua eius filius ille-
gitimus habuit beneficium, vel ministravit? Resp. negatiuè;
quia verba Concilij Trident. in d. cap. 15. sess. 25. de reform.
ita sunt concepta, quòd nullo modo possunt conueni-
re parentibus: nec obstat, quod pater, & filius sunt correlati-
ua, & à correlatiuis valet argumentum, quod dispositum in
vno videtur dispositum in alio, cap. translato, de constit. cap.
inter ceteros, de rescript. l. fin. C. de indict. viduit. tollen. quia
dictum argumentum non procedit, vbi viget diuersa ratio. l.
curatorem, C. de interd. matr. & lex penal. non extenditur
ad correlatiua: ita fuit resolutum, in Rota Romana ad requi-
sitionem Sacrae Congregationis Concilij Trident. vt refert
Seraph. Oliuar. decisi. 1442.

Quintò notandum est, quòd ad obtinẽdum Episcopatus
29 illegitimi indigent speciali dispensatione Papæ, cap. cum
Vintonen. Ecclesia, de elect. glos. in cap. grãdi in verb. legiti-
mo, de supplend. neglig. Prælat. lib. 6. cap. 1. de filijs præbit.
Concil. Trident. sess. 7. cap. 1. de reformat.

Secundò habilitantur illegitimi per subsequens matri-
30 monium, quando scilicet solutus generans filium cum so-
luta

Iuta postmodum in facie Ecclesiæ cum ea contraxit matrimonium; quia tunc eo ipso absq̄ alia dispensatione illegitimus fit legitimus, & potest ad omnes ordines promoueri, *glos. in cap. tanta in verb. legitimi, qui fil. sint legitim. & in cap. ex tenore, in verb. legitimus; & ibi Abb. n. 8. Maiol. lib. 1. de irregularit. cap. 4. n. 14. Henriq. lib. 1. de Sacram. matrim. cap. 20. §. 2. Sair. de censur. lib. 6. cap. 10. n. 13. immo potest promoueri non solum ad ordines sacros, dignitates, & beneficia, sed etiam ad Episcopatum, glos. in cap. innotuit, in verb. coniugata, de elect. vbi dicit, quod matrimonium sequens omnia præcedentia purgat. Host. in summ. lib. 1. tit. de fil. præbit. n. 6. & in cap. ex tenore, qui fil. sint legitim. Siluest. in verb. illegitimus, q. 3. & hoc ne fauor matrimonij restringatur, Summ. Pisanel. in verb. illegitimus, §. quid si nato, licet Panorm. in cap. ad extirpandas, n. 11. de fil. præbit. quem sequitur Maiol. lib. 1. cap. 4. n. 14. velit requiri dispensationem: sed requiritur, quod tempore conceptionis, parentes contrahere potuissent matrimonium, Panormit. in dicto cap. ad extirpandas, Host. in summ. lib. 1. tit. de fil. præbit. n. 6. S. Anton. part. 3. tit. 29. cap. 4. Angel. in verb. filius, Siluest. in verb. illegitimus, q. 3. Tabien. in verb. filius, n. 4. §. tertio, Sair. de censur. lib. 6. cap. 16. n. 15. qui attestatur de communi Doctorum sententia, etiam si filius nascatur ex soluta, & clerico in minoribus ordinibus constituto, quãuis habuisset simplex beneficium Ecclesiasticum, Io. Andr. in cap. sine culpa; de regul. iur. lib. 6. Maiol. lib. 1. de irregul. cap. 4. n. 15. Siluest. in verb. legitimus, quæst. 8. quia clericus in minoribus constitutus est habilis ad matrimonium contrahendũ, Sair. loco citato, n. 17. in fin. Veruntamen si illegitimi essent nati ex incestuoso coitu, vt ex consanguinitate, vel affinitate scienter geniti, & postea Papa dispensat, per illam dispensationem parentes contrahant matrimonium, per dictum matrimonium subsequens non fiunt legitimi; quia tempore generationis parentes non erant apti ad legitimum matrimonium contrahendum, Abb. in cap. tanta, n. 14. qui fil. sint*

legitim. Siluest. in verb. legitimus, quæst. 8. Sair. de cens. lib. 6. cap. 10. n. 27. ubi dicit, quod Papa potest facere, ut dispensatio habeat plenum effectum etiam quoad præterita: & ita potest Papa tollere impedimenta, quæ erant tempore conceptionis, & filius legitimatus per subsequens matrimoniû, licet fiat habilis ad omnes ordines, beneficia, dignitates, & ad Episcopatum: non tamen fit habilis ad dignitatem Cardinalatus, ad quâ per subsequens matrimoniû nullus legitimatur, & fit habilis per Constitutionem Sixti Quinti, quæ incipit. Postquam verus, tertio nonas Decembris 1588.

Tertiò habilitantur illegitimi, quoad omnes ordines, etiã
 31 maiores per ingressum Religionis approbata, & post solemnem professionem emissam, gløf. in cap. fin. in verb. Sedis Apostolicæ in fin. de fil. præbit. S. Anton. part. 3. tit. 29. cap. 4. Siluest. in verb. illegitimus, q. 6. Angel. in verb. ordo, 3. n. 13. Tabien. verb. ordo 4. Graff lib. 4. cap. 27. n. 54. Nauar. in Manual. cap. 27. n. 201. vers. decimò dico, Philarch. lib. 4. cap. 8. Sair. de censur. lib. 6. cap. 11. n. 3. non tamen intelligitur legitimatus ad prælaturas obtinendas, ut colligitur ex d. cap. 1. de fil. præbit. & ibi Abb. n. 6. Franch. in cap. indemnitatibus super gløf. in verb. canonicâ, & ibi Archid. de elect. lib. 6. Cardin. in Clem. attendentes, de stat. monachor. Felin. in cap. meminimus, de accusat. & sic sicut illegitimus non potest esse Abbas, vel Priorita neq; Monialis illegitima potest esse Abbatissa, vel Priorissa, Sair. loco citato n. 3. in fin. & licet Sixtus Quintus in Constitutione sua cõtra illegitimos, quæ incipit. Cum de omnibus, anno 1587. & in alio sequenti declaratiua illius, quæ incipit, Ad Romanum spectat Pontificem, anno 1588. prohibuerit illegitimos quosq; admittî ad Religionem, aut admissos ad honores, & dignitates promoveri: tamen postea Gregorius Decimus quartus, anno 1590. moderando suprascriptas Sixti Constitutiones in alia sua Constitutione, quæ incipit. Circumspecta Romani Pontificis, permisit, ut illegitimi omnes præsentis, & futuri tûm ad professionem recipi, tûm etiã ad honores, & dignitates,
 ac of-

ac officia, cum quibusdam tamen conditionibus, videlicet: Ut præter ea, quæ exquirenda iussit Sixtus Quintus etiam in legitime natis, ipsi ad quos spectat eorum receptio disquirere debeant diligenter eorum vitam, & mores: & ita demum recipiant, si bonam indolem, & virtutis specimē præferā, ac tot eis merita suffragentur, vt natalium suppleant defectum, eorunq; receptio Religionis commodo, & vtilitati pro futura videatur, dummodò tamen filius illegitimus in Religione, in qua pater, siuè ante, siuè post natiuitatē filij prædicti professus fuerit ipso patre viuente non admittatur, vide Sair. de censur. lib. 6. cap. 11. n. 4. & Hieron. à Sorb. Capucc. in compendio priuilegior. in verb. Dispensatio.

Demum quæro, an expositus, cuius parentes ignorantur, & incertum est, an legitimis conceptus nuptijs, possit ad sacros ordines promoueri? Respon. quòd varia est Doctorum sententia; nam Anchar. in cap. 1. de infant. exposit. est dubius, & anceps; quia nemo præsumitur legitimus, & qui se legitimam dicit debet probare, Angel. in l. librorum, ff. de his, qui not. infam. Dec. conf. 34. Ias. in l. nec professio, C. de testam. Alciat. de præsumpt. regul. 3. præsumpt. 1. n. 12. & hanc opinionem sequitur Maiol. de irregularit. lib. 11. n. 1. Couarr. in Clem. furiosus, n. 9. de homicid. Contrariam tamen opinionem tenet Anan. in dicto cap. 1. n. 11. de infant. exposit. vbi concludit nullam dispensationem esse necessariam, vt expositus possit promoueri, istam opinionem tenet etiam Menocch. de arbitr. iudic. lib. 2. centur. 4. casu 396. & hanc esse comunē opinionem testatur Cardinal. Paleot. in tract. de Noth. & spur. cap. 63. n. 3. licet Ignat. Lopez in addit. ad Diaz. in practic. canon. crimin. cap. 14. dicat expositos non esse promouendos absq; dispensatione: sed si fuerint promoti nō sunt ordinum vsu prohibendi, & exercitio propter auctoritatem communis sententiæ Doctorum.

Sed notandum est, quòd infantes expositi, quorum parentes ignorantur, sunt alendi ab Ecclesia, & eius Rectore Theaur. decis. 118. sed si Rector Ecclesie non esset ita di-

ues, vt ex introitibus Ecclesiæ non posset eis præstare alimēta, tunc sunt præstanda, de bonis Vniuersitatis, Molfes. in Commentar. consuetud. Neapolit. part. 6. quæst. 3. n. 24. in tit. de aliment. præstan. Nouar. de elect. fori, quæst. fess. 2. in vltima impress. Neap.

DE BENEFICIIS, EORVMQVE COLLATIONIBVS,
Resignationibus, & publicatione. Cap. XXXXVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 **B**eneficiorum Ecclesiasticorum Regulariter spectat ad Papam.
- 2 **B**eneficium Episcopi ante reservationem poterant conferre beneficia in quolibet mense.
- 3 **P**apa reseruaui sibi collationem beneficiorum concedens quosdam menses Episcopis conferendi infra sex menses.
- 4 Beneficia vacantia apud Sedem Apostolicam sunt reseruata Papa.
- 5 Dignitates prima post Pontificalem Ecclesiarum Cathedralium, sunt reseruata Papa.
- 6 Dignitates prima in Ecclesijs Collegiatis sunt reseruata Sedi Apostolica, & quando.
- 7 Florenus capitur pro ducato de Camera.
- 8 Dignitas prima post Pontificalem qua dicitur.
- 9 Beneficia Collectorum, & subcollectorum fructuum Camera Apostolica sunt reseruata Papa.
- 10 Ecclesia Parochiales collata ab Ordinarijs non seruata forma Concilij Trident. sunt effecta Sedi Apostolica.
- 11 Beneficia, que retinentur in confidentia, sunt effecta Sedi Apostolica.
- 12 Ecclesia Parochiales spectantes ad collationem Ordinariorum, si non fuerint collata infra sex menses, sunt reseruata Papa.
- 13 Beneficia per resignationem, vel per obitum, que a Sede Apostolica conferuntur, si non fuerint resignata infra tempus appositum in Bullis, sunt reseruata Papa.
- 14 Menses reseruati Sedi Apostolica per Regulam Cancellaria qui sint, & qui Ordinariorum.
- 15 Praeuentio est inter Papam, & Ordinarios in mensibus Ordinariorum.
- 16 Prouisus de aliquo beneficio est preferendus alteri, qui capit possessionem.
- 17 Possessio non attenditur in beneficalibus, sed prouiso.

- 18 *Episcopi volentes uti gratia alternatiua, debent illam petere per literas directas domino Datario.*
- 19 *Forma petitionis, & acceptationis gratia alternatiue.*
- 20 *Litera patentes petitionis alternatiua debent fieri in Ciuitate, vel Diocesi Episcoporum, alijs non valent.*
- 21 *Episcopi, qui gratiam alternatiua acceptarunt ad quod teneantur.*
- 22 *Episcopi, qui se intromittunt in collatione beneficiorum in mensibus reseruatis statim priuantur gratia alternatiua.*
- 23 *Episcopi si praestiterint impedimentum, ne prouisiones Apostolica sortiantur effectum, priuantur alternatiua.*
- 24 *Alternatiua si Episcopi voluerint gaudere, debent residere in eorum Ecclesijs.*
- 25 *Sede Apostolica vacante Episcopi possunt conferre beneficia in omnibus mensibus.*
- 26 *Beneficium si vacauerit ante obitum Papae, qui illud non contulit, collatio non spectat ad Ordinarium.*
- 27 *Episcopus si per paucos dies abfuerit a Diocesi, an possit conferre beneficia vacantia in dictis paucis diebus.*
- 28 *Absens non dicitur qui aliquantisper abest, & statim reuertitur.*
- 29 *Episcopus si reperitur in loco exempto posito intus suam Diocesim, potest conferre beneficia eo tempore vacantia.*
- 30 *Episcopus si in aliquo suo mense acceptauerit alternatiuam, statim ille mensis efficitur reseruatus Papa.*
- 31 *Beneficiatus si moritur in vltima nocte mensis Ordinarij, ad quem spectat collatio beneficij.*
- 32 *Ecclesia Parochiales vacantes in mensibus Ordinarij quomodo sunt conferenda.*
- 33 *Decretum irritans annullat omnia ipso iure.*
- 34 *Resignatio beneficiorum coram quo est facienda.*
- 35 *Resignatio beneficiorum est duplex.*
- 36 *Cause, ob quas resignatio beneficiorum potest fieri in manibus Ordinarij.*
- 37 *Episcopi circa resignationes beneficiorum eorum ipsis factas ad qua aduertere, & qua cauere debent.*
- 38 *Resignans beneficium si superuiuat per viginti dies, beneficium vacat.*
- 39 *Resignationes beneficiorum sunt publicanda.*
- 40 *Publicatio beneficiorum resignatorum quomodo est facienda.*
- 41 *Forma data a lege si non seruetur, actus corrumpit.*
- 42 *Resignationes factae coram Ordinarijs infra quod tempus sunt publi-*

publicanda.

- 43 *Confidentia in beneficijs quibus pœnis puniatur.*
- 44 *Confidentia quibus modis committitur.*
- 45 *Episcopi possunt conferre beneficia in quolibet mense, quando fuerint resignata.*
- 46 *Accessus, regressus, & ingressus beneficiorum hodie sunt sublatis, & qui sunt.*
- 47 *Etas legitima ad beneficia obtinenda qua sit.*
- 48 *Episcopi non possunt dispensare contra Concilium generale.*
- 49 *Beneficij appellatione qua comprehenduntur.*
- 50 *Beneficiorum Ecclesiasticorum permutatio, ut canonicè, & vallydè fiat, qua requiruntur.*
- 51 *Permutatio beneficiorum quâdo potest fieri auctoritate Ordinarij.*
- 52 *Professio fidei est emittenda à prouisis de beneficijs curatis, vel de dignitatibus, aut Canonicatibus.*
- 53 *Professio fidei est emittenda à beneficiato, etiam si illam intra tempus præfixum, non emisit.*
- 54 *Possessio longissima non suffragatur ei, qui non facit professionem fidei.*
- 55 *Beneficiatus amittendo professionem fidei ex incoGITANTIA, vel ignorantia an pœcet, & ad fructuum restitutionem teneatur.*
- 56 *Dignitates, & Canonicatus Ecclesie Cathedralis obtinentur, si emiserint professionem fidei in Capitulo presente Episcopo an satisfaciant Concilio.*
- 57 *Beneficia plura uni non sunt conferenda.*
- 58 *Episcopus quando potest dispensare super duobus beneficijs uni conferendis.*
- 59 *Beneficium sufficiens ad victum quod sit.*
- 60 *Beneficiorum redditus, & fructus sunt, & spectant ad Camerâ Apostolicam pro tempore, quo vacant.*
- 61 *Beneficiorum fructus non exacti spectant ad successorem, si beneficia non sunt reseruata Sedi Apostolica.*
- 62 *Episcopi possunt augere prebendas Canonicorum pauperum.*
- 63 *Beneficiati qui possederunt beneficia per decem annos, non tinentur ostendere Bullas Episcopo visitanti.*
- 64 *Bulla expedita à Papa an exequi possint ipso mortuo.*
- 65 *Episcopus, nec eius Cancellarius, seu Secretarius possunt aliquid accipere pro expeditione Bullarum beneficiorum.*
- 66 *Parochus nō potest abesse à sua Parochia, ut sit Vicarius generalis alicuius Episcopi, etiam de licentia sui Ordinarij.*

Bene-

Beneficiorum collatio regularitèr spectat ad Papam, qui
 1 est Ordinarius Ordinariorum, & Dominus omnium
 beneficiorum Ecclesiasticorum, cap. 2. de præben. lib. 6. glos.
 in cap. Felicis, de pen. lib. 6. Clem. 1. in fin. Ut lit. pæden. Go-
 2 mes. in prohæm. Regul. Cancell. n. 7. quamuis ante referua-
 tionem Episcopi poterant conferre beneficia vacantia in
 quolibet mense, & habebant omnes menses liberos, idem
 Gomef. de expectatiu. n. 20. Caputaquen. decif. 214. n. 5.
 2 part. 2. Cassador. decif. 3. n. 4. de priuileg. & decif. 4. n. 1. & 2.
 de priuileg. Put. decif. 492. n. 3. lib. 2. Crescent. decif. 3. n. 4.
 de priuileg. Gonzal. super Regul. 8. Cancell. S. 1. prohæmial.
 n. 22. & glos. 43. n. 79. quia Episcopi de iure communi ha-
 bebant fundatam intentionem conferendi omnia beneficia Ecclē-
 3 stastica in suis Dioccesibus consistentia, cap. regenda 10. q. 1.
 cap. nullus omnino 16. q. 7. cap. nemo, de consecrat. dist. 1.
 & istam potestatem habuerunt à Papa ab initio nascentis
 Ecclesiæ, glos. in cap. quamquam, & ibi Gemin. sub n. 4. de
 electio. lib. 6. quam citat. Gonzal. loco citato. In 20. Sed post
 modum Papa auocando ad se dictam potestatem, reserua-
 uit sibi dictam collationem beneficiorum, concedendo ta-
 mē quosdam menses ipsis Episcopis, in quibus possunt con-
 ferre beneficia infra sex menses in eorum Dioccesibus à die
 obitus beneficiati, cap. 2. de concess. præben. ne per diutur-
 nitatem temporis beneficia vacationem patiantur aliquod
 detrimentum, & illud semestre currit à die scientiæ vacati-
 onis, & non à tripla vacatione, cap. quia diuersitatem, de con-
 cess. præben. nisi superueherit aliquod legitimum impedi-
 mentum, Doctores in d. cap. quia diuersitatem, quo seme-
 stre lapsa, & nullo existente legitimo impedimento colla-
 tio deuoluitur ad Papam, cap. licet, de supplen. neglig. præ-
 lar. Sed in multis casibus non possunt Episcopi se intromit-
 tere in quibus tantummodo Papa confert beneficia per reser-
 uationes in Regulis Cancellariæ generales, cap. 15. xvi. &
 cap. si beneficia, de præben. lib. 6.

Primò sunt reseruata Papæ beneficia vacantia apud Se-
 4 dem.

4 dem Apostolicam, & Curiam Romanam, quæ solus Põtifex confert, cap. 2, de præben. lib. 6. & quomodo intelligatur vacare apud Sedem Apostolicam, vide tex. in cap. præfenti, de præben. lib. 6. extrauag. ad regimen, de præben. & Abb. in cap. 2. de concess. præben. Item beneficia, quæ vacant Episcopali sede vacante; nam spectat collatio ad Papam à die mortis Episcopi vsq; ad diem adeptæ possessionis per successorem in Episcopatu, per Regul. 3. Cancellar. Apostolic. & per Bullam Pij V. quæ incipit. Sanctissimus in Christo, Romæ Die 9. Martij 1567. anno eius tertio.

5 Secundò omnes Dignitates post pontificalem sunt reser-
 6 uatæ Pape, vt sunt Archidiaconi in Ecclesijs Cathedralibus, Decani, & alij quocumq; nomine vocentur, dumodò sint
 7 primi post Episcopum. Item primæ Dignitates in Ecclesijs Collegiatis, valorem decem florenorum auri cõmuni estimatione excedentes per Regulam quartam Cancellariæ Apostolicæ, & collatio facta ab Episcopo est ipso iure nulla stante reservatione, cap. si eo tempore, de elect. lib. 6. & nota, quodd florenus in Camera Apostolica in taxis capitur pro ducato de Camero, Gomez. in Regul. de valore beneficij, quæst. 9. Et quæ sit prima Dignitas post pontificalem, vide glos. in cap. deliberatione, de offic. delegat. lib. 6. & in hoc attenditur consuetudo: & notandum est, quod dicta Regula non compræhendit Ecclesiam Collegiatam, quæ vnicam tantum habet dignitatem curatam secundum cõmunem opinionem Doctorum, Calderin. conf. 30. n. 25. Felin. in cap. in nostra, de rescript. Mandos. in d. Regula, quæst. 5. vers. quinto, Borgnin. Caualc. decis. 17.

8 Tertiò sunt reseruata Sedi Apostolicæ beneficia quacumq; Collectorum, & Subcollectorum fructuum Camere Apostolicæ: quæ reseruatio solet fieri ab omnibus Summis Pontificibus, vt in Regul. quinta: & illa beneficia dumtaxat sũt reseruata, quæ durãte eorũ officio obtinuerũt, vt in d. Regul. 5. & vide Gonzal. super Regul. 8. Cancell. glos. 51. n. 67.

9 Quarto Ecclesiæ Parochiales, quæ ab Ordinarijs confe-

10 runtur non seruata forma Concilij Trident. sess. 24. cap. 18. de reformat. quæ collationes nullum ius prouisis tribuunt per Constitutionem Pij V. editam quintodecimo calend. Aprilis 1566. quæ incipit. In conferendis: & non tribuit etiã titulum coloratum: & ille dicitur habere titulum coloratum, qui obtinet beneficium ab habente potestatem conferendi, licet per reservationem non potuisset, Lap. allegat. 16. n. 2. Abb. in cap. literis, n. 12. de restitut. spoliat. Paul. de Castr. conf. 253. n. 4. vol. 1. Gomez. in Regul. de trienniali possess. quæst. x. n. 2.

11 Quintò sunt reseruata beneficia quæcumq; cuiuscumq; qualitatis existentia, quæ in confidentia retinentur, etiam de iure patronatus laicorum, etiam Illustrium per Cõstitutionem Pij Quarti, quæ incipit. Romanum Pontificem septimo calend. Septembris 1564.

12 Sextò Ecclesiæ Parochiales ad collationem Ordinariorum spectantes, de quibus infra sex menses ipsi Ordinarij non prouiderunt, & in mensibus Sedis Apostolicæ sedis infra quatuor à diè vacationis concursum ad Romanam Curiam pro literis Apostolicis expediendis, non transmittunt: de quibus tunc sine concursu autoritate Apostolica prouidetur, vt in d. Constitutione Pij V. In conferendis.

13 Septimò beneficia per resignationem, vel per obitum, quæ autoritate Apostolica conferuntur cum decreto, quòd prouisus per resignationem, vel per obitum, beneficium tunc per eum obtentum in manibus Papæ intra duos menses, vel aliud tempus in literis Apostolicis appositum, resignare teneatur, & si non resignauerit intra illud tempus, sunt reseruata Papæ, Cassador. decis. 3. de reseruatis; quia si non adimplet iuxta formam decreti beneficium vltimum collatũ, vacat ipso iure, Aegid. decis. 755. & fuit resolutum in vna vicem Canonicatus die 5. Iulij 1590. coram Pamphilio, & in alia Iserden. Canonicatus 1597. coram eodem Gonzal. super Regul. 8. Cancellar. glos. xi. n. 109. & dictum tempus appositum dimittendi beneficium incipit currere

à die captæ possessionis, non autem à die prouisionis, Capu-
 taquen. decis. 248. part. 1. & decis. 226. part. 2. Achill. decis.
 12 n. 4. de priuileg. Put. decis. 51. n. 1. per tot. & decis. 101.
 lib. 1. & decis. 328. n. 1. libr. 3.

Octauò beneficia vacantia in mensibus reseruatis Sedi
 14 Apostolicæ, vt in Regula nona, vbi reseruantur dictæ Sedi
 octo menses, in quibus conferuntur à Papa: qui sunt Ianua-
 rius, Februarius, Aprilis, Maius, Iulius, Augustus, October,
 & Nouember: in reliquis verò mensibus quatuor qui sunt
 Martius, Iunius, September, & December Episcopi in eorū
 Diocesibus possunt conferre: & ista partitiō mensium fuit
 iusta, & rationabilis; quia cum Papa sit vniuersalis Ordina-
 rius, cap. per principalem, cap. cum Taper Mūndum, q. 3. &
 Dominus omnium beneficiorum, cap. 2. de præben. lib. 6.
 Gomez. in prohem. Regul. Cancell. n. 7. sitq; ipse solus in
 plenitudinem potestatis assumptus, & alij inferiores in par-
 tem sollicitudinīs, cap. ad honorem, de auth. & vsu pall. idē
 iuste, & conuenienter ampliori prerogatiua iudicauit se di-
 gnū respectu plurium mensium per illud, quod dicitur in
 15 cap. si à sede, de præben. lib. 6. Ex quo infertur, quod etiam
 in mensibus Ordinariūm Papa non abdicauit totaliter à
 se potestatem conferendi: sed venit cumulatiue cum Ordina-
 rarijs, & inter eos est locus præuentioni, Arg. l. fin. C. de iu-
 risd. omn. iudic. & eorum, quæ notantur per Doctores in cap.
 cum contingat, de for. comper. Staffil. de liter. grat. in præfa-
 sione, n. 6. & sequen. Paul. Fusch. de visitat. Eccles. lib. 2. cap.
 28. n. 3. Gonzal. super Regul. 8. Cancellar. §. prohemial. n. 1.
 & 2. & §. 3. n. 7. & sequen. & nota, quod in præuentione illa
 promissio anteferri debet, & præcedere, quæ prius facta fue-
 rit siuè à Papa, siuè ab Episcopo: ita vt præuentioni locus sit
 cap. dudum, §. nos igitur, de præben. lib. 6. cap. si à sede, eod.
 cap. si plures, §. porro, de offic. delegat. lib. 6. Abb. in cap.
 quia diuersitatem, n. 5. de concess. præben. Gonzal. in §. pro-
 hemial. n. 3. Et Episcopi aduertere debent circa hanc mate-
 riam præuentionis, nè sua præuentio reddatur inutilis, &
 inanis,

inanis, quòd faciant collationes suas per instrumenta publica coram Notario, & testibus; nam sine illis quando agitur contra prouisum à Sede Apostolica non creditur literis Ordinarij; super prouisione ab eo facta, etiam si in illis apponatur ipsius Ordinarij sigillum authenticum; quia præsumitur fraus in anticipatione datæ; nam Episcopi, & eorū Cancellarij contra impetrantes à Sede Apostolica præsumitur, quod anticipant datas, Abb. in cap. post cessionem, sub n. 4. & 6. Felin. & Dec. ibi, de probat. Rip. in l. admonendi, n. 141. ff. de iniur. Gonzal. loco citato, n. 147. & sequen. ubi dicit ita fuisse resolutum à Rota Romana in vna Mediolanensi beneficij, die prima Iunij 1592. coram Domino Sèraphino Rotæ Decano. Veruntamen licet in mensibus Ordinariorū Papa possit præuenire Episcopos, vt diximus, nihilominus non passim huiusmodi prouisiones facit ad hoc, vt minus Episcopi de eo conqueri valeant, cap. peruenit, in fin. l. 1. q. 1. & tanto magis Episcopi vigilabunt non se intromittere in conferendis beneficijs in mensibus Papæ reseruatis. cap. nouit. de iudic. cap. 1. & 3. de pact. & cap. peruenit in fin. de iurciur. & nota, quod quamuis si aliqua res vendatur duobus, ille sit præferendus, qui prius possessionē cepit iux. tex. in l. quoties, C. de rei uend. tamen secus est in collatione beneficiorū; quia ille, cui prius fuit facta collatio, est præferendus, licet posterior sit in possessione; ex eo quia sua collatio est anterior per quam fuit sibi ius quasi plenum, & perfectius probatur in cap. si à Sede, de præben. lib. 6. & tradit Ias. in d. l. quoties, n. 12. Gonzal. super Regul. 8. Cancell. glos. xv. §. 1. n. 16. & sequen. nam in beneficialibus non attenditur possessio, sed vera prouisio, cap. 1. de regul. iur. lib. 6. Gonzal. loco citato, n. 38. hinc est, quòd collatio facta à Papa, de aliquo beneficio non facta mentione de possessore, seù detentore alterius, quæ taciturnitas forsan retraheret Papam, seù difficiliorem redderet ad concedendum, hodie in omnibus literis Apostolicis apponuntur plures clausulæ, quæ suppleant defectum præfatæ taciturnitatis,

nitatis, videlicet. Dumodò non sit alterius quæsitum, Felin. in cap. super literis, n. 11. de rescript. & in cap. in nostra, n. 42. eod. nec non amoto quolibet illicito detentore, Felin. in d. cap. in nostra, n. 32. Menoch. de arbitr. lib. 2. centur. 3. casu 201. n. 140. Gonzal. loco citato, n. 65. & sequen.

Igitur Episcopi, vt supra dictum est, habent solum quatuor menses, videlicet Martium, Iunium, Septembrem, & Decembrem, in quibus possunt quæcumq; beneficia vacantia conferre: & dicti quatuor menses sunt concessi Episcopis, etiam si in eorum Ecclesijs non resederint.

Veruntamen si Episcopi voluerint acceptare gratiã, quæ 18 alternatiua dicitur, de qua in d. Regula nona, debent illam petere à Summo Pontifice, qui statim illam concedit: per quam alternatiuam adduntur duo alij menses, in quibus Episcopi possunt conferre beneficia, & sic habent sex menses: & sunt, videlicet Februarius, Aprilis, Iunius, Augustus, October, & December, & dicitur alternatiua; quia alternatim proceditur, vt incipiendo à mense Ianuarij, qui est Domini Papæ, Februarius est Episcoporum, Martius Papæ, & sic de singulis, sed Episcopi, qui alternatiua gaudere voluerint, tenentur ipsam petere à Papa per patentes literas eorũ sigillo munitas, ipsasq; ad Illustrissimum Dominum Datarium, Sanctissimi D. N. Papæ transmittere.

19 Forma autem literarum petitionis alternatiuæ hæc, vel similis communiter esse solet. Nos N. Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus N. Intendentes, & volentes obseruare Regulam obseruatoriam mensium Apostolicorum Sanctissimi D. N. N. diuina prouidentia PP. & cat. Nec non frui, & potiri gratia, & beneficio alternatiuæ Episcopis apud Ecclesias, aut Diœceses suas verè, & personaliter residenti-bus per eandem Regulam concessæ. Propterea humiliter, & debita eum reuerentia, ac omni meliori modo, quo possumus, & debemus libenter præfatam alternatiuæ gratiam acceptamus, ac ea vti velle declaramus, in cuius voluntatis, acceptationis, & declarationis fidem, præsentis parentis li-
teras

teras per Secretarium nostrū scriptas manu nostra propria subsignauimus, sigilliq; nostri soliti impressione muniri fecimus, & ad Illustrissimum Dominum eiusdem Sanctissimi D. N. Papæ Datarium eas transmitti curauimus. Datum in Ciuitate, & cæter. Die, & cæter. Istam formam ponit Gonzal. super Regul. 8. Cancell. glōf. 62. n. 33. Quibus literis presentatis, & recognitis, ille annotantur per Dominum Datarium in Cancellaria Apostolica, qui Dominus Datarius subtili, vel simili forma solet rescribere. Nos N. Sanctissimi D. N. Urbani diuina prouidentia Papæ Octaui Datarius, notū facimus omnibus, & singulis, ad quos spectat, quod Die, & cæt. 1630. pro parte admodum Reuerendī in Christo Patris Domini Nostri Episcopi Ciuitatis N. præsentatæ, & recognitæ fuerunt literæ acceptationis gratiæ alternatiuæ mensium Episcopis in Ecclesijs suis verè, & personaliter residentibus per eundem D. N. Papam concessæ. In quorum fidem, & testimonium has nostras patentes literas manu nostra subscripsimus, & sigillo nostro muniri fecimus. Datum Romæ Die, & Anno quibus supra. N. Datarius. Et nota, quod dictæ literæ patentes acceptationis alternatiuæ, quæ transmittuntur ad Dominum Datarium per Episcopum debent fieri in Ciuitate, vel Diocesi, aliàs non valerent; nam licet sint iurisdictionis voluntariæ, quam Episcopi possunt exercere ubiq; cap. post electionem, de cōcess. præbend. cap. qua frōte, de appellat. Couar. var. conclus. cap. 20. n. 8. tamen in textu dictæ Regulæ in fine ponuntur ista verba videlicet. Et in sua quisq; Ciuitate, vel Diocesi datas declarare, & cæt. Sed quid, si expeditæ fuerint in aliquo loco exempto suæ Diocesis? Dicis quòd valerent; quia locus exēptus cōsistens in Diocesi dicitur de Diocesi, cap. Episcopus, de offic. Ordin. lib. 6. dum loquitur de Diocesi, & excipit locum exemptum; cū exceptio debeat esse de regula, l. quod liquido, §. fin. ff. de penu. legat. notat Bart. in l. quæsitum, §. deniq; ff. de fund. instrust. Dec. conf. 656. n. 6. maximè post Concilium Trident. vt patet, sess. 24. cap. 9. de reformat. & sess. 7. cap. 8. in quibus

[dispo-

disponitur, quod Episcopi habeant iurisdictionem in locis exemptis suæ iurisdictionis: -

Sed notandum est, quod Episcopi, qui dictam gratiam alternatiuæ acceptauerunt ad tria inuolabiliter obseruanda sunt obnoxij. Primò, quod in beneficijs in alijs sex mēribus Papæ reseruatis, vel quomodolibet ad Sedem Apostolicam pertinentibus non se intromittant; quia Summus Pontifex in dicta Regula nona Cancellariæ voluit, vt Episcopi si in collatione, aut alia dispositione beneficiorum in alijs sex mensibus resuatorum, vel effectorum se intromiserint, dicta gratia alternatiuæ eo ipso sint priuati. Secunde, quod nõ præstent impedimentum, quo minus prouisiones, & gratiæ Sanctitatis suæ debitum non consequantur effectum. similiter vsu, & facultate dictæ alternatiuæ, & gratia sint priuati. & collationes, & dispositiones de beneficijs prætextu dictæ alternatiuæ factæ sint nullius roboris, vel momenti. Tertiò, & vltimò, quod residere debeant in eorum Ecclesijs, quia alternatiua vti, & gaudere possunt quandiu apud Ecclesias, aut Dioceses suas verè, & personaliter resederint; & nõ aliter: quod ampliatur etiam si essent absentes ex causa necessaria suæ Ecclesiæ, imò etiam Sedis Apostolicæ, nam alternatiua est concessa cum ditione, dumtaxat, quæ excludit, & negat omne aliud tempus, cap. cum Ecclesia Sutrina, §. verù de caus. possess. & propriet. Bart. in l. 1. n. 1. ff. si quis ius dicēt non obtemp. hinc est, quod si quis fuerit Nuntius in aliquo Regno non gaudet alternatiua: & ita fuit resolutum per Rot. Roman. Die 13. Martij 1590. coram Contucio, vt refert Ric. decis. 540. n. 3.

Veruntamen vacante Sede Apostolica Episcopi possunt liberè conferre beneficia vacantia in omnibus mensibus, etiam reseruatis dictæ Sedi Apostolicæ absq; aliqua distinctione, quia sunt sublata obstacula, & omnes menses sunt Ordinatorum, Caputaquen. decis. 86. n. 3. lib. 1. Crescent. decis. 3. n. 4. de priuileg. Put. decis. 462. n. 3. lib. 2. Gomez. in tra. de expectan. n. 10. Gonzal. super Regul. 8. Cancellar. §.

§. pro;

5. prohemial. n. 46. nam Regula, de reservatione mensium
 extinguitur per mortem Papæ illam promulgantis *Elamin.*
Parif. de resignat. lib. 11. q. 2. n. 31. Gonzal. loco citato; n. 2. &
ideo fuit reſolutum in vna Aſtoricen. Canonica die 18.
Martij 1551. quòd mensis Ianuarij Pontificali Sede vacante
ſpectabat ad Ordinarium; quia mortuo Papæ Regula reſer-
uatoria octo mensium expirat: & illa extincta omnes menses
ſpectant ad Ordinarium, teste Caputaquen. decis. 214. nu. 3.
Gonzal. vbi supra, n. 48. Sed si ante obitum Papæ vacauerit
 26 *beneficium aliquod in mense reſeruato, & Papa morte præ-*
uentus illud non contulit, Ordinarius non poterit prædictū
beneficium conferre; nam licet reſeruatio Regule ſit limita-
ta ad beneplacitum Papæ, quod eius obitu extinguitur, cap.
ſi gratioſe, de reſcript. lib. 6. tamen ex quo beneficium fuit
ſemel reſeruatum, ſemper durat reſeruatio, etiam ſi cauſa
reſeruationis deficiat: ita vt non poſſit deuenire ad manus
inferioris, donec Papa de illo diſponat, & beneficium ſemel
affectum ſemper durat affectum, Gonzal. quo ſupra, n. 79. &
85. Sed nota, quod ſi Epiſcopus contrauerit in aliquo præ-
dictorum caſuum ſuperiùs expreſſorum priuatur alternati-
ua ratione contrauentionis: ſed non propterea priuatur ſuis
quatuor menſibus, videlicet. Martio, Iunio, Septembri, &
Decēbri: ad quos ſtatim reſtituitur, & Papa ad aliquos octo
menſes, prout priùs ante acceptatam alternatiuam, Gonzal.
gloſ. 57. n. 147.

7 *Sed quid ſi Epiſcopus ſanitatſ cauſa recuperandæ, vel*
amicum, aut conſanguineum viſitandi gratia, aut pro ſuæ
Eccleſiæ, aut Capituli negotijs per aliquos puta, quindecim
vel viginti dies abeſſe contingerit, & rediens ad ſuam reſi-
dentiam, beneficia vacantia repererit in mense ſuo ordina-
rio per alternatiuam ſibi conſeſſo conferre poterit? Vide-
tur dicendum, quòd poſſit; quia præſumitur non animo trãſ-
ferendi domicilium, ſed breui tempore reuerſurus, & in Pa-
latio Epiſcopali reliquit familiam; quia dicitur in Ciuitate
manere, licet ibi non ſit præſens, dummodo ibi habeat fami-
 liam.

hiam, Bart. in l. 1. n. 7. ff. de liber. agnos. Felin. in cap. quoniam
 frequenter, n. 10. vt lit. non contest. qui enim aliquantisper
 28 abest, & statim reuertitur, non videtur abesse, Concil. Tri-
 dent. sess. 23. cap. 1. verl. quoniam autem: & ita Flamin. Pa-
 ris. tenet in tract. de resignat. lib. 1. q. 10. n. 8. vbi dicit, quod ita
 Congregatio Cōcilij censuit. Sed in contrarium est veritas;
 ratio est, quia in dicta Regula Cancellar. adest dictio, vere,
 & personaliter relederint: que dictio, verè, omnem dubitan-
 di occasionem remouet; nam per eam requiritur vera, rea-
 lis, & effectualis residentia, & omnem absentiam excludit:
 ex quo si veritatem consideramus, impossibile est, quod ab-
 sens, etiam ex causa iusta, vel ad modicum tempus sit præ-
 sens; Abb. in cap. extirpandæ, §. qui verò. n. 27. Gemin. in cap.
 fin. de consuetud. lib. 6. Dec. in l. si quis id, quod nu. 40. ff. de
 iurisd. omn. Iudic. & in l. 15. damnum dat, n. 5. & 6. ff. de re-
 gul. iur. Et propterea dicendum est, quòd si Episcopus ab-
 fuerit à sua Diocesi per duos, immo etiam per vnã diem,
 non habet locum alternatiua, Gonzal. super Regul. 8. Can-
 cellarię, glos. 43. per tot. & n. 41. & sequen. refert quod acci-
 dit casus in Hispania de mense Aprilis anno 1603. dū enim
 Dominus Maximilianus ab Austria, Episcopus Segobien. eū
 acceptatam alternatiuam haberet, & continuam residentiã
 in Diocesi faceret, ac intelligeret, quod Rex Catholicus
 Philippus Tertius accesserat ad Domum que dicitur Sco-
 rial distantem per quatuor milliaria à Diocesi Segobien.
 accessit ad eandem Domum, visitandi causa dictum Regē,
 & sic absuit solummodo ab eius Diocesi per duos dies, nem-
 pè, die 13. & 14. Aprilis: & hoc tempore vacauit vnum be-
 neficium, & statim reuersus, illud contulit cuidã Don Hie-
 ronymo de Padilla eius Vicario, & postea alius idem benefi-
 cium obtinuit à Sede Apostolica, vt referuatū, ex eo, quod
 vacauerat durante dicta absentia, & causa introducta Ro-
 mę in Rota fuit decisum, die 26. Martij 1604. coram Iusto,
 quod non habebat locum alternatiua, & dictum beneficiū
 tamquam referuatum Sedi Apostolicę Episcopus non po-
 terat

terat conferre; quia verbum residere accipitur, vt Episcopus nunquam discedat, vt benè tradit Cardin. in Clem. 1. quaest. 12. de for. compet. Non obstat superius in contrariū allegata; quia quando absens ex iusta causa censetur, seu videtur præsens intelligitur improprie per fictionem quandā; nam verbum censer, videri, credi, & similia denotant fictionem, & improprietatem, Bart. in l. si 15. qui pro emptore, n. 5. ff. de vsu cap. Natt. conf. 4. n. 9. lib. 1. Mandos. in Regul. de annali, q. 87. n. 1. Rebuff. in prax. sub regul. de publicad. glos. 15. in fin. Nec obstat, quod Congregatio Concilij Tridenti: contrarium declarauit, vt refert Flam. Paris. quia id procedebat attento tenore Regulæ Cancellariæ Gregorij XIII. in qua non erat tunc appositā illa dicitio verè, prout ad præses in moderna Regula; nam ista verba, verè, & personaliter addita fuerunt, vt obuiaretur fraudibus nonnullorum Episcoporum non residentium, & passim dicentium, quod gaudebant alternatiuæ gratia, & beneficio: ex quo erant pro vtilitate Ecclesiæ, vel Reipublicæ absentes: & ideò censebantur præsentēs, & residentes: quæ ratio prorsus cessat hodie, Gōzal loco citato, n. 70. Veruntamen si Episcopus aliquando moratur in aliquo loco exempto suæ Diocesis, dicitur verè residere, vt supra diximus; nam locus exemptus consistens in Diocesi, dicitur de Diocesi; & cū dicatur residere: quod si tempore vacationis reperiatur in loco exempto posito in-
 tus Diocesim poterit absq; dubio conferre, Gonzal. loco citato, n. 190.

Et notandum est, quod si Episcopus acceptauerit gratiā
 30 alternatiuæ in aliquo suo mense ex quatuor, puta in mense Martij, ille mensis statim acceptata alternatiua efficitur Do-
 mini Papæ: ita quod si vacauerint beneficia in dicto mense, eorum collatio; & omnimoda prouisio priuatiuè. quoad ipsum Episcopum spectat ad Papam, prout in terminis concludit, Gonzal. super Regul. 8. Cancellar. glos. 65. n. 4 & 9. ex illo enim die, & mense, quo Episcopus residens in Diocesi acceptauit alternatiuam, intelligitur ea vti, & gaudere, ad eò

V u u

quòd

quòd statim fit mutatio mensis de Ordinario in mensem re-
 seruatum Papæ, quod probat dictus Gonzal. ex vi dictionis
 tunc, nec obstat quòd reseruatio videatur apposita, mensi
 integrali, & non singulis diebus: ad eò vt si in principio mē-
 sis dictus mensis esset Ordinarij, semper remanere debeat
 Ordinarij; quia istud procedit ad fauorem Papæ, vt si men-
 sis à principio esset reseruatus Papæ, remanet similiter re-
 seruatus integrè sicut de semel effecto dicitur, ita in vna fa-
 uentina Canonicijs per Rotam fuit resolutum coram Il-
 lustrissimo Blanchetto die 16. Decembris 1586. non autem
 ad fauorem Ordinarij collatoris; quia benè potest fieri per-
 mutatio, vt ex mense Ordinarij incepto fiat reseruatio, non
 è contra, vt pluries reperitur resolutum, & declarat Gonzal.
 in glos 43. n. 155. & sequen. sufficit ergo, quod in Curia alter-
 natiuia sit acceptata nomine Episcopi, & per Dominum Da-
 tarium admissa, vt in vna Ferratiēsi Prioratus die 17. Martij
 1608. coram Pegna Decano fuit resolutum: nec est necessa-
 ria aliqua ratificatio, aut acceptio, vel scientia Episcopi exi-
 stentis in partibus, Gonzal. glos. 65. n. 20. vbi dicit non esse
 necessarium, vt sit elapsum tantum tempus, quod Episco-
 pus in partibus existens verisimiliter de illa notitiam habe-
 re potuerit; nam licet ad hoc, vt Episcopus incidat in pœnas
 impositas contrauenientibus alternatiuæ, sit necessaria hu-
 iusmodi scientia: nihilominus ad effectum, vt mēsis effici-
 tur reseruatus, sufficit acceptatio alternatiuæ in Curia de
 mandato Episcopi facta, Gonzal. glos. 61. n. 2.

Et quoniam aliquando solet euenire, quod beneficiatus
 31 moritur in vltima nocte mensis Episcopi: ideo videndum
 est, ad quem spectat collatio beneficij ad Episcopum, vel ad
 Papam? & dico quod in beneficijs conferendis attenditur,
 textus in l. more Romano, ff. de fer. vbi dicitur, quod dies in-
 cipit à media nocte, & alia sequenti media nocte finitur:
 ideo si beneficiatus moriatur ante mediam noctem, colla-
 tio spectat ad Episcopum; quia dies præcedens currit vsq;
 ad mediam noctem; si verò moritur post mediam noctem,
 à qua

à qua incipit currere dies mensis Papæ, collatio spectat ad Papam: & ita fuisse decisum per Rotam Romanam, refert Ludouic. decis. Perus. 116. vbi dicit, quod iste casus cum occurrisset in quodam Oppido, seu Villa, vbi non aderat Horologium, & esset vltima nox mensis Papæ, & fuisset probatum per testes, quod tempore, quo decessit beneficiatus ille, galli cantabant, qui veresimiliter cantare solent post mediam noctem: & ideò spectare collationem ad Ordinarium; & ita fuit resolutum in vna Auerfana Parochiali die 12. Martij 1562. coram Oradino, vt idem Ioseph Ludouic. refert in d. decis. & Gonzal. glos. 11. n. 16.

Secundum notandum est, quod Ecclesiæ Parochiales vacantes per obitum sunt conferendæ ab Ordinarijs in eorū mensibus iuxt. decretum Concilij Trident. sess. 24. cap. 18. de reformat Vnde occurrente vacatione debet deputari in Ecclesia vacante Vicarius, qui eam administret, donec prouideatur de Rectore, & intra decem dies Episcopus eligere debet aliquas personas, vel concursu proposito inuitare, qui se velint subijcere examini Examinatorum in Synodo Diocesana deputatorum, & demum vni ex approbatis ab examinadoribus, quem ipse iudicauerit prouidere de Ecclesia vacante, alias collatio erit nulla, & efficitur Sedi Apostolicæ, & nullum ius tribuit, neq; titulum etiam coloratum, vt dictum supra est per Constitutionem Pij V. incip. In conferendis, quæ habet decretum irritans, quod annullat omnia ipso iure, cap. si eo tempore, de elect. lib. 6. cap. quoniam cum glos. de præbend. & prouisus dicitur intrusus, glos. in verb. dumtaxat, in cap. nisi pridem, §. propter de renunt. Felin. in cap. nostra, n. 13. eod. & in cap. veniens n. 2. de accusat. & est tantæ potentia, & efficacia, quod inficit, & irritat omnia, quæ in contrarium fiunt, Gomez. in Regul. de trienniali, quæst. 49. n. 12. Sed in beneficijs Curatis, & Ecclesijs, Parochialibus Sedi Apostolicæ reseruatis Episcopus proponere debet concursum, & examinare, & eligere digniorem instituendum à Sede Apostolica, vt in Concilio Trident. loco

quo supra citato, & per dictam Constitutionem Pij V. & fuit declaratum à Sacra Congregatione, vt refert Gonzal. glos. 6. n. 116. per hæc verba. In beneficijs curatis Sedi Apostolice, & vacantibus per obitum in mensibus referuatis, Ordinarij proponunt edicta concursus: & à Sede Apostolica prouisio fiat approbato ab examinadoribus in Synodo Diocesana deputatis, si fidem habet approbationis ab Ordinario, vt in d. Constitutione Pij. Sed vacante Ecclesia de iure patronatus laicorum Sacra Congregatio Concilij, vt dicit Gonzal. glos. 6. num. 134. censuit, quod examen per consuetum fieri non debeat in vacatione Parochialis, quæ sit de iure patronatus laicorum: sed sufficit, quod præsentatus à patrono examinetur ab examinadoribus Diocesanis, & idoneus iudicetur, nisi fuerint plures præsentati: & tunc in concursu admitti debent ipsi præsentati tantum, vt ex his peracto examine idonei ab examinadoribus denunciati sint, Episcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum iudicauerit, atq; illum, & non alium instituat.

Secundò notandum est, quòd quando quis vellet resignare beneficium in manibus Ordinarij ad fauorem alicuius certæ personæ, non posset cum tali conditione; quia incurreret crimen simoniæ, glos. in cap. ex parte il. 1. in verb. dimittere, de offic. delegat. nam renuntiata, vt valeat, debet fieri purè, liberè, & spontè, Clem. 1. & ibi glos. in verb. liberè, & Card. de renunt. glos. in cap. cum inter R. in glos. magna, de elect. & ibi Abb. Card. in Clem. 1. de rer. permutat.

35 sed est duplex resignatio libera, & conditionalis, libera potest fieri in manibus Ordinarij, neq; simpliciter, sed propter aliquam causam, ex illis, quæ ponuntur in Constitutione Pij V. Romæ calend. Aprilis 1568. quæ incipit. Quanta Ecclesiæ, per quam disponitur, quòd Episcopi, & alij Ordinarij nullas admittant, & recipiant resignationes beneficiorum, nisi illorum, qui aut senio confecti, aut valetudinarij, aut corpore impediti, vel vitiatii, aut crimini obnoxij, censurisq; Ecclesiasticis irretiti, aut nequeunt, aut nō debent Ecclesiæ;

clesiaz, vel beneficio inferuire. Qui vnum aliud, vel plura be-
 neficia obtinuit, aut quę ad aliud cōtingerit, promoueri, in-
 gressuri Religionē, vel matrimoniū contracturi, si statim re
 ipsa id exequatur. Qui ob inimicitias capitales nequeunt, vel
 non audent in loco beneficij commorari. De quibus omni-
 bus vide Prosper. de Augustin. in addit. ad Quarāt. in summ.
 Bullar. in verb. Beneficiorum resignationes, & Flamin. Paris.
 de resignat. benefic. lib. 5. quęst. 6. per tot. vbi latissimē, cum
 aliqua ergo istarū causarū potest fieri resignatio beneficio-
 rū in manibus Ordinariorū liberē, & nō ad fauorē alicuius :
 & aduertere debent Ordinarij, quōd si constituti in sacris
 vellent resignare eorum beneficia, debent habere, & proba-
 re, vnde se comodē viuere possent, vt in d. Constitutione
 37. Pij V. Cauere etiam debent Ordinarij ne beneficia in mani-
 bus eorum resignata ob aliquam prædictarū causarum, suis
 consanguineis, vel affinibus, nec ipsorum resignantium con-
 sanguineis, vel familiaribus ; quia essent suspensi à collatio-
 ne beneficiorum, officiorum, electione, præsentatione, con-
 firmatione, & institutione, donec à Summo Pontifice abso-
 lutionem, & habilitationem obtinuerint, vt plenius in d.
 Constitutione continetur, Nauar. conf. 9. de renunt. Nisi be-
 neficia essent de iure patronatus laicorum ; quia si renuntia-
 rentur concurrente aliqua ex prædictis causis possent con-
 ferri, consanguineis, & affinibus resignantium, vt declarauit
 Gregorius XIII. prout ponit Quarant. in d. verb. Beneficiorū
 resignationes, in resignatione autem aliorum beneficiorū,
 quę fit coram Episcopo, non solum verbis expressis, sed nec
 signis, nec nutu demostretur, vt beneficium resignatum suo
 nepoti, vel alicui alteri conferatur, vt in dicta Constitutione
 Pij V. Resignatio conditionalis est, quando fit ad fauorem
 alicuius, & nō potest fieri, nisi in manibus Sūmi Pontificis :
 & in supplicatione dicitur talis orator ad fauorem talis, &
 non aliter, nec alio modo, & clausula ista, quę solet apponi
 in mandato procurationis inducit necessitatem : ita quōd
 transgressio vitiat, & resignatio est nulla defectu transgres-
 sionis

38 fionis mandati, l. diligenter, ff. mandat. Felin. in cap. ex parte, n. 4. de constit. & nota, quòd si resignans beneficium non superuiuat per viginti dies iuxta Regulam decimam octauam Caneellar. de viginti, beneficium ipso iure vacat: & potest à quocumq; obtineri, quauis auctoritate collatum latè tradunt, ibidem Gomez. & Mandos. & post illos latissimè, Flammin. Paris. de resignat. benefic. lib. 2. per totū, Gonzal. super Regul. 8. gl'of. xv. n. 84.

39 Tertiò notādum est, quòd omnes, & quocumq; resignationes etiam ex causa permutationis beneficiorum Ecclesiasticorum, etiam comendarum, nec non litium, & iurium quorumcumq; cessiones si factæ fuerint coram Sūmo Pontifice, debent infra sex menses citra Montes publicari: si verò vltra Montes intra nouem menses à die præstiti super resignatione consensus, iuxta Constitutionem Gregorij XIII. que incipit. Humano vix, Nonis Ianuarij 1583. Publicatio autem resignationis fieri debet in Ecclesia Cathedrali, & in Ecclesia, seū Ecclesijs beneficij, si in plurius illud sit dum frequēs populus ad missarū solemnia cōuenit vbi palā omnibus literæ, siuè Apostolica, siuè Ordinaria auctoritate expeditæ sint, eorumq; transumptum est exhibendum claraq; & intelligibili voce resignatio, seū cessio huiusmodi, ac beneficij qualitas, & inuocatio, nominaq; cognomina resignantis, seū cædentis, & cessionarij in cuius fauorem facta fuerit huiusmodi gratia publicentur: ita vt hæc omnia ad notitiam ibi existentium omnium verisimiliter peruenire possint, scriptumq; de his omnibus exemplum collatum in valuis Ecclesiarum prædictarum affigi, & relinqui debet. Forma autē prædicta est omnino obseruanda, & non per equi-pollentem, vt in dicta Constitutione plenius dicitur: & ista publicatio obligat etiam S. R. E. Cardinales, & si quicquam prædictorum omissum fuerit, elapso dicto termino sex mensium, omnes dispositiones, & gratiæ resignantium, & cessiones beneficiorum, aut iurium huiusmodi irritæ, & omnes, nullæq; sunt, ac nulla gratia super huiusmodi beneficio,

cio, vel iure cessō suffragatur, Flam. Paris. de resignat. lib. 11. per tot. Gozal. glos. xv. n. 34. & ipsi tales inhabiles, & incapaces sūt ad huiusmodi beneficia sic resignata, & cessa, & quomodolibet obtinenda. Vnde beneficia resignata publicatione non facta, tam ex parte resignantium, quā resignatariorum ipso iure vacant, & sunt reservata Sede Apostolicæ, vt in dicta Constitutione Gregorij XIII. §. si quicquam, Paris. de resignat. lib. 11. n. 1. Gozal. glos. 51. n. 106. nec resignantes continuando possessionem, constitutione de annali, vel triennali possessione, & resignatarij ad beneficia resignata, & cessa quomodocumq; obtinenda inhabiles, & incapaces redduntur: & dicta beneficia spectant ad collationem Sedis Apostolicæ, prout hæc omnia, & alia plenius in dicta Constitutione habentur: & sic dicta forma est seruanda data per dictam Constitutionem in publicatione. faciēda: alias actus corrui, cap. dilecta, de rescript. cap. venerabili, de offic. delegat. cap. fin. de restit. spoliat. Felin. in dicto cap. dilecta, n. 6. quia maior est defectus formæ, quā materiæ, glos. in l. vnus, §. acceptilatio, in verb. inutilis, vbi Castrenf. n. 2. C. de pact. l. certa forma, C. de iur. fisc. lib. x. & nota, quod licet resignatio facta fuerit in manibus Ordinarij, & postea collatio est obtenta à Papa tamquam deuoluta ob negligentiam Ordinarij: nihilominus impetrans nō habet semestre tempus, sed tres menses tantum ad publicandum iuxta formam dictæ Cōstitutionis: ita tenet Seraph. Olinar. decis. 1365. n. 2.

Si verò huiusmodi resignationes, & cessiones in manibus Ordinarij factæ fuerint, prouisi tenentur intra tres menses à die factæ prouisionis publicationem facere, & possessionem capere: alioquin illis elapsis, nulla est prouisio, ac collatio, & beneficium vacat ipso iure, vt in dicta Constitutione Gregorij.

Quartò norandum est, quod cauendum erit etiam, nè incidatur in crimine confidentiæ, quod est genus criminis ad prauitatem simoniacam pertinens; nā Pius Quartus in eius Constitutione edita Romæ die decimo septimo calend.

Nouem;

Novembris 1564. quæ incipit. Romanum Pontificem & Pius V. in alia, quæ incipit. Intolerabilis anno 1566. gravissimis pœnis hoc confidentiæ crimen puniendum statuerunt; Episcopis enim Archiepiscopis, Patriarchis, vel Cardinalibus hoc crimen committentibus est imposita pœna ingressus Ecclesiæ, quam si ingrediuntur, incidunt in irregularitatem, iuxta tex. in cap. 15. cui de sent. excomm. lib. 6. inferiores verò excommunicationis Papalis sententiã incurrun, vt patet ex dictis Constitutionibus Pontificis: & sunt inhabiles ad omnia alia beneficia, ipsaq; confidentia ad detestationem huius delicti probari potest solis præsumptionibus, & testibus singularibus, vt in dicta Constitut. Pij V.

Committitur autem hoc crimen confidentiæ multis modis, vt si quis resignaret beneficium alicui cum pacto, vt pœsio sibi soluatur sine consensu Papæ. Item si aliquis irregularis beneficium resignet alicui cum pacto, quod obtenta dispensatione super irregularitate, idem beneficium sibi restituat. Item si quis beneficium vacans impetrauit eo pacto, vt ad mandatum, & voluntatem alicuius illud resignare, & rênuntiare habeat, vt alteri conferatur. Item quando resignans esset infirmus, & conuenit cum resignatario, vt si ex illa infirmitate conualesceret, beneficium sibi restituere. Itẽ quando constaret ex literis missis resignanti, in quibus resignatarius fateretur, sibi factam fuisse resignationem ob id, quod ipse tamquam fideiussor resignantis soluerat debitum eius creditori, vel alio modo constaret, Prosper de Augustin. in addit. ad Quarant. in verb. simonia, & alijs modis potest committi, vt videre poterit apud Ignat. Lopes in addition. ad pract. canon. crimin. Diaz in cap. 91. vide Nauar. in Manual. cap. 23. n. 109.

Quintò notandum est, quod licet Episcopi non possint conferre beneficia, nisi in mensibus suis ordinarijs, vt supra dictum: tamen in quolibet mense anni possunt conferre beneficia coram ipsis libere resignata, dum modo resignantur ex aliqua causa contenta in dicta Constitutione Pij V. & nõ
 confe-

conferantur consanguineis, vel effinibus resignantis, vel ipsius Episcopi collatoris; quia Regula nona de mensibus non subintrat locum in resignatione, Gonzal. 14. n. 31.

Sexto notandum est, quod accessus, regressus, & ingressus cum habeant speciem, seu imaginem hereditarie successionis, hodie sunt prohibiti, & fuerunt sublati per Concilium Trident. sess. 25. cap. 7. de reformat. Accessus est, quando Summus Pontifex vult conferre beneficium puero: sed quia per ætatem idoneus non est, alteri confert cum conditione, vt cum puer ad ætatem peruenerit idoneam, possit propria authoritate ad tale beneficium accedere. Regressus est, quando quis resignat beneficium hac conditione, vt si prius is, cui est renunciatum, moriatur, ad resignantem reuertatur: Ingressus est, quando Summus Pontifex beneficium confert mihi, & ego ante possessionem habitam, resigno alicui hac conditione, vt si prius moriatur resignarius, beneficiũ ad me ingrediat: ita declarat Rebuff. in prax. beneficior. in tit. de regressib. Vgolin. de offic. & potestat. Episcop. cap. 50 §. 8. n. 2. part. 2.

Septimo notandum est, quod in obtinente beneficium requiritur ætas legitima, quæ quoad curatum est annorum viginti quinque; quos sufficit attingisse, vt possit fieri Sacerdos; cap. cum in cunctis, de elect. & cap. licet eod. lib. 6. Concil. Trident. sess. 24. cap. 12. de reform. Quo verò ad beneficia non curata si sunt Dignitates, Personatus, aut Canonicatus in Ecclesijs Cathedralibus viginti duorum, Concil. Trid. loco citato. Quoad beneficia simplicia requiritur ætas annorum quatuordecim, quos sufficit attingisse, licet expleti non sint, Garf. decis. 32. & ita declarauit Sacra Cõgregatio Concilij, vt refert Ricc. collectan. 860. in fin. hæc ætates igitur requiruntur ad beneficia obtinenda: alioquin collatio facta non habenti huiusmodi ætatem, nulla est, cap. licet, de elect. lib. 6. vbi glos. Gemin. Anchar. & Doctores communiter, Paris. de resignat. lib. 4. q. 8. Nauar. conf. 1. 2. & 3. de ætat. & qualitat. Vgol. de offic. & potest. Episcop. part. 2. cap. 50. §. 8. n. 3. & 6.

48 Dispensare autem circa ætatem nemo potest, nisi solus Papa; quia est Constitutio Concilij generalis, super qua non possunt Episcopi dispensare, *glos. in cap. dilectus, in verb. ætate, de elect. glos. in cap. penult. in fin. de fil. præsb. Naruar. de orat. seu de hor. canon. cap. 11. n. 24. Abb. in cap. dilecto, n. 5. de præben. Flamin. Paris. de resignat. lib. 4. q. 1. n. 7. Ric. collectan. decis. 860. In Ecclesijs verò Collegiatis obtinentes Canoniciatus sufficit, quod habeant ætatem annorū quatuordecim; nam in collegiatis non est necesse, quod Canoniciatus habeant annexum ordinem Sacrum; quia Conciliū Trident. sess. 24. cap. 12. §. in omnibus verò, de reformat. loquitur de Ecclesijs Cathedralibus tantum, & non de Collegiatis, & ex diuersis non fit illatio, l. Papinianus, ff. de minor. & refertur ita censuisse Sacram Congregationem Concilij, nisi in collegiata esset dignitas principalis; cum regulariter habeat curam animarum in foro interiori, & exteriori; nam tunc requiritur in obtente ætas viginti quinque; annorum, *Carf. de benefic. cap. 4. n. 65.**

Appellatione verò beneficij Ecclesiastici largo modo in
49 materia fauorabili comprehenduntur Dignitates, Personatus, Canoniciatus, Officium, Præbenda, & Portio, *glos. in cap. 1. de regul. iur. lib. 6. & in Clem. auditor, in verb. beneficio, de rescript. strictè verò non comprehenduntur dignitates, vt notatur in cap. cum illis, de præben. lib. 6.*

50 Octauò notandum est, quòd vt permutatio beneficiorū Ecclesiasticorū valida sit, & legitimè, & canonicè fiat, hæc requiruntur. Primò, vt permutantes habeant ius quæsitum in re, *Diu. Anton. part. 3. tit. 15. cap. 2. §. 1. hinc est, quòd si aliquis habuerit supplicationem signatam, & non dum expedierit Bullas, vel non dum habita collatione, vel inuestitura beneficijs, non poterit permutare, Doctores in cap. 1. de rer. permutation. Secundò, vt permutatio beneficiorum non fiat autoritate propria, sed autoritate Ordinarij, *cap. quæsitum, de rer. permut. Tertiò, vt non admisceatur aliquod temporale cum spirituali, cap. ad quæstiones, de rer. permut.**

51 **Quarto**, vt detur supplicatio Papæ, vel Episcopo cum causis iustis expressis; quia permutatio beneficiorum est facienda coram Episcopo, quando beneficia permutanda, vel vnum eorum nō est reseruatū Papæ, quod si sunt reseruata, debet fieri permutatio per Papam, Diu. Anton. part. 3. tit. 15. cap. 3. q. 1. ratio est, quia in permutatione interuenit vacatio, & consuetudo est: & seruetur, quod permutare volentes primo renuntient, & postea fit collatio, Io. Andr. in cap. si propter, de rescript. lib. 6. & probatur in Clem. 1. de rer. permut. Sed in permutatione beneficiorum, quæ sunt de iure patronatus laicorum, vocandi sunt patroni; quia sine eorum consensu, non potest fieri permutatio, secundum communem Doctorum opinionem, de qua testatur Quarant. & ibi additio in Summ. Bullar. in verb. beneficiorum permutatio.

Nonò notandum est, quod prouisi de quibuscumq; beneficijs curam animarum habentibus tenentur ad minus intra duos mēses in manibus Episcopi, vel eo impedito coram eius generali Vicario, aut Officialij fidei professionem publicā emittere iuxta formam traditam à Pio Quarto in Constitutione, quæ incipit. In iunctum nobis. Romæ idibus Nouembris 1564. Concil. Trident. sess. 24. cap. 12 §. prouisi, de reform. Prouisi verò de dignitatibus, & Canonicatibus in Ecclesijs Cathedralibus non solum coram Episcopo, sed eius Vicario, sed etiam in Capitulo dictam fidei professionē facere, dicto Concil. Trid. loco citato: alioquin prædicti omnes non faciunt fructus suos, nec illis possessio suffragatur, Concilio Trident. vt supra: etiam si aliquis illam infra tempus à Concilio præfixum non fecerit; quia nihilominus illam emittere tenetur, Nauar. cons. 11. de iur. iur. Sair. decis. 6. de verb. signific. Flamin. Paris. de resignat. lib. 10. quæst. 549 n. 122. qui refert, quod Sacra Congregatio Concilij censuit, quod longissima possessio non prodest ei, qui non emisit professionem fidei, quoad fructus percipiendos, quando in dictam professionem non emisit. Quo verò ad titulum prouisus non excluditur, si non emisit fidei professionē

propter illa verba Concilij, nec illis possessio suffragetur.
 55 Verū si ex incogitantia, vel obliuione, prouisus de beneficio dictam fidei professionem non emiserit, in foro conscientię non peccat mortaliter, nec obligatur ad fructuum restitutionem, Nauar. conf. 12. de iureiurand. & conf. 1. n. 2. de Sū. Trinit. Sanch. in Summ. in præcept. Decalog. lib. 2. cap. 5. nu. 16. quia est dispositio pœnalis, quæ etiam si pœnam ipso iure contineat, non ligat in foro conscientię, iuxta glos. celebrem, in cap. fraternitatis 12. q. 2. & Nauar. dicto conf. 12. de iureiur. admonet hanc incogitantiam, obliuionem, vel ignorantiam coram hominibus esse tacendam: secus in foro exteriori; quia illa ignorantia est iuris clari, quæ non excusat, cap. ignorantia, de regul. iur. lib. 6. & licet non faciens fidei professionem non faciat fructus suos: non tamen amittit distributiones, quotidianas, quas seruiendo Ecclesię lucratur ratione ministerij, & laboris: de quibus potest ad libitum disponere, prout refertur Sacram. Congregationem
 56 censuisse. Sed dubitatur, si obtinentes dignitates, & Canonicatus Ecclesię Cathedralis fidei professionem emiserint in Capitulo, vbi præsens erat Episcopus, vel eius Vicarius generalis, an teneatur eam iterum facere coram Episcopo, vel eius Vicario? Respond. negatiuè: ex quo impletum est præceptum Concilij; patet enim huiusmodi professionem fecisse in Capitulo, & corā Episcopo, vel Vicario: & ita declarauit, & cōsuet Sacra Cōgregatio Concilij, vt refert Paul. Squillant. in tract. de obligat. Clar. part. 1. n. 93.

Decimò est notandum, quod regulariter vnum beneficiū
 57 vni est autoritate ordinaria cōferendū; quia pluralitas beneficiorum semper fuit odiosa, cap. Sanctorum, dist. 70. Rebuff. in prax. part. 1. tit. de dispensat. ad plur. benefic. glos. in cap. dudum, in verb. intitulatam, in fin. de elect. & ibi notat Abb. n. 3. 4. glos. in cap. conuolente, de cler. non resid. & ibi Abb. n. 2. Nauar. in Manual. cap. 25. n. 125. & de hor. canon. cap. 22. n. 52. addit. ad Diaz. in pract. crim. cap. 48. Fusch. de visitat. Eccles. lib. 2. cap. 7. n. 8. & nouissimè Concil. Trident. sess.

Ieff. 24. cap. 17. de reformat. vbi statuit, vt in posterum vnum tantum beneficium ecclesiasticū singulis conferatur; nam ecclesiasticus ordo peruertitur, quando vnus plurium officia occupat clericorum, nec cuiquam duabus Ecclesijs conscribi licet, cap. 1. §. sed hoc x. q. 4. cap. eam, de etat. & qualit. 38 cap. quia non nulli, de cler. non resid. cap. de multa, de præben. Si verò beneficium esset ad eò tenue, vt ad vnus sustentationem sufficere non posset, tunc poterit Ordinarius, de alio beneficio prouidere, Concil. Trid. dicto cap. 17. & d. cap. eam te, sed si quis plura beneficia vltra duo habere pretendit, etiam si tenui sint valoris, & redditus, quòd ad sustentationem honestam non sufficiunt, ad Sede Apostolicã recursum habere debet ob dispensationem pro obtinenda pluralitate beneficiorum: & ita fuit decisum per Sacrã Congregationem Concilij die 11. Iulij 1596. his verbis. Congregatio censuit Episcopum habenti vnum simplex beneficium, quod non sufficit ad eius sustentationem posse eidem aliud conferre citra dispensationem Apostolicam: & habenti beneficium sufficiens si Episcopus aliud confert, habita possessione secundi beneficij sufficientis, vacet primum sufficiens: ita refert Io. Francis. de Leone in Thesaur. for. Ecclesiast. part. 2. cap. 3. num. 11. & 12. quia vltra duo beneficia ad Summum, non potest Episcopus coferri, vt supra.

39 Quòd autem dicatur beneficium sufficiens ad congruam sustentationem iuxta mentem Concilij, à iure nõ est definitum, & sub certa regula comprehendendi non potest; cum illud, quod respectu vnus dicatur magnum, respectu alterius dicitur paruum: & vera, & certa sententia non est secundū Prosper. de August. in addit. ad Quarant. in Summ. Bullarij in verb. Beneficiorum resignationes: quod relinquitur arbitrio iudicis; quia habenda est ratio nobilitatis, dignitatis, personæ, & litteraturæ, & consuetudinis regionis, Præcur. Archiep. Neap. cap. 65. n. 3. vide Nauar. de Orat. miscellan. 62. Menoch. de arbitr. ca. 216. Gonzal. super 8. Regul. Can.

quo supra citato, & per dictam Constitutionem Pij V. & fuit declaratum à Sacra Congregatione, vt refert Gonzal. glos. 6. n. 116. per hæc verba. In beneficijs curatis Sedi Apostolice, & vacantibus per obitum in mensibus referuatis, Ordinarij proponunt edicta concursus: & à Sede Apostolica prouisio fiat approbato ab examinadoribus in Synodo Diocesana deputatis, si fidem habet approbationis ab Ordinario, vt in d. Constitutione Pij. Sed vacante Ecclesia de iure patronatus laicorum Sacra Congregatio Concilij, vt dicit Gonzal. glos. 6. num. 134. censuit, quod examen per consuetum fieri non debeat in vacatione Parochialis, quæ sit de iure patronatus laicorum: sed sufficit, quod præsentatus à patrono examinetur ab examinadoribus Diocesanis, & idoneus iudicetur, nisi fuerint plures præsentati: & tunc in concursu admitti debet ipsi præsentati tantum, vt ex his peracto examine idonei ab examinadoribus denunciati sint, Episcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum iudicauerit, atq; illum, & non alium instituat.

Secundò notandum est, quòd quando quis vellet resignare beneficium in manibus Ordinarij ad fauorem alicuius certæ personæ, non posset cum tali conditione; quia incurreret crimen simoniæ, glos. in cap. ex parte il. 1. in verb. dimittere, de offic. delegat. nam renuntiata, vt valeat, debet fieri purè, liberè, & spontè, Clem. 1. & ibi glos. in verb. liberè, & Card. de renunt. glos. in cap. cum inter R. in glos. magna, de elect. & ibi Abb. Card. in Clem. 1. de rer. permutat. sed est duplex resignatio libera, & conditionalis, libera potest fieri in manibus Ordinarij, neq; simpliciter, sed propter aliquam causam, ex illis, quæ ponuntur in Constitutione Pij V. Romæ calend. Aprilis 1568. quæ incipit. Quanta Ecclesiæ, per quam disponitur, quòd Episcopi, & alij Ordinarij nullas admittant, & recipiant resignationes beneficiorum, nisi illorum, qui aut senio confecti, aut valetudinarij, aut corpore impediti, vel vitiati, aut crimini obnoxij, censurisq; Ecclesiasticis irretiti, aut nequeunt, aut nō debent Ecclesiæ,

clesiæ, vel beneficio inferuire. Qui vnum aliud, vel plura beneficia obtinuit, aut quæ ad aliud cõtingerit, promoueri, ingressuri Religionẽ, vel matrimoniũ contracturi, si statim re ipsa id exequatur. Qui ob inimicitias capitales nequeunt, vel non audent in loco beneficij commorari. De quibus omnibus vide Prosper. de Augustin. in addit. ad Quarant. in summ. Bullar. in verb. Beneficiorum resignationes, & Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 5. quæst. 6. per tot. vbi latissimè, cum aliqua ergo istarũ causarũ potest fieri resignatio beneficiorũ in manibus Ordinariorũ liberè, & nõ ad fauorẽ alicuius: & aduertere debent Ordinarij, quòd si constituti in sacris vellent resignare eorum beneficia, debent habere, & probare, vnde se comodè viuere possent, vt in d. Constitutione

37 Pij V. Cauere etiam debent Ordinarij ne beneficia in manibus eorum resignata ob aliquam prædictarũ causarum, suis consanguineis, vel affinibus, nec ipsorum resignantium consanguineis, vel familiaribus; quia essent suspensi à collatione beneficiorum, officiorum, electione, præsentatione, confirmatione, & institutione, donec à Summo Pontifice absolutionem, & habilitationem obtinuerint, vt plenius in d. Constitutione continetur, Nauar. conf. 9. de renunt. Nisi beneficia essent de iure patronatus laicorum; quia si renuntia-
rentur concurrente aliqua ex prædictis causis possent conferri, consanguineis, & affinibus resignantium, vt declarauit Gregorius XIII. prout ponit Quarant. in d. verb. Beneficiorũ resignationes, in resignatione autem aliorum beneficiorũ, quæ fit coram Episcopo, non solum verbis expressis, sed nec signis, nec nutu demostretur, vt beneficium resignatum suo nepoti, vel alicui alteri conferatur, vt in dicta Constitutione Pij V. Resignatio conditionalis est, quando fit ad fauorem alicuius, & nõ potest fieri, nisi in manibus Sũmi Pontificis: & in supplicatione dicitur talis orator ad fauorem talis, & non alitèr, nec alio modo, & clausula ista, quæ solet apponi in mandato procurationis inducit necessitatem: ita quòd transgressio vitiat, & resignatio est nulla defectu transgressio-
nis

38 fionis mandati, l. diligenter, ff. mandat. Felin. in cap. ex parte, n. 4. de constit. & nota, quòd si resignans beneficium non superuiuat per viginti dies iuxta Regulam decimam octauam Cancellar. de viginti, beneficium ipso iure vacat: & potest à quocumq; obtineri, quauis auctoritate collatum latè tradunt, ibidem Gomez. & Mandos. & post illos latissime, Flammin. Paris. de resignat. benefic. lib. 2. per totū, Gonzal. super Regul. 8. glos. xv. n. 84.

39 Tertiò notandum est, quòd omnes, & quocumq; resignationes etiam ex causa permutationis beneficiorum Ecclesiasticorum, etiam comendarum, nec non litium, & iurium quorumcumq; cessiones si factæ fuerint coram Sūmo Pontifice, debent infra sex menses citra Montes publicari: si verò vltra Montes intra nouem menses à die præstiti super resignatione consensus, iuxta Constitutionem Gregorij XIII. 40 que incipit. Humano vix, Nonis Ianuarij 1583. Publicatio autem resignationis fieri debet in Ecclesia Cathedrali, & in Ecclesia, seu Ecclesijs beneficij, si in plurius illud sit dum frequēs populus ad missarū solemnia cōuenit vbi palā omnibus literæ, siuè Apostolica, siuè Ordinaria auctoritate expeditæ sint, eorumq; transumptum est exhibendum claraq; & intelligibili voce resignatio, seu cessio huiusmodi, ac beneficij qualitas, & inuocatio, nominaq; cognomina resignantis, seu cædentis, & cessionarij in cuius fauorem facta fuerit huiusmodi gratia publicentur: ita vt hæc omnia ad notitiam ibi existentium omnium verisimiliter peruenire possint, scriptumq; de his omnibus exēplum collatum in valuis Ecclesiarum prædictarum affigi, & relinqui debet. Forma autē prædicta est omnino obseruanda, & non per equi-pollentem, vt in dicta Constitutione plenius dicitur: & ista publicatio obligat etiam S. R. E. Cardinales, & si quicquam prædictorum omissum fuerit, elapso dicto termino sex mensium, omnes dispositiones, & gratiæ resignantium, & cessiones beneficiorum, aut iurium huiusmodi irritæ, & omnes, nullæq; sunt, ac nulla gratia super huiusmodi beneficio,

cio, vel iure cessō suffragatur, Flam. Paris. de resignat. lib. 11. per tot. Gozal. glōf. xv. n. 84. & ipsi tales inhabiles, & incapaces sūt ad huiusmodi beneficia sic resignata, & cessa, & quomodolibet obtinenda. Vnde beneficia resignata publicatione non facta, tam ex parte resignantium, quàm resignatariorum ipso iure vacant, & sunt reservata Sede Apostolicæ, vt in dicta Constitutione Gregorij XIII. §. si quicquam, Paris. de resignat. lib. 11. n. 1. Gonzal. glōf. 51. n. 106. nec resignantes continuando possessionem, constitutione de annali, vel triennali possessione, & resignatarij ad beneficia resignata, & cessa quomodocumq; obtinenda inhabiles, & incapaces redduntur: & dicta beneficia spectant ad collationem Sedis Apostolicæ, prout hæc omnia, & alia plenius in dicta Constitutione habentur: & sic dicta forma est seruanda data per dictam Constitutionem in publicatione. faciēda: alias actus corrui, cap. dilecta, de rescript. cap. venerabili, de offic. delegat. cap. fin. de restit. spoliat. Felin. in dicto cap. dilecta, n. 6. quia maior est defectus formæ, quàm materiæ, glōf. in l. vnus, §. acceptilatio, in verb. inutilis, vbi Castrenf. n. 2. C. de pact. l. certa forma, C. de iur. fisc. lib. x. & nota, quòd licet resignatio facta fuerit in manibus Ordinarij, & postea collatio est obtenta à Papa tamquam deuoluta ob negligentiam Ordinarij: nihilominus impetrans nō habet semestre tempus, sed tres menses tantum ad publicandum iuxta formam dictæ Cōstitutionis: ita tenet Seraph. Olinar. decif. 1365. n. 2.

Si verò huiusmodi resignationes, & cessiones in manibus Ordinariorum factæ fuerint, prouisi tenentur intra tres menses à die factæ prouisionis publicationem facere, & possessionem capere: alioquin illis elapsis, nulla est prouisio, ac collatio, & beneficium vacat ipso iure, vt in dicta Constitutione Gregorij.

Quartò norandum est, quòd cauendum erit etiam, nè incidatur in crimine confidentiæ, quod est genus criminis ad prauitatem simoniacam pertinens; nā Pius Quartus in eius Constitutione edita Romæ die decimo septimo calend.

Novem;

Novembris 1564. quæ incipit. Romanum Pontificem }
 & Pius V. in alia, quæ incipit. Intolerabilis anno 1566.
 gravissimis pœnis hoc confidentiæ crimen puniendum sta-
 tuerūt; Episcopis enim Archiepiscopis, Patriarchis, vel Car-
 dinalibus hoc crimen committentibus est imposita pœna
 ingressus Ecclesiæ, quam si ingrediuntur, incidunt in irregu-
 laritatem, iuxta tex. in cap. 15. cui de sent. ex comm. lib. 6. in-
 feriores verò excommunicationis Papalis sententiã incur-
 runt, vt patet ex dictis Constitutionibus Pontificis: & sunt
 inhabiles ad omnia alia beneficia, ipsaq; confidentia ad de-
 testationem huius delicti probari potest solis præsumptio-
 nibus, & testibus singularibus, vt in dicta Constitut. Pij V.

Committitur autem hoc crimen confidentiæ multis mo-
 44 dis, vt si quis resignaret beneficium alicui cum pacto, vt pœ-
 sio sibi soluatur sine consensu Papæ. Item si aliquis irregu-
 laris beneficium resignet alicui cum pacto, quod obreta
 dispensatione super irregularitate, idem beneficium sibi re-
 stituat. Item si quis beneficium vacans impetrauit eo pacto,
 vt ad mandatum, & voluntatem alicuius illud resignare, &
 renuntiare habeat, vt alteri conferatur. Item quando resi-
 gnans esset infirmus, & conuenit cum resignatario, vt si ex
 illa infirmitate conualesceret, beneficium sibi restituere. Itẽ
 quando constaret ex literis missis resignanti, in quibus resi-
 gnatarius fateretur, sibi factam fuisse resignationem ob id,
 quod ipse tamquam fideiussor resignantis soluerat debitum
 eius creditori, vel alio modo constaret, Prosper de Augu-
 stin. in addit. ad Quarant. in verb. simonia, & alijs modis po-
 test committi, vt videre poterit apud Ignat. Lopes in addi-
 tion. ad pract. canon. crimin. Diaz in cap. 91. vide Nauar. in
 Manual. cap. 23. n. 109.

Quintò notandum est, quod licet Episcopi non possint
 45 conferre beneficia, nisi in mensibus suis ordinarijs, vt supra
 dictum: tamen in quolibet mense anni possunt conferre be-
 neficia coram ipsis libere resignata, dummodo resignantur
 ex aliqua causa contenta in dicta Constitutione Pij V. & nõ
 confe-

conferantur consanguineis, vel effinibus resignantis, vel ipsius Episcopi collatoris; quia Regula nona de mensibus non subintrat locum in resignatione, Gonzal. 14. n. 31.

46 Sextò notandum est, quod accessus, regressus, & ingressus cum habeant speciem, seu imaginem hereditariæ successio- nis, hodie sunt prohibiti, & fuerunt sublati per Concilium Trident. sess. 25. cap. 7. de reformat. Accessus est, quando Summus Pontifex vult conferre beneficium puero: sed quia per ætatem idoneus non est, alteri confert cum conditione, vt cum puer ad ætatem peruenerit idoneam, possit propria authoritate ad tale beneficium accedere. Regressus est, quando quis resignat beneficium hac conditione, vt si prius is, cui est renunciatum, moriatur, ad resignantem reuertatur: Ingressus est, quando Summus Pontifex beneficium confert mihi, & ego ante possessionem habitam, resigno alicui hac conditione, vt si prius moriatur resignatarius, beneficiũ ad me ingrediatur: ita declarat Rebuff. in prax. beneficior. in tit. de regressib. Vgolin. de offic. & potestat. Episcop. cap. 50 §. 8. n. 2. part. 2.

47 Septimò notandum est, quod in obtinente beneficium requiritur ætas legitima, quæ quoad curatum est annorum viginti quinque; quos sufficit attingisse, vt possit fieri Sacerdos; cap. cum in cunctis, de elect. & cap. licet eod. lib. 6. Concil. Trident. sess. 24. cap. 12. de reform. Quo verò ad beneficia non curata si sunt Dignitates, Personatus, aut Canonicatus in Ecclesijs Cathedralibus viginti duorum, Concil. Trid. loco citato. Quoad beneficia simplicia requiritur ætas annorũ quatuordecim, quos sufficit attingisse, licet expleti non sint, Garl. decis. 32. & ita declarauit Sacra Cõgregatio Concilij, vt refert Ricc. collectan. 860. in fin. hæc ætates igitur requiruntur ad beneficia obtinenda: alioquin collatio facta non habenti huiusmodi ætatem, nulla est, cap. licet, de elect. lib. 6. vbi glos. Gejin. Anchar. & Doctores communiter, Paris. de resignat. lib. 4. q. 8. Nauar. conf. 1. 2. & 3. de ætat. & qualitat. Vgol. de offic. & potest. Episcop. part. 2. cap. 50. §. 8 n. 1. & 6.

48 Dispensare autem circa ætatem nemo potest, nisi solus Papa; quia est Constitutio Concilij generalis, super qua non possunt Episcopi dispensare, *glos. in cap. dilectus, in verb. ætate, de elect. glos. in cap. penult. in fin. de fil. p̄sbit. Na. uar. de orat. seu de hor. canon. cap. 11. n. 24. Abb. in cap. dilecto, n. 5. de p̄ben. Flamin. Paris. de resignat. lib. 4. q. 1. n. 7. Ric. collectan. decis. 860. In Ecclesijs verò Collegiatis obtinentes Canonatus sufficit, quod habeant ætatem annorū quatuordecim; nam in collegiatis non est necesse, quod Canonatus habeant annexum ordinem Sacrum; quia Conciliū Trident. sess. 24. cap. 12. §. in omnibus verò, de reformat. loquitur de Ecclesijs Cathedralibus tantum, & non de Collegiatis, & ex diuersis non fit illatio, l. Papinianus, ff. de minor. & refertur ita censuisse Sacram Congregationem Concilij, nisi in collegiata esset dignitas principalis; cum regulariter habeat curam animarum in foro interiori, & exteriori; nam tunc requiritur in obtente ætas viginti quinque annorum, *Carf. de benefic. cap. 4. n. 65.**

Appellatione verò beneficij Ecclesiastici largo modo in 49 materia fauorabili comprehenduntur Dignitates, Personatus, Canonatus, Officium, Præbenda, & Portio, *glos. in cap. 1. de regul. iur. lib. 6. & in Clem. auditor, in verb. beneficio, de rescript. strictè verò non comprehenduntur dignitates, vt notatur in cap. cum illis, de p̄ben. lib. 6.*

Octauò notandum est, quòd vt permutatio beneficiorū 50 Ecclesiasticorū valida sit, & legitime, & canonicè fiat, hæc requiruntur. Primò, vt permutantes habeant ius quæsitum in re, *Diu. Anton. part. 3. tit. 15. cap. 2. §. 1. hinc est, quòd si aliquis habuerit supplicationem signatam, & non dum expedit Bullas, vel non dum habita collatione, vel inuestitura beneficijs, non poterit permutare, Doctores in cap. 1. de rer. permutation. Secundò, vt permutatio beneficiorum non fiat autoritate propria, sed autoritate Ordinarij, cap. quæsitum, de rer. permut. Tertiò, vt non admisceatur aliquod temporale cum spirituali, cap. ad quæstiones, de rer. permut.*

51 Quarto, vt detur supplicatio Papæ, vel Episcopo cum causis iustis expressis; quia permutatio beneficiorum est facienda coram Episcopo, quando beneficia permutanda, vel vnum eorum nō est reseruatū Papæ, quod si sunt reseruata, debet fieri permutatio per Papam, Diu. Anton. part. 3. tit. 15. cap. 3. q. 1. ratio est, quia in permutatione interuenit vacatio, & consuetudo est: & seruatur, quod permutare volentes primo renuntient, & postea fit collatio, Io. Andr. in cap. si propter, de rescript. lib. 6. & probatur in Clem. 1. de rer. permut. Sed in permutatione beneficiorum, quæ sunt de iure patronatus laicorum, vocandi sunt patroni; quia sine eorum consensu, non potest fieri permutatio, secundum communem Doctorum opinionem, de qua testatur Quarant. & ibi additio in Summ. Bullar. in verb. beneficiorum permutatio.

Nondō notandum est, quod prouisi de quibuscumq; beneficijs curam animarum habentibus teneantur ad minus intra duos mēses in manibus Episcopi, vel eo impedito coram eius generali Vicario, aut Officiali fidei professionem publicā emittere iuxta formam traditam à Pio Quarto in Constitutione, quæ incipit. Iniunctum nobis, Romæ idibus Nouembris 1564. Concil. Trident. sess. 24. cap. 12 §. prouisi, de reform. Prouisi verò de dignitatibus, & Canonicatibus in Ecclesijs Cathedralibus non solum coram Episcopo, seu eius Vicario, sed etiam in Capitulo dictam fidei professionē facere, dicto Concil. Trid. loco citato: alioquin prædicti omnes non faciunt fructus suos, nec illis possessio suffragatur, Concilio Trident. vt supra: etiam si aliquis illam infra tempus à Concilio præfixum non fecerit; quia nihilominus illam emittere tenetur, Nauar. cons. 11. de iurciur. Sair. decis. 6. de verb. signific. Flamin. Paris. de resignat. lib. 10. quæst. 9 n. 122. qui refert, quod Sacra Congregatio Concilij censuit, quod longissima possessio non prodest ei, qui non emisit professionem fidei, quoad fructus percipiendos, quando dictam professionem non emisit. Quo verò ad titulum prouisus non excluditur, si non emisit, fidei professionē

propter illa verba Concilij, nec illis possessio suffragetur.
 55 Verū si ex incogitantia, vel obliuione, prouisus de beneficio dictam fidei professionem non emisit, in foro conscientię non peccat mortaliter, nec obligatur ad fructuum restitutionem, Nauar. conf. 12. de iureiurand. & conf. 1. n. 2. de Sū. Trinit. Sanch. in Summ. in præcept. Decalog. lib. 2. cap. 5. nu. 16. quia est dispositio pœnalis, quæ etiam si pœnam ipso iure contineat, non ligat in foro conscientię, iuxta glos. celebrem, in cap. fraternitatis 12. q. 2. & Nauar. dicto conf. 12. de iureiur. admonet hanc incogitantiam, obliuionem, vel ignorantiam coram hominibus esse tacendam: secus in foro exteriori; quia illa ignorantia est iuris clari, quæ non excusat, cap. ignorantia, de regul. iur. lib. 6. & licet non faciens fidei professionem non faciat fructus suos: non tamen amittit distributiones, quotidianas, quas seruiendo Ecclesiæ lucratur ratione ministerij, & laboris: de quibus potest ad libitum disponere, prout refertur Sacram. Congregationem
 56 censuisse. Sed dubitatur, si obtinentes dignitates, & Canonicatus Ecclesiæ Cathedralis fidei professionem emiserint in Capitulo, ubi præsens erat Episcopus, vel eius Vicarius generalis, an teneatur eam iterum facere coram Episcopo, vel eius Vicario? Respond. negatiuè: ex quo impletum est præceptum Concilij; patet enim huiusmodi professionem fecisse in Capitulo, & coram Episcopo, vel Vicario: & ita declarauit, & cœsuit Sacra Cōgregatio Concilij, vt refert Paul. Squillant. in tract. de obligat. Clar. part. 1. n. 93.

Decimò est notandum, quod regulariter vnum beneficiū
 57 vni est autoritate ordinaria cōferendū; quia pluralitas beneficiorum semper fuit odiosa, cap. Sanctorum, dist. 70. Rebuff. in prax. part. 1. tit. de dispensat. ad plur. benefic. glos. in cap. dudum, in verb. intitulatam, in fin. de elect. & ibi notat Abb. n. 34. glos. in cap. conquerente, de cler. non resid. & ibi Abb. n. 2. Nauar. in Manual. cap. 25. n. 125. & de hor. canon. cap. 22. n. 52. addit. ad Diaz. in pract. crim. cap. 48. Fusch. de visitat. Eccles. lib. 2. cap. 7. n. 8. & nouissimè Concil. Trident. sess.

Ieff. 24. cap. 17. de reformat. vbi statuit, vt in posterum vnum tantum beneficium ecclesiasticū singulis conferatur; nam ecclesiasticus ordo peruertitur, quando vnus plurium officia occupat clericorum, nec cuiquam duabus Ecclesijs conscribi licet, cap. 1. §. sed hoc x. q. 4. cap. eam, de etat. & qualit. 38 cap. quia non nulli, de cler. non resid. cap. de multa, de præben. Si verò beneficium esset ad eò tenue, vt ad vnus sustentationem sufficere non posset, tunc poterit Ordinarius, de alio beneficio prouidere, Concil. Trid. dicto cap. 17. & d. cap. eam te, sed si quis plura beneficia vltra duo habere pretendit, etiam si tenui sint valoris, & redditus, quòd ad sustentationem honestam non sufficiunt, ad Sede Apostolicã recursum habere debet ob dispensationem pro obtinenda pluralitate beneficiorum: & ita fuit decisum per Sacrã Congregationem Concilij die 11. Iulij 1596. his verbis. Congregatio censuit Episcopum habenti vnum simplex beneficium, quod non sufficit ad eius sustentationem posse eidem aliud conferre citra dispensationem Apostolicam: & habenti beneficium sufficiens si Episcopus aliud confert, habita possessione secundi beneficij sufficientis, valeat primum sufficiens: ita refert Io. Francisc. de Leone in Thesaur. for. Ecclesiast. part. 2. cap. 3. num. 11. & 12. quia vltra duo beneficia ad Summum, non potest Episcopus coferri, vt supra.

39 Quòd autem dicatur beneficium sufficiens ad congruam sustentationem iuxta mentem Concilij, à iure nõ est definitum, & sub certa regula comprehendendi non potest; cum illud, quod respectu vnus dicatur magnum, respectu alterius dicitur paruum: & vera, & certa sententia non est secundū Prosper. de August. in addit. ad Quarant. in Summ. Bullarij in verb. Beneficiorum resignationes: quod relinquitur arbitrio iudicis; quia habenda est ratio nobilitatis, dignitatis, personæ, & litteraturæ, & consuetudinis regionis, Præcur. Archiep. Neap. cap. 65. n. 3. vide Nauar. de Orat. miscellan. 62. Menoch. de arbitr. cas. 216. Gonzal. super 8. Regul.

Cancellar. glof. xv. n. 39. Flamin. Paris. de resignat. lib. 5. q. 6. n. 13. sed mihi videtur, quòd verius potest dici beneficium sufficiens ad sustentationem vitæ, esse ducatorum centum Cõcil. Trident. sess. 24. cap. 13. de reform. vbi statuitur, quòd non possit imponi pensio super Ecclesia Parochiali, nisi remaneant ducati centum pro Rectore.

Vndecimò notandum est, quòd omnes fructus, redditus
60 proventus, obuentiones, & emolumèta omnium, quorumcumq; beneficiorum cum cura, & sine, à die vacationis sunt reseruati Cameræ Apostolicæ: & sic etiam fructus, & redditus Dignitatum, & Canonicatum, vsq; ad diem adeptæ possessionis, & in Regno à Cõmissarijs deputatis per Nuntium Apostolicum exiguntur, qui scribit literas ipsi Cõmissarijs, vt permittat capi possessionē beneficiorum, prouisis, de ipsis beneficijs retentis fructibus à die vacationis vsq; ad dictæ capræ possessionis per Constitutionem Pij V. quæ incipit. Cupientes malitijs die 8. Ianuarij 1568. Anno Secundo: non tamen fructus beneficiorum resignatorum, quæ non spectant ad dictam Cameram Apostolicam, vt habetur, & disponitur in dicta Constitutione, Nec etiam spectât ad dictâ Camerâ, fructus, & redditus Archiepiscopatum, Episcopatum, & beneficiorum spectantium ad Regiam nominationem; quia dicti fructus decurrentes tempore vacationis reseruantur Successori, in quo videtur seruari ius cõmuni, cap. quia saepe, de elect. lib. 6. & cap. præsentis, de offic. Ordin. lib. 6. & etiã limitatur in distributionibus quotidianis, quæ non computântur inter fructus beneficiorum, & præbendarum; Felin. in cap. ad aures, n. 14. de rescript. Oldrad. conf. 118. quia distributiones quotidianæ efficiuntur bona propria clericorum, & vri quæ sita ratione laboris, & legitimi seruitij Ecclesiæ, de illis possunt disponere ad eorum libitum, Gemin. in cap. præsentis, de offic. ordin. lib. 6. Couar. in cap. cum in officijs, de testam. Dec. conf. 280. immo qui habent solam distributiones quotidianas non teneatur de illis contribuere Seminario, Gonzal. super Regul.

gul. 8. Cancellar. §. 7. prohemial. nu. 170. cum sequentibus: & ideò non faciūt spoliū, & consequenter non spectāt ad Cameram Apostolicā, Redoan. in tract. de spol. Ecclesiast. quæst. 1. n. 27. vers. vltorius canones: & ideò spectant legitime ad hæredes. Et nota, quod illi fructus beneficiorum intelliguntur spectare ad Cameram Apostolicam, quorum beneficia sunt reseruata eidem Cameræ, & Sedi Apostolicæ per dictam Constitutionem Pij V. incip. Cupientes malitijs: in qua applicat Cameræ Apostolicæ omnes fructus beneficiorum Sedi Apostolicæ in Regno Neapolis reseruatorum à die vacationis, vsq; ad diem, quo prouisi à Pontifice possessionem ceperint: sed fructus beneficiorum non reseruatorum Sedi Apostolicæ in exacti tempore vacationis non spectant ad Cameram Apostolicam, sed ad successorē in beneficio, Nauar. in comment. de spol. §. 7. n. 3. quia omnes fructus relictī, qui ante obitum beneficiati non erant exacti: etiam si tempus solutionis adtulerat, & per beneficium non steterit, quo minus illos exigerit: etiam si fecerit omnem diligentiam iudicialiter, debentur successori in beneficio per Constitutionem Iulij Tertij, sub dat. Romæ die 26. Iunij 1550. quæ incipit. Cum sicut nuper anno primo; ratio est, quia fructus beneficiorum vacantium in mensibus spectantibus ad Episcopos de iure, vel vigore alternatiuæ ipsis concessæ, non faciunt spoliū, nam cum Constitutio spoliorum sit limitata pro beneficijs reseruatis Sedi Apostolicæ, vt habetur in Constitutione Pij Quarti, quæ incipit. Cupientes, die 7. Decembris 1560. anno primo: & dicta Pij V. non potest extendi ad beneficia non reseruata; quia limitata causa limitatum producit effectum, l. cancellauerat, ff. de his, quæ in testam. delen. spoliū enim est odiosum, & in odiosis non fit extensio, cap. odia, de regul. iur. lib. 6. Quarant. in Summ. Bullar. spolia clericorum: vbi dicit, quod fructus beneficiorum non reseruatorum Sedi Apostolicæ debentur successoribus: sed fructus beneficiorum in Regno Neapol. Sedi Apostolicæ reseruatorum à die vacationis,

vsq; ad diem, qua prouisi à Romano Pontifice possessionē capiunt de manu Nuntij Apostolici.

Duodecimò notandum est, quòd Episcopi possunt, & debent augere præbendas tenues, & pauperes Canonicorum, & dignitatum Ecclesiæ Cathedralis pro eorum cōmoda, & decenti sustentatione applicandò aliquos beneficiorum fructus, & redditus; cap. exposuisti, de præbend. dummodò euidens necessitas. vel utilitas Ecclesiæ id exigat, vt in dicto cap. exposuisti, propter necessitatem euidentem, vt putas; quia propter præbendarum tenuitatem nō reperiuntur, quæ velint acceptare Canonici; propter utilitatem; quia licet reperiuntur, non tamen sunt idonei Ecclesiæ Cathedrali, Abb. in d. cap. exposuisti, & per Concil. Trident. sess. 24. cap. 15. de reformat. est dispositum, quod vbi adeò tenues sunt præbendæ, vt sustinendo decenti Canonicorum gradu pro loci, & personarum qualitatē non sufficiāt, liceat Episcopis cum consensu Capituli, vel aliquot simplicia beneficia ijs vnire, aut fructus, & prouentus beneficiorum de iure patronatus laicorum cum consensu patronorum applicare: sed ista vnio beneficiorum non potest fieri Capitulo, seu mensē Capitulari; quia Concilium loquitur de Canonicis, & sic de personis, & nō de Capitulo; nam aliud est Capitulum, aliud singuli de Capitulo, cap. Episcopus, §. qui manumittitur, 12. q. 2. Felin. in cap. eum accessissent, n. 22. de constit. Gonzal. super Regul. 8. Cancell. glos. 17. n. 24. & 25. vbi dicit Concilium non concedere facultatem vniendi mensē Capitulari, sed tenuibus præbendis singulorum Capitularium: quod etiā tenet Ricc. in collectan. part. 4. collectan. 1067. in fin. & ideò vnio facta ab Episcopo Cauēsi mensæ capitulari de quibusdam beneficijs simplicibus vigore Concilij Trident. in dicto cap. 15. sess. 24. per Sacram Congregationem Concilij fuit declarata nulla de mense Septembris 1601. vt refert Gonzal. loco citato, & Ricc. similiter loco citato.

Decimò tertio notandum est, quod si beneficiati possederunt beneficia per decem annos, non tenentur Episcopo vifi-

visitanti Bullas ostendere; quia possidens pacificè beneficiū per decennium non tenetur ostendere titulum, Innoc. & Abb. in cap. illud, de præscript. Bal. in l. siue, de probat. Gomes. de trienniali possess. quaest. 26. vbi concludit, quod qui possidet per decem annos, habet titulum collocatum: & nō debet molestari, Nauar. cons. 4. de offic. Ordinar. quia præsumptio est pro titulo, ex quo fuit toleratus per prædecessores, & est impurandum Episcopo, qui diū tolerauit, Arg. cap. 1. & glos. de frigid. & malefic. Nec obstat Concilium Tridē. sess. 7. cap. 5. de reformat. vbi disponitur, quòd Ordinarij locorum quoscumq; plura beneficia curata, aut aliàs incompatibilia obtinentes dispensationes suas exhibere districte compellant; quia intelligitur de beneficijs incompatibilibus, Nauar. lococitato, Alois. Ricc. in collectan. decis. 607. part. 3.

Decimò quartò notandum est, quod collatio beneficiorum, dignitatum, seu Canonicatum facta à Papa non est gratia, sed mandatum de prouidendo; quia facultas concessa à Papa cuiuspiam cōferendi aliquod beneficium alicui personæ nō est gratia facta illi, sed est mādatum de prouidēdo; & de gratia faciēda ei, cui est cōferendum beneficiū: & ideò si Papa re integra moriatur, expirat, vt expressè disponit lex singularis, in cap. si cui, de præben. lib. 6. Nauar. in Manual. cap. 27. n. 213. Staffil. de effect. claus. in rubr. quibus mod. expir. liter. ad benefic. fol. mili 209. vbi dicit, quod si Papa mādatur prouideri alicui, de beneficio, mādatur expirat si Papa, re integra moriatur per tex. in d. cap. si cui, per. quē Aegid. in decis. Rot. 547 dicit, quòd mādatur factum per Legatum, de prouidendo, de certo beneficio certæ personæ tunc vacante expirat ipso iure legato moriente ante mandati executionem; quia ante prouisionem dicitur res integra: ideò mortuo mandante expirat mādatur, S. recte Iustit. mandat, & ista conclusio, vt asserit Staffil. lococitato, est notanda; quia licet ille. tex. in d. cap. si cui videatur loqui, quando mādatur prouideri, de incerto beneficio vacaturo, quo casu, nō est tantū dubium, sed in casu nostro, & dicta

Decif. Aegid. est, quando mandatur prouideri de certo beneficio vacante; quia videtur ius quæsitum saltem ad rem illi, pro quo scribitur: & tamen ante prouisionem dicitur res integra, & expirat mandatum. Hinc est, quod Summi Pontifices in crastinum eorum assumptionis solent in Regulis Cancellariæ, vt patet in Regula 12. Gregorij XV. literas tam gratiæ, quàm iustitiæ reconualidare per hæc verba. Item prædictus D. N. omnes, & singulas ab ipso Paulo V. Pontifice prædecessore suo infra annum ante diem obitus illius, concessas gratiæ; vel iustitiæ literas temporibus debitis earum exequutoribus, & iudicibus non præsentatas, omninò reconualidauit, & in statum pristinum, in quo antea fuerat, & pro quibus fuerant obtentæ, quoad hoc plenariè restituit, & decreuit per exequutores, seu iudices prædictos, vel ab eis subdelegandos ad expeditionem negotiorum in eis contentorum procedi posse, & debere iuxta illarum formam, hæc in dicta Regula: sed nota, quod tunc literæ Apostolicæ, & Bullæ expirant, quando in eis continetur mandatum de prouidendo alicui, de beneficio vacante, vt supra commissum alicui Episcopo, vel alijs cum clausula quatenus præuio examine idoneus reperitur, & antequam ad expeditionem sit processum Papa moriatur, & est quando Bullæ sunt expeditæ, vt dici solet in forma Dignum, & ceter. quia exequutio Bullarum fieri debet ab illo, cui committitur, Dec. in rub. de Constit. n. 41. in prima lectura, & in cap. relatum, n. 2. eod. tit. secus est, quando Bullæ sunt expeditæ in forma gratiosa, & ceter. quia tunc est gratia iam facta à Papa, quæ non expirat per eius obitum, cap. si super gratia, de offic. delegat. lib. 6.

Decimò quintò notandum est, non licere Episcopo pro expeditione Bullarum collationis beneficiorum, quæ ipse confert aliquid accipere: alias simoniam committit, & ad restitutionem tenetur, Concil. Trident. sess. 24. cap. 14. de reformat. & tanto minus non licet Episcopo aliquid accipere pro approbatione, vel immissionem in possessionem beneficijs

ficijs à prouiso ab ipso Episcopo, vel à Sede Apostolica, Nauar. conf. 1. n. 3. de simon. quia non solum committitur simonia accipiendo aliquid pro traditione rei spiritualis: sed etiam accipiendo aliquid pro eo, quod est annexum rei spirituali, cap. 1. de simon. Nauar. in Manual. cap. 23. n. 100. & in Miscell. 41. de orat. & clarum est expeditionem literarum ad traditionem possessionis rei spiritualis esse, quid annexum rei spirituali. Nec etiam licet Notario, seu Cancellario, vel Secretario Episcopi conferentis beneficium quicquam accipere pro subscriptione, registratura, appensione, vel impressione sigilli, cap. ex multis l. q. 3. & cap. Iacobus, de simon. quia iura probant non licere quicquam accipere pro collatione beneficij, etiam ad pios vsus conuertendum, vt in d. Concil. Trid. cap. 14. Nauar. conf. 2. de simon. Addit. ad Quarant. in Summ. Bullar. in verb. Simonia: vbi refert Sacram Congregationem Concilij declarasse Cancellarios non posse pro expeditione literarum collationis, vel institutionis quorumcumq; beneficiorum, vel pro deputatione Vicariorum in illis accipere suam mercedem, nisi suo labori convenientem: qui tamen scriptura, sigillo, & ceris computatis, vnum aureum non excedat, dummodò ipsis Notarijs, siuè Cancellarijs salarium vllum pro officio exercendo constitutum non sit, & ex pecunia, quam acceperint, nihil profus emolumentum collatores aliquo modo directe, vel indirectè accipiant.

Demum est notandum, quòd licet Nauar. conf. xv. de cleric. non resid. videatur tenere Ordinarium ex iusta causa posse cōcedere licentiam Parocho, vt possit esse Vicarius generalis alicuius Episcopi: tamen Addit. in eodem conf. in fine dicit Sacram Congregationem censuisse non posse dare huiusmodi licentiam, & refert, quod vidit illam peti à Sede Apostolica.

DE BENEFICIO IURISPATRONATUS.
Cap. XXXVIII.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

- 1 **E**cclesia qualibet præsumitur libera regulariter.
- 2 **E**conomus quando est deputandus in Ecclesia patronata.
- 3 In patronatus quibus modis acquiritur.
- 4 In patronatus quomodo acquiratur per foundationem.
- 5 In patronatus quomodo acquiratur per donationem.
- 6 Dos debet esse sufficiens, ut possit acquiri in patronatus.
- 7 In patronatus quomodo est probandum.
- 8 Documentum authenticum quid dicatur.
- 9 Presentationes quot esse debeant ad probandum in patronatum.
- 10 In patronatus an probatur per famam.
- 11 In patronatus spectans ad Vniuersitates, & personas potentes quomodo probatur.
- 12 Tempus ad præsentandum concessum à iure ad præsentandum.
- 13 Presentatus debet esse præsens personaliter coram Episcopo in-
frequentante.
- 14 Presentatus si est de aliena Diocesi, debet habere literas commenda-
ticias à suo Ordinario.
- 15 Presentatus in iure patronatus est examinandus.
- 16 Presentatus in iure patronatus in qua aetate debet esse constitutus.
- 17 Beneficia de iure patronatus quando efficiuntur Sedi Apostolicæ.
- 18 Tempus non currit illi qui litigat.
- 19 Beneficia de iure patronatus resignata in manibus Episcopi an
possint conferre consanguineis resignantium.
- 20 Fœmina, que stantibus masculis non succedunt in hereditatem
paterna, an habeant ius præsentandi.
- 21 Patrono pauperi an debeantur alimenta ex fructibus iurispa-
tronatus.
- 22 Clausula dummodo alteri tempore data presentium non sit que-
situm, quæ alteri quid operatur.
- 23 Patroni præsentantes an possint variare, & recedere à primâ
presentatione.
- 24 Ordinarius factâ presentatione debet citare per edictum publicis
interesse præcedentes.
- 25 Patroni an teneantur seruare conditiones postas in fundatione
iuris-

iurispatronatus.

26 *Appellatio à sententia institutionis, an retardet executionem.*

27 *Episcopus an possit reducere onus missarum in fundatione iurispatronatus appositum.*

28 *Patronus si Ecclesie patronate occupat bona qua pœna efficiatur.*

CVM qualibet Ecclesia præsumatur de iure libera, nisi
 1 proberetur cōtrarium. cap. regenda, & cap. quæcumq; 10.
 q. 1. Episcopi habent intentionem fundatam, quod quælibet
 beneficia sint libera, nisi probentur esse de iure patronatus;
 hinc est quòd si pendeat lis inter promotore Camera Episcop.
 2 lris præcedentis beneficium vacans esse liberum, & col-
 lationem pertinere ad Episcopum, & patronos prætenden-
 tes esse de iure patronatus, Episcopus non potest provide-
 re inuitis patronis: sed debet ponere Aconomum in Ec-
 clesia vacante, qui seruire debeat in diuinis, vsq; ad finem
 litis, ne Ecclesia detrimentum patiat, Innoc. in cap. 1. de
 iure patron. Sed si vertatur lis inter patronos discordes in
 præsentatione, seu inter litigantes, quorùm vnus prætendit
 alterum non esse patronum, aut iuri suo renuntiasse, vel ab
 eo cecidisse: & tunc Episcopus poterit providere de Recto-
 re Ecclesie saluo iure præsentandi illi, qui vicerit, cap. quo-
 niam. cap. eam te, & ibi glol. & Abb. n. 1. glol. in cap. cū vos,
 in verb. Aconomus, de offic. Ordin. Innoc. in d. cap. 1. glol.
 in cap. si plures 16 q. 7.

Iurispatronatus autem acquiritur fundatione, constructio-
 3 ne, & dotatione, ex fundatione, quando quis dedit fundum
 ad edificandum Ecclesiam, cap. nobis, & cap. Abbatem il 2.
 18. q. 2. ex instructione, quando quis constituit Ecclesiam,
 4 cap. monasterium 16. q. 7. quod intelligitur, si facit de con-
 sensu Episcopi; cum alio modo Ecclesia fieri non debeat,
 cap. nemo, de consecrat. dist. 1. & d. cap. nobis 16. q. 7. V. Abb.
 in rubr. de iurepatr. & in cap. cū Ecclesia Vulterana, de elect.
 dicitur etiam fundare, quia Ecclesiam construxit, vel in esse
 deducit, cap. nos quidem, in verb. fundare iuncta expositio-
 ne, Io. And. ibi de testam. & sic idem est fundare, quòd con-
 struerit,

struerit, Lambert. de iure patron. lib. 1. art. 11. q. 3. part. 1. Per
 5 dotationem acquiritur ius patronatus: quamuis quis dotans
 Ecclesiam non construxerit, & non fundauerit iuxta com-
 munem Doctorum sententiam; nam ex sola dotatione ac-
 quiritur ius patronatus in Ecclesia, Cappella, vel Altari de
 Ordinarij licentia, & authoritate: & hoc potest euenire, vt
 quando Ecclesia, vel Cappella reperitur constructa, sine ta-
 men dote: & licet sint patroni ex fundatione, & constructio-
 ne, non tamen illam dotarunt, neq; erant dotaturi: non est
 dubium, quod dotans efficitur patronus ratione dotis, vna
 simul cum alijs, qui erant patroni ratione fundationis, & cō-
 structionis; vel si reperiatur Ecclesia aliqua, vel Cappella in-
 dotata intus aliquam Ecclesiam, in qua nemo habet ius pa-
 tronatus; cum illius pronisio spectat ad Episcopum, dotans
 solus efficitur patronus, Innoc. in rubr. de iure patr. Lamber-
 tin. de iure patr. lib. 1. art. 15. q. 5. part. 1. principali: sed nota,
 6 quod dos danda Ecclesie, vel Cappelle pro acquirendo iu-
 repatronatus debet esse sufficiens, d. cap. nemo Ecclesiam, de
 consecrat. dist. 1. per quam tex. glos. in cap. quicumq; il 2. 16.
 q. 7. dicit dantes dotem modicam nō effici patronos, quam
 Abb. in rubr. de iure patron. dicit esse singularem: & notan-
 dum, idem dicit in cap. 3. de Eccles. ædifican. & quanta
 debeat esse dos, vt possit dici sufficiens relinquitur arbitrio
 Episcopi; hinc est, quod Sacra Congregatio Concilij Trid.
 censuit his verbis. Dotans insufficienter, quod arbitrabitur
 Ordinarius, non acquirit ius patronatus: sed dicitur benefa-
 ctor. Veruntamen si Episcopus consentit tali constructioni
 dotis incongrue, & approbavit, acquirit ius patronatus: sed
 potest agi ad supplementum dotis, Lambert. lib. 1. art. 12. q.
 5. 1. part. principal. igitur per hæc tria acquiritur ius patrona-
 tus, de quibus supra. Vnde versus. Patronum faciunt dos,
 ædificatio fundus, glos. communiter recepta in cap. pie mē-
 tis 16. q. 7. Nauar. cons. 7. de iure patr. Concil. Trident. sess. 25.
 cap. 9 de reformat.

Sed quæro, quomodo probari possit, & debeat ius patro-
 7 natus

7 natus: Respon. quod ius patronatus aut spectat ad personas priuatas, aut ad Vniuersitates, & personas potentes. Quoad probationem ius patronatus spectantis ad personas priuatas, Cōcil. Trident. sess. 25. cap. 9. disponit, vt titulus ius patronatus sit ex fundatione, vel dotatione, qui ex authentico dotamento, & alijs iure requisitis ostendatur, siue ex multiplicatis præsentationibus per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memoriam excedat, alia sive secundum

8 iuris dispositionem. In primis ergo probatur per documentum, seu scripturam authenticam, & documentum: sed scriptura authentica proprie dicitur, quæ conficitur à Notario publico, vel Actuario cum duorum testium subscriptione, glos. in cap. 1. in verb. authenticum, de fid. instrum. est. etiam documentum Bulla Episcopi cum sigillo, Arg. tex. in cap. post cessionem iuncta, glos. de probat. item probatur ius patronatus per multiplicatas præsentationes per antiquissimum temporis cursum, licet nulla fiat mentio in eis de fundatione, vel dotatione; sufficit enim, quod in præsentationibus dicatur esse de iure patronatus: & ita censuit Sacra Congregatio Concilij his verbis. Ius patronatus ex solis continuis præsentationibus ultra hominum memoriam probatur: licet nulla fuerit facta mentio de fundatione, vel dotatione, & secundum Praxim Cur. Archiep. Neapol. cap. 63. n. 1. sufficiunt tres præsentationes per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memoriam excedat: ad quod probandum sufficit, quod testes deponant de quinquaginta annis de visu, & dicant esse communem opinionem, & de contrario non extare memoriam, & quod numquam fuit obseruatum contrarium, glos. in cap. 1. in verb. memoria, de præscript. lib. 6. & non solum ius patronatus probatur ex immemorabili, quæ probat legitimum titulum ex fundatione, vel dotatione, Abb. in cap. quærelam, n. 9. de elect. Felin. in cap. n. 6. de præscript. & quod sufficiant tres præsentationes tenet, Caualcan. decis. 17. part. 1. nec omnes necessarias esse de tempore immemorabili decidit, Ricc. decis. 29. vide Menochr. conf.

conf. 336. & lib. 3. de præsumpt. quæst. 90. n. 3. Mascard. con-
 10 cluf. 103. n. 9. Gonzal. super Regul. 8. Cancellar. glos. 18. n.
 44. sed etiam per famam probatur concurrente longissima
 possessione præsentandi secundum iuris dispositionem; cum
 Concilium non excludat alios modos probandi iuspatro-
 natus in illis verbis. Aliasuè secundum iuris dispositionem,
 & sic etiam instrumentum, vel Bulla faciens mentionem de
 alijs præsentationibus, & institutionibus antiquis iuspatro-
 natus, probat. Bal. conf. 310. n. 6. Abb. in cap. post cessionem,
 n. 2. de probat. Lambert. 2. part. q. 7. art. 7. lib. 2. Cavalcan.
 decis. 17. n. 4. Sed an patronus, qui est in quasi possessione
 præsentandi post Concilium, si de nouo vacet beneficium,
 & iterum præsentet; teneatur ad instantiam fisci de nouo
 docere de titulo, vel prius debet fieri institutio, & manute-
 neri in possessione? Resp. Patronum esse manutenendum
 in quasi possessione, saluis iuribus fisco in petitorio, Alois.
 Ric. in decis. 63. Cur. Archiep. Neapol.

Quò verò ad iuspatronatus spectans ad Vniuersitates,
 11 Communitates, & alias personas potentes; quia plerumq;
 ex usurpatione quæsitum præsumitur, plenior, & exactior
 probatio requiritur; nam vltra prædicta, quæ requiruntur ad
 probandum iuspatronatus personarum priuatarum; neces-
 se est, quod præsentationes sint continuatæ, quæ probandæ
 sunt per scripturas authenticas, quibus deficientibus non
 sufficit probatio per testes, Gonzal. in d. Regul. 8. Cancell.
 glos. 18. n. 79. & Sacra Congregatio Concilij censuit his ver-
 bis. Sacra Congregatio Concilij censuit requiri pro forma,
 vt probatio fiat per scripturas authenticas, & regulam esse
 constituendam, quod testes non sufficiunt: & ita fuit resolu-
 tum in Rota Romana die 2. Maij 1588. vt testatur Ricc. in
 prax. decis. 148. n. 34. vbi dicit, quod etiam necesse est pro-
 bari dictas præsentationes continuatas habuisse effectum:
 & tunc dicitur habuisse effectum, quando Ordinarius vigo-
 re illarum præsentationum instituit præsentatū à patrono,
 & præsentatus, & institutus cepit possessionem. Verum si

Vniuer-

Vniuersitas se fundat in notatione, vel fundatione potest
 uti testibus; quia Conciliū statuit, quod ius patronatus pro-
 betur per documenta, quorum appellatione veniunt non
 solum instrumenta: sed etiam testes, & aliæ probationes à
 iure approbatæ, glos. in cap. 1. in verb. documentis, de ex-
 cept. lib. 6. cap. peruenit, de testib. cogen. & ita fuit dictum
 in Rota in vna Lucana plebis, die 22. Iunij 1590. coram Do-
 mino Orano: igitur quando Vniuersitas se fundat in præse-
 ntationibus requiritur probatio per scripturas authenticas
 iuxta d. cap. 9. sess. 25. sed quando constat de iure patronatus
 per legitima documenta, non est opus probare continuatas
 præsentationes per quinquaginta annos; quia Conciliū hoc
 requirit, si ius patronatus solum probatur per præsentatio-
 nes temporis immemorabilis propter præsumptionem vsur-
 pationis: quæ cessat, quando adsunt legitima documenta,
 Prax. Cur. Archiep. Neap. in cap. 100. n. 16.

Et notandum est, quod vacante Ecclesia patronata, patro-
 12 ni laici habent quatuor menses ad præsentandum, & Eccle-
 siastici sex, cap. vnic. §. verum, de iure patr. lib. 6. & tempus ad
 præsentandum currit à die scientiæ vacationis, & non ab ip-
 sa die vacationis beneficij, Abb. in cap. fin. de iure patr. n. 6.
 Rocch. de Curt. de iure patr. in verb. honorificum, n. 57. licet
 Lambertin. teneat contrarium 2. part. 2. lib. art. 8. 1. q. nam
 Rota Romana obseruat contrarium, idest à die scientiæ,
 Prax. Archiep. Cur. Neap. cap. 100 nu. 7. Et patronus debet
 13 præsentare clericum præsentialitèr, & personalitèr coram
 Ordinario: nec sufficit præsentare scripturam, seu compari-
 tionem præsentationis; quia tunc dicitur nominatio, & non
 præsentatio facta de clerico absente: & sic pro forma præ-
 sentationis persona præsentati debet esse actualitèr præses,
 Innoc. in cap. ea noscitur, de his, quæ fiunt à Prælat. nã præ-
 sentatio est exhibitio personæ clerici præsentis sensibus
 corporalibus illius, cui fit præsentatio, Abb. in dicto cap. ea
 noscitur: & in cap. cum parati, de appellat. glos. in Clem. du-
 dum in verb. præsentari, de sepult. & in cap. cum omnes, de

constit. & est communis opinio, prout testatur Lambert. de iurepatr. lib. 2. part. 1. quæst. 7. sed fallit, quando ille, qui est præsentatus esset notus habenti illum instituere, vt examinatione non indigeat, Abb. in cap. pastoralis, de iurepatr. Lambertin. lib. 2. part. 1. art. 2. Rot. Roman. coram Lancilotto 1583. & coram Pamphilio, die 14. Decembris 1587. quia personalis comparitio non requiritur ad alium finem, nisi vt Superior, qui illum habet instituere, possit examinare ad finem approbandi, vel reprobandi, Arg. cap. venerabilis, de elect. cap. cupientes, eod. lib. 6. Sed si præsentatus est notus saltem ipsi Ordinario, qui illū instituere debet, non requiritur alia examinatio ad finem institutionis faciendæ, cap. nullus il 2. dist. 24. & ibi glos. in verb. nullus: & huiusmodi notitia debet esse talis, & ita perfecta, quod nullum requirat examen: aliàs non valeret, Lambertin. lib. 2. part. 1. quæst. 11. n. 6. & hoc procedit, quando notus esset de Diocesi Ordinarij instituere debentis; quia cum sit notus, sufficit, & non est examinandus: sed si esset de aliena Diocesi, licet sit omnino notus, non debet institui sine literis cōmendatitijs sui Episcopi, tex est in cap. hortamur, dist. 71. cap. fraternitati, de cleric. non resident. Lambertin. loco citato: & ita fuit resolutū in Rota Roman. in vna Regiensi Prioratus coram Pamphilio 1587. in qua fuit etiam doctum; quod licet substineri possit præsentatio de absente, quando præsentatus esset taliter notus habenti illum instituere, vt examinare non indigeat: hoc intelligitur sequuta acceptatione, & ratificatione præsentati infra tempus à iure datam ad præsentandum, & quod fuerit admissa ab Ordinario, Card. in Clem. fin. de iurepatr. Abb. conf. 76. n. 2. part. 2. Rocch. de Curt. de iurepatr. in verbo honorificum, n. 27. quam præsentationē de se factam debet per procuratorem specialitèr deputatum acceptare: nec pater pro filio; nec consanguineus pro consanguineo hoc agere possunt; quia necesse est eos promittere de rato: & talis ratificatio similiter est facienda infra quatuor menses, Lambert. 1. part. 2. lib. 5. & vltim. art. q. 11. n. 5. & sequenti, ex-

15 quibus infertur, quod præsentatus in Ecclesia patronata eu-
rata est examinandus, Concil. Trid. sess. 24. cap. 18. §. quod si
iur patronatus, de reformat. nisi alias fuisset semel examina-
tus pro aliquo alio beneficio, & idoneus repertus; quia ite-
rum non est examinandus, cap. accepimus, de ætat. & qualit.
Ricc. in prax. decis. 112. n. 283. vel esset notoriè literatus,
cap. qui Episcopus iuncta glos. in verb. examinetur, dist. 23.
cap. nullus il 2. dist. 24. Felin. in cap. fin. de præsumpt.

Secundò notandum est, quod præsentandus in iure patro-
16 natus non debet esse minor annorum quatuordecim, Con-
cil. Trident. sess. 23. cap. 6. de reformat. nisi aliter in funda-
tione dispositum esset; quia tunc vi legis in fundatione adie-
ctæ, etiam minor quatuordecim annorum posset præsentari,
prout censuit Sacra Congregatio Cõcilij teste, Ricc. in prax.
decis. 187.

Tertiò notandum est, quòd in Ecclesijs parochialibus,
17 quæ sunt de iure patronatus, præsentatus intra tempus à iu-
re præfixum, & prævio examine iuxta formam Concilij Tri-
dent. approbatus: si non petat institui, & institutio ipsa dila-
tata fuerit per duos menses à die præsentationis, dictû be-
neficium curatum efficitur Sedi Apostolicæ, & collatio spe-
ctat ad Papam: sed est in electione patronorû, an velint ha-
bere recursum ad Metropolitanum, seu ad Episcopum vi-
ciniorem, vt latè disponitur in Constitutione Pij Quinti in-
cipit. In conferendis 1566. nisi esset orta litis inter compatro-
nos, vel præsentator. tunc enim cessat deuolutio ad Sedem
Apostolicam; quia ob impedimentum litis non potuit in-
tra dictos duos menses ad institutionem perueniri; nõ enim
18 currit tempus ei, qui litigat, Bart. in auth. si, tamen; nu. 1. de
tempor. appellat.

Quarto notandum est, quod licet beneficia resignata in
19 manibus Ordinariorum non possint conferri consangui-
neis, & affinis, vel alijs coniunctis resignantiû per Consti-
tutionem supradicta Pij Quinti, quæ incipit. Quanta Ecce-
siaz, S. cæterû: tamè secus est in beneficijs de iure patronatus

quæ possunt conferri consanguineis, & affinis resignantium beneficia patronata; quia Gregorius Decimus tertius declaravit beneficia iurispatronatus non comprehendere in dicta Constitutione Pij Quinti: quo prohibetur Episcopis beneficia in eorum manibus resignata, eorum, & resignantium affinis, consanguineis, & familiaribus conferre, ut per fidem Illustrissimi Domini Cardinalis Matthei de dicta declaratione patet: quam ponit ad verbû Quarant. in Sûm. Bullar. seu addit. in verb. beneficiorum resignationes: & nota quod resignatio iurispatronatus debet fieri cum consensu patroni, Lambert. lib. 3. q. 5. art. 5. n. 1. Rocch. de Curt. de iurepatr. in verb. honorificum, n. 84 Innoc. in cap. fin. de renunt. Abb. in cap. significatum, de præben.

Quintò est notandum, quòd fœminæ, quæ stante statuto, 20 ut in Regno per Constitutionem, quæ incipit. In aliquibus, quòd stantibus masculis fœminæ dotatæ de paraggio non succedunt patribus, à præsentatione iurispatronatus excluduntur, Lambert. de iurepatr. part. 2. lib. 1. q. 2. art. 15. & hoc intelligitur, quândo fœmina est dotata de bonis illius, à cuius hæreditate excluditur, Ann. allegat. 81. Ricc. in prax. de-
cis. 193.

Sextò notandum est, quòd patrono inopi debentur ali- 21 menta ex fructibus iurispatronatus, cap. quicumq; il. 2. 16. q. 7. Abb. in cap. nobis, de iurepatr. istud autem intelligitur, quando patronus in summa ægestate deductus est, & quândo Ecclesiæ super est, glos. in dicto cap. quicumq; in verb. ad inopiam, d. cap. nobis, de iurepatr.

Septimò notandum est, quòd quando Summus Pontifex 22 terogat iurispatronatus solet in literis Apostolicis apponere Clausulam. Dummodo alteri tempore datæ præsentium nõ sit ius acquisitum, de qua clausula vide Doctores in cap. cum olim, de sentent. & re iudic. quia per dictam clausulam præservatur ius ad rem quæsitum, licet aliqui dixerint non conservari nisi ius in re: sed procedit quoties in eisdem literis Apostolicis adiecta esset clausula, videlicet. Anteferris; quia

quia per eam sublatum esse censetur omne ius ad rem quaesitum quocumque modo, cap. penult. de p̄ben. lib. 6. Felin. in cap. causam quę, n. 26. de testib. & in cap. Capitulum, n. 6. de r̄script. sed esto, quod clausula prædicta, dummodo alteri tempore data præsentiam nõ sit ius quaesitum, præservaret ius ad rem quaesitum: non tamen ob id exequutio literarum Apostolicarum esset supersedenda, Ricc. decis. 195. n. 210. quia procedit in iure quaesito ad rem alio modo, quam ex narratis in literis Apostolicis, Oldrad. conf. 330. Ricc. decis. 195. n. 209.

23 Sed an per præsentationem secūdi patronus videatur recedere ab alio per eum primo præsentatum? Vel an patronus possit variare reuocando alium præsentatum? Respõd. quod glos. prima in cap. cum autem, de iure patron. tenet quod possit variare, & reuocare primum præsentatum, sicut ille, qui constituit plures procuratores diuersis temporibus, l. si quis cum procuratoribus. §. ultimo, ff. de procurat. hanc opinionem sequitur Goffr. in summ. huius tituli, vers. sed si laicus, Sed Io. Andr. in dicto cap. cum autem dicit patronū præsentantem secundum nõ recedere à primo præsentato; quia præsentatio secundi est cumulatiuè: & ista est communis opinio omnium Doctorum posse patronum laicū præsentare plures, & variare successiuis temporibus, cumulatiue, tamen nõ autem à primo præsentato recedere, Lamber. part. 2. lib. 2. art. 21. quæst. principal. & tunc habet locum dispositio dicto cap. cum autem: vbi habetur, quod in pluribus præsentatis à patrono laico, Episcopo datur gratificatio, nisi patronus laicus, ex causa recedere à primo præsentato, vt quia ad eius aures peruenit primo loco præsentatum nõ esse idoneum: & tunc tenebit secunda præsentatio, etiam nõ cumulatiuè; quia ex causa hoc fecit, Lamber. loco cit. n. 5.

24 Octauò norandum est, quod institutio facta ad præsentationem, & instantiam aliquorum patronorum non proposito publico edicto, nec causa discussa secundum formam præscriptam à cap. fin. de elect. lib. 6. est ipso iure nulla, & invalida.

valida, licet dictum cap. fin. loquatur, de elect. quia obtinet locum etiam in presentatione compatronorum, glos. ibidē, in verb. electione. Doctores communiter in d. cap. fin. nam eadem subest ratio: ergo idem ius, illud, ff. ad l. aquil. l. à Titio, de verb. obligat. & l. fin. C. ad leg. falcid. Hinc est, quod Abb. in cap. 2. de iurepatr. dicit, quod licet patronus in sua competitione dicat. Ego eligo talem Clericum ad Ecclesiā patronatam vacante, quā peto institui, tamen comparitio, & libellus substatinetur; quia verbū eligo pro præsētatione recipitur, & quot sit seruandi forma dicti cap. fin. tenet etiā, cap. allegat. 8. Abb. in cap. postquam, de elect. Rocch. de Curt. de iurepatr. in verb. honorificum, n. 69.

Nonò notandum est, quod licet de iure communi patronus possit de consensu Episcopi præsētare ad beneficium iuris patronatus, & qui non habet omnes qualitates in fundatione positas, vt si in fundatione sit dictum, & dispositum, quod præsētandus sit sacerdos, vel quod habeat certā ætatem; nam Episcopus cum consensu patroni potest dispensare circa qualitates beneficij, Host. Felin. & Abb. cum alijs in cap. cum accessissent, de constit. Bart. conf. 5. n. 38. lib. 1. Rocch. de Curt. de iurepatr. in verb. honorificum, n. 8. Lambert. part. 1. lib. 2. art. 7. q. 10. n. 4. hodie tamen post Conciliū Trident. non potest; quia Congregatio Concilij censuit non licere Episcopo post Concilium, etiam accedente patronorum consensu derogare qualitatibus in beneficij fundatione appositis: ideoq; si beneficium in fundatione certam ætatem requirit non posse Episcopum illud, quamuis patronus consenserit, ei auferre, qui nequaquam fuerit huiusmodi ætatis.

Decimò notandum est, quod quando est introducta lites inter præsētatos, & fertur sententia ad fauorem vnus, potest alter appellare, & retardatur executio, & si pendente appellatione fiat institutio, & capiatur possessio: institutio, & possessio à Rota Romana habetur pro attētatis, Lancilot. de attentat. part. 2. cap. 12. de attent. appellat. pendente.

in præ-

in præfatione, n. 79. vbi dicit hanc regulam iuribus, & authoritatibus probare superfluum est; cū apud omnes etiam idiotas sit trita, & quasi pro adagio vsurpata: cōclusio, idem Lancilott. part. 2. cap. 12. de attent. appellat. pend. limit. 49. & part. 2. cap. 4. de attent. lit. pendent. n. 613. in præfatione, quicquid dixerit in contrarium Lambert. in. 5. art. 11. quæst. princip. 2. part. lib. 2. n. 2. vers. benè verum, cuius opinio semper fuit reiecta à Rota Romana.

Vndecimò notandum est, quod Congregatio Concilij
27 Trident. declarauit his verbis. Congregatio Concilij cen-
suit ex decreto Concilij, cap. 4. sess. 25. non licere Episcopo
reducere onera missarum in fundatione apposita Die 3.
Martij 1597. vt refert. & testatur Paulus Paucexius in prax.
Episcopal. part. 2. cap. 3. n. 31.

Demùm notandum est, quod si patronus occupauerit, &
28 vsurpauerit bona Ecclesiæ patronatæ, vel impederit: quo-
minus ab alijs, ad quos spectat, recipiantur, est anathemate
innodatus: quousq; integrè non restituerit, & absolutionē
à Romano Pontifice obtinuerit: ac etiam est priuatus iure-
patronatus iuxta decretum Concilij Trident. sess. 22. cap. 11.
in principio, & §. Quod si eiusdem, & etiam in Bulla cœnæ
Domini §. Qui verò iurisdictiones: & declarat. Navar. in Ma-
nual. cap. 27. n. 69. circa fin. & de iure communi, cap. relatum.
§. ad hoc vbi glos. de iure patr. Sair. de censur. lib. 3. c. 31. n. 26.

DE ECCLESIA CATHEDRALI MONTISPELVSII.
Cap. XXXX.

S V M M A R I V M .

- 1 **E**cclesia Cathedralis Montispelusi libera, & exempta, & Se-
di: Apostolica subiecta.
- 2 Ciuitas ex aliqua causa: priuata Episcopo non desinit esse Ciuitas.
- 3 Bulla Sixti Quarti pro reintegracione ad Episcopum pro Ciuitate
Montispelusi.
- 4 Verba in materia odiosa strictè sunt intelligenda.

3. Ciui.

5 Ciuitas differt à loco .

6 Prouincia nomine quid contineatur de iure canonico .

7 Episcopatus suffraganei faciunt Prouinciam Metropolitanis .

8 Ciuitas, qua habet territorium proprium & distinctum, & nullū Metropolitanum recognoscit in Superiorem potest dici Prouincia.

9 Episcopus potest benedicere populo, & in Pontificalibus celebrare in locis exemptis sua Diœcesis .

10 Archiepiscopi volentes uti pallio in Ciuitate exempta debent habere licentiã ab illius Episcopo, & non ab aliquo Metropolitanano .

11 Episcopi suffraganei tenentur accedere ad Concilium Prouinciale Metropolitanani .

12 Episcopi exempti possunt & tenentur semel eligere aliquem vicinum Metropolitanū, in cuius Synodo Prouinciali interesse debet .

13 Capitulum Sede vacante tenetur infra octo dies deputare Vicarium: alia deputatio deuoluitur ad Metropolitanum, set si Ecclesia est exempta ad Episcopum viciniorum .

14 Sedis Apostolica proprium est eximere Ecclesias à iurisdictione Ordinariorum .

CVM incidenter aliquandò verba fecerim, de Ecclesia Cathedrali Montispelusij, aliqua de ea notanda censui: idè scias tu conciuis, hanc tuam patriam ex antiquo tempore fuisse Ciuitatem, & nulli Metropolitanano suffraganeam, sed immediatè Sanctæ Sedi Apostolicæ subiectam. Sed cum aliàs ex certis causis fuerit Episcopo priuata, & secundùm antiquas traditiones, & scripturas Ecclesiæ Andriensi vnita, iuxta glos. in cap. ex temporis, in verb. vnire 16.

2 q. 1. quia licet ex aliqua causa Ciuitas priuetur Episcopo, non tamen desinit esse Ciuitas, Bart. in extrauag. ad reprimendum, vers. Lombardiæ, n. 5. & ibi addit. quod priuatur honore Ciuitatis, & allegat tex. in cap. Felicis, §. Ciuitas, de poen. lib. 6. & tandem per Sixtum Quartum fuit pristino statui restituta, vt haberet proprium Episcopum, vt apparet ex eius Bulla sub plumbò, quæ conseruatur in archiuio Capituli, cuius tenor talis est.

3 Sixtus Episcopus Seruus Seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Romani Pontifex Beati Petri Cælestis Regni Clau.

Clauigeri successor, & Vicarius Iesu Christi super vniuersā Creaturam potestatis obtinens plenitudinē, & cuncta Mūdi climata, omniumq; nationum in illis degentibus qualitates paterna cōsideratione discutens loca nomine, honore, ac insignijs Ciuitatis, ac Episcopali dignitate priuata, inibi quē Cathedrales Ecclesias, eorumq; personas, incolas ad pristina nomina, titulos, & honores, & insignia restituit, & reponit, prout rationabiles causæ suadent: & id in Domino conspicit salubriter expediri. Sanè cum sicut accipimus Ciuitas Mōtis pilosi à longo tempore citra ex certis causis nomine, honore, ac insignijs Ciuitatis, ac Episcopali dignitate priuata fuisse dicatur. Nos cupientes eandem Ciuitatē nostris præcipuè temporibus cum laude Omnipotentis Dei, ac diuini cultus augmento in pristinum statum reponi, de fratrum nostrorum consilio, Ciuitatem prædictam, ac illi Ecclesiam Cathedralem, illarumq; præsentis, ac futuras personas, ciues, incolas, & habitatores, ad Episcopalem dignitatem, nec non ad Ciuitatis, & Cathedralis Ecclesiæ titulos, nomina, honores, & insignia, prout antequam priuata fuisset, existebat, authoritate Apostolica tenore præsentium restituimus, reponimus, paritèr, & reintegramus. Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus Apostolicis, cæterisq; contrarijs quibuscumq; Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ restitutionis, repositionis, & reintegrationis infringere, vel ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ Milleesimo quattrecentesimo septuagesimo nono septimo, Calend. Iulij, Pontificatus nostri anno octauo.

Ex qua Bulla in illis verbis à longo tempore patet, quod ex antiquo tempore fuit Ciuitas, immò libera, & exempta ab omni Metropolitano, nulliq; Archiepiscopo suffraganea, sed immediatè subiecta sanctæ Sedi Apostolicæ, in cuius

ius exemptionis possessione, vel quasi reperitur: & tamē Archiepiscopus Acherūtinus, & Materanus præterit sibi licere deferri facere ante se crucē, & populo benedicere in dicta Ciuitate, & eius territorio, fundās se super dispositione Concilij Viennensis translati in Clem. Archiepiscopo de priuileg. cuius verba sunt videlicet.

Archiepiscopo per quæuis loca exempta suæ Prouinciæ facienti transitum, vel ad ea forsitan declinanti, vt crucem ante se liberè portari faciat, benedicat populo, diuina officia priuatim, vel publicè ibidem audiat, & ea etiam in pontificalibus celebret, & faciat in sua præsentia sine pontificalibus celebrari, quouis priuilegio contrario non obstante, sacro approbante Concilio, præsentis Constitutionis serie duximus concedendum. Simili modo concedimus Episcopo, vt in locis eisdem suæ Diocesis possit populo benedicere, audire diuina officia, & ea etiam celebrare, & in sua præsentia facere celebrari: sic tamen quòd prætextu concessionis huiusmodi in locis ipsis exemptis, vel circa hoc. priuilegiatis nullam aliam iurisdictionē ibidem Archiepiscopus, vel Episcopus exerceat, nec personis exemptis. vel priuilegiatis molestiam inferat, vel grauamē, nullumq; exemptioni, vel priuilegijs eorūdem aliud præiudicium generetur, nec ipsis Archiepiscopo, vel Episcopo ius aliud quomodo libet acquiratur.

Super quo textu Archiepiscopus prædictus se fundat, præterens quod dicta Ciuitas Montispeusij sit locus exemptus suæ prouinciæ: sed ex infradicendis clarè apparebit dictam Clem. non habere locum in præsentī casu.

Primò; quia dicta Clem. loquitur de locis, ibi per loca exempta, & non de Ciuitatibus; quia locus accipitur pro villa, vel Opido, Card. in Clem. 1. §. fin. de concess. præben. nam in materia odiosa verba, vt in casu præseti adeò sunt attendenda, & strictè intelligenda, quòd ab eis non est recedendum, l. 1. §. & ibi Angel. & Alex. ff. quod quisq; iur. Bart. in l. quod constitutū, ff. de testam. milit. nā cum ipsamet Clem. faciat

faciat æqualem Episcopum ipsi Archiepiscopo, dum disponit, quod idem facere possit Episcopus in sua Diocesi, quod facit Archiepiscopus in sua Prouincia, dicta verba loca exempta, necessariò intelligenda sunt, de locis exemptis in Diocesis Episcoporum suffraganeorum existentibus, quibus præsumunt Abbates, Archipræsbiteri, & alij Prælati inferiores Episcopis, & non de Ciuitatibus exemptis; quia aliud est

5 Ciuitas, & alius locus, Clem. vnic. de for. cõpet. vbi Papa facit differentiam inter Ciuitates, & loca: dum dicit in Ciuitatibus, vel locis, & inferiùs replicat dicens Ciuitatum, vel locorum, & dictio, vel ponitur inter diuersa, Bal. in l. filia, C. de collat. Card. in Clem. 2. de ætat. & qualit. & in Clem. 1. de iudic. ergo dicta Clem. Archiepiscopo cessat in hoc casu.

Secundò in dicta Clem. dicitur suæ Prouinciæ: ideò videndum est, quid contineatur sub nomine Prouinciæ: & dico, quòd Prouincia, de iure Canonico nõ intelligitur, de Lombardia, Tuscia, Apulia, Lucania, & huiusmodi: sed omnes Episcopatus, qui sunt suffraganei vni Archiepiscopo faciunt vnã prouinciã, cap. scitote 6. q. 3. glos. in cap. clericos, in verb. à mensura, dist. 21. in quo cap. scitote. Pelagius secundus Sũmus Pontifex dicit, quòd Prouincia dicitur, cui præest Archiepiscopus, qui habet sub se decem, vel vndecim Ciuitates, & totidem Episcopos: & Petrus Gregorius Syntagm. lib. 15. cap. 11. n. 3. ait, quòd olim ita obseruabatur circa numerum suffraganeorum: sed annorũ cursu dictus numerus suffraganeorum in vnaquaq; Prouincia ad libitum est constitutus, Bart. in l. vnic. C. de Metropol. Berit. lib. 11. vbi etiam, Bal. & Io. de Plat. circa fin. & idem Bart. in extrauag. Ad reprimendum vers. Lombardia, n. 1. dicunt, quòd secundum canones Lombardia non est vna Prouincia; nam Cremona est de vna Prouincia; quia est de Archiepiscopatu Mediolani, & Reghium est de Archiepiscopatu Rauennensi, & n. 7. dicit Prouincia verò secundum Canones distinguitur per Archiepiscopatus; vnde merito totum, quod subest iurisdictioni Metropolitanæ, dicitur Prouincia, Bal. in §. iure

ciuili, n. 2. instit. de vsu, cap. & ibi Aretin. n. 16. cum ergo dicta Ciuitas nõ sit suffraganea, neq; in aliquo sub iurisdictione dicti Archiepiscopi, non est eius Prouinciæ, neq; in Prouincia, & consequenter dicta Clem. cessat.

Tertiò Ciuitas, quæ habet territorium proprium, & distinctum, & nullum Metropolitanum in Superiorem recognoscit, potest etiam dici Prouincia, Bart. in dicta l. 1. C. de Metropol. Berit. lib. 11. & ibi Bal. n. 4. sicut locus inferior exemptus, & nullius Diœcesis habens proprium territorium non dicitur esse intra fines alicuius Diœcesis, sed facit Diœcesim de per se, & illius Prælatus dicitur Diœcesanus, gløf. in Clem. vnic. in verb. Diœcesanis. de for. compet. & in cap. Ordinarij in verb. locorũ, de offic. Ordin. lib. 6. Rota diuers. decil. 207. n. 2. & 5. in fin. part. 2. & ideò in d. Clem. Archiepiscopo conceditur etiam Episcopo, vt possit in locis exemptis suę Diœcesis populo benedicere, & in Pontificalibus celebrare: & hæc permittuntur in locis exemptis Diœcesis, non tamen in locis plenè exemptis, quæ nullius sunt Diœcesis, habentibus proprium territorium, & Prælatum; quia huiusmodi loca non sunt de Diœcesi, neq; in Diœcesi, & hanc differentiam facit Concilium Trident. sess. 23. cap. 10. & sess. 24. cap. 9. de reform. dum permittit loca exempta posse per Episcopum, de cuius Diœcesi sunt, vti Apostolicę Sedis delegatum visitari: quæ vero nullius Diœcesis sunt per Episcopum viciniorem: cum ergo dicta Ciuitas habens proprium territorium, & Episcopum, possit dici Prouincia, sequitur, quod non est de Prouincia, neq; in Prouincia alicuius Archiepiscopi, & consequenter non habet locum, dicta Clem. Archiepiscopo.

Quartò Archiepiscopi, qui habent priuilegium vtendi pallio extra eorum prouinciam iuxta cap. ex tuarum, de auctorit. & vl. pall. si intendunt eo vti extra prouinciam, necesse est, quòd habere debeant non solum cõsensum illius Episcopi, in cuius Diœcesi vti pallio voluerit: sed etiã Archiepiscopi, illius Prouinciæ, ex quo illi videtur præiudicari, cum sit

eum sit signum prælationis, Innoc. in dicto cap. ex tuarum, & ibi Abb. n. 12. & tamen quando Episcopus est exemptus, non requiritur consensus alicuius Archiepiscopi, cum nulli fiat præiudicium: sed sufficit licentia ipsius Episcopi exempti, ut per Innoc. in d. cap. ex tuarum, & cap. sequen. n. 3. quia Ciuitas exempta non est prouinciæ alicuius, neq; in prouincia: & sic cessat dicta Clem. Archiepiscopo.

Quintò si Ciuitates exemptæ dicerentur de Prouincijs
 11 Archiepiscoporum, sequeretur, quòd illarum Episcopi tenerentur accedere ad Concilium Prouinciale ipsorum Archiepiscoporum: & tamen Concilium Trident. sess. 24. cap. 2. de reform. disponit. ut omnes Episcopi Comprovinciales teneantur accedere ad Synodum Prouincialem Archiepiscoporum: & Episcopi verè exempti semel eligant aliquem
 12 vicinum Metropolitanum, in cuius Concilio Prouinciali interesse debeant, & hoc quia exempti nō sunt de aliqua Prouincia, neq; in Prouincia: & ideò nō dicuntur Comprovinciales, & propterea non potest allegari dicta Clem. Archiepiscopo in hoc casu.

Demùm si Ecclesia exēpta esset de aliqua Prouincia alicuius
 13 Archiepiscopi, item sequeretur, quòd Sede vacante per mortem Episcopi, & Capitulum esset negligens ad deputandum Vicarium infra octo dies: quòd ad Archiepiscopum deuolueretur deputatio Vicarij: & tamen deuoluitur ad Episcopū viciniorē, Cōcil. Trid. sess. 24. c. 16. de reformat.

Remanet ergo vera conclusio, quòd dicta Clem. Archiepiscopo non habet locum, quādo exemptus habet propriū Prælatum, ut post Innoc. & Io. Andr. dicit Abb. in cap. cum sis de auth. & vs. pall. in fine.

Non obstat illud, quod dicit dictus Archiepiscopus, quòd antequā dicta Ciuitas erigeretur in Episcopatum, erat de Diocesi ipsius Archiepiscopi: & quòd hæc delatio Crucis, & beneditio Populi ei competit propter reliquias præcedentis subiectionis, Quarant. in Summ. Bullar. in verb. Archiepiscopi autoritas, autoritate 28. ad quod responde-

tur,

tur, quòd negatur dictam Ciuitatem aliquando fuisse, de eius Dioccesi: sed dato, & non concesso, quòd fuerit de sua Diocesi, illud, quòd dicit Quarant. loc. citato, non procedit in Ciuitatibus exemptis, sed in locis; quia dicit hæc verba talia loca per exemptionem nō desinunt esse in Prouincia, vel Diocesi, vbi loquitur de locis factis exemptis existentibus in Prouincia, vel Diocesi suffraganeorum, & non de locis, quæ eriguntur in Ciuitates cum exēptione, vltra quòd dictum Quarant. non habet fundamentum, quia motus fuit hoc dicere: exemplo serui, qui quamuis à Domino fuerit manumissus, & libertate donatus: tamen vti libertinus tenetur recognoscere Dominum opera obsequialia, & reuerentiam præstare propter reliquias præcedentis subiectionis, l. fin. C. de oper. libert. quòd non militat in casu nostro; quia Ecclesia nō eximitur ab Archiepiscopo, sed à Summo Pontifice, qui est Dominus omnium Ecclesiarum, cap. 2. de præb. lib. 6. Clem. 1. in fin. vt lit. non contest. Gomez. in prohæm. 14 Regul. Cancell. n. 7. nam proprium est Sedis Apostolicæ eximere, glos. in cap. 1. in verb. exemptionis, de priuileg. lib. 6. & quando quis consequitur libertatem à Principe non est libertinus. Sed efficitur ingenuus, l. fin. ff. de natal. rest. & habetur. ac si nūquam fuisset in seruitute, nemini obsequia debens tot. tit. ff. de natal. rest.

Vltra quòd ex dicta Bulla Sixti apparet cōtrarium, in qua sunt hæc verba. Sanè cum sicut accipimus Ciuitas Montispilosi à longo tempore citra ex certis causis nomine, honore, ac insignis Ciuitatis, ac Episcopali dignitate priuata fuisse dicatur. Nos cupientes, & cæt. ex quibus verbis apparet, quòd antequam fuisset restituta ad dignitatem Ciuitatis per longum tempus fuerat Ciuitas; quia priuatio præsupponit habitum, l. decem, ff. de verb. signif. l. manumissiones, ff. de iust. & iur. & cum esset Ciuitas non poterat esse de aliqua Diocesi, & verba prolata à Papa plenè probant, Clem. vnic. de probat. l. Epistola, ff. de pact. Dec. conf. 152. las. in l. ex his, C. de testam. milit. Gram. conf. 100. n. 81. & 82. in ciuil. Item dato,

dato, quòd aliquando fuisset, de Diocesi dicti Archiepiscopi, dico, quòd aut fuit, antequam erigeretur in Civitatem, & hoc non officit, quia erecta postea in Civitatem cum exemptione, desiit esse luæ Provinciæ aut fuit post priuationem, & similiter non officit, quia per restitutionem ad pristinum statum per Sixtum Quartum recuperavit omnia privilegia, quæ habebat ante priuationem, ut habetur in dicta Bulla, ubi dicitur Civitatem prædictam, ac illi Ecclesiam Cathedrali, & cæt. ad Episcopalem dignitatem, & cæt. prout antequam priuata fuisset existebat, auctoritate Apostolica tenore præsentium restituimus, reponimus, pariter, & reintegramus: ex quibus verbis clarè apparet, quod fuit reintegrata etiam ad exemptionem, quam prius obtinebat. Et sic iuris esse censeo, salva tamen determinatione Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in qua ista quæstio pendet indecisa inter Archiepiscopum Mediolani, & Episcopum Papiæ, ut refert Marc. Ant. Cuch. Inst. maior. lib. 2. tit. 7. n. 28.

DE HORIS CANONICIS. Cap. XXXXXI.

S V M M A R I V M .

- 1 **H**ora Canonica siue Officium diuinum quid sit.
- 2 **S**acrificium comprehendit omnem oblationem spiritualem.
- 3 Officium unde dicatur.
- 4 Virtutes, & excellentiæ Dei manifestantur in diuino officio.
- 5 Oratio, seu Laus est duplex.
- 6 Horæ Canonice quomodo sunt dicendæ.
- 7 Horæ Canonice voce articulata sunt recitandæ.
- 8 Horas Canonicas quis audiendo, an satisfaciatur.
- 9 Horæ Canonice quando alternatim dicuntur, an pars quæ non recitatur: meditationem satisfaciatur & n. 10.
- 10 Horas Canonicas recitans in choro, si omittat aliquem psalmum propter aliquod impedimentum, an teneatur illum repetere.
- 11 Horas recitans in choro non debet summissa voce recitare partem, quam altera pars chori dicit.
- 12 Distributiones quotidianas non lucratur recitans officium submissa.

- missa voce in choro .
- 13 Tributū debetur Deo à personis Ecclesiasticis, sicut à laicis Regi.
  - 14 Cleros gratè, latine dicitur Sors .
  - 15 Circumstantia, qua requiruntur in dicendo diuinum officium .
  - 16 Traditiones Ecclesiastica tanquam leges sunt seruanda .
  - 17 Obligatio dicendi diuinum officium, an sit de iure diuino, vel humano .
  - 18 Papa potest commutare diuinum officium in alias orationes .
  - 19 Persona, qua tenentur recitare diuinum officium .
  - 20 Clerici prima tonsura, & ordinum minorum non tenentur ad alias horas recitandas .
  - 21 Religiosi professi tenentur recitare diuinum officium .
  - 22 Moniales an teneantur dicere horas canonicas .
  - 23 Clerici beneficiati tenentur recitare diuinum officium .
  - 24 Clericus tenetur dicere diuinum officium, etiam si eius pater sumeret fructus beneficij .
  - 25 Fructus beneficij sunt bona quasi caesentia .
  - 26 Excommunicati, suspensi, & interdicti, an teneantur dicere officium diuinum .
  - 27 Clerici beneficiati an teneantur dicere officium, si fructus sūt tenues .
  - 28 Clerici an possint cogi inseruire Ecclesie pauperi .
  - 29 Circumstantia requisita ad recitandum diuinum officium .
  - 30 Hora canonica sunt diuisa in numero ternario, & qua ratione .
  - 31 Hora canonica quot sunt .
  - 32 Horas posteriores, quando possit quis dicere, non dictis prioribus, quas erat dicturus .
  - 33 Ordo quis seruandus in recitando horas canonicas .
  - 34 Missa an possit celebrari ante recitatum saltem matutinum cum laudibus .
  - 35 Episcopi in Synodo, neq; Generales Ordinum possunt hodie moderare onera missarum .
  - 36 Missa tot sunt dicenda, quot ad rationem tributa elemosyna prescripta .
  - 37 Reuocatio priuilegiorum, et certarum missarum, vel anniuersariorum, & celebratione plurium missarum oneribus satisfiat .
  - 38 Pecunia pro celebrandis missis in perpetuum inuestienda est super re stabili cum expressa mentione dicti oneris .
  - 39 Clerici saeculares sine licentia Episcopi, vel eius Vicarij, & Regularis sine Generalis, vel Provincialis consensu non possunt suscipere onera perpetua Missarum .

- 40 Capsula cum inscriptione, Elimosina pro missis, non potest in Ecclesia teneri.
- 41 Horas canonicas an quis mutare, vel variare possit.
- 42 Qualitas officii non est in precepto.
- 43 Officij Beata Maria, Defunctorum, Psalmis graduales, & penitentialia, an clerici obligati ad officium teneantur recitare.
- 44 Hora canonicæ quo tempore sunt recitanda.
- 45 Hora canonica in quo loco sunt dicenda.
- 46 Modus recitandi diuinum officium.
- 47 Clericus recitando officium si non recordetur dixisse aliquem psalmum, an teneatur illum dicere.
- 48 Officium diuinum, dum quis se vestiendo, vel manus lauando dicit, an satisfaciatur.
- 49 Clericus in choro si transferendo librum omittat aliquem psalmum, an teneatur illum dicere.
- 50 Officium dicens dū quis audit missam ex precepto an satisfaciatur.
- 51 Pœna non recitantium diuinum officium.
- 52 Beneficiati siue in sacris, siue in minoribus peccant mortaliter non recitando officium, & ad fructuum restitutionem tenentur.
- 53 Bulla Pij Quinti circa restitutionem fructuum non recitantium diuinum officium.
- 54 Beneficiatus tenetur dicere officium à die acceptati beneficii.
- 55 Beneficiatus quando non recitantes officium non teneantur restituere fructus.
- 56 Fructus beneficiorum non recitantium officium applicantur fabrica Ecclesia.
- 57 Confessarius potest dispensare eum clerico paupere non dicente officium, ut sibi retineat fructus.
- 58 Pensionarij tenentur recitare officium Beata Maria Virginis.
- 59 Causa, qua excusant à recitatione diuini officij.
- 60 Infirmi grauitas qua excusat à recitatione diuini officij.
- 61 Infirmi grauitas iudicanda est à medico, & non ab ipso infirmo.
- 62 Quadragesimam totam ieiunare qui non potest, tenetur eam partem, quam potest.
- 63 Mutus non tenetur recitare diuinum officium.
- 64 Infirmi grauitate grauatus non tenetur audire officium, nec repetere quod omisit.
- 65 Breuiarium non habens quando excusatur à recitatione officij.
- 66 Breuiarium amittens ludendo, quot peccata committit non recitando diuinum officium.

- 67 *Officium diuinum non recitans, impeditus occasione maioris boni, an excusetur.*
- 68 *Clerici, vel Monachi ad triremes damnati an teneantur dicere officium.*
- 69 *Dispensati à Papa à non dicendo officium, sunt immunes.*
- 70 *Dispensatio que fit à Papa non tollit in totum diuinum officium, sed commutat.*
- 71 *Beneficia modici redditus non excusant à recitatione officij.*
- 72 *Ecclesia que habet Reliquias insignes alicuius Sancti non existentis in Breviario, potest facere officium duplex de illo Sancto.*
- 73 *Reliquie alicuius Sancti, que dicuntur insignes.*
- 74 *Colluquia in choro non sunt faciendâ & quomodo ibi mandandâ.*

PRO intelligentia huius solemnis materie primò est notandum quòd horæ canonicæ, seù officium diuinum, nil aliud est, nisi sacrificium laudis de fructu laborum Deo debitum ab ijs, qui in sortem Domini sunt electi certis circumstantijs per Ecclesiam determinatum, quæ definitio, seù potius descriptio colligitur, ex Clem. 1. de celebrat. missar. ex qua definitio notandum est, quòd nomen illud sacrificium ponitur tamquam genus; quia sacrificium est omnis oblatio spiritualis Deo oblata, & comprehendit quamlibet oblationem, siue sit sacrificium missæ. vt habetur in Concilio Trident. sess. 22. cap. 2. siue confessionis, siue dedicationis sui ipsius Deo, siue macerationis carnis in ieiunio, & disciplina, & officium secundum Sanctum Hieronimum in lib. de officijs dicitur ab efficiendo, quasi officium ab officio efficit, vna litera mutata in aliã propter sermonis decorem; vnicuiq; enim conuenit suum efficere officium, vel secundum S. Isidorum, officium dicitur. vt quisq; illud agat, quòd nulli officiat, sed omnibus profit, Gulielm. Durand. in. Rationale diuin. offic. lib. 5. cap. 2. n. 1.

Secundò notandum est, quòd in definitione dictum est laudis; nam in diuino officio manifestantur virtutes, & excellentiæ Dei, vt habetur psalm. 49. Imola Deo sacrificium laudis: & sequitur, sacrificium laudis honorificabit me.

Tertiò in definitione dicitur de fructu laborum; quia laus

4 est du-

- 5 est duplex interior, & exterior, quæ etiam dicitur vocalis, & hæc laus exterior, seu vocalis est duplex publica, & priuata. Publica est, quando cantantur, vel recitantur diuina officia in Ecclesia per eius ministros: & dicitur etiam publica, si domi à clericis dicatur officium; quia tamquã ministri Ecclesiæ repræsentant Ecclesiam, glos. in Clem. vnic. in verb. orationes de reliquu. & venerat. Sanct. Priuata est, quando vnusquisq; pro se erat, non nomine Ecclesiæ, Diu. Thom. 22. q. 83. art. 12. & cum dicatur de fructu labiorum intelligendum est de oratione publica: hinc est, quod oratio publica debet fieri voce, & labijs per articulata verba, tex. est in dicta Clem. 1. in glos. in verb. fructuum labiorum, de celebrat. miss. in tantum quod qui est obligatus dicere officium, non satisfacit, nisi voce articulata, ore, & labijs verba proferat: & hoc tribus rationibus. Primò ad excitandum deuotionem suam, & populi. Secundò vt magis magnificetur Deus, qui magis lætatur alta voce laudari, & magnificari. Tertio vt deseruiatur Deo omnibus modis, scilicet animo, & corpore, iuxta tex. in cap. numquam de consecrat. dist. 5.

- 7 Quartò dicitur in definitione, voce articulata, non quòd sit necesse alta voce clamare, quando clericus dicit officium, vel cantare: sed ne hoc faciat balbutiendo, & sincopando, vel oculis transeurrendo: sed sufficit, vt se ipsum audiat dicta Clem. 1. de celebrat. missar. Nauar. de hor. canon. cap. 20. n. 14 per tex. in cap. dolentes, & ibi glos. in verb. studiosè, de celebrat. miss. Si verò oratio est priuata, idest quando quis orat non tamquam persona Ecclesiastica, & minister Ecclesiæ: & tunc sufficit oculis transeurrere, vel mente, Nauar. de horis canon. cap. 17. n. 39. Nec sufficit audire diuinum officium; quia qui est obligatus ad persoluendas horas canonicas, non satisfacit, etiam si attentissimis auribus audiret; nam dicitur, de fructu labiorum, & non aurium, bene verum est, quòd dum in choro cantatur, vel recitatur officium alternatim, quamuis medietas officij ab altera parte recitetur, altera pars satisfacit: & ita se habet generalis consuetudo in

toto orbe christiano recepta, dictans, quòd qui recitat in choro, aut extra eum horas canonicas cum socijs satisfacit, dicendo dimidium psalmorum, & versiculorum, audiendo etiam orationes, capitula, lectiones, antiphonas, responsoria, & alia iuxta consuetudinem chori, vel eorum, qui simul recitant, dicere non solent, nisi vnus duo Nauar. de hor. canon. cap. 10. n. 16. quia propter vnionem charitatis
 10 censetur vnum corpus: immò si aliquis in choro prætermittit aliquem versiculum, vel integrum psalmum propter aliquod impedimentum, vt quia sanguis ex naribus effluerit, vel si interrogaretur à Sacrista, de hora dicendi missam, non tenetur repetere officium ex eo loco, à quo destitit; quia cum sit vnus de choro in satisfaciendo censetur, de numero illorum: & secreto repetendo, quæ omisit, est potius scrupulositas, quàm quid boni, Innoc. in cap. dolentes, de celebrat. miss. si tamen excessus esset notabilis, post finitum
 11 officium poterit extra chorum supplere: adeò quod si quis recitat in choro, vel extra eum socio, non debet submissa voce recitare partem illam, quam recitat altera pars chori, vel socius; tùm quia euitanda est scrupulitas; tùm etiam ad euitandum perturbationem mentis aliorum, qui attentè
 12 audiunt, quæ ab alijs, vel à socio recitantur. Si autè aliquis post inceptum officium ingrederetur chorum, & submissa voce diceret officium, non censeretur de corpore chori, & distributiones non lucraretur, & teneretur ad restitutionem pro rata illius officij, & horarum: idem est, si quis alta voce, sicut alij non cantat, vel non recitat officium, Gaer. in verb. Horæ canonicæ: immò peccat, qui in choro recitat suas horas, aut earum partem priuatim tempore, quo in communi recitatur, vel cantatur officium; quia nò solum obsequium, quo obnoxius choro subtrahit, sed alios psalentes perturbat, Nauar. de hor. canon. cap. 16. n. 5.

Quartò dixi in definitione, tributum; nam officium est
 13 tributum, quod Deo debetur à personis Ecclesiasticis, cap. 1. de celebrat. miss. quia quemadmodum tributum soluitur

Regi

Regi à laicis in signum seruitutis: ita debetur ab Ecclesiasti-
 14 cis Deo Abb. in dicto cap. 1. Dixi ab ijs, qui in sortem Do-
 15 mini sunt electi, id est à clericis; nam clericos græcè latinè di-
 citur fors, & clerici in sortem Domini sunt vocati, cap. cle-
 ricus 12. q. 1.

Demum dixi certis circumstantijs, id est vt seruetur nū-
 16 merus, ordo, qualitas, & modis de quibus omnibus dicam
 infra n. 29. & dixi per Ecclesiam determinatū, id est per tra-
 ditiones Ecclesiasticas antiquas, quæ in Ecclesijs sunt seruā-
 dæ tamquam leges, cap. quis nesciat 11. dist.

Sed quæro, quo iure sit ista obligatio recitandi diuinum
 17 officium; Resp. quod est de iure diuino, & de iure positiuo.
 De iure diuino est, vt persona Ecclesiastica celebret fru-
 ctuum laborum suorum iuxta illud psalm. Septies in die laudem
 dixi tibi: & cum sit de iure diuino non potest dispensari etiā
 à Summo Pontifice: quia septies in die laudare, Deū est de
 iure diuino, Abb. in dicto cap. 1. de celebrat. miss. sed bene
 potest cōmutari à Papa. De iure verò positiuo sunt circum-
 stantiæ scilicet, vt dicatur tale, vel tale officium, vel de feria,
 18 vel de Sancto, Abb. in d. cap. 1. Summus autem Pontifex po-
 test commutare, vt dicatur officium Beatæ Mariæ, vel Coro-
 na, vel aliquid aliud: & ex his notandū est, quod clerici ope-
 ram legibus dantibus non excusantur à recitatione diuini
 officij, neq; Ordinarius potest dispensare, auth. multi ma-
 gis, C. de Episcop. & cleric.

Secundò quæro, qui teneantur recitare diuinum officium?
 19 Resp. quod quinque genera personarum tenentur sub pœna
 peccati mortalis, videlicet. Clerici in Sacris constituti, Mo-
 naci, seu Fratres cuiuscumq; Religionis approbatæ, Mo-
 niales, Beneficiati, & demum qui voto se obligauerunt. Pri-
 mō clerici in sacris Constituti, vt Subdiaconi, Diaconi, &
 Præbiteri, d. cap. 1. de celebrat. miss. & licet de solis sacerdo-
 tibus loquatur, Doctores tamen ita communiter declarant,
 Tabien. in verb. Horæ canonicæ, Nauar. de hor. canon. cap.
 20 7. n. 2. & ita se habet consuetudo vniuersalis Ecclesiæ, cleri-
 ci verò

- ci verò primæ tonsuræ, & in minoribus ordinibus constitu-
 21 ti non tenentur: ad vllas horas, & ita est cõmmunis opinio.
 Secundò Monaci, & Fratres Religiosi tenentur ad reci-
 tandas horas canonicas sub peccato mortali, dũmodò sint
 professi, ex antiquissima Ecclesiæ consuetudine, Nauar. loco
 22 citato, n. 21. Tertiò Moniales, professæ ex antiqua etiã con-
 suetudine, Nauar. ibidem: sed Nouitij, & Nouitiæ nõ tenen-
 tur; quia non habent certum statum: nec Conuersi, & Con-
 uersæ, neq; viri, & mulieres tertij Ordinis: secus autẽ si sunt
 clausæ habent chorum, & viuunt in communi, Innoc. in
 cap. 1. de celebrat. miss. quem ibi sequũtur Host. & Io. Andr.
 23 Nauar. loco citato, n. 21. Quartò clerici beneficiati, quam-
 uis non sint ordine sacro insigniti, cap. fin. de rescript. lib. 6.
 cap. fin. 92. dist. Nauar. loco citato, n. 3. siuè beneficium sit
 curatum, siuè simplex, vel de iure patronatus, Nauar. in Ma-
 24 nual. cap. 25. n. 110. ampliatur etiam si beneficiatus sit filius
 familiæ, & pater sumeret fructus beneficij; nã hoc est onus
 personale, & pensum seruitutis, cap. 1. de celebrat. miss. sed
 filius habet actionem contra patrem, vt sibi restituat fructus
 25 beneficij per ipsum perceptos; cum sint bona quasi castren-
 sia, in quibus pater non habet vsumfructum, Afflict. decis.
 241. ampliatur etiam, si beneficiatus habuerit quodlibet im-
 pedimentum, vel ratione studij, vel alterius negotij, & si vo-
 luerit restituere fructus, non per hoc effugere poterit pec-
 26 catum mortale, Abb. in d. cap. 1. de celebrat. miss. Ampliatur
 etiam, si obligati ad officium essent excommunicati, inter-
 dicti, suspensi, & irregulares; quia excommunicatio impe-
 dit aditũ ad chorum: & si alitèr diceretur, sequeretur maxi-
 mum absurdum, & inconueniens; quia illud, quod est intro-
 ductum in odium, traheretur ad fauorem, Abb. in cap. 2. &
 27 cap. illud de cler. excomm. ministr. Ampliatur demũ, etiam
 si beneficiati habuerint beneficium tenue, cuius fructus
 non sufficerent ad victum, & est cõmunis opinio, glos. sin-
 gularis in cap. clericus victum. in verb. vigilijs, dist. 91. Diu.
 28 Anton. part. 3. tit. 13. cap. 4. §. 1. Verum si Ecclesiã est adeo
 pauper,

pauper, vt ab ea clerici non possent percipere necessaria pro eorum victu non tenentur in ea residere, & inseruire; cum de altari viuere debeāt, nisi fecissent sibi præiudicium, si permiserunt se promouere ad Ecclesiam tenuen, arg. cap. horrendus 32. q. 5. & ita determinatur per dictam glos. in dicto cap. clericus victum: nūquam tamen possunt omitte-
re recitare diuinū officium, Nauar. de hor. can. cap. 7. n. 27.

Et quia supra n. 16. dixi, quòd requiruntur quædam cir-
29 cumstantiæ in recitando diuinum officium: idè sciendum
est, quòd sex circumstantiæ requiruntur videlicet, numerus,
ordo, qualitas, tempus, locus, & modus. Primò requiritur
numerus id est, vt integrè recitentur horæ canonicæ: aliàs
peccaretur mortalitèr, & hoc obseruandum est singulis die-
bus à personis obligatis, de quibus supra, qui numerus diui-
ditur in duas partes scilicet in horas nocturnas, & diurnas,
Horæ nocturnæ continent Matutinum, & Laudes. Horæ
diurnæ continent Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Ve-
30 speras, & Completorium: & omnes horæ sunt diuisæ in nu-
merum ternarium; nam Matutinum continet tres Noctur-
nos, & vnusquisq; eorum in tres psalmos, & tres lectiones
est diuisus: & post Primam relinquitur Secunda, & dicitur
Tertia, & sic Sexta, & Nona; ratio est, quia in his horis lau-
datur Pater, Filius, & Spiritus Sanctus: & sic ad honorè San-
ctissimæ Trinitatis, vide glos. nabilem, in d. cap. 1. de cele-
brat. miss. quæ ponit quosdam versus pro significatione di-
ctarum horarum, & quamuis fuerit opinio nonnullarum,
vt Archid. in cap. presbiter, dist. 91. & Diu. Antonin. part. 2.
31 cap. 12. §. 1. & Nauar. de hor. canon. cap. 3. n. 27. dicentium
horas esse diuisas in octo partes, diuidendo Matutinum à
laudibus: tamen opinio communis est in contrarium affir-
mans septem esse horas canonicas, Angel. Tabien. Armill.
& summistæ, in verb. Horæ canonicæ.

Secundò requiritur ordo, vt primò dicatur Matutinum,
32 deinde Laudes, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vesperæ, & vlti-
mo Completorium: qui ordo in choro omnino est seruan-
dus,

33 dus: sed cum priuatim extra chorum dicuntur horæ, hunc ordinem peruetere est peccatum veniale, Armill. in verb. Horæ Canonice, n. 15. Angel. eodem, n. 18. Cardin. Tolet. de instr. Sacerd. lib. 2. cap. 13. n. 4. ex causa verò iusta nullum est peccatum; quia ordo non est in præcepto, sicut numerus exemplum in iusta causa est, quando aliquis antequam dixisset Primam, Tertiam, & reliquas horas, inuitantur ab aliqua persona graui, vel alicuius momenti, vt secum diceret Vesperas, poterit cum eo licitè dicere Vesperas: & postea dicere alias horas prætermittas, similiter ob aliam rationabilem causam occurrentem, vel etiam per obliuionē, Card. Tolet. loco citato: vel quando impeditus quis tarde veniret ad chorum, tunc poterit incipere officium ab eo loco, in quo reperitur chorus, quando eū ingressus est, & postea finito officio poterit ab intro supplere, Nauar. de hor. can. cap. 10. n. 11.

34 De ordine tamen missæ ad alias horas controuertitur à Doctoribus, an sit peccatum mortale dicere missam ante expletum Matutinum cum Laudibus; & non esse peccatum mortale expressè tenent, Sor. de iust. & iur. lib. 10. q. 5. art. 4. conclus. 2. & in 4. dist. q. 2. in fin. Medin. part. 1. in st. confess. cap. 16. §. 2. in fin. Io. Baptist. Corrad. in respon. casuum conscient. casu. 242. Cucch. lib. 5. tit. 6. n. 36. Perr. Ledesm. in Sūma, part. 1. tit. de Sacram. Eucharist. cap. 23. vers. octaua conclus. Sor. part. 3. quæst. 83. art. 9. disput. 82. lect. 1. Aegid. de Sacram. tomo 1. quæst. 83. n. 220. Quod sit peccatum mortale ante Matutinum cum Laudibus facere sacrum tenent, & ruentur, Diu. Anton. part. 3. tit. 13. cap. 6. §. 4. in fin. Armill. in verb. Missa, n. 3. Tabien. eod. n. 7. Angel. n. 42. Maiol. de irregularit. lib. 3. cap. 24. n. 1. Lelius Zecch. de Sacrament. tract. de missa, cap. 16. Duran. de Ritibus Ecclesiæ lib. 3. cap. 24. n. 13. Graff. lib. 2. cap. 40. n. 5. & quidam Laurentius Perez in elegant. tract. cuius titulus est, an liceat missam celebrare non recitatis Matutinis, Nauar. de hor. canon. cap. 21. n. 30. vbi dicit hanc esse communem opinionē: & ita se habet

bet generalis consuetudo Ecclesiæ, cuius magna est auctoritas, & habet vim legis, l. 2. C. quæ sit long. consuetud. confirmatur hæc opinio in Missali nouo Pij Quinti reformato, seu correcto per Clementem Octauum in rubrica de defectibus in celebratione occurrentibus: vbi inter alios defectus ponitur, si Sacerdos celebrauerit non absoluto saltem Matutino cum Laudibus, opinio autem tenentium non esse peccatum mortale dicere missam ante Matutinum cum Laudibus posset procedere quando adesset aliqua causa rationabilis, vel adesset necessitas, Nauar. loco citato, Cardin. Tolet. de instruct. Sacerdot. lib. 2. cap. 1. n. 7. vt si die Dominico, vel aliquo festo aliquis Dominus, vel personæ graues essent discessuræ, & vellent audire Missam, vel si aliqui vellent Eucharistiam sumere pro consequenda indulgentia, & deficerent Particulæ Consecratæ; nam tunc posset Sacerdos ante Matutinum cum Laudibus celebrare: aliàs cessante causa non posset iuxta communem Doctorum opinionem.

Et notandum est, quod hodie Episcopi non possunt, neq;
 35 Generales Ordinum moderare onera missarum, prout faciebant virtute Concilij Trident. sess. 25. cap. 4. de reformat. & hoc per decreta Sacræ Congregationis Concilij auctoritate Sanctissimi D. N. Urbani Papæ Octauus, sub Dat. Romæ die 21. Iunij 1625. & publicata die 22. mensis Septembris eiusdem anni, tenoris sequentis.

Ac primò districtè prohibet, atq; interdicit, ne Episcopi in Diocesana Synodo, aut Generales in Capitulis generalibus, vel aliàs quoquo modo reducere onera vlla Missarum celebrandarum, aut post idem Concilium imposita, aut in limine foundationis: sed pro his omnibus reducendis, vel commutandis, aut moderandis ad Apostolicam Sedem recurratur: qua re diligenter inspecta, id statuet, quod magis in Domino expedire arbitrabitur: alioquin reductiones, moderationes, & commutationes huiusmodi, si quas contra huius prohibitionē forsan fieri contigerit, omninò nullas, & in-
 36 nes decernit. Deinde vbi pro pluribus missis eiusdem qua-

litatis celebrandis plura dispendia, quantum eumq; incon-
 grua, & exigua, siue ab vna, siue à pluribus personis collata
 fuerunt, aut conferentur in futurum Sacerdotibus, Eccle-
 sijs, Capitulis, Collegijs, Hospitalibus, Societatibus, Mona-
 sterijs, Conuentibus, Congregationibus, Domibus, ac locis
 pijs quibuscumq; tam sæcularibus, quàm Regularibus Sa-
 cra Congregatio sub obtestatione diuini iudicij mandat, ac
 præcipit, vt absolutè tot Missæ celebrentur, quot ad rationē
 attributæ eleemosinæ præscriptæ fuerint: ita vt alioquin ij, ad
 quos pertinet suæ obligationi nō satisfaciāt, quinimmodò gra-
 uiter peccent, & ad restitutionē teneantur. Id verò, vt dein-
 37 ceptus obseruetur exactius, Sacra Congregatio eadem au-
 thoritate reuocat priuilegia, & indulta omnia quibusuis
 personis, Ecclesijs, ac locis pijs, tam Sæcularibus, quàm Re-
 gularibus cuiuscumq; Ordinis, Congregationis, & Instituti
 quacumq; ob causam concessa, quibus indulgetur, vt cer-
 tarum Missarum, vel Anniuersariorum celebratione, aut
 aliquibus collectis, seu orationibus plurium Missarum oneribus
 in futurum suscipiendis satisfiat. Ac similiter omne
 damnabile luerum ab Ecclesia remouere volens, prohibet
 Sacerdoti, qui Missam suscipit celebrandam cū certa ele-
 mosina ne eandem Missam alteri, parte eiusdem ælemosi-
 næ sibi retenta, celebrandam committit. Præterea vt in Ec-
 38 clesijs, in quibus onera Missarum in perpetuum imposita
 sunt Sacerdotes in eis, vt par est adimplēdis eò tepidiores, ac
 segniores reddantur: quod onera huiusmodi cum nulla, aut
 parua sint vtilitate coniuncta, statuit, atq; decernit, vt pecu-
 niæ, ac bona mobilia Ecclesijs, Capitulis, Collegijs, Hospita-
 libus, Societatibus, Congregationibus, Monasterijs, Con-
 uentibus, ac locis omnibus, tam Sæcularibus, quàm Regularibus,
 atq; illorum Personis in futurum simpliciter acqui-
 renda cum onere perpetuo Missarum celebrandarum, ab
 ijs, ad quos pertinet sub pœna interdicti ab ingressu Ec-
 clesiæ ipso facto incurrenda, à die realis acquisitionis statim
 deponi debeant pœnes eadem Sacram, vel personam fidam,
 & fa-

& facultatibus idoneam ad effectum illa, seu illarum præ-
tium; quamprimùm inuestiendi in bonis immobilibus fru-
ctiferis, cum expressa, & indiuidua mentione oneris, quod
illis annexum reperitur: ac si eadem bona immobilia autho-
ritate Apostolica deinceps alienari contingerit, eorum dem-
pretium sub eadem pœna, vt supra deponi, atq; in alijs sta-
libus itidem fructiferis cum eiudem oneris repetitione, at-
què annexione conuerti debeat. Ad hæc Sacra Congrega-
39 tio quibusuis Capitulis, Societatibus, & Cōgregationibus,
nec non omnibus, & singulis Ecclesiarum, ac piorum loco-
rum tam sæcularium, quàm Regularium superibus, vel alijs,
ad quos pertinet districtè prohibet, nè in posterum onera
perpetua suscipiant Missarum celebrandarum: sæculares
quidem sine Episcopi, vel eius generalis Vicarij, Regulares
verò sine Generalis, vel Prouincialis consensu, & licentia in-
scriptis, & gratis concedenda: alioquin sæcularis, qui huius
prohibitionis transgressor extiterit, ab ingressu Ecclesiæ in-
terdictus, sit eo ipso. Regularis verò pœnam priuationis om-
nium officiorum, quæ tunc obtinebit, ac perpetuè inhabili-
tatis ad alia de cætero obtinenda, vocisq; actiuz, ac passiuæ
absq; alia declaratione incurrat. Eleemotynas verò manuz-
les, & quotidianas pro missis celebrandis, ita demum ijdem
accipere possint, si oneribus antea impositis, ita demum sa-
tisfecerint, vt noua quoq; valeant, accipere: alioquin omni-
no abstineât ab huiusmodi eleemosinis, etiam spontè obla-
40 tis in futurum recipiendis. Et capsulas auferant ab Ecclesijs
cum inscriptione illa. Eleemosinæ pro Missis, vel alia simili,
sub eisdem pœnis ipso facto incutrendis, nè si teles hac ra-
tione frustrentur. Hæc in decretis Sacre Congreg. Concilij.
Terriò, vt redeamus ad materiam diuini officij, requiri-
41 tur qualitas, scilicet, vt vnusquisq; dicat officium illius diei,
de quo habetur in Breviario Romano, & confirmetur Ec-
clesiæ Cathedrali: & si est Monachus eius Monasterio, si au-
tem quis inaduerterter, vel ignorantèr, vel ex aliqua causa
42 probabili, semel atq; iterum variaret officium, non pecca-
ret

ret mortalitèr; ratio est, quia qualitas officij non est in præcepto de iure diuino: sed si hoc procedit ex negligentia, vel inaduertentia esset peccatum veniale, Cardin. Tolet. de Instru&ct. Sacerd. lib. 2. cap. 13. n. 5. sed si ex malitia, aut quia quis vellet variare, & mutare qualitatem officij pro breuitate, vt si vellet in feria quinta, vel sabato dicere officium semiduplex alicuius Sancti pro deuotione sua, peccaret mortaliter, non propter mutationē qualitatis officij: sed quia nō cōformaretur Ecclesiæ matrixi. & si hoc in choro cōmisit non facit fructus suos, quos ex distributionibus quotidianis recipit: vnū tamen norandum est, quòd cum ex inaduertentia officium mutatum est, vt qui dicturus erat de sancto, dicit de feria, vel è contra: quòd tunc nō est opus omnia repetere, sed solūm quod fuit particulare festi, vel Feriæ, vt hymni, Antiphonæ, Oratio, & Lektionen, Cardinal. Tolet. loco citato, n. 6.

43 Solet dubitari inter Clericos, an quis teneatur sub præcepto peccati mortalis recitare officium Beatæ Mariæ Virginis, Mortuorum, Psalmos graduales, & pœnitentiales. Et dico, quod in choro tenentur, prout præscriptum in rubricis Breuiarij, sed extra chorū, tam infra annum, quam tempore quadragesimali non tenentur, & nullum peccatum faciunt per Bullam Pij Quinti positam in principio Breuiarij, quæ incipit. Quod à notis, §. quod verò.

44 Quartò requiritur tempus, vt dicantur horæ canonicæ tempore suo, & horis statutis: & in hoc standum est consuetudini obseruare in choro: sed circa eas, quæ priuatim extra chorum à clericis recitantur, tempus obligans ad peccatū mortale, & satisfaciendi præcepto, est à Vesperis præcedentis diei, vsq; ad mediam noctem diei subsequētis, verbi gratia horæ diei Dominicæ possint dici, à Vesperis Sabati vsq; ad mediam noctem diei Dominicæ, dummodò de sero præcedenti dicatur solūm Matutinum cum Laudibus, glos. in cap. 1. in verb. omnes dies Dominicos, de fer. quam commendat Felin. in cap. consuluit, de offic. delegat. Nauar. de hor.

hor. canon. cap. 3. n. 4. qui ergo hoc tempore horas non recitauerit, peccat mortalitèr, Tabien. in verb. Horæ, & omnes summissæ.

45 Quintò requiritur locus, idest in quo loco est persoluen- dum diuinum officium: & dicas, quod officium, siuè horæ canonicæ, quæ publicè dicuntur, in Ecclesia dici debent, Clem. 1. §. ne igitur, de celebrat. miss. De horis verò canonicis, quas priuatè dicunt clerici, quamuis decentior locus sit in Ecclesia, cap. parsimoniã cum glos. in verb. priuatis, dist. 41. & cap. decet, de immunit. Eccles. lib. 6. per rationes, quas refert Nauar. de hor. canon. cap. 5. n. 4. tamen ubiq; dici potest officium, & in omni loco, etiam in via pedestri, vel equestri, vel in cubiculo in domo, sedendo, vel deambulando: in locis verò indecentibus nõ licet, alioquin peccaretur venialitèr, etiam si quis recitaret officium, quando redderet debitum naturæ. Sot. de iust. & iur. lib. 10. q. 5. art. 5. in fin. Nauar. de hor. canon. cap. 5. n. 5. & sequen. Innoc. in cap. dolentes, de celebrat. miss.

46 Sextò requiritur modus in recitãdo diuinũ officium, vel quamlibet aliam orationem: qui est triplex, nempè, vt celebretur reuerenter, deuotè, & attentè, cap. cantantes, dist. 92. Nauar. de hor. canon. cap. 13. n. 4. primò, vt officium dicatur reuerenter, quo ad situm corporis, vt faciat in choro recitans genuflexiones, stationes, & alias cæremonias, quæ obseruãtur in Ecclesijs, quæ inuiolabiliter sunt seruandæ: aliàs non seruantes peccant venialitèr tantũ, extra verò chorũ quomodocumq; dicatur officium sedendo, ambulando, equitando, vel stando satisfit præcepto, Innoc. in cap. 1. de celebrat. miss. Nauar. de hor. canon. cap. 4. n. 14. Secundò, vt dicatur officium deuotè, idest prompta mente ad seruiendũ Deo, ex qua mente prompta nascitur illa dulcedo in animo, quam sentit quis pro rebus pijs: veruntamen qui in recitatione diuini officij non sentit talem deuotionẽ, non peccat; nam non est præceptum, quod obligat, sed consilium, Nauar. d. tract. de hor. canon. cap. 20. n. 58. Tertio requiritur

vt at-

vt attentè dicatur diuinum officium : quæ attentio est triplex. Prima circa verba, vt singula proferat debitè. Secunda, vt intelligat sensum verborum. Tertia, vt attendat finem orandi, scilicet se esse præsentem Deo, & cum ipso loqui. Prima est necessaria, vnde qui verba non profert, aut ex nimia celeritate malè profert, aut qui cum alio recitans officium non expectat finem veruum: sed anticipat accelerantè, non satisfacit, & de hac attentione loquitur rex, in dicto cap. dolentes, de celebrat. miss. Secunda attentio non est necessaria; nam multi non intelligunt verba, quæ proferunt. Tertia similiter non est necessaria, sed magnæ utilitatis. quã possunt habere etiam ignari. Tertia hæc est duplex actualis, & Virtualis. Actualis est, quando quis recitando officium semper actu aduertit ad ea, quæ dicit: & hæc cum non proueniat ex proposito, sed præter voluntatem, nisi quis voluntariè se distraherit ad cogitandum: de alijs non inducit neq; veniale peccatum; quia cum cor hominis sit nobilius omni nobili, non est à Deo factus homo, quod tales cogitationes possit euitare; nam non requiritur secundum Theologos, vt attentus semper quis oret propter actus essentiam: vnde dicitur in psalm. 22. cor meum dereliquit me. Virtualis est illa, quam quis à principio habet satisfaciendi: ex quibus colligitur regula, quòd ad satisfaciendum præcepto dicendi officium, duo sufficiunt: primum, vt sit cum proposito actuali orandi Deum; quia actualis intentio est difficilis habitu: secundum est, vt in recitando officium voluntariè non se distrahat, & nō habeat animum faciendi alios actus incompatibile, quibus sic habitis, etiã si mille cogitationes superuenerint, nullum est peccatum, Tabien. in verb. Horæ Canonice, n. 29. Angel. eodem, verb. n. 28. Nunc ad aliqua dubia deueniamus.

Primò dubitatur, quidam animo satisfaciendi præcepto
 47 dicendi officium, & deinde illud dicendo non recordatur, se dixisse aliquem psalmum, an teneatur illam recitare? Respond. negatiuè: sed debet vltèrius procedere iuxta illud.

Eccle-

Ecclesiastice iterum verbum in oratione tua: sed si ex aliqua coniectura posset scire, se non dixisse, tenetur dicere: unde bonum est, ut volens dicere officium, præmittat aliquam orationem præparatoriam ad officium, vel aspergat se aqua benedicta, cuius virtutes, quæ, & quantæ sint ponit Cardinal. de Turrecremat. in cap. aqua, de consecrat. dist. 1.

Secundò dubitatur, an satisfaciat quis dicendo officium, **48** quãdo se vestit, vel manus lauat? Resp. quod satisfacit; quia isti non sunt actus incompatibiles: bene tamen verum est quòd peccat venialiter; nam si quis loquitur cum aliquo Domino temporali reuerenter id facit, quãto reuerentius id facere debet loquens cum Rege Regũ, & Domino Dominantium, Sot. de instit. & iur. q. 5. art. 5.

Tertiò dubitatur, an si aliquis, dum in choro cantatur, vel **49** recitatur officium transferendo librum de loco ad locum, vel inueniendo antiphonas cantandas, amitteret aliquos versiculos, vel etiam aliquem psalmum, teneatur repetere, quod prætermisit? Respond. negatiuè; nam præter quod censetur vnus de choro, facit actum, qui etiam dirigitur ad Deum, Sanct. Anton. part. 2. tit. 9. cap. 1. §. 3. Nauar. de hor. canon. cap. 1. r. n. 3. vbi dicit, quod occupatio circa ea, quæ pertinent, & sunt necessaria circa diuinum officium, excusat: qualis est quærendi psalmos, & antiphonas, transferendi libros necessarios ab vna parte ad aliam, quærendi prunas ad thurificandum: immò egrediendi aliquantisper ad respirandum; omissio enim recitationis officij diuini ob has, vel similes causas, non videtur peccatum, nec suppletio necessaria quod tamen limitatur quando illa ante diuinum officium præparari nõ potuerunt, aut ea postea facitis, qui tenebatur illa præparare, vt idem Nauar. loco locitato.

Quartò an vnico actu quis duabus obligationibus possit **50** satisfacere, videlicet dicendo officium, & audiendo Missam diebus Dominicis, & festiuis de præcepto? Resp. quod licet Siluest. in verb. Missa, & Angel. in verb. feriæ, quæ st. 46. dicat quod non satisfacit: vera tamen, & magis communis opinio est,

est, quod satisfacit; quia vtrāq; eundem finem habent, scilicet Dominicam passionem; tūm etiam quia isti non sunt actus contrarij, Sot. in 4. sentent. dist. 13. q. 2. art. 1. asserens posse vnico actu ambobus p̄ceptis satisfieri; quia si illas orationes potest quis dicere, quæ non sunt de p̄cepto audiendi missam, tantò magis quæ sunt ex p̄cepto, Graff. de. cis. aur. lib. 2. cap. 34. n. 9.

Quintò cū ergo in sacris constituti, & beneficiati teneā-
 51 tur recitare quotidie diuinum officiū, cap. dolentes, de celebrat. miss. glos. in cap. fin. dist. 91. Abb. in cap. 1. n. 4. de celebrat. miss. & in cap. tuis, n. 7. de p̄ben. Nauar. in Manual. c. 25. n. 97. & 98. idē Nauar. de hor. canon. cap. 6. n. 1. quæro, quæ pœna sit imposita non recitantibus diuinum officium?
 52 Respond. quod mortiferè peccant, communis opinio est, cap. dolentes, de celebrat. miss. cap. fin. dist. 91. Abb. in cap. 1. n. 4. de celebrat. miss. Nauar. in Manual. cap. 25. n. 97. & 98. idem Nauar. de hor. canon. cap. 6. n. 1. Vgolin. de offic. & potest. Episcop. part. 1. cap. 12. § 1 n. 3. tam si dimittant totum officium, quàm si aliquam partem notabilem ipsius; quia semper committunt vnum peccatum, etiam si dimittant tres, vel duas horas; nam habetur ratio ad vnum officium, & nō ad plura, Angel. in Sum. in verb. Hora, Nauar. de hor. canon. cap. 7. n. 5. & sequen. vbi dicit quodam notabile, quod peccat mortaliter etiam ille, qui proposuerat non recitare officium per illum diem, vel aliquam horam, & si pœnitentia ductus horas postea recitauerit, nō propterea euitabit peccatum, quod iam commiserat per illam deliberationem ratio est; quia peccatum est dictum, aut factum contra legem Dei, & hac ratione peccat, qui festis de p̄cepto missam audire sibi proposuit, vel ieiunij tempore ieiunium non obseruaturum, esto deinceps missam audiat, & ieiuniū seruet; & hoc ob eam malam intentionem prius habitam. Itē puniuntur ad restitutionē fructus beneficij pro rata illius diei, quod non recitant si sunt beneficiati, Nauar. de hor. canon. cap. 7. n. 32. Felin. in cap. postulasti, n. 6. de rescript. Abb. in cap. 1.

cap. 1. n. 8. de celebrat. miss. & in cap. diuersis n. 2. de cler. cō-
iugat. Anchar. in cap. & si clericus, de iureiur. Flam. Paris.
de resignat. benefic. quæst. 9. n. 50. Couar. var. resoluit. 110. 5.
cap. 13. n. 10. Dec. in cap. cum omnes in 2. lectura, n. 2. de con-
stit. & per Concil. Lateranense sub Leone X. sess. 9. item
statuimus, confirmatum à Pio V. per Constitutionem, quæ
53 incipit: ex proximo Romę duodecimo calēd. Octobris 1570.
de qua per Nauar. in Manual. cap. 25. n. 122. per quod Con-
cilium, & Constitutionem datur modus restituendi fructus
beneficij non recitantium diuinum officium infra sex mē-
ses à die adeptę possessionis beneficij pro rata temporis, &
officij diuidēdo fructus pro illius diebus, & horis, quas omi-
sit videlicet. Si beneficiatus dimittit totum officium te-
netur restituere ratam illius diei: si verò omisit Matutinū
tantum perdit dimidium ratę illius diei: si verò, cæteras ho-
ras perdit etiam dimidium: si prætermisit vnā horam tan-
tum, vt vesp̄as, completorium, vel primam, sextam partē
illius diei, deducto tamen onere seruitij, quod tenetur præ-
stare Ecclesię beneficij, vt si est obligatus dicere missam, &
illam facit celebrare eo die, quo omisit officium, tenetur
restituere quod superest deducta parte missę, & fructus cō-
putari pro toto anno iuxta redditus totius anni pro rata ad
ratam ad tradita per Boer. decis. 23. & Ioseph. Ludouic. de-
cis. Perus. 79. Viu. decis. 8. qui dicūt, quod consideratur pro-
54 uentus totius anni, & sic diuidendi sunt, & beneficiatus te-
netur dicere officiū à die acceptę collationis, & captę pos-
55 sessionis sub pœna peccati mortalis, sed ad restitutionē fru-
ctuum post sex menses à die captę possessionis, vt disponi-
tur in dicta Constitutione Pij V. & benè notat Grass. lib. 2.
cap. 20. n. 3. & 4. Vgolin. de offic. & potest. Episcop. part. 1.
56 cap. 13. §. 1. n. 3. fructus verò sunt applicandi fabricę Eccle-
się, vel eius reparationi, seū in eleedymonas pauperū iuxta
dispositionem dicti Concilij Lateranens. & Constitutionis
Pij V. Nauar. in cap. quando, de consecrat. dist. 1. n. 32. & se-
57 cundum eundem Nauar. Confessarius potest dictos fru-

Etus dispensare ipfimet clerico officium non recitanti, fi est
 pauper, modò verè fit pauper, & quod ex hac occasione nõ
 recitatur iterum ad non recitandum officium per not. per
 Bal. in lid. quo pauperibus, C. de Epifcop. & cleric. Constitu-
 ti autem in Sacris, & nullum habentes beneficium, non reci-
 tantes diuinum officium peccant tantum mortalitèr, vt de
 præsbyteris habetur in cap. 1. de celebrat. miff. & in cap. præ-
 ter dift. 32. de Diaconis, & Subdiaconis iure fcripto cautum
 non reperitur: fed tenentur de generali Ecclefie confuetu-
 dine, Nauar. de hor. canon. cap. 7. n. 2. Vgolin. de offic. & po-
 588 test. Epifcop part 1. cap 13. §. 1. n. 1. Pensionarij autem non
 recitantes officium Beatæ Mariæ Virginis tenentur ad reftri-
 ctionem fructuum pro rata, vt fimilitèr disponitur in difta
 Conftitutione Pij V. & hoc etiam non fequuta fentètia de-
 claratoria, Nauar. in cap. non licet 32. q. 2. Preces autem Ho-
 rarum Canoniarum, & diuinum officium, qui recitare te-
 nentur, debent vti Breuiario Romano edito iuffu Pij V. &
 reformato à Clemente Oétauo, exceptis ijs, quibus per Bul-
 lam Pij V. permiffum. Regulares verò qui funt affumpti ad
 Epifcopatum, vel alitèr ad curam alicuius Ecclefie fècula-
 ris, non tenentur amplius dicere officium fecundum ordi-
 nem fuæ Religionis, fed fecundum morem, & confuetudi-
 nem Ecclefie, in qua affumuntur, Turrecremat. in cap. 1. nu.
 22. & 23. dift. 91. Roſell. in Summ. in verb. Horæ Canonice,
 n. 8. Carol. de Graff. de effe&. clericat. effe&. 17. n. 63. & ita
 fuit decifum per Congregationem Sacrorum Rituum, die
 11. Iunij 1605. Circa verò geftus feruandos in recitandis
 horis canonicis, vt funt genuflexiones, capitis denudatio-
 nes, vel ftando, vel fedendo, & fimilia, quãdo priuatim quis
 recitat eas non funt de neceffitate facienda, nifi quod con-
 uenientiùs fiant in choro. Nauar. de Hor. canon. cap. 4. n. 4.
 & 16. nihil enim eorum ipfe dicit prædictorum præfcriptũ
 videtur iure communi, vel Pontificijs Conftitutionibus, feu
 Concilijs generalibus, Carol. de Graff. de effe&. cleric. ef-
 fe&. 17. num. 65.

Ultimo

Ultimò vidēdum est, quæ sint causæ legitimæ, quæ excu-
 59 sant à recitatione diuini officij: & sunt præcipuè quatuor:
 Prima est infirmitas. Secunda est defectus Breuiarij. Tertia
 occupatio necessaria. Quarta. & vltima dispensatio.

Circa primam clarum est, quòd clericus infirmus est li-
 60 ber, & immunis à recitatione diuini officij, Abb. post In-
 noc. in dicto cap. 1. de celebrat. miss. quia ad impossibile ne-
 mo tenetur, l. impossibilem, ff. de regul. iur. & intelligitur,
 de clerico notabiliter infirmo: hinc est, quòd non quælibet
 leuis infirmitas excusat: sed necesse est, quòd graui febre,
 vel capitis. siuè stomachi dolore laboret: ita quòd si recita-
 ret, occasionem præstaret maioris nocumēti, nec solus, nec
 cum socio possit recitare: } vel esset adeò graui infirmitate
 detentus, vt non posset præuenire, ante quam febris veniat,
 61 vel post ponere vsquè ad mediam noctem: & in hoc stan-
 dum est iudicio Medicorum, & nō infirmi, Graff. dec. caus.
 conscient. lib. 2. cap. 53. n. 2. nisi certum esset infirmitatem
 esse grauem; quia tunc posset infirmus autoritate propria
 dispensare, Nauar. de hor. canon. cap. 3. n. 62. Graff. loco ci-
 tato. Veruntamen qui laborat febre quartana; vel tertiana
 nō excusatur; quia potest præuenire, vel postponere: cæcus
 verò, & surdus tenētur recitare ea, quæ memoriter sciunt,
 62 arg. cap. nemo, de regul. iur. lib. 6. Nauar. de hor. canon. cap.
 11. n. 21. quia qui totam quadragesimam ieiunare nō potest,
 63 tenetur eam partem, quam potest. Muto autem neq; in to-
 tum, neq; in partem tenetur recitare: ratio est posita in defi-
 nitione officij; quia muto non potest esse fructus labiorum:
 ex his colligitur, quòd qui ob infirmitatem excusatur à reci-
 64 tatione diuini officij, non tenetur postea illud repetere,
 Cardin. in Clem. 1. n. 6. de celebrat. miss. nec etiam tenetur
 audire ab alio tempore infirmitatis, Siluest. in verb. Hora,
 quæst. 4. Nauar. in manual. cap. 25. n. 100. & sequen.

Secunda causa, quæ excusat à recitatione diuini officij,
 65 est defectus Breuiarij, vt quia peregrè proficiscens obliuis-
 est illud portare, vel per viam amiserit, & reperitur in lo-
 cis,

cis, vbi nec mutuò, nec emptione habere potest: vel etiam si daretur comoditas, nō posset ob paupertatem illud emere, cap nemo ad impossibile, de regul. iur. lib. 6. Nauar. de hor. canon. cap. 11. n. 38. & tūc tenetur recitare, quæ scit memori-
 66 tēr, Sor. de iust. & iur. lib. 10. q. 5. art. 3. quæ conclusio ampliatur etiam, si casu perdidit Breviarium, vel illud ludendo, nam talis non peccat toties, quoties omittit recitare officium: sed peccauit tantū cum ludendo illud amisit. Sor. loco citato, tenetur tamen dicere ea, quæ memoritēr scit.

Tertia causa est, occupatio maioris boni, vt si quis esset
 67 impeditus circa infirmos, vel prædicationem, aut confessionem modò fraus omninò cesset, Siluest. in verb. Hora, q. 68 fin. Nauar. de hor. canon. cap. 11. n. 34. Item Clerici, vel Monachi damnati ad triremes excusantur, quando sunt occupati in remigando, Sor. de iust. & iur. lib. 10. q. 5. art. 3.

Quarta causa est dispensatio, vt quando Summus Pontifex
 69 dispensat eum aliquo, vt sit immunis ab onere recitandi officium, Abb. in cap. 1. de celebrat. miss. Dec. in cap. quæ in Ecclesiarum, n. 53. de constit. qui asserunt Papam posse dispensare
 70 circa modum recitandi officium, licet in totum tollere non possit; cum sit de iure diuino, & potius dicitur commutatio, quàm dispensatio.

Habentes autem beneficium tenue non excusantur à recitatione
 71 diuini officij, vt supra n. 27. dictum est, Siluest. in verb. Hora q. 2. Couar. var. resolut. lib. 3. cap. 13. n. 10. Nauar. in Manual cap. 27. n. 21. ratio est; quia sicut vir contrahens matrimonium cum muliere cum modica dote, semper, & vbiq; eam alere tenetur: ita beneficiatus, qui est sponsus sue Ecclesie, Deo semper hoc sacrificium laudis offerre tenetur, licet modicos habeat fructus beneficij, Grass. lib. 2. cap. 49. num. 28.

Et notandum est, quòd Ecclesia, quæ habet aliquam Re-
 72 liquam insignem alicuius Sancti, etiam non existentis in Breviario, potest facere officium duplex, & octauam illius Sancti,

Sancti, vt declarauit Gregorius XIII. pro Regnis Hispaniæ per Breue, quod incipit. Pastoralis officij per hæc verba. Itẽ quod. quælibet Ecclesia, & Monasterium Hispaniæ habens
73 Reliquias insignes, puta Caput, Bracchiũ, vel Crus alicuius Sancti etiam alienigenę non existentis in Breuiario, vel de quo in Breuiario fit tantũ commemoratio possit illius festiuitatem celebrare, & officium duplex facere : & de alio Sancto eodem die occurrenti si fuerit simplex fiat commemoratio: si verò fuerit duplex, vel semiduplex, transferatur in primam diem. simili festo non impeditam; & nota quod licet Papa hoc statuerit pro Regnis Hispaniæ, est tamen lex communis, quia quando Summus Pontifex, vel alius Princeps respõdet ad consultationem alicuius, quamuis dirigat verba ad casum consulentis, censetur tamen condere ius commune, Felin. in cap. 1 n. 17. de constit.

74 Similiter est notandum, quod in choro quando recitantur diuina officia, nulla debent fieri colloquia, nec esse debent, qui risu, aliouè incomposito, seũ minus modesto acturem diuinã perturbent, non qui cæterorum scandalo dormiant, literas, aut scripturas legant, sed nec libros, aut ipsum Breuiarium, aut Diurnum in manibus habeant, vt ex illis priuatim horas, aut orationes recitent: sed illas alta voce cũ choro dicant, aut cantent, & alium librum habere non permittantur, nec quis gestum aliquem ab alijs differentẽ demonstrat, vt cum alij stent, quis sedeat, vel genuflectat, vel è contra: sed detur opera, vt omnes vniformi ritu attentẽ, deuotẽ, & reuerentẽ diuinis misterijs, atq; officijs assistere, eorq; toto cordis affectu admirari, & cõtemplari videantur, ac silentium diligenter seruetur: hæc Clemens Octauus in Cæremoniali Episcoporum, nuper per eum reformato, lib. 1. cap. 5,

DE INDVLGENTIIS Cap. XXXXXII.

S V M M A R I V M.

- 1 **H**omo mortaliter peccans contrahit pœnam & culpam.
- 2 Opera boninis iusti sunt meritoria & satisfactoria.
- 3 Opera meritoria qua sint, & qua satisfactoria.
- 4 Pœnam qui non meretur, satisfactione non indiget.
- 5 Virgo Maria nullum habuit peccatum nec originale.
- 6 Opera Sanctorum, & iustorum, qui satisfactione non indiguerunt, non perierunt.
- 7 Satisfactiones Christi, & Sanctorum sunt reseruate in corpore Ecclesia.
- 8 Christi sola satisfactio fuit infinita.
- 9 Potestas dispensandi thesaurum Ecclesia residet pœni Papam Vicarium Christi.
- 10 Misericordia & iustitia sunt in indulgentia, & quomodo.
- 11 Cuius non remittitur per indulgentiam, sed pœna.
- 12 Conditiones requisita pro consequenda indulgentia.
- 13 Indulgentia qua à Papa, & qua ab Episcopis conceduntur.
- 14 Pietas, que dicitur in concedendis indulgentiis.
- 15 Opus iniunctum est perficiendum pro consequendis indulgentiis.
- 16 Absolutus à casibus reseruatibus tempore Iubilei animo consequatur illud, si non adimpleuerit reliqua, an valeat absolutio.
- 17 Impotens facere elemosynam pro consequendo Iubileo, an illud laetetur.
- 18 Confessio facta mane die Dominico ab eo, qui facit Iubileum, an sit valida pro consequenda indulgentia.
- 19 Elemosinas an quis teneatur facere tribus diebus pro consequendo Iubileo.
- 20 Status gratie requiritur in suscipiente indulgentias.
- 21 Indulgentia plenaria qua sit.
- 22 Indulgentia septem dierum, decem, & ceter. annorum quomodo intelligitur.
- 23 Quadragesima, qua solent apponi in indulgentiis, qua sint.
- 24 Indulgentia de pœnitentiis iniunctis, quomodo intelligitur.
- 25 Indulgentia per modum suffragii, quomodo profunt mortuis.
- 26 Anima illa, pro qua dicitur missa, liberatur, an alia.
- 27 Verbum

- 27 Verbum illud per modum suffragij quomodo intelligitur.
 28 Indulgentia semel suscepta. an uerum sit suscipienda pro anima.
 29 Homo existens in peccato mortali, an possit consequi indulgentias pro defunctis.
 30 Ecclesia auctoritate Superioris demolita, & in alium locū trās-
 lata; an retineat priuilegia antiqua.
 31 Priuilegium reale extinguitur extincta re.
 32 Decretum sacre Congregationis indulgentiarum pro indulgentiis Confraternitatum Corporis Christi.
 33 Bonifacius Octauus primum ordinauit Annum Sanctum Iubilei.
 34 Anno Sancto Iubilei durante sunt suspense omnes, & quacumq;
 indulgentia.

AD pleniorē huius solemnē, ac uilē materiæ intelligentiam est primò sciendū, quòd quando homo peccat mortalitèr, incurrit culpam, & pœnam, cōtrahit culpam, quæ nil aliud est nisi amissio diuinæ gratiæ; perdit enim gratiam Dei, eiusq; amicitiam, & amorem, & acquirit odium, incurrit etiā pœnam, quæ pro culpa contrahitur, & est obligatus post mortem pœnæ æternæ ignis infernalis, Diu. Thom. 1. 2. quæst. 87.

Secundò sciendū est, quòd omnia opera hominis iusti existentis in gratia Dei sunt meritoria, & satisfactoria. Opera meritoria sunt, quæ merentur augmentum gratiæ, & uitam æternam. Opera satisfactoria sunt, quæ satisfaciunt pro pœnis, quas homo debet pro peccatis mortalibus remissis, quoad culpam, & nō quoad pœnam totam; unde pro quantitate operum bonorum minuitur etiā quantitas pœnæ temporalis, Sanct. Anton part. 1. tit. 10. § 1.

Tertiò, quod multi homines iusti nulla, aut paucissima, & eaq; uenialia peccata committunt, & ob hoc nullius, aut pauca pœnæ sunt debitores, & per bona opera, quæ faciūt, superabundat satisfactio; quia cum pœnam nō mereantur, indigent satisfactioe, aut non tanta eum maiora sint opera, quàm pœnæ debita, Iob. cap 6. Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas, quam patior in statera, quasi arena maris hæc grauior appareret. Vnde

Chri.

Christus caput nostrum, cum nullum peccatum fecerit, eius opera, satisfactoria fuerunt pro pœnis infinitis Sanct. Anton. loco citato: & sic beatissima Virgo Maria nullum peccatum habuit, nec etiam originale: & tamē eius opera fuerunt satisfactoria præ alijs omnibus operibus omnium iustorū præter Christum: sic etiam Apostoli, Marthyres, & alij iusti, & licet isti Sancti, & iusti satisfactione nō indiguerunt, non tamen opera eorum satisfactoria perierunt: sed pro-

7 sunt omnibus peccatoribus, qui satisfactione indigent; omnes ergō istę satisfactiones Christi, & omnium iustorum à primo Abel, vsq; ad vltimum sunt conseruatę, & repositę

8 in corpore Ecclesię: & tales satisfactiones dicuntur Thesaurus Ecclesię militantis; & quamuis solū meritum Christi esset sufficiens pro pœna omnium purganda, tamen vt Sancti Christo assimilentur, conueniens est, vt eorum merita ponantur in hoc Thesauro indulgentiarum, Sanct. Anton. loco citato, Nauar. in Comment. indulgent. notab. 13. n. 1. Armill. in verb. Indulgentia, num. 8.

Quartò notandum est, quòd potestas dispensandi hunc

9 Thesaurum residet in Summo Pontifice Christi Vicario, qui habet plenitudinem potestatis, cap. quodcumq; 24. q. 2. quoties ergo concedit ex hoc Thesauro, vt pro nostris pœnis satisfaciamus, tunc talis concessio dicitur indulgentia.

Vnde quia rigor iustitię exigere videtur, vt qui debet

10 pœnas, illas soluere teneatur: & quādo alterius satisfactio tribuitur, indulgentia dicitur, quę etiam non est absq; iustitia: & sic in indulgentia interuenit misericordia, & iustitia, exemplum aliquis est condemnatus ad triremes, constituitur, qui loco sui vult talem pœnam pati, hoc casu adest misericordia; quia acceptatur iste, qui pro eo patitur, & adest iustitia; quia soluitur pœna: item quis est debitor in centum aureis, & ex ærario publico ei datur, vt soluat, adest misericordia; quia remittitur debitum, & interuenit iustitia; quia verè soluitur debitum: & sic licet satisfactio Sanctorum non profuerit eis; quia satisfactione non indiguerunt, tamen

tamen prodest nobis peccatoribus, & hoc ratione vnionis, nam sumus vnum corpus in Christo, qui est caput, reliqui membra, Paul. ad Romanos, cap. 12.

Aduertendum tamen est, quòd culpa non remittitur per indulgentiam, sed remittitur pœna debita pro culpa; quia culpa remittitur per contritionem, cap. dixi, & cap. magna, de pœnit. dist. 1. quinimò potest esse tam vehemēs peccati contritio, quod perfectè remissionem peccati homo consequatur, non solùm ad purgationem culpæ, sed quantum ad remissionem pœnæ, glos. in cap. mensuram, in verb. doloris, de pœnit. dist. 1. & glos. in extrauag. 1. in verb. & confessis, de pœnit. & remiss. & quamuis in aliquibus indulgentijs dicatur à culpa, & pœna: tamen loquutio est impropria, & non vera; quia culpæ remissor est solus Deus. Esai. cap. 43. Ego solus deleo iniquitates propter metipsum, & cap. nemo, de cõsecr. dist. 4. sed hoc intelligendum est, quod hoc verbum nõ est profectum à Sede Apostolica, aut vt declarat Sanct. Anton. part. 1. tit. 10. §. 4. quod cum aliquis accedit pro consequenda indulgentia, in præparatione præsupponitur, quod deuotus, & contritus accedat, & ex illa deuotione, & contritione oritur deletio culpæ: & ratione contritionis quam quis habet in consequenda indulgentia, consequitur remissionem culpæ, & non ratione indulgentiæ, quæ remittit solùm pœnam.

Quintò sciendum est, quatuor copulatiuè requiri ad consequendum indulgentias. Primò requiritur autoritas in concedente. Secundò pietas in causa. Tertiò opus iniunctũ. Quartò, & vltimò charitas in suscipiente, Armill. in verb. indulgentia, n. 5.

Primò requiritur autoritas in concedente, quæ autoritas principaliter est pœnes Summum Pontificem Christi Vicarium, secundariò in Archiepiscopis, & Episcopis: & ideo Papa potest in toto orbe Christiano concedere indulgentias plenarias, & limitatas ad sui libitum, Archiepiscopi, & Episcopi in proprijs Diœcesibus, cap. quòd autem, cap.

E e e

cum,

eum ex eo, & cap. nostro, de pœnit. & remiss. & ibi Abb. Summus Pontifex ad sui libitum, vt supra, Archiepiscopi, & Episcopi quadraginta dierum, & in dedicatione Ecclesię indulgentiam vnus anni dicto cap. ex eo. Concilium verò generale legitimè coactum potest concedere indulgentiam plenariam Nauar. in Coment. de indulgent. notab. 31. n. 1. Tolet. de Instruēt. sacerdot. lib. 6. cap. 25. n. 1.

Secundò requiritur pietas in causa; quia indulgentiæ debent concedi pro causa pia, quæ intelligitur ad honorem Dei, vel Sanctorum, vel ad eleemosinas pauperum, vel ad extirpandas hæreses, & ad exaltationem fidei, & ad concordiam, & vniõnem Principum Christianorum, & similium.

Tertiò requiritur opus iniunctum, vt qui vult consequi indulgentias, necesse habet, vt perficiat opus iniunctum in Bulla: vt si dicatur, q̄ visitetur talis Ecclesia talibus diebus, vel ieiunetur, vel eleemosina largiatur, & similia, necesse est, vt ad vnguem omnia perficiantur: alioquin qui non perfecerit, indulgentiam non consequetur; quia Bulla tantum valet, quantum sonat, Sanct. Anton. part. 1. tit. 10. cap. 3. §. 2.

Hinc oriuntur nonnulla dubia: & primò quidam tempore Iubilei animo illud consequendi, & indulgentias lucrandi in aliquo die hæbdomadę dicti Iubilei confessus fuit peccata sua Confessario approbato, qui illū absoluit à casibus Sedi Apostolicę reseruatis, vel Ordinariõ, & cœpit ieiunare feria quarta, & postea non curauit amplius ieiunare, nec orare, nec eleemosinas facere, & alia perficere, an iste fuit ritè absolutus à casibus reseruatis? Respond. ipsum fuisse ritè absolutum, nec amplius illa confiteri teneri: sed indulgentiam Iubilei non est consequutus, Nauar. in Miscell. de oratione, miscell. 93. quia qui semel legitimè confitetur peccata sua, & absoluitur: non tenetur illa iterum confiteri iure naturali, nec diuino, nec canonico cõmuni: immò secundum eundem Nauar. loco citato, nulla lege humana potest constitui, vt quis absq; consensu suo obligetur ad confitendum bis idẽ peccatũ, Sanct. Thom. in quolibet. 1. art. 12.

Secun-

Secundò dubitatur, si in Bulla dicatur, quod inter alia vo-
17 lens lucrari indulgentias teneatur facere eleemosinam, an
pauper, qui omnia perfecit, non tamen eleemosinam largi-
tus est, lucratus sit indulgentiam iubilæi? Resp. affirmatiuè,
Nauar. Miscel. 94. n. 2.

Tertiò dubitatur, si in Bulla dicatur, quod volens conse-
18 qui iubilæum infra hæbdomadam peccata sua confiteatur,
& die Dominico sequenti se communicet, aliquis infra
hæbdomadam non est confessus: nihilominus eodem die
Dominico mane confitetur, & se communicat, an cõsequa-
tur iubilæum? Nauar. miscellan. 95. tenet quod consequitur
iubilæum, per multas rationes: & inter alia dicit, quod satis
confitetur intra hæbdomadam præcedentem, quoad hunc
eff. etiam, qui confitetur mane die Dominico; cum confessio
requiratur non principaliter propter se, sed tanquam mediũ
ad finem iustè sumendi Sacramentum Eucharistiæ, ad quod
sufficit cõfessio mane Dominicæ ante illius sũptionẽ factæ.

Quartò an consequatur iubilæum ille, qui ex forma Bullæ
19 tenetur tribus diebus orare, & eleemosinam dare: si verò
vno die tantum eleemosinæ largiatur, & tantum orat vno
die; quantum tribus diebus; Respon. negatiuè; quia seruan-
da est forma, quæ est, quod tribus diebus habeantur oratio-
nes, & fiant eleemosinæ: ergo non sufficit vna die facere il-
las; quia licet id, quod est dandum, vel faciendum aliquo tẽ-
pore possit fieri ante illud, quando tempus est adiectum in
favorem debitoris, l. qui Romæ, vbi Bart & communis ff. de
verb. obligat. non tamen potest id fieri, quando est adiectũ
ad favorem alterius, l. cum pater, §. à filia, ff. delegat. 2. Na-
uar. Miscellan. 92. n. 2.

Quartò, & ultimò requiritur charitas in suscipiente id est
20 vt sit in statu gratiæ, & charitatis, & sit verè pœnitens: & sic
non valent indulgentiæ existenti in peccato mortali; quia
manente offensa reatus, pœnæ tolli non possunt, Sicut An-
ton. part. 1. tit. 10. cap. 3. §. 2. Graff lib. 4. cap. 15. n. 3 2.

Item notandum est varios esse modos concedendi in-

21 indulgentias; nam aliquandò conceditur plenaria: & tunc omnium peccatorum fit remissio, ita vt ne vlla in hoc Mundo, nec in Purgatorio remanet pœna soluenda, si debitè homo consequutus est indulgentiam. Aliquandò datur indulgentia quinq; septem, vel decem, & cæter. annorum: & hæc indulgentia limitata remittit partem pœnæ, sicut plenaria totam, arg. quæ de tota, ff. de rei vendic. ratio autè quare in indulgētis concedūtur mille, bis mille, & plures anni est; quia remittitur illa pœna, si homo toto illo tempore pœnitentiam ageret secundum canones, qui pro quolibet peccato mortali imponunt pœnitentiam septē annorū, quamuis hodie pœnæ sint arbitrariæ, cap. Deus, de pœnit. & remiss. illa inquam pœna remittitur pro qua homo debet satisfacere per mille, bis mille annos in hoc Mundo pœna extensiuæ; & cum non possit tantum viuere, & deberet pati in Purgatorio pœna intensiuæ, pia mater Ecclesia ordinauit indulgentias, quæ suppleant pœnis debitis pro peccatis commissis, vt per Sor. in 4. sent. dist. 21. q. 1. art. 3. qui etiam dicit in q. 2. art. 1. quod nemo in Purgatorio fuit vnquam viginti annis: immò ferè nec decem, ne paucioribus dicamus dicit ipse, vt refert, Graff part. 1. lib. 4. cap. 15. n. 40.

23 Aliquandò conceditur indulgentia tot annorum, & totidem quadragenarum: ideò quæro, quæ sint, & quomodo intelligantur istæ quadragenæ? Resp. quòd dictæ quadragenæ insunt dictis annis: exempli gratia, si concederentur decem anni, & totidem quadragenæ, iste quadragenæ, sunt in illis decem annis; quia cum olim pro quolibet peccato imponebatur pœnitentia septem annorum, non æqualis erat pœnitentia; nam dabantur aliqui dies, in quibus duriorè, & grauiorem pœnitentiam agere debebant: & hi dies dicebantur quadragenæ: vel potest intelligi totidem quadragenarum, id est, vt perindè valeat hæc indulgentia, ac si ieiunasset totidem quadragesimis, quod est tempus pœnitentiæ; & propterea in Lateranensi Concilio limitata fuit facultas Episcopis concedendi indulgentias quadragesima dierum, cap. cum ex eo, de

eo, de panit. & remiss. Tot. vbi supra, dist. 21. art. 1. Graff. lib. 4. cap. 15. n. 42. & de quadragenis, seù quadragesimis vide cap. in capite distinct. 50. & cap. hoc ipsum 33. q. 2. Tolet. de instruct. sacerdot. lib. 6. cap. 24. & de septetenis, & carenis, vide cap. accusasti, & ibi glos. in verb. carina, de accusat.

Aliquandò conceditur indulgentia tot annorum de pœnitentijs, iniunctis: & intelligitur quando Confessarius alicui peccatori imposuit pœnitentiam, puta septem annorū, si medio tempore conceditur indulgentia de pœnitentijs iniunctis tunc pœnitens poterit relinquere conficere pœnitentiam, & suscipere hanc indulgentiam, Doctores communiter in cap. cum autem, de pœnit. & remiss. & de hac pœnitentia loquitur tex. in d. cap. cum ex eo, de pœnit. & remiss. & in clem. si dominum, de reliqu. & venerat. Sanct. sed consulendum est acquirentibus has indulgentias, ne propter hoc dimittant pœnitentias iniunctas; quia quandoq; sunt plus debitores, quam credunt; & etiam quia opera satisfactionis sunt præseruatiua à peccatis futuris, Diuu. Thom. in 4. sent. dist. 20 art. 3. q. 2.

Restat modò videre, quomodo indulgentiæ profint defunctis: & regulariter non profunt mortuis nisi expressè dicatur, vnde sapius videmus, illas cōcedi per modum suffragij: & tunc profunt per modum suffragij, quando viuus applicat indulgentias defuncto, & consequitur pro eo remissionem pœnæ; & notandū est, quod licet viuus possit absq; indulgentijs satisfacere pro defunctis, applicando illis opus satisfactorium cap. animæ defunctorum 13. q. 2. tamen necesse est, vt sit in statu gratiæ, & absque peccato mortali, quod secus est in indulgentijs vt dicam infra.

Ex quibus oriuntur nonnullæ dubitationes. Et primò dubitatur, quando quis suscipit indulgentias pro liberatione vnus animæ à Putgatorio, vt videmus in altaribus priuilegiatis an liberetur eadē anima, pro qua dicitur missa, an alia. Secundò quid significet illud verbum per modum suffragij. Tertiò si quis semel, vel pluries sit consequutus indulgentias

gentias pro vno defuncto, an necesse sit, vt de nouo, & iterũ
consequatur.

Ad primam dubitationem, quæ anima liberatur illa, pro
26 qua dicitur Missa, an alia? Pro huius solutione quæstionis
præsupponendum est Papam non habere iurisdictionem, &
iudicalem authoritatẽ directã in defunctos, Sanct. Thom.
in 4. dist. 45. q. 2. art. 2. Sanct. Bonauent. in 4. dist. part. 3. art. 1.
q. 5. & est tex. in cap. legatur 24. q. 2 & Clem. abusi. nibus S.
ad hæc iuncta; glos. in verb. mēdacièr, de p. n. t. & remiss. idẽ
Papa concedens indulgentias pro mortuis, adit per mo-
dum suffragij, quasi non directè eos absolueno, sed indire-
ctè eos adiuuando, Nauar. in Comment. de indulgent. not.
21. n. 6. Præterea aut consideramus indulgentias per viam
consolationis, aut per viam satisfactionis, Sanct. Thom. in
supplem. 3. part. q. 71. art. 12. si per viam cōsolationis omni-
bus existentibus in Purgatorio profunt, & fortè magis alte-
ri, quam ei, pro quo oratur: sicut in aula Regis Lucerna, quæ
ip̄i soli accenditur omnibus circumstantibus lucet, immò
magis, ei qui est perspirationis visus: & sicut etiam lectio re-
citata ad vtilitatem vnius, ab altero auditore quandoq; ma-
gis percipitur: ita suffragia pro vna anima facta, quatenus
consolatoria sunt, omnibus existentibus in Purgatorio pro-
funt, ac illis magis qui maiori charitate sunt insigniti. Si per
viam satisfactionis, & tunc secundum intentionem appli-
cantium suffragia, & secundum statum eorum, quibus ap-
plicantur, profunt, Sanct. Thom. 3. part. q. 79. art. 5. in corpo-
re, & 4. sent. dist. 45. q. 2. Verùm sunt nonnulli, qui dixerunt,
quòd liberatur illa anima, cui fortè contingit: & ista opi-
nio non placet; quia in Purgatorio non deducuntur sortes
ex vna. Alij dixerunt, quòd liberatur anima, quæ est proxi-
mior ad egrediendum, & ista non est mala, sed vera, &
communis opinio est, quòd liberatur illa anima, pro qua di-
citur missa; & ratio est, quia Ecclesia Dei nunquam decipit,
saluo tamen iudicio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, cui in hoc,
& in omnibus, me, & scripta humiliter submitto.

Ad

Ad secundam dubitationem dico, quod hoc verbū suffragium dicitur à verbo suffragor, idest auxiliior; nam indulgentiæ auxiliantur illis animabus, quæ sunt in Purgatorio per modum intercessionis; nam eo modo, quo amici viui mortuis possunt suffragari operibus suis cum eleemosynis, ieiunijs, & orationibus, ita Ecclesia potest suffragari ex Thesauris, cap. animæ defunctorum 13. q. 2.

Ad tertiam, & vltimam dubitationē. scilicet ad quid iterum lucrari, vel suscipere indulgentias pro eadem anima? Respond. quod idē iterum suscipiendæ sunt indulgentiæ, vt occurratur opinioni illorum, qui dicunt, quod qui sunt in peccato mortali, non possunt lucrari indulgentias pro mortuis. Secundō vt occurratur opinioni dicentium, quod anima proximior ad egrediendum liberatur: non autē illa pro qua oratur, vel dicitur missa. Tertiō ad maiorem gloriā accidentalem illius animæ. Quartō ad liberationem aliarū animarum; nam bona illa opera inseruiunt alijs animabus egenis. Quintō ad maiorem gratiarum actionem, prout fiūt exequiæ pro animabus infantium baptizatorum decedentium. Hec Nauar. in tract. de indulgent. notab. 22. in fin.

Modò videamus, an viuus exiens in peccato mortali possit consequi indulgentias pro defunctis? Resp. quod super ista quæstione nonnulli dixerunt, quod nō possunt; quia non potest dare quis, quod non habet, scilicet cum ipse sit in peccato mortali, si pro se non consequitur, nec pro alio: tamen contrarium est verum; quia hoc bonum opus non prouenit ex opere operantis, sed ex Thesauris Ecclesiæ; & ratio est quia uterq; terminus est habilis, anima scilicet defuncti, quæ est in Purgatorio, & Sancta Mater Ecclesia, quæ seruat Thesaurum indulgentiarum: nec obstat, quod suscipiens sit in peccato mortali; quia deseruit pro instrumento, vt quando mittitur munus alicui Domino per seruum; puta scabiosum, & si seruus reijcitur, munus tamen acceptatur. sic in casu nostro. Mater Ecclesia mittit munus ad iustitiam Dei, & si peccator reijcitur: Deus tamē misericors acceptat munus indul.

indulgentiarum, & liberat animas à pœnis Purgatorij, Nauar. de indulgent. notab. 22. n. 30. & conf. 36. n. 2. de pœnit. & remiss.

Sed dubitatur, an Ecclesia, vel Cappella, in qua fuit concessa aliqua indulgentia perpetua, puta altare priuilegiatū pro liberandis animabus à pœnis Purgatorij, si fuerit diruta & translata in alium locum per Episcopum, an dicta indulgentia sit extincta? Resp. quod hoc euenit in Ecclesia nostra Cathedrali Montipelufij, in qua adest cappella Sanctissimi Corporis Christi, & in ea altare priuilegiatum pro liberandis animabus à Purgatorio concessum à Gregorio XIII. anno incarnationis Dominicæ 1579. calend. Maij anno eius septimo, cumq; Cappella prædicta fuisset demolita per Episcopum, & inibi cōstructus chorus Ecclesiæ, & præfata Cappella translata in alium locum, & noua Cappella edificata, & erecta: dubitabatur, an dictum priuilegiū esset extinctū, nonnulli dicebant non esse extinctum per not. in cap. pastoralis 7. q. 1. & per glos. in cap. priuilegium, de regul. iur. lib. 6. & per tex. in cap. & temporis cum glos. in verb. vnire 16. q. 1. Felin. in cap. dilecta, n. 97. de rescript. Alex. in l. inter alia, §. fin. & ibi Ias. de verb. obligat. Ego verò contrarium dicebā
 31 dictum priuilegium esse extinctum, ex quo est concessum rei, & extincta re, extinguitur priuilegium ei concessum: & ita in terminis tenet Sanct. Anton. part. 1. tit. 10. cap. 3. §. 3. in fine, vbi dicit, quod indulgentia concessa à Papa simpliciter alicui loco, semper durat, donec durat locus, idem tenet Nauar. in tract. de indulgent. notab. 31. n. 27. nec obstant in contrarium adducta; quia habent locum in priuilegio personali, quod extingui cum persona, d. cap. priuilegiū de regul. iur. lib. 6. tādē re delata ad Romanam Curiam, fuit dictū, quod priuilegium erat extinctum: & sic necesse fuit, supplicari de nouo, vt concederetur, prout fuit gratiosè concessū à Sanctissimo D. N. Paulo Quinto per Breue Sanctitatis suæ sub annulo Piscatoris die 24. Aprilis 1610. Pontificatus sui anno quinto. Verumtamē si Ecclesia paulatim esset destructa, &

cta, & eadem paulatim constructa, communiter tenent Doctores, quod retinet easdem indulgentias, quas habebat; quia est eadem Ecclesia numero: sed si Ecclesia est in totum destructa, & de nouo ædificata in eodem loco, vel in alium translata, cessarent indulgentiæ, Palud. in 4. dist. 20. quæst. 4. num. 25.

Et notandum est per Sacram Congregationem indulgentiarum reformationi præfectam fuisse editum decretum, quo declaratur Confraternitates Sanctissimi Corporis Christi ubiq; canonicè erectas, vel erigendas posse iuxta fælic. recordat. Pauli Tertij constitutiones frui indulgentijs, & gratijs spiritualibus Archiconfraternitati Sanctæ Mariæ supra Mineruam à Sanctissimo D. N. Paulo Quinto, nuper cõcessis, ac in posterum concedendis, cuius decreti tenor talis est. Licet fælic. recordat. Paulus Papa Tertius per binas suas Constitutiones concesserit, vt Sanctissimi Corporis Christi Confraternitates omnes, & singulæ vbiuis locorum, tunc institutæ, ac instituendæ iisdem priuilegijs concessionibus indulgentijs, gratijs, & indultis, quæ Confraternitati ipsius Sanctissimi Sacramenti in Ecclesia Sanctæ Mariæ supra Mineruam de Vrbe erectæ à se largitæ fuerant, ac in posterum elargirentur, vti, potiri, & gaudere possent, ac deberent: quia tamen per nonnullas Apostolicas Cõstitutiones, & ordinationes, quæ deinceps emanarunt: præsertim verò per recolendæ memoriæ Clementis Octauæ Constitutionem de aggregationibus editam, facultates, & indulgentiæ, tam supra dictæ Sanctæ Mariæ de Minerua, quàm ceteris omnibus Cõfraternitatibus antea concessæ, & abrogatæ, aut saltem moderatæ comperiuntur: aliaq; hoc de genere decreta sunt ex quibus in dubium reuocari posse videtur, an huiusmodi Pauli Tertij concessiones pristinum suum robur adhuc retineant. Congregatio Illustrissimorum, & Reuerendissimorum S. R. E. Cardinalium à Sanctissimo D. N. Pauli. diuina prouidentia Papa Quinto indulgentiarum reformationi præfectorum optans summore Sacratissimi Sacramenti venerationem,

tionem, & cultum in dies magis augeri, ad idq; Christi fideles spiritualibus gratijs excitari, speciali Sanctitatis suæ ordine viuz vocis oraculo habito, decernit, ac declarat iuxta eiusdem Pauli Tertij Cõstitutiones, omnes, & singulas Cõfraternitates Sanctissimi Corporis Christi vbiq; terrarum hæcenus Apostolica Sede, vel ordinaria authoritate erectas, vel de cætero erigendas absq; noua, aut peculiari alia concessione, communicatione, vel aggregatione fore, ac esse debere participes quorumcumq; priuilegiorum, concessionum, indulgentiarum, facultatum, gratiarum, & indultorum à Sanctitate sua Archiconfraternitati Sanctissimi Sacramenti de Minerua per Breue Datum Romæ apud Sanctum Petrum die 3. Nouembris 1606. nominatim, & expressè cõcessorum, ac in posterum concedendorũ illisq; omnibus, & singulis potiri, gaudere posse, ac debere, statim, atq; Confraternitatum earundem erectio Apostolica, vel ordinaria authoritate facta fuerit. seruata tamen in reliquis omnibus prædicta Clementis Octauæ Constitutione. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis de indulgentijs ad instar concedendis, nec alijs contrarijs quibuscumq; Datum Romæ die 15. Februarij 1608. R. Cardinalis Bellarminus. Anton. Episcopus Anagninus Secret.

Item notandum est, quod Bonifacius Octauus introduxit, 33. & primò ordinauit annũ iubei, vt celebraretur quolibet centesimo anno, & concessit visitantibus Basilicas Beatorũ Petri, & Pauli de Vrbe plenissimam peccatorum veniam, & remissionem, vt habetur in extrauagant. i. quæ incipit Antiquorum, sub dat. Romæ apud Sanctum Petrum octauo calend. Martij 1300. eius Pontificatus anno sexto, sub tit. de penit. & remiss. Deinde Clemens sextus ad requisitione Populi Romani, volens quamplurimos huiusmodi indulgentiæ fore participes, cum pauci multorum respectu propter vitæ hominum breuitatem valeant ad annum centesimum peruenire de fratrum consilio de Apostolicæ plenitudine potestatis ad annum quinquagesimum reduxit, vt ex extra-
uag.

uag. vnigenitus, de pœnit. & remis. & hoc fuit de anno 1343. Superuenit Paulus Secundus, & rationabilibus causis inductus Iannum iubilei ad annum vigesimum quintum restrinxit, & statuit, quod singulis annis vigintiquinq; annus iubilei celebraretur, quodq; anno 1474. proxime futuro à vigilia Natiuitatis Domini Nostri Iesu Christi idem annus inciperet, & vt sequitur, finiretur, ac vniuersi, & singuli vtriusq; sexus fideles, qui Beatorum Apostolorū Petri, & Pauli Basilicas, Lateranensē quoq; & Sanctę Marię Maioris Alme Urbis Ecclesias statutis diebus deuotē visitauerint omnium peccatorum remissiones consequerētur: sed vt Deo placuit dicto Paulo Secundo de medio sublato, successit Sixtus Quartus, qui confirmauit ordinationem, & voluntatem dicti Pauli Secundi, ac etiam omnes, & singulas indulgentias etiam ad instar iubilei, ac etiam commutandi vota, facultates, concessionēs, & indulgētia, quibuscumq; Ecclesijs, Monasterijs, Hospitalibus, & Pijis locis, Vniuersitatibus, Fraternitatibus quibuscumq; tam in perpetuum, quā ad certum tēpus, quauis causa quomodolibet concessas, & concessa ad eius, & Sedis Apostolicę beneplacitū suspendit, illasq; durante beneplacito prædicto suspensas esse voluit, nec interim alicui suffragari, prout plenius conuinetur in extravag. Quemadmodum, de pœnit. & remis. sub dat. Tijbare anno 1473. quarto calend. Septemb. anno tertio.

34 Anno verò 1600. Clemens Octauus indicens celebratio- nem Sãcti iubilei pro eodē anno, omnes, & quascumq; indulgentias plenarias, etiam perperuas quibuscumq; concessas suspendit ad suum, & Sedis Apostolicę beneplacitū durante eodem anno Sancto iubilei, easq; eodem anno, & beneplacito durāte nulli prodesse, ac suffragari debere voluit. Et præcepit vniuersis Christi fidelibus, ad quos spectat sub pœna excommunicationis eo ipso incurrēdæ, alijsq; arbitrio Ordinariorū infligendis pœnis, ne interim aliæ, quā indicti iam à se iubilei indulgentiæ priuatim, aut publicę quouis prætextu vbiuis locorum, & gentiū, nuntientur, vel pro-

mulgentur, aut iu vsum demandentur. Non obstantibus, & cæt. Datum Romæ 12. calend. Iunij 1599.

Demum Sanctissimus D. N. Urbanus Papa Octauus ob Sacri iubilei celebrationem à vigilia Natiuitatis D. N. Iesu Christi anni 1625. inchoandam, & vsq; ad finem eiusdē anni duraturam omnes, & singulas indulgentias, ac etiam perpetuas, & peccatorum remissiones quibusuis Ecclesijs, Monasterijs, Hospitalibus, & alijs locis pijs secularibus, & quorumcumq; Ordinum, etiam Mendicantium Regularibus sub quibuscumq; tenoribus, & formis, ac cum quibus clausulis, & decretis quomodolibet concessas suspendit, & suspensas esse declarauit: easq; eodē anno durante nulli prodesse, ac suffragari debere decreuit: vt in eius sub plūbo desuper expeditis literis plenius continetur, à qua suspensione indulgentiarū exemit Ecclesiam Sanctæ Marię Angelorū domum Ordinis Fratrum Minorum de obseruantia prope, & extra muros Ciuitatis Assisij: & voluit, vt omnes vtriusq; sexus Christi fideles prædictam Ecclesiam die 2. mensis Augusti à primis Vesperis vsq; ad occasum solis diei huiusmodi visitantes indulgentiam, eidem Ecclesiæ concessam lucrarentur, vt per Breue Sanctitatis suæ sub annulo Piscatoris die 3 1. Iulij 1624. eius Pontificatus anno primo.

L A V S D E O.

Quæ omnia in hoc opere contenta, & scripta, sint ad laudem, & gloriam Domini Nostri Iesu Christi, eiusq; Matris Virginis Mariæ, eaq; & singula, & me iudicio, correctioni, & censuræ Sacrosanctæ Matris Ecclesiæ Romanæ cum omni, qua par est humilitate submitto, cui in omnibus causis reuerentia, ac authoritas debetur, cap. non liceat 3. q. 6.

Laus Deo, Beatissimæ Virgini Mariæ, & diuæ Euphemie nostræ Ciuitatis patronæ, diuæ Mariæ Magdalenzæ, ac Sanctis omnibus. Amen.

INDEX

INDEX RERVM MAGIS NOTABILIVM.

- A**bbates, & alij Prælati inferiores Episcopis, an possint excommunicationis monitoria ad suam reuelationis cedere, cap. 2. n. 4. fol. 42.
- Abbatessæ, & Moniales benedicti debent ab Episcopis, cap. 4. n. 18 fol. 64
- Abbatessæ possunt conferre primâ tonsurâ, & ordines minores suis subditis tantum, cap. 7. n. 8 fol. 87
- Abbatessæ habentes usum Mitræ, & Baculi quem locum obtinent in Concilio Provinciali, cap. 34. n. 8 fol. 318
- Abbatessæ, an possint conferre primâ tonsuram, & ordines minores suis nouitijs, cap. 7. n. 9 fol. 88
- Abbatessæ, & alij Prælati habentes iurisdictionem quasi Episcopalem, an possint omittere denuntiationes matrimonij, cap. 15. n. 9 fol. 168
- Abbatissa debet eligi per vota secreta, & quæ habeat annos quadraginta, cap. 4. n. 15 fol. 70
- Abbatissa non potest esse ad vitam, sed per triennium, cap. 4. n. 15 fol. 70
- Absens non dicitur, qui aliquâ tîpore abest, & statim reuertitur, cap. 48. n. 28 fol. 530
- Absolutio non est necessaria in excommunicatione nulla, cap. 1. n. 23 fol. 9
- Absolutio ab excommunicatione mortui à quo danda, cap. 1. n. 29 fol. 11
- Absolutio à iuramento peti, & concedi potest ab Ordinario, in cuius Diocesi reperitur, qui absoluti peti, cap. 30. num. 5 fol. 297
- Absolutio à iuramento cõceditur absq; partis citatione, cap. 30. n. 8 fol. 298
- Absolutio à iuramento est obtinenda ante aduentum temporis solutionis promissæ, cap. 30. n. 9 fol. 298
- Absolutio à casibus reseruatjs Episcopo dari nõ potest, etiã vigore Bullarũ concedentium facultatem absoluendi à casibus Sedi Apostolicæ reseruatjs, cap. 35. num. 5. fol. 333
- Absolutio sacramentalis data à Sacerdote non habente iurisdictionem ordinariã, vel delegatã est nulla, cap. 35. n. 1 fol. 330
- Absolutio sacramentalis data in articulo mortis à quolibet sacerdote data est valida, cap. 35. n. 2 fol. 331
- Absolueret presumentes à casibus Sedi Apostolicæ, vel Episcopis reseruatjs sunt ipsi facti excommunicati, cap. 35. n. 12. fol. 336
- Absoluentes à casibus reseruatjs, vt in excommunicatione incurrant, quid requiritur, cap. 35. n. 14 fol. 339
- Absolutio iniustè ab habente potestatem absoluendi est verè absolutus, cap. 1. num. 52 fol. 20
- Aetas legitima ad ordines, quæ sit, cap. 8. num. 4 fol. 102
- Aetas legitima ad obtinenda beneficia, quæ sit, cap. 48. n. 47 fol. 539
- Aeconomus quando est deputatus in Ecclesia patronata, cap. 49. n. 2 fol. 551
- Actuarius, seu Notarius Episcopi neq; pro literis dimissorijs, neq; testimonialibus aliquid accipere potest præter carolenum, cap. 7. n. 23 fol. 94
- Actus gesti per Canonicos extra Capitulum, & per decuriones extra Concilium non valent, cap. 13. n. 36. fol. 156
- Adoha quid sit, cap. 19. n. 17 fol. 209
- Advocati, & procuratores, an teneantur reuelare secreta causæ in monitorijs, cap. 2. n. 15. fol. 30
- Afflictio non est addenda afflictio, cap. 13. num. 21 fol. 152
- Alienari, an possint vasa sacra, vestes, crucis, calices, & alia huiusmodi, cap. 6. num. 2 fol. 74
- Alienari, an possint res destinatæ ad usum, si habent materiam vendibilem, cap. 6. num. 3. fol. 74
- Alternatiua si Episcopi vti voluerint debet residere in eorum Ecclesijs, cap. 48. num. 24 fol. 528
- Anima non circumscribitur loco, cap. 30. num. 5 fol. 297
- Anima illa, pro qua dicitur missa in Altari Priuilegiato, liberetur, an alia à Purgatorio, cap. 52. n. 26. fol. 600
- Appel-

INDEX R E R V M

- Appellatio à sententia excommunicationis** lata non admittitur ad effectum suspensionis, cap. 1. n. 24 fol. 9
Appellatio à sententia declaratoria excommunicationis suspendit eius executionem, cap. 1. n. 25 fol. 9
Appellatio interposita per administratores Confraternitatum à condnatione contra ipsos facta non suspendit, sed deuoluit causam ad Superiorem, cap. 11. num. 8 fol. 132
Appellatio à sententijs Conservatorum est facienda ad Papam, cap. 12. n. 17 fol. 139
Appellatio de iure canonico infra quantum temporis spatium est proseguenda, cap. 21. num. 1 fol. 229
Appellari potest à nimia breuitate terminum statuti ad proseguendum appellationem, cap. 21. n. 3 fol. 229
Appellans de iure Regni habet tempus quinquaginta dierum ad presentandum processum iudici ad quem, cap. 21. num. 4 fol. 229
Appellatio frivola non admittitur, & que sit frivola, cap. 21. n. 6 fol. 229
Appellatio de iure Concilij Tridentini quando admittitur, cap. 21. n. 7 fol. 230
Appellatio deuolutiua tantum admittitur, & non suspensiuà à sententia priuatiua beneficij, cap. 21. n. 8 fol. 230
Appellatio, an admittatur à decretis visitationis, cap. 21. n. 9 fol. 231
Appellari an possit ab indebita incarceratione, cap. 21. n. 10 fol. 231
Appellari à decreto de torquendo, an possit, cap. 21. n. 22 fol. 237
Appellatio à decreto torture deuoluit tantum causam iudici ad quem, cap. 21. n. 25 fol. 238
Appellans à sententia diffinitiuà, si reperitur carceratus, an debeat remanere in carceribus, cap. 21. n. 26 fol. 238
Appellari non potest à sententia Vicarij generalis ad Episcopum, cap. 21. n. 27 fol. 239
Appellari, an possit ad Episcopum à sententia lata à delegato ab Episcopo, cap. 21. num. 28 fol. 239
Appellari potest ad Papam omnimodino, cap. 21. n. 30 fol. 239
Appellari an possit ad Metropolim à sententia Episcopi procedente vti de 15. Apostolica delegato, cap. 21. n. 39 fol. 244
Appellans tunc ut petere Apostolos inter triginta dies, cap. 21. n. 47 fol. 247
Appellans intra decem dies in Regno, & non presentans processum iudici, ad quem infra quinquaginta dies in Regno, an excusetur per aliquod impedimentum, cap. 21. n. 49 fol. 249
Appellatio à decreto institutionis beneficij, an reardat executionem, cap. 49. num. 26 fol. 300
Appellatio à decreto assistentiæ, an admittatur, cap. 21. n. 51 fol. 249
Appellatio deserta, an sit deserta nullitas interposita, cap. 24. n. 8 fol. 264
Appellandi facultas est de iure nature, cap. 22. n. 3 fol. 256
Appellatio si est si prohibita, non est vetitum dicere de nullitate, cap. 24. n. 6 fol. 263
Appellantes communiter solent dicere de nullitate, cap. 24. n. 1 fol. 262
Arbitri ad cognoscendum de suspitione, an possint eligi alibi, quam in loco iudicis suspecti, cap. 25. n. 14 fol. 274
Arbitri non eliguntur in Curia Romana, sed suspitionis causam proponunt in signatura iustitiarum, cap. 25. n. 21 fol. 277
Arbitri non eliguntur, quando causa suspitionis est iusta, cap. 25. n. 29 fol. 280
Arbiter electus in vim compromissi, an recusari possit, vt consanguineus, cap. 25. num. 30 fol. 280
Archidiaconus, an peccet, quando interrogatus ab Episcopo, an sciat ordinandos esse dignos, Respondet scio, & testificor ipsos dignos esse, si scit ipsos non esse dignos, cap. 8. n. 35 fol. 114
Archidiaconus est maior, & dignior Archipræsbitero, cap. 34. n. 12 fol. 319
Archidiaconus si est sacerdos, precedit Archipræsbitero eam in celebratione missarum, & diuinorum officiorum, cap. 34. num. 13 fol. 321
Archidiaconus, an precedat Vicarium Episcopi, cap. 34. n. 14 fol. 322
Archidiaconus est Vicarius Episcopi de iure, cap. 34. n. 18 fol. 324
Archidiaconus administrat iurisdictionem infra octo dies, dum tractatur de deputando Vicario sede vacante, cap. 34. num. 19 fol. 324
Archidiaconus examinat pro nouis ad ordinandos,

MAGIS MATERIARVM!

- ordines, cap. 34. n. 18 fol. 324
- Archidiaconus habet primam dignitatem post Episcopum, cap. 34. n. 12 fol. 319
- Archiepiscopus in Concilio Provinciali obtinet primum locum, cap. 34. n. 4. & an illud teneatur celebrare in Ecclesia Metropolitana, n. 1 r fol. 319
- Archiepiscopus transfatus ad Ecclesiam Episcopali suffraganeam in Concilio Provinciali quæ locum obtinet, c. 34. n. 6. fol. 319
- Articulus mortis, quæ do dicitur, & quando periculum, cap. 35. n. 3 fol. 316
- Assassini qui dicantur, cap. 3. n. 1 r fol. 39
- Assensus Generalis, vel Provincialis sufficit in alienatione bonorum Monasteriorum, cap. 6. n. 31 fol. 82
- Astrologi si imponunt necessitatem rebus futuris sūt heretici, cap. 37. n. 13. fol. 363
- Auditor Camere Apostolicæ est iudex appellacionum, cap. 21. n. 48 fol. 248
- Artifex, qui erravit in opere, ad quod fuit cõductus tenetur ad emendationem damni, cap. 18. n. 20 fol. 203
- Artificium est inhonestum ratione rerum, vt si quis conuicit cartas lusorias arma bellica, huiusmodi, cap. 33. n. 5 fol. 333
- Auxiliantes, fruantes, & assistentes percipientibus clericis sunt excommunicati, cap. 1. n. 43 fol. 16
- B**arones, an possint in Regno facere gratias de delictis suis subditis, cap. 46. num. 10 fol. 503
- Barones, & eorum filij possunt promoueri ad Ordines ab Episcopis, in quorum Dioccesibus habent feudum, cap. 7. num. 26 fol. 95
- Bellum, incursum hostium, & incendium commemerantur inter casus fortuitos, cap. 32. n. 4 fol. 305
- Beneficia nõ sunt possidenda iure hereditario, cap. 39. n. 2 fol. 379
- Beneficio, cap. O. Ioardus, de solut. non potest renuntari per clericos, cap. 41. num. 20 fol. 407
- Beneficiorum Ecclesiasticorum collatio regulariter spectat ad Papam, c. 48. n. 1 fol. 521
- Beneficia vacantia apud Sedem Apostolicam solus Papa cõfert, cap. 48. n. 4 fol. 522
- Beneficia vacantia Episcopali Sede vacante spectant ad collationem Papæ, cap. 48. num. 4 fol. 522
- Beneficia, quæ retinètur in confidètia possunt conferri à Sede Apostolica, cap. 48. num. 11 fol. 523
- Beneficia, quæ per resignationem, vel per obitum conferuntur à Papa si quis non resignauerit tunc per eum obtentum infra tempus appositum in Bullis, sunt reseruata Papæ, cap. 48. n. 13 fol. 523
- Beneficiarius si moritur in vltima nocte mensis Ordinarij, ad quem spectet collatio beneficii, cap. 48. n. 3 r fol. 532
- Beneficiarius alienigena in territorio Diocesis in qua habet beneficium, habet ius pascendi cum eius animalibus, cap. 18. num. 1 r fol. 201
- Beneficij Ecclesiastici appellatione quæ cõprehenduntur, cap. 48. n. 49 fol. 540
- Beneficiorum Ecclesiasticorum permutacio quæ fieri possit autoritate Ordinarij, cap. 48. n. 5 r fol. 541
- Beneficiarius nõ emitens professionem fidei non facit fructus suos, nec ei suffragatur possessio, non tamen excluditur à vnulo beneficii, cap. 48. n. 54 fol. 541
- Beneficiarius non faciens professionem fidei ex ignorantia, vel inaduertentia in foro cõsciencie nõ peccat, nec tenetur ad fructuum restitutionem, c. 48. n. 55 fol. 542
- Beneficia plura vni non sunt conferenda, cap. 48. n. 57 fol. 542
- Beneficij sufficiens ad victum, & ad concordentem sustentationem vitæ quod sit, cap. 48. n. 59 fol. 543
- Beneficiorum fructus sunt reseruati Camere vacante tempore ipsorum beneficiorum, cap. 48. n. 60 fol. 544
- Beneficiorum fructus non exacti spectant ad successorem, si beneficia nõ sunt reseruata Sedi Apostolicæ, c. 48. n. 61. fol. 545
- Beneficiati si possederunt beneficia per decennium non tenentur exhibere Bullas, cap. 48. n. 63 fol. 546
- Beneficia Collectorum, & subcollectorum fructuum Camere Apostolicæ sunt reseruata Papæ, cap. 48. n. 9 fol. 522
- Beneficia de iure patronatus quæ do efficiuntur Sedi Apostolicæ, c. 49. n. 17. fol. 557
- Beneficia de iure patronatus resignata in manibus Episcopi an possint conferri consanguineis resignantium, cap. 49. num. 19 fol. 557
- Bene-

INDEX R E R V M

- Beneficiati siue in sacris**, siue in minoribus peccant mortaliter omittendo officium diuinum, & tenentur ad restitutionem fructuum, cap. 51. n. 54. fol. 587
- Beneficiatus tenetur dicere officium** a die acceptati beneficij, cap. 51. n. 54. fol. 587
- Beneficiati quando non tenentur ad restitutionem fructuum non recitando officij**, cap. 51. n. 55. fol. 587
- Beneficia modici redditus non excusant a recitatione officij**, cap. 51. n. 71. fol. 590
- Bigamia quid est**, cap. 45. n. 3. fol. 490
- Bigamus proprie quis dicatur**, cap. 45. num. 2. fol. 490
- Bigamus est irregularis**, c. 45. n. 1. fol. 490
- Bigami quare non promouentur ad ordines**, cap. 45. n. 4. fol. 491
- Bigamia est triplex**, cap. 45. n. 5. fol. 491
- Bigami patiuntur nonnullas poenas**, cap. 45. num. 6. fol. 491
- Bigamus non potest esse Vicarius Episcopi in spiritualibus**, cap. 45. n. 7. fol. 492
- Birruariorum testimonium nullam fidem facit**, cap. 29. n. 1. fol. 291
- Birruarijs non creditur de resistencia eis facta**, cap. 29. n. 2. fol. 292
- Birruariorum depositiones faciunt aliqualem presumptionem**, cap. 29. n. 4. fol. 292
- Birruarij non possunt capere aliquem sine mandato iudicis in scriptis**, cap. 29. num. 1. fol. 294
- Blasfemi confugientes in Ecclesiam an gaudeant immunitate Ecclesiastica**, cap. 3. num. 14. fol. 41
- Blasfemi quado possunt puniri a iudice Ecclesiastico**, cap. 41. n. 47. fol. 417
- Blasfemia haereticalis quae dicatur**, cap. 41. num. 47. fol. 417
- Bona donata Monialibus, & acquisita ab eis sunt Monasterij**, cap. 4. n. 16. fol. 63
- Bona clericorum data pro titulo patrimonij ad Ordines suscipiendos non possunt alienari**, cap. 6. n. 6. fol. 75
- Bona Ecclesiastica non possunt alienari sine assensu Apostolico**, cap. 6. n. 7. fol. 76
- Bona Confraternitatum laicorum an possint alienari**, cap. 6. n. 24. fol. 80
- Bona clericorum gaudent eodem privilegio, quo res Ecclesie**, cap. 27. n. 6. fol. 285
- Bonitatus Octauus priuo ordinatur annu Inhibe**, cap. 5. 2. n. 3. fol. 604
- Breua, quae ligari solent in collo, an sint licita**, cap. 37. n. 11. fol. 363
- Breuarium non habens an excusetur a recitatione officij**, cap. 51. n. 65. fol. 589
- Breuarium a mittens ludendo quot peccata committit non recitando diuinum officium**, cap. 51. n. 66. fol. 590
- Bulla Gregorij XIII. super immunitate Ecclesiastica**, cap. 3. n. 33. fol. 48
- Bulla Pij Secundi circa male promotos**, cap. 8. n. 37. fol. 114
- Bulla Gregorij XV. de Cõseruatoribus Regularium**, cap. 12. n. 22. fol. 140
- Bulla Sixti Quinti contra sacrilegos, & Astrologos iudicarios**, c. 37. n. 19. fol. 366
- Bulla Gregorij XV. cõtra comitentes maleficia, & fortilegia**, cap. 37. n. 25. fol. 371
- Bulla Gregorij XIII. pro exceptione sublectorum Nũti Neapolitani a iurisdictione Ordinariorũ**, cap. 41. n. 29. fol. 408
- Bulla Gregorij XV. de priuilegijs exemptorum circa curam amandarũ, & sacramentorum administrationem, ac Monialium Monasteria, & prædicationem verbi Dei**, cap. 42. n. 28. fol. 438
- Bulla Pii Quinti non reuocat ea, quae ad fauorem illegitimum a iure cõmuni statuta sunt**, cap. 47. n. 10. fol. 508
- Bulla Sixti Quarti pro reintegratione Ciuitatis Montpelusii**, cap. 50. n. 3. fol. 562
- Bulla Pii Quinti circa restitutionem fructuum non recitantium officium**, cap. 51. num. 5. fol. 586
- Bulla Gregorij XV. contra sollicitantes mulieres in confessione**, cap. 36. n. 12. fol. 351
- Bulle expeditæ a Papa an possint exequi ipso mortuo**, cap. 46. n. 64. fol. 546
- Bulla Urbani Octaui cõtra Regulares monetarios**, cap. 42. n. 29. fol. 453
- Chancellarius, seu secretarius Episcopi, quid possit accipere pro Bullis, seu sigillo**, cap. 7. n. 23. fol. 94. & cap. 14. num. 16. fol. 162
- Canonista præferatur Theologo**, cap. 34. num. 16. fol. 326
- Canonici Ecclesiarum Cathedralium, & Vicarii generales Episcoporum possunt esse Cõseruatores priuilegiorum Regularium**, cap. 12. n. 8. fol. 137
- Canonici seruientes Episcopo amittunt distributiones quotidianas distinctas a massæ**

MAGIS MATERIARVM!

- massa comuni, cap. 13. n. 5. fol. 147*
Canonici duo tantum, & non alii præbiteri seruientes Episcopo censentur præfentes in choro, cap. 13. n. 6 fol. 147
Canonici absentes per tres menses vigore Concilii Tridentini non lucratur distributiones quotidianas, c. 13. n. 10 fol. 548
Canonici quoad residentiam, an dicantur præfentes, si sunt in Cimitate, & non seruiunt Ecclesiæ, cap. 13. n. 11 fol. 149
Canonici modernior debet sedere in ultimo loco Canonicorum antiquorum, cap. 34. n. 25 fol. 325
Canonici, & alii, qui sunt in Ecclesia, sed extra chorū, etiā si celebrant missā, non cēsentur præfentes, cap. 13. n. 13. fol. 149
Canonici euntes Romam ad visitandum limina Apostolorum de mādato Episcopi, an lucratur distributiones quotidianas, cap. 13. n. 27 fol. 154
Canonicus, vel Archidiaconus visitā sedentis iuxta præbendæ, lucratur distributiones quotidianas, cap. 13. n. 29. fol. 154
Canonici tantum faciunt capitulū, cap. 44. num. 2 fol. 477
Cappellani, Portionarii, & alii de clero nō possunt interuenire in electione Vicariū Sede vacante, cap. 44. n. 3 fol. 477
Capitulū Sede Episcopali vacante non potest concedere literas dimissorias ad ordines, etiam ad primam tonsurā infra annū à die vacationis, cap. 8. n. 34. fol. 113
Capitulū tunc dicitur, quando est in re soluto congregatum, cap. 13. n. 35. fol. 156
Capituli maior pars nō potest concedere, vt quis habeat vocem in capitulo, quā, non habet, cap. 19. n. 34 fol. 156
Capitulū, & Vniuersitas sunt quædam personæ legales, & intellectuales, cap. 13. num. 37 fol. 156
Capitulū differt à Canonicis, sicut Vniuersitas à personis ciuiliū, c. 13. n. 38. fol. 156
Capitulū Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ quomodo citandum, cap. 29. num. 10. fol. 298
Capitulū sede vacante succedit in iurisdictione Episcopali, cap. 44. n. 1. fol. 477
Capitulū sede vacante habet ius visitandi, & corrigendi, cap. 44. n. 11 fol. 481
Capitulū sede vacante habet ius instituenti præfatos in iure patronatus, cap. 44. num. 12 fol. 481
Capitulū sede vacante an possit cōcedere indulgētias, cap. 44. n. 23 fol. 485
Capitulū sede vacante potest concedere statuta super statu Ecclesiæ, & etiā sede plena, cap. 44. n. 16 fol. 483
Capitulū sede vacante an possit amouere, & reuocare Vicariū ab ipso sede vacante deputatū, cap. 44. n. 23 fol. 486
Capitulū, vel maior pars eius an possit donare aliquid de distributionibus in præiudicium non consentientium, cap. 13. num. 3 fol. 145
Capitulū an teneatur eligere personam in Vicariū de gremio ipsius Capituli sede Episcopali vacante, c. 44. n. 25 fol. 486
Capitulū sede vacante, an possit facere gratias, cap. 44. n. 26 fol. 487
Capitulū sede vacante an possit remittere interstitia, cap. 44. n. 27 fol. 487
Capitulū sede vacante an possit deputare Vicarium ad tempus, aliqua sibi reseruare, & cum conditionibus, & limitationibus sibi visis, cap. 44. n. 28 fol. 487
Capitulū sede vacante an possit dispensare cum illegitimo ad ordines, ad quos potest Episcopus, cap. 47. n. 17 fol. 510
Capitulū, & Episcopus non possunt statueri contra ius, cap. 39. n. 3 fol. 379
Capitulū sede vacante succedit in iurisdictione Episcopi in his, quæ ei competunt iure ordinario, cap. 44. n. 12 fol. 481
Capitulū sede vacante habet vocē decisionem in Concilio Prouinciali, cap. 34. num. 7 fol. 318
Capitulū Ecclesiæ Cathedralis quem locum habere debet in Concilio Prouinciali, cap. 34. n. 7 fol. 318
Cap. terrulas 12. q. 2. an sit sublatum per extrauag. Ambrosiæ, vel per Concil. Trident. cap. 6. n. 26 fol. 81
Cap. Odoardus, de solut. an possit renuntiare à clericis, cap. 41. n. 20 fol. 407
Cap. 5. sess. 14. Concil. Trid. nō loquitur de Conservatoribus Regularium, cap. 12. num. 18 fol. 139
Capitatoria voluntas secundum veriorem opinionem Doctorum recentium quæ sit cap. x. n. 6 fol. 114
Cappuccini possunt deferre crucē propriā in processionibus, cap. 34. n. 33 fol. 317
Cappuc-

INDEX R E R V M

- Capuccini** an eedere debeant digniore locum aliis Regularibus, qui in processione incedebant cum cruce propria, cap. 34. n. 34 fol. 27
- Carcerantes**, arrestantes, vel aliis molestis afflictiōes Prælatos, & Iudices Ecclesiasticos, sunt excommunicati, cap. 1. num. 45. fol. 16
- Carcerari** nemo potest diebus festis, nisi in certis casibus, cap. 5. n. 15 fol. 70
- Carceratis**, excommunicatis, interditi, & suspensis iniuste debentur distributiones quotidianæ, cap. 13. n. 24 fol. 153
- Carceratio** sufficit, ut sit iniusta ex parte rei, ut possit habere distributiones quotidianas, cap. 13. n. 25 fol. 153
- Carcer** semper grauat, cap. 21. n. n. fol. 231
- Carcer infamæ**, & est ignominiosus, cap. 21 num. 13 fol. 232
- Carceratio** in debita quibus modis dicitur, cap. 21. n. 14 fol. 233
- Carceratus** etiam si se examinare permittat, non dicitur consentire in iudicem, cap. 21. n. 32 fol. 241
- Carcer** solus arguit metum, c. 30. n. 17. f. 300
- Casus** exceptus à Regula potest extendi ad alios ob similem æquitatem, cap. 4. num. 12 fol. 59
- Casuum** reseruatorum ob absolutionem an Episcopi possint imponere largitionem elemosinæ, cap. 35. n. 27 fol. 345
- Causæ**, quæ excusant non obseruando festa, cap. 5. n. 5 fol. 66
- Causa** quando committitur prudentiæ, & conscientiæ alicuius, an sit cognoscenda ordine iudiciario, cap. 15. n. 12 fol. 169
- Causæ** pro quibus possunt omitti de nuntiationes, & matrimonium contrahi, cap. 15. n. 20 fol. 172
- Causæ**, ob quas dispensationes impetrantur à Sede Apostolica in gradibus prohibitis contrahendi matrimonii, cap. 16 num. 11 fol. 180
- Causæ** clericorum secundum ius canonicum, & non ita tantum laicorum sunt decidendæ, cap. 20. n. 2 fol. 218
- Causa** grauius non solet committi à Sede Apostolica, nisi cum negotio principalis, cap. 21. n. 21 fol. 236
- Causa** instructa quando dicatur, cap. 21 num. 32 fol. 249
- Causa** si est delegata à Papa pluribus, vno inchoante causam cognoscere, an alter se possit intronittere, c. 21. n. 42. fol. 245
- Causæ** suspicionis quæ sint remissiuæ, c. 25. num. 22 fol. 278
- Causæ** matrimoniales spectant ad iudicem Ecclesiasticum, cap. 41. n. 36 fol. 413
- Causæ**, ob quas resignationes beneficiorum possunt fieri in manibus Ordinariorum, cap. 48. n. 36 fol. 534
- Causæ** suspensionis sunt proponendæ coram Iudice recusato, & coram arbitris probandæ, cap. 25. n. 13 fol. 273
- Causæ**, quæ excusant à recitatione diuini officij, cap. 5. n. 59 fol. 589
- Causæ** spirituales, quæ sint, c. 41. n. 52. f. 419
- Cautela**, ut Episcopi non possint se intronittere in legatis pijs, c. 10. n. 11. fol. 127
- Cautela** pro locatore circa casus fortuitos, cap. 32. n. 11 fol. 306
- Census** est constituendus super re stabilis fructifera, & super iuribus, cap. 19. num. 7 fol. 206
- Census** an possit constitui super re feudali, cap. 19. n. 9 fol. 206
- Census** est emendus pretio iusto, cap. 19. num. 9 fol. 207
- Census** an possit constitui in testamento, cap. 19. n. 22 fol. 210
- Census** quomodo possit probari, si non appareat instrumentum, c. 19. n. 23. fol. 210
- Census** æquiparatur alienationi, cap. 19. num. 30 fol. 216
- Census** præscribitur spatio decem annorum, cap. 19. n. 27 fol. 212
- Census** in Societate super officijs quomodo fiat Romæ, cap. 19. n. 28 fol. 213
- Christi** sola satisfactio fuit infinita, cap. 52 num. 8 fol. 594
- Circumstantiæ** requisitæ ad recitandum diuinum officium, cap. 51. n. 29 fol. 577
- Citatio** si peruenerit ad nouitiam citati, an eum liget, cap. 29. n. 17 fol. 295
- Citatus** domi non potest excommunicari, cap. 1. n. 48 fol. 18
- Ciuitas** recognoscens Superiorem an possit imponere collectas suis ciuibus, cap. 17. num. 21 fol. 195
- Ciuitas** habens territorium distinctum, & non est suffraganea alicui Metropolitanano, potest etiã dici Præuincia, cap. 50. n. 5 fol. 565

Ciuitas

MAGIS MATERIARVM:

Ciuitas Montipelufij aliquando priuata Epifcopo proprio, & vnica Ecclefie Andrieni, cap. 50. n. 2 fol. 562 Claufula abfoluentes, & abfolutum fore cefentes in Bullis Apoftolicis quid operetur, cap. 1. n. 51 fol. 19 Claufula veftram confcientiam onerantes quid importet, cap. 6. n. 13 fol. 78 Claufula vocatis vocandis facit exequutorem mifum, cap. 6. n. 14 fol. 78 Claufula vocatis vocandis, & amoto detentore quid importat, c. 21. n. 33. fol. 241 Claufula non obftantibus pramiffis, ac felic. recordat. Bonifacij Papæ octauide vna, & Concilij generalis de duabus quid importat, cap. 21. n. 34 fol. 242 Claufula qua; & quas in refcriptis Apoftolicis quid operatur, cap. 21. n. 37. fol. 244 Claufula ftatum, & merita caufæ, & caufarum pro fufficienter expreffis habentes in refcriptis Apoftolicis quid operatur, cap. 21. n. 43 fol. 246 Claufula fine praiudicio exequutionis, vel non retardata exequutione quid operatur, cap. 21. n. 45 fol. 247 Claufula fupplendo omnes iuris, & facti defectus in refcriptis Apoftolicis quid operatur, cap. 24. n. 16 fol. 266 Claufula recufatione remota in refcriptis Principis quomodo intelligitur, cap. 25. num. 11 fol. 272 Claufula folita apponi in difpenfatione illegitimi ad ordines, dumodo paternæ incontinentiæ imitator non fit quid operatur, cap. 47. n. 22 fol. 512 Claufula nõ obftantibus. Conftitutionibus Apoftolicis an deroget Concilio generali, cap. 35. n. 22 fol. 347 Claufula dumodo alteri tẽpore datæ præfentium non fit ius qua; fimum, quid operatur, cap. 49. n. 22 fol. 558 Clericus percutiens fe ipfum eft excommunicatus, cap. 1. n. 34 fol. 13 Clericus ob mutilationem fuorum membrorũ fit irregularis, cap. 1. n. 35 fol. 13 Clericus confugiens ad Ecclefiam an gaudeat immunitate, cap. 3. n. 26 fol. 45 Clericus vbi eft fepeleñdus, fi non eligit fibi feptulturam, cap. 40. n. 3 fol. 123 Clericus an habeat electionẽ fori pro bonis proprijs, & patrimonialibus, cap. 17.	num. 5 fol. 285 Clericus concubinarius quot pec cata committit, cap. 28. n. 6 fol. 287 Clerico concubinario priuato fructibus beneficij, an relinquendi fiant aliqui fructus pro alimentis, cap. 28. n. 14 fol. 290 Clerici poffunt colere agros fuorum beneficiorum, & conducere territoria ab Ecclefijs, & ab alijs pro pasculo fuorum animalium, cap. 33. n. 6 fol. 309 Clericus vendens vinum, & alia, quæ fibi perueniunt ex fundis proprijs, non dicitur negotiator, cap. 33. n. 10. fol. 311 Clericus non dicitur negotiator fi vendit ex eo, quod fupereft, eius quod pro fe emit, cap. 33. n. 11 fol. 312 Clericus non dicitur negotiator vendens boues, vaccas, & alia animalia nutrita in eius, vel cõducto prædio, c. 33. n. 12. f. 312 Clericus etiam in facris poteft effe aduocatus patrocinando caufas, pro qua rendo victu, cap. 33. n. 13 fol. 312 Clerici etiam in facris poffunt effe affeffores, & confultores iudicis laici in caufis ciuilibus, cap. 33. n. 15 fol. 313 Clerici faciunt fpolium de bonis acquifitus ex illicita negotiatione, c. 33. n. 16. fol. 313 Clerus, & clerici fculares funt digniores clericis Regularibus, cap. 34. n. 1. fol. 316 Clericorum fularium cõtus facit fenatũ Ecclefiæ, cap. 34. n. 2 fol. 316 Clerici fculares fuerunt inftituti ab Apoftolis, cap. 34. n. 3 fol. 316 Clerici an poffint cogi inferuire Ecclefiæ pauperi, cap. 51. n. 28 fol. 576 Clericus forilegus, qua poena puniatur, cap. 37. n. 17 fol. 364 Clericus, vel monachus effectus poft patrum delictum à quo iudice eft puniendus, cap. 38. n. 1 fol. 373 Clericatus non eft conferendus nifi ijs, qui probabiliter illum fufcipiant, non animo fugiendi iudicium fulare, cap. 38. num. 6 fol. 376 Clericus fi afferit, cum iuramento fe emiffiffe votum ante delictũ de fe clericando, an ei credatur, cap. 38. n. 4 fol. 375 Clericus etiam animo fugiendi iudicium fulare effectus non puniatur à iudice fulari, cap. 38. n. 7 fol. 376 Clericus effectus poft delictum fi inftituitur facris,

INDEX RERVM

- facris, in totū eximitur à iurisdictione iudicis secularis, cap. 38. n. 8 fol. 376
 clericus, qui rem cmit, vt ex ea aliquid faciat, non est negotiator, cap. 33. num. 4 fol. 309
 Clerici, & personæ Ecclesiasticæ sunt immunes ab omni onere reali, & personali, cap. 17. n. 1. fol. 186
 Clerici, etiam spontè non possunt soluere gabellas, cap. 17. n. 2 fol. 187
 Clerici, seu Iaconi seluatici qui sint, cap. 17. num. 8 fol. 189
 Clerici in casibus, quibus tenentur soluere gabellas sunt cogendi à iudice Ecclesiastico, cap. 17. n. 7 fol. 189.
 Clerici tenentur soluere gabellas pro rebus onere gabellarum effectis, cap. 17. num. 13 fol. 191
 Clerici non incedentes in habitu, & tonsura, & nō seruientes in diuinis non gaudent immunitate gabellarum, cap. 17. num. 6. fol. 188
 Clerici coniugati tenentur soluere gabellas, cap. 17. n. 15 fol. 192
 Clerici sunt immunes à solutione gabellarū pro bonis patrimonialibus, cap. 17. num. 5 fol. 188
 Clerici negotiatores tenentur soluere gabellas, cap. 17. n. 16 fol. 192
 Clerici si spontè soluant gabellas, an sint excommunicati, cap. 17. n. 12 fol. 187
 Clericus cū incesso solūm habitus clericalis non cogitur soluere gabellas, cap. 17. num. 15 fol. 192
 Clerici an teneantur contribuere in refectione murorum ciuitatis, cap. 43. num. 34 fol. 475
 Clerici pro rebus ipsis donatis cum conditione, vt soluant gabellam, tenentur illam soluere, cap. 17. num. 14 fol. 192
 Clerici pro re ad eos peruenta post tempus maturacionis tenentur ad gabellam, cap. 17. n. 10 fol. 190
 Clerici pro custodia territorij, & vinearum, & huiusmodi tenentur contribuere, cap. 17. n. 11 fol. 191
 Clerici tenentur seruare banna Vniuersitatis pro bono publico, cap. 18. num. 8. fol. 200
 Clerici sunt ciues, & habent ius pascendi in territorio publico pro eorum anima-
- libus, cap. 18. n. 12 fol. 201
 Clericus non tenetur nisi in quantum facere potest, cap. 20. n. 13 fol. 221
 Clerici an possint carcerari pro debito iurato, cap. 20. n. 14 fol. 221
 Clericus si est obligatus in forma Camere Apostolicæ, non potest cogi ab Episcopo ad soluendum, cap. 20. num. 15 fol. 222
 Clericus si est creditor laici, & à debitore est facienda prauentio, vel depositum, coram quo iudice fieri debeat, cap. 20. num. 26 fol. 226
 Clerici, & maximè sacerdotes, & in dignitate constituti detinendi sunt in carcere decenti, cap. 21. n. 17 fol. 235
 Clericus coniugatus quas conditiones habere debet, vt possit gaudere priuilegio fori, & can. si quis suadente, cap. 40. num. 1 fol. 388
 Clericus coniugatus tenetur deferre vestes clericales, & tonsuram, cap. 40. num. 2 fol. 388
 Clericus coniugatus an amittat priuilegium per vnicam dimissionem habitus, cap. 40. n. 4 fol. 389
 Clericus coniugatus tenetur soluere gabellas, & subire omnia onera Vniuersitatis, cap. 40. num. 6. fol. 183. & cap. 17. num. 15 fol. 192
 Clericus coniugatus non seruans requisita an eo ipso amittat priuilegium, vel est necesse, vt præcedat trina monito, cap. 40. num. 7 fol. 390
 Clericus coniugatus an gaudeat priuilegio fori tam in ciuilibus, quam in criminalibus, cap. 40. n. 8 fol. 391
 Clericus coniugatus an possit pro causa ciuili carcerari à iudice seculari, cap. 40. num. 9 fol. 392
 Clerici coniugati an possint habere pensionem, cap. 40. n. 14 fol. 396
 Clericus coniugatus mortua vxore vnica, & virgine an consequatur omnia priuilegia, quæ competunt clericis, cap. 40. num. 10. fol. 392
 Clericus cōiugatus nō potest esse Vicarius in spiritualibus Episcopi, cap. 40. num. 13. fol. 395
 Clericus conuenitur coram iudice Ecclesiastico, etiam si esset conueniendus

MAGIS MATERIARVM!

- Vt hæres ex persona laici**, cap. 21 num. 5 fol. 400
Clericus si est hæres vna cum laico coram quouidice est conueniendus, cap. 41 num. 6 fol. 400
Clericus est conueniendus coram iudice Ecclesiastico tam in actione reali, quam personali, cap. 41. n. 7 fol. 400
Clericus non potest prorogare iurisdictionem sui Episcopi sine eius licentia, cap. 41. n. 4 fol. 399
Clerici non possunt conueniri, nec trahi extra suam Diocesim, cap. 41. num. 12 fol. 403
Clerici, qui possunt gaudere beneficio, cap. Odoardus, cap. 41. n. 19 fol. 405
Clerici non possunt carcerari pro debito civili, cap. 41. n. 16 fol. 403
Clerici in actione reali non personali gaudent beneficio capituli Odoardus, cap. 41. n. 17 fol. 404
Clericus obligatus in forma Camere Apostolicæ an gaudeat beneficio cap. Odoardus, cap. 41. n. 19 fol. 405
Clericus pendente iudicio an debeat gaudere beneficio cap. Odoardus, an sit carcerandus, cap. 41. n. 18 fol. 405
Clericatus quomodo probatur, cap. 41. num. 26 fol. 408
Clericatus cognitio ad quem iudicem spectat, cap. 41. n. 27 fol. 408
Clericus post patratum delictum si duxit uxorem, a quo iudice est puniendus, cap. 41. n. 48 fol. 417
Clericus ratione feudi conuenitur coram iudice laico, cap. 43. n. 1 fol. 459
Clericus ratione feudi non potest personaliter altrngi a domino feudi, cap. 43. num. 2 fol. 460
Clericus reconuenus coram iudice laico, etiã si desit a cõuentione, potest procedi in causa, cap. 43. n. 7 fol. 460
Clericus non adimplens cõditiones requisitas a Concilio Trid. priuatur privilegio clericali, cap. 41. n. 10 fol. 403
Clericus beneficiatus an teneatur deferre habitum, & tonsuram, cap. 41. num. 11. fol. 202
Clericus depositarius ex decreto iudicis laici an possit coram eodem iudice conueniri pro restitutione depositi, cap. 43. num. 10 fol. 462
Clericus in autorem laudatus in curia seculari an sit remittendus iudici Ecclesiastico, cap. 43. n. 12 fol. 462
Clericus si nominatur in iudicio vti dominus, & possessor a primo conuento, iudicium est agendum coram iudice Ecclesiastico, cap. 43. n. 16 fol. 464
Clericus citatus generalitèr a iudice laico, si sua putauerit interessè, an comparere teneatur, cap. 43. n. 17 fol. 464
Clerici non beneficiati non incedentes in habitu, & tonsura amittunt priuilegium fori, sed non canonis, cap. 41. num. 12. fol. 403
Clericus expressè renuntians clericatu non est amplius audiendus ad eum refundendum, cap. 43. n. 14 fol. 467
Clericus repertus in crimine an possit cap. a iudice laico, cap. 43. n. 18 fol. 465
Clericus incorrigibilis an efficiatur de foro iudicis laici, cap. 43. n. 26 fol. 468
Clerici exercentes officia secularia coram quo iu lice sunt conueniendi, cap. 43. num. 28 fol. 469
Clericus administrator laici coram quo est conueniendus, vt si est tutor, cap. 43. num. 29 fol. 469
Clericus succedens laico in lite cæpta contra defunctum in curia laicali, an teneatur eam prosequi coram eodem iudice, cap. 43. n. 30 fol. 407
Clericus si offenditur a laico, a quo iudice est puniendus, cap. 43. n. 33 fol. 473
Clerici an teneantur vendere frumentum, & alias res pro pretio taxato a regia pragmatica, cap. 43. n. 35 fol. 475
Cleros græcè, latinè dicitur fors, cap. 51. num. 14 fol. 175
Clerici beneficiati tenentur dicere officium diuinum, cap. 51. n. 23 fol. 576
Clerici an, & quando possunt torqueri, cap. 46. n. 10 fol. 500
Clericus non residens qua pœna, & quomodo puniatur, cap. 46. n. 17 fol. 503
Clerici an possint alere filios illegitimos, & filias dotare, cap. 47. n. 9 fol. 508
Clerici primæ tonsuræ, & ordinum minorum non tenentur ad vllas horas recitandas, cap. 51. n. 20 fol. 575
Clericus beneficiatus tenetur dicere officium diuini

INDEX R E R V M

- diuinū, etiam si eius pater suam fructus
 beneficij, cap. 5. n. 24 fol. 576
 Clerici beneficiati si fructus beneficij sunt
 tenues, an teneantur dicere officium,
 cap. 5. n. 27 fol. 576
 Clerici seculares sine licentia Episcopi, vel
 eius Vicarij, & Regulares sine licentia
 Generalis, vel Prouincialis nō possūt lu-
 scipere omnis celebrandi missas in per-
 petuum, cap. 5. n. 39 fol. 581
 Clericus in choro transferendo librum, si
 omittit aliquē psalmū, an teneatur illum
 dicere, cap. 5. n. 49 fol. 585
 Clerici, & Monachi condemnati ad tri-
 mes an teneantur dicere diuinum offi-
 cium, cap. 5. n. 68 fol. 588
 Clerici de patria sunt præferendi exteris
 quoad præbendas, cap. 39. n. 28 fol. 587
 Clerici an possint vi regia moratoria con-
 tra alios clericos, cap. 3. n. 7 fol. 303
 Clericus repertus cum armis prohibitis à
 statuto laicali an possit capi à familia iu-
 dicis laici, & tradi Curia Ecclesiastica,
 cap. 43. n. 18 fol. 465
 Clericus emens lanam, & ex ea conficiens
 pānos an dicatur negotiator illegitimus,
 cap. 33. n. 4 fol. 309
 Collatio beneficiorum facta excommuni-
 cato est nulla, cap. 1. n. 50 fol. 19
 Collectores generales, & subcollectores
 fructuum cameræ Apostolicæ, & pro-
 curatores fiscales absentes à seipatio
 chori lucrantur distributiones quotidia-
 nas, cap. 13. n. 28 fol. 354
 Colloquia in choro non sunt facienda, &
 quemodò ibi manentū c. 5. n. 74. f. 591
 Coloni prædiorum Ecclesiæ an gaudeant
 immunitate gabellarū, c. 17. n. 28. fol. 193
 Colonus, qui cōduxit agros per aliquot an-
 nos pro certa sūma, nō habet remissionē
 propter sterilitatem, cap. 32. n. 7 fol. 110
 Commissio dispensandi super gradu prohi-
 bito non est dispensatio, sed mandatum
 de dispensando, cap. 16. n. 2 fol. 177
 Commissarij deputati à Nūtijs Neapoli re-
 sidentibus sunt exempti à iurisdictione
 Ordinariorum, cap. 4. n. 29 fol. 408
 Commissarij Apostolici, & subcollectores
 non obseruantes Bullam Pij V. circa spo-
 lia Episcoporum à quibus possunt coer-
 ceri, cap. 33. n. 19 fol. 314
 Commissio an exiret morte committen-
 tis, cap. 16. n. 5 fol. 168
 Commissio dispensandi concessa à Papa
 cum clausula, quæ reges preces veritate
 nitantur, an expuret morte Papæ, cap. 16.
 num. 3 fol. 178
 Commissiones possunt impetrari à Papa
 etiam ab eo, qui non habet mandatum
 procuratoris, cap. 2. n. 38 fol. 244
 Commissiones, & Rescripta Apostolica non
 cōmittuntur à Sede Apostolica Vicarijs
 capitularibus, cap. 44. n. 7 fol. 479
 Commissarij deputati ad examinandū te-
 stes an possint reculari, vt suspecti, cap.
 25. num. 12 fol. 273
 Commissio alienationis, vel permutationis
 rei Ecclesiasticæ quibus solet committi
 à Sede Apostolica, cap. 6. n. 12 fol. 78
 Commendatarij. Dignitates, & Procurato-
 res capitulorum quem locum habere
 debent in Concilio Prouinciali, cap. 34.
 num. 9 fol. 319
 Coniugium quis reportare non debet ex
 delicto suo, cap. 13. n. 20 fol. 349
 Comparatio citati tollit omnem defectum
 citationis, cap. 29. n. 18 fol. 196
 Conciliū Trident. sess. 2. c. 1. cap. 2. de reform.
 quas pēnas innouauit, cap. 8. n. 7 fol. 103
 Concilium Trident. differt ab alijs Concilijs
 generalibus, cap. 35. n. 33 fol. 347
 Concilium Trident. constat ex canonibus,
 & decretis, cap. 12. n. 21 fol. 140
 Concilij Trident. intentio non fuit, vt sub-
 ditū infra biennium grauentur, cap. 21.
 num. 12 fol. 232
 Concilium Prouinciale, vel Diocesanum
 an possit reculari, cap. 25. n. 10 fol. 272
 Concil. Trident. non vetat Regularibus ne
 possint ire ad Superiores per viam gra-
 uaminis, cap. 2. n. 10 fol. 258
 Concubinaus est graue peccatum, cap. 28.
 num. 1 fol. 286
 Concubinarij nō sunt absoluedi, nisi prius
 cōcubinas eiecerint, c. 28. n. 2. fol. 286
 Concubinariorum pēns variz de iure ca-
 nonico, cap. 28. n. 3 fol. 287
 Concubinarijs qui dicitur, c. 28. n. 5. fol. 287
 Concubinarijs quot peccata committit,
 cap. 28. n. 6 fol. 287
 Concubinarij notorij an sint irregulares,
 cap. 28. n. 13. fol. 289
 Condi-

MAGIS MATERIARVM:

Conditiones an cōcurrant in clerico coniugato, & vestes an sint clericales spectat ad Iudicem Ecclesiasticum cognoscere, cap. 40. n. 3 fol. 388

Conditiones seruandæ à puellis introducentibus in Monasteria educationis causa, cap. 4. n. 17 fol. 71

Conditiones requisitæ in alienatione bonorum Monasteriorum, cap. 6. n. 28 fol. 82

Conditiones requisitæ, vt suprapantes bona Ecclesiastica sint excommunicati, cap. 41. n. 43 fol. 415

Conditiones requisitæ pro fundando censu secundū formā Bullæ Nicolai Quinti, & regie pragmaticæ, c. 19. n. 5. f. 205

Conditiones requisitæ pro consequendis indulgentiis, cap. 52. n. 12 fol. 595

Conducens rem euidenter sterilem an habeat remissionem, cap. 3. n. 9 fol. 306

Conductor tenetur ad pensionem si factum est incendiū propter inimicitiam eius culpa contractam, cap. 32. n. 13 fol. 306

Confessarius sollicitans mulierem in actu confessionis ad turpia est suspectus vehementer de fide, cap. 36. n. 2 fol. 349

Confessarii nō possunt absoluerē à casibus Episcopi reservatis, etiam virtute Bullæ Pii Quarti concessæ confraternitati nominis Iesu, cap. 35. n. 6 fol. 333

Confessarius dicitur sollicitare non solum verbis in confessione, sed etiam factis, cap. 36. n. 6 fol. 350

Confessarii allicientes pueros ad turpia in confessione an cōprehendantur in Bulla Gregorii XV. cap. 36. n. 7 fol. 350

Confessariis non licet per literas, vel interuentū sacramentaliter audire confessiones, cap. 35. n. 17 fol. 340

Confessarius semel approbatus an possit iterum examinari, cap. 35. n. 27 fol. 345

Confessarius potest dispensare cum clerico paupere non recitante diuinū officium, vt sibi retineat fructus, c. 51. n. 57. f. 587

Confessio facta mane die Dominica ab eo, qui facit iudilem an sit valida pro consequenda indulgentia, cap. 52. n. 18. f. 597

Confidentia quibus modis in beneficiis committitur, cap. 48. n. 44 fol. 588

Confidentia in beneficiis quibus penis puniuntur, cap. 48. n. 43 fol. 537

Confessarius committens incestum cum

filia spiritali an cōprehendatur in Bulla Gregorii XV. de sollicitantibus, cap. 36. n. 10 fol. 358

Confessarii tenentur monere penitentes, vt denuntient sollicitantes, c. 36. n. 11. f. 358

Confraternitates laicorum an possint compelli, vt accedant ad processiones, cap. 11. n. 9 fol. 132

Confraternitas laicorum, si in ea est maior pars clericorum, non est collegium secularare, cap. 11. n. 11 fol. 133

Confugientes ad scalas, ostiū, & cimiteriū Ecclesiæ an gaudeant immunitate Ecclesiastica, cap. 3. n. 11 fol. 47

Confugiens ad sacerdotem portantem sanctissimum christi corpus an gaudeat immunitate Ecclesiastica, c. 3. n. 17. f. 42

Confamulosei, & affines an teneantur reuelare in monitoriis contra suos confanguineos, & affines, cap. 2. n. 16 fol. 31

Consensus duarum partium Regularium ex tribus requiritur in alienatione bonorum Monasterii, cap. 6. n. 30 fol. 82

Consensus illius, cui præiudicatur siue tacitus, siue expressus inducit obligationem, cap. 39. n. 10. fol. 383

Consensus Episcopi siue expressus, siue tacitus facit valere statuta capituli, cap. 39. n. 10 fol. 383

Conservatores priuilegiorum Regularium à quibus eliguntur, cap. 12. n. 4 fol. 136

Conservatores priuilegiorum debent esse in dignitate Ecclesiastica constituti, cap. 12. n. 5 fol. 136

Conservatorum potestas quæ sit, cap. 12. n. 14 fol. 138

Conservator si non est Doctor, debet sibi assumere consultorem paribus non suspectum, cap. 12. n. 10 fol. 137

Conservatores non possunt se intrinsece in causis præcedere, c. 12. n. 16. fol. 139

Conservatores non possunt impediri sub censuris reservatis Papæ, ne officii exerceant, cap. 12. n. 12 fol. 138

Constitutio Pii Quinti incipit Et si Mendacium, an sit reuocata, cap. 12. n. 19. fol. 139

Constitutiones plures Pontificis edite super fundatione censis, c. 19. n. 1. fol. 204

Constitutio Pii Quinti de censibus, an habeat locum in Regno per non vsu, cap. 19. n. 2 fol. 204

consti-

INDEX R E R V M

- Constitutio Sixti Quinti** contra procurâtes abortum fuit reuocata à Greg. XIII. cap. 35. n. 30 fol. 346.
- Constitutio Nicolai V.** de censibus obseruatur in Regno, cap. 19. n. 3. fol. 205
- Constitutio Gregorij XIII.** de censibus pro Regno Siciliae, cap. 19. n. 4 fol. 205
- Constitutio Pii Quarti** circa appellationem filij, cap. 23. n. 2 fol. 260
- Constitutio Gregorij XIII.** circa appellationem Regularium, cap. 22. n. 8. fol. 257
- Constitutus in dignitate minus** punitur, quàm alter, cap. 46. n. 12 fol. 501
- Constitutum** transfert possessionem ciuilem, & naturalem in emptorem, quâdo pretium est solutum, vel habita fides de eo, cap. 6. n. 11. fol. 78
- Conuetudo præscripta excusat** obseruando festâ, cap. 5. n. 9. fol. 68
- Conuetudo** conficiendi testamenta ad pias causas defunctis ab intestato morientibus, an sit rationabilis, cap. 10. n. 7 f. 124
- Conuetudo**, vt quis præsens vna hebdomada in choro lucretur distributiones quotidianas, etiam in alia, in qua non est præsens, an valeat, cap. 13. n. 7 fol. 147
- Conuetudo**, vt non dentur distributiones quotidianæ iniuste carceratis, vel excommunicatis est irrationabilis, cap. 13. num. 26 fol. 153
- Conuetudo laudabilis** quæ dicatur, cap. 14. n. 2. & cap. 39. n. 5 fol. 380
- Conuetudo contra ius naturale**, & diuinum est detestanda, cap. 14. n. 3 fol. 159
- Conuetudo** introducta à laicis ad fauorẽ clericorum quando est valida, cap. 14. num. 4 fol. 159
- Conuetudo** soluendi aliquid pro benedictione nubentium, an sit valida, cap. 14. num. 5 fol. 159
- Conuetudo**, vt clerici distribuunt populo candelas in die Purificationis Beatæ Mariæ Virginis, est valida, c. 14. n. 17. fol. 160
- Conuetudo** immemorabilis habet vim priuilegij, cap. 14. n. 11 fol. 160
- Conuetudo**, quæ redundat in vtilitatem clericorum, quando est valida, cap. 14. num. 12 fol. 161
- Conuetudo**, vt soluatur aliquid pro prima missa, an valeat, cap. 14. n. 13 fol. 161
- Conuetudo** multum preualet circa dignitates Ecclesiasticas, cap. 12. n. 7 fol. 177
- Conuetudo**, vt pro immisione in possessionem canonicatus, vel beneficij aliquid soluantur, an valeat, c. 14. n. 14. f. 161
- Conuetudo præter ius præscribitur** spatio decem annorum, cap. 14. n. 18 fol. 162
- Conuetudo**, vt Sacerdotes soluant Episcopo Singulis annis singulos aureos, an sit laudabilis remissiuè, c. 14. n. 22. f. 164
- Conuetudo seruendi** Ecclesiæ per trimum, vel aliud tempus in quolibet ordine, antequàm participet, an valeat, cap. 14. num. 23 fol. 164
- Conuetudo**, vt Archidiaconus præcedat Vicarium generalem Episcopi, an valeat cap. 34. n. 17 fol. 323
- Conuetudo** est optima legum interpres, cap. 34. n. 24 fol. 325
- Conuetudo**, vt non admittantur exteri ad præbendas, & beneficia, est de iure diuino, cap. 39. n. 6 fol. 382
- Conuetudo** redacta in scriptis probatur per ipsamet scripturâ, c. 39. n. 9. fol. 382
- Conuetudo** immemorabilis equiparatur priuilegio concessio à Principe ex certa scientia, cap. 39. n. 9. fol. 38
- Contractus alienationis rei Ecclesiasticæ** cum clausula, saluo assensu Apostolico impetrando, an valeat, cap. 6. n. 10 f. 77
- Contractus locationis** est bonæ fidei, & nõ patitur magnâ læsionẽ, c. 32. n. 3. f. 305
- Conuenticia** est duplex, cap. 46. n. 16 f. 499
- Conuentus** videtur in verbo Monasterium.
- Correctio** secundum regularem disciplinã non est grauamen, cap. 22. n. 6. fol. 336
- Correctio iuris communis** est euitanda, cap. 15. n. 26. fol. 175
- Creditor** debet comparere personaliter in curia ad faciendam liquidationẽ, cap. 20. num. 10 fol. 220.
- Creditor** non potest exequi super regulas, & cuppos domus debitoris, cap. 19. num. 34 fol. 217
- Culpa** non remittitur per indulgentiam, sed pena, cap. 52. n. 11 fol. 595
- Curia Ecclesiastica** tenetur obseruari omnes qualitates, & conditiones statuti laicalis, si eo vtatur, cap. 20. n. 4 fol. 219
- Custodes** inueniẽtes animalia dånificantia in alienis pratis, tenentur illa consignare officiali, cap. 18. n. 3 fol. 199

MAGIS MATERIARVM.

- D**Amni qui causam dat, ipse damnum dat, cap. 18. n. 5 fol. 199
- Dammum datum per animalia segetibus quomodo est eliminandū, c. 18. n. 7 f. 200
- Dammum imminens temporale excusatur, nō obseruando festā, cap. 5. n. 7 fol. 67
- Debitor, decoctor, & fallitū an gaudeat immunitate Ecclesiastica, c. 3. n. 28 f. 45
- Debitor, cui est concessa dilatio quinquennalis, an possit cedere bonis, cap. 31. num. 5 fol. 302
- Debitum ex alia causa an possit poni ad censum, cap. 19. n. 11 fol. 207
- Declaratio Pij V. circa ingressum mulierū in Monasteria, cap. 4. n. 6 fol. 54
- Declaratio Concilij Trident. per Sacram Congregationem circa ordinandos, cap. 7. n. 11 fol. 89
- Declaratio Concilij Trident. per Sacram Congregationem circa Abbates pro conferenda prima tonsura, & ordinibus minoribus, cap. 7. n. 8 fol. 87
- Declaratio nihil noui facit, c. 1. n. 37 f. 14
- Decretum Sacræ Congregationis pro obseruantia festorum tempore nundinarum, cap. 5. n. 17 fol. 71
- Decretum Sacræ Congregationis super præcedentiam inter Regulares, cap. 34. n. 32 fol. 327
- Decretum Sacræ Congregationis Indulgentiarum pro indulgentijs Confraternitatis Corporis Christi, c. 2. n. 32 f. 603
- Decreta Sacræ Congregationis super negotijs Episcoporum in materia negotiationis illicitæ, cap. 33. n. 8 fol. 311
- Decretum irritans annullat omnia, quæ sunt in contrarium, c. 48. n. 39 fol. 533
- Decretum Sacræ Congregationis in causis appellationum ab Ordinarijs ad Metropolitanam, cap. 21. n. 53 fol. 251
- Decretum Sacræ Congregationis quoad ordinem appellandi à Regularibus, cap. 22. n. 9 fol. 257
- Decretū Sacræ Congregationis super negotijs iurisdictionalibus Regni Neapolitani circa ordinandos ad primam tonsurā, & ordines minores, c. 8. n. 38 f. 115
- Delegatus in causa sibi commissa debet seruare formam rescripti, c. 2. n. 25 f. 35
- Delegatus Apostolicus an possit aliquid accipere pro dispensatione gradus matrimonij prohibito, c. 16. n. 14 fol. 183
- Delegatus Apostolicus in delagatione sibi commissa super gradu prohibito factō decreto, non potest amplius in causa se intrinsum terre, c. 16. n. 7 fol. 179
- Delegatus Principis si mandat Ordinarij, vt eius sententiam exequatur, licet coram eo apponatur de nullitate, nō potest ipse Ordinarius de ea cognoscere, cap. 24. nu. 20 fol. 268
- Delegatus Apostolicus nō potest cognoscere, nisi de grauamine, à quo est appellatum, cap. 21. n. 19 fol. 236
- Delegatus tenetur inserere commissionē in citatione, cap. 21. n. 36 fol. 243
- Delictum quādo dicitur occultum, & quādo deductum ad forum contentiosum, cap. 44. n. 10 fol. 480
- Delinques in Ecclesia an gaudeat immunitate Ecclesiastica, cap. 3. n. 7 fol. 38
- Demonis cognitio triplex, c. 37. n. 1. fol. 359
- Dæmones quibus modis mira facere possunt, cap. 37. n. 3 fol. 359
- Denuntiationes matrimoniorum sunt publicè faciendæ in Ecclesia, cap. 15. num. 3 fol. 166
- Denuntiationes omnes, vel pauciores omittuntur, si arbitrio Ordinarij, c. 15. num. 8 fol. 167.
- Denuntiationes matrimonij si omittantur, an matrimonium sit nullū, c. 15. n. 7 fol. 167
- Denuntiationes an fieri debeant tribus diebus festiuis continujs, c. 15. n. 15 fol. 170
- Denuntiationes possunt fieri etiam diebus ferialibus, quādo ad Ecclesiam est magnus concursus populi, c. 15. n. 6. fol. 166
- Depositarius non uauat moratoria, nec reconuentione, vel cōpensatione, cap. 32. num. 5 fol. 302
- Depopulatores agrorum qui sunt, & vnde dicti, cap. 3. n. 6 fol. 37
- Deputati ad hospitale an gaudeant privilegio fori, cap. 4. n. 55 fol. 421
- Digna qualiter inteligitur, c. 21. n. 34 f. 242
- Detinentes rem alienam in recompensam sui crediti, de qua in monitorio an teneantur reuelare, cap. 2. n. 10 fol. 28
- Dictio negatiua iuncta verbo necessitatem præcitant induci, cap. 6. n. 6 fol. 75
- Dies feriatū qui sint, cap. 19. n. 13 fol. 294
- Differentia, quæ sit inter forum consuetudine H h h h & fo-

INDEX RERVM

- & forum penitentię, cap. 35. n. 2. fol. 342
 Dignitatis nomine qui comprehendantur, cap. 12. n. 6 fol. 36
 Dignitates primę in Ecclesijs Collegiatis sunt reseruatę Papę, cap. 48. n. 6 fol. 522
 Dignitas prima post Pontificale in Ecclesijs Cathedralibus est reseruata Papę, cap. 48. n. 5 fol. 522
 Dignitates, & Canonici Ecclesię Cathedralis si fecerint professionem fidei in Capitulo pręsente Episcopo, vel eius Vicario generali, an sit valida, cap. 18. num. 56 fol. 542
 Dignitas prima post Pontificalem quę dicitur, cap. 48. n. 8 fol. 522
 Dilatio quinquęnalis a solo Principe, & eius Consistorio conceditur, cap. 31. num. 3 fol. 301
 Dilatione quinquęnale obtinens an teneatur prestare cautionem de soluendo, cap. 31. n. 6 fol. 302
 Dispensatio super gradu matrimonij prohibito an valeat tacita copula, cap. 16 num. 1 fol. 177
 Dispensatus ad omnes ordines sacros, etiã ad prębiteratum an censetur dispensatus, vt possit ministrare in Ecclesia, in qua eius pater ministravit, vel beneficiũ habuit, si sit illegitimus, c. 47. n. 27. fol. 514
 Dispensare cũ bigamis quis potest, cap. 45 num. 8 fol. 492
 Dispensatus ad omnes ordines, etiã maiores non est dispensatus ad beneficia, cap. 47. n. 19. fol. 511
 Dispensari a quo possit super irregularitate contracta ex mala ordinatione, cap. 35. num. 20 fol. 341
 Dispensatus etiam ad Dignitates non censetur dispensatus ad primam Dignitatem post Pontificalem, cap. 47. n. 20 fol. 511
 Dispensanti a Papa a recitatione diuini officij sunt immunes, cap. 51. n. 69 fol. 590
 Dispensatio, quę fit a Papa, non tollit totũ officium, sed cõmutat in alias orationes, cap. 51. n. 70 fol. 590
 Distributiones quotidianas lucrantur tantũ pręsentes in diuinis officijs, cap. 13. num. 1 fol. 144
 Distributiones ex tertia parte fructuũ Dignitatum sumptus non accrescunt alijs, cap. 13. n. 2. fol. 145
 Distributiones quotidianę an debeantur comitantibus Episcopum euntem ad audiendum missam extra Cathedralē, cap. 13. n. 9 fol. 148
 Distributiones quotidianę an debeantur absentibus pro seruicio Capituli, cap. 13. num. 17 fol. 149
 Distributiones non lucratur recitans officium submissa voce in choro, cap. 13. num. 14. fol. 64. & cap. 51. n. 12 fol. 574
 Distributiones an lucratur Vicarius Capituli Sede vacante exercens officium, cap. 13. n. 16 fol. 148
 Distributiones an debeantur Parocho, & Poenitentiario, dum vacant animarum curę, cap. 13. n. 18 fol. 149
 Distributiones an debeantur infirmis, cap. 13. n. 19. fol. 149
 Distributiones quotidianę dicuntur, non solum quę quotidie actu distribuuntur, sed etiam quę diuiduntur in fine anni habita ratione ad seruicia quotidiana, cap. 13. n. 31 fol. 154
 Doctor duarum facultatum pręcedit Doctorem vnius, cap. 34. n. 22 fol. 316
 Doctori attestanti de consuetudine quando est credendum, cap. 3. n. 31 fol. 47
 Documentum authenticum quod dicatur, cap. 49. n. 8 fol. 153
 Domicilium, & habitatio differunt, cap. 7. num. 25 fol. 95
 Domus solita locari, si locatur non expresso pretio, intelligitur pretio solito, cap. 6. num. 34 fol. 83
 Domus subiecta censui non potest discoperiri ob non solutionem census, cap. 19. n. 33 fol. 216
 Donatio bonorum facta a patre filio in titulum pro suscipiendis ordinibus, an sit cõferenda cum alijs fratribus post mortem patris, cap. 6. n. 6 fol. 75
 Dos debet esse sufficiens, vt possit acquiri ius patronatus, cap. 49. n. 6 fol. 552
 Duellum committentes sunt excommunicati ex communicatione Papali, cap. 1 num. 49. fol. 182
Ecclesia tenetur protegere magis suos clericos, quã alios, c. 3. n. 27 fol. 20
 Ecclesia quot modis accipitur, cap. 15 num. 14 fol. 169
 Ecclesia non tenetur eum, qui illam officium, cap. 3.

MAGIS MATERIARVM.

- cap. 3. n. 8 fol. 38
 Ecclesia, in qua non dum sunt cepta celebrari diuina officia, an habeat priuilegiū immunitatis, cap. 3. n. 18 fol. 42
 Ecclesia indiget uiris literatis, c. 8. n. 29. f. 110
 Ecclesia quælibet præsumitur libera, c. 49. num. 1 fol. 55 1
 Ecclesiæ Parochiales, quæ conferuntur ab Ordinarijs non seruata forma Concilij Tridentini, efficiuntur collationis Sedis Apostolicæ, cap. 48. n. 10 fol. 523
 Ecclesia Cathedralis Montispelusi nunquam fuit suffraganea alicui Metropolitano, cap. 50. n. 1 fol. 562
 Ecclesiæ Parochiales spectantes ad collationem Ordinarij, si per eos infra sex menses nõ fuerint collatæ, sunt reseruatae Papæ, cap. 48. n. 12 fol. 523
 Ecclesia, qua habet Reliquias insignes alicuius Sancti non existentis in Brevuario potest facere officium duplex de illo Sancto, cap. 51. n. 72 fol. 190
 Ecclesiæ Parochiales vacantes in membris Ordinarij quomodo sunt conferenda, cap. 48. n. 32 fol. 533
 Ecclesia demouita si reedificatur, an retineat priuilegia antiqua, c. 12. n. 30 f. 602
 Effectus immunitatis Ecclesiæ qui sint, cap. 3. n. 32 fol. 48
 Effusionis uerbum abundantiam denotat, c. 1. n. 39 fol. 14
 Eleemosina est facienda tribus diebus pro consequendo Iubileo, c. 52. n. 19. fol. 597
 Eleemosina est facienda potius ciuibus, quam extris, cap. 39. n. 14 fol. 385
 Emolumenta iurisdictionis. sede vacante referuntur Episcopo successori, cap. 44. num. 13 fol. 482
 Emplateota non habet remissionem propter sterilitatem, cap. 32. n. 8 fol. 306
 Emens aliquid pro victu, si superest, & vendit, non tenetur de eo, quod vendit ad gabellam, cap. 17. n. 17 fol. 192
 Emens rem, & ex ea aliquid conficit, non dicitur negotiator, cap. 33. n. 4 fol. 309
 Empio census debet esse uera, & realis, cap. 19. n. 6 fol. 206
 Emptor census præferatur alijs creditoribus posterioribus nõ solū pro sorte principali, sed etiã pro tertius, c. 19. n. 32. f. 216
 Episcopus non tenetur stare processu facto per Curiam secularem, cap. 3. n. 12. fol. 20. & cap. 43. n. 22 fol. 467
 Episcopus an possit statuere festa sine consensu cleri, & populi, cap. 5. n. 11 fol. 69
 Episcopus, cui sunt renuissi ordinandi approbati de doctrina, an debeat illos examinare, cap. 7. n. 16 fol. 91
 Episcopus Ordinans nihil recipere potest ab Ordinatis, cap. 7. n. 20 fol. 92
 Episcopus potest ordinare suum familiarẽ non subditum, si cum eo per triennium commoratus fuerit, cap. 7. n. 18 fol. 92
 Episcopus potest dispensare super irregularitate ordinati ante legitimam aetatem, si delictum est occultum, cap. 8. n. 3. fol. 102
 Episcopi non possunt dispensare, ut quis promoueatur ad titulum patrimonij, nisi pro uoluntate, uel necessitate Ecclesiæ, cap. 8. n. 10 fol. 105
 Episcopi possunt dispensare super irregularitate occulta proueniente ex delicto, cap. 8. n. 3 fol. 102
 Episcopi tenentur alere suis sumptibus ordinatos ab eis sine titulo, c. 8. n. 8 fol. 103
 Episcopus ordinans in aliena Diocesi sine licentia, est suspensus, cap. 8. n. 22 f. 108
 Episcopus ordinans minores legitima aetate est suspensus, cap. 8. n. 26 fol. 109
 Episcopus conferens primam consuetudinem infanti, siue illiterato, est suspensus, cap. 8. n. 28 fol. 108
 Episcopus ordinans in aliena Diocesi nõ subiectus eidem Ordinario, cuius est Diocesis, an sit suspensus, c. 8. n. 27 f. 109
 Episcopus ordinans Regulares non professos sine titulo, est suspensus, cap. 8. num. 24 fol. 109
 Episcopus an possit mutare legata pia, cap. 10. num. 15 fol. 128
 Episcopi an possint componere controuersias de præcedentia inter Contractantes laicorum, cap. 11. n. 10 f. 132
 Episcopi non possunt dispensare contra Concilium generale, c. 48. n. 48 fol. 540
 Episcopus, & Capitulum non possunt statuere contra ius, cap. 39. n. 3 fol. 379
 Episcopus ordinans Sacerdotem indignum est suspensus, cap. 8. n. 18 fol. 110
 Episcopi, & alij Superiores Prelati non uisitates limina Apostolorum debitis temporibus qua pœna afficiantur, c. 9. n. 3. f. 119
 H h h h 2 Episcopi

INDEX RERVM

- Episcopi an possint conficere testamēta ad
pias causas defunctis ab intestato, sed
non electa sepultura, cap. 10. n. 1. fol. 122**
- Episcopus est legitimus exequutor legatorum
piorum, cap. 10. n. 1. fol. 126**
- Episcopi vt non possunt se introrittere legatis
pijs, quæ cautela datur, cap. 10. num. 11 fol. 127**
- Episcopus quomodo se gerere debet circa
miracula, quæ audit fieri ab aliqua imagine
alicuius Sancti, cap. 37. num. 28. fol. 373**
- Episcopus debet inquirere contra sortilegos,
& maleficos, & expellere à Ciuitate, cap. 37. n. 26 fol. 372**
- Episcopi possunt visitare hospitalia administrata
à laicis, cap. 11. n. 1 fol. 130**
- Episcopus dicitur pater pauperum, cap. 11. num. 4 fol. 131**
- Episcopus potest se introrittere in hospitalibus,
etiā si à fundatoribus fuerit ei prohibitum, cap. 11. n. 5 fol. 131**
- Episcopi possunt visitare hospitalia, Confraternitates,
& omnia loca pia, cap. 11. num. 1 fol. 130**
- Episcopus potest exigere rationes, & videre
computa locorum piorum, nisi aliter in fundatione sit cautum, cap. 11. n. 13. fol. 133**
- Episcopus potest vti duobus Canonicis pro
eius seruitio, cap. 13. n. 4 fol. 146**
- Episcopus an possit interuenire in Capitulo,
vel eius Vicarius, cap. 13. n. 40. fol. 157**
- Episcopi cōferendo beneficia, vel exequendo
Bullas Apostolicas, nihil possunt accipere, cap. 14. n. 15 fol. 162**
- Episcopi tenentur conseruare iura debita
sue dignitati, cap. 14. n. 19 fol. 163**
- Episcopi in quibus bonis non faciunt spoliū
cap. 33. n. 17 fol. 313**
- Episcopi non possunt delegare causas criminales
clericorum laicis, cap. 41. num. 8 fol. 401**
- Episcopi an possint dispensare, vt denuntiationes
matrimoniorum non fiant diebus festiuis, cap. 15. n. 4 fol. 166**
- Episcopus si protrahit causam expedire, an
Metropolitanus possit illam ad se auocare, cap. 21. n. 15 fol. 334**
- Episcopi, & alij iudices Ecclesiastici carcerautes
clericos sine causa sunt excom-**
- municati, cap. 21. n. 16 fol. 335**
- Episcopi non possunt delegare causas in
fraudē appellationis, c. 21. n. 29. fol. 339**
- Episcopus, & Capitulum possunt augere
numerum Canonicorum: sed Canonici nouiter
creati non possunt deserre habitum
Canonicalem sine licentia expressa
Sedis Apostolica, cap. 39. n. 17 fol. 383**
- Episcopi an possint hodie virtute Concilij
Trident. absoluerē à casibus Sedis Apostolicæ
reseruatis, cap. 35. n. 29 fol. 346**
- Episcopi non possunt extra Diocesim suos
clericos extrahere, cap. 41. n. 14 fol. 403**
- Episcopi an habeant fiscum, cap. 23. num. 4 fol. 260**
- Episcopi an possint recusari ex suspicionē
sui Vicarij, cap. 25. n. 16 fol. 275**
- Episcopus visitans an vt suspectus recusari
possit, cap. 25. n. 17 fol. 275**
- Episcopus si fuerit recusatus, eligūt arbitri ad
cognoscendum de suspicionē, cap. 25. n. 13 fol. 273**
- Episcopus exemptus an habeat primū locum
inter Episcopos suffraganeos in Concilio
Prouinciali, cap. 34. n. 6 fol. 317**
- Episcopi quem locum, & ordinem tenere
debeat in Concilio Prouinciali, cap. 34. num. 5 fol. 317**
- Episcopi cōponunt controuersias de præcipientia
inter personas Ecclesiasticas, cap. 34. n. 30 fol. 326**
- Episcopi an possint absoluerē à casibus
reseruatis Pape virtute Concilij Trident. cap. 35. n. 9 fol. 334**
- Episcopi non possunt sibi eligere Confessarium
non subditum ad audiendas eorū confessiones, cap. 35. n. 21 fol. 342**
- Episcopi possunt in eorum mensibus quacumq;
beneficia non reseruata conferre, cap. 39. n. 1 fol. 376**
- Episcopi pastores, & non percussores se
esse meminisse debent, c. 41. n. 21. fol. 405**
- Episcopus se sedente, præbiterū stare non
debet permittere, cap. 41. n. 22 fol. 407**
- Episcopus quomodo se gerere debet in
corrigendis criminibus, cap. 41. num. 23 fol. 407**
- Episcopi pari modo, quo Inquisitores, possunt
procedere in crimine hæresis, cap. 41. num. 32 fol. 411**
- Episcopi an possint publicare edicta con-**

MAGIS MATERIA RVM!

- tra tenentes libros prohibitos, cap. 41. num. 33 fol. 411
- Episcopi** tamquam Apostolicę Sedis Delegati possunt procedere contra Regulares in crimine hæresis, cap. 42. num. 2 fol. 424
- Episcopi** possunt cõpellere Regulares ad emittendam fidei professionem antequam incipiant prædicare, cap. 42. n. 4 fol. 426
- Episcopi**, & Archiepiscopi, qui non se concordauerunt cum Camera Apostolica faciunt spolium, cap. 33. n. 17 fol. 313
- Episcopi** possunt compellere Abbates, vt in eorũ Monasterijs habeatur lectio sacre scripturę, cap. 42. n. 12 fol. 429
- Episcopi** an possint denunciare Regulares incidisse in excommunicationem lata à iure, cap. 42. n. 25 fol. 435
- Episcopi** an possint excommunicare Regulares, eosq; interdicare, & suspendere in causis, & casibus, in quibus possunt contra eos procedere, c. 42. n. 26 fol. 436
- Episcopi** Regulares tenentur dicere officium secundum morem suę Ecclesię, & non Religionis, cap. 51. n. 58 fol. 588
- Episcopi** non possunt concedere clericis licentiam ferendi arma, cap. 43. n. 20 fol. 466
- Episcopi** an possint habere familiam armatam, cap. 41. n. 35 fol. 412
- Episcopi** an possint dispensare super bigamia, cap. 45. n. 9 fol. 493
- Episcopi** an possint penas pecuniarias in proprios vsus conuertere, & appropriare, cap. 46. n. 4 fol. 497
- Episcopi** an possint facere gratias suis subditis, cap. 46. n. 20 fol. 503
- Episcopi** possunt dispensare cum illegitimis ad primam tonsuram, & quatuor ordines minores, & ad beneficium simplex, cap. 47. n. 15 fol. 510
- Episcopi** ante reservationem factam à Papa poterant conferre beneficia in quolibet mense, cap. 48. n. 2 fol. 521
- Episcopi** possunt conferre beneficia vacantia in eorũ mensibus infra sex menses, cap. 48. n. 3 fol. 521
- Episcopi** volentes vti alternatiua mensium tenentur illam petere per literas directas Domino Datario, c. 48. n. 18. fol. 526
- Episcopi**, qui gratiam alternatiuę acceptauerunt, ad quid teneantur, cap. 48. num. 11 fol. 528
- Episcopi** si per paucos dies abfuerint à Diocesi, an possint conferre beneficia vacantia in dictis paucis diebus, cap. 48. num. 27 fol. 529
- Episcopi**, qui se intromittunt in collatione beneficiorum in mensibus reservatis, statim priuantur gratia alternatiuę, cap. 48. num. 22 fol. 528
- Episcopus** si reperitur in aliquo loco exempto posito intus suam Diocesim, an possit conferre beneficia eo tempore vacantia, cap. 48. n. 29 fol. 531
- Episcopus** si in aliquo suo mense Ordinario acceptauerit alternatiuam, ille mensis statim efficitur Papę, c. 48. n. 30. fol. 531
- Episcopi** possunt benedicere populo, & in pontificalibus celebrare in locis exemptis positus intus suam Diocesim, cap. 50. num. 6 fol. 565
- Episcopi** possunt visitare loca, & personas militiae Sancti Ioannis Hierosolimitani quoad curam animarũ, quam exercent in eorum Ecclesijs, cap. 43. n. 7 fol. 427
- Episcopi** possunt compellere Regulares ad retinendum bona Nouitionum, qui non fecerunt professionem, c. 42. n. 11. fol. 428
- Episcopi** tenentur reparare Ecclesiam Cathedralẽ ex redditibus mensę Episcopalis, cap. 46. n. 3 fol. 497
- Episcopi** possunt conferre beneficia in eorum manibus resignata in quolibet mense, cap. 48. n. 45 fol. 538
- Episcopi** circa resignationes beneficiorum coram eis factas, ad quę aduertere, & quę canere debeant, cap. 48. n. 37 fol. 535
- Episcopi** quando possunt conferre vni duo beneficia, cap. 48. n. 58 fol. 543
- Episcopi** possunt augere præbendas tenues Canonicorum, cap. 48. n. 62 fol. 546
- Episcopi** an possint hodie reducere onus missarum positum in fundatione iurispatronatus, cap. 49. n. 27 fol. 562
- Episcopi** exempti debent semel eligere Metropolitanum, in cuius Synodo Prouinciali interesse debent, c. 50. n. 7 fol. 565
- Episcopatus** suffraganei faciunt Prouinciã Metropolitanam secundum canones, cap. 50. num. 4. fol. 564

Exam-

INDEX R E R V M

- Examinatores electi in Synodo si tunc
absentes à choro causa examinis, lucratur
distribuciones quotidianas, cap. 13.
num. 30 fol. 154
- Exceptio firmat regulam in contrarium,
cap. 3. n. 3 fol. 36
- Exceptio perituri est exceptio litis finitę,
cap. 30. n. 12 fol. 299
- Exceptio nullitatis opposita contra instru-
mentum debet probari in promptu,
cap. 20. n. 12 fol. 221
- Excommunicatus debet carere sepultura
Ecclesiastica, cap. 10. n. 15 fol. 128
- Excommunicatio est ferenda in contumacia
ob peccatum mortale, c. 1. n. 1 fol. 3
- Excommunicatio est pœna grauiissima,
cap. 1. n. 2 fol. 4
- Excommunicatio est ferenda in subsidium,
cap. 1. n. 4 fol. 4
- Excommunicatio iniusta tribus modis con-
tingere potest, cap. 1. n. 6 fol. 4
- Excommunicatio contra participantes est
nulla, si non præcedit monitio, cap. 1.
num. 12 fol. 5
- Excommunicatio lata à iudice excommu-
nicato, intruso, vel recusato est nulla,
cap. 1. n. 18 fol. 8
- Excommunicatio lata post legitimam ap-
pellationem est nulla, cap. 1. n. 20 fol. 8
- Excommunicatio lata contra eos, qui visi-
tantur ob non solutionem procuratio-
nis vltra id, quod à iure statutum est, est
nulla, cap. 1. n. 19 fol. 8
- Excommunicatio quotiescumq; est nulla, &
non est timenda, cap. 1. n. 21 fol. 9
- Excommunicatus nullitèr an possit cele-
brare, cap. 1. n. 22 fol. 9
- Excommunicatus, & denunciatus per ce-
dulones, si fuerit absolutus in confessio-
ne, moriens non debet carere sepultura
Ecclesiastica, cap. 1. n. 30 fol. 11
- Excommunicatio si à principio nõ ligant,
nunquam ligat, cap. 1. n. 31 fol. 12
- Excommunicatio non afficit subditos exi-
stentes extra territorium, c. 1. n. 32 fol. 12
- Excommunicatio non ligat subditos exi-
stentes in loco exempto, etiam in terri-
torium excommunicantis, c. 1. n. 33 fol. 13
- Excommunicatus non est qui pro sua, suo-
rumq; persona, & rerum defensione cle-
ricum percutit, cap. 1. n. 40 fol. 14
- Excommunicati an gaudeant immunitate
Ecclesiastica, cap. 3. n. 13 fol. 40
- Excommunicati, interdicti, & suspensi tenentur
dicere officium, cap. 5. n. 26 fol. 576
- Excommunicatio lata contra consumman-
tes matrimonium ante benedictionem an
liget, cap. 15. n. 23 fol. 174
- Excommunicatio Papalis est imposita cõ-
tra habentes, & tenentes opinionem, ac
defendentes posse confiteri per literas,
cap. 35. n. 18 fol. 341
- Excommunicaciones Bullę eęne Domini
an aliquę excusent, cap. 4. n. 10 fol. 57
- Excommunicatus an sit Confessarius, si in-
ducenter absoluit à casibus Bullę eę-
ne Domini, cap. 4. n. 10 fol. 57
- Excommunicatio est ferenda cum aliqui-
bus cæremoniis, cap. 2. n. 23 fol. 34
- Excommunicatus non reuelando in Moni-
torio papali, an possit absolui ab Ordini-
ario, cap. 2. n. 21 fol. 33
- Exequutio contra clericum reconuentum,
& condemnatum à iudice laico est fa-
cienda per iudicem Ecclesiasticum,
cap. 43. n. 9 fol. 461
- Exequutio contra administratores Contra-
ternitatum condemnatos spectat ad Or-
dinarium, cap. 11. n. 7 fol. 132
- Exequutio personalis non potest fieri per
quadragesimam passus circum circa Eccle-
siam de iure: secus de consuetudine,
cap. 29. n. 16 fol. 295
- Exequutio neq; realis, neq; personalis pro
causis ciuilibus potest fieri diebus festi-
uis, cap. 29. n. 12 fol. 294
- Exigentes gabellas à clericis sunt excom-
municati, cap. 17. n. 2 fol. 187
- Exiguitas fructuum non est sterilitas, cap.
32. num. 12 fol. 306
- Exilij pœna tam de iure ciuili, quàm cano-
nico est in vsu, cap. 46. n. 8 fol. 499
- Expositus, cuius parentes ignorantur, an
possit promoueri ad ordines, cap. 47.
num. 32 fol. 533
- Expositi infantes à quo sunt alendi, cap.
47. n. 33 fol. 517
- Exteri quando, & quomodo admittantur
ad contrahenda matrimonia, cap. 15.
num. 19 fol. 172
- Extravagans Pauli Secundi incip. Ambitio-
se cupiditati, in multis locis non est
recepta,

MAGIS MATERIARVM.

recepta, cap. 6. n. 20

fol. 79

Familia Episcopi an gaudeat priuilegio
fol. 413

Familiares militum gaudent priuilegio ip-
forum militum, cap. 17. n. 22 fol. 196

Feminae, quae itantibus masculis ex statuto
non succedunt, non habent ius presen-
tandi in beneficio iurispatronatus, cap.
49. n. 20 fol. 558

Festa, quae seruantur in Diocesi, etiam ab
exemptis, & Regularibus sunt seruanda,
cap. 5. n. 12 fol. 69

Festa pro sanctificatione nominis Dei in-
troducuntur, cap. 5. n. 1 fol. 65

Festorum obseruatio est inchoatio beate
vitae, cap. 5. n. 2 fol. 65

Festa omnia, etiam dies Dominici sunt de
iure positio, cap. 5. n. 10 fol. 68

Fides vniuersitatis cum sigillo plenè pro-
bat, cap. 18. n. 17 fol. 202

Fidei professio est emittenda à prouis de
beneficijs curam animarum habentibus,
cap. 48. n. 52 fol. 541

Fidei professionem tenentur facere prouisi
de dignitatibus, & Canonici in Ec-
clesijs Cathedralibus, c. 48. n. 52. f. 541

Filius an possit liquidare instrumentum cō-
tra patrem, cap. 29. n. 20 fol. 224

Fiscus an possit appellare c. 23. n. 1 f. 259

Florerius capitur pro ducato de camera,
cap. 48. n. 7 fol. 522

Forma tradita à Concilio Trident. in fere-
da excommunicatione, cap. 1. n. 3 fol. 4

Forma literarum declaratoriarum Bullae
Pij V. circa mentionem faciendam re-
motioris gradus in dispensatione gradus
prohibiti, cap. 16. n. 10 fol. 179

Forma literarum petitionis, & acceptatio-
nis gratiae alternatiuae, cap. 48. n. 19. f. 526

Forma data à lege non obseruata, actus
corruit, cap. 48. n. 41 fol. 537

Forum est triplex, cap. 35. n. 23. fol. 343.

Fori electione facta per clericum iudex sit
incompetens, cap. 27. n. 3 fol. 285

Fraus quomodo cognoscatur in eo, qui
clericatur post delictum, c. 8. n. 3. f. 374.

Fructus beneficiorum sunt bona quasi ca-
trensia, cap. 51. n. 25 fol. 576

Fructus beneficiorum non recitantium di-
uinum officium applicantur fabricae Ec-
clesiae, cap. 51. n. 56 fol. 587.

Gabellas imponere quis potest, cap.
17. n. 21 fol. 195

Gabella, quae respicit pietatem, est solu-
enda etiam à clericis, cap. 17. n. 12 fol. 191

Gabella an debeatur ab eo, qui emit, puta
frumentum, & alia pro victa suae domus
si vendit, quod superest, c. 17. n. 17 f. 193.

Gabellas imponens clericis sunt excō-
municati in Bulla Cenae Domini, cap.
17. n. 1. fol. 186.

Genus consanguinitatis, vel affinitatis quo-
modo cognosci potest, c. 16. n. 13 f. 181

Gesta per carceratum iniuste detentum ad
favorem iudicis, vel eius, ad cuius instā-
tiam detinetur, sunt nulla, c. 30. n. 18 f. 300

Gioia Dragomannus Episcopus Pientinus
in Etruria, & olim Montispelusi lauda-
tur, cap. 7. n. 21. fol. 93. rectè gubernauit
Ecclesiam, cap. 46. n. 5 fol. 497

Gradus consanguinitatis, & affinitatis quo-
modo computantur, cap. 16. n. 12 f. 181.

Gradus remotioris merito sufficit in di-
spensatione matrimonij, c. 16. n. 9 f. 179

Grassatores viarum qui sunt, cap. 3. n. 5 f. 37

Gratia facta à Papa non expirat eius mor-
te, cap. 16. n. 4 fol. 178

Greges ouium, & aliorum animalium Ec-
clesiae an possint alienari, c. 6. n. 8 f. 76

Heremici an sint Religiosi, & sub
cuius iurisdictione, c. 42. n. 27 f. 438

Heretici sunt, qui male sentiunt de fide ca-
tholica, cap. 3. n. 12 fol. 39

Heretici non solum pro crimine heresis,
sed etiam pro alijs non gaudent immu-
nitate Ecclesiastica, cap. 3. n. 12 fol. 39

Heticus est sorilegus, qui inuocat Dæ-
monem ad ea, quae non sunt eius poten-
tia, cap. 37. n. 8 fol. 368

Homo peccans mortalitèr contrahit cul-
pam, & poenam, cap. 52. n. 1 fol. 593

Homo existens in peccato mortali an pos-
sit consequi indulgentias pro defunctis,
cap. 52. n. 29 fol. 601

Horae canonicæ, siue officium diuinum quid
sit, cap. 51. n. 1 fol. 572

Horae canonicæ quomodo dicendae, cap.
51. num. 6 fol. 573

Horas canonicas quis audiendo, an satisfac-
iat, cap. 51. n. 8 fol. 572

Horae canonicæ quando alternatim reci-
tantur, altera pars, quae non recitat ma-
dicitur.

INDEX R E R V M

- dietatem satisfaciunt, cap. 51. n. 9 fol. 573
- H**oras canonicas recitans in choro si omittit aliquem psalmum propter aliquod impedimentum, an teneatur illum repetere, cap. 51. n. 10. fol. 574
- H**oras recitans in choro non debet submissa voce recitare partem, quam altera pars chori dicit, cap. 51. n. 11. fol. 574
- H**oræ canonicæ sunt diuise in numero terminario, & quæ sit ratio, cap. 51. n. 30 f. 577
- H**oræ canonicæ quot sunt, cap. 51. n. 31 f. 572
- H**oræ canonicæ voce articulata sunt recitandæ, cap. 51. n. 7 fol. 573
- H**oras posteriores quando quis possit dicere non dictis prioribus, quas erat dicenturus, cap. 51. n. 32 fol. 577
- H**oras canonicas, an quis mutare, vel variare possit, cap. 51. n. 41 fol. 581
- H**oræ canonicæ quo tempore sunt dicendæ, cap. 51. n. 44 fol. 582
- H**oræ canonicæ in quo loco sunt dicendæ, cap. 51. n. 45 fol. 583
- H**ospitalia an habeant immunitatem Ecclesiasticam, cap. 3. n. 30 fol. 47
- H**ospitalia erecta auctoritate Episcopi sunt loca pia, cap. 11. n. 2 fol. 131
- I**esuiter olim poterant absoluerè a quibuscumq; casibus, cap. 35. n. 10 f. 334
- I**llegitimum quatuor sunt species, cap. 47. num. 2. fol. 505
- I**llegitimi an succedant in bonis patris, cap. 47. n. 6 fol. 506
- I**llegitimi repellantur à susceptione ordinum, cap. 47. n. 13 fol. 509
- I**llegitimi quot modis possunt habitari ad ordines, & ad beneficia, cap. 47. num. 12. fol. 509
- I**llegitimus sit habilis per subsequens matrimonium ad omnes ordines, & dignitates Ecclesiasticas, cap. 47. n. 30 fol. 514
- I**llegitimi habitantur ad ordines per ingressum Religionis, cap. 47. n. 31. fol. 515
- I**llegitimus si obtineat dispensationem ad ordines, si ea non vtatur ducendo uxorem vnicam, & virginem, eaq; mortua an possit vti dicta dispensatione, cap. 47. num. 21. fol. 511
- I**llegitimus ordinatus absq; dispensatione, an sit verè ordinatus, cap. 47. n. 18 f. 510
- I**llegitimus non potest habere beneficiũ, vel ministrare in Ecclesia, in qua eius pater fuit beneficiatus, vel ministravit, cap. 47. n. 25 fol. 513
- I**llegitimi indigent speciali dispensatione ad Episcopatum, cap. 47. n. 29 3] fol. 514
- I**llegitimus dispensatus ad omnes ordines etiam maiores, non censetur dispensatus, vt possit habere beneficiũ, vel ministrare in Ecclesia, in qua eius pater fuit beneficiatus, cap. 47. n. 27 fol. 514
- I**lliciti qui dicuntur, cap. 8. n. 30 fol. 111
- I**lliciti ad effectum suscipiendi primam tonsuram qui dicantur, cap. 8. n. 20 f. 108
- I**mmunitate Ecclesiastica qui non gaudet coniugens ad Ecclesiam, c. 3. n. 3 f. 36
- I**mmunitas Ecclesiastica violatur si per Curiam secularem ponuntur custodes circumcirca Ecclesiam, c. 3. n. 25 f. 44
- I**mmunitatis Ecclesiasticæ effectus qui sint cap. 3. n. 32 fol. 48
- I**mmunitate Ecclesiastica an gaudeant, qui confugiunt ad Sacerdotem portantem Sanctissimum Corpus Christi, cap. 3. num. 17 fol. 42
- I**mmunitate Ecclesiastica an gaudeant cõfugiens ad scolas, olim, & carnerium Ecclesiæ, cap. 3. n. 31 fol. 47
- I**mpedimenta matrimonij si quis secreto scit, an teneatur denuntiare, cap. 15 num. 22 fol. 174
- I**mpotentes restituere an teneantur reuelare in monitorio, cap. 2. n. 12. fol. 19
- I**mpotens facere elemosinam pro consequendo iubileo, an illud lucreur, cap. 52. num. 17. fol. 597
- I**mpugnans monitorium redditur suspectus, quod non sit tutus in conscientia, cap. 2. num. 3 fol. 42
- I**ncantatores serpentum an possint puniri cap. 37. n. 12 fol. 363
- I**ncantationes serpentum quando sunt licite, cap. 37. n. 12 fol. 363
- I**ndicia non sufficiunt, sed plena probatio requiritur, vt confugiens ad Ecclesiam commiserit xrimen exceptatum, cap. 3. num. 23 fol. 44
- I**ndicia grauiora requiruntur tã in clericis torquendis, quã in laicis, c. 46. n. 11 f. 500
- I**ndulgentia quæ à Papa, & quæ ab Episcopis conceditur, cap. 52. n. 13 fol. 595
- I**ndulgentia plenaria quæ sit, c. 52. n. 21 f. 598
- I**ndulgentia septem annorum, vel leuena & cæc.

MAGIS MATERIARVM.

- & cetera quomodo intelligitur, cap. 52. num. 22 fol. 598
- Indulgentia de poenitentis iniunctis quomodo intelligitur, cap. 52. n. 24 fol. 599
- Indulgentia per modum suffragij quomodo proficit animabus defunctorum, cap. 52. num. 25 fol. 599
- Indulgentia, an iterum sit suscipienda pro anima, pro qua semel est suscepta, cap. 52. num. 28 fol. 601
- Infans quis dicatur, cap. 8. h. 19 fol. 108
- Infideles largo modo dicuntur haeretici, cap. 3. n. 13 fol. 40
- Infirmis debentur distributiones quotidianae, cap. 13. n. 19 fol. 149
- Infirmi gratia iudicatur a medico, & non ab ipso infirmo, cap. 51. n. 61 f. 589
- Infirmis excusat a recitatione diuini officij, cap. 51. n. 60 fol. 589
- Infirmus non tenetur audire officium diuinum, nec repetere, quod omisit tempore infirmitatis, c. 51. n. 64 fol. 582
- Inhibitio etiam, quod appellauit fit friuola, ligat manus iudicis a quo, c. 21. n. 23. f. 238
- Inhibitio, antequam a Metropolitano ex parte iatur, multa sunt per eum scrutanda, cap. 21. n. 35 fol. 243
- Iniuria facta clerico, potest inquiri, & puniri ex officio, cap. 27. n. 2 fol. 284
- Inquisitores haereticae prauitatis abentes a choro, lucrantur distributiones quotidianas, cap. 13. n. 23. fol. 152
- Inquisitores haereticae prauitatis, possunt habere familiam armata, c. 41. n. 35 f. 412
- Instigator publicus, siue secretus tenetur cauere de expensis reficiendis tam prioris, quam posterioris instantiae causae, qui fiscus appellat, cap. 23. n. 3 fol. 260
- Instrumentum census habet executionem paratam, etiam contra tertios possessores, & quando, cap. 19. n. 25 fol. 211
- Instrumentum presentandum debet esse liquidum non indigens aliqua probatione extrinseca, cap. 20. n. 5 fol. 219
- Instrumentum non liquidatur, si sunt elapsi anni viginti a die natae actionis, cap. 20. num. 6 fol. 219
- Instrumentum continens debitum ultra libram auri debet esse subscriptum a iudice, & testibus, cap. 20. n. 8 fol. 220
- Instrumentum census habet executionem paratam pro tertis, etiam elapsis viginti annis, cap. 19. n. 26 fol. 212
- Instrumentum, an possit liquidari contra clericum coniugatum in Curia Episcopali, cap. 20. n. 16 fol. 223
- Instrumentum si non continet pactum executionis, an possit liquidari, cap. 20. num. 19 fol. 223
- Instrumentum locationis territorij pro certa summa, & est reseruat mensura facienda per compasum, an possit liquidari, cap. 20. n. 21 fol. 224
- Instrumentum, in quo asseritur fundum venditum esse francum a censu, non praedicit censuario, cap. 19. n. 29 f. 216
- Instrumentum census, an possit liquidari via Ritus, si ex pacto fuit conuentum, quod venditor census non soluens duas, vel tres tertias possit accusari, c. 19. n. 20 f. 210
- Instrumentum continens debitum infra vnciam non potest liquidari, cap. 20. num. 7 fol. 219
- Intellectus, cap. ad decorem, de institut. cap. 39. n. 7 fol. 388
- Intellectus, cap. vt debitus honor, de appellat. cap. 21. n. 20 fol. 236
- Intellectus, Clem. 2. de praeseg. cap. 50. num. 8 fol. 566
- Interstitia temporum in ordinibus conferendis Regularibus ab Episcopo ordinante sunt remittenda, c. 7. n. 12 fol. 90
- Irregularitatis mentio expressa facienda est in Bulla, vt ab ea sequi possit dispensatio, cap. 35. n. 19 fol. 345
- Irregularitas proueniens ex ligamia, & ex defectu natalium, non tollitur per baptismum, cap. 45. n. 12 fol. 445
- Iubilei generalis virtute concedentis facultatem absoluedi a casibus Sedi Apostolicae reseruatis, an haereticis occulta possit absolui, cap. 35. n. 8 fol. 442
- Iudice sub suspecto nil durius, quam litigare, cap. 25. n. 1 fol. 278
- Iudex an possit relegare reos ultra, & extra loca suae iurisdictionis, cap. 46. n. 9 f. 499
- Iudex habet arbitrium, vt possit permutare poenas a iure inflictas, c. 46. n. 14 f. 501
- Iudex in quibus casibus tenetur appellationi deferre, cap. 21. n. 5 fol. 229
- Iudex, in appellatione ab indebita incarceratione, vel ab alio grauamine per in-

INDEX R E R V M

- terloquutoriam illato, an possit cognoscere de negotio principali, capit. 21. num. 20 fol. 236
- Judices delegati statim inhibent iuxta formam delegationis, cap. 21. n. 36 fol. 243
- Index extrahens per vim aliquem à loco Sacro, peccat mortaliter, cap. 3. n. 1 f. 36
- Judicis recusatio judicialiter faciendâ est, cap. 25. n. 3 fol. 331
- Index recusatus, si procedit, processus est nullus, cap. 25. n. 23 fol. 343
- Index Ecclesiasticus est competens in causis decimarum, cap. 41. n. 46 fol. 417
- Index Ecclesiasticus procedit contra concubinos, cap. 41. n. 51 fol. 419
- Index laicus, in casibus in quibus potest procedere contra clericos, non potest coram personis agere, c. 43. n. 34 f. 474
- Index laicus potest cognoscere incidenter de nullitate absolutionis à iuramento, cap. 30. num. 10 fol. 298
- Index Ecclesiasticus solus est competens in crimine hæresis, cap. 41. n. 31 fol. 410
- Index Ecclesiasticus, an teneatur stare processui compilato à iudice laico contra clericum, cap. 43. n. 22 fol. 467
- Index potest recusari, etiam si causa suspensionis sit culpa recusantis, capit. 25. num. 32 fol. 280
- Index Ecclesiasticus incidit in excommunicationem, si carcerat iniuste clericos, cap. 41. n. 25 fol. 407
- Judicium iniustum, est iudicium nullum, cap. 1. n. 85 fol. 6
- Judicium ubi ceptum ibi finiendum, cap. 43. num. 31 fol. 470
- Iuramentum, quod potest seruari absq; dispendio salutis æternæ, seruandam est, cap. 30. n. 1 fol. 297
- Iuramentum prælitium super contractu à iure prohibito per vim, & metum extortum an valeat, cap. 30. n. 3 fol. 297
- Iuramentum prælitium super contractu licito, & à iure approbato, licet per vim, & metum tenet, cap. 30. n. 2 fol. 297
- Iuramentum non supplet dios defectus, cap. 30. n. 4 fol. 297
- Iuramenta omnia, que in contractu prælitata sunt, exprimentur in petitione absolutionis, cap. 30. n. 7 fol. 298
- Iuramento asserentis status in his, que in animo consistunt, cap. 38. n. 5 fol. 375
- Iurisdicção feudalís non transit ad Capitulum, Sede Episcopali vacante, capit. 44. num. 8 fol. 479
- Iurisdicção Ecclesiastica, vel deputatio Vicarij generalis, locari non potest, capit. 6. num. 23 fol. 80
- Iurisdicção ad quem pertinet infra illos octo dies, quibus Capitulum tenetur deputare Vicarium Sede vacante, capit. 44. num. 30 fol. 488
- Ius congruum an detur clerico contra laicum, cap. 31. n. 8 fol. 306
- Ius patronatus quibus modis acquiritur, cap. 49. n. 3 fol. 551
- Ius patronatus quomodo probatur, cap. 49. num. 7 fol. 553
- Ius patronatus spectans ad Vniuersitatem & personas potentes quomodo probandum, cap. 49. n. 11 fol. 554
- Iustitiæ publicæ honestatis impedimentum intelligitur in sponsalibus de futuro, & non in matrimonio contracto, cap. 16 num. 15 fol. 185
- L**aborantes diebus festiuis ob necessitatem non sunt excommunicati, si propter id est imposita pœna excommunicationis, cap. 5. n. 13 fol. 70
- Laicus post contractum matrimonium cum vniâ, & virgine, an possit se clericare, & esse clericum coniugatum, c. 40. n. 10. fol. 392
- Laicus ratione administrationis rei Ecclesiasticæ forû tortitur corâ iudice Ecclesiastico, cap. 43. n. 29 fol. 469
- Laicus si conuenitur pro re, quam possidet nomine clerici, clericus aduocat iustitiâ coram suo iudice, cap. 43. n. 15 fol. 463
- Laicus, qui se obligauit penes acta Curie secularis, si efficiatur clericus, an declinet forum, cap. 38. n. 10 fol. 377
- Laicus si pendente lite contra eum ceptâ efficiatur clericus, an causa continuari debeat corâ iudice laico, c. 43. n. 32. f. 471
- Laici ingredientes septa Monasterij Monialium sunt excommunicati, cap. 41. num. 42 fol. 415
- Laicus contrahens secundas nuptias viuentis prima vxore, est suspectus de hæresi, cap. 41. n. 37 fol. 413
- Laici non possunt disputare de fide nostra catholica, cap. 41. n. 41 fol. 415
- Laicus

MAGIS MATERIARVM.

- Laicus** deponens falsum coram iudice Ecclesiastico à quo puniendus est, cap. 41. num. 44 fol. 416
- Laici** blasfemi, quando sunt puniendi à iudice Ecclesiastico, cap. 41. n. 47 fol. 417
- Laici** delinquentes in Ecclesia à quo iudice sunt puniendi, cap. 41. n. 49 fol. 417
- Laicus** potest reconuerire coram iudice laico in causis civilibus, cap. 43. n. 7. f. 460
- Laicus** si inquiritur à iudice seculari, & coram eo præstat cautionem de se presentando, & interim efficitur clericus, an fideiussor eum presentare teneatur, cap. 38. num. 10 fol. 383
- Laicus** si fuerit ordinatus ab Abbate non habente munus benedictionis, & vsum Mitræ, an sit verè ordinatus, c. 7. n. 10. f. 88
- Laicus**, debitor clerici, si vult facere præuentioem, vel depositum, coram quo iudice facere teneatur, c. 29. n. 26. fol. 226
- Lamie**, striginagæ, & sortilegi puniuntur à iudice Ecclesiastico, c. 41. n. 45 fol. 417
- Lamie** dictum contra fociam an, & quando faciat indiciam ad torturam, cap. 37. num. 21 fol. 368
- Lamie** an possint trāsmutare corpora humana in bestias, cap. 37. n. 22 fol. 368
- Lamie** vide in verb. sortilegium, & in verb. strigæ.
- Latrones** publici qui dicantur, c. 3. n. 4. f. 37
- Legatum** pro missis dicendis probatur iuramento legatarij fuisse adimpletum, cap. 10. n. 13 fol. 128
- Legatum** dotis an sit pium, c. 10. n. 14. f. 128
- Leges** adaptantur ad ea, quæ frequentius accidunt, cap. 47. n. 14 fol. 509
- Legitimationes** obtinptæ ab illegitimis à Rege non tolluntur per bullam Pij V. cap. 47. n. 11 fol. 509
- Lex** noua inducens nouas pēnas non tollit veteres, cap. 28. n. 10 fol. 289
- Libelli** famosi author qua pēna puniatur, cap. 26. n. 1 fol. 281
- Libellos** famosos conficientes de iure canonico sunt excommunicati, cap. 26. num. 2 fol. 282
- Libellum** famosum reperiens debet ita in lacerare, cap. 26. n. 3 fol. 282
- Libellum** famosum conficiens tenetur ad restitutionem honoris, c. 26. n. 3 fol. 283
- Libra** auri quot ducatus constat, cap. 20. num. 9 fol. 20
- Libri** Capitulorum, & Monasteriorū probant, cap. 19. n. 27 fol. 212
- Licentia**, quæ datur à Parocho Sacerdoti, vt matrimonium celebret, debet esse expressa, & non tacita, cap. 15. n. 18. f. 172
- Licentia** an sit obtinenda à Canonicis ab Episcopo, vt possint abesse à residentia per tres menses vigore Concilij Trid. cap. 13. n. 12 fol. 149
- Lininum** Apostolorum appellatione, quid intelligatur, cap. 9. n. 4 fol. 119
- Literæ** dimissoriales pro ordinandis ad primam tonsuram, & ordines minores sunt dirigendæ vni, & certo Episcopo, cap. 8. num. 39 fol. 116
- Literæ** dimissoriales ad ordines concessæ ab Episcopo, an expirent morte ipsius Episcopi, cap. 7. n. 13 fol. 90
- Literæ** Sacræ Congregationis Cardinaliū super negotijs Episcoporum in materia negotiationis clericorū, c. 33. n. 7. f. 310
- Literæ** tam gratiæ, quam iustitiæ obtentæ à Sede Apostolica possunt exequi infra annum à die obitus Papæ, quillas concessit, cap. 48. n. 64 fol. 547
- Literæ** Sacræ Congregationis super negotijs Episcoporum, quibus prohibetur amoueri Vicarium sede vacante deputatum, cap. 44. n. 24 fol. 486
- Literæ** Sacræ Congregationis super Episcopos circa immunitatem Monasteriorum, cap. 3. n. 28 fol. 45
- Literæ** testimoniales ordinum susceptorum si sunt deperditæ, quomodo probentur, cap. 8. n. 36 fol. 114
- Literæ** patentes petitionis gratiæ alternatiuæ, debent fieri in Diocesi Episcoporum, aliis non valent, cap. 48. n. 20. f. 527
- Locatio** rerum Ecclesiarum vltra triennium non valet, cap. 6. n. 17 fol. 79
- Locationes** beneficiorum anticipatis solutionibus an valeant, cap. 6. nu. 22 fol. 80
- Locationis** contractus est bonæ fidei, cap. 32. num. 3 fol. 305
- Locorum** Sacrorum appellatione, qui veniunt, cap. 3. n. 2 fol. 36
- M**acrietas patrans in Regno quæ pōna puniatur, cap. 26. n. 10. f. 283
- Malemeriti** egeitate laborare debent, cap. 28. num. 15 fol. 290

INDEX R E R V M

- Malua dolium, & calumniam importat, cap. 15. num. 21 fol. 173
- Mandatum speciale requiritur, vt Vicarius Capitularis possit dispensare super irregularitate occulta, cap. 43. num. 9 fol. 461.
- Manifestum quando dicatur, capit. 25 num. 33 fol. 280
- Manzeres qui dicantur, cap. 47. num. 5 fol. 506
- Maria Virgo nullum habuit peccatum, nec originale, cap. 52. n. 5 fol. 594
- Matrimonia clandestina semper damnata, cap. 15. n. 1 fol. 166
- Matrimoniales cause spectant ad cognitionem Iudicis Ecclesiastici, cap. 41. num. 36 fol. 413
- Matrimonium est celebrandum in faciem Ecclesie, & quomodo hoc intelligatur, cap. 15. num. 13 fol. 169
- Matrimonium consummare ante benedictionem Ecclesie, an sit peccatum mortale, cap. 15. n. 23 fol. 174
- Matrimonium an probetur per librum, Parochi, cap. 20. n. 23 fol. 225
- Matrimonium sine denuntiationibus celebratum, an valeat, cap. 15. num. 7 fol. 167
- Matrimonii impedimentum si quis secreto sciret, an teneatur denuntiare, capit. 15. num. 22 fol. 174
- Matrimonium an possit celebrari tempore Aduentus, & Quadragesimæ, cap. 15. num. 17 fol. 171.
- Menses reservati Sedi Apostolicæ per Regulam Cancellariæ qui sint, & qui Ordinariis, cap. 48. n. 14 fol. 524
- Merces prædicatoris à quo soluenda, cap. 41. num. 40 fol. 414
- Merchum siue signum animalium facit præsumptionem, quod animalia sunt, cuius seilicet merendum, cap. 18. num. 15 fol. 201
- Metus in specie est probandus in rescissione contractus, de quo agitur, cap. 30. num. 16 fol. 300
- Miliare quot passibus constat, capit. 3. num. 31 fol. 47
- Minor ordines quibus diebus, conferri debent, cap. S. n. 5 fol. 102
- Minores leges si vult agere ad rescissionem contractus curati, an teneatur absolutione iuramento obtinere, cap. 30. num. 13 fol. 299
- Minores ordines conferuntur ijs, qui saltem linguam latinam intelligunt, cap. 7. num. 2 fol. 85
- Miserecordia, & iustitia sunt in indulgentijs, cap. 52. num. 10 fol. 594
- Missam, an liceat audire à publico concubinario, cap. 28. n. 12 fol. 289
- Missæ, an possit celebrari ante recitatum saltem matutinum, cap. 51. num. 34 fol. 578
- Missæ tot sunt dicendæ, quot ad rationem attributæ elemosinæ præscriptæ sunt, capit. 51. n. 36 fol. 579
- Moderamen inculpate tutelæ consistit circa tria, cap. 1. n. 41 fol. 15
- Modus recitandi diuinum officium, cap. 51. num. 46 fol. 486
- Modus seruandus à Metropolitanis in causis appellationum, cap. 21. num. 53 fol. 251
- Monasteria dum ædificantur, an dicantur habere clausuram, vt mulieres intrantes sint excommunicatæ, cap. 4. num. 18 fol. 64,
- Monachus quicquid acquirit, Monasterio, cap. 14. n. 9 fol. 160
- Monasteria Regularium sunt exempta à iurisdictione Ordinariis, capit. 1. num. 33 fol. 15
- Monasteria nouiter ædificanda, si ibi non possunt duodecim Religiosi viuere, possunt visitari, & corrigi ab Ordinarijs, cap. 42. n. 20 fol. 432
- Monasteria nouiter ædificanda non possunt recipi, nisi vocatis superioribus ordinum ibi existentium, cap. 42. num. 19 fol. 576
- Moniales professæ tenentur dicere officij, cap. 51. n. 28 fol. 576
- Moniales, an possint transire de vno ad aliud Monasterium causa nouæ ædificationis, cap. 4. n. 12 fol. 59
- Monialibus non licet egredi à Monasterio, nisi in certis casibus, cap. 4. num. 12 fol. 59
- Monito contra clericos concubinos debet esse specialis, nec sufficit generalis contra omnes, cap. 28. n. 9 fol. 289
- Mentio

MAGIS MATERIARVM.

- M**onitio trina requiritur pro ferendâ ex-communicatione, cap. 1. n. 10 fol. 5
- M**onitoria ad finem reuelationis cum magna maturitate sunt concedenda, cap. 2. num. 1 fol. 23
- M**onitoria; Auditoris Camere Apostolicæ an possint exequi, & notificari per partem principalem, cap. 29. num. 17 fol. 295
- M**onitoria ad finem reuelationis impetrata à Romana Curia, sunt publicanda de verbo ad verbum, prout iacent, cap. 2. num. 24 fol. 34
- M**onitoria ad finem reuelationis, sunt publicanda diebus Dominicis, & festiuis, cap. 2. num. 23 fol. 34
- M**oratoria conceditur etiam ad instantiam debitoris, cap. 31. n. 2 fol. 301
- M**oratoria generalis concessa à Rege laicis, an possint clericis debitoribus laicorum, cap. 31. n. 7 fol. 303
- M**oratoria concessa à Rege an profiti dei iuribus, cap. 31. n. 9 fol. 304
- M**oratoria, seu dilatio quinquennalis conceditur debitori, concurrente creditore maioris summae, cap. 31. n. 1 fol. 301
- M**oriens non electa sepultura, ubi est sepeliendus, cap. 10. n. 2 fol. 123
- M**ulieres ingredientis Monasteria Regularium, si sint excommunicatae, capit. 4. num. 2 fol. 52
- M**ulieres quomodo, & quando possunt ingredi Monasteria Regularium, cap. 4. num. 8 fol. 55
- M**ulier est sepelienda in sepulcro viri, cap. 10. num. 4 fol. 123
- M**ulier pro debito ciuili an possit carcerari, cap. 29. n. 15 fol. 294
- M**ulier sollicita de inhonestate à Confessario in actu confessionis examinata, an probet, cap. 36. n. 5 fol. 350
- M**unera, quæ à principio sunt voluntaria, per consuetudinem fiunt debita, cap. 14. num. 20 fol. 16
- M**utis non tenetur dicere officium, cap. 51. num. 63 fol. 589
- M**ultitudo clericorum non est admitenda, cap. 7. n. 28 fol. 96
- N**aturales filij qui dicantur, cap. 96 num. 2 fol. 47.
- N**ecessitas excusar, non obseruando festa cap. 5. n. 5 fol. 64
- N**ecessitas, vel vtilitas Ecclesie requiritur in illis, qui ordinari volunt ad titulum patrimonij, cap. 7. n. 6 fol. 86
- N**egotiatio an sit prohibita clericis constitutis in prima tonsura, vel in minoribus ordinibus, cap. 33. n. 2 fol. 308
- N**egotiatio, quæ est prohibita clericis, quæ sit, cap. 33. n. 2 fol. 308
- N**egotiatio est propriè mercaturam exercere, cap. 33. n. 3 fol. 308
- N**egotiator ille propriè dicitur, qui pluries mercaturam exercuit, cap. 33. num. 9 fol. 311
- N**emo quantumcumq; notorius delinquens, est condemnandus, absq; præuia citatione, cap. 1. n. 27 fol. 10
- N**epos legitimus ex patre illegitimo an possit habere beneficium, vel ministrare in eadem Ecclesia, in qua eius pater habuit beneficium, cap. 47. num. 26 fol. 513
- N**otarij an possint stipulare contractus diebus festiuis, cap. 5. n. 14 fol. 70
- N**otario an credatur potius, quam nuntio publico de relatione, cap. 29. num. 6 fol. 293
- N**othi qui dicantur, cap. 47. n. 3 fol. 506
- N**ullitas pendente nihil est innouandum, cap. 24. num. 2 fol. 262
- N**ullitas proposita potest prosequi viq; ad triginta annos de iure communi, & quid de iure Regni, cap. 24. n. 9 fol. 264
- N**ullitas proposita impedit executionem cuiuscumq; sententiæ, cap. 24. num. 3 fol. 262
- N**ullitas principalitèr intentata deuoluit totam causam ad iudicem ad quem, cap. 24. num. 10 fol. 265
- N**ullitas potest deduci corâ iudice à quo, & ad quem ad electionem grauati, cap. 24. num. 11. fol. 265
- N**ullitas sententiæ latae per delegatum non potest proponi coram eo, sed coram delegante, cap. 24. n. 12 fol. 265
- N**ullitati sententiæ, potest ex pacto per partes renuntiari, cap. 24. num. 13 fol. 266
- N**ullitas notoria retardat executionem etiam obligationis in forma Camere Apostolicæ, cap. 24. n. 14 fol. 266
- Nulli-**

INDEX R E R V M

- Nullitates insanabiles quæ sunt, cap. 24. num. 15 fol. 266
- Nullitas ex defectu iurisdictionis an possit conualidari, cap. 24. n. 17 fol. 266
- Nullitas ex defectu mandati procuratoris quomodo potest conualidari, cap. 24. num. 18 fol. 267
- Nullitas opposita cõtra electionem Vicarij sede vacante est proponenda coram Superiore Capituli, cap. 44. n. 31. fol. 489
- Numerus Monialiu debet præfigi in quolibet Monasterio, cap. 4. n. 14 fol. 62
- Nunij, & iurati possunt notificare provisiones regias sine licentia Officialiu locorum, cap. 29. n. 7 fol. 293
- Nuntio publico magis creditur, quàm parti de relatione, & aliquando est in arbitrio iudicis, cap. 29. n. 5 fol. 261
- O**blati alicuius Religionis an teneantur soluere gabellâ, c. 17. n. 4. fol. 188
- Obligatio facta p̄enes acta Curie die ferriata an valeat, cap. 20. n. 18 fol. 223
- Obligatio dicendi officium diuinum, quo iure sit, cap. 51. n. 17 fol. 575
- Obseruantia habet vim consuetudinis, cap. 20. n. 3 fol. 297
- Officium Beatæ Mariæ, Defunctoru, Psalmos graduales, & penitenciales an clericis teneantur dicere, c. 51. n. 43 fol. 582
- Officium diuinum dicens quis, dum se vestit, vel lauat manus, an satisfaciatur, cap. 51. num. 48 fol. 582
- Officium diuinum non recitans impeditur occasione maioris boni, an excusetur, cap. 51. num. 67 fol. 590
- Officium diuinum, vide Horæ Canonice
- Officialis potest interuenire in Concilio Vniuersitatis, cap. 13. n. 39 fol. 157
- Opera seruilia ordinata ad diuinum cultu possunt fieri diebus festiuis, capit. 5. num. 4 fol. 66
- Opera, quæ per se sunt pietatis, excusant non obseruando festâ, non quæ per accidens, cap. 5. n. 6 fol. 66
- Opera hominis iusti sunt meritoria, & satisfactoria, cap. 52. n. 2 fol. 593
- Opera Sanctorum, & iustorum, qui satisfactione non indiguerunt, non perierunt cap. 52. num. 6 fol. 594
- Opus iniunctum est perficiendum pro cõsequendis indulgentijs, c. 52. n. 15 f. 594
- Opera meritoria quæ sunt, & quæ satisfactoria, cap. 52. n. 3 fol. 593
- Oratio, seu laus est duplex, c. 51. n. 5. f. 573
- Ordines minores, quibus diebus conferri debent, cap. 8. n. 5 fol. 102
- Ordinarijs facta sibi presentatione in beneficio in ipsi patronatus, debet citare per edictum publicum interesse pratendentes, cap. 49. n. 24 fol. 559
- Ordinarijs denegando dispensatione suaper commissione denuntiationu matrimonij exiistente causa iustè, peccat mortaliter, cap. 15. n. 27 fol. 176
- Ordinarij locorum quales casus sibi reseruare possunt, cap. 35. n. 13 fol. 153
- Ordinari quis potest ab Episcopo, in cuius Diocesi habet beneficium, c. 7. n. 27. f. 95
- Ordines minores conferri debent ijs, qui saltẽ linguam latinam intelligant, cap. 7. num. 2 fol. 85
- Ordinandi ad maiores ordines debent habere beneficiu sufficiens, cap. 7. n. 15. f. 86
- Ordinatus ab alieno Episcopo sine literis proprij Episcopi, est suspensus, cap. 8. num. 1 fol. 105
- Ordinatus interstitij non seruatis, nec suspensus, nec irregularis est, c. 8. n. 17. f. 107
- Ordinatus ante legitimam ætatem, vel sine literis dimissorijs, siue extra tempora est suspensus, cap. 8. n. 2 fol. 102
- Ordinatus sine titulo an sit suspensus, cap. 8. num. 6 fol. 103
- Ordinari, an quis possit ad titulum Ecclesiæ, cui ascribitur, cap. 8. n. 11 fol. 105
- Ordinatus ad duos ordines maiores eodem die est suspensus ab exequatione postremi Ordinis, cap. 8. n. 13 fol. 106
- Ordinatus eodem die ad minores ordines, & ad subdiaconatum, an sit suspensus à subdiaconatu, cap. 8. n. 14 fol. 106
- Ordinatus pro factum est suspensus, & à quo possit dispensari, c. 8. n. 15 fol. 107
- Ordo seruandus in recitando diuinum officium, cap. 51. n. 33 fol. 578
- Oues, & alia animalia Ecclesiæ an possint alienari, cap. 6. n. 8 fol. 76
- P**acifci an liceat pro exequijs defunctorum, cap. 14. n. 6 fol. 160
- Pactum, vt census soluantur tertium, an valeat, cap. 19. n. 14 fol. 208.
- Pactum, vt venditor census soluat mercedem

MAGIS MATERIARVM.

- dem Notario pro stipulatione, & real-
 sumptione instrumenti, an valeat, cap.
 19. num. 151 fol. 208
- Pactum, vt venditor census soluat adohan,
 an valeat, cap. 19. n. 19 fol. 208
- Pactum de retrouendo requiritur in
 contractu census, cap. 19. n. 18 fol. 209
- Pactum limitatum an valeat in contractu
 census, cap. 19. n. 19 fol. 209
- Pactum, vt venditor census teneatur requi-
 rere per al quo l' t'pus ante re emptio-
 nem an valeat, cap. 19. n. 21 fol. 210
- Pactum, vt quis recipiat in se casus fortui-
 tos, valet, cap. 32. n. 10 fol. 306
- Palatium Episcopi an habeat immunita-
 tem Ecclesiasticam, cap. 3. n. 19 fol. 42
- Papa censetur dispensare eo ipso, quod fa-
 cit actum, qui sine dispensatione non va-
 lere, cap. 47. n. 23 fol. 512
- Papa referauit sibi collationem beneficiorum
 concedens quosdam mentes Epi-
 scopis conferendi, cap. 48. n. 3 fol. 521
- Papa dispensat cum illegitimis ad omnes
 ordines, beneficia, & dignitates, cap. 47.
 num. 24 fol. 512
- Papa respondens consultatioi alicuius
 censetur concedere ius commune, capit.
 44. num. 19 fol. 484
- Papa non censetur dispensare contra Concilia
 generalia, nisi de eis faciat expressam me-
 tionem, cap. 15. n. 6. f. 71 & c. 35. n. 3 f. 346
- Papa in omnibus causis Ecclesiasticis ha-
 bet plenitudinem potestatis, capit. 43.
 num. 5 fol. 406
- Papa potest commutare diuinum officium
 in alias orationes, cap. 51. n. 18 fol. 575
- Papa est Ordinarius omnium Ordinatio-
 rum, cap. 48. n. 1 fol. 505
- Parochus, & alii Sacerdotes interuenientes
 matrimonii, clandestinis sunt puniendi,
 cap. 15. n. 2 fol. 167
- Parochus proprius quis dicatur, cap. 15.
 n. m. 16 fol. 170
- Parochus non potest esse Vicarius Capitu-
 laris Sede vacante, cap. 44. n. 18 f. 483
- Parochus non potest abesse a sua Ec-
 clesia, cap. 48. n. 66 ~~cap. 48. n. 66~~ fol. 549
- Paschalis Verronus Archidiaconus Mon-
 tispasii laudatur, cap. 7. n. 22 fol. 93
- Passus consular ex quinque pedibus, capit. 3.
 num. 31 fol. 46
- Pascens cum animalibus prata aliena mor-
 taliter peccat, & tenetur ad reititutionem
 damni, cap. 18. num. 1 fol. 198
- Pater an sit prohibitus habere beneficium,
 vel ministrare in Ecclesia, in qua eius fi-
 lius illegitimus habuit beneficium, vel
 ministravit, cap. 47. n. 28 fol. 514
- Patriarche, Primates, Archiepiscopi, & Epi-
 scopi tenentur visitare limina Aposto-
 lorum, & quo tempore, cap. 9. n. 1 f. 119
- Patrimonium, ad cuius utilitatem, qui est or-
 dinandus, debet consistere in rebus im-
 mobilibus, cap. 7. n. 5 fol. 86
- Patronus beneficii iurispatronatus, an pos-
 sit variare, & recedere a prima presen-
 tatione, cap. 49. n. 23 fol. 559
- Patrono pauperi debentur alimenta ex fru-
 ctibus iurispatronatus, cap. 49. n. 21 f. 558
- Patronus, an teneatur seruare condiciones
 postas in fundatione iurispatronatus,
 cap. 49. n. 25 fol. 560
- Patronus Ecclesie iurispatronatus si occu-
 pat bona, qua poena afficiatur, capit.
 49. n. 28 fol. 561
- Pauper non seruens in termino, an sit per-
 iurus, cap. 21. n. 50 fol. 249
- Pauperi fatalia non currunt, c. 21. n. 50. f. 249
- Paulus Apostolus, quare in Bullis Papali-
 bus depingatur a dextris, & Petrus a si-
 nistris, cap. 34. n. 35 fol. 328
- Peccata obliuiscuntur in confessione tempore
 Iubilei, si sunt reseruaia, an possint absol-
 uito transacto, cap. 35. n. 24 fol. 343
- Pecunia pro celebrandis Missis in perpe-
 tuum, est inuestienda super re stabili fru-
 ctifera cum expressa mentione dicti one-
 ris, cap. 51. n. 38 fol. 580
- Poenae pecuniariae tunc imponenda est,
 quando aliae parumpendantur, cap. 46.
 num. 2 fol. 496
- Poenae Episcoporum qui dispensant cum
 bigamis ad ordines minores, cap. 45
 num. 11 fol. 494
- Poenae violentum immunitatem Ecclesiasti-
 cam, cap. 3. n. 29 fol. 46
- Poenae contra concubinos per factum
 Concilium Trid. impositae, an habeant lo-
 cum in simplici fornicatione, cap. 28.
 num. 4 fol. 286
- Poenae debet esse proportionata culpa,
 cap. 1. n. 2 fol. 4

Pena

INDEX RERVM

- Pena conscientium licetios famulos in Regno, & in statu Ecclesiastico, cap. 26. num. 4. & 5** fol. 282
Pene non recitantium diuinum officium, cap. 51. n. 51 fol. 586
Pene praelatorum ingredientium Monasteria Monialium, cap. 4. n. 13 fol. 60
Pene de iure canonico quae sint, cap. 46. num. 6 fol. 498
Pena fustigationis, mitrae, vel verberationis an sint in vsu, cap. 46. p. 7 fol. 499
Pena exilij tam iure ciuili, quam canonico est in vsu, cap. 46. n. 8 fol. 499
Pena contumaciae, quando debetur, cap. 46. num. 15 fol. 502
Pena indignationis quae fit, c. 46. n. 18. f. 505
Penam qui non meretur, no indiget satisfactioe, cap. 52. n. 4 fol. 593
Penas pecuniarias, Episcopi quando imponere possunt, cap. 46. n. 2 fol. 496
Pena mortis est duplex, c. 46. n. 13. fol. 501
Pena alienationum bona Ecclesiastica, cap. 6. num. 36 fol. 83
Penitentarius dum audit confessiones in Ecclesia, lucratur distributiones quotidianas, cap. 13. n. 18 fol. 149
Penitentarius virtute sui officij an possit absolueri a casibus Episcopo reuerentis, cap. 35. n. 15 fol. 339
Pensionarij percipientes non vltra sexaginta ducatos auri le camera possunt incedere in habitu laicali, & gaudent privilegio fori, cap. 4. n. 11 fol. 402
Pensionarij tenentur dicere officium Beatae Mariae, cap. 51. n. 58 fol. 588
Percutens clericum, ipso facto est excommunicatus, cap. 1. n. 36 fol. 14
Percussio, an sit leuis, mediocris, vel grauis, relinquitur arbitrio iudicis, c. 1. n. 39. f. 14
Periurus a quo, & quomodo est absoluedus, cap. 30. n. 11 fol. 299
Permutatio beneficiorum, quando potest fieri auctoritate Ordinarij, cap. 48. n. 51 fol. 541
Permutatio rerum vnius Ecclesiae cum bonis alterius Ecclesiae, differt a permutatione cum re personae particularis, cap. 6 num. 15 fol. 77
Personae quae tenentur recitare diuinum officium, cap. 51. n. 19 fol. 575
Personarum Ecclesiasticarum nomine, qui intelliguntur, cap. 41. n. 2 fol. 399
Pietas requiritur in concedendis indulgentijs, cap. 52. n. 14 fol. 596
Pietas non consideratur in nomine, sed in substantia veritatis, cap. 10. n. 14 fol. 123
Plus soluit, qui ante tempus soluit, cap. 19. num. 13 fol. 208
Potestas dispensandi thesaurum Ecclesiae, residet penes Summum Pontificem, cap. 52. num. 9 fol. 594
Practica obseruanda quando omittuntur denuntiationes matrimonij, cap. 15. num. 11 fol. 108
Practica Marante de torquerdo reum in loco torturae, non obliante appellacione interposita, non est admittenda, cap. 21. num. 24 fol. 238
Practica in repetitione testium reuelantiu in excommunicatione, c. 2. n. 19. fol. 32
Practica quando clericus vult vti beneficio cap. Odoardus, cap. 41. n. 16 fol. 403
Practica formandi processum contra haereticos, vel suspectos de haeresi, cap. 41. num. 34 fol. 411
Practica appellandi in Curijs Ecclesiasticis, cap. 21. num. 46 fol. 247
Possessor fundi subiecti censui, tenetur soluere tertias decursas, & non exactas, cap. 19. num. 29 fol. 216
Præbendæ sunt conferendæ potius ciuibus, quam exteris, cap. 39. n. 18 fol. 387
Prædicatores verbi dei possunt pacifici mercedem prædicationis, cap. 14. n. 8. fol. 160
Prælatus inferior Episcopo quantumuis exemptus, non potest concedere licentiam ad ordines suscipiendos, cap. 8. num. 27 fol. 109
Præsentationes quot esse debeant ad probandum ius patronatus, c. 49. n. 9. fol. 553
Præsentatus in iure patronatus debet personaliter comparere coram Episcopo, cap. 49. n. 14 fol. 556
Præsentatus in iure patronatus est examinandus, cap. 49. n. 15 fol. 557
Præsentatus in iure patronatus in qua ætate debet esse constitutus, c. 49. n. 16 f. 557
Præsentatus in iure patronatus, si est de aliena Diocesi, debet habere literas commendatitias sui Ordinarij, c. 49. n. 14. f. 556
Præuentio datur inter Papam, & Ordinarios in mensibus ipsorum Ordinariorum cap. 48.

INDEX R E R V M

Cap. 48. num. 15 fol. 24
 Præventioni renuntians cum iuramento, si
 ad iuramento est absolutus, an possit im-
 pedire liquidationem, c. 20. n. 25 f. 126
 Præventionem faciens clericus tenetur
 præstare cautionem de soluendo poenâ,
 & debitum, cap. 20. n. 11 fol. 220
 Præmum est duplex, cap. 19. n. 9 fol. 207
 Primatonsura non conferitur nisi iis, qui
 confirmati sunt, ac legere, & scribere
 sciunt, cap. 7. n. 1 fol. 185
 Prioritas promotionis est maior qualitas,
 quam doctoratus, cap. 34. n. 23 fol. 325
 Præiulia concessa vni Ordini Regulariũ
 sunt communicata omnibus Ordinibus
 Regularium, cap. 6. n. 17 fol. 81
 Præiulium reale extinguitur extincta re.
 cap. 52. n. 31 fol. 602
 Præiulium fori concessum clericis est de
 iure diuino, cap. 41. n. 1 fol. 398
 Præiulium fori personarũ Ecclesiasticarũ
 respicit communem fauorem totius or-
 dinis clericalis, cap. 41. n. 3 fol. 399
 Præiulium immunitatis Ecclesiasticæ est
 concessum locis sacris, & non personis,
 cap. 3. n. 20 fol. 43
 Præiulia omnia Regularium fuerunt cõ-
 firmata à Sixto Quinto, & à Clemente
 Octavo, cap. 12. n. 20 fol. 139
 Probatio dicitur euidentissima, quæ resultat
 ex scriptura, cap. 39. n. 9 fol. 382
 Processiones publicæ quæ dicantur, cap.
 42. n. 9 fol. 413
 Procurator an possit petere absolutionem
 iuramento pro suo principali, cap. 30.
 num. 15 fol. 300
 Procuratores ambatum paruum si con-
 sentiant in iudicem, an eorum principa-
 les possint illum recusare, cap. 25. n. 8.
 fol. 271
 Proditor quis, propriè dicatur, cap. 3. num.
 10 fol. 38
 Professio fidei est emitenda à beneficiato,
 qui illam emittens tenetur, etiam si illam
 intra tempus præfixum illam non emi-
 serit, cap. 48. n. 53 fol. 541
 Professio fidei est emitenda à prouisus de
 beneficiis curatis dignitatibus, & Cano-
 nicatibus, cap. 48. n. 52 fol. 541
 Possessio non attenditur in beneficiis, cap.
 48. n. 17 fol. 542

Possessio longissima non suffragatur ei, qui
 non fecit professionem fidei, cap. 48.
 num. 54 fol. 541
 Prohibitio de non alienandis bonis Eccle-
 siæ an habeat locum in bonis Contra-
 tamentum laicorum, cap. 6. n. 25 f. 80
 Prohibitio non præsumitur in concessis,
 nisi probetur, quod prohibitioni exi-
 tit consensus, cap. 39. n. 4 fol. 375
 Prothonotarii Apostolici extraordinarii,
 quem locum habent in Concilio Pro-
 uinciali, & quem participantes, cap. 34.
 num. 10 fol. 319
 Prouocatus à clerico verbentibus, si cum
 percutit, non est excommunicatus, cap.
 1. num. 40 fol. 16
 Proximus non est infamandus, cap. 21.
 num. 13 fol. 232
 Publicatio beneficiatorum resignatorum
 est faciendâ, cap. 48. n. 40 fol. 563
 Puellæ introducendæ in Monasteria Mo-
 nialium educationis causa, quas condi-
 tiones seruare debent, cap. 4. n. 17 f. 64
 Qualitas officii diuini non est in præcepto,
 cap. 51. n. 42 fol. 581
 Quadragesimæ posticæ in indulgencijs quæ sunt
 cap. 52. n. 23 fol. 598
 Quadragesimam qui non potest ieiunare
 totam, tenetur eam partem, quam p. otest
 cap. 51. n. 62 fol. 589
 Questio noua nõ debet oriri super his, quæ
 per obseruantiam definita sunt, cap. 39.
 num. 13 fol. 384
Recusatio iudicis facta à procuratore
 non habente speciale mandatum,
 non ualet, cap. 25. n. 7 fol. 271
 Recusatio iudicis de iure canonico in to-
 tã remouet iudicem, sed de iure ca-
 n. illi datur adiutus, cap. 25. num. 9
 fol. 271
 Regulares intro-ducetes mulieres intra
 Monasteria an possint absolui ab eorũ
 Superioribus, cap. 4. n. 4 fol. 59
 Regulares vtriusq; sexus an possint aliena-
 re bona suarum Ecclesiarum, cap. 6.
 num. 27 fol. 81
 Regulares ordinandi sunt ab Episcopis, in
 quorum Diocesi bus sunt sita Monaste-
 ria, in quibus degunt, cap. 7. num. 11
 fol. 89
 Regulares antiquitũs omnes erant sub in-
 rudi-

K K K K

MAGIS MATERIA VM.

- r'rdiſtione Episcoporum: sed hodie sunt
 exempti, cap. 42. n. 1. fol. 424
- Regulares tenentur obſeruare ritus eorum
 Religionis quoad celebrandas miſſas, &
 diuina officia diebus feiſtibus, c. 5. n. 19. f. 72
- Regulares quoad conciones debent ſe cõ-
 firmare Epitolis, & Euangelijſ, quibus
 clerus ſecularis vtiur, cap. 5. n. 20. f. 72
- Regulares an poſſint appellare à ſiſ ſu-
 perioribus, cap. 22. n. 1. fol. 255
- Regularibus non licet recedere à ſiſ con-
 uentibus ſine licentia in ſcriptis: à ſiſ
 ſuperioribus obtenta, cap. 22. n. 2. fol. 255
- Regulares qui ordinantur ante emiſſã pro-
 feſſionem ſiue iuramento, ſunt ſuſpenſi, cap.
 8. num. 16. fol. 107
- Regulares non poſſunt predicare etiam in
 Eccleſijs ſuorum Ordinum contradicẽ-
 te Epifcopo: & ſi contrafecerint à quo
 ſunt puniendi, cap. 42. n. 3. fol. 425
- Regulares ſi obſtinate perſiſtunt in crimine
 heretiſ, cap. 42. n. 2. fol. 424
- Regulares non poſſunt admittere mulieres
 in proceſſionibus, quas faciunt per intus
 clauſtra, cap. 4. n. 8. fol. 55
- Regulares antequam incipiant predicare,
 debent ſe perſonalitẽ præſentare corã
 Epifcopo, & benedictionem petere, cap.
 42. num. 3. fol. 425
- Regulares non accedentes ad proceſſio-
 nes publicas puniri poſſunt ab Epifco-
 po, cap. 42. n. 8. fol. 427
- Regulares ſubſunt Epifcopo in obſerua-
 tione feſtorum, cap. 5. n. 12. fol. 69
- Regulares habentes curam animarum in
 eorum Monafterijs, ſubſunt Epifcopo
 quoad miniſtrationem Sacramentorum,
 & curam animarum, cap. 42. n. 6. fol. 426
- Regulares exercentes curam animarum
 in eorum Eccleſijs, in quibus reſident
 Generales, non ſubſunt Epifcopo, cap.
 42. num. 6. fol. 426
- Regulares non poſſunt pulſare campanas
 in die ſabbati ſancti, antequam palſen-
 tur in Eccleſia Maiori, c. 42. n. 15. fol. 430
- Regulares non debent ſubijci obſequio
 alicuius Principis, cap. 42. n. 17. fol. 431
- Regulares extra Monasteria degentes deli-
 quendo, à quo iudice ſunt puniendi,
 cap. 42. n. 22. fol. 433
- Regularium ſuperior ſi deliquentes extra
 clauſtra non punierit, quid ſtatuit Cle-
 mens Octauus in eius Conſtitutione,
 cap. 42. n. 22. fol. 433
- Regulares extra clauſtra delinquentes an
 poſſint carcerari ab Ordinarijs, cap. 42.
 num. 23. fol. 434
- Regulares tenentur atollere baldachinũ,
 in eorum eccleſijs, quando Epifcopus
 in eis exercere pontificalia, vel aſſidere
 voluerit, cap. 42. n. 18. fol. 431
- Regulares paſſionis conditionis eſſe non de-
 bent, qui in alia appellatiõnis inter-
 poſitiõnis, cap. 22. n. 4. fol. 256
- Regulares quo non lo præcedere inter fe
 debent in proceſſionibus, cap. 34.
 num. 31. fol. 327
- Regulares non poſſunt abſolvere à caſi-
 bus Epifcopo reſeruatũ virute eorum
 privilegiorum, cap. 35. n. 4. fol. 333
- Regulares ſi non eligunt ſibi Conſerua-
 torem, poſſunt conueniri corã Ordina-
 rarijs, cap. 12. n. 3. fol. 136
- Regulares in cauſis ciuilibus corã quo
 iudice ſunt conuenienti, c. 42. n. 24. fol. 435
- Regulares proſeſi tenentur dicere offi-
 cium, cap. 51. n. 21. fol. 576
- Regulares ſcientes rem, de qua in moni-
 torio excommunicationis an teneantur
 reuelare, cap. 2. n. 14. fol. 130
- Regulares ob ingreſſum in Monasteria
 Monialium debent abſolui ab Epifcopo,
 qui ſuo edicto poſuit poenã excom-
 municationis, cap. 4. n. 9. fol. 56
- Regulares ordinandi, etiam ſi fuerint ap-
 probati ſiſ Superioribus, ſunt exami-
 nandi, cap. 7. n. 17. fol. 92
- Regulares reperi ſine licentia ſuorum
 Superiorum poſſunt cognoſci ab Ordina-
 rarijs, cap. 42. n. 16. fol. 430
- Regulares in caſibus, in quibus ſubſunt Epi-
 ſcopo, an poſſint ab eo excommunicari,
 ſuſpendi, & interdici, c. 42. n. 26. fol. 436
- Regreſſus, accetſus, & ingreſſus benefi-
 ciorum an hodie ſint iublati, cap. 48.
 num. 46. fol. 539
- Reliquie Sanctorum, & manna fluens ex
 eorum corporibus, & offibus non poſ-
 ſunt vendi, cap. 6. n. 5. fol. 74
- Reliquie Sanctorum que dicantur inſi-
 gnes, cap. 51. n. 73. fol. 591
- Remedia Capitulorum Regni, quorum
 vnum

INDEX RERUM

- num incipit Ad regale fatigium, & alterum finis præcepti intencatur solùm in regijs tribunalibus, cap. 31. n. 4** fol. 301
Remissio pensionis est facienda propter sterilitatem, cap. 32. n. 1 fol. 305
Res Ecclesiæ regulariè alienari non possunt, cap. 6. n. 1 fol. 74
Res Ecclesiæ modici valoris possunt alienari de licentia Episcopi, c. 6. n. 8 f. 76
Res modici valoris quanta sit, relinquatur arbitrio iudicis, cap. 6. n. 3 fol. 82
Res Ecclesiæ non possunt alienari, etiam si fuerit donata, vel legata cum potestate alienandi, cap. 6. n. 35 fol. 83
Res eadem non debet diuerso iure censeri, cap. 11. n. 12 fol. 133
Res integra quando dicatur, c. 16. n. 6 f. 173
Res donata clerico pro titulo patrimonij ad suscipiendos ordines, non est subiecta gabelle, cap. 17. n. 24 fol. 197
Responsio facta à Papa in consultatione alicuius dubij est ius cõmune, cap. 44. num. 19 fol. 781
Rescriptum Principis cum clausula appellatione remota, non tollit nullitatem, cap. 24. n. 7 fol. 264
Resignatio beneficium si superviuat per viginti dies, beneficium vacat, cap. 48. num. 38 fol. 536
Resignatio beneficiorum est duplex, cap. 48. num. 35 fol. 534
Resignatio beneficiorum coràm quò est facienda, cap. 48. n. 36 fol. 534
Resignationes beneficiorum sunt publicandæ, cap. 48. n. 39 fol. 536
Resignationes beneficiorum factæ in manibus Ordinariorum, infra quãtum tempus sunt publicandæ, c. 48. n. 42 fol. 537
Resignans beneficium in manibus Episcopi nec verbis, nec signis potest demonstrare, cui illud conferendum cupit, cap. 48. num. 37 fol. 535
Reuocatio privilegiorum, vt certarum Missarum, vel Annueriariorum celebratione plurimum nullarum oneribus satisfiat, cap. 51. n. 37 fol. 580
Reus criminis læsæ maiestatis in personam Principis, non gaudet immunitate Ecclesiastica, cap. 3. n. 16 fol. 42
Reo se recipiente in Ecclesiã quid agendũ, cap. 3. n. 21 fol. 43
Ritus Magnæ Curie Vicarie de liquidatione Instrumentorum, an sit obliuiscendum in Curijs Ecclesiasticis, c. 20. n. 1. fol. 218
Ritus Magnæ Curie Vicarie de officio etus per regiam pragmaticã circa suspensionem officialium, c. 25. n. 25 fol. 278
Sacerdos cõmittens incestum cum filia spiritali, qua pœna puniatur, cap. 362. num. 9 fol. 351
Sacerdotes sunt milites Dei, c. 17. n. 2. f. 197
Sacerdotium est conferendũ personis laicis, cap. 8. n. 28 fol. 110
Sacerdos proprius ille dicitur, in cuius Diocesi consistens reperitur, cap. 30. num. 6 fol. 298
Sacerdos Doctor an præcedat Sacerdotem non Doctorem, cap. 34. n. 21 fol. 325
Sacerdos non approbatus ad confessiones an possit absoluerẽ contritum in articulo mortis præsentẽ Parocho, vel alio Sacerdote approbato, c. 5. n. 16. fol. 339
Sacramenta liberè sunt conferenda, cap. 14. num. 1 fol. 159
Sacrificium comprehendit omnem oblationem spiritalem, cap. 50. n. 2 fol. 562
Satellites non possunt capere aliquem reperiũ in habitu clericali, c. 29. n. 4. f. 94
Satisfactiones Christi, & Sanctorum sunt reseruatę in corpore Ecclesiæ, cap. 52. num. 7 fol. 594
Sede Apostolica vacante Episcopi possunt conferre omnia beneficia in omnibus mensibus, cap. 48. n. 25 fol. 528
Senes, qui non possunt personalitèr Ecclesiæ deseruire, lucrantur distributiones absentes à choro, cap. 13. n. 22 fol. 152
Sententia liquidationis intramenni, sicut habet executionẽ paratam non oblitãtè appellatio, sic si fuerit reuocata à iudice ad quem, cap. 20. n. 24 fol. 324
Sententia etiam nulla, si quoad merita continet iustitiam, est confirmanda à iudice appellationis, cap. 24. n. 5. & 20 fol. 263
Sepeliendus est in loco profano, qui non conficitur saltem semel in anno, & non communicat in Pasca, cap. 10. n. 5. f. 123
Sepultura Ecclesiastica quibus est deneganda, cap. 10. num. 16 fol. 129
Scientia canonica est melior in Ecclesiã Dei propter participationem aliorum bonorum, cap. 34. num. 29 fol. 326

MAGIS MATERIA RVM.

- Sigillum appositum** in aliqua scriptura arguit consensum eius, cuius est sigillum, cap. 18. n. 16 fol. 204
- Sigillum Vniuersitatis**, & Capituli est authenticum, & publicum, c. 18. n. 18. f. 202
- Signa celestia** non imponunt necessitatem rebus humanis, cap. 37. n. 14 fol. 364
- Significatorie Regie S. Mariæ**, & Rationalium Vniuersitatis exequuntur, nõ obstante appellatione, cap. 21. n. 52 fol. 250
- Significatorie** an possint exequi, si ab eis fuerit appellatum, cap. 21. n. 52 fol. 250
- Solutio census facta** per tres annos proximitatis arguit solutionem pro præteritis annis, cap. 19. n. 31 fol. 216
- Solutio census facta** per duos annos probat contra soluentem in possessorio, cap. 19. n. 24 fol. 211
- Solutio census anticipata** an sit licita, cap. 19. num. 12 fol. 208
- Solutio mercedis prædicatoris** a quo est faciendi, cap. 21. n. 40 fol. 414
- Statuta Prælatorum** non debent conuerui ad questum pecuniarum, c. 46. n. 1 f. 496
- Statutum factum per Capitulum** de consensu Episcopi valet etiam sine confirmatione Apostolica, c. 39. n. 15 fol. 385
- Statutum**, quod fitur iuramenti damnatum passim valet, cap. 18. n. 19 fol. 202
- Statutum laicale** an possit tollere vires iuramenti, cap. 30. n. 14 fol. 300
- Statutum grauius alios pro factis clericorum** an valeat, cap. 18. n. 4 fol. 199
- Statutum Principis secularis** an liget clericos, cap. 43. n. 33 fol. 473
- Status gratiæ** requiritur in suscipiente indulgentias, cap. 52. n. 20 fol. 597
- Sterilitas magna** que dicatur, c. 32. n. 2. f. 305
- Sterilitas vnius anni** compensatur cum libertate annorum præteritorum, cap. 32. num. 6 fol. 305
- Sorilegium** quid sit, cap. 37. n. 4 fol. 360
- Sorilegorum professio** cum Demone duplex, cap. 37. n. 5 fol. 360
- Sorilegia** quãdo sepiunt heresim, cap. 37. num. 6 fol. 361
- Sorilegus** si immiscet sorilegijs res sacras, an sit censendus hæreticus, cap. 37. num. 9 fol. 362
- Sorilegi** solent immiscere in eorum sorilegijs quasdam orationes ad sanandum ægros, cap. 37. n. 10 fol. 362
- Sorilegi non hæretici** qua pena puniuntur, cap. 37. n. 16 fol. 364
- Sorilegi, lamix, & striginagæ** subsunt Inquisitoribus, & iudicibus Ecclesiasticis, cap. 37. n. 20 fol. 367
- Sorilegi conficientes sorilegia ad bonum finem**, an debeant puniri, c. 37. n. 18 f. 365
- Sorilegium** vide in verbo lamix
- Strigæ**, vel lamix, an deferantur corporaliter per Demoneum, vel deludantur in mente, cap. 37. n. 23 fol. 369
- Strigæ** an possint euadere a manibus iudicum, cap. 37. n. 24 fol. 370
- Spirituale** cum spirituale commutari potest, cap. 6. n. 16 fol. 79
- Spiritu qui dicantur**, cap. 47. n. 4 fol. 506
- Sirena** quid significat, cap. 14. n. 2 f. 163
- Subdiaconi ordinandi** quas conditiones habere debent, item Diaconi, & præbiteri, cap. 7. n. 3 fol. 85
- Subcollectores**, & Commissarii Nuntii Apostolici sunt exempti a iurisdictione Ordinariorum, cap. 41. n. 29 fol. 406
- Subditus litigans** cum suo Episcopo lite pendente est exemptus ab eius iurisdictione, cap. 41. n. 28 fol. 408
- Superior quando est suspectus**, sunt etiam suspecti eius officiales, c. 25. n. 15 f. 274
- Superiores Regularium** introducetes mulieres in eorum Monasteria qua pena puniantur, cap. 4. n. 3 fol. 52
- Suspicio** in qua parte iudicij est proponenda, cap. 25. n. 4 fol. 270
- Suspicionis causa** proponuntur coram iudice recusato, & non coram arbitris, cap. 25. n. 20 fol. 277
- Suspicionis exceptio** ante omnes dilatorias est proponenda, cap. 25. n. 5 fol. 220
- Suspicio** in Regno non potest proponi post conclusum in causa, c. 25. n. 6 f. 271
- Suspicionis causa**, contra Officiales in Regnum Neapolij, quãdã extra, vbi proponuntur, cap. 25. n. 24 fol. 279
- Suspicio generalis** omnium Doctorum Cuiusmodi nõ admittitur, c. 25. n. 27 f. 279
- Suspicionis causa**, si est frustratoria non admittitur, cap. 25. n. 28 fol. 280
- Suspensio** contra ordinantes, & ordinatos ad primam tonsuram, & ordines minores, non seruata forma decreti Sacre Congre-

INDEX RERVM

- Congregationis**, cap. 8. n. 40 fol. 116
Suspensus si ordinatur, quando cōcelebrat cum Episcopo ordinante, an efficiatur irregularis, cap. 8. n. 31 fol. 111
Suspensus ab aliquo ordine ascendendo ad altiore gradum an fiat irregularis, cap. 8. n. 32 fol. 112
Suspensus ex eo quod ante legitimam ratem est ordinatus an elapso tempore suspensionis ipso iure reituitur, cap. 8. num. 33 fol. 112
Synodus Prouincialis Neapolitana substituit consuetudinem conficiendi testamēta ad pias causas pro morientibus ab inuitato, vel non electa sepultura, cap. 10. n. 8 fol. 125
Tacti, & expressi eadem est virtus, cap. 1. n. 38 fol. 14
Tempora ordinationum à iure statuta que sunt, cap. 8. n. 12 fol. 206
Tempus visitandi limina Apostolorū quando incipit currere, cap. 9. n. 2 fol. 112
Tempus à iure concessum ad presentandum in iure patronatus, cap. 49. n. 12 fol. 575
Tempus non currit ei, qui ligat, cap. 49. num. 18 fol. 577
Theologi, qui veritatem rei considerant nō faciunt differentiam inter excommunicationem iniustam, & nullam, cap. 1. num. 14 fol. 6
Theologia habet subiectum nobilissimum omnibus scientiis, cap. 34. n. 28 fol. 326
Theologus, & alij non graduati in altero iuris in causis eis commissis tenentur assunere consultorem, cap. 12. n. 10 f. 137
Terragia sunt asportanda per colonos ad domum domini territorij, cap. 13. num. 41 fol. 157
Terræ steriles Ecclesiæ possunt concedi in emphiteosim, cap. 6. n. 21 fol. 80
Tertiarj, seu oblati an sint personæ Ecclesiasticæ, cap. 41. n. 50 fol. 418
Testamentum factum coram duobus testibus ad pias causas valet, cap. 10. nam. 12 fol. 127
Testis sciens per auditum rem, de qua in monitorio, an teneatur reuelare, cap. 2. num. 9 fol. 27
Testis sciens rem, de qua in monitorio, an teneatur reuelare, si reuelando timet sibi aliquod damnum euenturum, cap. 2. num. 11 fol. 28
Testes absentes à territorio excommunicantis an teneantur reuelare, cap. 2. num. 13 fol. 30
Testes scientes rem, de qua in monitorio, esse in posse impotentis reituitere, an teneantur reuelare, cap. 2. n. 17 fol. 32
Testes si in repetitione deponant contrariū eius, quod in reuelatione dixerat, an possint puniri, cap. 2. n. 20 fol. 33
Testis si solus scit rem, de qua in monitorio, an teneatur reuelare, c. 2. n. 18 fol. 32
Testes singulares, & præsumptiones admittuntur ad probandum crimen confidentiæ, cap. 48. n. 43. & contra confessarium sollicitantem mulierem ad inhoestia in confessione, c. 36. n. 13 f. 355
Testes, & etiam principales tenentur reuelare virtute monitorij in scriptis, & non ore tenus, cap. 2. n. 8 fol. 27
Testis non tenetur reuelare si scit rem, de qua in monitorio, quam audiuit ab eo, qui reuelauit, cap. 2. n. 9 fol. 27
Testis vnus an probet mortem viri, vt vxor possit transire ad secunda vota, cap. 15. num. 25 fol. 178
Tenor literarum Illustrissimi Cardinalis Mellini de sollicitatione mulierum in confessione, cap. 36. n. 14 fol. 556
Titulus coloratus qui dicatur, cap. 48. num. 10 fol. 523
Tractatus, & discussio inter fratres, & Moniales requiritur in alienatione bonorū Monasterij, cap. 6. n. 29 fol. 82
Traditiones Ecclesiasticæ, tamquam leges sunt seruandæ, cap. 51. n. 16 fol. 575
Trahentes personas Ecclesiasticas ad tribunalia secularia sunt excommunicati in Bulla cene Domini, cap. 41. n. 2 fol. 399
Transgressio legum quam penam mereatur, cap. 46. n. 19 fol. 503
Tributum Deo debetur à personis Ecclesiasticis, sicut à laicis Regi, cap. 51. num. 13 fol. 574
Vasa sacra, vestes, calices, & alia huiusmodi possunt ad vsum profanum mutata forma vendi, cap. 6. n. 4 fol. 74
Venditor, cui ex priuilegio competit declinatoria fori, an possit vti priuilegio, si fuerit vocatus ad iudicium ad defendendum, cap. 43. n. 13 fol. 463
Verbum

MAGIS MATERIARVM.

- V**erbum illud per modum suffragii quomodo intelligatur, cap. 5. n. 27 fol. 601
- V**erba facta scripturæ non sunt retorquenda ad libellos famulos, c. 26. n. 9 f. 283
- V**erum illud dicitur, quod oculis inspicimus, cap. 3. n. 24 fol. 44
- V**ia publica si est lutuosa, vel rupta, licitum est transire per agrum alienum vicinum, cap. 18. n. 14 fol. 201
- V**icarius generalis Episcopi facit idem tribunal cum Episcopo, c. 21. n. 27 fol. 239
- V**icarius generalis Episcopi an possit concedere monitoria excommunicationis ad finem reuelationis, cap. 2. n. 4 fol. 42
- V**icarius Capitularis sede vacante an possit concedere monitoria excommunicationis, cap. 2. n. 6 fol. 26
- V**icarius generalis Episcopi an possit concedere literas dimissorias ad ordines, cap. 7. n. 14 fol. 91
- V**icarij Apostolici possunt concedere literas dimissorias ad ordines, c. 7. n. 15. f. 91
- V**icarius generalis canonicus, vel de gremio an lucretur distributiones quouiduas, si non assittat in choro in habitu canonicali, cap. 13. n. 15 fol. 148
- V**icarij generales possunt dispensare, vt omittis denuntiationibus matrimonium contrahatur, cap. 15. n. 10 fol. 168
- V**naq. eaq. res eo vinculo dissoluitur, quo est alligata, cap. 39. n. 12 fol. 384
- V**niuersitas potest facere statuta pro bono publico, cap. 18. n. 7 fol. 200
- V**niuersitas habens defensionem potest eius pascua vendere, nec possunt clerici eorum animalia immittere ad pascendum, cap. 18. n. 10 fol. 201
- V**niuersitas non potest prohibere, ne animalia clericorum pascantur in locis publicis, cap. 18. n. 11 fol. 201
- V**niuersitas an facere possit defensionem in loco publico, & damali, c. 18. n. 13 f. 201
- V**otum laicum per consultorem electum, non data litta suspectorum, est nullum, cap. 25. num. 26 fol. 279
- V**ota oblita in confessione tempore iubilæi, an eo transacto possint commutari, cap. 35. n. 35 fol. 343

F I N I S.

R. E G I S T R V M:

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq
Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn
Ooo Ppp Qqq Rrr Sss Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz.

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg Hhhh Iiii Kkkk

Omnes sunn folia.

T R A N I, M. D C. X X X V I.

Ex Typographia Laurentij Valerij, Superiorum permissu.

1877
MAY 10
1877

1877

1877

